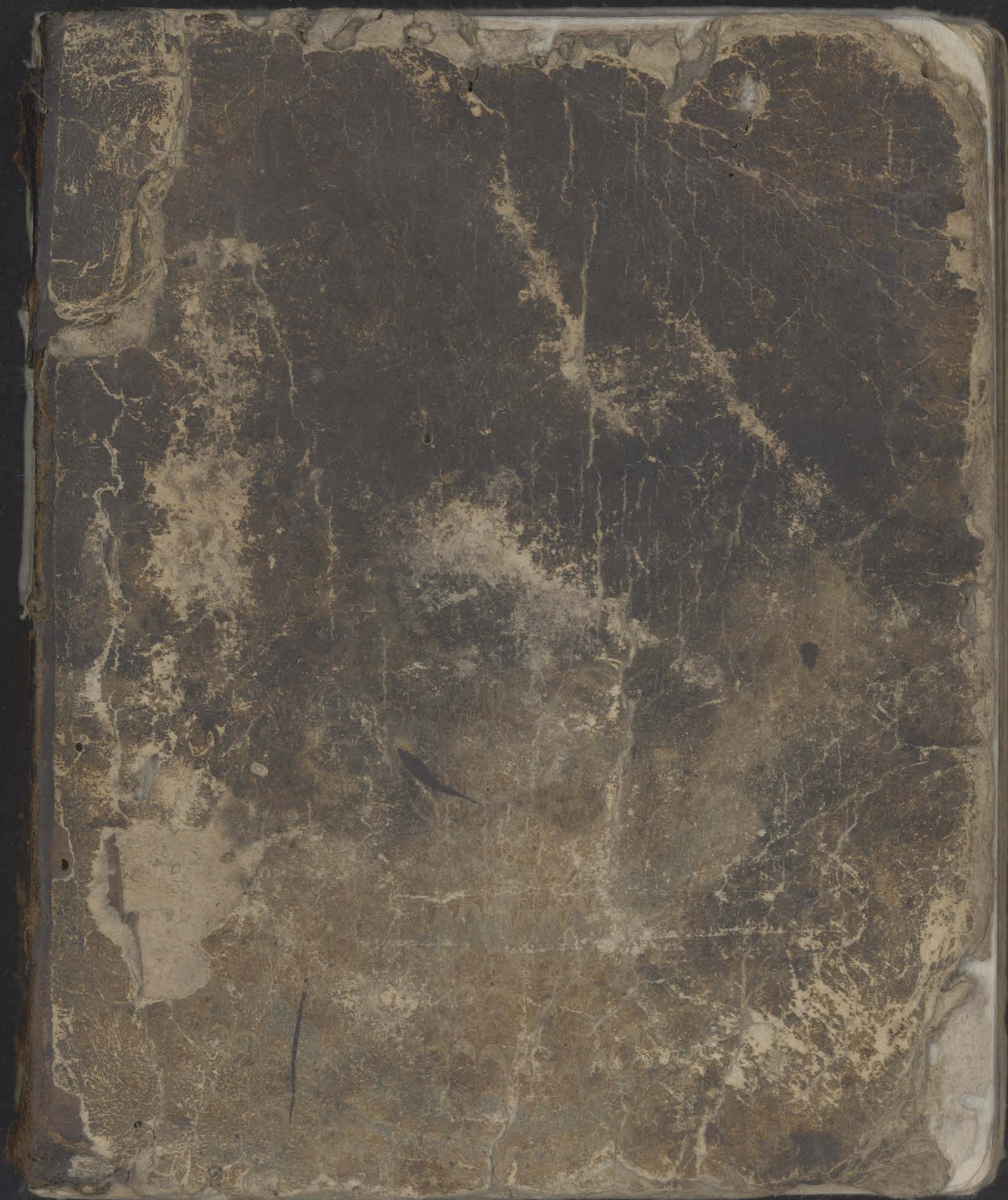
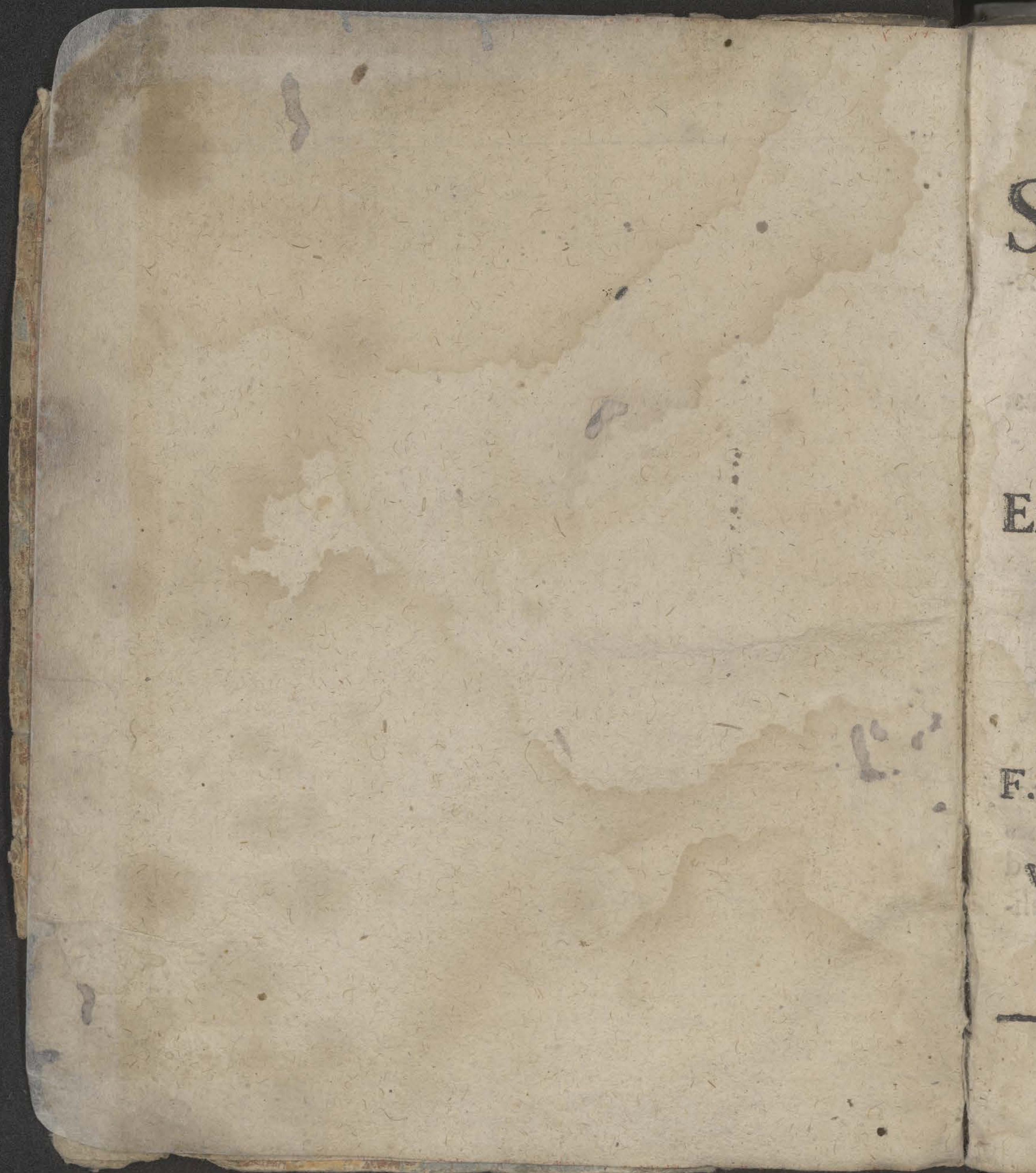

Grem: Zarad. Cawalbükeng ad Varsaviam

In Nomine Sanctissimæ Trinitatis.

SENTENTIÆ MORALES. CONSCIENTIÆ DIRECTIVÆ.

Ex varijs Theologis, præcipuè Angelici Doctoris Diſcipulis, deſumptæ.

ET

In quatuor libros diſtinctæ.

Authore

F. FERDINANDO OHM, vulgò Ianuſzowski, S.T.M. Ord. Prædicatorum.

Vbi etiam, quæ ad examen Ordinandorum conducunt, in margine inſinuata videbis.

Superiorum permiſſu.

CRACOVIÆ, Typis VNIVERSITATIS.
ANNO DOMINI, 1687.

Theologi O. N. in hoc Opere citati.

B. Albertus Magnus.
D. Antoninus.
Armilla. aliàs Bartholomæus Fumus.
Bannez.
Card. Caietanus.
Vinc. Candidus.
Cano.
Cinius.
Corradus.
dela Cruz.
Durandus.
Getius.
Gonet.
Labat.
Laynensis.
Ledesma.
Lopez.
Medina.
Moscicensis Polonus.
Nugnus.
Paludanus.
S. Raymundus.
Reinerus. Cathedraticus Viennensis, & Professor meus.
Salazar.
Samuel de Lublino Polonus.
Marc. Serra.
Tabiena.
Sousa.
Syluester.
S. Thomas D. Angelicus.
dela Torre.
Card. Turrecremata.
Victoria.
Zanardus.

Dum hic vel ille Author citatur, non refertur ad omnes conclusionis partes, sed ad immediatam, nisi aliud ratio suadeat.

Perillustri ac Reuerendissimo Domino,

D. ANTONIO KRZESIMOWSKI,

Diuina Vocatione

ABBATI COPRIVNICENSI,

Sacri Ordinis Cisterciensis.

Sacræ Regiæ Maiestatis Secretario.

Domino ac Mecœnati Amplissimo.

SEntentiâs Morales conscientiæ directiuas, sexennio, partim Climontouiæ ad S. Hyacinthum, partim Sandomiriæ ad S. Iacobum, prælectas, cui consecrarem, anceps hærebam. Sed sacram, celebrem & amplam Religiosissimi Cisterciensium Ordinis vallem spectanti, perplexitas amota, in qua, inter tot magni nominis, Dignissimos, & Reuerendissimos Præsules, te quoq; Reuerendissime Præsul spectare licuit, & Theologiæ meæ magnificum Protectorem implorando,

do, venerandos complecti pedes. Nec immeritò, Theologo enim Morali, congruit Mystico subijci, tanquam illuminanti, & DEO perfectè (quantùm fieri valet in via) per vinculum charitatis vnienti. Quod Religioso & sancto calamo præstitisti, dum viam in cœlestem Patriam, Opere, cui titulus, VIATOR CHRISTIANVS in Patriam tendens per motus Anagogicos, clarè demonstrâsti. Officium, (etiam celebris) Prædicatoris, hoc opere sancto, alijs, etiam extra sacram Religionem tuam, dilecto, transcendisti. *Maior enim Scriptoris pietas, Prædicantis officio*, ait Trithemius L. de Scriptorum laudibus C. 6. *Quia huius cum tempore perit monitio, illius perseuerat in multos annos annuntiatio. Prædicator loquitur duntaxat præsentibus, Scriptor prædicat etiam futuris immo etiam mortuus, in volumine moribus facit institutum.* Eleuaris præfati operis sanctitate supra S. Paginæ Professores, cùm suauiùs, efficaciùs, immediatiùs vltimum finem, seu beatitudinem nostram obiectiuam attingendam ostendas. Nec in oppositum facit, præmemoratum sanctissimum opus compendiosum esse. Quàmuis enim extensione materia-

teria-

teriali tale ſit, fructu tamen immenſum. Et quid compendioſius, Principe Theologorum Magiſtro Sententiarum, quia tamen fructus extenſus, nihil in oppoſitum facit. Immo paucis multa comprehendere, quædam participatio Diuinitatis eſt, ſuperioribus Spiritibus conceſſa, qui quò eleuatiores, eò per vniuerſaliores & pauciores ſpecies obiecta ſpeculantur, tradit Angelicus Doctor 1. p. q. 55. a. 3. Nec Myſtico tantùm calamo mentes DEO ſeruientium illuminaſti, illuminâſti & verbo, Eccleſiam Copriunicenſem vt bonus Paſtor, dignitate Præpoſiti fulgens feliciter gubernando, Oues ſanguine Chriſti Domini tinctas, ne morſui infernalis draconis paterent, fideliter cuſtodiendo. Nec ſilentio prætereundum, ſanctum, in celebri & antiquo Copriunicenſi Cœnobio Prioratûs Officium. Sanctum inquam, quia in Religione, quæ teſtificante Hieronymo Lamas in Summa Eccleſiaſtica p. 5. §. 13. *rectiſſima & diligentiſſima eſt in conſcientiarum munditia.* In hoc ergo poſitus, tanquam Superior Angelus, Religioſâ Religioſæ mentis dictione, inferiores illuminabas. Hâc

illu-

illuminatione meruisti (rarò in Polonia casu) prouehi ad summum Hierarchiæ Cistercienſium gradum, & Reuerendissimis Præsulibus, Reuerendissimus Præsul annumerari. Præfato ergo motiuo Theologia Moralis cum suo Auctore tuis Reuerendissime Præsul prosternitur pedibus. Patere vt hæc Confessarijs & pœnitentibus necessaria, tuo fauore, lucem aspiciat. Ego supplex Diuinam Maiestatem interpellabo, vt Reuerendissimam tuam Dignitatem diutissimè prosperet & conseruet in terris, pro maiore tuæ Generosissimæ familiæ splendore, necnon pro celebris & antiqui tui Cœnobij incremento. Talem felicitatem apprecatur.

Tuæ Rńdissimæ Dignitatis

Humillimus Seruus

Fr. FERDINANDVS OHM vulgò Ianuszowski, S. T. M. Ord. Præd.

FACVLTAS ORDINIS.

F. Antonius de Monroy Sac. Th. Professor totius Ordinis Prædicatorum humilis Magister Generalis & Seruus, in DEI Filio sibi dilectis Rndis Adm: Patribus, Regenti & Baccalaureo studij nostri Generalis Cracouiensis Prouinciæ Poloniæ eiusdem Ordinis salutem.

CVm R. Pr. Præsentatus F. Ohm Ianuszowski Tractatum Moralem de Sacramentis paratum habeat impressioni, desideretq; ad hunc effectum nostram & Ordinis facultatem, nos harum serie, nostriq; officij autoritate, vobis præmemoratis, in mandatis damus, vt seorsim reuideatis & examinetis, lucubrationem istam, quam si prælo dignam iudicaueritis & ab omni huius sæculi laxitatum corruptela immunem, habito vestro in scriptis censorio calculo, authori ex nunc potestatem damus eandem in lucem edendi, seruatis duntaxat omnibus aliàs de jure seruandis. In Nomine Patris & Filij & Spiritûs Sancti. Amen. Et in fidem his sigillo nostro munitis propriâ manu subscripsimus. Romæ 6. Ianuarij, 1685.

Fr. Antonius de Monroy, Magister Ordinis.

L. S. Rta lit. H pag. 71.

F. Guinandus Wynans, Magister & Socius.

ALIA.

A. R. P. Magr. Licentiam Ordinis, quam desiderat, pro reliquis suis tractatibus Moralibus prælo aptatis, præsentium tenore concedimus, dummodò illi seorsiuè, à duobus P. P. graduatis Ordinis N. ab A. R. P. M. Prouinciali, nomine nostro hac vice designandis reuisi, & approbati fuerint. Interim valeat prosperè, nostri & sociorum ad aram memor. Romæ 8. xbris, 1685.

V. P. Cons. in Domino F. Antonius de Monroy, Archiepisc. Compostell. & Magister Ordinis.

L. S. Rta inter Miss. pag. 256.

F. Guinandus Wynans, Magister & Socius.

Approbationes Theologorum Ordinis.

Approbatio primi Moralium.

COntrouersias Morales, earumq; profundas & doctas resolutiones in Decalogum. A. R. P. Magistri F. Ferdinandi Ohm, vulgò Ianuszowski, S. Ord. Præd. cum ea quâ par fuit diligentia, & discussione perlegi. Omnia & singula

sanam

sanam sapiunt fidém Catholicam & doctrinam. bonis moribus (cùm vitia & peccata expugnent) minimè aduersantur, vnde vt in lucem publicam exire valeant præsentibus censeo & judico.

F. Fridericus Schöppius, Præsentatus. Generalis Studij Crac. p. t. Pro Regens & actualis Bacc. Ord. Præd. m. p.

TRactatum supra Decalogum ab A. R. P. Magistro F. Ferdinando Ianuszowski compositum, diligenter ac attentè legi, & cùm nihil quod Catholicæ fidei aut bonis moribus aduersetur in eo contineatur, quin solidè elaboratum inuenerim. Quamobrem dignum duxi, quòd typis mandetur. Crac. 27. Iulij 1686.

F. Bonifacius Wolinski, S. T. Præsentatus & Magister Studentium. m. p.

Approbatio Secundi Moralium.

EGo F. Raymundus Pieglowski. S. T. Præsentatus. Generalis Studij Crac. Prouinciæ Poloniæ Ord. Præd. Regens, tractatum de Sacramentis à R. P. F. Ferdinando Ohm aliàs Ianuszowski S. T. M. conscriptum lustraui, in quo nihil fidei, vel bonis moribus contrarium reperi, vnde luce publicâ dignum censeo. Crac. 12. Oct. 1685.

F. Raymundus, idem qui supra.

DIligenter legi & attentè perlegi tractatus Morales de Sacramentis tam in genere quàm in specie, per A. R. P. Ferdinandum Ohm aliàs Ianuszowski, S. T. M. compositos. Hos non proprijs sed magni D. Basilij epistolâ ad Diodorum censurare cogor verbis. *Accepi librum & summoperè delectatus sum, non solùm propter illius breuitatem, sed propterea quod densus est simul & refertus sententijs. Et propterea dictionis inaffectata & compta simplicitas, decora mihi videbatur, & conueniens professioni Christiani hominis, cuius est non ad ostentationem magis scribere, quàm ad publicam vtilitatem.* Hoc enim est teste D. Ambrosio epist. 25. *Consilium DEI habere, explorare diligenter omnia, quæ meliora sunt suadere, & quæ tutiora demonstrare.* Tales ergo hi tractatus cùm sint, eos non solùm pro gloriosa Sacerdotum, Confessorum ac Ministrorum Ecclesiæ commoditate, sed etiam pro meritoria omnium pœnitentium vtilitate, vt lucem videant dignos censeo & judico. Crac. die 20. Maij 1685.

F. Thomas Szulc, S. T. M. Baccal. actualis & ProRegens Studij Generalis Crac. Ord. Pr. m. p.

Atten-

ATtentè vidi, legi & discussi opusculum Morale de septem Sac. A. R. P. Magistri F. Ferdinandi Ohm aliàs Ianuszowski S. Ord. Pr. *Cum Tertull.* dico. *Quantùm constringitur verbis tantùm diffunditur sensibus.* Habes in illo nucleum præclarissimarum resolutionum. Sapit sanam doctrinam Catholicam, juxta probatiorum Theologorum & S. Canonum sensus. Et cùm bonos mores in plurimis concinnè format, difformes autem reformat; ideo vti pium, sincerum, doctum, & vtilissimum juri publico fieri censeo. Crac. 1686. 28. Februarij.

F. Fridericus Schöppius, S. T. Præsentatus p. t. Generalis Studij Crac. actualis Pro Regens & Bacc. Ord. Pr. m p.

Approbatio tertij & quarti.

EGo F. Vincentius Szaskiewic S. T. M. hos tractatus in Morali Theologia ab A. R. P. M. Prouinciali habitâ licentiâ censuraui. de quibus tale refero testimonium. Contigit non nemini & in medijs vndis sitire, & inter dapsiles mensas vexari esurie. Do manum legenti, huic, quem vidi & legi tractatum editum ab A. R. P. Magistro Ferdinando Ohm, Ianuszowski. Or. Pr. nihil deest satiantis doctrinæ, breui compendio multa, benè. Moribus bonis & fidei Orthodoxæ consonum, est huic tractatui irradicatum, & omnis erroris, etiam suspicio, auulsa manet. Crac. ad ædes SS. Trin. M. DC. LXXXVII.

F. Vincentius Szaskiewic S. T. M. Ord. Pr. m. p.

TRactatus de censuris Ecclesiasticis, & de obligationibus variorum Statuum, A. R. P. Magistri F. Ferdinandi Ohm Ianuszowski S. Or. Pr. attentè per legi. In omnibus & singulis decisionibus, solidam & sanam profitentur Catholicam doctrinam. Bonis moribus minimè aduersantur. Opuscula digna, vt pro vtilitate & fructu aliorum, per typum publici juris fiant. Ita censeo.

F. Fridericus Schöppius. S. T. Præsentatus, & in Generali Studio Crac. actualis Baccal. Ord. Præd. m p.

Approbatio & Facultas Ordinarij.

EGo M. Franciscus Przewoski, S. Th. Doctor, & in Vniuersitate Cracouiensi Professor. Ecclesiarum Collegiatarum, SS. Omnium Crac. Præpositus. ad S. Annam Decanus. Curelouiensis Scholasticus. Ordinarius Librorum Censor fidem facio, quia librum, cuius titulus est: *Sententiæ Morales Conscientiæ directiuæ &c.* authore F. Ferdinando Ohm vulgò Ianuszowski, S. Th. M. Ordinis Prædicatorum attentis lustraui & legi oculis, nihilq; in eo, ab Ecclesiæ Catholicæ, & fidei Romanæ, sanctorumq; Patrum doctrina alienum ac bonis moribus

bus dissonum reperi. Imò omnia in materijs ad forum Conscientiæ & Ordinandorum directionem spectantibus, breuiter, succinctè, & fideliter in illo comprehensa aduerti. Quapropter eundem, tanquam publicæ Vtilitati Ecclesiasticæ summè necessarium & vtilem typo imprimendum, & in lucem publicam edendum esse censui & facultatem dedi. Dat. Crac. in Collegio Maiori. 14. Augusti. Anno Domini 1687.

Idem qui supra.

AD LECTOREM.

SENTENTIAS MORALES è varijs Authoribus desumptas, hoc ordine dispositas, tibi beneuole Lector propono. Has non cæco impetu desumpsi, sed re frequenter agitatâ. Vtpote Authores voluendo. Calamo mandando. Horis matutinis dictando & explicando. Pomeridianis autem & conferendo & explicando. Quæ quidem circa Decalogum & septem Sacramenta, repetita. Sed per hæc ab omni prorsus errore liberum me non pronuntio, cùm in impressione librorum, etiam Argi oculos cæcutire compertum sit.

Dum hanc vel illam assertionem, in hoc vel illo reperies, à seueriori censura abstine. non enim ex vno, duobus vel tribus, sed ex pluribus, omnia. Nec antiquiores, etiam ex principalioribus aliud præstitere. Petrus Lombardus (cuius Theologiam D. Thomas Angelicis commentarijs honorat) Patrum sententias collegit. vnde dictus est Magister Sententiarum. S. Raymundus decreta summorum Pontificum compilauit. &c. Idem judicium, de modernis variarum Scholarum Scriptoribus. Immo integrum de Matrimonio tractatum, ex vno, sed me ipso supplente Moscicensem, reperies.

Defectus (de quibus jam insinuaui) vel excusa, vel scribendo corrige. Si id non præstas, cohibe linguam. Nec doctis Censoribus detrahe. Nec opinare, te omnimodam in Theologia Morali certitudinem assecutum. Vale, & (si placet) labore meo, pro bono animarum, sanguine Christi D. redemptarum, composito, vtere.

F. F. M.

Index rerum in his quatuor libris contentarum. Prior numerus librum, posterior, distinctionem indicat.

[Alta-

Inter-

L.

M.

N.

O.

P.

teria.

Copiosiorem indicem ne requiras, ipsum enim opus est index Sententiarum. Adde. habendo vniuersalem, facilè particularia reperies.

Errata in primo Sent: Moral.

Folio.		*Sic corrige.*
7.	ermo,	sermo.
13.	alius,	alias.
21.	præteriti,	præteritis
22.	dic,	dies.
26.	adde,	Deum.
29.	vsupatur.	vsurpatur.

30. ad,

30.	ad,	ab.
32.	non tollat,	tollat.
33.	motu,	metu.
34.	compulentur,	copulentur.
35.	æqualenter,	æquiualenter.
39.	dieras,	dietas.
39.	Mininis,	Minimis.
41.	tettio,	tertio.
50.	audiat,	audiant.
50.	illas,	illa.
ibid.	tenetur.	tenentur.
52.	Dialogum,	Decalogum.
57.	lactentes.	lactantes.
61.	canium,	carnium.
64.	pretio,	pretij.
78.	stupram,	stuprum.
82.	coactim,	coactio.
90.	penuria,	penuria.
ibid.	maiori,	minori.
96.	à S. Thomas,	à S. Thoma.
110.	Bzannes,	Bannez.
116.	oblatam,	ablatam.

Errata in secundo.

Folio.		Sic corrige.
13.	physicam.	physicam.
ibid.	Dens,	Deus.
14.	a&us,	actus.
18.	dirauerit,	durauerit.
19.	qua,	aqua.
ibid.	vita,	vitæ.
20.	determinatū,	determinatam.
22.	alligaret.	alliget.
26.	proferent.	proferrent.
28.	cum,	eum.
ibid.	quo,	qui.
29.	Saluum,	Saluus.
31.	tum,	tunc.
35.	pa inus,	Patrinus.
37.	somnitates,	solemnitates.
ibid.	declatione,	declaratione.
43.	Domi,	Doni.
45.	auguentum,	augmentum.
47.	specibus,	speciebus.
64.	lnon,	non.
65.	dicitum,	dicitur.
67.	ergo,	erga.
69.	die,	dies.
ibid.	liquid,	aliquid.
71.	facrum,	sacrum.
78.	non,	nam.
ibid.	consicit,	consistit.
ibid.	conseratio,	consecratio.
80.	vt,	quod.
80.	nunerātur,	numeratur.
85.	sit pendium,	stipendium.
85.	sic,	sit.
93.	paruus,	omitte.
94.	mortaie,	mortale.
97.	propriam,	proprium.
98.	Sacerdote,	de Sacerdote.
100.	immediata,	immediatè.
115.	motus,	mutus.
123.	peccatum,	peccatorum.
127.	mutatiorem,	mutationem.
133.	Homicidiæ,	Homicidæ.
ibid.	efficiat,	afficiat.
138.	habilitate,	habilito te.
141.	cententus,	contentus.
149. v. 12.	omissū,	ob violationem clausuræ Monialium ad malum finem.

ibid.

ibid.	Regularum,	Regularium.
154.	dictinctam	distinctam.
158.	vero,	rarò.
ibid.	& securiùs,	& tenendum.
160.	iudico,	iudice.
164.	indulgeniis,	indulgentijs.
165.	v. 2. omissũ,	licet.
181.	mutilatis, in &c.	mutilatis in &c.
182.	vlteriore,	vlteriorem.
ibid.	v. sequenti. bonum.	malum.
185.	Benedictionis,	Benedictinis.
ibid.	slatem,	saltem.
186.	v. 1. n.	dele.
ibid.	an.	ad.
190.	eliciente,	eijciente.
ibid.	potestas,	potest.
ibid.	Ostiaratus,	Ostiariatus.
191.	cum,	eum.
216.	mitatur,	imitatur.
218.	conuersatur,	conuertatur.
220.	fioc,	hoc.
234.	inaginando,	imaginando.

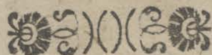
Errata in Tertio.

Folio.		*Sic corrige.*
1.	cùm,	dum.
ibid	absoluendt.	absoluendi.
4.	excommunicationis excommunicetur.	excommunicationis, vel sic. excommunicetur.
6.	tenentur sub &c.	tenentur sub mortali exire, ne cũ eo communicet, & Sacerdos cessare tenetur, si non incœpit canonem.
23.	contemnenes,	contemnẽtes.
26.	Episcopu,	Episcopo.
27.	verborum,	verberum.
30.	seriendum,	seruiendum.
31.	filos,	filios.
38.	degrauandus,	degradandus.
46.	habilitate ad beneficium.	collatione beneficij.
61.	irregularitate.	ab irregularitate.
64.	minor. Personarum.	minor Personarum.

Errata in Quarto.

Folio.		*Sic corrige.*
30.	amiliam,	familiam.
33.	micebit.	miscebit.
49.	ltransportantur.	transportantur.
ibid.	soet,	solet.
54.	mul.	simul.

Cætera beneuolus Lector corrigat, excuset, & in Domino valeat.

SENTENTIÆ MORALES

PROLOGVS. DE CONSCIENTIA.

DISTINCTIO I.

Quid & quotuplex Conſcientia, & an voluntas conformari debeat, quamuis erranti?

Examen Ordinandorum?

DIco 1. Conſcientia eſt *actus intellectûs practici, qui dictat de bonitate vel malitia eorum, quæ agimus, vt ſunt à nobis hic & nunc.* Diſtinguitur à ſcientia. Quia hæc de bonitate & malitia morali actionis ſecundùm ſe & abſolutè dictat, conſcientia verò de bonitate vel malitia actionis vt eſt à nobis hic & nunc. Non intelligitur in præſenti nomine ſcientiæ ſcientia propriè accepta, prout tanrùm eſt verorum, ſed ſcientia latè accepta, quatenus omne quod nouimus ſcire dicimur. Diſtinguitur etiam conſcientia à ſynderesi. quia ſynderesis eſt lumen habituale & permanens à natura ſeu authore naturæ menti inditum, quo clarè prima principia practica in ſe ipſa cognoſcuntur, v. g. bonum eſt faciendum, malum fugiendum &c. Quid eſt conſcientia?

Dico 2. Diuiditur conſcientia. primò ex parte objecti in veram & falſam, ſeu in rectam & erroneam. hæc judicat id faciendum, quod non eſt faciendum. illa, ſcilicet, recta, judicat faciendum id, quod eſt faciendum. Secundò ex parte actûs diuiditur in certam, probabilem, dubiam & ſcrupuloſam. Certa, abſq; formidine judicat, hoc Quotuplex conſcientia?

hoc esse bonum vel malum. Probabilis, vni parti adhæret cum formidine alterius. Dubia, nulli parti adhæret, sed suspendit judicium. Scrupulosa, vni quidem parti adhæret, cum timore oppositæ, & oritur ex leui fundamento.

Quia tamen conscientia certa reducitur ad veram (firma enim adhæsio falso, non est certitudo sed error) ideo absolute loquendo dici potest, conscientiam esse quintuplicem, scilicet, rectam, erroneam, probabilem, dubiam & scrupulosam.

Dico 3. Sicut conscientia recta, ita & erronea obligat ad non contrauueniendum, aliàs contraueniens peccat. ita D. Th. 1. 2. q. 19. a. 5. & communiter. Probat Opat. super locum citatum. Omnis peccat eo, de quo scit, quod Deo displicet. Sed qui facit contra conscientiam erroneam, putat se Deo displicere in eo. Ergo peccat in eo, Ergo conscientia, quàmuis erronea obligat. Exemplificat, idem doctissimus Theologus & magnū celeberrimæ Academiæ Cracouiensis decus. Sicut reus majestatis est, non solùm ille, qui verum Regem percutit, sed etiam qui percutit illum, quem putat Regem. Ita non solùm ille æternæ maiestatis est reus, qui dictamen rationis, legem Dei promulgans violat, sed etiam qui idem dictamen spernit, tanquam legem Dei, licèt non sit, dum putat esse.

Quæritur. Cùm conscientia erronea obliget, quale erit peccatum contrà eam facere? ℟ tale, quale conscientia erronea dictat. v. g. si dictat quòd in Ecclesia spuere sit mortale. est mortale. Quia agens in tali actione vult tale peccatum committere.

Aduerte. Si conscientia erronea dictat in genere, aliquid esse peccatum, non determinando sit ne mortale vel veniale, judicandum est ex malo sub quo illud ponit conscientia erronea. item ex grauitate & necessitate materiæ. Si ex his non constat esse mortale, pro veniali habendum, docet M. Serra supra locum D. Th. cit. referens Nauarrum.

Dices contra 3. Conc. Ex ea sequi conscientiam aliquando obligare ad peccatum. ℟, nullum esse inconueniens asserere conscientiam erroneam peraccidens obligare ad peccatum, inquantum ignorans vincibiliter, sibi proponit vt præceptum, quod est prohibitum. ita S. Th. in 2° d. 39. q. 3. a. 3. ad 1.

DISTINCTIO II.

De Conſcientia probabili.

NOta. Fundamentum, quo innititur opinio eſt duplex: intrinſecum & extrinſecum. Intrinſecum, ſunt rationes probabiles. Extrinſecum, authoritates virorum in ea materia peritorum. Ex his alij ſunt claſſici, alij protelarij. Claſſici cenſentur, qui multùm in tali materia verſati, timoratæ conſcientiæ, diſcurrentes egregiè, atque ſuas ſententias ſolidis rationibus communientes. Protelarij ſunt inferiores. Quotuplices Authores?

Dico 1. Secundum opinionem fundamentalier probabilem licèt vnicuiq; agere. Quia ad bonitatem actûs, non requiritur certitudo de illius honeſtate. Aliàs cùm certitudo raró habeatur, raró poſſet poni operatio. Dixi *fundamendaliter.* Nam ſi probabilitas ſit tenuis, ſecundùm eam operari non licet, vt determinauit Innocentius XI. Sequentem damnando. *Generatim dum probabilitate, ſiue intrinſecâ ſiue extrinſecâ, quamuis tenui, modo à probabilitatis finibus non exeatur, confiſi aliquid agimus, ſemper prudenter agimus.*

Dico 2. Licet ſequi opinionem probabilem relictâ probabiliori & tutiori. ita M. Marcus Serra referens Syluestrum & Panormitanum. Bonacina citans communem. Si non agatur de irreuerentia & inualiditate Sacramenti, damno proximi. & ſit ſententia in praxi probabilis. Sunt enim aliquæ ſententiæ tantùm ſpeculatiuè probabiles, potiùs ad oſtentationem ingenij, quàm ad vtilitatem Eccleſiæ. Noſtræ concluſioni non aduerſatur Caietanus, & alij antiquì graues Theologi, vt probat M. Serra, Dixi, *ſi non agatur de irreuerentiæ Sacramenti &c.* ne ſic contradicam determinationibus Innoc. XI. inter 65. propoſitionem primam & ſecundam damnantibus. Ratio conc. Nam qui juxta opinionem probabilem operatur, non temerè ſed prudenter operatur, etiamſi talis opinio non ſit probabilior & tutior, modó excludatur irreuerentia Sacramenti. damnum proximi &c. vt fuſiùs 1, 2. noſtram ſententiam tenentes probant.

Dico 3. In adminiſtratione Sacramentorum, etiam licitùm eſt, omiſſo eo quod tutius eſt, ſequi opinionem probabilem, aſſerentem ſic vel ſic validum fieri Sacramentum, ſi tamen Eccleſiæ praxis & conſuetudo id permittat. Ita M. Serra. Sic enim periculum & irreuerentia Sacramenti, interpoſitione Eccleſiæ cauetur. Et ſic licitum

ctum est sequi opinionem probabilem, asserentem contra. P. Konich & alios, non requiri vt dolor præcedat confessionem, quia talis vsus est Ecclesiæ, praxi Confessariorum declaratus.

Dico 4. In administratione Sacramentorum etiam licitum est, omisso eo quod tutius est, sequi opinionem probabilem, supplente Ecclesiâ defectum. M. Serra, Gibbon & alij. Vnde Inn. XI. damnando propositionem primam, solùm intendit in administratione Sacramentorum non licere sequi opinionem probabilem relictâ tutiori, quando Ecclesia defectum non supplet. Declaratur. Nam circa jurisdictionem Sacerdotis ad absoluendum à peccatis multæ sunt opiniones, è quibus est, in articulo mortis simplicem Sacerdotem posse absoluere à peccatis, præsente approbato, vt sentit Mendoza & alij, hanc autem & similes licitum est sequi, licèt sit tutius pœnitentem in articulo mortis ab approbato absolui. Dato enim similes opiniones reipsâ esse falsas, stante tamen opinione probabili Ecclesia confert potestatem, vt docet Moscicensis in Appendice ad Tyroc. S. Artis Pœtentiariæ, estq; communis.

Dico 5. Licitum est relictâ suâ opinione probabiliori & tutiori, sequi aliorum minùs probabilem, minusq; tutam (licet rationes cõtrarias soluere nequeat) dummodò credat eam verè esse probabilem. Mosc. 3. p. Tyroc. C. 2. Bonac. & multi alij. Intelligitur conclusio cum limitationibus in supradictis conclusionibus expressis. Nam sic procedens non se exponit periculo peccandi, cùm prudenter operetur, sequitur enim judicium prudentum. Immo Confessarius non solùm potest, sed etiam tenetur sequi opinionem alienam, scilicet, pœnitentis, relictâ propriâ probabiliori & tutiori. M. Soto in 4. d. 18. q. 2. a. 5. ad 5. & alij.

Dico 6. Non licet Medico sequi quamlibet opinionem probabilem, quando est controuersia an medicamentum prosit, vel grauiter noceat, sed quod tutius sequi tenetur. Si tamen salus ægri desperata, nec habeatur medicamentum certum, non peccat Medicus exhibendo medicamentum probabile, stante opinione probabiliori, quod nocebit. Item quando causa tantùm probabilis, non licet Regi inferre bellum, relictâ probabiliori & tutiori. Judex etiam debet ferre sententiam juxta probabiliora & tutiora. Vnde sequens, vt jacet ab Innoc. XI est damnata. *Probabiliter existimo judicem posse judicare juxta opinionem etiam minùs probabilem.* Agitur enim de graui damno proximi. Et in his vel similibus casibus locum habet illud, *in dubio tutior.*

tior pars eligenda. Debitor tamen relictâ probabiliori & tutiori, licitè sequitur minùs probabilem. Gibbon. Quia melior conditio rem possidentis. Et aliàs valde durum, se aliquâ re spoliare ante sententiam judicis. Immo Aduocatus licitè patrocinatur quando res est dubia. Syluester. v. Aduocatus. Quia officium Aduocati est solùm proponere, quæ sui clientis ius confirmare possunt, quod in causa dubia non est illicitum, sed juuat vt à judice causa meliùs examinetur.

Q. V. sit idem esse opinionem probabiliorē & tutiorem? ℞. quòd non. Potest enim esse minùs probabilis & tamen tutior, quàm illa quæ est probabilior. Nam tutior est, cui nullum inest periculum peccati, minùs tuta, cui inest periculum. v. g. dubitatur de emisso voto, & facto sufficienti examine, non deuenitur ad notitiam facti voti. affirmatiua, quòd teneatur voto est tutior & tamen minùs probabilis. Et hæc (scilicet tutior) sufficit, & debet esse dum agitur de valore Sacramentorum, vt vult Innoc. XI. damnando inter propositiones 65 propositionem primam. Item dum agitur de graui damno proximi. Si tamen sententia fauens valori Sacramentorum non sit adeo probabilis, secundùm eam post factum, non agendum. hinc à sacrilegio non excusaretur, qui casu vinum congelatum consecraret, & liquefactum reconsecraret. V. Idē sit opinionē esse probabiliorē & tutiorem?

Q. 2. Vnus author faciat sententiam probabilem? ℞. circa hoc Alexander VII. sequentem vt jacet damnat. *Si liber sit alicuius Iunioris aut moderni, debet opinio censeri probabilis, dum non constat reiectam esse à Sede Apostolica, tanquam improbabilem.* Puto tamen (& sic saltem accipiendus est Mosc. Filliucius & Merolla) si sit classicus, vt supra classicus est descriptus, nec perfunctoriè rem tractet, facit sententiam probabilem. Nec tamen sic author facit, quàm ratio.

DISTINCTIO III.

De Conscientia Dubia.

Nota ex Caietano t. 1. Opusc. tr. 31. Dupliciter posse de bonitate vel malitia actionis dubitari, scilicet practicè & speculatiuè. Speculatiuè dubitat, qui de bonitate vel malitia actionis secundùm se dubitat. Practicè, vt hic & nunc operandum. vt autem conscientia dubia dicatur, non sufficit dubitare speculatiuè sed practicè, quia conscientia dicit applicationem cognitionis ad opus.

Nota 2. Potest esse dubium practicum & non speculatiuum. v. g. putatur

putatur aliquis contractus licitus. dubitatur tamen an hic & nunc possit practicari eò quod nonnulli viri docti & timorati oppositum sentiant. E contra potest esse dubium speculatiuum & non practicum. v. g. dubitatur propter rationes ex vtraq; parte solidas, an aliquis contractus sit licitus, practicatur tamen, eò quòd sic communiter fiat à viris doctis & timoratis.

Dico 1. Quando conscientia est dubia de bonitate vel malitia operis exercendi, stante dubio & non deposito, tutior pars est eligenda. Nisi enim tutiorem partem stante & non deposito dubio, eligas, periculo peccandi te exponis, & sic peccas. Sicut qui dubitat an aliquid amico displiceat, stante tamen dubio operatur, amicum offendit.

Dico 2. Quando dubitatur an sit lata lex aliquid præcipiens vel prohibens, aut pro aliquo pœnam constituens v. g. irregularitatis, excomm: &c. & sufficiens de inquirenda lege diligentia adhibetur, secundùm communem sententiam non est obligatio sequendi partem tutiorem, & sic non est obligatio talem legem seruandi vel se gerendi, quasi eam violàsset & pœnam incurrisset *Nam in dubijs melior est conditio possidentis*. Dum autem est dubium an lata sit lex aliquid præcipiens vel prohibens, aut pro aliquo pœnam constituens, libertatem à tali lege possidet homo, & sic non tenetur eam seruare, nec se gerere acsi pœnam illius incurrisset, v. g. irregularitatis, excommun. &c. intelligenda est conclusio, ait M. Serra in 1. 2, q. 19. etsi dubitans magis inclinet in eam partem, quòd sit lata lex. Idem colligo ex Bonac. t. 2. d. 2. q. 4. p. 7.

Dico 3. Idem ob eandem rationem sentiendum, quando post sufficientem diligentiam dubitas, an votum emissum. vigesimus primus annus ad ieiunium requisitus completus, an adsit impedimentum matrimonium dirimens. an conditio, sub qua excommunicatio lata, adimpleta. an talia verba contineant excommunicationem. si cras ieiunium, an duodecima audita. & sic potes partem tibi fauentem sequi. Hæc apud Bonac. l. c. & alios reperies. Immo idem solet doceri, si scias quidem te votum v. g. castitatis emisisse, sed post sufficientem diligentiam dubium, an perpetuæ, non teneris ad perpetuam.

Dico 4. Nonnulli præfatam doctrinam extendunt, dum post sufficientem diligentiam dubitatur, an lex sit recepta, vel abrogata. Quia possessio stat pro libertate subditorum & non pro lege. lex enim

nim non poſſidet niſi per acceptationem & non abrogationem, de qua in noſtro caſu non conſtat.

Dico 5. Prædicta doctrina non eſt extendenda, licet poſt ſufficientem diligentiam dubites, an excommunicatio ſit iuſta. quia ſic ferè omnis eluderet excommunicationem. an ſis abſolutus. quando dubitatur, an pro Subdiaconatu 22. inchoaueris. quando die ieiunij dubitatur an ſit 12. noctis, vt liberè carnibus veſcaris. an ſatisfeceris voto, an vſum rationis habueris, faciendo v. g. votum ſeptennio completo, Quia in prædictis caſibus eſt poſſeſſio pro excommunicatione, præcepto, ieiunio, voto & vſu rationis.

Dico 6. Quando certum eſt à lege conſtitutam eſſe pœnam, v. g. excommunicationis &c. & de tranſgreſſione poſt ſufficientem diligentiam dubitas, licitum eſt ſequi partem tuæ libertati fauentem. Bonac. l. c. & alij. Idem tenet Diana t. 2. tr. 4. de Sacr. reſol. 29. ſi dubium, an comedendo mediam noctem exceſſeris. Quia in dubio factum non præſumendum.

Dices. C. *ad audientiam*, de Presbytero, de quo dubium erat, an hominem occidiſſet, dicitur non debere in ſacris miniſtrare. & ratio redditur. cùm in dubio ſemitam debeamus eligere tutiorem. Eadem autem ratio procedit in dubio, cuiuſcunq; facti, pro quo ſtatuta eſt pœna v. g. excommunicationis. Quare vniuerſaliter videtur dicendum in dubio facti tutiorem partem eligendam, & non fauendum libertati.

℞. Diſpoſitionem C. *ad audientiam*, non eſſe extendendam ad dubia cuiuſcunq, facti, ſed reſtringendam ad dubium homicidij, de quo ibi eſt ſermo. cùm ſit odioſa. Ratio ibi poſita, non ſignificat neceſſitatem, quâ teneamur tutiorem partem eligere, ſed congruitatem, quâ motus Summus Pontifex ſtatuit, vt in dubio homicidij pro irregulari quis habeatur. Quod aliqui limitant, quando veroſimiliùs creditur commiſſum homicidium nam ſi dubium æquale, opinantur non eſſe irregularem.

Quid, ſi poſt contractum ſecundum matrimonium (& idem eſt de alio impedimento dirimente) de vita prioris coniugis dubitetur, an ſcilicet liceat petere? dicam ſuo loco.

Ex dictis patet intelligentia huius. *Melior conditio poſſidentis*, ſcilicet, ſi ante dubium fuiſti in poſſeſſione libertatis, & ſuperueniat dubium, cenſeris eſſe in poſſeſſione antiqua libertatis, & tibi fauendum, niſi graue inconueniens timeatur, vt in dubio an ſis juſtè excommunicatus,

DISTIN-

DISTINCTIO IV.

De Conscientia Scrupulosa.

Differentia inter agere cōtra conscientiā scrupulosam, & agere cōtra scrupulum.

DIco 1. Agere contra conscientiam scrupulosam est peccatum, v. g. dubitatur, an peccatum sit in confessione dictum, & dictatur omnino repetenda confessio, nec tamen repetitur. Agere verò contra scrupulum, non est peccatum, immo bonum, v. g. dubitatur, an tale peccatum sit in confessione dictum, nec scrupulus deponitur, nec tamen curatur, consequenter peccatum in confessione non explicatur.

Quæ causæ scrupulorum?

Dico 2. Causa scrupulorum aliquando est diabolica suggestio, aliquando debilitas cerebri, aliquando melancholica complexio, aliquando debilitas ex nimijs vigilijs, & abstinentijs.

Quæ remedia cōtra scrupulos? Quæ concurrunt ad peccatum mortale?

Dico 3. Remedia contra scrupulos sunt hæc 1. Scrupulôsus habeat virum doctum & pium quem consulat, & cui acquïescat. 2. In defectu viri docti, faciat quod alij consuleret. 3. Consideret quòd nunquam est peccatum mortale nisi hæc tria concurrant. materia grauis. ex parte intellectûs plena aduertentia, ex parte voluntatis plenus consensus. & nisi de his omnibus sit certus. hoc ipso autem non est certus, quò fluctuet. immo nisi jurare possit, hæc tria concurrisse. & loquendo quoad plenam aduertentiam & plenum consensum, hæc relinquerentur in memoria. 4. vitet cogitationes de rebus scrupulosis, sed contemnat, alio mentem auertendo, quasi non fuissent. 5. vitet peccatorum reconfessiones contentetur diligentiâ mediocri in præcedenti confessione adhibitâ. Vnde non reconfiteatur, nisi sit certus, vel etiam jurare possit, peccatum non fuisse in confessione dictum. Confessarius verò, si semel vel bis confessionem de eadem re audiuit, vel plenè extra confessionem consuluit, non permittat vlterius proponere, hæc enim recogitatio est inter præcipuas causas causa scrupulorum. v. Mosc. 3. p. Tyrocinij artis pœnit. Qui hâc in re vix alicui secundus.

LIBER I.

De Præceptis Decalogi.

DISTINCTIO I.

De Lege & Præcepto.

SIcut notitia de conſcientia (titulo operis ſic exigente) toti operi eſt præmiſſa, ita notitia de lege & præcepto huic libro præmittitur, quatenus neceſſaria ad noſtrum intentum. Quid & quotuplex lex?

1. Lex eſt *quædam rationis ordinatio, ad bonum commune, ab eo, qui curam communitatis habet promulgata*. S.Th. 1. 2. q. 9. a. 4. Diuiditur in diuinam & humanam. Lex diuina eſt illa, quæ à Dei authoritate immediatè vim habet, licèt eius promulgatio non fiat à Deo immediatè, ſed interuentu Angeli vel hominis. Cuiuſmodi fuit lex vetus, à Deo tradita Moyſi per Angelos, & per eum promulgata. Et lex Euangelica à Chriſto D. lata, & partim per ipſum, partim per Apoſtolos publicata. Lex humana eſt illa quæ fertur immediate humanâ authoritate, licèt à Deo accepta. Lex diuina ſubdiuiditur in æternam, naturalem & poſitiuam. æterna in mente Dei ab æterno eſt, naturalis, cuiuſlibet hominis intellectui imprimitur, poſitiua, publica promulgatione manifeſtatur. Lex diuina poſitiua, in veterem & nouam ſubdiuiditur. Prima eſt, quam Deus Moyſi per miniſterium Angelorum in Monte Sinai, & per Moyſen populo Iſraëlitico dedit. Secunda eſt, quam tulit Chriſtus, noui teſtamenti author, & partim per ſe ipſum, partim per Apoſtolos promulgauit. Lex humana in Eccleſiaſticam & ciuilem ſubdiuiditur, Illa fertur poteſtate Eccleſiaſtica, vt Papæ & Conciliorum. Iſta ſæculari, vt Regum & Imperatorum. Prima ius Canonicum, altera ius ciuile dicitur. Ita diuidit legem P. Gonet in Manuali Thomiſtarum trac. de legibus C. 1. §. 2,

2. Præcepta ſiue illa ſint pro perſona particulari, ſiue ſint pro communitate (qualia habent rationem legis) alia ſunt affirmatiua, alia negatiua. affirmatiua obligant ſemper ſed non ad ſemper vt honorare parentes. Negatiua, obligant ſemper & pro ſemper ſeu pro omni tempore. v. g. non furari. Diuiſio præcepti in negatiuũ & affirmatiuum,

3. Vt præceptum impleatur non eſt neceſſarium eſſe in gratia, niſi

nisi includat gratiam, vt præceptum contritionis &c. vel supponat, vt præceptum orandi, pro graui malo auertendo in republica durante, Immo plurima possunt impleri per actum ex circumstantijs peccaminosum v.g. dare eleemosynam extremè egenti, persoluere votum &c. ob vanam gloriam.

4. Non est necesse, quòd ponens actum cadentem sub præcepto, intendat satisfacere, sed sufficit ponere actum cadentem sub præcepto, modò pro alia re non applicet. vnde implet votum, juramentum &c qui non aduertens obligationem, hæc præstat. Ille etiam satisfacit legi qui ex metu satisfacit. quia metus non tollit voluntarium simpliciter. Non tamen satisfacit, qui coactè opus ponit, quia coactio tollit, voluntarium. Gabriel à S. Vinc. quoad omnes partes, V. Lex & alij. Docent aliqui, etiam satisfieri legi vel præcepto, etiamsi sit intentio non satisfaciendi. Cùm lex non reposcat intentionem, sed opus.

5. Duplici præcepto satisfit per vnum actum, si præcipiens sic contentetur. v. g. vnâ recitatione horarum, Sacerdos beneficiatus, satisfacit justitiæ & religioni. Dixi, *si præcipiens sic contentetur.* Nam per vnum actum, non satisfit voto & pœnitentiæ in confessione iniunctæ. Cùm hæc non soleat esse mens Confessarij. Satisfit etiam pluribus obligationibns eodem tempore, vt recitare horas, & Missam audire.

6. Qui violat plures leges formaliter, hoc est licèt eandem rem, sub diuersa tamen ratione, præcipientes, plura peccata committit: v. g. qui non ieiunat, cùm debeat, tum ex voto, tum quia sic in confessione iniunctum, duo peccata committit. Qui verò violat plures leges materialiter, hoc est idem sub eadem ratione præcipientes, vnum peccatum committit. Et sic fur, licèt faciat contra legem diuinam, naturalem & humanam vnum tantùm peccatum committit. quia hæ leges tantùm sunt plures materialiter. idem enim sub vna ratione, scilicet, iniuriæ, prohibent.

Circa Primum Præceptum.

Quid contineat primum præceptum?

HOc præcepto præcipitur cultus Dei, & prohibetur cultus falsorum Deorum, quâ parte est negatiuum. Cum autem cultus veri Dei, & auersio à Diis alienis exerceatur fide, spe, charitate & religione, ideo de his, & oppositis, aliqua dicemus.

DISTIN-

DISTINCTIO II.

De Fide.

NOta. Fides *est habitus supernaturalis, quo certò credimus veritates à Deo reuelatas Ecclesiæ.* Alia est implicita, alia explicita. illa est, quâ creduntur veritates reuelatæ in aliquo principio communi v. g. credo quod credit Ecclesia. hæc est, dum in particulari creduntur articuli fidei, v. g. mysterium Trinitatis, Incarnationis &c. Quid est fides? & quotuplex?

Dico 1. Fides est necessaria in adultis ad salutem, *sine fide impossibile est placere Deo,* ad Hebræos 11. Vnde tenetur quilibet adultus scire & credere explicitè hæc duo principia, Deum esse, & hunc esse remuneratorem. item suppositâ sufficienti Euangelij promulgatione, mysterium SS: Trinitatis, Incarnationis, Redemptionis, Mortis, Resurrectionis & aliorum articulorum symboli Apostolorum. Beatam Mariam esse Virginem. Tria Sacramenta scilicet, Baptismum, Eucharistiam & Pœnitentiam, reliqua tunc quando recipit. Præcepta Decalogi. Præcepta communia Ecclesiæ, maximè confessionis & communionis annuæ. immortalitatem animæ. Peccatum originale. Necessitatem gratiæ. Deum esse orandum. quare scienda est Oratio Dominica. Deum esse timendum. cùm possit mittere in gehennam. Quæ tenetur quilibet Christianus scire?

Dico 2. Quamuis suadendum fidelibus, vt symbolum Apostolorum, Decalogum, Orationem Dominicam & Salutationem Angelicam explicitè sciant & memoriâ teneant, sicut & signaculum Crucis formare, non tamen est mortale illa nescire, dum modò illorum substantia sciatur. ita de primis quatuor Suarez, & de vltimo, Sanchez in Summa Dianæ. V. Fides. Et sic quoad Orationem Dominicam sufficit scire eius summam, scilicet à Deo omnia esse petenda. Quoad symbolum, Sacramenta, Decalogum & Ecclesiæ præcepta, sufficit, quòd rogati de singulis sciant respondere.

Dico 3. Ignorans vincibiliter mysteria fidei, non est absoluendus. est mens Innocentij XI. dum sequentem damnat. *Absolutionis capax est homo, quantumuis laboret ignorantiâ mysteriorum fidei.* Nec tenetur Confessarius eum docere tunc. cùm non sit facilè tam breui spatio capere. Vnde differenda absolutio. nisi sit in articulo mortis. tunc enim instruatur de mysterijs magis scitu necessarijs, vt de SS. Trinitate, Incarnatione, Redemptione, Morte & Resurrectione, item de aliis, prout tempus concesserit, & pœniteat de ignorantia.

Dico 4. Licèt detur ignorantia inuincibilis articulorum fidei in his, qui nec à parochis nec ab aliis docentur, & hi si tunc morerentur, saluarentur cum fide duorum primò in prima conclusione positorum articulorum. tamen hæc ignorantia inuincibilis, maximè articulorum diuinitatis, & sequentium humanitatis, scilicet, Filium Dei in vtero Virginis incarnatum, natum, mortuum à mortuis resurrexisse, & ad cœlos ascendisse, raro admittitur, referente dela Cruz super primum præceptum Decalogi art. 1. Quia doctrina Christiana, maximè quoad articulos in Ecclesia solemniores, vbiq; satis prædicatur, & omnes habent aliquam notitiam, vt saltem suos majores interrogent, quid sciendum & quomodo viuendum.

Dico 5. Confessio externa fidei est necessaria ad salutem. patet ex illo ad Rom. 10. *corde creditur ad iustitiam, ore autem fit confessio ad salutem*. Hoc tamen præceptum est affirmatiuum. Cùm non obliget ad semper, sed pro loco & tempore &c. v. g. si periclitetur honor Dei, vel vtilitas spiritualis proximi, tunc confiteri tenemur fidem etiam cum periculo vitæ. Nec licet, quàmuis verbo tantùm, negare fidem. ait enim Christus D. Matt. 10. *Qui me negauerit coram hominibus negabo & ego eum coram Patre meo.*

Dico 6 Confessio interna fidei, est etiam necessaria ad salutem. Dicitur enim ad Hebræos 11. *sine fide impossibile est placere Deo.* Vnde confessio interna fidei obligat infidelem, dum sibi fides sufficienter proponitur. Item obligat fidelem dum de fide tentatur. vt sic tentationi resistat; si aliter superanda, non speratur. Addit Mendoza, obligari fidelem ad eliciendum actum fidei in articulo mortis. vnde tunc à circumstantibus monentur fideles ad eliciendum actum fidei. Item intra singulos annos, Quare benè facient Confessarij excitando fideles ad eliciendos actus, fidei, spei & charitatis, tunc præcipuè, quando paruus aut nullus concursus. cùm multi hanc obligationem ignorent. Ex his intellige; falsam esse sententiam, dicentem, sufficere actum fidei semel in vita elicere. Quæ etiam inter alias ab Innoc. XI. damnatur.

Dico 7. Est mortale vti veste vel alio signo instituto pro cultu alicuius sectæ, vt apud nos sunt vestes sacræ. Quia his vtendo, exhibetur cultus authoribus talis sectæ. etsi solùm exteriùs hoc facias, sicut si metu mortis solùm, thurifices idolum. Nisi hæc facias, ioci gratiâ semoto scandalo.

Dico 8. Licet fideli vti infidelium veste propriâ eorum ex more patriæ,

patriæ, si aliàs non instat præceptum confitendi fidem. Quia talis vestis non significat religionem, sed nationem. Et sic licet exploratoribus vti veste & lingua Turcarum. Item non peccant mortaliter nautæ affigentes suis nauibus vexilla Turcarum ad decipiendum eos. ita M. Bannez cum alijs,

Dico 9. Qui discredit cum pertinacia vni tantùm articulo fidei, est hæreticus. Et est excommunicatus in Bulla Cœnæ Dñi. Item incurrit alius hæreticorũ pœnas, si explicat errorem exteriùs, quamuis signis secretis, ad manifestandum tamen errorem conducentibus, & non indifferentibus. Immo qui cum plena deliberatione dubitat de veritate alicuius articuli fidei, est hæreticus. Ita C. 1, de hæret. Secus si sine plena deliberatione titubat. de la Cruz. Sicut & ille qui scit aliquam veritatem ab omnibus fidelibus teneri, nescit tamen esse articulum fidei, si discredit, non est hæreticus, temerarius tamen.

Dico 10. Non manifestans hæresim externè. licèt in re sit hæreticus, non excommunicatur, nec subiacet alijs pœnis. Cùm Ecclesia non judicet de internis. Idem dic de fingente se hæreticum, & internè fidem tenente. est communis. Quia excommunicatio & aliæ pœnæ feruntur contra hæreticos, nec debent extendi ad fictos, odia enim restringenda.

DISTINCTIO III.

De Spe.

Nota. Spes est *habitus supernaturalis, quo certò speramus beatitudinem ex auxilio Dei.* Itaq; spes respicit Deum vt finem, cuius assecutio speratur, & vt causam efficientem, cuius auxilio speratur ipsiusmet assecutio. Et sic spes consistit in hoc, quòd homo confidat benè agendo peruenire ad æternam beatitudinem, Dei auxilio. Quid est spes, & in quo consistit?

Dico 1. De spe extat præceptum Diuinum. Patet ex determinatione Alexandri VII. Sequentem damnantis. *Homo nullo inquam vitæ suæ tempore tenetur elicere actum fidei, spei & charitatis ex vi præceptorum Diuinorũ. ad eas virtutes pertinentium.* Hoc præceptum est affirmatiuum. Cùm tantùm obliget determinato tempore, v. g. dum assecuto rationis vsu homini Deus & beatitudo tanquam finis ad quem tendere tenetur proponitur. dum insurgunt graues motus desperationis. Intra singulos annos, de la Cruz ait, aliquoties intra annum. Item in articulo mortis, secundùm eundem.

Dico 2. Contra spem peccatur. 1. desperando impetrare veniam peccatorum & gloriam. 2. sperando in creatura vt primario iuuante ad beatitudinem. possumus enim sperare in creatura vt secundario iuuante, & sic B. V. M. dicitur spes nostra. 3. præsumendo, dum putas tuis meritis sine gratia Dei te posse assequi beatitudinem. vel dum confidis quidem impetrare veniam peccatorum, & ideo perseueras in peccatis, vel etiam, expectando eandem veniam, perseueras sine pœnitentia vsq; ad senectutem. 4. Non sperando, obligante præcepto spei.

Q. Quæ vox desperantium & præsumentium, saltem ordinariè? ℞. desperantium hæc. Cùm damnandus sim, quid vereor peccare, & frui omni cupiditate? Præsumentium & in peccatis perseuerantium, Deus est misericors, licèt impleam omnia desideria mea, tandem dimittet omnia.

DISTINCTIO IV.

De Charitate.

Quid est Charitas? NOta. Charitas est *habitus supernaturalis, quo Deum diligimus ex toto corde, ex tota anima & ex totis viribus, & proximum sicut nos ipsos.*

Dico 1. De actu Charitatis datur præceptum. Patet ex declaratione Alexandri VII. d. 3. conc. 1. adducta, Multoties autem tenemur elicere actum Charitatis in vita vt determinauit Inn. XI. dum sequentes damnat. Prima est. *An peccet mortaliter, qui actum dilectionis Dei semel tantùm in vita eliceret, condemnare non audemus. 2. Probabile est ne singulis quidem rigorosè quinquennijs per se obligare præceptũ chariatis erga Deum. 3. Tunc solùm obligat, quando tenemur iustificari, & non habemus aliam viam, quâ iustificari possumus.*

Dico 2. Tenemur Deum super omnia diligere dum peruenimus ad vsum rationis, vt constat ex 1. 2. q. 89. a. 6. 2do. Dum vrget tentatio odij Dei, vel quæcunq; alia, si non aliâ viâ, superanda speratur. 3. Secundùm Mendozam, singulis annis 4. In articulo mortis. Quia ratio diuinæ amicitiæ non solùm vrget in principio, sed & in fine vitæ, immo magis.

Dico 3. Tenemur ex charitate subire damna corporalia ob bonum spirituale proximi. D. Th. 2. 2. q. 26. a. 4. ad 2. Et sic tenemur in extrema necessitate spirituali proximi exponere vitam periculo ad subueniendum ei, v. g. si proximus in articulo mortis decipitur

ab hæreti-

ab hæreticis. Magis enim diligenda vita spiritualis proximi, quàm proprium corpus, ex S. P. Augustino apud S. Th. c. a. 5, in argum. sed contra.

Dico 4. Extra extremam necessitatem boni spiritualis, non tenetur homo particularis, exponere vitam periculo, aut magnam substantiam, pro bono spirituali proximi, benè tamen pati aliquod damnum. Secus fit de Episcopis & Parochis, qui extra extremam boni spiritualis necessitatem tenentur sæpè subuenire subditis cum periculo vitæ & bonorum. Quare licèt peste infecti non sint in extrema necessitate boni spiritualis. cùm per contritionem possint saluari, tenentur tamen Parochi eis ministrare, saltem pœnitentiam & Eucharistiam, vt colligitur ex quadam epistola Greg. XIII. ad S. Carolum Borromæum, vbi determinatur Parochos tempore pestis obligari residere.

Dico 5. Quamuis nunquam teneamur exponere vitam pro vita corporali proximi, eiusdem conditionis, licitum tamen, vt probat Philippus à SS. Trin. in 2. 2. d. 11. dub. 8. Et sic possumus in naufragio cedere tabulam proximo, vt docet Fernandez. p. 1. C. 3. §. 4. ex M. Bannez. Quòd si proximus sit valde necessarius reipublicæ, tùnc non solùm licitum; sed etiam tenemur vitam corporalem pro vita corporali eius periculo exponere. Cùm pars teneatur subuenire toti.

Dico 6. Peccas contra charitatem non exhibendo proximo, etiam aliàs inimico communia signa dilectionis, v. g. orationes & beneficia impensa toti communitati. Peccas etiam peccato scandali & contra iustitiam distributiuam. Quia proximus licet sit inimicus, habet ius fruendi bonis communibus. Et licèt ad beneficia impendenda non tenearis absolutè, si tamen impendis, teneris seruare formam distributionis.

Dico 7. Non exhibendo proximo signa honoris consueta ex more patriæ, si aliàs fuerunt exhibita, & modò propter inimicitiam omittuntur, committitur peccatum, secundùm M. Bannez mortale, secundùm Lorcam veniale. Quia omissio salutationis etiam debitæ, saltem vnâ vel alterâ vice, non est p. m. Quòd si inimicus priùs salutauit, non re salutare, est mortale secundùm de la Cruz & Filliucium. Quem salutatione præuenire non est obligatio, nisi ratione scandali, si inde sequeretur, aut ratione conditionis personæ, quæ læsit, v. g. quia est prælatus &c. & læsus est inferior, aut solitus salutatione

præue-

præuenire. Móſcicenſis 2. p. Tyrocinij artis pœnitentiariæ. de pecc. contra opera Miſeric. Præterea ſi tali præuentione lædentis animus placaretur, & ad meliorem frugem ſe reciperet. cùm aliàs ſit obſtinatus, & mori in prauo affectu, vel diu perſeuerare in eo, ſit paratus. tunc enim ad lucrandum fratrem obligaris. Moſc. l. c.

Dico 8. Si abſit ſcandalum non teneris familiariter conuerſari cum inimico, licèt antea familiariter conuerſabaris. Abeſt autem ſcandalum, dum talis conuerſatio omittitur in priuato. de la Cruz & Philippus à S. Th. l. c. Nec iudicent ſtatim videntes omitti prædictam conuerſationem, fieri ex odio, ſed in ſignificationem grauaminis & iniuriæ. Non etiam teneris dimittere ius tuum in lite ciuili, immo nec in criminali. Difficile tamen tunc carere animo vindictæ, quare talem moneat Confeſſarius, vt malo animo depoſito cauſam agat.

Aduerte. In oſtendendis ſignis amicitiæ (Præcipuè inter rudes) poteſt dari ignorantia excuſans à mortali. Quare Confeſſarius hanc aduertens, non moleſtet pœnitentem de numero vel conſuetudine. cùm ſimilia in venialibus non neceſſariò explicanda.

Dico 9. Quando duo inuicem ſe læſerunt, & vtrinq; eſt æqualis iniuria, ac vtriuſq, par conditio, qui priùs offendit, petere veniam debet. Quòd ſi iniuria poſteriùs illata ſit grauior, ſecundus offendens præuenire debet alterum, quàmuis prior occaſionem præbuerit. Sicut, licèt iniuria ſit æqualis; tamen ille qui priùs læſit & prouocauit eſt longe maioris conditionis, tenetur ſecundus, qui inferior eſt, veniam petere. Moſc. l. c. quoad omnes partes.

Dico 10. Si notorium ſit quod neuter velit reconciliationem inire, ab Eccleſiæ Sacramentis tanquam publici peccatores ſunt repellendi. Immo etſi id non ſit manifeſtum multis, Confeſſor tamen eos abſoluere non debet. cùm ambo in mortali perſeuerent. Neq; dicere poſſunt, ſe nullum intus gerere odium. talis enim diſpoſitio odij indicium eſt. Et dato quòd actu odium non habeant, periculo tamen illius ſe exponunt, dum prauum affectum, qui ſeminarium illius eſt, fouent. Et præterea res hæc, ſcandali magni occaſio eſt. Moſc. in terminis l. c.

DISTINCTIO V.

De Religione & Obſeruantia Sanctorum, in communi.

Dico

DIco 1. Religio est *virtus quæ Deo debitum cultum tribuit, tanquam primo omnium principio.* Non est Theologica sed moralis. Nam virtus Theologica habet ipsum Deum pro objecto quod & immediato, vt patet in fide, spe, & charitate. Hæ enim respiciunt & attingunt Deum immediatè vt tanquam objectum Quod. Fides, vt supremam veritatem. Spes, vt summum bonum nostrum. Charitas vt summum bonum in se ipso, summeq; amabilem propter se. At religio aliquid creatum immediatè respicit, nimirum cultum, qui offertur Deo, vt termino & fini Cui. diuina verò excellentia attingitur solum vt ratio, ob quam Deo debetur talis cultus, & non est objectum immediatum religionis. Ita Gonet in Manuali Thomistarum de Virt. Card. C. 3. §. 1. Quid est religio?

Dico 2. Si Sancti colantur propter intrinsecas & absolutas perfectiones, vt propter visionem Dei, charitatem, sanctitatem & statum beatum, tunc non coluntur virtute religionis, sed distinctâ, quæ vocatur dulia, & est quædam obseruantia. Si verò colantur propter excellentiam increatam Dei ad quam habent respectum, tunc eâdem virtute, scilicet religionis, quâ Deus coluntur. Sic enim non tam ipsi coluntur, quàm Deus in ipsis, in quibus per gratiam & alia dona inhabitat. Nam iste actus non sistit in Sanctis, sed transit ad Deum. Qui cultus est similis cultui Crucis, quæ non tam ipsa, quàm per ipsam colitur Christus, Ita Philippus à SS. Trin. in 2. 2. d. 1. de Virt. Relig. dub. 3. Makowski super Decalogum tr. 1. d. 1. q. 1. a. 1. An sancti colantur virtute religionis?

Dico 3. Adoratio in communi, est cultus, quo vnus alteri se submittit, seu honorat illum in recognitionem illius excellentiæ. Makowski l. c. q. 2. a. 1. Est triplex, latriæ, duliæ & hyperduliæ. Latriæ, est supremus cultus, qui soli Deo propter summum eius imperium, quo vniuersa creauit, gubernat & regit, debetur. Tali cultu (ob continentiam Christi D.) colitur SS. Eucharistiæ Sacramentum. Non tamen sub conditione, si Sacerdos verè consecrauit. nam in similibus sufficit certitudo more humano. Dulia, est cultus, qui debetur Sanctis, alijsq; creaturis adhiberi solet, vt docet S. Th. 2. 2. q. 103. a 2. Hyperdulia est cultus, qui debetur Sanctis, habentibus specialem coniunctionem ad Deum. quali cultu colitur humanitas Christi Dñi præcisè considerata, vt sancta per sanctitatem creatam, cui tamen vt sanctificatæ per vnionem hypostaticam debetur cultus latriæ. cultu hyperduliæ etiam colitur B. V. M. Quid & Quotuplex adoratio?

Dico 4. Adoratio, quæcunq; illa sit, alia est absoluta, alia respe-

ctiua. Absoluta est, quando aliquis honoratur propter se & ratione suæ perfectionis. Respectiua, quando propter aliud, vt patet in adoratione imaginum, quæ non sistit in imaginibus, sed refunditur in prototypon & exemplar, puta in eum cuius est imago. Hâc adoratione respectiuâ adorantur etiám nomina sacra, vt nomen, IESVS, MARIA, scilicet, propter id quod repræsentant. Declarat id Makowski l. c. q. 6. a. 1. & patet ex D. Paulo ad Philipp. 2. *In nomine IESV omne genu flectatur.*

Dico 5. Per signa externa non sumitur differentia inter adorationes. Nam omnis submissio externa est indifferens, poteftq; tam Deo quàm creaturis exhiberi, v. g. genuflexio, totiusq; corporis prostratio, etiam hominibus exhibentur. Quare à sola intentione pendet, quòd per talia signa externa, hæc vel illa honoris species deferatur. Si enim externâ illâ submissione intendas te alteri submittere tanquam Deo, & testari eius diuinitatem, est cultus latriæ, si vt Sancto, Duliæ, si vt viro potenti, obseruantia politica. Makowski l. c. q. 2.

DISTINCTIO VI.

De cultu virorum illustrium, qui nec canonizati nec beatificati.

NOta ex Makouio l. c. q. 6. Cultus alius est publicus, alius priuatus. Publicus est, qui nomine Ecclesiæ fit, & ab ea determinatus, vt officium diuinum. Missa, & alia quæ pro Sanctis canonizatis ac beatificatis sunt determinata. Priuatus verò qui exhibetur, non tanquam institutus ab Ecclesia, nec fit nomine Ecclesiæ, sed ex deuotione colentis, licèt cum alijs fiat & publicè.

Quotuplex cultus?

Dico 1. Viri cum signis sanctitatis mortui, necdum canonizati vel beatificati, possunt coli cultu priuato, secluso populi scandalo. Vocari in priuatis colloquijs sancti, & in nostrum auxilium, vt pro nobis apud Deum intercedant, inuocari. Omnes hæ partes probantur à Makouio l. c. q. 5. a. 1.

Dico 2. Licitum est imagines non canonizatorum, nec beatificatorum, sanctitate insignium depictas, in domibus priuatis adorare, ossa osculari, vêstium particulas retinere. Samuel de Lub. p. 1. Casuum. V. Adoratio, Sed an liceat talium imagines in Ecclesia cum respectu ad cultum, & non solius ornatûs causâ, reponere? negat Sam. de Lub. affirmat Makouius cum Melfesio, allegans frequentem vsum plurimarum Ecclesiarum, quod intellige de repositione ad la-

tus

tûs altaris. Hoc certum est, talium imagines non posse pingi cum diademate, cum radijs, vel aliquo signo sanctitatem præseferente. Id enim S. Congregatio confirmante Vrbano VIII. prohibuit. Regularibus sub pœna priuationis officij, vocis actiuæ & passiuæ, ac suspensionis à diuinis. Clericis sæcularibus etiam sub pœna suspensionis ab officio, & Sacramentorum administratione, alijsq; pœnis arbitrarijs Ordinariorum aut Inquisitorum.

Dico 3. Ad sepulchra & imagines non canonizatorum nec beatificatorùm Sanctorum, non possunt affigi tabellæ & alia dona sanctitatis, aliarumq; gratiarum receptarum indicia, in gratiam facti, sine recognitione Ordinarij & approbatione Sedis Apostolicæ. Ita vetuit Vrbanus VIII. apud Lezanam. tomo. 1. q. q. Regul. C. 12. voluit tamen tales tabellas, cum attestationibus consciorum & approbatione Ordinarij in loco extra Ecclesiam reponi.

Dico 4. Non licet Episcopo in honorem Sancti, nec canonizati vel beatificati festum publicum aut ieiunium instituere, neque vt Missa de tali dicatur. Samuel l. c. cum Bonac. & alijs. Quia hic cultus censetur publicus.

Dico 5. In die anniuersario obitûs præfati Sancti, non licet in memoriam eius Missam solemnem de SS. Trinitate aut de B. M. V, aut de alijs Sanctis cantare, & concionem de virtutibus habere. Oppositum tenet Makowius. Ita tamen Contelorius à Makouio relatus, citans determinationem Vrbani VIII. Quia similes solemnitates sapiunt cultum publicum & sunt quædam protestationes publicæ sanctitatis. Licet tamen in memoriam Sancti nec canonizati vel beatificati, etiam toti communitati proprio motu ab operibus seruilibus abstinere, ieiunare, panegyri extra Ecclesiam celebrare, & similia, quæ nomine proprio & non Ecclesiæ censetur fieri.

DISTINCTIO VII.

De Blasphemia.

POst considerationem virtutum quibus colitur Deus, agendum de peccatis oppositis, & primò occurrit de blasphemia, quæ licèt, vt est simplex, opponatur religioni, vt tamen includit errorem contra fidem, opponitur confessioni fidei, & est hæreticalis, quod ei magis conuenit, si considerentur modi, quibus fit, mox recensendi. Quid blasphemia, quotuplex, & quot modis fiat?

Nota. Blasphemia ex S. Th. 2. 2. q. 13. a. 1. *est derogatio excellentis bonita-*

bonitatis, præcipuè diuinæ. Fit quatuor modis 1. quando Deo aliquid attribuitur, quod ei non conuenit. 2. quando remouetur, quod conuenit, 3. quando proprium Deo creaturæ tribuitur. 4. quando remouetur à Sanctis, quod eis conuenit, vel attribuitur conuitiando, quod non conuenit. Samuel de Lub, 2. p. Casuum. V. Blasphemia. Ex quo patet Blasphemiam sic etiam posse definiri, *est meledicentia contra Deum & Sanctos*. Est p. m. ex genere suo.

Dico 1. Hæc blasphemia, Deus non recordatur mei &c, est hæreticalis. Vnde proferens excommunicatur in Bulla Cœnæ Domini, si sic verè sentit, sicut profert, aliàs non, si solùm ex peruerso voluntatis affectu proferat. Rudes tamen proferendo dictam blasphemiam vel similes, & sic sentientes sicut proferunt, licet mortaliter peccent, non sunt excommunicati, eò quòd communiter ignorent excommunicationem annexam. Ignorans enim excommunicationem, non subiacet excommunicationi, vt docetur in trac. de censuris. Et tales, quantùm ad pœnas Ecclesiæ, tantùm materialiter sunt hæretici.

Dico 2. Non est blasphemia hæreticalis vocare amasiam Deum aut idolum, immo nulla videtur. cùm hæc non dicantur in sensu proprio, sed hyperbolico. Mendoza. Sicut & hæc locutio non est blasphemia, hoc est verum, sicut, Deus est veritas, si dictio *sicut* dicat tantùm proportionem, ita vt intendat, quòd sicut Deus est veritas, quod tu dicis, suo modo sit etiam veritas. Secus, si dictio *sicut* dicat æqualitatem, ita quòd velis tuam veritatem adæquare veritati diuinæ.

Dico 3. Sola inaduertentia, in proferendis blasphemiis, excusat à mortali. Armilla V. blasphemia & de la C. in præsenti. Consuetudo, per pœnitentiam non reuocata, à mortali non excusat. Quàmuis enim sic prolata blasphemia non sit voluntaria in se, est tamen voluntaria in causa, scilicet, in consuetudine non abiecta.

Dico 4. Quando aliquis non seriò neque ex indignatione contra Deum. neque animo derogandi supremo numini, sed ioco aut fine alio, puta ad docendum vt Magistri exempla proponentes, & ad diuina applicantes faciunt, aliquid falsi de Deo dicit, non blasphemat. Samuel de Lub. cum Sà. Qui etiam ex indignatione contra hominem, nominat, vulnera Christi, septem Sacramenta &c non blasphemat, grauiter tamen venialiter peccat, colligo ex Caiet. apud Arm. Quia tamen facilè ex conscientia erronea putare potest esse mortale, interrogetur an putauerit mortale.

DISTIN-

DISTINCTIO VIII.

De Superstitione.

VIrtuti religionis opponitur Superstitio, tentatio Dei, sacrilegium periurium & simonia, his adde blasphemiam simplicem, de qua iam egi. de superstitione, tentatione Dei & sacrilegio mox aliqua dicam, periurium supra secundum præceptum, simonia verò supra septimum, explicabuntur. *Quot sunt species irreligiositatis?*

Nota. Superstitio est *cultus vitiosus, quo aut colitur creatura cultu Diuino, aut Deus modo indebito.* Makowski super Decal. t. 1. d. 1. q. 1. a. 1. Superstitionis species hæ à S. Th. 22. q. 92. a. 2. numerantur. indebitus veri Dei cultus. idololatria, diuinatio, ac vana obseruantia. Quid sit indebitus veri Dei cultus patet. *idololatria, est cultus, quo diuinus honor creaturæ tribuitur tanquam Deo.* Diuinatio, est *inordinata futuri vel etiam occulti manifestatio.* Vana obseruatio *est vsus mediorum inutilium ad præstandum vel omittendum aliquid.* v. g. dum lusores mutant locum ut malam fortunam euitent. Magia superstitiosa reuocatur partim ad diuinationem, si futura vel occulta dæmonis ope manifestantur, partim ad vanam obseruationem, si mira & insolita iuuante dæmone fiunt. Sic definiri potest. est *ratio quædam ope dæmonis, aut occulta manifestandi, aut insolita operandi.* Plura apud DD. videantur de notitia superstitionum. nobis hæc sufficiant. Porro quia notitia sortis necessaria, nota etiam. quod sors dicatur, dum aliquid fit ab homine, vt considerato eius euentu occultum innotescat, fit autem per schedulas extractas, vel per iactum taxillorum &c. diuiditur in diuisoriam, consultoriam & diuinatoriam, diuisoria est, si quæratur judicio sortium, quid sit alicui exhibendum. consultoria, si quæratur, quid agere oporteat, diuinatoria, si quæratur quid sit futurum, vel etiam si quæratur notitia præteriti v. g. furti facti. *Quid est superstitio? Quot sunt superstitionis species? Quid idololatria, diuinatio? vana obseruatio, & magia? Quid & quotuplex sors?*

Dico primò. Peccatur peccato superstitionis, non solùm colendo Deum cultu pernicioso, v. g. ritu judæorum, Turcarum &c. sed etiam superfluo non seruando rubricas, vt si Missa celebranda cum vno acolitho & ponuntur duo. Armilla V. superstitio. sed in hoc secundo non ita incurritur mortale. *Quotuplex cultus Dei indebitus?*

Dico 2. Superstitiosus est venialiter, iudicans somnia significare aliquem euentum. Arm. V. somnia. Mortale tamen est vti notabiliter somnijs, tanquam regula suarum actionum, Arm. & alij. Quia sic immiscetur tacita cum dæmone societas.

Dico 3. Vt sors diuisoria sit licita. hæc sunt obseruanda. 1. vt prudenter & sine irreuerentia fiat. 2. sine periculo communis boni & iustitiæ. Quod fieret si sorte eligerentur homines indifferenter ad regimen ciuitatis, quoniam sors cadere posset super indignos. Secus si electis priùs quibusdam idoneis, de vno eorum detur sors pro pace seruanda. Quando ergo homines non possunt concordari, vt in diuisione rerum, hoc modo seruato licet vti sortibus. Arm. V. Sors. adde tertiam conditionem, sortem diuisoriam non habere locum in electionib⁹ Ecclesiasticis, vt constat ex cap. Ecclesia de sortilegijs. Sors diuisoria plerumq; est licita, cùm sit quædam conuentio, vt cui sors euenerit, illius res sit.

Vt verò sors consultoria liceat hæc obseruanda. 1. Requiritur articulus necessitatis, vt aliter viâ humanâ nequeat fieri. alias esset tentatio Dei. 2. cum reuerentia & fusis ad Deum precibus, 3. Ne fiat pro re aliqua vana, qualis non est, dum constitutus in biuio, & alio remedio carens, vtitur sorte consultoriâ. 4. Ne fiat in electionibus spiritualibus. V. Makowski t. super decal. d. 2. q. 5. a. 1.

Pro sorte diuinatoria conditiones non ponuntur, cùm à Theologis, communiter illicita, iudicetur,

Dico 4. Consuetudo, quâ iumentis vena aperitur, die alicui sancto dedicato, est superstitiosa, Nulla enim causa naturalis huius rei esse potest. Neq; supernaturalis, quæ aut in Sacra Scriptura tradatur, aut ab Ecclesia doceatur. Et præterea diabolicum inuentum est, vt homines à cultu Dei retrahantur. Idem dic de collectione herbarum tali festo aut vigilia. Et de obseruatione temporum, de qua superstitiosi extant versus, *clara die Pauli &c.* Moscicensis in Exam, approb, tit. 14, q. 4. Bonac. excusat à peccato taliter aperientes venam & colligentes herbas, si id faciant à Sancto expectando auxilium. addit tamen talem consuetudinem tollendam, cùm Sancti indebitè sic colantur.

Dico 5. Vti remedijs vanis ad tollendam fascinationem, v. g. lauare faciem aquâ fluuij cum quibusdam obseruationibus, est superstitio vanæ obseruationis, & sic peccaminosa. Quare in casu confugiendum ad media naturalia per medicos, & supernaturalia per orationes, vsum Sacramentorum vel aquæ benedictæ. Patienter autem toleranda crux à Deo immissa, immo etiam mors, si Deo non placuerit per dicta remedia sanitatem restituere, & non recurrendum ad dæmonis præsidia. poterit ille restituere sanitatem applicando occul-

do occultas naturales virtutes, ſed cum periculo damnationis. Moſcicens. l. c. q. 1.

Scias faſcinationem importare quoddam nocumentum, quod diſtanti infertur. v. g. aſpectu, voce &c. Cuius fundamentum (ſi de naturali loquamur) corruptio humorum in homine, proueniens ex annoſitate, morbo, cibis nociuis. Quæ corruptio prodit in oculos, os atq; nares. emiſſa ergo ex ore per halitum, ex oculis & naribus per euaporationem, inficit aërem vicinum, qui infectus ſe inſinuat in oculos pueri, quæ eſt pars tenerrima, & attrahitur ore pueri oſcitantis, inde ad alias corporis partes diffunditur, vnde puer infirmatur & vomitum patitur. *Quid eſt faſcinatio?*

Quæritur. , ex quibus colligitur implicitum cum dæmone pactum, & ſic implicita dæmonis inuocatio? ℞. ex ſequentibus & ſimilibus. 1. Quando ad habendum effectum naturalem adhibentur ſigna vel verba, ex ſe talem non cauſantia. 2. Quando adhibetur conditio vana tanquam neceſſaria, v. g. verba ſcripta manu ſiniſtrâ &c. 3. Si imago imprimatur in lapide ſub tali vel tali ſigno &c, artificialia enim quâ talia non ſortiuntur virtutem aliquam ex impreſſione virtutum cæleſtium. 4. Dum adhibentur nomina omnino incognita, vel neſcitur ad quid pertineant. 5. Dum per media naturalia intenditur effectus excedens virtutem naturalem. v. g. ſanare ſtatim hominem. tunc enim dæmon penetrans virtutem herbarum &c. nobis non videntibus applicat actiua paſſiuis, & mox ſanat. 6. Dum quæritur effectus vanus ex verbis ſacris, v. g. ex verſiculo pſalmi, motio annuli. Deus enim non operatur ad huiuſmodi vana, ſed dæmon gaudens honorari ſacris. Dum adhibentur falſa. v. g. quòd Chriſtus D. habuerit febres. apocripha &c. Nam hæc & ſimilia ad conſequendum talem vel talem effectum, nec ſunt ordinata ex beneplacito Dei, nec ex ſe & ſua natura, conſequenter ordinantur à dæmone & ad eum referuntur, quare ſaltem implicitum includunt pactum. Et eſt mirabile Chriſtum D. qui tantam dedit virtutẽ Apoſtolis ad miracula facienda, hæc ſecreta eis non reuelauerit, quibus vetulæ vtuntur. Excuſatur putans in his nullum eſſe cum dæmone pactum, dum de veritate non monetur, nam poſt monitionem non excuſatur, cù ceſſet bona fides. Caietanus. *Ex quibus colligitur implicitũ cum dæmone pactum?*

Q. 2. Quid Confeſſario agendum cum ſaga? ℞. quæratur an pactum & geſta per eam facta fuerint hæretica. Si ſic remittatur ad habentem facultatem ab hæreſi. Si tamen pactum & geſta tantùm eſſent

ſent hæretica materialiter abſoluat, ſecundùm ea quæ ſolent doceri in tr. de Cens. Tunc autem geſta per ſagam, quantum ad propoſitū, ſunt tantùm hæretica materialiter, dum ignoratur excommunicatio geſtis annexa, licèt aliàs fiant cum pertinacia & error agnoſcatur. Hoc enim ipſo quod excommunicatio ignoretur, non incurritur, & ſic hæreſis in tali caſu non reſeruatur. cùm ratione excommunicationis, ſicut & alij Papales, reſeruetur. Quare Canonicè ſolùm eſt materialis licèt Theologicè formalis.

DISTINCTIO IX.

De Tentatione Dei.

Quid eſt tentatio Dei? Quotuplex? NOta. Tentatio Dei eſt *dictum vel factum capiens experimentum de aliqua perfectione Dei* v. g. vtrûm Deus ſit potens. vtrùm velit miſereri. Eſt duplex formalis ſeu expreſſa, & materialis ſeu implicita. Formalis eſt dum fit aut dicitur hâc intentione aliquid vt experimentum capiatur perfectionis Dei. Materialis eſt, dum non adeſt voluntas capiendi experimentum perfectionis Dei, fit tamen aliquid ex ſe ordinatum ad tale experimentum.

Dico 1. Tentatio Dei formalis ſine neceſſitate vel vtilitate eſt p. m. Quia fit irreuerentia excellentiæ Dei, dum dubitatur de illa, vel ſaltem proceditur cum vt ſibi ſimili. Dixi, *formalis*, nam materialis non eſt p. m. niſi pro grauitate casûs, v. g. ſi in morbo periculoſo media naturalia habeas & omittas, ſperans temerè, à ſolo Deo effectum. Dixi etiam, *ſine neceſſitate &c.* Nam ſtante neceſſitate licet petere à Deo, vt per bona media, oſtendat tibi ſuam voluntatem.

Dico 2. Tentatur Deus faciendo pactum, vt priùs moriens ſuperſtiti appareat. Quia quæritur modo extraordinario experimentum prouidentiæ Dei Et tales ſe exponunt periculo illuſionis diabolicæ, incertum enim an anima, an dæmon appareat. Hæc curioſitas pro varietate circumſtantiarum, aliquando mortalis, aliquando venialis. Moſc. in Examine Approb tit. 14. q. 2.

Dico 3. Tentatur Deus prouocando proximum ad diuinum iudicium. Quia quæritur juſtitia modo extraordinario. Aliquando tamen hoc licet, ſeruatis nonnullis conditionibus. 1. Si non ſit qui iuſtitiam adminiſtret. 2. Si non fiat ex prauo affectu. 3 Si ſit in materia magni momenti, v. g. vt innocentia appareat, familia non grauetur infamiâ, vt liberetur mundus à tali Tyranno, vel vt is reſipiſcat. Moſc. l. c. q. 3.

DISTINCTIO X.

De Sacrilegio.

DIco 1. Sacrilegium est *violatio rei sacræ.* nomine *rei sacræ* intelligitur omne illud, quod ordinatur ad diuinum cultum, & efficitur quasi diuinum, cui proinde aliqua debetur reuerentia, quæ refertur in Deum. *Violatio* accipitur pro omni irreuerentia. Samuel de Lub. V. Sacrilegium. vt committatur sacrilegium debet res violari in eo in quo est sanctificata. Sic qui fornicatur in agro Ecclesiæ non est sacrilegus. Secus qui hunc onerat iurisdictione sæculari. Quid & quotuplex Sacrilegium?

Dico 2. Sacrilegium ex D. Thoma 2. 2. q. 99. a. 3. est triplex, personale locale & reale. Personale, *quo fit iniuria personæ sacræ.* vt si Clericus percutiatur vel à sæculari iudice puniatur, Item si contra votũ personale castitatis, vel abstinentiæ excedatur &c. *Locale quo fit iniuria loco sacro,* vt si de loco sacro reus extrahatur. Sequentes tamen non gaudent immunitate Ecclesiasticâ. 1. Hæreticus formaliter sumptus, hoc est ob hæresim puniendus. Nam in alijs gaudet. 2. Homicida & mutilator in loco sacro. 3. Homicida proditorius, hoc est per insidias aliquem occidens. 4. Assasinio peccans. Assasinium dicitur, cùm quis aliquem conducit ad occidendum, aut conductus mercede aliquem occidit. 5. Crimine læsæ Maiestatis obnoxius. 6. Latro publicus, & grassator viarum. 7. Depopulator agrorum. Item locale sacrilegium, si locus sacer violetur. In quibus autem casibus id fiat, trado de sacrificio Missæ. Si negotiationes, stabulationes, &c. fiant in Ecclesia. Si res de Ecclesia, etiam tantùm depositæ, extrahantur &c. Reale sacrilegium est, quo fit iniuria rei sacræ, v. g. Sacramentis. vasis Sacris. reliquijs & imaginibus SS. Sacræ Scripturæ, v. g. abutendo ea in materia turpi, à fortiori hæretica. Item si fiat iniuria juribus & rebus Ecclesiæ, siue illæ sint mobiles siue immobiles. Et sic suppressores piorum legatorum, decimas non reddentes, milites bona Ecclesiarum & Monasteriorum molestantes, sunt sacrilegi. V. Samuelem de Lub. v. sacrilegium. Qui non gaudẽt immunitate Ecclesiasticâ?

Circa secundum præceptum.

HOc præcepto prohibetur omnis inordinata nominis Dei vsurpatio, vt temerè jurando, adiurando, vouendò & non seruando, item blasphemando. sed de blasphemia iam supra egi. Quid secũdo præcepto prohibetur?

DISTINCTIO XI.

De Iuramento.

Quid est iuramentum, quas conditiones requirit, & quotuplex?

NOta. Iuramentum est *veritas diuino testimonio confirmata.* hinc jurare, est Deum in testimonium alicuius veritatis adducere. vt verè jures (ait dela Cruz) non est necessarium scire, Deum in testem per juramentũ adduci, sed satis est, si intendas facere, quod alij faciunt.

Nota 2. vt juramentum debito modo fiat, tres conditiones necessariæ, scilicet, veritas, iustitia & necessitas. Veritas consistit in hoc quod res ita se habeat, vel saltem ita putatur, vt juratur. necessitas quando agitur de propria aut proximi fama &c. justitia, quòd res jurata non sit contra legem Dei.

Nota 3. Iuramentum est quatruplex, assertorium, promissorium, comminatorium, & execratorium. assertorium est *assertio diuino testimonio confirmata*, v. g. juro, quòd eleemosynam dederim. comminatorium est *comminatio diuino testimonio confirmata* v. g. juro, percutiam Petrum. promissorium, est *promissio diuino testimonio confimata.* v. g. juro, dabo eleemosynam, execratorium est *execratio diuino testi monio confirmata.* v. g. Deus me damnet, si mentior.

Nota 4. Iuramentum promissorium diuiditur, in absolutum, conditionatum, pœnale, reale, personale, mixtum ex reali & personali. Absolutum. juro, hoc vel illud faciam. conditionatum. juro, ingrediar religionem, si conualuero. Pœnale, juro, si silentium fregero, jeiunabo tribus diebus. Reale, juro, dabo hospitali eleemosynam. Personale. juro, per annum hospitali inseruiam. Mixtum ex reali & personali. juro, dabo eleemosynam hospitali, & per annum eidem inseruiam.

Dico 1. Iurare sine veritate est p. m. quia grandis irreuerentia, adducere Deum in testem in re falsa. Etiamsi tale juramentum sit in re parua vt est mens Innoc. XI. sequentem damnantis. *Vocare Deum in testem mendacij leuis, non est tanta irreuerentia, propter quam velit aut possit damnare hominem.* Addit Fernandez in præsenti. si in re parua sine veritate juratur, magis peccatur, ob maiorem irreuerentiam. iurare autem sine necessitate, suppositis aliis conditionibus veniale est.

Dico 2. jurare sine iustitia id est contra legem Dei. est p. m. in re graui, in leui p. veniale. Fern. & alij. Si tamen in re venialiter iniqua, non esset intentio se obligandi, esset mortale. dela Cruz. cùm sic deficeret veritas.

Dico

Dico 3. Si res iuramento promissa est parua, etsi sit totalis materia iuramenti, obligat tantùm sub p. v. D. Antoninus. Syluester, Soto, Ledesma, apud dela Cruz. Et sic mater iurans punire puerum, quando non multùm expedit, si omittat, non peccat mortaliter. Sic etiam iuramenta Aulicorum, qui ad ingressum domûs, iurant se non primos ingressuros, non inducunt p. m. licèt non impleantur.

Dico 4. jurans latroni minanti mortem, dare centum, tenetur implere si non relaxatur. ita decernitur C. debitores & C. si verò de iure iurando. Sed impleto tali iuramento potes repetere datum. Immo etsi iurâsses non denuntiare, potes denuntiare. cùm hoc iurare sit illicitum. vergit enim contra iustitiam publicam. D. Th. 2. 2. q. 89 a. 7.

Dico 5. jurans sine animo iurandi peccat. Oppositum damnat Innoc. XI damnando sequentem. *Cum causa licitum est iurare sine animo iurandi. siue res sit leuis, siue grauis.* Hæc fictio si cadat supra rem falsam est p. m. Fern in præsenti ex Caiet. & Soto. quia grauis fit Deo iniuria afferre eius testimonium, quanquam ficte, ad rem falsam comprobandam. Si supra rem veram (intellige extra iudicium) est p. veniale. Idem Fern. ex Soto. & Aragonio. Sed an iurans sine animo iurandi teneatur implere? negat Sylu. & Soto. nisi adsit scandalum & damnum tertij. Quare si virgini fictè iurâsti nuptias, vt eâ potiaris, teneris implere, vt patet ex S. Th. 2. 2, q, 89. a 7. ad 4. Qui etiam iurat cum animo quidem iurandi, sed se non obligandi, peccat mortaliter, etsi coactè iuret. Quia mendaciter jurat. Cùm obligatio sit annexa juramento. Non tamen implere tenetur secundùm Armillam, Ochaguiam & alios. contra dela C. nisi adsit scandalum & damnum tertij.

Dico 6. Iuramentum falsum procedens ex mala consuetudine, etsi inaduertenter fiat, est p. m. in eo, qui per actum contrarium talem consuetudinem non retractauit Caiet. Victoria. Ledesma, quos sequitur dela Cruz. Licèt enim tale juramentum non sit volitum in se, est tamen volitum in consuetudine, sicut peccata ab ebrio præuisa, sunt volita in ebrietate. Si malam consuetudinem retractâsti, & iuras inaduertenter falsum, non peccas. Quare talibus detur à Confessario consilium, de retractanda sæpè, praua consuetudine. Si etiam ex motu naturali falsum iuras, excusaris. Soto. tale enim juramentum non est volitum ratione consuetudinis, cùm hæc in tali casu se solùm habeat per accidens.

Dico 7. Qui habet consuetudinem jurandi indifferenter verum vel falsum, nec conatur talem consuetudinem euellere, quàmuis ex tali consuetudine juret verum, non excusatur à mortali. dela Cruz. cum Led. & Soto. Cùm ex tali consuetudine sit in proximo periculo jurandi falsum.

Dico 8. Habens consuetudinem mortaliter jurandi, per se loquendo, potest absolui, si habeat firmum propositum. tum quia hæc occasio non est extrinseca. tum quia hæc occasio interrumpitur per propositum. Ratione tamen scandali neganda absolutio, Item quoties saluti pœnitentis expedire judicauerit Confessarius. Bonac. quoad omnes partes. Supra 2. præc. q. 1. punc. 13. Expedit autem ad emendationem, si ter vel quater admonitus fuit, & nihil curauit. nisi forsan scandalum adsit, aut alia causa, ob quam absolui debeat à peccatis. Makouius super Decal. t. 2. d. 1, q. 7. a. 2.

Q. V. consuetudo jurandi venialiter, v. g. sine necessitate, sit mortalis? ℞det Bonac. l. c. ex Led. & aliis contra ClauẽRegiam, negatiuè.

Dico 9. Iudex potest, immo tenetur, ad instantiam partis petere iuramentum ab eo quem scit falsò iuraturum. Persona verò priuata peccat mortaliter petendo tale iuramentum, etiam per iudicem. dela C, ex S, Th 2. 2. q. 98. a. 4. quoad vtramq; partem. Christiani etiam principes tutâ conscientiâ recipere possunt iuramenta ab infidelibus iuxta ritum eorum, vt cùm iurant per falsos Deos &c, Samuel de Lub. V. iuram. ex S. Th. An verò iudex nullo instigante possit petere juramentum ab eo quem scit falsò juraturum? judico quòd non, & colligo ex S. Th. l. c. in fine Corp. articuli.

Dico 10. Hæc verba. In bona fide, in mea conscientia, in mea anima, non sunt iuramenta. Sensus enim est, iuro in fide boni viri, id est loquor, vt decet bonum virum. Iuro in mea conscientia, idest loquor quod scio conforme meæ conscientiæ &c. Immo nec hæc, juro per meam conscientiam, per meam animam, per meam fidem, non intelligendo fidem theologicam, vt benè aduertit Arm. V. jur. sunt iuramenta. Idem enim sonant quod priora verba. Nisi Deum inuocare intendas, Idem docent aliqui de his. Deus nouit, testor, coram Deo, testificabitur Deus. Quia sunt tantùm quædam narrationes, ad iuramentum autem requiritur inuocatio diuini numinis, saltem implicita. Et sic si hæc sumis inuocatiuè, juras.

Dico 11. Licet jurare per creaturas, quatenus in creaturis repræsentatur Deus, v. g. dicendo, juro per cœlum. sic enim implicitè

tè inuocatur Deus. Dixi, *inquantum in eis repræsentatur Deus.* Nam jurare per creaturas, adducendo eas, vt testes ex se infallibiles, est blasphemum. jurare verò per creaturas sine respectu ad Deum, nec adducendo eas vt testes ex se infallibiles, sed tales, quales sunt, nec est verè iuramentum. nec peccatum.

QVÆSITUM

V. Liceat iurare cum restrictione mentis?

R' resolutionem huius pendere ex his, quæ docet P. Gonet in Manuali Thomistarum de Fide. C. 2. §. 3. edito Bononiæ 1681. & sic post notitiam sententiarum ab Innoc. XI. damnatarum, vbi sic ait. Non licet vti amphibologiâ seu æquiuocatione formali, benè tamen materiali. cùm illa sit quædam species mendacij non verò ista. Amphibologia enim seu æquiuocatio formalis est, quando non adsunt aliquæ circumstantiæ. ex quibus audiens deuenire possit in cognitionem significationis, vel sensûs verborum à loquente intenti. Materialis verò quando adsunt aliquæ circumstantiæ, quæ facilè manifestare possint, in quem sensum vox, vel propositio amphibologica vsupatur à dicente, ita vt vir prudens facilè hoc possit agnoscere, licèt audiens ob negligentiam considerationis circumstantiarum illarum, mentem loquentis non intelligat. Hâc amphibologiâ seu æquiuocatione vsus est Christus, cùm rogantibus consanguineis vt ascenderet in templum, respondit, *ego non ascendam* Ioan. 7. cùm tamen postea ascenderit. Ex circumstantia enim petitionis eorum, quæ consistebat in hoc, quod palam ascenderet in templum. vt in eo manifestaret se mundo, poterant si attendissent sufficienter intelligere, in eodem sensu Christum respondisse, se non ascensurum nisi palam & publicè, sed tantùm in occulto. Hæc citatus Doctor.

DISTINCTIO XII.

Quæ tollunt obligationem juramenti promissorij?

NOta. Obligatio iuramenti promissorij quinq; modis tolli potest, scilicet. per relaxationẽ (in voto autem dicitur irritatio) per dispensationem, cõmutationem, interpretationẽ, & cessationẽ. Relaxatio vel irritatio, est annullatio facta ab illo, qui potestate dominatiuâ gaudet. Dispensatio, est annullatio cum causa, ab habente iurisdictionem Quot modis tollitur obligatio iuramẽti?

dictionem Ecclesiasticam in foro exteriori. vel ad habente priuilegium, Quæ jurisdictio etiam requiritur, dum fit commutatio in minus bonum. cùm sic in parte dispensetur. Commutatio, est mutatio vnius materiæ in aliam. Interpretatio, est explicatio, quâ judicatur iuramentum hic & nunc non obligare. Cessatio est, quando tollitur seu deficit materia, supra quam factum fuit iuramentum. Et hæc possunt applicari voto.

Dico 1. Pater relaxat iuramenta filiorum, vir vxoris, circa ea, quæ eius potestati subduntur. S, Th. 2. 2. q. 89. a. 9. idem valet dominus temporalis cum suis subditis, circa quæ sunt subditi. patet ex S. Thoma l. c. vniuersaliter enim loquitur.

Dico 2. Qui habet potestatem delegatam irritandi, dispensandi, commutandi vota, potest etiam juramenta votiua. Quia arctius est vinculum voti, & priuilegia infauorem animarum amplianda. Diana p. 3., tr. 5. resol. 25. cum Tannero. Sunt autem iuramenta votiua, quæ fiunt intuitu colendi Deum. Extendi potest probabiliter conclusio, ad iuramenta annexa votis. Bonac. cum alijs. supra 2. Decalogi præc. q. 1. punc. 17. Item ad juramenta votiua, mediatè ordinata in commodum alterius, vt est juramentum dandi eleemosynam. Viguers tr. 8. c. 8. dub. 20. & alij. Iuramenta vero facta, immediatè & specialiter in fauorem tertij, ab hoc solo relaxantur & commutantur, aut ab habente super hunc, aut supra jurantem, aut supra rem iuratam, potestatem. relaxantur inquam saltem indirectè, condonando rem promissam. dela C. in præsenti & alij. Vnde licèt habeatur facultas circa vota, non ex eo habetur facultas circa juramenta, in fauorem tertij specialiter facta, & acceptata. Dixi *acceptata*, siquidem ante acceptationem nullum ius acquiritur, vt aduertit Makouius, tr. 2, super Decal. d. 1. q. 9. a. 1, & alij.

Dico 3. In juramentis absolutis, perpetuæ castitatis, religionis, peregrinationis Romanæ, Hierosolymitanæ ac Cōpostellanæ dispensat Episcopus. dela Cruz & Ledesma. contra Caiet. & alios. colligitur ex S. Th. l. c. ad 3. Ratio. Quia hæc potestas non est ablata ab Episcopis à lege, vel consuetudine, sicut ablata est potestas ab Episcopis circa vota absoluta castitatis perpetuæ &c. Et sic dum tempore jubilæi conceditur facultas dispensandi, in juramentis, non est ratio cur hæc excipiantur.

DISTINCTIO XIII.

De Adiuratione.

NOta. Adiuratio secundùm S. Antoninum est *inductio alicuius personæ vel creaturæ ad aliquid faciendum vel non faciendum, ex inuocatione rei sacræ.* Duplex est, quædam imperatiua, quâ vtimur ad subditos. Quædam deprecatiua, quâ vtimur ad Deum, Sanctos &c. vt patet ex vsu Ecclesiæ, quæ orationibus, talem finem imponit, per Dominum nostrum Iesum. Quid & quotuplex adiuratio?

Dico 1. Adiuratio facta modo debito est licita & meritoria. Deficiente necessitate, item iustitia in re leui, est p. veniale. Immo deficiente veritate in re leui, secundùm Bonac. & alios apud eundem l. c. punc. vltimo, est tantùm veniale.

Dico 2. Adiurare Superiorem quasi cogendo, prout Caypkas Christum adiurauit, est pecc: mortale. Secus si adiuratur, quasi rogando. Samuel de Lub. p. 1. Casuum. V. Adiuratio cum Armilla.

Dico 3. Adiurare dæmones per modum deprecationis non licet, quia talis modus ad amicitiam pertinet. Adiurare per modum compulsionis, quandoq; licet, ne nobis noceant &c. quandoq; non licet, v. g. ad sciendum aliquid ab eis, obtinendam sanitatem, fugandas grandines &c. hoc enim esset beneficium expectare & societatem habere. Bonac. l. c. & sic esset p. mortale.

Dico 4. Volens dæmonem expellere & adiurans eum, circa ea quæ ad expulsionem nihil faciunt, v. g. quid senserit Philosophus de immortalitate animæ, si hoc ex leuitate faciat, & non vt à dæmone addiscat, non peccat mortaliter. quia sic non intendit cum eo aliquam amicitiam. Arm. cum Sylu. hoc tamen non faciendum, ne sic alij credant.

Dico 5. Adiurare creaturas irrationales secundùm se sumptas non licet, quia vanum & inutile. In ordine tamen ad eum à quo mouentur, licet, vel per modum deprecationis ad Deum directæ, vel per modum compulsionis, quæ refertur ad dæmonem, qui in damnum hominum, vtitur creaturis irrationalibus.

DISTINCTIO XIV.

De Voto.

NOta 1. Votum est *promissio facta Deo de his, quæ ei magis placent.* Licet Quid est votum, &

Quæ conditiones eius? vota fiant Sanctis, hoc tamen fit propter Deum, qui in Sanctis coli- tur. Quatuor habet conditiones. vt ſit circa materiam bonam, poſ- ſibilem, liberam vouenti, & ſuo contrario meliorem. hinc votum nubendi non tenet. Quia matrimonium impedit maius bonum, ſci- licet, cælibatum. Eſſet tamen validum, ſi ob procliuitatem ad Vene- rem, cælibatus eſſet moraliter impoſſibilis. Caiet.

Quotuplex votum? Quæ differentia inter votum ſimplex & ſolemne? Nota 2. Sicut ſupra in notando quarto diuiſimus juramentum, ita poteſt diuidi votum. Præter quam diuiſionem, diuiditur in ſole- mne & ſimplex. Simplex eſt *nuda promiſſio facta Deo de meliori bono.* So- lemne eſt, *quod præter promiſſionem factam Deo de meliori bono tradit hominem Deo irreuocabiliter.* Irreuocabiliter inquam, vel ex ſtatuto Eccleſiæ, vt votum annexum maioribus Ordinibus Et propterea hoc, vt docet Ledeſma apud dela C. ſuper 2. præc. a. de voto. d. 8. ex natura ſua eſt ſimplex, & ſolemne accidentaliter ex ſtatuto Eccleſiæ. Vel tradit irreuocabiliter Deo, ex jure naturali & Diuino, vt votum, quod communiter faciunt religioſi. Et propterea in hoc voto nequit di- ſpenſare Summus Pontifex, vt docet S. Th. 22. q. 88. a. 11. Nec ob- ſtat quod legatur Summum Pontificem cum aliquibus diſpenſaſſe. nam vt ait M. Soto L. 7. de iuſtitia & iure q. 4. a. 2. Summus Pontifex ſecutus ſententiam probabilem, vota Religioſorum eſſe diſpenſabi- lia, ſtante tamen cauſâ grauiſſimâ. Scias, dici poſſe irreuocabile, quod non niſi in caſu extraordinario, per diſpenſationem, vel aliâ viâ tollitur.

Dico 1. Tanta debet eſſe mentis deliberatio, vt valeat votum, quæ ſufficit ad p. mortale. Nec tamen ad valorem voti neceſſarium eſt, omnes omnino difficultates expendere, quas vouens poſtea in voto experitur perpeſſu difficiles, quas ſi antea cogitâſſet non vó- uiſſet. alias vix daretur votum validum. cùm vix inueniatur vouens, qui non experiatur in executione voti difficultates. Non etiam re- quiritur, vt vouens ſit liber ab omni iracundiæ vel concupiſcentiæ paſſione, vel etiam leuitate, quando paſſio non eſt tanta, item leui- tas, vt rationis vſum ad p. mortale ſufficientem non tollat, Fernand. quoad omnes partes 1. p. C. 6. §. 1. Secunda concluſionis pars non obſtat. Si vouetur aliquid cum ignorantia circumſtantiæ grauiſſi- mæ, quam ſi quis ſciret meritò non voueret, non tenetur votum im- plere. dela Cruz l. c. cum Torre. Quare qui vouit ire Ieroſolymam putans parum diſtare non obligatur voto.

Dico 2. Votum, ſicut iuramentum, factum ex metu, illato ab in-

trinſeco,

trinseco, v. g. ab infirmitate, vel à causa exrrinseca naturali, v. g. tempestate, obligat. Et idem est, si fiat ex motu justè illato à causa libera, v. g. si mulier deprehensa in adulterio, cogatur aliquid vouere, vel iurare. Sylu. & Medina.

Dico 3. Votum, sicut & matrimonium, factum ex metu cadente in virum constantem, & iniustè à causa extrinseca illato, à jure, C. ad audientiam. de ijs quæ vi &c. irritatur. Non sic iuramentum præfato modo factum, sed ob reuerentiam supremi Numinis, implendum, modò, res iurata ex se sit licita. V. distinctionis 11mæ conclus. 4tam.

Dico 4. Votum sine animo promittendi, est nullum. In foro tamen externo (dum non constat de animo) taliter vouens cogitur seruare votum, & ad id tenetur ob vitandum scandalum. Immo si voues v. g. castitatē cum animo promittendi, non tamen se obligandi, licèt scias obligationem annexam promissioni, non teneris voto, vt dictum in simili de juramento d. 11. infine conclus. 5. sed à peccato non excusaris, sic vouendo.

Dico 5. Alienum votum neminem obligat. Et sic filius à patre religioni deuotus, non tenetur vi voti religionem ingredi, nisi id ratificâsset. Eodem modo si communitas aliquid vouit, posteri vi voti non obligantur. ex alio tamen capite obligari possunt. de quo judicet vir prudens in particulari. Hæc doctrina extenditur ad juramentum, vnde successores non seruantes iuramentum antecessorum non sunt periuri. Ratio horum, eò quòd tales obligationes sint personales. delaCruz in præsenti cum Ledesma.

Dico 6. Promittens ieiunium in vigilia alicuius Sancti, non tenetur præterlapsâ vigiliâ ieiunare, licèt ex malitia omittat. dela Torre cum Caiet. eò quòd materia talis voti sit ieiunium ob festiuitatem talis Sancti, quæ materia iam non extat. Aduerte ex Salazar, non sic discurrendum de promittente intra annum religionis ingressum, quo elapso non cessat obligatio. quia tale tempus solùm erat circumstantia ad votum abbreuiandum, non ad tollendam obligationem.

Dico 7. Votum de re parua, etiamsi res parua sit totalis materia voti, v. g. de non mentiendo venialiter, obligat solùm sub p. veniali. Sotus & alij. parua enim irrogatur irreuerentia. Et procedit conclusio etiam de votis rerum leuium ordinatarum ad vtilitatem proximi temporalem, vt est votum dandi quotidie pauperi grossum.

Vnde si pluries omittendo talem eleemosynam deuenisti ad materiam grauem, non peccâsti mortaliter in singulis omissionibus, teneris tamen tunc ex virtute religionis sub p. mortali reddere illam quantitatem omissam, ait dela C. de voto d. 4. quia eleemosynæ omissæ copulantur. fis enim ditior. Non tamen idem est de voto recitandi quotidie vnum Aue Maria. proinde licèt omittatur quantitas pro rosario sufficiens, non est sub mortali repetenda, vt habet communis DD. eò quod omissiones non compulentur. Makouius de voto q. 6. a. 1. negat dictas omissiones eleemosynæ copulari, si sint alligatæ diei.

Dico 8. Qui positâ morali diligentiâ neqnit ferre probabile judicium an vouerit, non tenetur voto. quia in dubio melior conditio possidentis. Qui etiam positâ morali diligentiâ, scit quidem se vouisse virginitatem, dubitat tamen ex circumstantijs an simpliciter, an coniugalem, an perpetuam, an ad tempus, non obligatur ad virginitatem simpliciter & perpetuam. Bonac. cum alijs. Hæc doctrina applicanda ieiunio & alijs materiis. In tali voto virginitatis dispensat Episcopus. dela C. cum Torre. Quia ob dubium non censetur votum simpliciter, de quo est reseruatio.

Dico 9. Qui vouit religionem bonis abundantem, tenet votum, si abundantia bonorum pro causa impulsiua & non finali habeatur. Ex quo intelliges votum religionis, habendò pro fine Prouincialatum non valere, sicut & votum dandi eleemosynam, habendo pro fine vanam gloriam, non valet. delaC. in præsenti. Item Caiet. Nau. apud Busemb.

Dico 10. Qui vouit religionem, non tenetur adire monasteria remotissima, sed quæ arbitrio prudentis non multûm distant, attentâ qualitate & possibilitate vouentis. Quòd si vouens habeat impedimentum temporale, faciet vt tollatur. v. g. nescit grammaticam, tenetur sub mortali addiscere, si vouendo intendit esse chorista, nisi ignoraret hanc esse necessariam, & non voueret, si sciret. nec tenetur sumere habitum laicorum, si intendit vt supra.

Dico 11. Ingressus religionem ex voto, si intra annum probationis religio non placeat, vel sit aliquomodo difficilis, non tenetur voto. At si sine causa rationabili dimittit habitum, aut expellitur è religione ob defectum emendabilem adhuc tenetur voto. quia votum religionis; quantum est ex se obligat profiteri, & hæc est communis intentio vouentium religionem. oppositum docent aliqui

quoad

quoad vtrumq; casum, scilicet dimissionis & expulsionis, apud Bonac. supra 2. præc. q. 2. p. 5. nisi expresse vouisset profiteri, qui vt sit liber in conscientiâ à professione facienda, non sufficit minorem difficultatem experiri, sed iudicare debet religionem sibi valde difficilem. quia in hoc casu maior debet vrgere ratio, quàm quando non exprimit, quòd velit profiteri. Oppositum quod est Reginaldi, iudicatur probabile in Summa Dianæ. Licet enim aliquis exprlsè vouerit profiteri, hoc tamen intelligendum secundùm consuetudinem Ecclesiæ concedentis annum probationis ad probandum, an religio placeat. vnde vt non peccet retrocedendo non est necesse religionem experiri, vt valde onerosam.

Dico 12. Qui emisso religionis voto contrahit matrimonium, peccat quidem, sed non tenetur seruare castitatem, potestq; petere debitum. Nam talis intendebat castitatem dependenter à religione, quare si ab hac hic & nunc liber, etiam à seruanda castitate.

Dixi, *hic & nunc.* Nam securiùs est, quòd talis mortuâ vxore teneatur ingredi religionem. Sicut qui vouit monasterium ædificare, si pauper efficitur, redditâ pinguiori fortunâ tenetur monasterium ædificare. in similibus enim casibus, votum non tollitur, sed suspenditur.

Dico 13. Si vouens non taxauit tempus impletionis voti, determinetur tempus arbitrio prudentis, attentis circumstantijs. Salazar non permittit differre ad quindecim dies. Non implens votum intra debitum tempus, interrogetur, vtrum id aliis vicibus confessus, si sic, non absoluatur, donec impleat. & hoc conformiter addicenda l. 2. d. 69. conc. 3.

Dico 14. Qui centies v. g. vouit determinatam eleemosynam, si non implet, vnum tanùm p. mortale committit. eò quòd res promissa sit vna tantùm. Ille verò qui promisit, se vigesies v. g. percussurum Petrum, toties, æqualenter tamen, peccauit. Quia licèt res promissa sit eadem, iniuria tamen circa eam, vigesies multiplicari volita.

DISTINCTIO XV.

In quibus casibus cessat obligare votum, , vel remanet firmum?

DIco 1. Omnia filiorum vota, etiam religionis, emissa ante annos pubertatis, possunt à patre, vel in defectu huius a tutore,

vel à matre, in defectu vtriusq; irritari. Syluester & alij. Adde, claritatis gratiâ, ex Philippo à S. Trin. referente communem, licèt hæc vota implenda referantur ad tempus pubertatis. Quia vt innuit de la Cruz in præsenti ex S. Th. filij ante annos pubertatis jure naturæ subduntur prædictis personis, eò quòd tunc careant perfecto vsu rationis. Et licèt tunc quandoq; contingat eos habere perfectum vsum rationis; hoc est per accidens, ad quod lex non respicit. Scias, anni pubertatis sic taxantur, duodecim pro fœmina, & quatuordecim pro viro.

Dico 2. Vota personalia post annos pubertatis facta, vel saltem tunc confirmata, non possunt à parentibus irritari. cùm filij tunc, quoad hæc sint proprii juris. Caiet. & alij. Dixi, *vota personalia*. nam vota realia vel etiam mixta, facta ante annum vigesimum quintum (excepto voto eundi Ierosolymam, vt habetur in C. ex multa, de voto) possunt irritari à parentibus vel tutoribus, vt habet communis. Quia toto illo tempore subiicitur filius parentibus vel tutoribus in administratione temporalium. Nisi vt aduertunt DD. filius sit emancipatus aut habeat bona castrensia. Dicuntur bona castrensia, quæ acquiruntur per bellum, aduocatiam, cathedram &c. item dixi, *confirmata*. Nam vota personalia ante annos pubertatis facta, & post annos pubertatis permanentia, nec tamen confirmata, ex sententia Caiet. & Victoriæ possunt à parentibus &c. irritari.

Dico 3. Omnia vota vxoris, quæ mariti juri præiudicant, vt votum de abstinentia impediens debiti redditionem, votum ingrediendi religionem, &c. votum, cuius executio familiæ gubernationi obest, vt votum peregrinandi, maritus irritare potest. Aduerte. Si talia vota essent ante matrimonium emissa, quoad suum effectum possent suspendi à marito, non verò irritari, secundùm sententiam securiorem. Vota tamen vxoris quæ non præiudicant viro, aut gubernationi familiæ v.g. de non furando. de facienda eleemosyna ex bonis paraphernalibus, &c. vir nequit irritare. Tabiena, Nau. & alij. Nam in his quæ juri viri non præiudicant ipsa est perfecti juris. Vxor etiam ea vota viri irritare potest, quæ suo juri in corpus viri præiudicant. Et ideo irritare potest votum viri de nunquam petendo debito, quatenus sibi præ pudicitia & naturali necessitate onerosum.

Dico 4. Vota famulorum nequeunt irritare heri. Verùm si famulus

mulus seruiat contractu oneroso, & herus recuset eum rescindere, potest vota quæ seruitio per contractum obligato obsunt pro eo tempore suspendere. comm. DD. apud Ant. Fern. 1. p. C. 6. §. 7. Secus dicendum de irritatione votorum à mancipijs emissorum, hæc enim à Dominis irritari possunt, eo modo quo vota vxoris à marito.

Dico 5. Quamuis votum sit emissum cum licentia superioris, adhuc potest ab eo, aut successore sibi æquali & non ab inferiore irritari. Nam prælatus concedendo licentiam non abdicauit à se potestatem super actiones subditorum. Qui tamen sic datam licentiam, sine ratione reuocat mortaliter peccat, vt doceri solet contra Suarez & Layman. sed nostra sententia procul dubio securior Immo & ille non excusandus à mortali, qui non dedit expressam licentiam vouendi, & irritat votum sine causa colligitur ex S. Th, 22. q. 88. a. 12 Et ratio. quia vtitur potestate in destructionem in re graui. Circa quæ scias. *Votum* semel directè irritatum non reuiuiscere, etiamsi ille qui irritauit vellet. Tabiena & Rosella. patet ex C. Quiddam. Secus, si tantùm esset suspensum.

Dico 6. Episcopus nequit irritare vota Clericorum. Nam ad irritanda vota & iuramenta, requiritur potestas dominatiua; quam non habet Episcopus super Clericos, cùm non possit de rebus eorum disponere. Quatuor autem sunt qui gaudent potestate dominatiuâ. Pater respectu filiorum. Dominus respectu mancipiorum. Maritus respectu vxoris. Vxor respectu mariti, in illis tantùm, quæ debitum maritale concernunt. *Qui gaudent potestate dominatiuâ.*

Dico 7. Episcopus in omnibus votis dispensare potest, à fortiori eadem commutare, præter votum religionis, castitatis perpetuæ, peregrinationis Compostellam, Hierusalem vel Romam. Nota, ad dispensationem requiri jurisdictionem Ecclesiasticam in foro exteriori & spirituali, quâ gaudet Pontifex in tota Ecclesia; Episcopus in suo Episcopatu &c. Qualis authoritas non requiritur in dispensante virtute priuilegij, & facultate delegatâ.

Dico 8. Episcopus dispensat in voto Sacerdotij, in voto non nubendi, in voto disiunctiuo, v. g. voueo Sacerdotium vel religionem, in voto vitandi mollitiem, in voto non petendi debitum, in voto conditionato castitatis perpetuæ, etiam conditione impletâ, etsi apponatur conditio verè & non tantùm secundum formam ex-

ternam. tunc autem conditio est tantùm secundùm formam exter-nam, quando particula *Si* æquiualet particulæ *quando*. v. g. voueo ca-stitatem, si pater morietur. tale enim votum est verè absolutum. Item dispensare potest in voto conditionato pœnali, licèt conditio impleatur. sit exemplum voti conditionati pœnalis, voueo religio-nem si fornicatus fuero. Ita dela C. in præsenti, cum aliis. Et ra-tio. Quia hæc vota, vel non habent per se & necessariò annexam castitatem, vel sunt vota imperfecta. solùm autem votum castita-tis perfectum censetur reseruatum. quia cùm reseruatio si odiosa, strictè est explicanda.

Adde. Qui potest dispensare in voto conditionato pœnali, po-test etiam dispensare in pœna, v. g. eleemosyna promissa si luseris. vel in aliud commutare, etsi conditio impleatur. eò quòd facultas tol-lendi votum ad omnia se extendat. dela Cru: cum Torre.

Dico 9. In graui necessitate, si non pateat ad Summum Pontifi-cum aditus, Episcopus dispensare potest in votis, aliàs Summo Pontifici, reseruatis. Sylu. & alii. An verò idem possint Regulares virtute priuilegiorum? negat Lezana & alii. Nam Regularibus concessa est potestas in vota, quæ ordinariæ Episcoporum iurisdi-ctioni subduntur, non quæ ex sola juris interpretatione, & peracci-dens, vt sunt vota de quibus modò loquimur. cùm hæc non sint propriè Episcopalia. Affirmant Murtia, Auersa, Pasqualigo, apud Antonium à Spiritu Sancto in Directorio Regul. t. 2. d. 3. sect. 2. §. 2. cùm vota Papæ reseruata, in tali casu subsint ordinariæ pote-stati Episcopi, ptopter dignitatem officij, in omnibus autem votis sic Episcopo subjectis dispensant Regulares per priuilegia. sic di-scurrit Ant. à Spir. S. An verò idem possit Parochus redacto casu ad summas angustias v. g. si omnia pro nuptijs iam parata, asserere non audeo, vnde in simili casu conuiuium celebretur, & mox fiat recursus ad Episcopum vel saltem Confessarium priuilegiatum.

Dico 10. Licèt non possit dispensare Episcopus in voto religio-nis, potest tamen commutare in religionem laxiorem. Quia sic non mutat substantiam, sed solùm qualitatem. Et propter ean-dem rationem secundùm Rodriquez & alios, Prælatus Regula-ris dispensat in voto Professi transeundi ad strictiorem, non tamen secundùm beneplacitum, valet tale votum irritare, vt disponitur in C. licet, de Regularibus.

Dico 11. Cõfessarius Regularis dispensat in omnib[9] votis, in qui-bus

bus Episcopus. Excipiunt aliqui votum peregrinationis vltra duas dieras, sed hæc limitatio non colligitur ex priuilegijs, quæ innuit Lezana, & aliàs Gab. à. S Vinc. expresse ait in hoc posse Cōfessarium Regularē dispensare. numerat autē 60. milliaria Italica pro 2. dietis. Item Confessarius Regularis cōmutat vota in minus bonū. Cùm hoc sit minus quam dispensare. vtraque pars conclusionis procedit licet vota sint iurata, secundum dicta de iuramento d. 12. conc. 2. Et aliàs ex concessione Gregorij XIII. patet, insinuata à dela C. de priuilegijs Regularium L. 2. C. 6. d. 8. Item judico procedere conclusionem de commutatione voti religionis strictioris in votum laxioris, cùm id possit Episcopus, vt dictum. Sixtus autem IV apud dela C. l. c. concessit Mininis, posse omnia vota commutare, sicut potest Episcopus.

Ex his intellige, Regulares in hoc plus Patochis habere. hi enim cum suis quibus nequeunt in votis dispensare. Comm. apud Bonac. super Decal. q. 2. punct. 7. Sicut nec Abbatissæ cum suis Monialibus ob defectum iurisdictionis spiritualis. DD. apud Bonac. l. c. possunt tamen ea irritare, cùm non minorem habeant iurisdictionem quàm Pater in filios, aut maritus in vxorem, vt ait Gab. à S. Vinc. in Summa.

Dico 12. Prælatus Regularis nequit directè irritare vota Nouitiorum. Quia caret potestate dominatiuâ in eos, quæ ex professione acquiritur. Potest tamen vota Nouitiorum indirectè irritare, seu potius suspendere, si conuenienti Ordinis regimini sint contraria. Idem potest Magister Nouitiorum, ex Candido & Bordono apud Lezanam t. 4. q. q. Regul V. Nouitij. Et sic, non factâ professione, vota sic suspensa reuiuiscunt. Vtrum verò Prælati Regulares dispensare & commutare possint Nouitiorum vota? ℞. quod sic. Quia gaudent potestate Ecclesiasticâ in eos, sicut Episcopi in aduenas. Lez. & Philippus in 2. 2. d, 3. de virtute religionis d. 8. Hoc tamen non possunt Magistri Nouitiorum. Cum Nouitij solum subijciantur Magistris quantùm ad educationem & non quantùm ad jurisdictionem. Lezana & alij. Gab. à S. Vinc. citans communem, concedit Magistro Nouitiorum cōmutationem votorum in onera Religionis.

Dico 13. Quando votum non est Papæ reseruatum, ipse vouens potest commutare in aliam materiam moraliter euidenter meliorem. Immo in sententia Soti, Lopes & aliorum apud Philippum à SS. Trin. l. c. dub. 11. vouens potest mutare suum votum in materiam

riam euidenter æqualem. Quia æquale obsequium fit Deo, & aliàs hilarem datorem diligit Deus. Et idem dicendum de commutatione juramenti promissorij, in euidenter æquale. vt votum commutetur in materiam æqualem, sufficit hæc causa, secundùm communem apud Fern. p. 1. C. 6. §. 2. vt sic vouens suauiùs & liberiùs operetur. Sed ad commutationem in minus, tanta requiritur, quanta est necessaria ad dispensationem partis (dum enim votum in minus mutatur, in parte dispensatur) quare, non habens facultatem dispensandi, nequit in minus mutare. Qui tamen habet facultatem commutandi, potest in minus. aliàs nullum esset priuilegium, cùm sit probabile ipsum vouentem posse commutare in euidenter æquale. Ad commutandum in minus sufficit, vel difficultas in persoluendo, vel vtilitas vouentis. Bonac. l. c.

Dico 14. Votum perpetuum non necessariò commutandum in obligationem perpetuam, si perpetuitas compensetur qualitate & grauitate operis subrogati. Quæ autem consideranda in exæquatione materiarum, judicio prudentis relinquendum. V. Mosc. in Exam. Approb. tit. 13. q. 10. & 11. Inter alia (si votum peregrinationis cōmutatur) expensæ cōsiderandæ, sed illæ tantùm, quæ extra ordinarias fierent, & labor itineris. Cōsideratas expensas sufficit erogari in pias causas, vbi placuerit. Scias. Commutatio, sicut & dispensatio, factâ authoritate ordinariâ, fieri potest extra confessionem. Cùm non tanta inter hanc & illam connexio. Item si à Regularibus fiat virtute priuilegiorum, vt refertur in Summa Dia. V. voti relaxatio, Aliàs si virtute Bullæ, attendenda clausula v. g. *confessione auditâ*, an referatur ad commutationem votorum, an tantùm ad absolutionem peccatorum.

Dico 15. Acceptâ commutatione, licet vouenti redire ad priorem materiam promissam, omissâ subrogatâ. Sed postquam redierit ad prius votum, nolens commutatione vti, non potest ad subrogatam redire propriâ authoritate. Mosc. l. c. quoad vtramq; partem. nisi materia subrogata esset euidenter æqualis promissæ.

Dico 16. Per professionem Religionis omnia vota in sæculo facta commutantur in illam. Ad hoc autem non requiritur aliqua intentio in profitente, commutandi talia. eò quòd ex natura professionis id oriatur. quia est mors vitæ præteritæ. Extinguuntur etiam iuramenta de rebus pijs ad Deum solum facta. Quia hæc se habent, quasi quædam vota. Si autem iuramentum esset homini præstitum

& ab

& ab eo acceptatum; non posset in professionem commutari, quia est ius acquisitum tertio. Lezana quoad omnes partes cum alijs, tomo 1. qq. Reg. C. 3, relatis. Votum etiam vouentis ieiunare per totam vitam extinguitur post sexaginta annos. Diana, quem citat & sequitur Gab. à S. Vinc. V. votum. Quæ doctrina secundùm Dianam extenditur ad Regulares sexagenarios, quos votum ieiunandi in nonnullis religionibus, non obligat, licèt iuuenes non habentes vigesimum primum obliget.

QVÆSITUM.

V. Qui vouit ieiunium omnibus sextis ferijs, teneatur abstinere die natiuitatis Domini, dum feriâ sextâ celebratur?

Rdent aliqui negatiuè. Nam vota sunt explicanda secundùm interpretatiuam intentionem. Non est autem vero simile, taliter vouentem se voluisse obligare ad diem tantæ solemnitatis & communis lætitiæ, & si de hoc interrogatus fuisset, negatiuè respondisset. Item cùm non constet certò de intentione vouentis, votum sumendum, iuxta morem consuetum Ecclesiæ. Adde. Vbi agitur de obligatione inducenda, explicatio debet esse mitis. Conformiter ad hæc Qui vouit ieiunium in vigilia alicuius Sancti, si veniat die Dominicâ, sufficit Sabbatho ieiunare, conformando se Ecclesiæ. nisi aliam intentionem habuisset. Armilla. Et extendit ad eum, qui vouit ieiunare totum mensem, dies Dominici non intelliguntur, nisi intendisset.

Circa tertium;

HOc Præcepto, in noua lege in aliquibus immutato, sanctificatio festi, Missam audiendo, non laborando, orando, se ad diem festum per ieiunium disponendo, semel in anno confitendo & communicando (sed de his duobus alibi) tandem ministris Ecclesiæ necessaria præbendo præcipitur. Quæ, tertio præcepto præcipiũtur?

DISTINCTIO XVI.

De audienda Missa.

NOta ex Moscicensi: audire, non ita in præsenti sumitur, vt idem significet, quod aure corporis percipere, alioquin surdus non diceretur Missam audire, neque sanus si Sacerdos submisse diceret, Quid est audire Missam?

immò etiamsi clarâ voce in magna populi frequentia. nam tunc valdè distantes non audiunt. Vnde omnes Doctores passim docent neminem ex præcepto teneri, sic audire & minus intelligere verba Sacerdotis. Sumitur itaque hic auditio moraliter, quòd scilicet, se gerat instar audientis, decenter, piè, religiosè Missæ assistendo, cruce se signando, genua flectendo &c. Exoptando vt Sacerdos pro omnibus orans exaudiatur. Cogitando de Deo cui sacrificium offertur, vel de Dei Beneficijs, quæ per sacrificium offeruntur. Nullum impedimentum deuotioni repugnans præstando v.g. colloquendo, distractè orando, &c.

Dico 1, Missam tenetur audire omnis Christianus non impeditus, singulis festis de præcepto, sub peccato mortali, etiamsi absit scandalum & contemptus. est communis Ecclesiæ sensus. & patet ex determinatione Innocᵗ XI. dum inter alias propositiones hanc damnat : *Præceptum seruandi festa non obligat sub mortali seposito scandalo, si absit conptemptus.* Tenetur inquam audire missam non autem aliud quod succedat loco Missæ. vnde feriâ 6ta. in Parasceue, in qua occurrit festum Annuntiationis, non tenentur fideles audire illud officium in quo Sacramentum præconsecratum sumitur. Nam non est Missa. Ita Gauantus referens declarationem Sacræ Congregationis die 19. Febr. 1622. id declarantem. satis etiam est vnam audire etiam die Natiuitatis Domini. sicut & semel celebrare.

Dico 2. Satisfacit præcepto Ecclesiæ iuxta D Antoninum & Nau. apud dela Cruz audiendo Missam ab Euangelio inclusiuè, vsquè ad communionem finitam. Et qui alia omittit satisfacit Missæ. etsi peccet venialiter ob paruitatem materiæ omissæ. imò qui audit dimidiam missam ab vno Sacerdote, & aliam dimidiam ab alio, satisfacit, cum audiat integram Missam. Nau, & Soto. Quod intellige de eo, qui audit successiue. nam qui audit simul & semel seu eodem tempore non satisfacit, vt contra Bonac. Hurtadum & alios Theologos determinauit Innocentius XI. damnando hanc Propositionem. *Satisfacit Præcepto Ecclesiæ de audiendo sacro, qui duas eius partes imò quatuor simul à diuersis celebrantibus audit.* Et qui oppositum determinationi Innocen. his temporibus doceret, Excommunicationem Papæ reseruatam incurreret.

Dico 3. Qui transit per oppidum vbi celebratur festum particulare non tenetur andire Missam immo licet indè recedat vel eò accedat. vt colligo ex Sanchez & Diana, contra dela. Cruz & alios.
nam

nam vt præfati Doctores docent Peregrinus non tenetur legibus particularibus & consuetudinibus loci, nisi habeat intentionem manendi pro maiori parte anni. Hinc Germani aurigæ venientes in Poloniam, non tenentur ad festa particularia Poloniæ, item ad abstinentiam à lacticinijs quam seruant Poloni extra Quadragesimam.

Dixi, *vbi celebratur festum particulare non obligari peregrinos*, & idem de vagis. Nam ad festa & ieiunia quæ sunt de iure communi peregrini obligantur, licèt ea in patria non seruentur & idem de vagis.

Dico 4. à præcepto audiendi Missam excipiuntur aliqui. *Primò*, qui sunt impediti negotio quod in aliud tempus differri non potest, quales sunt custodes Ciuitatum & similes. Deinde infirmis inseruientes, quos sine periculo relinquere non possunt. Matres quoq; & nutrices, quæ paruulos tutò deserere non possunt. Item propter cæli intemperiem, vt pluuiam magnam, niues, turbines &c. Item valetudinarij quibus surgere & egredi noceret. Item famuli qui iussu Domini coguntur aliquid magni momenti facere. Quod si sint leuia quæ præcipiuntur, Domini quidem peccant, eò quòd salutem famulorum negligant, famuli tamen tunc tantùm excusantur, præstando leuia, quando obtemperant ad euadendum rixas vel obiurgationes duras. Item excusantur pastores ab hoc Præcepto. Qui tamen socios habent alternatim vadant ad Ecclesiam. Quòd si non procul ab Ecclesia distant, & plures Missæ celebrantur, vnus audiat vnam, alius aliam Missam, ita suadet dela Cruz. Denique quandocunq; rationabilis causa adest, excusatur fidelis, ab audienda Missa, sed de hac iudicet prudens Confessarius. Qui tamen infra Missam confitetur, vt suæ deuotioni satisfaciat, licet alio tempore confiteri non possit, ab audienda Missa non excusatur, vt docet Moscicensis.

DISTINCTIO XVII.

De cessando à laboribus die festo.

Dico 1. Præter opera seruilia sunt nonnulla opera non seruilia etiam hoc Præcepto prohibita. Hæc deducit Fernandez ex iure. Primò nundinæ, nisi consuetudo aliud suadeat. Item locationes. Secundò, Iudicium ciuile. Tertiò, iudicium criminale. Aduerte, non vetatur informare iudicem etiam cum Aduocato & Procuratore. Item non vetatur appellare. Quartò, iuramentum in causis iudicialibus, nisi aliàs petatur pro pace aut alia necessitate.

Quintò, ſtrepitus iudicialis. & annullatur proceſſus & ſententia lata in feſto, etiam de conſenſu partium. niſi alias pro pietate aut neceſſitate. nam aliquando immanitas delicti notorij petit malefactorem ſubitò etiam ſine proceſſu ſuſpendi.

Dico 2. Licèt ſit mortale ex genere ſuo facere in feſto opera ſeruilia, ex paruitate tamen materiæ erit peccatum veniale v. g. laborare per vnam horam. Diana tamen ſequens Filluciam, Henriq. & Granadum, excuſat eos à mortali, qui per duas horas laborant.

Dico 3. Aliquando licet exercere opera ſeruilia die feſto. Primò, pro ſalute corporali, vt patet in pharmacopolis potum ægris, etiam pretio, propinantibus. Secundò, pro vitando damno imminenti hoſtium aut tempeſtatum licet colligere fructus. Tertiò, licet reſarcire veſtes pauperum, & ipſis, & pro ipſis ablato ſcandalo laborare, pro victu acquirendo. Quartò, etiam ſine neceſſitate ſunt licita opera ſeruilia, quæ ſunt in vſu, ſciente & non contradicente Superiore, v. g. molere triticum, nauigare, & ducere currum ſine onere graui, itinerari, & his ſimilia quæ in locis Catholicis communiter exercentur, alias cauſas excuſantes permitto iudicio prudentis. excuſat etiam Sà & Homobonus puellas die feſto ſuentes, vel aliud opus facientes ad vitandum otium.

Aduerte. Quoties neceſſitas propria aut proximi non eſt ita clara, petatur licentia ab eo, à quo ſecundum conſuetudinem loci ſolet peti. Et hoc eſt verum licet laboretur in domibus Religioſorum, vt benè docet Rodriquez. Quodſi neceſſitas certa, non eſt neceſſaria licentia. ſicut nec ad non ieiunandum, ſecundùm S. Th. 2. 2. q. 147. c. 4.

Petes. Quid de tonſoribus dicendum? ℞. Si tonſores vnus vel alterius radant barbam excuſantur ob paruitatem materiæ. quòd ſi radant omnes, vbi adeſt talis conſuetudo tolerata, excuſantur ratione conſuetudinis. Item ſi ex frequenti omiſſione tonſuræ graue nocumentum paterentur. Aliter non permittitur exercitium tonſuræ die feſto.

Dico 4. Licite tranſcribuntur in feſto libri & proceſſus ex mercede. nam, hæc non ſunt opera ſeruilia. Diana & alij. Et ſanè ſi hæc opera poſſunt fieri die feſto ob lucrum quod ſperatur vt concedit ipſe Fernandez, cur non poſſunt fieri ex mercede pacta? idem dicas de piſcatione ſi non ſit laborioſa, vt ferendo retia, &c de pictura ſecundùm de la-Cruz, de characteribus à Typographis die feſto ordinatis,

dinatis, vt docet Homobonus. ratio est, quia hæc sunt opera ingenua. at verò prælo incumbere, cùm sit opus seruile die festo non est licitum. Ita idem Homobonus.

DISTINCTIO XVIII.

De Oratione & præcipuè de Horis Canonicis.

NOta primò Attentio est triplex. Actualis, virtualis, & habitualis. Attentio *actualis* est quando quis voluntariè actu attendit qnod operatur. *virtualis* est quando quis à principio instituit attendere, & casu contra suam voluntatem cogitat de alijs. *Habitualis* est quando quis operatur ex habitu & consuetudine, mente non intendens ad illud quod operatur, v. g. qui instrumentum pulsans ex consuetudine mente ad alia negotia totus intendit, neq; à principio animum applicat ad pulsandum. — Quotuplex attentio?

Nota 2dò ex Caietano. Quatuor modis potest quis orando attendere, loquendo præcipuè de attentione actuali. Primò quantùm ad verba. per quod significatur quòd verba non debeant dimidiari, & quasi deuorari, sicut aliqui incipiunt versum, & reliquum ita deglutiunt, vt vix se ipsos intelligant. Item quòd versus non debeat inchoari, nisi priùs socius suum versum finiat. In quibus, modo dictis, si multoties intra idem officium diuinum exceditur, peccatur mortal. vt cum Nau. docet Fernandez. quia notabiliter minuitur officium diuinum, & notabiliter turbatur deuotio. Secundò potest quis attendere quantùm ad sensum verborum, vt mente percipiat & applicet affectum ad id, quod verba significant ista non exigitur, etiam in doctis, licèt vtilis sit. Mosc. Tertiò, quantùm ad gratiam petitam, puta castitatem, humilitatem, fidem, spem, diuinam amicitiam, cælestem patriam &c. Quartò, ad ipsum Deum, seu Iesum Christum Crucifixum. Et hæ omnes attentiones, secundâ exceptâ, communes sunt doctis & indoctis. S. Thom. 2. 2. q. 83. a. 13. has quatuor ad tres reducit. — Quotmodis attendimus in horis Canonicis?

Nota 3tio. Horas Canonicas esse septem. scit. Matutinum, Primam. Tertiam, Sextam, Nonam, Vesperas & Completorium. In quo imitatur Ecclesia Regij Vatis morem laudandi Deum, ipsomet teste, *Septies in die laudem dixi tibi.* Alij tamen Laudes à Matutinis separantes totum Officium Diuinum in octo partes diuidunt, aiuntq; Ecclesiam imitari Esdram, qui post liberationem à captiuitate Babylonis — Quot sunt horæ Canonicæ?

constituit, vt octies Deus laudaretur, quater in nocte, & quater in die. significant autem Horæ Canonicæ varia Christi Domini passionis tempora, his versibus expressa.

Quid significant?

Matutina ligat Christum, qui crimina purgat.
Prima replet sputis. dat causam Tertia mortis.
Sexta cruci nectit. latus eius Nona bipertit.
Vespera deponit. tumulo Completa reponit.

Dico 1. Quoties homo est in graui necessitate, tentatione v. g. Infidelitatis, desperationis, luxuriæ &c. tenemur orando implorare Diuinum auxilium. Quia tunc potissimè obligat præceptum Orationis. Quòd si non oret, & tentationi succumbat, peccat dupliciter scilicet contra religionem & castitatem v. g. obligat etiam præceptum Orationis pro patria, grassante aliquo graui malo. Item pro parentibus defunctis, vt è purgatorio citiùs educantur.

Dico 2dò. Obligātur ad Orationem Horarum Canonicarum sub peccato mortali in C. Dolentes, initiati maioribus Ordinibus. Item Religiosi Professi vtriusque sexûs Choristæ, ratione consuetudinis, cōmunis Theologorum. vnde si fortè aliquis Professos Ordinis Præd. adhuc in maioribus non constitutos, docet non obligari sub mortali ad horas Canonicas, non est audiendus. cùm eos sic obligari constet ex quadam dicti Ordinis declaratione. Et Sà in hoc, sit correctus. Dixi *Professi.* nam Nouitii non obligantur.. Armil. V. Horæ Canonicæ & alij. Sed an Conuersi Professi obligentur sub peccato mortali ad certas preces in Constitutionibus assignatas? ℞det Cajet apud Arm. l. c. negatiuè.

An ad eas Nouitij, & Conuersi ad alias preces, obligentur?

Dico 3tiò. Quo die quis Subdiaconus ordinatur, non tenetur ad totum officium illius diei, sed solum ad horas quæ post ordinationem supersunt. Diana cum alijs. An verò Clericis, Episcopus à se ordinatis possit iniungere psalmorum recitationem perpetuam? negatiuè respondet Diana cum Villalobos. Et probabile est nolle eos obligare sub mortali ad psalmos, quos semel vel bis recitandos iniungit, sed tantùm ex honestate Homobonus cum alijs.

Dico 4tò. Qui in die Animarum recitant Officium de Octaua Omnium Sanctorum, non absoluuntur ab obligatione recitandi Officium Defunctorum. Ita Comm: quia proprium officium illius diei est Officium Defunctorum. Vnde commemoratio Defunctorum inscribitur, Quod dicitur de Officio Defunctorum in die Animarum, dicendum est de litanijs certis temporibus. Vnde qui diebus Ro-

gationum

gationum & Sancti Marci processioni non intersunt, tenentur ad priuatam recitationem litaniarum. Gauantus contra Vasq. & alios. Aduerte Patres Prædicatores qui in die Animarum ex dispensatione Ecclesiæ solum Officium Defunctorum recitant, ad aliud eadem hebdomadâ secundùm suum Breuiarium obligantur.

Dico 5tò. Si Religiosus Professus è Religione eiicitur tenetur horas recitare sicut & Clericus degradatus. dela Cruz. Quia ex sua improbitate non debet reportare leuamen. Oppositum docet Sotus quia eiectus non tenetur consuetudine Religionis. Res certior de Chorista translato ad statum laicorum, qui cessat obligari ad horas. Torre.

Dico 6tò. Si Religiosus v. g. Dominicanus recitet per Breuiarium Romanum (prout potest) tenetur recitare Officium B. M. V. Canticum graduum, prout pro illa die in suo Ordine dicitur. Solùm enim qui receperunt Breuiarium Romanum à prædictis extra chorum liberantur: sicut à psalmis pœnitentialibus in ferijs præscriptis. Item ab Officio Defunctorum in secundis ferijs Aduentûs & Quadragesimæ, & in prima feria cuiuslibet mensis. Diana. Quare sciendum Patres Dominicanos teneri sub peccato mortali, exceptis certis diebus, recitare paruum Officium B. V. M. & singulis septimanis Officium Defunctorum, Armilla.

Dico 7mò. Oratio siue fiat ex præcepto siue ex voluntate, orans semper tenetur attentionem apponere, non solùm ad assequendum fructum Orationis, sed etiam ad culpam vitandam. Vnde Christus Dñus reprehendit distractè orantes, adducens illud Prophetæ. *Populus hic me honorat labijs, cor autem eorum longè est à me.* Attamen qui non ex præcepto orat, ordinariè non nisi venialiter peccat. Qui autem de præcepto orat, & voluntariè distrahitur, mortaliter peccat, v. g. horas Canonicas persoluendo, Cõclusio quoad vltimam partem probatur ex C. Dolentes de celebratione Missarum. vbi hæc habentur. *Districtè præcipientes in virtute sanctæ Obedientiæ, vt diuinum Officium nocturnum pariter & diurnum. quantùm eis Deus dederit, studiosè celebrent, pariter & deuotè.* Id ipsum supponit Ordo Prædicatorum, dum de Officio Ecclesiæ C. I. declaratione super illa verba: *Matutinas autem & Missam &c.* docet in officio diuino non sufficere attentionem habitualem. Sanctus etiam Thomas hanc veritatem docet in 4. d. 15. q. 4 ar. 2. quæstiunculâ 4. ad 2. dicens. *Si ad contrarium mens euagetur, etiam culpa mortalis erit.* Ex exemplis in confirmationẽ doctrinæ nostræ, vnum è S. Gregorio

gorió sufficiat, qui refert, quibusdam irreuerenter diuinum Officium recitantibus dæmon apparuit, eosq; fœtidissimâ vrinâ totos asperfit, dicens: *ad talem orationem, hanc meritò infundo aspersionem.* Tandem hanc Conclusionem commendat illud Sacræ Scripturæ. *Maledictus qui facit opus Dei negligenter.* immo talis, non vt homo, sed vt psittacus aut pica garrit.

Aduerte in C. citato Dolentes, particula, *studiosè* denotat attentionem, particula, *deuotè*, denotat deuotionem. est autem deuotio, prompta voluntas faciendi, quod ad Dei seruitium pertinet. Et sic recitaturus horas Canonicas benè faciet, si id in cultũ Dei B.V.M. & SS. offeret non obliuiscendo eorum pro quibus orare tenetur, ex quibus sunt benefactores, & eorum consanguinei.

Dices. Ecclesia non iudicat de internis. Ergo Ecclesia in C. Dolentes non præcipit attentionem, quæ est, actus internus. ℞. licèt Ecclesia non judicet de internis directè, iudicat tamen indirectè, in quantùm interna coniunguntur cum externis. Sic Ecclesia excommunicat Inquisitores hæreticæ prauitatis, si odio vel amore procedant contra iustitiam.

Dico 8uò. Non requiritur actualis attentio in tota recitatione horarum Canonicarum. cùm hoc sit moraliter impossibile. Sed sufficit virtualis, & prima intentio, quâ accessisti ad orandum, cum animo implendi præceptum Orationis, modò tamen de industria diu non diuageris, aut alia facias impedientia attentionem. Quia sic orando peccares, & non impleres præceptum recitandi horas Canonicas. Scias vt satisfiat præcepto horarum Canonicarum sufficit vno modo ex quatuor annotatis attendere. Caiet. Arm. & alij.

Dico 9nò. Si quis aduertit se cogitare hæc vel illa, sed non aduertit quod ab Officio Diuino distrahatur, quàmuis volunrariè illa meditetur, non peccat, quia adhuc animus ab officio Diuino voluntariè non distrahitur. Caiet. hæc sententia tanquam scrupulosorum medicina est valdè notanda.

Dico 10. Opera quæ non impediunt attentionem, possunt tempore horarum Canonicarum exerceri. vt sunt vestire, manus lauare, deambulare, & simile. Sotus apud Corradum. Opera verò quæ impediunt attentionem, non possunt sine mortali exerceri, vt est scribere, pingere, pecuniam numerare, alium librum legere, de conceptu v. g. prædicabili cogitare. Ioannes Corradus.

Dico 11. Recitaturus Officium Diuinum, non tenetur expresſè propone-

proponere se velle recitare Officium Diuinum attentè, sed satis est quòd Officium Diuinum recitet cum confusa apprehensione & proposito faciendi opus consuetum. Bonac. cum communi. vndè sufficit de more accipere Breuiarium & Officium ita recitare, vt si recitans interrogetur, quid faciat, respondere possit, se orare, aut velle præceptum implere. Nam Breuiarium de more accipiens, satis indicat se illud accipere ad eum finem, ad quem aliàs Breuiarium adhiberi solet. Ita citatus author ex Soto & aliis. Hinc qui accedit de more ad Ecclesiam, ibi officium recitaturus, licet postea recitet distractus inuoluntariè, satisfacit. Quia eò ipso quòd quis voluntariè quid simile faciat, habet intentionem persoluendi munus suum, consequenter habet intentionem attendendi, cùm intentio non subsistat sine attentione, & attentio sequatur intentionem orandi. Bonac. cum multis aliis. Nec tamen per hoc citatus author concedit sufficere attentionem habitualem, qualem haberet ille, qui sciens memoriter psalmos de alia re voluntariè cogitaret.

Dico 12. Qui benè & attentè recitauit, non tamen animo implendi præceptum, si intra tempus præcepti animum mutat, satisfacit Torre & alii. Quia illa prior recitatio habuit totum requisitum pro substantia præcepti, & solùm defuit voluntas obediendi & satisfaciendi præcepto, ergo si ista intra tempus præcepti mutatur, nihil deerit. Applica. Dum v. g. vesperæ dictæ de Confessore, & erant de Martyre, sufficit ea tantùm repetere, quæ de martyre.

Dico 13. Qui sine legitima causa recitando in choro, dicit submissà voce versum sui chori, & alterius chori versum tantùm audit, non satisfacit. Quia non communicat in Oratione cum altero choro. Armilla cum Caiet. Cæterum opposita sententia etiam est probabilis, quam tenet Tabiena, Torre, Rodericus Fernandez &c. Et eam tutè practicari posse à Religiosis scrupulosioribus, docet Lezana.

Dico 14. Qui audiunt tantùm recitari Officium Diuinum, & id mentaliter solùm dicunt, non satisfaciunt. Communis. Quia præceptum est de recitando & non de audiendo tantùm horas. Nec Religiosi satisfaciunt mentaliter & intra se dicendo horas. Nam viuæ vocis oraculum à Leone X. concessum, iam eis non suffragatur, cùm similia oracula per Vrbanum VIII sint sublata.

Dico 15. Bonacina & alij apud Bonac. tenent sufficere motum labiorum in priuata recitatione, quàmuis recitans seipsum non audiat. cùm præceptum sit ad dicendum & non audiendum. Diana ta-

men docet hanc ſententiam ſolùm valere pro ſcrupuloſis. Nam vox orantis debet eſſe audibilis, ſaltem ab ipſo orante & verba quæ ſeclusis impedimentis non poſſunt audiri, non videntur verba, ſed quidam motus in gutture ſeu inter dentes, quem deteſtatur Conc. Baſilienſe apud eundem Dianam.

Dico 16. Dicere horas Canonicas cum aliquà mutatione aut corruptione, vel deglutiendo aut ſyncopando verba, ſyllabas aut verſus, eſt peccatum mortale. quando ex tali modo dicendi ſequitur Officium non dici integrè quoad partem notabilem. Quia hoc eſt idem ac omittere partem notabilem, quod eſt peccatum mortale. Lezana cnm Nau. & Suarez. Qui tamen ad chorum obligati cum talibus recitant, non tenentur ſupplere. Sà cum alijs tacite à ſe relatis. Et ſatis rationi congruit, ſic de benignitate Eccleſiæ iudicare. Sed viderint Superiores, qui talia permittunt.

Dico 17. Qui dimittit aliquid in medio vel in principio horæ, non oportet repetere totam horam, ſed id quod omiſſum eſt. Armilla, Vueruanus & alii. Si autem partem notabilem dimiſit, ſine qua forma & modus horæ iudicio prudentum non ſaluatur tenetur ſub mortali horam totam repetere. D. Antoninus & Armilla. Hinc ſi veniſti ad tertium nocturnum non teneris totum matutinum repetere, cùm ſine, duobus nocturnis ſaluetur iudicio prudentum forma matutini. Idem dicendnm eſt, ſi voluntariè diſtractus, per tantam partem Officij diuini orâſti, quia tantùm eſt acſi omitteres.

Dico 18. Qui Officio chori incœpto, inſeruiunt, ibidē, quærendo pſalmos aut alia pro officio, aut præparando dicenda, aut alia. Si omittant interim à choro recitata, etiamſi illas non audiat, nihil ex his tenetur poſtea ſupplere. Armilla & alij. Puto tamen talem non excuſandum, ſi poterat ante Diuinum Officium quærere quæ erant quærenda. Lezana & alij. Adde probabile eſſe, eos qui cantant in choro, non teneri dicere illum verſum, qui organis pulſatur. Quia ſonus ille organorum, accipitur ab Eccleſia loco vocum, & vt pars Officij Diuini. Sanchez apud Lez. cum alijs.

Dico 19. Probabilis eſt ſententia Bonacinæ & aliorũ apud eum. Qui neceſſitatem habet perſoluendi Officium Diuinum, & recitatis pſalmis facultatem non habet recitandi lectiones, poteſt dilatis in aliud tempus lectionibus, laudes recitare & officium proſequi. Hæc conc. opponitur concluſioni 17mæ, non tamen, vt notat Bonacina niſi vrgente neceſſitate practicanda.

Dico

Dico 20. Non peccas mortaliter, si pro feria recites de Sancto, de quo aliàs tali die officium dicitur, licet sine necessitate id facias. attamen in Sabatho recitando de B. V. M. & omittendo feriam, teneris recitare Officium paruum, non verò canticum graduum, Salazar. Quòd si in Dominica recites Officium v. g. feriæ 2dæ peccas mortaliter, nec, secundùm Bonac. & alios apud eum satisfacis præcepto. mutas enim Officium Diuinum quoad substantiam. cùm Officium feriæ secundæ sit alligatum suo diei. eodem modo si in Paschate recites de Sancto peccas mortaliter. quia vt arguit dela-Cruz defraudatur notabiliter finis, propter quem Ecclesia dictam festiuitatem celebrat. à fortiori peccas mort: dicendo in die Palmarum Officium Paschale, nec satisfacis præcepto, vt determinauit Alexander VII. damnando hanc sententiam. *In die Palmarum recitans Officium paschale satisfacit præcepto.*

Dico 21. Non peccas mortaliter etiamsi sine necessitate antepónas vel postponas horam intra eundem diem, aut inuertas ordinem horarum. D. Anton. Sylu. & alij. Non etiam peccas mortaliter dicendo Missam nondum recitatis matutinis. Sylu. dela Cruz & alij, Missa enim & horæ non habent inter se connexionem.

Dico 22. Horæ Canonicæ sunt in publico sub peccato mortali recitandæ à communitatibus Ecclesiarum. Et quidem de Ecclesijs Cathedralibus & Collegiatis patet ex C. Dolentes & C. Creatura. De Ecclesijs Regularium patet ex longa & recepta consuetudine, quæ Ecclesias Regularium Ecclesijs Cathedralibus & Collegiatis counumerat. Et quidem dicendæ sunt in Ecclesia vel loco ei coniuncto & per fenestram vel portam correspondente. Probabile tamen huic obligationi tempore brumali satisfieri, licèt recitentur in loco ab Ecclesia separato. v. g. in Capitulari. probat Gab. à S. Vincen. L. Resp. Variorum resp. 24. Quia nomine Ecclesiæ totum Monasterium in fauorabilibus venit. probat idem l. c secus in odiosis.

Quæritur. Vtrùm duo satisfaciant obligationi publicè dicendi Officiũ Diuinum? ℞det. Gab. à S. Vincent. l. c. Resp. 23. ex Belloch. & Zambello quòd sic. Si hæc duo concurrant. scilicet vitatio scandali, & causa rationabilis. Refert etiam Diana p. 7. tr. 11. resol. 6. vt probabile tres, Nouitios publicè signo regulari conuocatos. posse in choro communi officio satisfacere.

Dico 23. Non est mortale in recitatione publica mutare semel

& iterum officium quoad accidentalia. vt si fieri debeat de feria fiat de Sancto. Dixi *semel & iterum*. Nam mutare frequenter nequit excusari à mortali. Quia sic grauiter læditur decor cultûs Diuini in recitatione publica, in qua debet esse vniformitas.

Dico 24. Tempus quo publicè dicuntur horæ Canonicæ debet seruari iuxta laudabilem consuetudinem & ordinationes Ecclesiarum. & quidem secundùm Caiet Sylu. Armillam & alios sub mortali. Prætermittere tamen talem consuetudinem vel ordinationem etiam ex magna negligentia, dummodo communiter seruetur consuetudo, non videtur mortale Caietano.

Dixi *iuxta laudabilem consuetudinem*. Ne excusemur per consuetudinem quomodocunq; introductam, vel quam ipsi sine necessitate introducimus. Ex quo patet quomodo aggrauent suas conscientias Religiosi absoluentes horas publicè non iuxta præscriptum à suis superioribus.

Dico 25. Matutinæ sequentis diei possunt dici horâ tertiâ vel quartâ post meridiem. ex D. Th. quodlib. 5. ar. 28. ad 1. hoc tamen non fiat sine aliqua necessitate, aliàs peccatur venialiter. immo secundum Sanchez & Dianam possunt horâ secundâ dictis iam vesperis. Si quis tamen non recitatis priùs Vesperis recitaret matutinas sequentis diei, non peccaret mortaliter. Vlterius dico si quis recitaret matutinas diei sequentis (suo tamen tempore vt dictum est) priusquam diei præsentis recitâsset, solùm peccaret venialiter. Villalobos, Sanchez & Diana.

Dico 26. Laudes ita separatæ dici possunt à matutino vt alia hora, absq; peccato mortali. Item non peccat mortaliter, nec tenetur repetere, qui per spatium trium horarum diuidit nocturna. Bonac. & alij. Immo potest quis incipere Vesperas & interrumpere complendas post duas horas. Summa Dianæ cum Sanchez. Laxiùs in his casibus loquuntur Fernandez, Aragonius Rodericus & Makouius, cuius hæc Conclusio super Dialogum. t. 3. d. 3. q. 3. a. 1. Qui recitat horas Canonicas cum interruptione satisfacit præcepto Ecclesiæ solumque venialiter peccat, & si adsit aliqua iusta causa nullo modo, siue illa interruptio fiat ad longum siue ad breue tempus. Non peccat itaque interrumpens horam in medio aut psalmum, dummodò postea reliquam partem dicat. Ratio : quia verum est, talem intra eundem diem recitâsse Diuinum officium & opus ab Ecclesia præscriptum absoluisse. Præterea, quia de substantia singularum

larum precum non est continuatio, quoniam preces interruptæ, imò singuli Psalmi, & singuli versiculi per se suum habent pondus, & completam significationem, ac proinde non habent inter se necessariam connexionem. ita ille. Etiamsi quis interrupisset animo incipiendi denouo, recitare potest quod super est, *nam sapientis est mutare sententiam*.

Dico 27. Qui obligantur qualibet hebdomadâ dicere officium Defunctorum, possunt quâcunq; die intra hebdomadam dicere & secundum Salazar mediâ nocte Sabathi completur hoc tempus. nam dies Dominica non est dies hebdomadæ præteritæ, sed sequentis, quòd manifestè ostenditur in numero feriarum. Nam dies Lunæ vocatur feria secunda, supponit ergo hic dies alium priorem. Qui tamen vsq; ad maiorem Missam Dominicæ Officium Defunctorum differret, ex praxi aliquorum excusaretur, & dicere posset, diem Dominicum vsq; ad tempus immediatè nominatum haberi pro complemento & termino hebdomadæ transactæ.

Dico 28. Cæcus qui nihil videt, aut graue damnum oculis timet, non tenetur officium recitare & Canonicus cæcus absque eò quòd choro assistat, lucratur distributiones, vt declarauit sacra Congregatio apud Barbosam. Quod si cæcus tenet memoriter maiorem partem officij dubitat M. Soto an teneatur recitare, cùm ea tenacitas sit accidentalis. Hoc tamen certiùs, si cœcus non meminit officij, non tenetur recitare aliquid loco illius, v. g. cursum B. M. V. Salazar. aut adhibere sibi socium qui illud legat. Diana & alij. Secus de surdo. nam hic ab officio non excusatur, quia potest legere. Si canit in choro, satisfacit quàmuis non audiat chorum. Diana.

Dico 29. Qui non potest vtriq; satisfacere commodè, & recitationi horarum Canonicarum & auditioni Confessionum, seu etiam prædicationi, excusatur à recitatione horarum Canonicarum. Sylu. & alij. Quodsi lecturæ vel prædicationi nequit satisfacere nisi semper vel ordinariè horas omittat, tenetur officium deponere, nisi adsit notabilis defectus in Lectoribus vel Prædicatoribus. Quia recitatio horarum Canonicarum magis est annexa statui Religiosorum vel constitutorum in sacris, quàm lectura vel prædicatio. Diana cum Trullench.

Dico 30. Si infirmus potest recitare maiorem partem, vel dimidium horarum, tenetur vel maiorem partem, vel dimidium horarum recitare, secundum posse suarum virium. immo si non potest

nisi partem minorem, tenetur eam recitare, est conformiter ad determinationem Innocentij XI. Damnat enim sequentem propositionem, vt iacet. *Qui non potest recitare matutinum & laudes, potest tamen reliquas horas ad nihil tenetur, quia maior pars trahit ad se minorem.* Et idem judico, si non potest nisi vesperas & completorium tenetur enim sub mortali recitare. est conforme prædictæ determinationi, dum etiam ratio damnatur, scilicet. *quia maior pars trahit minorem,* & non ne, qui in parte potest, soluere tenetur creditori? non ne, qui in parte potest implere votum; tenetur? vt supra docui.

Dico 31. Qui potest seriò loqui aut alia profana tractare, non excusatur à recitando officio diuino. dela Cruz. cùm hoc sit facilius illo. Quòdsi sit dubium an nocebit horarum recitatio, necessaria est prælati dispensatio, sicut & in ieiunijs. Torre ex D. Thò. 22. quæst. 147. art. 4. an verò crastinâ die sperans febres teneatur hodie anticipare & dicere Matutinum? ℞. quòd non. Nam licet matutinū dici possit Vesperi, diei antecedentis, eius tamen obligatio, primò incipit à media nocte vt ex communi insinuat Antonius à S. Spiritu. immo Canus & alij docent si infirmitas accid t statutis horis, vt quartana, non tenetur infirmus totum Officium dicere anticipatè, si vesperi accidit, vel si manè postpositè. Quia ius anticipandi vel postponendi horas est priuilegium, quo nemo vti tenetur.

Dico 32. Qui omittit totum officium diuinum non tot committit mortalia, quot sunt horæ Canonicæ. Nauarrus & alij. Quia præceptum de recitandis horis vnius diei, vnum est, & habet pro objecto aggregatùm septem horarum per modum vnius.

Dico 33. In paruis horis maioris officij diuini, notabilis quantitas, est dimidium, quare si quis in his dimidium omittit peccat mortaliter Sylu. Tab. Fernandez & alij apud Bonac. intelligo conclusionem secundùm Breuiarium non diuidens per dies, psalmum *Beati immaculati.* Dixi, *in paruis horis.* nam vt aduertunt Doctores, in maioribus horis aliter mensurari debet notabilis quantitas. Tres tamen lectiones cum responsorijs in matutino feriæ, sumpto cū laudibus, judico esse paruam materiam Petes. Cur in maioribus horis non dicamus partem notabilem esse dimidium, sicut in paruis horis? ℞. ideo. Nam quò maius est aliquod totum, eò minor eius pars est notabilis, vt discurrenti patebit. Aduerte. siquis ex pluribus horis eiusdem diei modicum quid omitteret, & multa hæc mo.

dica

dicta simul sumpta essent, in notabili quantitate, peccaret mortaliter, quia continuarentur per respectum ad totum officium. Sicut si quis die jejunii modicum quid comederet, illa modica continuarentur, & consequenter frangeretur ieiunium, vt determinat Alexander VII. dum oppositam sententiam damnat. Ex his intellige notabilem quantitatem in omissione Officij diuini non sumendam per respectum ad totum Officium diuinum. Sic enim vnam horam ex minoribus omittere non esset notabile & mortale quod est falsum quidquid dicat Marchinus & Antonius à Spiritu Sancto. sed sumendam secundùm communem hominum existimationem.

Dico 34, Qui post vnam vel plures horas Canonicas vno contextu dictas dicit orationem, *Sacrosanctæ & indiuiduæ Trinitati &c.* & deinde. *Pater noster cum Aue Maria,* pro felici statu Ecclesiæ, lucratur remissionem omnium defectuum humanâ fragilitate & non ex malitia in diuinis horis commissorum. Quod priuilegium non intellige de omissione partis notabilis, sed de defectu paruo. vt aduertit Nau. Et licet hoc sit viuæ vocis oraculum, quia támen pro tota Ecclesia, suffragatur. Solùm enim oracula alicui Religioni vel Congregationi concessa, sunt per Vrbanum VIII. sublata, vt docet & probat Lezana. Hinc illud Leonis viuæ vocis oraculum, Patres Prædicatores posse quater in anno plenariè vt à Summo Pontifice absolui, hodie non suffragatur.

Dico 35. Religiosus. Item constitutus in maioribus Ordinibus, si non habet beneficium, omittendo horas, non tenetur ad restitutionem, quia non ex iustitia, sed ex sola religionis virtute tenetur ad recitandas horas. Religiosi tamen diuino Officio minùs competenter satisfacientes, cogitent quòd panem sudore hominum comparatum comedant, pro quo strictam Deo rationem dabunt.

Dico 36. Habens beneficium tenetur per se horas recitare, & oppositum damnat Alexander VII. dum sequentem reprobat propositionem. *Habens Capellaniam collatiuam, aut quoduis aliud beneficium Ecclesiasticum, si studio litterarum vacet, satisfacit suæ obligationi, si officium per alium recitet.* Si omittat, restituere tenetur, etiam ante sententiam Iudicis, vt declarat idem Alexander VII. dum hanc damnat. *Restitutio à Pio V. imposita beneficiatis non recitantibus, non debetur in conscientia ante sententiam declaratoriam iudicis, eò quòd sit pœna.* * Quia Ecclesia dat stipendia, non vt pro se orent solùm, sed etiam vt Deo exhibeatur cultus juxta formam ab ea præscriptam, modò in honorem istius Sancti, modò alterius,

* Nec sat erit si recites hodie, heri omissas.

terius, modò ob celebritatem huius diei, modò ob alterius diei solennitatem. Nec satisfacit per quascunque eleemosynas, quas antea de fructibus sui beneficij fecit, vt declarat idem Alexander VII. dum hanc reprobat. *Restitutio fructuum ob omissionem horarum suppleri potest per quascunque eleemosynas, quas antea Beneficiarius de fructibus sui beneficij fecit.*

Dico *Vltimò*. Circa onus restitutionis in Beneficiatis extat Bulla Pij V. edita anno 1571, disponens, vt qui totum Officium vnius diei omiserit, omnes illius diei fructus restituat. Qui totum Matutinum, vel reliquas horas, dimidium. Qui vnam paruam horam, sextam partem. Quòd si Beneficiatus diuersa officia habeat, scilicet, Missarum, prædicationis & curæ animarum, pro toto Officio omisso, quartam partem fructuum illius diei restituere tenetur. Medina. & rationabiliter. Hoc intellige si pluries omittat. nam si tantùm octies vel decies per annum omittat, ad nihil tenetur. Idem Medina, quem sequitur de la Cruz. Quia est seruus liberalissimi Domini, qui multò minus quàm Domini temporales ad pauca attendit. Petes. Vtrùm habens plura beneficia satisfaciat semel horas recitando. ℞. ex S. Th. Quotlib. 1. a. 13. affirmatiuè. Qui plura vult de Beneficiatis, videat Doctores. Nec horum notitia tantopere pertinet ad nos. ipsi tenentur scire, quæ sunt sui statûs. Dum ergo horarum omissionem confitentur, inculcetur debitum restituendi & moneantur, vt curent pertinentia ad sui statum scire, aliàs per ignorantiam non excusabuntur.

DISTINCTIO XIX.

De ieiunio.

Quotuplex ieiunium? NOta ieiunium est duplex: naturale & Ecclesiasticum. naturale consistit in hoc, quòd à media nocte præcedenti vsq; ad punctum celebrationis nihil per guttur, quod sustentat, sumatur. Ecclesiasticum consistit in abstinentia à carnibus & vnica comestione. & propterea die Veneris, extra Quadragesimam & vigilias, extra Poloniam non est simpliciter ieiunium, quia cœna non prohibetur. Sub abstinentia à carnibus intelliguntur oua & lacticinia, quia sunt aliquid carnis, quibus in omnibus ferè terræ partibus tempore Quadragesimæ vesci non licet. hinc damnata ab Alexandro VII. sequens propositio. *Non est euidens, quòd consuetudo non comedendi oua & lacticinia in Quadragesima obliget.*

Dico

Dico 1. à Vigeſimo primo anno expleto, obligat ieiunium Eccleſiaſticum, obligat inquam ſub mortali etſi abſit contemptus. Quare Alexander VII. ſequentem reprobat. *Frangens ieiunium Eccleſiæ ad quod tenetur non peccat mortaliter, niſi ex contemptu & inobedientia id faciat, puta quia non vult ſe ſubijcere præcepto*. Deobligat verò ſecundum communem ſententiam à ſexageſimo anno, & non primò à ſeptuageſimo, vt vult Moſcicenſis. Quod extendo cum Salazar contra dela Cruz & Moſcic. etiam ad eos, qui poſt annum ſexageſimum adhuc ſufficientes vires habent. Nam vt aiunt Medici, ſenum robur eſt illuſiuum, ita vt facili de cauſa deficiat, niſi cibi alimento ſuſtentetur. Aduerte, circa primam partem Concluſionis, ſi quis poſt adhibitam diligentiam dubitat, an ætatem pro ieiunio neceſſariam compleuerit, non tenetur ieiunare, quia poſſeſſio ſtat pro ipſo, & non pro jeiunio.

Quo anno incipit obligare & deobligare ieiunium?

Dico 2. Non obligatur Paterfamilias familiam per vim compellere ad ieiunandum, ſed ſufficit charitatiuè monere. Quòd ſi aliqui tranſgrediantur non turbetur, præſertim ſi hinc ei immineret magnum incommodum, v. g. quia nullum famulum ſibi neceſſarium inuenire poſſet ſi tempore ieiunij non daret cœnam, vel ſi ipſi grauiùs eſſent offenſuri Deum, conuitiando, maledicendo cœnâ negatâ. Moſcicenſis quoad omnes partes, & Sam de Lubl. ait nullo præcepto obligari Patremfamilias ad compellendum vi familiam vt ieiunet: cibos tamen vetitos non miniſtret.

Dico 3. Viatores, qui non habent domicilium vbi ieiunatur non tenentur lege ieiunij loci, vbi reperiuntur, niſi adſit ſcandalum. In fauorabilibus tamen tales viatores poterunt ſe conformare conſuetudini loci, vbi reperiuntur, etiam comedendo carnes. quamuis in propria patria ieiunetur. Moſcicenſis V. Diſt. 17. Concl. 3.

Dico 4. Secundum Cordubam, Lopez, & alios, pueri nondum attingentes octauum annum, poſſunt diebus vetitis edere oua & lacticinia. Secundùm Rodriq. & Sà, pueris ante vſum rationis, cùm non ſint ſubjecti legibus, poſſunt dari carnes, idem de amentibus. Moſcicenſis verò pueris ante ſeptennium concedit carnes. Quæ ſententia vera, licèt habeant vſum rationis, cùm hoc ſit per accidens.

Dico 5. Excuſantur à ieiunio debiles. qui laborant dolore capitis niſi coenam ſumant. qui dormire non poſſunt niſi coenent, qui non valet debitum reddere Vxori, ieiunando. Prægnantes & lactentes, hæc enim multo cibo, pro ſe & fœtu, indigent. Qui die ieiunij

iunij alium non haberet cibum præter carnes, & ieiunando diem transire esset difficile. Moscic. qui non habet sufficientem refectionem tempore prandij, quales sunt ostiatim quærentes qui longa itinera pedestres conficiunt. Mosc. docet si trium vel ampliùs milliarium Polonicorum iter sit, sic pedester vadens, bis refici potest. peregrinantes ad loca sacra, si peregrinationem commodè differe non possunt, vt aduertit Syluius apud Dianam, vel si feruor peregrinationis ita accendit ad peregrinandum, vt vtilius sit animæ peregrinantis peregrinari sine ieiunio, quàm ieiunare sine tali peregrinatione, vt aduertit Caiet.

Dico 6. Non excusantur à ieiunio, qui curru aut equo vehuntur, & quidem cum omni commoditate, interdum autem solius recreationis causâ. Aliter dicendum est, si iter sit necessarium, prolixum, seu vehemens, quod non compatitur ieiunium, si conferatur cum complexione itinerantis. Hæc Moscic. Conclusio colligitur ex quadam Alexandri VII. determinatione damnante sequentem propositionem. *excusantur absolutè à præcepto ieiunij illi, qui iter agunt equitando, vtcunq; iter agant, etiamsi iter necessarium non sit, & etiamsi iter vnius diei conficiant.*

Dico 7. Excusantur à ieiunio, qui onerosè laborant, vt sunt fabri tam ferrarij quàm lignarij, agrorum cultores, sculptores, sutores, figuli, argentarij, aurifices. textores, pelliones, fullones, laniones, muratores, pistores, & his similes. Itèm excusantur à ieiunio, qui ob opera pietatis maiora ieiunio, non valent ieiunare, vt concionatores, lectores, Confessarij assiduè confessiones audientes, Cantores. Vbi ex Moscic. Aduerte. hæc officia ex se non liberare à ieiunio, sed si commodè exerceri non valent dum ieiunatur. item eo tantùm tempore excusant dum exercentur.

Dico 8. Non excusantur à jeiunio sartores, pictores, barbitonsores, & multò minus scriptores. notarij, aduocati, Scholastici, Moscic. cum Azorio. Quia labor eorum compatitur ieiunium, aliàs ferè omnes, qui corporaliter laborant excusarentur à ieiunio, quod damnat Alexander VII. sequentem propositionem damnando. *Omnes officiales qui in Republica corporaliter laborant sunt excusati ab obligatione ieiunij, nec debeant se certificare, an labor sit compatibilis cum ieiunio*

Dico 9. Defessus ex labore recreationis v. g. ex ludo pilæ, excusatur à ieiunio, dum modò talis recreatio non fiat in fraudem ieiunij. Medina. Quare vt docet Ledesma non tenemur abstinere à

ludo licito, vt simus habiles ad ieiunandum. Hæc Conclusio non contrariatur determinationi Alexandri, quam conclusione sexta retuli. Nam non loquor de recreatione adeò frequenti, sed quæ ad recreandum animum, curis vel studijs implicatum est vtilis; & secundum quid necessaria. item non loquor de qualicunq; & modica lassitudine ex labore recreationis causata.

Dico 10. Vxor vt deuitet notabilem turbationem debet abstinere à jeiunio. v. g. Vir est durus, aut etiam hæreticus, permittit tamen Vxorem catholicè viuere. talis inquam si rescit vxorem ieiunare, indignatur grauiter, malè tractat, rixas excitat, odium contrahit, alienatur ab ea, & supposito quòd sit hæreticus non facit ex contemptu catholicismi, sed quia dicit ieiunia esse cum detrimento & incommodo suo & familiæ, tunc vxor vt deuitet talem turbationem, debet abstinere à ieiunio. Moscic. & Samuel de Lublino.

Dico 11. Qui habet causam dubiam ad ieiunandum, tenetur ieiunare donec à viro docto, vel à medico timorato accipiat declarationem, vel à superiori dispensationem. Dispensat autem ex iure Episcopus cum suis ouibus. Parochus ex consuetudine. Quia solet in tali euentu recursus fieri ad Parochum, quàmuis præsens sit Episcopus, & ad eum facilis pateat aditus, vt aduertit Moscic. Item dispensat Prælatus Regularis cum suis subditis, vel in absentia eius vicarius. Quòd si superior de iustitia causæ dubitat, secundùm Bonac. & alios, non potest licitè dispensare, quia se exponit periculo dispensandi sine iusta causa. Quare secundum Caiet. commutabit in alia pia opera. Idem faciet secundùm eundem Authorem, quando iudicat causam esse minùs sufficientem. Dixi. *Qui habet causam dubiam.* Nam qui ex probabilitate morali aut experientia habet, quòd non comedendo infirmetur, secundùm Lopez & alios, sine vlteriori declaratione aut dispensatione soluitur a ieiunio. Ex quo patet, vt quis sit liber à ieiunio & recursu ad superiorem pro licentia, sufficere causam probabilem. Aduerte. Prælati Regularium & in eorum absentia vicarij, possunt se ipsos ex iusta causa dispensare, ne sint deterioris conditionis alijs, refertur tamen in priuilegio Ord. Mend. quòd concedente Eugenio 4to, licentiam quam dat Prior vel in eius absentia vicarius alijs fratribus, possit etiam priori ac vicario concedere eorum Confessarius.

Dico 12. Quoties infirmus est dispensatus ad carnes propter reficiendas vires, vt in conualescentia, excusatur a ieiunio. Quia ad

conualeſcentiam facit non ſolùm quantitas cibi, ſed etiam repetitio. ſi verò diſpenſatus eſt eò quod alij cibi ei noceant, non excuſatur à ieiunio, quare talis Veſperi nec carnes edere nec in magna quantitate alios cibos ſumere poteſt, ſed debet collatione vt alij contentari. Leſſius & alij. ratio quoad ſecundam partem, nam de ratione jeiunij non ſolùm eſt abſtinentia à carnibus, ſed etiã vnica comeſtio, ergo per hoc quod ab vna parte ieiunij excuſetur, non ſequitur quòd à toto ieiunio excuſetur niſi ſit infirmus.

Dico 13. Diſpenſatus ad comedendas carnes, ſi carnes & piſces comedat, non peccat contra aliquod ius, ſed contra præceptum naturale conſeruandi ſalutem, ſi piſces nocent. Salazar & alij. Diſpenſatus tamen ad carnes propter infirmitatem, peccat comedendo nociuas carnes. Quia aliàs eſus talium carnium eſt vetitus die ieiunij, & infirmitas non diſpenſat in cibis nociuis. de la Cruz cum Rodriquez. Idem dicendum de eo qui diſpenſatur in eſu ouorum. cui non licet edere lacticinia, ſi ſaluti noceant. Qui etiam habet facultatem vtendi butyro pro condimento, eò quòd non poſſit vti oleo v. g. Polonorum non ſtatim poteſt veſci ouis & alijs, ſed intentio concedenris & aliæ circumſtantiæ debent conſiderari. Si enim eſt perſona vilior, quæ ordinariè leguminibus victitat, non habet cauſam vtendi ouis & alijs.

Dico 14. Famulus tempore ieiunij parans Domino ſuo cœnam, menſam inſtruens, ac miniſtrans, ſecundum Moſc. non peccat. Idem de ancilla Domini hæretici coquente carnes die ieiunij. Tum quia ſuum officium præſtat. Tum quia hoc omittere non niſi cum graui ſuo damno poteſt nec inferas etiam non peccare famulum propinantem Dño potum ad ebrietatem. diſpar enim eſt ratio, vt ait Moſcic. Quia ebrietas eſt contra ius naturale, ſolutio verò ieiunij contra legem poſitiuam Eccleſiaſticam ac proinde minoris vinculi.

Dico 15. Inuitans ad cœnandun, etiam amicitiæ causà, aliás obligatum ad ieiunium, peccat mortaliter, ſi inuitatus coënat. Niſi inuitans credat inuitatum non conſenſurum, Quòd ſi inuitatus paratus erat ad cœnandum, adhuc inuitans peccat, quia inducit eum ad exequendum malum propoſitum, immo etiamſi inuitanti conſtaret inuitatum decreuiſſe alibi vel cum alio coënare, adhuc inuitans peccat, quia malo alterius cooperatur.

Dico 16. Tabernarij, & alij vendentes aut miniſtrantes cibos in die ieiunij ad ientaculum matutinum aut pomeridianum, cœnamuè,

facilè excusâri possunt à peccato. tum quia non tenentur discutere an causa adsit non ieiunandi, neque id commodè facere possunt. tum quia de proximo benè supponendum est.

Dico 17. Quanquam olim collatio nocturna tantùm sumebatur per modum medicinæ ad captandum somnum, iam tamen consuetudo obtinuit, vt etiam aliquid per modum nutritionis sumatur. in hac, non consideratis aliorum Theologorum sententijs seruanda est Patriæ consuetudo, iuxta timoratas conscientias. non enim est mortalem talem consuetudinem seruare. Fernandez.

Dico 18. Potest anticipari hora prandij iusta de causa. Vel quia aliquis facturus est iter, vel quia hospitem habet. vel quia negotia expectant, quæ horam prandij impedient. & sic excusantur famuli, qui ante tempus prandent, vt postea commodè ministrent dominis, qui longum tempus insumunt comedendo. possunt tamen hi si non dum sumpserunt prandium deferendo cibos aliquid sumere, vt possint faciliùs sustinere laborem, seu potius ieiunium, moderatè tamen vt aduertit Gabriel in 4. Lectores etiam per totum mensæ tempus ad hoc vt cum debita diligentia munus suum exequantur possunt aliquid anticipate sumere.

Dico 19. Qui sine necessitate horam competentem (quæ est vndecima anteuertit) venialiter tantùm peccat. Toletus & alij contra Mosc. Idem dic de eo qui collationem nocturnam, manè sumit, & ad noctem seruat prandium. Fernandez, Salazar, & alij.

Dico 20. Sufficit vt vna comestio sit continua moraliter, Et sic surgens è prandio, intra horam redire potest & continuare. Addo contra Fernandez, licèt quis habuisset animum finiendi comestionem, mutatâ intentione redire potest, si prandium adhoc durat. Lessius. Quia sapientis est mutare consilium.

Dico 21. Qui semel ieiunium violat, non peccat postea sæpè comedendo. Armilla Mosc. & est communis. Quòd si per inaduertentiam excusantem comedit, tenetur adhuc ieiunare, acsi nihil comedisset, non enim ieiunium violauit. Nauarrus, dela Cruz & alii. Sicut & ille qui cibis die ieiunij vetitis vtitur, tenetur ab vlteriori comestione abstinere, alias toties peccat, quoties vescitur. Toletur, Azorius. & est extra controuersiam.

Dico 22. Natali Christi incidente in feriam sextam, non possunt vesci carnibus, qui ex Regula & Cõstitutionibus prohibentur, eò quòd in C. explicari, in quo conceditur Christi fidelibus eo die esus ca-

nium, tales excipiantur. Tamen Prælati talis Regulæ possunt hoc die sicut & aliis diebus, aliàs à iure non vetitis dispensare, vt docet Victoria, Armilla, Tabiena contra Medinam. Quia vt ait Panormitanus, per dictum decretum tollitur ius commune, & manet in sua vi Religio. Sed in Religione v. g. Prædicatorum potest Prælatus dispensare in Constitutione prohibente carnes, ergo pariter hoc die potest dispensare, immo vt aduertit dela Cruz comedendo tunc carnes isti Religiosi, non peccant, etiamsi id faciant sine licentia, cum leges eorum non obligent ad culpam.

Dico *vltimo*. Etiamsi potus alimentum præstet, attamen si bibatur extra horam prandij sæpiùs, non frangitur ieiunium. Fernandez & alij. loquor autem de potu, qui tantùm per accidens præstat alimentum, cùm Ecclesia ad id quod est per accidens non respiciat, cæterùm aliter dicendum de potu, qui per se alimentũ præstat vt lac.

Circa Quartum Præceptum,

Quid præcipitur quarto præcepto?

HOc Præcepto præcipitur reuereri. amare, & obedire Parentibus & Superioribus

DISTINCTIO XX.

De Obligatione filiorum erga Parentes. Subditorum erga Superiores & viceuersâ.

DIco 1. Inter alia (magis ex se nota) peccat mortaliter filius, imprecando in faciem, more nostro Polono dæmones parentibus, licèt id non ex corde optet, quia notabiliter dehonorat. Item peccat mortaliter, dum fortunâ ad altiora euectus, se negat esse filium.

Obligatio Filiorum.

Dico 2. Tenetur filius quoad res domesticas & bonos mores obedire parentibus. Vnde in re graui nolle acquiescere præcepto, mortale est. Sicut & in re leui, si accesserit contemptus. Et licet filius sit liber in eligendo statu, si tamen vult ducere vxorem peccat mortaliter, ait Moscicen. p. 2. Tyrocinij C. 2. §. 4. non consulendo parentes, qui in hoc meliùs iudicant quàm filius qui amore excœcatus fortè eliget vxorem indignam & in magnum dedecus suæ domûs.

Dico 3. Ille qui adhuc in sæculo est constitutus, si habet parentes, qui sine ipso sustentari non possunt, non debet eis relictis religionem intrare. quia transgrederetur præceptum dehonoratione

paren-

parentum. Ille verò qui iam est in Religione professus, reputatur iam quasi mortuus mundo, Vnde non debet occasione sustentationis parentum exire claustrum, in quo Christo consepelitur, & se iterùm sæcularibus negotijs implicare. Tenetur tamen saluâ sui Prælati obedientiâ & suæ religionis statu, pium studium adhibere, qualiter eius parentibus subueniatur. ita in terminis quoad omnes partes S. Th. 2. 2. q. 101. a. 4. ad 4. Quòd si extremam Parentum egestatem non posset aliter subleuare, nisi exeundo ad tempus è monasterio, tenetur petitâ licentiâ egredi. Cai. & Nau. plùs dico. Si parentes in extrema necessitate sunt, tenetur filius aut filia, etiam furando (si aliter nequit) subuenire. cùm in extrema necessitate omnia sint communia. His adde. Ita obligatur filius vel filia parentibus subuenire, vt licèt parens filium vel filiam sibi molestam pellere possit, non tamen è contra.

Dico 4. Huc reducitur Religiosorum obedientia, qui in tribus tenentur obedire Prælato. *Primò* in his, quæ in Regula & Constitutionibus continentur. *Secundò* in illis sine quibus contenta in Regula commodè impleri non possunt. *Tertiò* in pœnis inflictis propter transgressionem prædictorum duorum. Vnde si superior vellet alia exigere, quæ ad maiorem austeritatem vel perfectionem pertinent, & quæ non sunt in statutis religionis, non tenentur Religiosi obedire. attendant tamen vt bonis modis se excusent. Moscic. 2. p. Tyroc. c. 3. §. de superbia.

Dico 5. Pater etiam peccat contra hoc præceptum non instruendo filium in doctrina fidei, in bonis moribus. Dominus non præbendo seruis necessaria, non curando vt dies festos, & similia, obseruent. Maritus, vxorem contumelijs afficiendo &c. è contra.

Dico 6. Leges humanæ etiam ciuiles dummodò sint iustæ, obligant ad peccatum. Et si sint in materia graui, obligant sub mortali. quàmuis non adsit scandalum, vel contemptus. Sunt tamen aliquæ leges, quæ non obligant sub peccato, eò quòd legislatores non habuerint intentionem obligandi, licèt aliqua pœna leuis sit transgressoribus imposita, v. g. si silua communis, flumen commune, pascua communia prohibentur. Nam quoad siluam propriam &c. aliter est dicendùm. Nihilominùs vbi grauis pœna apponitur, vt est pœna capitis, perpetui carceris, confiscationis bonorum, infamia, officij amissio, amputatio membri. &c. proculdubio mortale incurritur, quàmuis id in lege non exprimatur. Moscic. l. c. sed aliqui ci-

tati à Diana tr. 10. de Leg. res. 18. contrarium docent, secluso periculo.

Circa Quintum Præceptum.

Quid prohibetur quinto præcepto?

HOc Præcepto prohibetur non solùm homicidium corporale, sed & spirituale, quod fit scandalizando & non corrigendo.

DISTINCTIO XXI.

De Homicidio.

Quid & quotuplex homicidium?

NOta 1. Homicidium nihil aliud est, quàm iniusta hominis occisio. Sub hac comprehenditur vulneratio, percussio, mutilatio, incarceratio, & cætera contra salutem corporalem proximi. comprehenditur inquam vt imperfectum sub perfecto.

Nota 2. Duplex est homicidium, voluntarium quod animo & intentione occidendi hominem perpetratur cum effectu. Et casuale, quod fit præter intentionem occidentis, aut facientis id vnde mors secuta. Et est duplex, aliud purè casuale, quod nec virtualiter & implicitè est intentum, & hoc non causat irregularitatem, quia nullo modo est voluntarium. Aliud est quod saltem indirectè est intentum & volitũ in sua causa. vt si sit in ea præuisum, aut formaliter virtualiter seu implicitè, in quantũ poterat præuideri & nõ est adhibita diligẽtia?

Nota 3. Ad justam occisionem hæ conditiones concurrunt, quarum vel vnâ deficiente cõmittitur mortale, cùm malum sit ex quolibet defectu. *Prima* est, vt fiat authoritate publicâ, nemini enim authoritate priuatâ licèt occidere etiam hominem nocentissimum nisi se defendendo, & sua. *Secunda*, vt fiat ex causa graui, vt sic pœna proportionetur culpæ. *Tertia*, vt seruetur iuris ordo. Quarta, vt sit recta iudicis aut ministri exequentis intentio, scilicet ex iustitiæ zelo, non verò ex ira, aut alia inordinatâ passione.

Dico 1. Ob justam sui defensionem, vel suorum, aut amicorum, aut innocentum, licèt occidere iniustum aggressorem cum moderamine inculpatæ tutelæ. dicitur autem moderamen inculpatæ tutelæ quando quis non potest aliter se defendere nisi occidat. Secundùm de la Cruz Dianam &c. vir nobilis non tenetur fugere, sed potest expectare iniustum inuasorem, si fugiendo grauiter infamaretur. Non tamen idem licèt secundùm communem sententiam plebeio, Clerico, Religioso, quia talibus fuga non cedit in infamiam.

Dico 2. Fugientem v. g. cum equo tuo, aut rebus aliquanti pre-

tio

tij licet occidere, si aliter certò recuperari non possunt. Sylu. Soto, Bannez & alij. Regulariter tamen non licèt occidere furem pro conseruatione vnius aurei, vt determinauit Innocentius XI. dum oppositam sententiam damnauit.

Dico 3. Licet inuasorem castitatis ad tuendam castitatem occidere. Ita Communis. Sed non tenetur si certa est, quòd non adsit periculum consentiendi in turpem delectationem Syluester. verùm quia magnum periculum consentiendi est, propter vehementiam objecti, ideò securiùs est inuasorem occidere.

Dico 4. Non licet percusso, percussorem insequi & occidere, si sit necesse pro sui honoris defensione, vt determinat Innocentius XI. damnando propositionem trigesimam, quæ idem, circa finem docet. Sicut & marito, non licèt propriâ authoritate occidere vxorem in adulterio deprehensam, vt docet S. Th. in supplemento q. 60. a. 1. & determinauit Alexander VII.

Dico 5. Nemo potest propter defensionem vitæ suæ, per se & directè occidere innocentem. Vnde mulier grauida ex adulterio, non potest facere abortum propter defensionem vitæ suæ, etiamsi fœtus nondum sit animatus. Ita determinauit Innocentius XI. dum sequentem damnat. *Licet procurare abortum ante animationem fœtûs, ne puella deprehensa grauida occidatur aut infametur.*

Dico 6. Tempore belli non licet directè occidere innocentes, sed tantùm reos. Nam vt docet Philippus à SSma Trinitate ex M. Bannez & communi Theologorum sententia, in nullo casu licitum est directè occidere innocentem. & patet ex illo Exodi 23. insontem & iustum non occides. hinc captâ ciuitate vel aliquâ prouinciâ, non possunt occidi pueri & similes, sed tantùm nocentes.

Dico 7. Potest fœmina grauida sumere medicamenta necessaria ad tuendam vitam, per se ordinata ad salutem suam, licèt per accidens sequatur abortus. Non tamen licet sumere medicamenta per se ordinata ad causandum abortum. Quòd si mors matris esset necessaria ad certam salutem spiritualem fœtûs animati, alioquin æternaliter damnandi, Mater potius se deberet exponere periculo mortis, quàm talia medicamenta sumere. Non tamen licet ei pati scissionem vt docui in tract. de baptismo. ex S. Th. 3. p. q. 68. a 11. ad 3. cùm non sint facienda mala, vt eueniant bona, *Rom 3.*

Dico 8 Iudex si scit aliquem innocentem esse, qui falsis testibus conuincitur, debet diligentius examinare testes, vt inueniat occasio-

nem liberandi innoxium, ſicut Daniel fecit. Si autem hoc non poteſt, debet eum Superiori relinquere iudicandum. ſi autem nec hoc poteſt, non peccat ſecundùm allegata ſententiam ferens, quia ipſe non occidit innocentem, ſed illi qui eum aſſerunt nocentem. Miniſter autem iudicis condemnantis innocentem, ſi ſententia intollerabilem errorem contineat, non debet obedire, aliàs excuſarentur carnifices, qui martyres occiderunt. Si verò nõ contineat manifeſtam iniuſtitiam, non peccat præceptum exequendo, quia ipſe non habet diſcutere ſuperioris ſententiam, nec ipſe occidit innocentem, ſed Iudex cui miniſterium exhibet. Ita in terminis S. Th. 2. 2. q. 64. a. 6. quoad omnes partes.

Dico 9. Qui contra aliquem falſum protulit teſtimonium, propter quod damnatur ad mortem, tunc, licèt cum periculo propriæ vitæ debet retractare teſtimonium, aliàs peccat grauiter contra juſtitiam. Ita communis. Sicut & illè peccat mortaliter contra charitatem, qui ſcit aliquem iniuſtè adiudicandum morti, aut pœnæ graui, niſi ferat teſtimonium, & tamen non fert, licèt non interrogetur. Item peccat mortaliter contra charitatem, qui ſcit alicui paratas inſidias, & non præmonet.

Dico 10. Non ſolùm is peccat, qui phyſicè occidit, ſed etiam, qui ſequentibus verſibus continentur.

Iuſſio, conſilium, conſenſus, palpo, recurſus,
Participans, mutus, non obſtans, non manifeſtans.

id eſt, qui præcipit. Qui dat conſilium. Qui conſentit, & ratum habet factum, ſiue ante, ſiue poſt occiſionem. Qui laudat factum, vel laudat vt fiat. Qui defendit homicidam, & præbet recurſum ad ſe. Qui partem aliquam habet in homicidio, ſeu fuit ſocius criminis aliquomodo, & auxilium præbuit. Qui non præmonet occidendum. Qui non defendit. Tandem, non manifeſtans veritatem ad defendendam vitam innocentis.

Dico 11. Confitendo homicidium aperiendæ ſunt aliquæ circumſtantiæ v. g. ſi perſona occiſa erat Pater, Mater, aut in aliquo gradu conſanguinitatis vel affinitatis. Si erat Perſona ſacris initiata, ratione excommunicationis annexæ. Si erat perſona ex cuius occiſione alii notabile damnum patiuntur, vt ſi pater erat, cuius filij orphani relinquuntur. Si in loco ſacro, nam ſic committitur ſacrilegium. Si in publico, nam ſic eſt ſcandalum. Si eum, qui minùs de homicidio cogitabat induxit, nam & ſic eſt ſcandalum.

Dico

Dico 12. Hoc præcepto etiam sui ipsius prohibetur occisio. itaque si quis occidat se ipsum, vel grauiter lædat, mortaliter peccat. immo licèt à iudice iubeatur, vt sibi mortem v. g. hauriendo venenum inferat, exequendo peccat. mort. secundùm S. Thomam 2. 2. q. 69. a. 4. Vnde S. Apollonia proijciendo se ipsam in ignem, fecit ex instinctu Spiritûs Sancti. & idem iudicium de Samsone, & de quibusdam Sanctis fœminis, secundùm S. Augustinum relatum à S. Th. 2. 2. q. 64. a. 5. ad 5. Vbi non excusat Raziam, qui 4. Machab. 14. se occidit.

Dico 13. Quando periculum est tale, vt ex eo mors frequentiùs sequi soleat, qui se tali periculo exponit, est homicida sui. Dixi *frequentiùs*. Nam si est periculum, ex quo bis aut ter mors subsecuta, tali periculo se exponens, & moriens, non est homicida sui. Hinc excusantur, qui per altas scalas, parietes, templorumq; tecta conscendunt. Item funambuli in ea arte peritissimi, quàmuis aliquando vnus vel alter ceciderit & mortuus sit.

Dico 14. Licet desiderare propriam mortem, ob desiderium essendi cum Christo, sicut S. Paulus ad Philip. 1. aut òb vitandas Dei offensas, aut vt liberemur à vitæ periculis, qualia sunt tempore incursionis Barbarorum. Sed desiderare mortem ex desperatione, aut impatientia, mortali non caret culpâ. Mater etiam non peccat mortaliter, quæ videns filium aut alterum in graui & prolixâ infirmitate, desiderat ei mortem. Quia non ex odio, sed ex amore desideratur. Item secundùm Nauar. Fernandez, de la Cruz & alios, licèt alteri desiderare mortem, sub ratione boni vt scilicet, cesset à peccatis. supposito quòd sit grandis nequam. Tandem inimicis fidei, & iniustis hostibus propter bonum publicum.

DISTINCTIO XXII.

De Bello.

Nota. Bellum est conflictus exercituum, qui inducitur authoritate Principis superiorem non recognoscentis. vt sit iustum tria requiruntur. *Primò*, authoritas Principis Superiorem non recognoscentis, nam ad recognoscentem Superiorem, non pertinet mouere bellum, cùm hic possit ius suum prosequi judicio Superioris. *Secundò*, Causa iusta v. g. damna valdè grauia illata. tentandum tamen medium suauius. *Tertiò*, recta intentio, scilicet, vt bonum promoueatur, & malum vitetur. S. Th. 2. 2. q. 40. a. 1.

Quid est bellum & quæ conditiones iusti?

Dico 1. Qui indicit bellum tenetur prius cum prudentibus examinare causam belli. Facto examine, si manet dubium, & vnus eorum possidet, alter non potest eum bellare, quia iuxta regulam juris 63. in dubijs *melior est conditio possidentis*. Et sic si possidens ab alio inuaditur, potest bellare inuasorem. cùm sit ei illata iniuria, & alter restituere tenetur. Quod si id, de quo est lis, à nullo possidetur, stante dubio æquali diuidatur. Quòd si dubium est inæquale, diuidatur pro qualitate dubij, ita vt maior pars detur ei, pro quo stat maior veri similitudo.

Dico 2. Princeps Christianus licitè potest militibus infidelibus vti in bello, Sam. de Lub. V. Bellum. ratione tamen periculi & scandali quod inde speratur, non licet. Makovu. tom. 5. super Decal. d. 2. q. 7. a. 1. Conclusionem Samuelis limitat Moscic. 3. p. Elem. ad S. Confess. §. *cum quo.* Vbi in bello defensiuo tantum concedit licere vti infidelibus contra Christianos, & hæreticis contra Catholicos.

Dico 3. In bello iusto licet vti insidijs, non dicendo falsum, aut non seruando promissum (hoc enim nunquam licet) sed occultando consilia, simulando fugam. &c. D. Th. l. c.

Dico 4. Quousque militibus subditis de iniustitia belli non constat bellare possunt, nec iniustitiam belli examinare tenentur, sicut nec tortor sententiam judicis examinare tenetur. Vnde in dubio præsumendum est pro Principe, qui est in possessione sui iuris, quâ propter dubium priuari non debet. Quod etiam ad non subditos extendit Nauarra & alij in Summa Dianæ V. Pugna. scias, nomine subditorum intelligi etiam possunt milites mercenarij, qui sub continuis stipendijs tam pacis, quàm belli tempore degunt.

Dico 5. Licitum est seruis captis in bello etiam iusto, fugere dominos, sicut & iustè incarcerato, licèt fugere carcerem. Bannez 2. 2. q. 40. a. 1. & alij. contra Sylu. & Turrec, & licèt his consulere fugam, immo ad eandem iuuare, ait Led. de Char. c. 13. aliter sentiendum de seruis iustè emptis, addit dela Cruz supra 5. Præceptum. Aduerte in fauorem fidei in iure gentium dispensatum, ne Christiani in bello etiam iusto capti, mancipia efficiantur.

Dico 6. In bello iusto licet inferre hostibus omnia mala, vt destruere arces, occidere reos, etiam partâ victoriâ, vsque, ad plenam satisfactionem & pacem stabiliendam, ad hoc enim ordinatur bellum, quod adhuc durare suppono. dela Cruz in præsenti.

Dixi, *occidere reos,* Nam innocentes ex intentione occidere non li-

cet

ceť præter intentionem tamen, & indirectè licet. si tamen alicubi essent multi innocentes & pauci nocentes, hos non licet expugnare cum periculo innocentum ait delaCruz in præsenti, Villalobos in Summa Dianæ relatus. Quòd si innocentes (& idem de pueris ratione carentibus) spectent ad hostes, captiuari & spoliari possunt, quantùm necessarium est ad finem belli consequendum. Præterea Turcarum innocentes Christianorum mancipia iustè fiunt, vt docent multi in Summa Dianæ relati. V. Pugna.

Petes. Qui nomine innocentum veniunt. ℞. Infantes, mulieres, senes, Clerici, Religiosi, rustici, legati, peregrini & mercatores.

Dico 7 Capta à militibus etiam extra conflictum sunt ipsorum. S. enim Thomas, 2. 2. q. 66. a. 8. ad 1mum nullam distinctionem facit Nec computari debent in satisfactionem rei pro qua bellatur. Makow tr. 5. d 2. q. 6. a. 1. & Sum. Dianæ l. c.

Dico 8. Contra Turcas quilibet Christianus superiorem non recognoscens in temporalibus habet ius gerendi bellum continuum. Quia occupant bona Christianorum, & quia hos vexant persecutionibus tandem, quia conantur delere fidem Christianam. Sam. de Lub. V Bellum ex Caiet.

Dico 9. Licet resoluere bellum in duellum seu conflictum duorum. Quia duellum ideò est illicitum, quia in eo periculosè consulitur saluti alicuius, in hoc autem casu potius consulitur, Sam. l. c. ex Clau. regia.

Dico 10. Si imminet periculum gerenti bellum, potest extrahere ab Ecclesia, illic confugientes, vt se & sua defendat, & eos spoliare. secus si non imminet tale periculum, sed tales gaudent priuilegio immunitatis Ecclesiasticæ. delaCruz in præsenti,

Dico 11. Si magna vrgeat causa possunt Clerici bellare, v. g. in defensionem propriæ vitæ, proximi innocentis, contra iniustos Patriæ inuasores, ad obtinendam victoriam Ecclesiæ valdè proficuam, in quibus casibus secundum Mendożam & Konich non fiunt irregulares, si occidant. Alias non existente tali vel simili causâ, si bellant maioribus Ordinibus initiati, peccant mortaliter. vtpote Deo omninò consecrati. suspenduntur, monasterio inperpetuum includuntur, quòd si, in bello decedant sacrificijs priuantur. Et hæc ex iure deducuntur. Ex quibus vlterius patet, præfatos Clericos sine causa vrgenti bellantes. peccare mortaliter. Et idem de Regularibus, etiam Conuersis, saltem quoad mortale ob præcedentem rationem. Alij

Clerici minores bellando ſicut & vxores ducendo, tantùm venialiter peccant, cùm remotè ordinentur ad miniſterium altaris.

Dico *vltimò*. Clericus rapiens aliquid in bello iuſto, tenetur reſtituere ei, à quo rapuit, ſi ſcit, aliàs ſi neſcit tenetur dare pauperibus. Quia ſicut non licuit ei pugnare. nec etiam rapere. Si tamen ab alijs, qui rapuerunt iuſtè, aliquid detur, poteſt retinere. immo ſecundùm Monaldum apud Armil. V. Bellum. poteſt de licentia Principis iuſtè bellantis retinere, per ſeipſum rapta, quam cenſetur Princeps concedere, concedendo Clericis bellare, hic tamen aliàs peccat, vt patet ex præcedenti Concluſione.

DISTINCTIO XXIII.

De Eleemoſyna?

Ex quibus facienda Eleëmoſyna?

NOta 1. Superflua, ex quibus facienda eleemoſyna, alia dicuntur ſuperflua vitæ vel naturæ, alia dicuntur ſuperflua ſtatûs. Superflua vitæ vel naturæ ſunt illa, quæ demptis neceſſarijs ad vitam ſuſtentandam, adhuc ſuperſunt. Superflua ſtatus ſunt illa quæ demptis neceſſarijs ad ſuſtentandam vitam, & decentem ſtatum, iuxta conditionem perſonæ, adhuc tamen ſuperſunt.

Quotuplex indigentia?

Nota 2. Pauperum indigentia eſt triplex Extrema, grauis, & communis. Prima eſt quando deſunt neceſſaria vitæ, & ſine quibus vita aut deficiet, aut abbreuiabitur, aut graui & diuturno morbo corripietur. Grauis neceſſitas eſt, cùm deſunt neceſſaria ad conſeruandam conditionem proprij ſtatûs. Communis tandem neceſſitas eſt mendicantium, qui quàmuis multum indigeant, quia tamen à multis poſtulant, moraliter loquendo non poſſunt ſuo ſtatui neceſſaria non inuenire. Vide huius declarationem apud Moſcic. 2, p. Tyroc. de peccatis contra opera miſericordiæ.

Dico 1. Dum proximus eſt in extrema, vel quaſi extrema neceſſitate ad vitam conſeruandam, tenetur ſub mortali quivis ſubuenire ei, ſi habeat ſuperflua vitæ & naturæ, & probabiliter putat nemine m ſubuenturum, etiamſi non habeat ſuperflua ſtatûs. hoc enim exigit lex charitatis.

Dico 2. Dum proximus eſt in graui neceſſitate, tenetur ſub mortali ſubuenire ei, qui habet ſuperflua ſtatûs, ſi non ſit alius, qui ſubueniat. hoc enim exigit lex charitatis. præſertim, ſi nemo ſubueniret, facilè grauis neceſſitas tranſiret in extremam. vtramq; conclu. docet Armilla, Moſcic. & alij.

Dico

Dico 3. In communibus proximorum necessitatibus quales esse solent in ordinarijs pauperibus, diuites, qui habent superflua statui, tenentur sub mortali ad aliquam eleemosynam elargiendam, indeterminatè tamen, cui & quibus voluerint, & illis temporibns, quibus placuerit. Nam aliquando hæc etiam necessitas, facilè transiret in grauem & extremam. Hæc conclusio quoad substantiam est determinata ab Innocentio XI. dum sequentem damnat. *Vix in sæcularibus inuenies, etiam in Regibus superfluum statui, & ita vix aliquis tenetur ad eleemosynam quando tenetur tantùm ex superfluo statui.*

Dices ex dictis sequi multos diuites damnari, qui partim in extrema, partim in graui, partim in communi necessitate pauperibus manum non præbent. Aragonius concedit sequelam. & Bannez non solùm ipsos sed & ipsorum Confessarios damnari existimat. Attamen multoties excusari possunt. vel quia proximi necessitatem non satis cognoscunt, vel quia probabiliter iudicant se non habere superflua.

Dico 4. Si quis mendicando posset suæ necessitati consulere, essetq; plebeius, non censeretur constitutus in extrema necessitate. si verò esset vir honestus, & mendicare esset ignominiosum, aliqui dicunt esse in extrema necessitate. Malderus negat, & ruborem in tali casu attribuit superbiæ. Nisi fortè adeò esset ignominiosum mendicare, vt mori potius vellet, quàm cum tanto dispendio viuere.

Dico 5. Personæ Ecclesiasticæ habentes beneficia, arctiùs quàm sæculares obligantur ad dandam eleemosynam. Tum quia sunt in statu perfectiori ac proinde ad charitatem magis obligati. Tum quia in Statu remotiori à tot necessitatibus. Siquidem non habent vxores, filios aut filias. Victus quoq; ac vestitus requirit modestiam secundum Concil. Trid. Tum quia per Ecclesiam, bona Ecclesiastica, sunt ad erogandum obligati pauperibus; ea, quæ supersunt honestæ sustentationi Clerici, & prouisioni pro casibus ordinariè euenturis. Moscic. quoad omnes partes 2. p. Tyroc. l. c.

Dico 6tò. Dare Eleemosynam soli illi possunt, qui habent proprium, & liberam rerum dispensationem. Vndè Religiosi eleemosynam darè non possunt. Item Vxor de bonis mariti. Filius de bonis Patris. Famulus de bonis Domini. nisi habeant aliquid proprium, non subditum illis. Et sic vxor ex acquisitis suâ industriâ, vel donatis ab aliquo potest dare eleëmosynam. Potest etiam Vxor dare eleëmosynam si maritus profectus est peregrè. Vel si sit amens, aut in bonum

eius,

eius, scilicet, ad impetrandum ei auxilium à Deo. Vel si est valde negligens in eleëmosynis dandis. Moscic. quoad omnes partes. 1 c.

Dico 7. Potest vxor de re communi marito & sibi, facere eleëmosynam modicam propter quam maritus non incidit in inopiam, scilicet, parum panis, cereuisiæ, salis &c. insuper si mos patriæ habet, quòd vxores hoc faciant, aut in spem ratihabitionis: omnis enim pro sua conditione præsumitur, indulgere filio minutiores sumptus, & multò magis vxori, immo docet M. Bannez vxores posse Eleëmosynas communes facere, in quibus nihil damnificatur familia.

DISTINCTIO XXIV.

De scandalo.

Quid est scandalū? NOta 1. scandalum est dictum vel factum minùs rectum, occasionem spiritualis ruinæ præbens. Ex qua definitione patet, quando aliquis ex alterius peccato excitatur ad odium peccati, non est scandalū. vnde multorū error sic scandalū accipientiū, est corrigendus.

Quotuplex scandalum? Nota 2. Scandalum aliud est actiuum, aliud passiuum, *actiuum* est, quando dicto factoq; tuo directè intendis, vt alter ruat, inducendo eum ad peccatum, vel si non intendis vt ruat, ipsum dictum vel factum est inductiuum ad peccandum. v. g. (si publicè pecces, aut facias aliquid habens speciem peccati. *passiuum est*, quando dictum vel factum vnius, est alteri causa per accidens peccandi v. g. si operans non intendat aliquem inducere ad peccatum, nec opus est per se inductiuum, alter tamen sumit inde occasionem peccandi. Quòd si sumat occasionem peccandi ex sua malitia, est scandalum Pharisaicum, si ex infirmitate vel ignorantia, est scandalum pusillorum, vel infirmorum.

Dico 1. Peccat scandalo actiuo qui ad explorandam constantiam alicuius in castitate, immittit in cubiculum mulierem. Idem de eo, qui ad experiendam alicuius fidelitatem, astutè in aliquo loco non solito, patenti tamen, ponit aureum. Licet tamen non impedire neque subtrahere pueris & famulis occasionem furandi, relinquendo pecuniam in loco solito, vt faciliùs deprehendantur conuincantur, & emendentur. hoc enim non est cooperari peccato positiuè, sicut priùs, sed negatiuè se habere. Ita Moscic. quoad omnes partes.

Dico 2dò. Peccans in publico, hanc circumstantiam in confessione

ſione aperire tenetur, quia malum præbet exemplum, ſiue idem faciendi, ſiue graues tentationes patiendi, quamuis intentio non ſit, vt proximus peccet. Propter eandem rationem ſecundum Moſcic. peccant peccato ſcandali Religioſi, paupertatis votum non obſeruantes, ſilentia frangentes, cæteras obſeruantias prætermittentes, licèt non habeant animum peruertendi alios. Nam cæteri videntes tam mala exempla, facilè imitabuntur abuſus.

Dico 3tiò. Quando mulier ornata præſentat ſe conſpectui eius, quem credit exarſurum in eius concupiſcentiam, peccat, quàmuis non habeat animum inducendi eum ad peccatum. Quia habet ſaltim animum tacitum & indirectum. cùm aduertat ſuum factum inordinatum, tendere ad ruinam proximi. Moſcic.

Dico 4tò. Propter ſcandalum Phariſaicum, nec bona ſpiritualia, nec temporalia ſunt omittenda. immo nec propter ſcandalum puſillorum omitti debent bona ſpiritualia, neceſſaria ad ſalutem, quæ omitti non poſſunt ſine mortali, aut etiam veniali. Quæ autem non ſunt neceſſaria ad ſalutem, ſunt occultanda, aut differenda, ſi periculum non imminet donec informatione præmiſsâ ſcandalum ceſſet, quòd ſi non ceſſaret, iam ex malitia procederet, conſequenter non eſſet curandum. Ita quoad omnes partes D. Th. 2. 2. q. 43. ar. 7. & 8. ſed pro maiori horum intelligentia.

Dico 5tò. Si Confeſſarius ſuo fungens officio quandam animam in viam ſalutis dirigit, vicini autem hoc apprehendunt, quaſi hæc directio non bonum finem haberet. Quàmprimò Confeſſario ſcandalum vicinorum innotuerit, ſecundùm Salazar tenetur ſub mortali à tali inſtructione ceſſare, vſq; dum vicini errorem deponant, niſi fortè per prolongationem, anima quæ inſtruitur, notabile damnum pateretur, & aliàs vicini non poſſent commodè moneri. Quòd ſi aduertitur vicinorum ſcandalum oriri ex malitia, non curetur, & in directione talis animæ procedatur.

Dico 6tò. Temporalia quorum Domini ſumus, propter puſillorum ſcandalum aut ſunt totaliter dimittenda, aut per admonitionem, aliumuè modum ſcandalum ſedandum S. Th. a. 8. iacturam tamen omnium aut penè omnium pati, ob paucorum ſcandalum, nimis durum eſſet, ſecundum Moſcic, qualiter intelligendus S. Thomas. Dixi. *quorum domini ſumus.* nam bona, quæ nobis ſunt ad conſeruandum commiſſa, ſicut bona Eccleſiæ committuntur Prælatis, & bona communia Reipublicæ Rectoribus, propter ſcandalum non ſunt dimittenda, vt expreſsè docet S. Th. loco citato.

DISTINCTIO XXV.

De Correctione fraterna.

Quæ definitio & conditiones correctiõis fraternæ.

NOta 1. Correctio fraterna est, quâ quis proximum suum fraternaliter corrigit ob peccati perpetrationem, secundùm tempus & locum. Quinque conditiones ad eam necessariæ. *Prima* conditio est, vt certam notitiam quis habeat de peccato proximi *Secunda*. vt proximus indigeat correctione, siue propter ignorantiam siue inaduertentiam, siue propter propositum iterandi, & non putatur ab aliquo alio corrigendus. *Tertia*, vt ex correctione speretur probabiliter emendatio, saltem ad tempus. Nec tamen facilè debemus nobis de emendatione proximi male persuadere. cùm sæpè emendentur, de quibus minùs speratur. *Quarta*, vt fiat eo ordine, quo Christus Dominus ordinauit. Si tamen peccatum sit contra fidem Catholicam, aut bonum commune, subitò declarandum. S. Th. 2. 2. q 33. a. 7. in Corp. quod si error non esset contra fidem prolatus cum pertinacia, tunc subitò non posset declarari, sed deberet secretò corrigi, vt docet Bannez. *Quinta*, vt fiat cum opportunitate, siuè temporis, siue loci, siue personarum v. g. si indigens correctione, valdè irascitur, probabiliter nihil efficit monitio. Si in aliorum præsentia, fortè magis exacerbatur. quòd si continuat suam malitiam, suauiter occurrendum prout fieri potest. quandoq; etiam expectanda persona magis ad corrigendum idonea.

Nota 2. Ordo in fraterna correctione seruandus, traditur à Christo Domino Matth. 18. qui est talis. si peccauerit in te (hoc est secretè) frater tuus, vade & corripe eum, inter te & ipsum solum Si te non audierit, adhibe tecum adhuc vnum vel duos, vt in ore duorum vel trium stet omne verbum. Quòd si non audierit, dic Ecclesiæ. Si autem Ecclesiam non audierit sit tibi tanquam Ethnicus & publicanus. Qui quidem ordo non solùm est de iure Diuino, sed etiam de iure naturali, quod nos edocet, proximum corrigere cum minori detrimento illius famæ & honoris, quo possumus.

Dico 1mò. Si delinquens sit homo prudens & circumspectus, de quo facilè emendatio sperari potest, tunc hoc præceptum correctionis ad sui obseruantiam non obligat. Quòd si talis, dum actualiter peccat, à peccato probabiliter desisteret propter correctionem, non posset omitti correctio.

Dico

Dico 2dò Qui ex timore, tepiditate, verecundia, negligentia, aut alia simili causa non corrigit, non peccat mortaliter, si aliàs ita sit paratus, quòd si crederet probabiliter posse fratrem emendare, omnia postponeret charitati fraternæ delaCruz ex S. Th. 2. 2. q. 33. ar. 2. ad 3. Et intelligitur Conclusio si ex omissione correctionis fraternæ non sequitur proximo notabile damnum in spiritualibus aut corporalibus. Quod tunc contingit quando peccans peccat ex ignorantia vincibili, à qua difficulter exibit nisi doceatur. aut incidet in graue damnum animæ vel corporis. Ex conclusione sequitur, non tam frequenter contingere vt priuatus omittens correctionem, peccet, mortaliter. Dixi, *priuatus.* Nam Prælatus omittens correctionem ex timore, tepiditate &c. in re mortifera, non excusatur à mortali. Diana & alij.

Dico 3tiò Etsi per se loquendo ordo correctionis sit sub mortali seruandus, tamen si prudenter iudicatur secretam correctionem non profuturam, potest immediatè procedi ad secundum medium, & idem iudicium sit de secundo medio, quod etiam potest omitti, si sciatur, non secuturam emendationem quæ est finis correctionis. delaCruz.

Dico 4tò, Prælati Religionum tenentur aliquando sub mortali corrigere etiam peccata venialia subditorum, quæ regularem disciplinam, notabiliter minuunt. Villalobos & alij. Immo vt docet D. Th. 2. 2 q. 33 a. 2. ad 4. Prælati tenentur sub graui obligatione occulta peccata subditorum inquirere ad fraternè corrigendum. In hoc tamen seruent consilium magni Patriarchæ S. Benedicti in Regula C. 64. vbi habetur ne superior sit turbulentus, anxiùs, & nimis suspiciosus.

Dico 5tò. Concionatores tenentur publica peccata aut quæ sciunt in illis locis crebrò fieri, publicè reprehendere, etsi ea committentes credantur non emendandi. Ad idem tenetur superior licèt non speret fructum, vt suo officio satisfaciat. Aduerte. Si prædicti & alij, qui tenentur ex officio corrigere, vt est Pater, Maritus, Dominus, Tutor &c. omittant, correctionem, tenentur hanc circumstantiam in confessione aperire. Vnde non sufficit dicere, omisi correctionem, sed debent dicere se esse tales. aliàs omitterent circumstantiam speciem mutantem. Cùm vt docet Caiet. à Diana relatus, superior tenetur ex justitia corrigere.

Dico 6. Subditi tenentur aliquando corrigere suos Superiores, vt

deducitur ex C. ficut. tria tamen in tali correctione sunt seruanda. primò, vt cum magna prudentia & humilitate fiat, & potius obsecrando, quàm increpando. secundò, vt fiat secretò & non publicè, ex decreto Innoc. III. C, cùm ex iniuncto, de hæreticis. Quòd intellige, nisi peccata sint scandalosa & publica, tunc enim publicè argui deberent, etsi nulla speraretur emendatio. tertiò, captari debent tempora, quibus creduntur magis dispositi.

Circa Sextum Præceptum.

Quid prohibetur sexto præcepto?

Hoc Præcepto prohibetur omne peccatum repugnans castitati.

DISTINCTIO XXVI.

Explicantur Species Luxuriæ.

Quot sunt species luxuriæ & quid?

NOta. Sex sunt species Luxuriæ: scilicet simplex fornicatio, stuprum, adulterium, incestus. raptus. peccatum contra naturam. S. Th. 2. 2. q. 154. a. 1. Sacrilegium enim (quod est illicitus concubitus cum fœmina voto castitatis adstricta, vel in loco sacro, aut ab habente votum castitatis) non numeratur à D. Th, citato inter species luxuriæ quia ex se directè pertinet ad irreligiositatem & reductiuè ad luxuriam.

Dico 1mò. Simplex fornicatio, est illicitus concubitus soluti cum soluta non Virgine in vase naturali. Dicitur solutus & soluta, id est non existentes in matrimonio, siue rato siue consummato. Ad hanc speciem reducitur concubinatus,

Dico 2dò Stuprum est defloratio virginis per fractionem claustri virginalis. Differt specie à simplici fornicatione secundùm D. Tho. loco citato. ar. 6.

Dico 3. Adulterium est illicitus concubitus, vel coniugati cum coniugata, vel coniugati cum libera, vel liberi cum coniugata, & in primo aperienda est in confessione circumstantia vtriusq; coniugati. quia fit iniustitia duplex, & æquiualet duplici peccato.

Dico 4tò. Incestus est illicitus concubitus cum consanguinea vel affine vsque ad quartum gradum inclusiuè, Huc pertinet peccatum cum habente cognationem legalem. cum à se baptizata, & secundum aliquos cum filia Confessionis.

Dico 5tò. Raptus est, cùm quis abducit fœminam, à domo parentum, vel eorum, sub quorum cura est, aut à domo propria si sui

juris sit, ipsâ invitâ, ad fornicandum cum illa, aut ad matrimonium contrahendum. Vide Trident, Sess. 24. C. 6.

Dico 6tò. Peccatum contra naturam est omnis actus libidinosus extra vas, aut contra modum, à natura institutum. eius species sunt quatuor. Mollities seu pollutio, Bestialitas, Sodomia, inordinatus concubitus. Mollities seu pollutio, est voluntaria seminis effusio extra vas. & potest speciem alterius libidinis habere. Si videlicet aliquis in actu illo turpi delectetur de alio actu siue morosè, siue cum animo perpetrandi si posset, aut acsi defacto perpetraret. Bestialitas est coitus cum bestia. ad bestialitatem reducitur coitus cum dæmone succubo vel incubo, quia corpus assumptum à dæmone non est verum corpus humanum. Sodomia est illicitus concubitus vel masculi cum masculo, vel fœminæ cum fœmina. Pollutio ex tactu personæ eiusdem sexûs reducitur ad sodomiam. Concubitus masculi cum fœmina in vase præpostero secundùm Armillam, & conformiter ad mentem D. Thomæ, non est propriè sodomia, sed potius concubitus inordinatus & monstruosus, consequenter specie distinctus à concubitu masculi cum masculo. Tandem inordinatus concubitus tunc est, quando non est debita corporum positio vel quando non seminatur in vase, vel quando non adhibetur instrumentum debitum, & primus concubitus, si sit in vase debito & sine periculo effusionis seminis, non est mortalis inter coniuges. N.B.

DISTINCTIO XXVII.

De Peccatis Luxuriæ in particulari, quæ sunt in secundam personam.

DIco 1. Si fornicator prouocauit mulierem, non tenetur ex communi praxi Confessariorum hanc circumstantiam scandali in confessione aperire, nam subintelligitur. Si verò è contra fœmina prouocauit virum ad peccandum, ob contrariam rationem, tenetur hanc circumstantiam scandali aperire. Aduerte si fornicator vsus est prouocatione valdè importunâ tenetur in Confessione aperire, à fortiori si violento modo oppressit

Dico 2. Sicut fornicari, sic & cooperari proximè ad fornicandum est mortale. licèt hoc fiat per actionem ex se & sua natura indifferentem. Quare famulus qui submissis humeris scienter adiuuat herum ascendere per fenestras ad fornicandum peccat mortaliter, licet id faciat, metu notabilis damni. Ita determinat Innocentius XI.

dum sequentem damnat. *Famulus qui submissis humeris scienter adiuuat herum suum ascendere per fenestras ad stuprandum Virginem, & multoties ei subseruit, deferendo scalam, aperiendo ianuam, aut quid simile cooperando, non peccat mortaliter. Si id faciat metu notabilis detrimenti, puta ne malè à Domino tractetur, ne toruis oculis aspiciatur, ne domo expellatur.* Ex hoc patet, similes Theologorum sententias, esse iam improbabiles. Dixi, *cooperari proximè ad fornicandum, licèt id fiat per actionem ex sua natura indifferentem ad bonum vel malum.* Nam locare domum meretrici, cùm non sit cooperari proximè ad fornicandum, & fiat per actionem ex se indifferentem, licet, vbi permittuntur ad cauendum maius malum. nam vbi non permittuntur, judico non licere, cùm hoc esset eas introducere.

Dico 3. Est obligandus concubinarius ad eijciendam concubinam, licèt hæc nimis vtilis esset ad oblectamentum concubinarij, & licet deficiente illâ, nimis ægrè vitam ageret, & aliæ epulæ tædio magno concubinarium afficerent, & alia famula nimis difficilè inueniretur. Ita determinat Alexander VII. Cum verò Confessarius non possit aliter obligare concubinarium quam differendo absolutionem, hinc differre debet donec concubinam expellat, etsi primâ vice id confiteatur, quia experientiâ constat pœnitentem semel absolutum tarò occasionem relinquere. Diana, licèt aliàs, laxus.

Dico 4. Potest meretrix accipere & retinere lucrum pro sui corporis prostitutione. quòd si fuerit excessiuum attenta qualitate personæ, non potest. insuper quod pro tali promissum est opera, in conscientia soluendum est. Ioann Corradus quoad primam & vltimam partem.

Dico 5. Qui deflorat Virginem tenetur hanc circumstantiam in confessione aperire. S. Th. 2 2, q. 154. a. 6. oppositum habet Sotus. etiamsi ipsa, si sit sui juris. consentiat. delaCruz & Moscic. judico tamen (saluo meliori aliorum judicio) pœnitentes circa hanc circumstantiam non esse molestandos, præcipuè minùs doctos, cùm inuincibiliter ignorent, specialem addere malitiam. Aduerte. Virginē oppressam & idem iudicium de soluta, teneri clamare.

Dico 6. Amissio Virginitatis ex parte viri non est stuprum, sed reducitur ad vnam ex alijs speciebus pro diuersitate actûs. Quia masculus non est ita sub custodia Patris quoad hoc, nec fit minùs nubilis amissâ Virginitate, sicut fœmina. Armilla V stupram & colligitur ex S. Th. citato. Similiter si puella peccet contra castitatem se voluntariè polluendo, non est stuprum, sed pertinet ad mollitiem,

& in

& in vtroque casu non est necessario confitenda amissio virginitatis, quantùm ad virtutem in anima existentem.

Dico 7. Si quis promittit siue cum iuramento. siue absq; illo, seducturum in vxorem, siue virginẽ siue non virginẽ, cum qua rem habuit, tenetur eam ducere, nisi sit magnus excessus inter personas, vnde graue aliquod damnum timeatur ex tali matrimonio, nam in tali casu tenetur eam honestè dotare, maximè si ipsa velit. Quòd si nihil promisit, & nihil damni inde secutum, fornicator ad nihil tenetur Item non tenetur dotare puellam, si liberè & sine vlla promissione puella consentit. aliquando tamen ex charitate tenetur. quod iudicio prudentis relinquitur. hanc doctrinam inuenies apud delaCruz de restit. a. 2, dub. 4. conc. 1. & 3. Adde ex Pouodouio si propter stuprũ vel fornicationem fœmina infamata: deflorator vel fornicator tenetur pro posse talem infamiam auferre.

Dico 8. Habere rem cum sponsa alterius, est circumstantia in confessione aperienda, quia iniuria infertur sponso, & valde deterioratur conditio sponsæ. Homobonus apud Dianam. Idem sentit Moscic. si cum sponso alterius res habeatur.

Dico 9. Copula cum coniugata, consentiente marito, est adulterium, quare non sufficit in confessione dicere, se esse fornicatum. Ita determinat Innocentius XI. dum oppositum damnat.

Dico 10. Adulter propter adulterium iam notum, amittit ius petendi debitum ex iustitia (ita vt alter non teneatur reddere) non tamen amittit ius reddendi. Et idem dic de adultera. Dixi *Propter adulterium iam notum.* Nam adulter propter adulterium occultè commissum, & nondum notum, non amittit ius ad exigendum debitum, vt docet Turrecremata, Sotus, Caiet. & Couarruuias apud Fernandez. nam nemo tenetur se suo iure spoliare.

Dico 11. Maritus adulteræ, si non consensit adulterio, potest diuortium ab illa facere, quoad thorum & habitationem. & potest illam intra monasterium includere per sententiam iudicis, potest etiam remittere culpam.

Dico 12. Mulier adultera, ne noceat veris filijs, non tenetur declarare filium spurium, cum periculo sua vita aut grauis infamiæ, sed debet resarcire damnum aliorum filiorum, quantùm potest alijs vijs, & similiter ipse adulter. Spurius non tenetur credere matri adulteræ se esse spurium regulariter loquendo, vt docet Sylucster cum Panormitano. Quòd si adultera potest sine prædicto periculo se ma-

nifestare, vel spem habeat, quod credetur, tenetur se ipsam manifestare, ne noceat veris filijs, inter alia vt etiam docet Pouodouius, potest filio ex adulterio suscepto ingressum Religionis suadere. Hanc doctrinam fusiùs inuenies apud delaCruz de rest. a. 6. dub. 6. & 7.

Dico 13. Probabile est quod mulier peccans cum Sacerdote Religioso, non teneatur explicare vtramque circumstantiam, nimirùm Sacerdotij & Religionis, sed illarum alteram, dicendo peccaui cum Religioso. Vel Sacerdote. Quod etiam procedit de ipso Sacerdote, cui satis est quod explicet alterutrum. Et ratio huius est, quia probabile est, vota solemnia castitatis, quæ emittuntur in Professione Religiosa, & in susceptione sacrorum Ordinum, esse eiusdem speciei. Nauar. & alij. immo putat Diana cum Villalobos, votum solemne castitatis, à voto simplici non differre specie, consequenter prædictam mulierem satisfacere dicendo, concubui cum habente votum castitatis, Religiosum verò Sacerdotem satisfacere dicendo; fregi votum castitatis. Probaliùs tamen est oppositum vtrique sententiæ. cùm Thomistæ probent votum Clericale seu annexum sacris Ordinibus differre specie à voto Religiosorum. Hinc mulier peccans cum Sacerdote Religioso tenetur explicare circumstantiam Religionis dicendo peccaui cum Religioso, non tamen tenetur addere circumstantiam sacri Ordinis, dicendo, & cum Sacerdote, secundùm delaCruz. Quia votum castitatis maioribus Ordinibus annexum, non addit specialem & maiorem obligationē supra votum Religionis solemne. Dixi. *Sacri Ordinis.* Nam extra difficultatem est Clericum, in minoribus constitutum, non teneri explicare hanc circumstantiam, sed sufficit dicere, fornicatus sum. Lamas.

Petes. V. Clerici sæculares teneantur explicare circumstantiam Subdiaconatûs, Diaconatùs vel, Sacerdotii? R. det Ledesma quòd sic & rationabiliter. quia vnus longè magis alio, consecratur Deo.

Dico 14. Copula cum Iudæo vel Iudæa, & idem est de alijs extra Christianam Religionem constitutis, reducitur ad sacrilegium. quia talis coniunctio prohibita est ab Ecclesia in honorem Christianismi. Moscic. cum Less. contra Azorium, Dianam & alios, qui dicunt seclusio scandalo, subuersionis periculo, Christianæ Religionis contemptu, & reseruatione Episcopali, satis esse dicere, fornicatus sum&c. an verò qui in actu venereo gestat reliquias, vel agnum benedictum, etiam committat sacrilegium? negat Diana Moscic. & alij. Nisi habeat partem crucis, spinæ, vel claui. Diana & alij.

Dico

Dico 15. Incestuosus cum consanguinea coniugis, in primo aut secundo gradu, non potest petere debitum, propter contractam affinitatem cum propria vxore. Dispensatio tamen haberi potest ab Episcopo, aut ab habente priuilegium.

Sciendum. Confessarius Regularis, qui dispensat in tali impedimento debet esse specialiter deputatus à suo superiore. Quæ deputatio durat ad libitum Superioris, & per eius mortem vel amotionem expirat. Item hæc dispensatio debet fieri in confessione, & Ecclesia Religionis. ita refert Dian. hæ limitationes deducuntur sine dubio ex textu priuilegij. & aliàs sic priuilegia accipienda vt sonant. Olim poterant hoc Regulares, etiam extra Confessionem, extra propriam Ecclesiam, & probabiliter absque deputatione ex viuæ vocis oraculo Iulij II & Pij V. sed hodie hæc viuæ vocis particularia oracula non suffragantur, vtpote per Vrbanū VIII. sublata, anno 1631.

Dico 16. Sicut abuti moniali modo quasi sodomitico pertinet ad sacrilegium, abuti virgine ad stuprum (hoc tamen negat Sà & Diana, quia non violatur claustrum) vxoratâ ad adulterium, ita abuti consanguinea aut affine pertinet ad incestum. Nec sufficit dicere in confessione habui rem modo sodomitico cum consanguineis vel affinibus, sed explicari debet primus & secundus gradus. Quantum ad alios verò gradus, sufficit dicere habui rem modo sodomitico cum consanguineis &c. Dixi. *cum consanguineis vel affinibus* Nam non sufficit in confessione nominare incestum in communi sed debet explicari qualis fuerit, an inter consanguineos vel affines. an inter cognatos cognatione spirituali, vel legali, vt probari potest ex his, quæ adducit Bonac. tractans de matrimonio. Petes, Vir cognoscens vxorem suam quasi sodomiticè vtrùm vltra peccatum contra naturam, committat adulterium. ℞. Sanchez committi adulterium tam ex parte viri, quàm ex parte fœminæ. idq; ex Caiet. Soto, & Petro Ledesmá.

Dico 17. Inter raptorem & raptam, quamdiu ipsa in potestate raptoris manserit, nullum posse consistere matrimonium. Quòd si rapta à raptore separata & in loco tuto, & libero constituta, illum in virum habere consenserit eam raptor in vxorem habeat, & nihilominus raptor ipse, ac omnes illi consilium, auxilium & fauorem præbentes, sint ipso iure excommunicati, ac perpetuò infames, omniumq; dignitatum incapaces, & si Clerici fuerint, de proprio gradu decidant. Teneatur præterea raptor mulierem raptam, siue eam vxorem duxerit, siue non duxerit, decenter iudicis arbitrio dotare. Ita in terminis sacrum Conc. Trid Sess, 24. C. 6.

Dico 18. Si puella non vi rapitur, non eſt verè raptus, ſed potius fuga, licet hoc fiat inuitis illis, ſub quorum cura manet, conſequenter validè contrahitur matrimonium. Diana p. 10. t. 4. res. 261. & alij. Quia Tridentinum ſolùm reſpexit ad libertatem puellarum, ne ſcilicet virgines nubere cogerentur. Hic autem nulla fit coactim. Item ſi quis rapiat ſponſam ſuam inuitam, non committit verum raptum nec inualidatur matrimonium, ſi videlicet ſponſa ſolùm contradicat raptui propter certos reſpectus, non verò contradicat ipſi matrimonio. Ita aliqui apud Bonac. de matrimonio. à fortiori idem dicendum, ſi ſponſa non inuita rapitur. & licet in jure ciuili tunc committatur raptus, non tamen in jure Canonico vt docet Bonac. conſequenter validè contrahitur matrimonium.

DISTINCTIO XXVIII.

De Pollutione.

Dico 1. Pollutio in ſemiexpergefacto, non eſt mortalis, cùm non ſit ſufficienter voluntaria, defectu pleni iudicij & aduertentiæ. niſi eſſet procurata vel volita in cauſa, aut poſtea ſuccederet voluntaria delectatio circa illam. an verò in ſomno inchoatam teneamur ſub mortali in vigilia reprimere? negat Sà & Facundez Lib. 6. ſuper Decalogum c. 1. modò abſit periculum conſenſûs.

Aduerte. Dum loquor de pollutione in ſomno inchoata, non loquor de inchoata quoad effluxum (ſic enim magis verificatur reſolutio hæc) ſed loquor de inchoata, id eſt proximè diſpoſita. Facundez l. c. cum alijs. Vniuerſaliter, dum naturaliter pollutio euenit non tenemur eam reprimere. alias daretur occaſio magnis anxietatibus, cum quibus non tenemur impedire pollutionem, vt habet Trulench Lib. 6. ſuper Decal. C. l. dub. 8. ex Azor & Filluc. Quia ſic datur cauſa ſaltem vtilis. quâ ſtante non tenemur impedire pollutionem, ſecundùm comm. Propter quam tamen non licet in aliquo caſu procurare pollutionem. Et ſic non tenemur ad impediendum iam inchoatam pollutionem ab equitatione ceſſare & deſcendere, quod exemplum adducit Getius V. Poll. allegando Nauarrum.

Dico 2. Non eſt mortalis pollutio, cauſata ex poſitione magis accommoda corporis ſupini, quando aliquis cognoſcit ex hoc modo iacendi ſecuturam in ſomnis pollutionem. Item cauſata ex cibis calidis, ex agitatione in equo. à fortiori quando ex confeſſione;

vel lectione casuum præuidetur. Quia in his & similibus casibus pollutio sequitur per accidens & præter intentionem. Quando etiam pollutio prouenit ex fricatione ad sedandum magnum pruritum, non est mortalis. nam hæc causa est licita & necessaria; vnde pollutio inde sequens, censetur esse præter intentionem. Hæc & sequentia docet Bonac. de Matrimonio partim ex Soto, partim ex Nauar. partim ex alijs.

Dico 3. Quando pollutio prouenit ex causa mortali non pertinente ad luxuriam, v. g. ex ebrietate, tunc pollutio non est peccatum mortale, cùm ebrietas remotè & quasi per accidens ad pollutionem concurrat. Idem dicendum, quando prouenit ex causa venialiter luxuriosa, & leuiter influente in pollutionem, v. g. ex aspectu curioso vel lectione curiosa. Cuius ratio peti potest ex his, quæ dicam de motibus sensualitatis. Et hæc sunt probabilia, licet pollutio sit præuisa, modò non sit intenta. in hoc enim sermo procedit, vt DD. exprimunt. Solùm ergo (ait Eligius Basseus Capucinus V. Lux: citans Bonac. & alios) pollutio præuisa, nec tamen intenta, est peccatum mortale, quando absque, vrgenti necessitate exercetur actio ex se turpis, & per se tendens ad actus venereos excitandos, pollutionemq; consumandam. ita ille verbis Sanchez. Lib. 9. d. 45.

Dico 4. In nullo casu licitum est procurare pollutionem, etiam propter sanitatem. Ita communiter DD. Quia pollutio est iure naturæ prohibita, & intrinsecè mala. vt determinat Innocent. XI. damnans sequentem: *Mollities iure naturæ prohibita non est. Vnde si Deus eam non interdixisset, sæpè esset bona. &c.* Nec semen est pars superflua, vt per pollutionem eijci mereatur, sed est alimentum virtutis generatiuæ, quare tunc solùm eijci debet, quando virtus generatiua in concubitu maritali requirit. Item sunt alia remedia ad sanitatem & natura ipsa in somnis eijcit. Nec vxor excusatur à mort: post copulam emittens semen. cùm sic semen prodigatur ad generationem institutum.

Dico 5. Licet sumere medicinam resòluentem semen in sanguinem vel alium humorem. Item semen corruptum. v. g. in fœmina potest fricando vel medendo expelli, licet per accidens sequatur aliqua veri seminis emissio, modò constet illud semen esse corruptum. In dubio autem an sit corruptum, non licet, secundùm Bonac. & Sanchez. Quia præsumendum est in fauorem seminis, quòd non sit corruptum. Qui autem in tali casu amore castitatis vitam profunderet benè faceret. non enim tenemur medijs extraordinarijs, quamuis à

peccato mortali liberis, vitam tueri. Aduerte. Licet in nullo casu liceat pollutionem procurare licitum tamen ob bonum finem v.g. ob sanitatem eam desiderare, vel de habita gaudere. Diana cum alijs. sententia Dianæ est D. Th. in 4. d. 9. q. 1. a. 4. q. 1. ad 5. Palud. & Armillæ. Multa enim licet desiderare, vel de habitis gaudere, non tamen ea facere. Nec tam desideratur pollutio, quàm finis, ad quem pollutio per accidens conducit.

Dico 6. Ex causa vrgentissima, potest vir relinquere, imperfectam copulam, etsi fœmina iam seminauerit. vel si ita exigat honestas v.g. quod aliquis interea superueniat. Et hoc verum, licet alioquin secutura pollutio extra vas, cùm hæc pollutio non censeatur voluntaria, sed præter intentionem. Pro quo refert Bonac aliquos. Fornicans etiam pœnitentiâ ductus, potest se retrahere à seminatione, licet mulier iam seminauerit. Item licet sit periculum effusionis seminis. Quia quilibet potest se retrahere à peccato.

DISTINCTIO XXIX.

De osculis, tactibus, aspectu, turpiloquio & motibus sensualitatis.

DIco 1. Osculum ob delectationem carnalem & sensibilem, quæ ex osculo oritur, habitum secluso etiam periculo vlterioris consensûs, & pollutionis, est mortale, & oppositũ Marchantij damnauit Alexander VII. reprobando sequentem. *Et probabilis opinio, quæ dicit esse tantùm veniale osculum habitum ob delectationem, carnalem & sensibilem, quæ ex osculo oritur, secluso periculo consensûs vlterioris & pollutionis.* Quod dixi de osculo. idem dicendum de amplexu, eâdem intentione facto.

Dico 2. Leuem tactum manus, item digiti intorsionem excusat à mortali Caietanus. quia hæc fieri solent ex leuitate, secus si ex delectatione. Tactum etiam mamillarum ex leuitate & transeunter factum excusat à mortali. Nau, Filluc. apud Bonac. de matr. q. 4. punc. 9. Nec est mortale osculari infantes, cum magna suauitate, quia hoc tantùm fieri solet, ex amore teneræ illius ætatis. Tandem proprij pudendi tactum, si fiat sine delectatione, vel periculo delectationis, causâ leuitatis, vel curiositatis excusat Bonac. à mortali.

Dico 3. Oscula & amplexus libidinosa, hoc est cum delectatione factâ, sunt venialia tantùm inter sponsum & sponsam, si desit periculum pollutionis, vel vlterioris consensûs. Armilla & alij. n. 14. V. sponsalia. eò quod sponsus habeat aliquod ius, licet tantùm inchoatum & imperfectum, ad corpus sponsæ.

Aduer-

Aduerte ex eodem. V, impud. n. 2. hanc doctrinam non posse extendi, ad tactus partium verendarum inter sponsos,

Dico 4. Si coniux in absentia alterius coniugis tangit libidinosè verenda propria, peccat mortaliter, quia intrinsecè malum est, quod quis vtatur proprio corpore ad explendam secum libidinem. Armilla & Diana. Hoc non obstante, coniux habens delectationem de copula habita vel habenda, in absentia alterius coniugis, absq; periculo pollutionis, non peccat mortaliter. Curiel. & alij. Oppositum habet Moscic. Viduis tamen non licet delectari delectatione libidinosâ, licet tantùm sit morosa, de copula præterita, neq; sponsis de copula futura. Bonac. & alij. Contra Caiet. & Serram, Dixi. *libidinosâ.* Nam viduis vel sponsis delectari de copula sub ratione boni honesti, vel vtilis, non est peccatum, v. g. quatenùs copula ordinatur ad habendos filios, &c.

Dico 5. Oscula & tactus inter coniuges, etiam ob delectationem, & sine ordine explicito ad copulam, sine periculo tamen pollutionis, non sunt mortalia. Idem dic de verbis turpibus, causa delectationis prolatis. Tactus autem impudici inter solutos, quamuis fiant sine causa delectationis, sunt peccata mortalia. assignat disparitatem Bonac. cur proprii corporis impudici tactus, non tam citò sint mortales, sicut alieni. Fœmina impudicè tacta tenetur sub mortali se retrahere, ne cooperetur rei intrinsecè malæ.

Dico 6, Aspectus fœminæ licet fiat cum delectatione, quæ sistit in proportione obiecti visibilis ad potentiam visiuam, non est peccatum mortale. Nam non reperitur tanta turpitudo in aspectu, sicut in tactu. Nec aspectus ita prouocat ad libidinem. secus dicendum, si sit in aspectu periculum delectationis libidinosæ, quæ solet in carne sentiri.

Dico 7. Aspectus pudendi eiusdem sexûs potest excusari à mortali, non enim tam proximè ad libidinem prouocat. Aspectus tamen pudendi alterius sexûs, vel partis vicinæ licet non fiat ob malum finem, est de se peccatum mortale, quia multum incitat ad libidinem, nisi (vt docet Bonac.) fiat breuissimo tempore, vt non sit periculum commotionis in corpore. Dixi de se. quia aspectus, sicut & tactus pudendi alterius sexûs causa medicandi, licet, etsi delectatio suboriatur, modò non sit periculum consensûs.

Dico 8. Videre, etiam ex sola curiositate, concubitum viri cum fœmina, est mortale. secus dicendum videndo coitum bestiarum, vel partes earum turpiter commotas, sine periculo vlterioris delectationis,

nis, cùm hic aſpectus non videatur adeò incitare ad libidinem. Confricans tamen inhoneſtas beſtiæ partes, vt videatur ſemen, non excuſatur à mortali, vt probat Bonac, ego, ſecluſo periculo, in pollutionem haud leuiter influente, item ſecluſo periculo conſensûs, non damnarem p, mortalis.

Dico 9. Turpiloquium ſi fiat animo ſe delectandi obiecto turpi, eſt mortale, etſi non ſit intentio vtendi tali obiecto. Idem dic de auditione, & lectione. Secus dicendum ſi delectemur præcisè ſolâ narratione ex leuitate, abſtrahendo ab obiecto turpi. Vnde qui hoc ſecundo modo adeſt comœdiæ turpia repræſentanti excuſatur à mortali ex hoc capite, niſi ſit periculum delectationis. Nec Clericus, hoc modo præſens peccat mortaliter, niſi adſit ſcandalum. huic tamen prohibetur iure Eccleſiaſtico, huiuſmodi actibus intereſſe. Dixi *ex hoc capite.* nam ex alio capite tam Clericus, quàm laicus, in quantum cooperatur rei malæ, non excuſatur à mortali.

Dico 10. Repræſentantes turpia v. g. turpes comœdias, ſcribentes turpia, pingentes fœminas cum pudendis nudatis, mortaliter peccant, qùia hæc multis ruinam præbent. à fortiori id dicendum de ijs, qui ſine cauſa alteri ſexui pudenda oſtendunt. Vtrum verò peccent mortaliter fœminæ, vtentes veſte ita tenui, vt facilè pectora conſpiciantur? negat Bonac. * Fœminæ etiam fucantes ſuas facies ſine cauſa, tantùm venialiter peccant. Item vtentes capillis alienis, veſtibus odoriferis. immo & pretioſis, ſi abſit graue familiæ damnum.

* Si talis ſit conſuetudo patriæ. Et idem tenet Makouius.

Dico *Vltimo.* Motus ſenſualitatis, qui proueniunt ex cauſa tantùm venialiter mala, in qua præuideri potuerunt, ſunt peccata. v. g. quando proueniunt ex iocoſis verbis, curioſo aſpectu &c. iſti enim motus ſunt ſufficienter voluntarij, vt imputentur ad culpam. Non tamen ſecundùm Bonac. ſunt peccata mortalia. Quia, vt imputentur ad culpam mortalem, requiritur maius voluntarium, quàm ſit in cauſa venialiter mala, in qua præuideri potuerunt. ſic diſcurrit Bonac. de matrimonio q. 4. punc. 7. & citat aliquos. Quòd ſi proueniunt ex cauſa habente aliquam honeſtatem, vel vtilitatem, vt quando proueniunt ex auditione peccatorum in confeſſione non ſunt vllo modo peccaminoſi.

Aduerte probabilem eſſe ſententiam Caiet. oppoſitam Bonac. eum non peccare mortaliter, qui motus naturaliter, & ſine culpa conſurgentes non reprimit, ſed negatiuè ſe habet, modò non ſit periculum delectationis, vel cònſensûs in huiuſmodi motus.

Hâc Caietani ſententiâ cautè eſt vtendum. DISTIN.

DISTINCTIO XXX.

De Consuetudinarijs, & in proxima occasione peccati carnis, v. g. pollutionis, cogitationis venereæ &c. (& eadem ratio de alijs peccatis) constitutis.

DIco 1. Tenemur Confessario interroganti fateri consuetudinem, v. g. pollutionis, cogitationum turpium &c. & eadem ratio de alijs peccatis. sic determinat Innoc. XI. dum sequentem propositionem. Non tenemur confessario interroganti fateri peccati alicuius consuetudinem, damnat.

Dico 2, Pœnitenti habenti consuetudinem peccandi contra legem Dei, naturæ, aut Ecclesiæ, si emendationis nulla spes appareat, est deneganda vel differrenda absolutio, licet ore proferat se dolere, & proponere emendationem. Ita determinat Innoc. dum oppositum expresse damnat. Spes verò emendationis esse potest, quando homini ad bonum inclinato dantur remedia ad emendationem apta. Quòd si adhibuit remedia, & emendatio vix aliquando secuta, de tali non potest concipere spem emendationis Confessarius, cùm talis inefficaciter remedia adhibeat. consequenter differrenda est absolutio. De eo etiam, qui vanis valdè intentus, & secundùm conscientiam libertinus, non est spes emendationis, quare si sit consuetudinarius, absolutio ei differri debet. Vide tamen. dist. 12. Concl. 8. Remedia quæ consuetudinarijs seu recidiuis proponi solent, reperies de Sacram. de subiecto Sacramenti Pœnitentiæ.

Dico 3. Nunquam potest absolui, qui in proxima occasione versatur, quam potest & non vult omittere, quinimmo directè & expropositο quærit, aut ei se ingerit. Ita Innocent. XI dum oppositum expresse damnat. Ex quo patet occasionem proximam fugiendam; quod est verum, licet causa aliqua vtilis, aut honesta non fugiendi occurrat, vt expresse determinat idem Innocent. si plura de consuetudinarijs & in proxima occasione constitutis desideras. vide Doctores vide etiam concl. tertiam dist. 27.

Circa Septimum Præceptum.

Hoc Præcepto prohibetur iniqua acceptio & detentio rei alienæ. Quid prohibetur septimo præcepto?

DISTINCTIO XXXI.

De Furto.

Nota.

Quid est furtum & quomodo distinguatur á rapina?

NOta. Furtum est ablatio occulta rei alienæ invito domino rationabiliter. Distinguitur specie à rapina (quæ est ablatio rei alienæ publica) vt docet D. Thomas 2. 2. q. 66. a. 4. proinde circumstantia rapinæ, est necessariò in confessione aperienda, vtpote speciem mutans.

Dico 1. Quænam sit grauis materia in furto, sufficiens ad peccatum mortale, vix potest dari regula certa, vt patet ex varietate sententiarum circa hoc punc. sed relinquitur iudicio prudentis, qui ex circumstantijs personarum, regionum, locorum, hanc taxabit. Quare debet considerari persona, quæ patitur furtum, an minùs diues, an pauper, an in loco furti copia auri & argenti, seu aliarum rerum. Quia si consideratis his & similibus circumstantijs appareat ex quantitate furti, personam notabiliter grauari, illa quantitas respectu talis personæ sufficiens erit ad constituendum furtum mortale, nec excusabitur à mortali si in tali casu furatur quantitatem modicam. Quia aliquando pauperi medius florenus plus præstat, quando inde per diem alit suam familiam, quàm tres floreni personæ ditiori, rem clariùs explicando.

Dico 2. Materia furti sufficiens ad mortale sic potest probabiliter determinari. Qui accipit Regi vel magnati opulento aureum, mediocriter diuiti, dimidium aureum. homini ordinario, vt sunt artifices &c medium imperialem, pauperi, etiam mendico, quantum sufficit pro victu diurno, seu quantum datur tempore medio inter hyemem & æstatem laboratori, peccat mortaliter. Primas tres partes docent aliqui apud Philippum à S. Tr. de justitia disp. 8. circa artic. 8. D. Th. 2. 2. q. 66. Quartam partem docet Card. Lugo de iust. d. 16 Sect. 2. alij talem determinationem relinquunt iudicio viri prudentis, negantes assignabilem in particulari determinatam. Hîc autem accipio aureum pro sex florenis, vt quondam accipiebatur in hoc regno. ex hoc enim quod augeatur valor auri vel argenti, non debet augeri quantitas furti, imò spectatis circumstantijs debet minui, cùm illud augmentum ex magna proueniat regni egestate.

Circa hanc quantitatem furti possunt sæpè excusari homines ob ignorantiam, maximè, quando per furta minuta licet moraliter continuata, procedunt.

Dico 3. Maior exigitur quantitas vt furtum filij graue sit & mortale, quam extranei; quia pater minùs inuitus est, & licèt ei displiceat modus accipiendi, & fortassis ipse vsus in tali vel tali ma-

teria, non tamen semper vult obligare filium ad culpam lethalem in ea acceptione. & multominùs ad restitutionem postquam pecunia consumpta. Quæ autem quantitas in filio assignanda, non potest vlla certa regula assignari. pendet enim ex multis circumstantijs, ex statu & facultatibus parentis. ex vsu ad quem accipitur. ex pluralitate filiorum & eorum ætate, & genio patris, maiori vel minori affectu erga filium, & similibus quæ omnia sunt prudenter consideranda à Confessario. ne vel facilè scrupulum peccati mortalis filio inijciat, vel habenas laxet ad furandum nimium ex bonis paternis. Lessius docet, si filius subtraxit ex bonis paternis duos vel tres aureos parenti prædiuiti, non statim putandum esse peccatum mortale, secus si parenti mæchanico vel cui res non adeo ampla.

Dico 4. Qui ab vno aut multis furatur paruam quantitatem animo deueniendi ad materiam grauem, in quolibet furto peccat mortaliter, propter tam peruersum animum. sed si sine tali animo per parua furta deueniat ad materiam grauem, secundùm aliquos, actus quo attingitur materia grauis in virtute præcedentium est peccatum mortale, dum modò vltimum furtum præcedentibus moraliter coniungatur, nec sit notabilis interruptio inter furta. sed Nau. dicit quòd talis in vltimo furto non peccet mortaliter. sed tenetur sub peccato mortali restituere illam materiam grauem minutatim acceptam.

Dico 5. Dum aliquis accipit rem alterius tempore extremæ necessitatis, aut quia nequit aliter habere compensationem, non furatur. Qui tamen accipit rem alterius vrgente tantùm necessitate graui, à furto non excusatur, vt determinat Innoc. XI. dum Propositionem 36. damnat. Sicut & famuli occultè dominis surripientes, ad compensandam operam suam, quam maiorem iudicant salario, quòd recipiunt, à furto non excusantur, vt determinat idem Innoc. XI. dum 37mam damnat.

DISTINCTIO XXXII.

De Emptione & venditione,

NOta. Emptio, est traditio pretij pro merce. Venditio est traditio mercis pro pretio. est autem pretium duplex. Scl. legitimum, & naturale seu vulgare, *legitimum est*, quod definitur à lege, seu Principe, vel ab alio legitimo superiore, vt à Senatu &c. & hoc pretium

Quid est emptio & venditio?

Quotuplex est pretium?

tium dicitur consistere in indiuisibili, ita vt si quis notabiliter excedat in pretio à lege definito peccet mortaliter, & ad restitutionem teneatur. Naturale seu vulgare est, quod hominum æstimatione constituitur, iuxta dictamen naturalis & humanæ rationis. & hoc pretium habet latitudinem, eò quòd à pluribus taxetur, nec omnes idem omnino iudicent, ad differentiam pretij legitimi, quod consistit in indiuisibili, eò quod pendeat à judicio seu decreto iudicis. *Pretiũ naturale*, seu vulgare est triplex. Infimum seu pium, medium seu moderatum, & supremum seu rigorosum. v. g. pretium *Infimum* alicuius rei esse potest, nonaginta quinq;, *medium*. centum. Supremum centum quinq;, & hoc adhuc potest habere latitudinem iuxta dictamen rationis naturalis. Ita describit & explicat pretium Bonac.

Dico 1. Pretium naturale cum sua latitudine crescit & decrescit pro varietate temporum, multitudine & paucitate emptorum, abundantia & penuria rerum, copia & inopia pecuniæ. Diana. Non tamen crescit pretium propter dilatam solutionem ad tempus. vnde sic vendere rem supra iustum pretium rigorosum, non licet, aliter committitur vsura.

Dico 2. Ex modo vendendi vltroneo decrescit pretium, vndé res potest emi multominùs, & secundùm Caietanum tertiò minùs. Tunc vltroneus modus, quando emptor re non eget. Quare qui emit aliquam rem triginta ducatis, & vltrò vendit, potest emi viginti ducatis: immo potest mercator vendere rem suam summo pretio, & deinde intra breue tempus eandem emere à suo emptore viliori pretio, intra latitudinem iusti pretij. dummodò velit reuendere, nec vlla violentia aut pactum intercesserit in prima venditione.

Dico 3. Habens debitum difficilis solutionis, ad se autem assecurandum illud vult vendere alteri, poterit emptor illud acceptare maiori pretio, etiam secundùm medietatem, spectatis spectandis, ne sic conscientiam oneret. hoc est spectatis expensis. labore, industriâ & periculo. Hoc auten ipsi debitori non licet, cùm sic non emeret sed minueret debitum.

Dico 4. Quando merces Reipublicæ sunt necessariæ, nõn possunt emi simul & vendi separatim. Nam sic ciuibus infertur impedimentum, ne secundùm iustum pretium emant. Quare sic facientes obligantur ad restitutionem omnium damnorum inde prouenientium.

Quid est monopolium?

Dico 5. Monopolia sunt illicita. fit autem monopolium quando mercatores intersé conueniunt, vt certo pretio vendant vel emant. & qui-

& quidem tales secundùm antiquas leges deberent omnibus suis bonis expoliari, & in exilium mitti. Quicquid tamen de antiquis legibus sit, tales grauiter peccant, & ad restitutionem obligantur. Vide Corradum p. 1. quæsito. 159.

Dico 6. Contractus hic est licitus, v. g. Petrus vendit Francisco agrum, Franciscus agrum acceptat insinuando Petro, quòd si pecuniam Petrus reddiderit, se quoq; agrum redditurum. Idem pactum potest esse ex parte vendentis, obligando emptorem, quatenus reuendat agrum, vel quid simile, quod pactum retrouendendi est licitum seruando conditiones, quas adducit Corradus p. 1. quæsito. 85.

Dico 7. Qui emit vt cariùs vendat, hoc solo fine vt lucretur mortaliter peccat. Alensis apud Corradum. Sed vendere cariùs quàm sit emptum negotiando, secundùm D. Th. 2. 2. q. 77. a. 4. ordinario lucro, ad aliquem finem necessarium, vel honestum, est licitum, v g. ad sustentationem suæ domûs, vel pauperum, vel Patriæ, vel ne desint ei necessaria, vel expectando lucrum, non quasi finem, sed quasi stipendium sui laboris.

Attamen vt res sic vendatur cariùs debet pretium esse mutatum, vel ratione loci, vel ratione temporis, vel formæ. v. g. quia res meliorata, vt equus, qui creuit, vel framea expolita : immo inter mutationes formæ potest comprehendi, si res empta in quantitate magna vendatur minutatim. Item licet vendere cariùs ratione laborum & periculorum in transferendo ad locum, vbi pretium maius est.

Cæterùm non licet ei, qui carè emit, fuitq; in hoc propter suam ignorantiam deceptus, vendere rem pluris quàm valeat, vbi non tantùm valet. Nec excusatur, dicens : quòd tanti emerat. ipse enim sibi imputet. Nec propter hoc, quòd ipse deceptus, alium decipere licet.

Dico 8. Si do alteri rem meam, vt vendat pro sex, & vendit pro octo, non potest sibi retinere illa duo. rationem dat Syluester, quia res non datur à Domino sic vendente, pro sex, ita vt non velit octo habere si possit. sed cum dixit pro sex vendendam, minimum pretium exprimere voluit. Excipe si ille, qui vendit soleat hoc exercere pro pretio, nec aliàs excedat pretium sui laboris. nec valorem rei venditæ. Nam si excessit, debet reddi excessus.

Dico 9. Vendens quamcunq; rem tenetur manifestare defectus, quos ignorat emens. Quòd si non manifestat, inualidus est contractus. cùm emptor rationabiliter conqueri possit, se deceptum esse. potestq; , repetere pretium. nisi fortè tantùm velit illam partem pretij sibi restitui, quam dedit, & in qua fuit deceptus.

Dico 10. Dum v. g. rusticus adfert aurifabro lapidem pretiosum, petens quinque vel sex grossos, tenetur aurifaber rusticum monere, lapidem tantùm vel tantum valere. Quòd si rusticus iam ab aurifabro monitus lapidem dat aurifabro leui pretio, eum aurifaber tutâ conscientiâ accipere potest: nam cum pretium lapidis iam rusticus sciat, suo iuri cedere videtur: attamen aurifaber minus infimo pretio dare nequit, nisi fortè rusticus, quocunq; pretio contentaretur, nec aliunde necessitate pressus, ad sic vendendum cogeretur, aliàs enim aurifaber ad recompensationem teneretur.

Dico 11. Venditor non tenetur manifestare cicumstantias de futuro, quæ si adessent, facerent rem minus valere. Hinc venditor non tenetur dicere, quòd veniant multæ naues cum grano, quod si scirent ementes, expectarent, & sic res sua vilesceret. S. Th. 2. 2. q. 77. a. 3. ad 4. Quia tales circumstantiæ non sunt defectus rei vendendæ, & ideò non est necesse eas manifestare. Monet tamen Salazar hoc multoties militare contra charitatem. v. g. si emptor in extremam vel grauem necessitatem, quæ aliàs ei non imminet, sic emendo deueniat.

Ex dicta Conclusione patet, eum non peccare mortaliter, qui sciendo futuram taxæ diminutionem, currenti pretio vendit, vel emit pecuniâ, quam scit à suo valore cras deponendam, vt docet cum multis Bonac. Qui tamen fraudulenter procedit, v. g. ideo præcisè pecuniam perpotat, quia cras est à suo valore deponenda, peccat contra iustitiam & ad restitutionem tenetur, vt docet idem Bonac.

DISTINCTIO XXXIII.

De Simonia.

Quid est Simonia? NOta 1. Simonia sic definiri potest. scilicet est studiosa voluntas emendi vel vendendi aliquid spirituale vel spirituali annexum. Ortum habet hoc nomen à Simone Mago, emere volente ab Apostolis virtutem miraculorum patrandorum, quæ tamen virtus à Spiritu Sancto immediatè datur. Hoc vitium est contra virtutem Religionis, quia res sacræ & supernaturales indignè tractantur, si pretio temporali commutentur: est etiam contra iustitiam, v. g. cum venditur id, quod aliàs debebatur gratis, vt si Parochus vendat Confessionem. Item cum res venditur pluris propter consecrationem, vt calix. Illud enim plus est contra iustitiam, & taliter vendens tenetur ad restitutionem.

Nota 2dò. Simonia est triplex. scil. realis, conuentionalis & mentalis. *Realis est*, dum re ipsâ exhibetur vel promittitur res temporalis pro re spirituali, actu vendita & tradita. *Conuentionalis est*, cùm conueniatur de pretio & venditione, sed adhuc non est secutus effectus *Mentalis est*, cùm traditur res temporalis cum intentione accipiendi spirituale pro ea, sed sine pacto aut conuentione explicita, vel è contra. Præter has simonias assignari solet confidentialis. Sed hæc iuxta varias circumstantias potest esse realis, conuentionalis, vel mentalis. Committitur autem Simonia confidentialis in collationibus & resignationibus beneficiorum, cùm scil: confertur beneficium cum confidentia, vel quod sit resignandum alteri, vel collatori, vel eius fructus aut aliqua pars. Quotuplex Simonia? Quid est Simonia confidentialis?

Nota 3tiò. Materia circa quam committi potest Simonia, est triplex. vna purè spiritualis, altera purè corporalis. tertia mixta ex corporali & spirituali. Purè spirituali sunt dona Spiritus Sancti & gratiæ. purè corporalis, est v. g. sepultura, hæreditas Ecclesiæ &c. Mixta tandem ex corporali & spirituali, sunt Sacramenta, Sacramentalia, calices, ornamenta benedicta & consecrata. Ex quo patet, quòd ly spirituale in definitione simoniæ positum non debeat accipi propriè & vt sonat, sed impropriè, scil: pro re sacra, seu pro re quæ à Deo vt auctore gratiæ procedit, & ad Deum vt finem gratiæ ordinatur. Circa quas res cōmitti potest simonia?

Nota 4tò. Committitur simonia offerendo quamcunq; rem per modum pretij pro re sacra. Vnde cōmuniter dicitur simoniam committi per munus à manu. per munus à lingua. per munus ab obsequio. per munus à manu intelligitur pecunia, aut quoduis bonum temporale pertinens ad bona fortunæ. Per munus à lingua, intelliguntur preces, laudes, adulationes &c. quæ si accipiuntur per modum pretij, erit simonia conferre rem spiritualem pro illis. accipiuntur autem per modum pretij, si ex pacto & obligatione accipiantur. vt cum communi docet Bonac. vel si intendatur à conferente, principaliter temporale emolumentum, vt S. Thomam explicat Sotus. quod fit, si Episcopus acceptet preces intuitu emolumenti temporalis. Sic enim Episcopus est simoniacus. Per munus ab obsequio intelligitur omne seruitium temporale, item signa honoris. &c. quæ si accipiantur per modum pretij, resq; spiritualis pro illis detur, committitur simonia. Quotupliciter committitur Simonia.

Dico 1. Non sufficit ad simoniam perfectam & realem, traditio pecuniæ pro beneficio, sed debet esse traditio beneficii. Valet tamen

men è contrà traditio beneficij, sine actuali traditione pecuniæ ad perfectam simoniam. sicut enim sub spe futuræ pecuniæ tradendæ committitur vsura perfecta, ita etiam simonia committi potest. Sotus & alij apud Fernandez.

Dico 2. Si aliquid titulo sustentationis, liberalis doni, gratitudinis, hoc est ad gratiam referendam vel ineundam, titulo eleëmosynæ, comparandorum librorum, reuerentiæ & honestatis. v. g. ob reuerentiam Sacramenti, titulo obligationis legis, vel consuetudinis, qualiter excusatur, dicens accipio hoc vt solent boni Clerici. titulo fabricæ Ecclesiæ, in pœnam delicti, quando v. g. excommunicatus absoluitur, titulo stipendij, vt quando litteræ expediuntur, & non per modum pretij datur, non committitur simonia. ratione cuius seruus procurans affectum sui Domini, vel voluntatem Episcopi, quatenus vacante beneficio, hoc sibi detur, non committit Simoniam, neq; Dominus beneficium conferens simoniacus censetur, cùm totum hoc sit per modum gratitudinis & non per modum pretij, quòd si è contrario eueniret, simonia censeretur.

Dico 3. Licet Episcopo offerre pecuniam, & obsequia, vt Episcopus hâc occasione, beneficium ex gratitudine offerat. atque occasionaliter per pecuniæ vel obsequiorum vim intendere beneficij receptionem. Nec in hoc casu secundùm Bonac. q. 6. de Simonia puncto 1. & alios communiter, committi simoniam. *Aduerte* in hoc casu pecuniam solùm debere dari per modum conciliationis affectûs, aliàs si daretur, etiam tantùm secundariò per modum pretij, non esset excusatio à simonia. Dices. hanc conclusionem contradicere determinationi Innoc. XI. dum sequentem damnat. *Dare temporale pro spirituali non est simonia, quando temporale non datur tanquam pretium, sed duntaxat tanquam motiuum conferendi vel efficiendi spirituale. Vel etiam quando temporale sit solùm gratuita compensatio pro spirituali, aut è contra.* ℞. nostra conclusio non dicit pecuniam vel obsequia esse motiuum conferendi beneficium, sed solùm occasionem, gratitudo autem est motiuum. Determinatio autem Summi Pontificis solùm reprobat pecuniam posse esse motiuum conferendi beneficium, non verò reprobat posse esse occasionem. Sicut etiam quando intendit Pontifex spirituale non posse esse gratuitam compensationem pro temporali, solùm negat posse haberi respectum rei spiritualis ad rem temporalem, non verò negat posse haberi respectum ad gratitudinem. Quòd si gratitudinem concomitatur pactum vel obligatio rigorosa, nullus ex-

cusat

cusat à simonia, & in tali casu gratitudo, solùm est ficta gratitudo.
Aduerte ex Lessio de Simonia dub. 20. licèt hæc vera sint in foro conscientiæ, tamen in praxi periculosa, quia sæpè est magnum periculum simoniæ, vbi munera intercedunt.

Dico 4. Si Religiosos per abusum contigerit aliquid dare vel accipere in prouisione officiorum ordinis, etsi propterea peccent vel contra constitutionem Clementis VIII. de largitione munerum, vel contra Constitutiones particulares Religionum, non tamen ideò debent censeri simoniaci, si tale munus non dant vel accipiunt in pretium talium officiorum. quia multi tituli honesti, v. g. gratitudinis &c. assignari possunt, propter quos tradens vel accipiens temporale pro spirituali, à simonia excusetur. Lezana.

Dico 5. Vadens ad horas principaliter propter quotidianas distributiones simoniacus est mentaliter. imò licet principaliter vadat ad laudandum Deum, pro motiuo tamen habeat quotidianas distributiones, adhuc simoniacus est, vt patet ex allegata Innoc. determinatione. Quod dixi de horis, applicandum est lectioni Missæ & similibus.

Dico 6. Licet exigere pretium pro labore antecedente in administratione Sacramentorum. Sotus, Toletus, & alij. labor autem antecedens administrationem Sacramentorum est ille, qui ex se & ex natura rei non comitatur ipsam effectionem Sacramentorum, Qui enim comitatur actionem audiendi confessiones, baptizandi, legendi sacrum &c. talis labor vendi nequit. Iter magnum conficere ad audiendas confessiones, ad baptizandum, ad faciendum sacrum, ex se non est labor annexus tali operi.

Dico 7. Potest exigi pretium, pro obligatione, quâ quis se obligat certo tempore ministrare Sacramenta, vel dicere sacrum in tali loco. Caietanus & Toletus. Quia non venditur res spiritualis, sed libertas. Potest etiam Sacerdos facere pactum de certa quantitate sustentationis pro faciendo sacro, aut funere, quâ non datâ nolit celebrare, nec funus exequi, etiamsi Sacerdos sit diues. Ita Sotus, Fernandez & alij. nec contrariatur S. Th. 2. 2. q. 100. a. 3. ad 2. nam sanctus Doctor negat posse fieri pactum de certa quantitate conformando se iuribus circa hoc, quæ tamen ex mente Soti apud Bonac. sunt per consuetudinem contrariam abrogata.

Dico 8. Non committit Simoniam Parochus, qui non vult benedicere nuptias, nisi ei dentur dona solita, Panormitanus, Sylu. & Sà.

esset

esset tamen simoniacus si aliquid acciperet per modum pretij pro benedicendis nuptijs vt decernitur in Extrau. de simonia.

Dico 9. Nolenti baptizare puerum morientem sine pretio, licet offerre pecuniam non in pretium, sed pro redimenda vexatione, si non sit alius, qui sine pretio baptizet. Palud. Sotus. & alij. Sicut extremè egenti licet petere mutuum sub vsura, à nolente aliter mutuare, etsi vsura sit intrinsecè mala. quia sic offerens pecuniam non intendit emere Sactamentum, nec cooperatur malitiæ alterius, sed redimit vexationem, quod, stante dictâ necessitate est licitum. Immo probabiliter docet Adrianus, idem licere in dicto casu, adulto morienti sine baptismo, aut sine pœnitentia. Quia etsi iste non patiatur extremam necessitatẽ baptismi, aut pœnitentiæ. cùm possit conteri de peccatis. sed quia hoc est difficillimum, potest suam redimere vexationem medio offerendi pecunias. Ita etiam Ledesma & alij. Dixi probabiter quia oppositum est probabilius, vtpotè traditum à S. Thomas 2. 2. q. 100. a. 2. ad 1.

Dico 10. Non licet pecuniâ redimere vexationem in beneficio, ante ius acquisitum in beneficium. Quare si litigas cum alio pro beneficio non potes ei dare pecuniam vt à lite desistat. S. Th. 2. 2. q. 100. a. 2. ad 5. Item si concurris cum alio pro beneficio, licet sit indignus, non potes dare pecuniam electoribus, vt te, & non illum eligant. Docet tamen delaCruz, si quis te impedit vi aut dolo ab obtinendo beneficio, potes hanc vexationem redimere pecuniâ. quia sic tantùm remotè per temporale paratur via ad spirituale, quod non est illicitum, sicut non est illicitum, datâ pecuniâ addiscere necessaria ad beneficium.

Dico 11. Acquisito iure ad beneficium licitè redimitur pecuniâ vexatio ab omni impediente possessionem. nam sic non paratur via ad spirituale per temporale. cum redimens habeat totum ius ad beneficium, sed solùm tollit impedimentum iuris habiti. Ita S. Thomas loco iam citato.

Dico 12. Permutatio beneficiorum facta sine licentia non est licita, patet ex varijs decretis relatis ab autoribus. non erit tamen simoniaca talis permutatio, sine licentia facta. cùm non detur temporale pro spirituali, nisi aliàs fiat cum pensionis obligatione. quia daretur spirituale intuitu temporalis, Ita Sylu. Soto. & alij. pariter non est simonia commutare missam pro missa, v. g. si Petrus accipiat meam obligationem absoluendi Missam & ego Petri.

Dico

Dico 13. Vendere sepulturam, hoc est humationem corporis humani, secundùm quod quæritur à fidelibus in locis benedictis, est simonia. C. non satis, de Simonia. licet tamen accipere pecuniam pro sepultura titulo sustentationis, aut eleëmosynæ, ad reparandam Ecclesiam, & alendos ministros.

Dico 14. Quando Ecclesia prohibet sumi pretium pro aliqua functione propter connexionem cùm re sacra, licèt illa functio sit ex se vendibilis, potest tamen interuenire simonia. Et sic in Conc. Tridentino Seff. 24. C. 18. de reformatione, prohibetur sub peccato simoniæ ne examinatores ad beneficia aliquid accipiant pro examine.

Dico 15. Probabilius est non committi simoniam vendendo sine licentia pensiones beneficiorum titulo temporali debitas, vt sunt quæ dantur propter bonum pacis, propter indigentiam &c. peccatur tamen vendendo eas sine licentia Papæ vt docet Communis. Dixi titulo temporali debitas. nam vendere pensiones titulo spirituali debitas, v. g. ratione coadiutoriæ, prædicationis, aut aliàs ministerij spiritualis, est sine dubio simonia. Sicut & ius decimarum vendere est simonia. est autem pensio, ius ad certam partem beneficij alterius.

Dico 16. Vendere terram necessariam ad sepulturam in Ecclesia, ex se non est Simonia. cùm sit res merè temporalis. aliter dicendum est ex prohibitione Ecclesiæ, ex C. non satis, de Simonia. Ista enim prohibitio facta est in ordine ad reuerentiam debitam rebus sacris. & benedictioni sepulturæ. at non erit Simonia accipere pretium pro sepultura in loco honoratiori, vt docet Corradus & dela-Cruz. aut pro iure perpetuo ad sepulturam secundùm eundem dela-Cruz. ista enim sunt temporalia, & per accidens vnita spiritualitati sepulturæ, aliàs verò non prohibita.

Dico 17. Nulla simonia inducit pœnas iuris ipso facto, nisi in ingressu religionis, ordine & beneficijs. Lezana cum alijs. Vnde si quis in alijs Sacramentis (præter Ordinis) conferendis, vel accipiendis, in consecrationibus, benedictionibus, dispensationibus vel similibus Simoniam committat, quàmuis mortaliter peccet, non contrahit juris pœnas. an verò nomine beneficij etiam veniat Prælatura Religiosorum? aliqui affirmant, in quorum sententia, simoniacus in officio Religionis, incurrit excommunicationem Papæ reseruatam. aliqui negant grandiores de hac judicent, ego de inferioribus scilicet de commendatura, & vicaria temporali judico, non venire nomine beneficij, cùm secundùm Felinum beneficium sit quid perpetuum. Qui tamen has emeret vel venderet, simoniacus esset.

Dico 18. Pœnæ pro simoniacis in jure sunt hæ. *Primæ* est priuatio beneficij, & pretij pro eo accepti, & inhabilitatio ad omnia beneficia, nec fit Dominus fructûs beneficij. Ita C. si quis Episcopus & C. Presbyterorum, & solus Papa dispensat in hoc, vt patet ex C. detestabile, de simonia.

Et cum jure naturali relinquenda res aliena, ideò beneficium & fructus debent dimitti, etiam ante sententiam judicis. Pretium pro beneficio, Ecclesiæ, vel pauperibus, post sententiam judicis dari. ipsi verò danti reddi, ante sententiam judicis. *Secunda* pœna est Excommunicatio. patet in loco citato, & intelligitur in casibus in superiori conclusione expressis. *Tertia* pœna est, suspensio à functione Ordinum simoniacè susceptorum, nec habet spem ascendendi ad alios Ordines, sic ordinatus. Quòd si ministrare præsumit fit irregularis, priuatus omni beneficio & ad illud inhabilis. hanc totam tertiam pœnam fulminat Sixtus V. in bulla contra malè promotos. *Quarta* pœna est infamia. patet ex C. sanè. consequenter irregularitas. non sufficit ad infamiam siue juris, siue facti, rumor sparsus & creditus, sed debet esse notitia, saltem maioris partis viciniæ, loci, collegij, vel monasterij. &c. vt docet Lezana.

Dico 19. Vt Simoniacus pœnas dictas incurrat oportet simoniam esse consummatam & perfectam. aliàs enim hæ pœnæ non incurrentur. sicut nec incurruntur, per simoniam mentalem licèt in aliquem actum emanauerit, vt docet Sylu. & Caiet. apud Fernandez. idem docēt communiter Doctores de simonia conuentionali, quæ ex neutra parte in opus emanauit. Imò licet pretium datum fuisset, si res nondum tradita vt colligo ex Ledesma, Caiet. victoria & Soto apud dela Cruz.

Dico 20. Simoniaci in Ordinum receptione, non possunt absolui à Prælatis Religionum, etiam attentis eorum priuilegijs: eò quòd Clemens VIII. in Bulla, *Romanum*, abrogauerit priuilegia, ad absoluendum simoniacè ordinantes & ordinatos. Ita refert Lezana tomo 1. qq. Reg. cap. 18. n. 39. Quod procedit per se. nam per accidens & stante difficili recursu ad Papam & Legatum, potest Prælatus Regularis absoluere suum subditum ab excommunicatione contracta ex simonia, in receptione Ordinum. Sicut & Episcopus potest sæcularem in simili casu.

QVÆSITUM

Vtrum

Utrum committatur simonia, docendo pretio, Theologiam moralem, speculatiuam & interpretatiuam Scripturarum? ℞. Negatiuè, ex victoria, Soto & alijs apud Bonac. contra Palud. Sylu. & alios. Quia actiones Magistri naturales sunt, & ipsa Theologia in sua Entitate etiam naturalis, vt docui in primo tractatu super 1. p. D. Th. labor etiã pretio æstimabilis.

DISTINCTIO XXXIV.

De Vsura.

NOta 1. Vsura est *lucrum ex mutuo proueniens* v. g. præstitit Petrus Francisco viginti ducatos, cum pacto, quòd reddat viginti quinque. illi quinq; superadditi sunt pretium vsûs pecuniarum, & committitur vsura. Nec potest dici, cùm numerata pecunia, sit pretiosior numerandâ, & nullus sit, qui non maioris faciat pecuniam præsentem quam futuram, potest creditor aliquid vltra sortem, v. g. vltra viginti mutuatos, quinq; ducatos, à mutuatario exigere, & eo titulo ab vsura excusari. Non potest inquam dici, quia hæc instantia, est expresse ab Innoc. XI. propositione 41. damnata. Quid est vsura?

Nota 2. Mutuum ab accommodato in hoc distingui. Nam mutuum tunc est, quando vnus præstat alteri aliquid ad fruendum illo, ita tamen vt in eadem specie restituat v, g. in tritico, vino &c. & dominium dantis, transeat in dominium accipientis super rem datam. accommodatum tunc est, quando vnus præstat aliquid alteri ad fruendum illo, ita vt transacto spatio aliquot dierum restituat, nec dominium dantis, transeat in dominium accipientis. Quod fit accomodando librum v. g. seu vestem. &c. Quæ distinctio ab accõmodato?

Nota 3. Vt contractus censeatur esse vsurarius, tres debet habere conditiones. *Prima* est, vt vltra præstitum aliquid accipiatur, prout iam exemplificatum. *Secunda* est, illud, quod supra præstitum datur, sit pecunia æstimabile. nam si aliquis alteri præstaret, ad hoc vt suam iniret amicitiam, non esset vsura nam amicitia, est supra omnem pecuniam. *Tertia* conditio, vt id quod est supra præstitum, non detur alio titulo v. g. ratione debiti. Sic quando Ioannes petit sibi præstari viginti ducatos, cui alios viginti debet, soluendo omnes quadraginta non committitur vsura. cum alij viginti, alio titulo v. g. titulo debiti debeantur. Quæ conditiones vt contractꝰ sit vsurarius?

Dico 1. Potest aliquid vltra sortem accipi ratione lucri cessantis. v. g. Petrus habet ducentos ad sustentandam suam vitam, petit illos sibi

sibi præstari Franciscus. Petrus autem respondet, se ducatos pro sua parte seruare. attamen si Franciscus id, quod cum prædictis ducatis lucrabitur, promittat redditurum, libenter eos præstabit. vt autem talis contractus sit licitus, quatuor debet habere conditiones, *Prima*, vt non sit alia pecunia præ manibus. *secunda*, vt lucrum ex tali pecunia Petro prouenieus, sit verum & non fictum. *tertia*. vt intimetur Francisco lucrum futurum, non fore proprium. posset enim euenire, si hanc conditionem sciret, pecuniam non acceptaret. *quarta*, vt non accipiatur multum ratione lucri futuri, cùm lucrum futurum non ita sit certum, sicut præsens.

Dico 2dò Potest etiam aliquid vltra sortem accipi, ratione damni emergentis. v. g. Petrus habet centum ducatos ad emendum triticum tempore Augusti, quia tunc leuiori pretio inuenitur, ad hoc vt domui suæ prouideat. Petit autem hanc pecuniam Petri Ioannes. Petrus verò respondet, se talem pecuniam habere ad coemendum triticum. si tamen triticum incaresceret, ac damnum inde euenturum exoluere sponderet, se ei talem summam præstiturum. est licitum pactum, oportet tamen vt hoc, Ioanni intimetur. nam posset Ioannes pecuniam cum tali onere nolle.

Dico 3tiò Si maritus & Pater Vxoris conuenirent expresse, quòd mulieri, quæ nubit, darentur in dotem mille, & quòd quamdiu non traderentur mille, darentur fructus horti vel agri vel quid simile, talis contractus est iustus. imò iustè maritus cum patre vxoris pacisci potest, de certa quantitate soluenda, quàmdiu dos non fuerit soluta. Bannez, quem citat & sequitur Corradus, parte 1. casuum. quia æquum est, vt quamdiu dos non soluitur, resarciatur id, quod aliunde maritus poterat lucrifacere, cum mediocri diligentia mediante dote, ad subleuanda onera Matrimonij. dicendum tamen est, si gener ad nihil penitus, pecuniâ egeret, sed tantùm ad cistam reponeret, prædictis gaudere non posset.

Dico 4tò Vsura est accomodare alicui hoc fine, vt emat ex sua apotheca, vel molat in suo molendino. quia hæc obligatio æstimabilis est, & simul alteri libertatem aufert, quominùs alio ire possit, cùm tamen hoc multum homines æstiment. Est etiam vsura præstare triticum, v. g. tempore Augusti, ita vt soluatur, sicut curret futuro Maio. Item est vsura præstare v. g. ad quatuor annos cum conditione, vt intra hoc tempus debitum non exigatur, & ratione huius pacti, vltra sortem principalem aliquid sumere, Ita determinat

Alexan-

Alexander VII. dum sequentem propositionem damnat. Licitum est mutuanti aliquid vltra sortem exigere, si se obliget ad non repetendam sortem vsq; ad certum tempus.

Dico 5. Si vsus pignoris sit pretio æstimabilis v. g. de equo pago &c. ex quibus fructus percipiuntur, non licet mutuanti eo pignore vti gratis. aliàs vsuram committet. nisi vtatur gratis de voluntate Domini, non quidem ratione mutui, sed ratione amicitiæ & gratitudinis. & fructus computandi sunt in sortem principalem. v. g. si pagum mutuator per annum habuerit, qui de fructibus habet centum, tenetur illa centum extrahere, cùm suas pecunias acceperit, de illa summa, quam ei commodauerat. aliàs vsura committitur. quia ex mutuo lucrum accipitur, non soluendo pagi fructum. Ita Armilla V. vsura. Ioannes Corradus p. 1. casuum conscientiæ. Bonac. de rest. disp. 3. q. 10 punc. 1. Smiglecius de vsura C. 13. & alij communiter constatq; expresè ex S. Th. 2. 2. q. 78. a. 2. ad 6. rationem dat Corradus. quia pecunia de se non est fructifera, & pagus est fructifer, consequenter ex solo mutuo lucrum accipitur, sicq; vsura committitur. Quod autem fructus sint computandi in sortem principalem patet, quia pagus cum Domini sit Domino fructificat. res enim Domino fructificat, vt communiter dicitur. attamen expensæ propriæ circa fructus factæ, labor specialis, industria, lucrum, quod alio modo ex pecunia haberi posset sunt computanda.

Dixi: *de voluntate Domini, non ratione mutui, sed ratione amicitiæ & gratitudinis*: quod benè pondera. quia aliquando hæc gratitudo coacta, & in debitum deducta. hinc Innoc. XI. sequentem damnat *Vsura non est. dum vltra sortem aliquid exigitur, tanquam ex beneuolentia & gratitudine debitum, & solùm si exigitur, tanquam ex iustitia debitum* Ex quo patet. meliùs facerent nostri Domini Poloni, non accipiendo pagum in pignus, sed emendo, cum pacto retrouendendi. Sic enim tutâ conscientiâ fructus perceptos (vtpote veri Domini pagi) retinere possent.

Dico 6. Non licet petere mutuum sub vsuris, à non parato sic mutuare. aut ab eo, qui aliquando hoc facit, aliquando non, quia hoc esset inducere ad peccatum. Licet tamen accipere, imò & petere mutuum sub vsuris ab vsurario parato. Cano. Bannez Caiet. quos sequitur dela Cruz. Quia sic petens, nec sibi complacet in peccato alterius, nec indicit, nec approbat peccatum vsurarij, cùm sit paratus, sed vtitur eius malitiâ in suum commodum. attamen hoc fieri non debet, nisi premat grauis necessitas. aliàs enim non excusaretur à cooperatione in alterius peccatum.

Hinc inferes. si in casu necessitatis petis à Clerico, vt tuam excipiat Confessionem, & aliàs scis eum in statu peccati mortalis esse, non peccas petendo, sed ille annuendo, & sic sibi imputet.

Dico 7. Vsurarius mentalis tenetur vsuras restituere, à quo recepit, si voluntas ex vtraq; parte erat iniqua. Si verò voluntas ex parte recipientis bona fuit, putando sibi datum ratione amicitiæ vel gratitudinis, non tenetur recipiens restituere, nisi postquam resciuerit sibi datum ratione vsuræ. Quòd si è contra succederet, hoc est, si debitor offerret aliquid ratione gratitudinis, creditor autem ratione vsuræ acciperet, teneretur creditor ad restitutionem. Et ratio horum est. quia vsurarius licèt tantùm sit mentalis, irrogat mutuatario iniuriam contra iustitiam commutatiuam, quare non mirum, quòd obligetur ad restitutionem.

MONITIO.

COnfessarius sic se gerat cum vsurario. Moneat eundem, quatenus animam suam ex pessimo statu eripiat, & malè parta restituat. Qui tamen, si occultus esset; & nec dum malè parta restitueret, pro vna vel altera vice absoluatur. Si publicus esset, ante restitutionem, etiam pro prima vice, non absoluatur vel det firmat cautionem, etiam coram testibus, de restitutione facienda. Salazar.

Quæsitum valdè necessarium.

Ludouicus Lopes de contractibus L. 1. c. 65 dicit hunc contractũ licitũ, cũ his cõditionibus. scil: obligare mercatorẽ vt negotietur. 2. nõ multũ pro lucro petere. 3. vt mercator sponte capitale asse-

QVid dicendum de tutoribus pecuniam pupillorum apud mercatores deponentibus, vt quinq; vel sex, pro centum recipiant cum securitate sui capitalis?

℟. à multis hoc condemnari, nec securum esse, &c. attamen praxis hac in re sic inualuit, vt passim id etiam timoratæ conscientiæ agere videantur sine scrupulo iniustitiæ. Quia & ad id quandoquè importunè à mercatoribus sollicitantur, qui rem sibi gratissimam passim ab his præstari fatentur, & lucrum quod inde, hi pecuniam deponentes faciunt, libenter soluunt, ob maius lucrum, quod ex pecunia deposita eis cedit. Ideo quidam recentiores Theologi & Canonistæ hanc praxim excusant per tres virtuales seu implicitos contractus, nempe per contractum societatis, per contractum assecurandi capitale, & per venditionem lucri incerti maioris pro minori certo. Nec est necesse vt contrahentes, hos contractus expresse ineant, sed sufficit quòd implicitè eos intendant, per vnicum contractum expressum. Vnde sufficere videtur, quòd quis conferat centum mercátori,

catori, vt quotannis soluat quinque, saluâ sorte, eo modo quo licitum est. Less. l. 2. c. 25. dub. 3. Nec est necessarium, vt hi qui pecuniam sic conferunt, omnia ista perfectè intelligant, sed implicitè censentur intendere iustum titulum, quia cupiunt iusto modo lucrari, & non aliter. Interim etsi defacto vsurarius esset contractus, si tamen bonâ fide processerint, & aliàs facturi essent iustum, probabilis est opinio multorum, posse retinere lucrum, quod iusto tunc contractu facturi erant. curet, & pro sua scétia alios refert.

Hinc infero: Licèt sit securiùs supra dictam consuetudinem tollere ab his qui pecuniâ suâ negotiaturi non erant, ne videatur mutuum implicitum cum vsura. attamen qui bona fide fecerint, & lucrum perceperint, non puto facilè condemnandos ad restitutionem, ob dicta: vide Nau: C: 17. n. 257.

Sed dices. quòd si repetant sortem capitalem, vt securiori modo secundùm conscientiam, suam applicent pecuniam ad lucrum, & mercatores refundere differant?

℟. hoc non infrequens esse. tunc ergo cùm illi sint in mora, ratione illius moræ possunt tutò lucrum iustum accipere, quia pecuniam suam vel in annuum reditum, vel per aliam iustam viam, poterant lucrosè impendere? Videri etiam potest alius modus excusandi tutores vel viduas, sic pecuniam deponentes, apud Less, Lib 2. C. 22. dub. 10. circa finem. Nempe putat posse excusari per censum vtrinque redimibilem. Et licet suadeam hanc consuetudinem corrigendam, non tamen approbo, quòd aliqui nimis vehementer in publico inuehantur in eam, sine sufficienti discretione: nam experientiâ constat, quandoq; inde non sequi fructum, sed potiùs tumultum, & conscientiarum inuolucrum. Vnde addo cum aliqui bona fide id practicant, nec ex monitione speratur fructus (quod certè non est infrequens) potiùs hos in sua fide & opinione fauorabili: quàmuis minùs secura, relinquendos. quia saltem ratione bonæ fidei solùm sunt in statu materialis peccati, & iniustitiæ. Quòd si interrogent Confessarium, tunc eis veritatem aperire tenetur. *Idem* iudicium est de viduis, & alijs similibus, qui pecuniam apud se, aliàs quiescentem deponunt inter manus mercatorum, vt sex lucrentur super centum, & capitalem summam sibi volunt repetendam, vbi eguerint. Ita Marchantius quoad totum in suis resolutionibus pastoralibus, circa septimum Præceptum quæsito 12. & 13.

DISTIN-

DISTINCTIO XXXV.

De Decimis.

Quid est Decima, & ob quas causas instituta? NOta. Decima est *Fructuum iure quæsitorum pars decima, quæ ministris Ecclesiæ quotannis soluitur.* Multis de causis est instituta. 1. Vt profiteamur Deum rerum omnium habere dominium supremum. 2. Vt ministri Ecclesiæ commodè alantur. 3. vt Peregrini, aduenæ & egentes subsidium habeant. 4. vt Parochi multa onera, inter quæ reparatio fabricæ, sustineant.

Dico 1. Decimas fideliter soluere secundum consuetudinem legitimam obligantur, qui agros possident, sub mortali, eoq; sacrilego peccato, nec absolui possunt, nisi restituant. Dixi. *secundùm consuetudinem legitimam*, quia alicubi non est consuetum soluere decimam quoad quotam, quamuis soluatur quoad substantiam, hoc est congruam sustentationem Sacerdotis. nam datur certa pars fructuum, aut taxatur certa summa pecuniæ.

Dico 2. Quando detentor decimarum vendit alteri agrum, potest emptor, etiam infidelis, conueniri, vt soluat omnes decimas detentas. cùm res cum suo onere transeat ad emptorem, & res, non persona sit obligata. Aliqui dicunt, vtrumq; posse conueniri, scilicet emptorem & venditorem.

Dico 3. Decimæ sunt soluendæ licet Parochus sit diues, vel improbus, vel male vtatur. Quia ratione ministerij, & non ratione Personæ dantur.

Dico 4. Excommunicantur, non tamen excommunicatione reseruatâ, Religiosi dissuadentes decimas, siue concione, siue aliàs. Item ijdem, datâ opera non facientes conscientiam in confessionibus de solutione decimarum. Iidem Confessarij suspenduntur. Et licèt speciali suspensione non suspenderentur, quia tamen excommunicati, ipso iure suspensi. Moscic. quoad omnes partes, varijs in locis, p. 9. Element. de Sac. Confess.

Dico 5. Monasteria & idem de alijs locis pijs tenentur soluere decimas prædiales ex bonis, quæ possident in communi, nisi aliquo modo, de quo infra, eximantur. Ita in C Nuper. de decimis. Et ratio. quia res transit cum suo onere, nec Ecclesia debet priuari suis prouentibus. Quòd si talia bona antecedenter non erant obnoxia soluendis decimis, tunc transeundo ad Religiosos etiam erunt libera, rationem dat Makouius tract. 3. super Decalogum d. 2. q 4. a. 1. co-

roll. 3. eò quod Religiosi sint exempti ab omni iurisdictione Episcopali, & ab alio onere iuxta Canones.

Dico 6. Solis Clericis competit ius percipiendi decimas. quia est quid spirituale. Fructus tamen seu decima in facto esse, potest conuenire laicis quatuor modis. 1. jure emptionis, facultate Episcopi expressâ vel tacitâ iusta de causa, & ad breue tempus, v. g. ad triennium, vt insinuat Moscic. 2. per concessionem Episcopi, qui potest ex iusta causa Laicis benè de Ecclesia meritis ad vitam vel ad certum tempus concedere licentiam fructus percipiendi. Sed jus nequaquam. 3. jure feudi, non tamen transeuntis ad hæredes iure perpetuo. 4. titulo consuetudinis, ita vt consuetudo immemorialis vim habeat sufficientis probationis priuilegij, siue à Summo Pontifice siue ab Episcopis dati. Samuel de Lub. V. Decima. quoad omnes partes.

Dico 7. De noualibus, hoc est de terra nouiter ad culturam reducta, debentur dicimæ illi Ecclesiæ, in cuius Parochia sita est. si verò non sit in certa Parochia, debentur Diœcesano, qui potest sibi retinere, vel alteri concedere, etiam sine consensu capituli. Moscic. 2. p. Tyroc. ex Graff.

Dico 8. Solutio Decimarum tollitur consuetudine legitimè præscripta. Est autem talis, quando longissimo tempore, cuius initij non extat memoria, consueuerunt non solui. Lessius apud Moscic. docet sufficere quadraginta annos, etiam sine titulo. Idem docet Makouius l. c. q. 6. a. 1. coroll: 3. & addit ex Couarr, & Barb. quando dubium est cui Ecclesiæ decimæ ex certis rebus sint soluendæ, sufficit decennalis consuetudo.

Dico 9. Solutio decimarum tollitur etiam præscriptione, si hæc concurrunt, scil. bona fides, determinatum tempus, v. g. si adsit titulus, quadraginta annorum, sine quo requiritur tempus immemorabile. Makouius l. c. coroll. 4. ex Couarr, & Gutierez. Scias præscriptionem & consuetudinem in hoc discriminari, quòd hâc, communitati ius acquiratur, præscriptione, etiam priuatæ personæ.

Dico 10. Valet, & licet hæc compositio inter Ecclesiasticos, scilicet vt dicimæ debitæ vni Ecclesiæ, soluantur deinde alteri Ecclesiæ, modò causa per Episcopum cognoscatur, & ipse consentiat. Aliàs remotâ authoritate Episcopi, hæc compositio tantùm valebit pro vita componentium. Barbosa Lib. 3, de iure vniuerso c. 26. §. 4. quem sequitur Makouius.

Dico 11. Solus Summus Pontifex eximit à solutione decimarum.

Non ergo Episcopus: cùm dicimæ fuerint assignatæ à Summo Pontifice singulis Ecclesijs, vt habent iura, inferior autem non potest eximere aliquem à lege Superioris.

Ex his intellige, solutionem decimarum cessare, consuetudine, præscriptione, compositione & exemptione seu priuilegio. adde & compensatione.

DISTINCTIO XXXVI.

Notantur aliqua, pro faciliori notitia Casuum de restitutione.

Quid & quotuplex justitia.

NOta 1. Iustitia est Perpetua & constans voluntas ius suum vnicuique tribuens. S. Th. 2. 2. q. 58. a. 1. diuiditur in legalem, distributiuam, & commutatiuam. *legalis* est illa quâ damus bono communi, quod suum est & sibi debitum. v. g. inimicus facit incursum contra ciuitatem, erunt omnes ciues obligati ad suscipienda arma propter iustitiam legalem, respectu boni communis. Iustitia distributiua est, quâ damus vnicuiq; debitum secundùm merita. v. g. duo vel tres concurrunt, pro aliqua dignitate obtinenda. ratione iustitiæ distributiuæ oritur obligatio conferendi digniori. scias quod major dignitas vnius præ alio, non tantùm sumatur à scientia, sed etiam ab alijs circumstantijs v. g. probitate morum. &c. quorum notitia cuilibet homini prudenti relinquitur. Commutatiua est, quâ damus vnicuiq; suum, non secundùm merita, sed secundùm æqualitatem rei ad rem, vt patet in emptione & venditione.

Ex quo capite oritur obligatio restituendi?

Nota 2. Restitutio est redditio rei alienæ Domino suo, ad quem spectat. ad hanc tenemur regulariter sub mortali, nisi paruitas materiæ, vel alia causa excuset, vt patebit ex dicendis, ex triplici capite secundùm Salazar. & alios oritur obligatio restituendi. *primò.* ratione rei acceptæ. *secundò.* ratione iniustæ acceptionis seu actionis. *tertiò* ratione vtriusque. Obligatio ratione rei acceptæ, v. g. habeo rem alienam ad tempus, quo elapso teneor eam reddere. ratione iniustæ acceptionis, quando alium damnifico, nihil sibi retinendo, v. g dum comburo domum. ratione vtriusq;, quando rem alienam detineo damnificando, vt in furto.

Nota 3. Casus restitutionis reducuntur ad sequentes versus.

Quis, Cui, Quod, Quantum, vel vbi. Quo tempore, Quouè.
Ordine, siue, modo, te rogo, mente notes.

Per particulam *Quis* denotatur, obligatus ad restitutionem. Vbi etiam

ſam comprehenduntur cooperatores ad damnum, contenti duobus verſibus, quorum explicationem vide diſt. 22. conc. 10. reliquarum particularum explicatio patebit, ex concluſionibus, ſequenti diſtinctione ponendis.

Nota 4. Fructus rei, ſunt in triplici differentia alij ſunt merè naturales, vt partus pecorum. alij mixti, vt fructus vinearum, alij merè induſtriales, vt lucrum ludo partum ex pecunia aliena. fructus merè induſtriales non ſunt obnoxij reſtitutioni, ſed naturales & mixti, ſubtractis expenſis &c. hinc qui furatur quinquaginta ducatos, cum quibus lucratur alios quinquaginta, poteſt retinere hos quinquaginta lucro habitos. debet tamen reſtituere quinquaginta furto ablatos. Quotuplices fructus?

Nota 5. Triplex aſſignatur culpa ex qua oritur obligatio reſtituendi, lata, leuis, & leuiſſima. *lata* dicitur illa quam communiter homines ſupinè negligentes committunt. *leuis eſt*, dum homo, non facit diligentiam, quam homines mediocriter diligentes faciunt. *leuiſſima eſt*, dum homo non facit diligentiam, quam homines ſuis rebus benè inuigilantes faciunt. latæ culpæ exemplum eſt eius, qui in porta domûs, vel extra domum, librum ſibi commodatum relinquit. leuis culpæ exemplum eſt ejus, qui in cubiculo librum relinquit, ſed oſtio aperto. tandem exemplum culpæ leuiſſimæ eſt, ſi relinquit librum in cubiculo clauſo, ſed non obſerato. vide Nauarr. in manuali C. 17. n, 178. de la Cruz de reſtit. c. 6. Quotuplex culpa ex qua oritur obligatio reſtituendi?

Nota 6. Differentia legis pœnalis à præceptiua eſt hæc, quòd pœna per legem pœnalem poſita, non incurratur, vſq; dum feratur ſententia per Iudicem. Secundùm Gloſſam in C. fraternitatis. Exemplum legis præceptiuæ, ſit hoc. Mandat Rex Poloniæ, ne ſal tranſuehatur in Sileſiam, niſi priùs tantùm pro tanto in telonijs exhibeatur. nihilominus aurigæ ſine taxa exhibita tranſuehunt, & ſic toties, quoties ad reſtitutionem obligantur. Exemplum legis pœnalis, ſit hoc. Rex Poloniæ vult ne triticum (ſub periculo amiſſionis) Dantiſcum per viſtulam deſcendat. qui contra hanc legem faceret, nec peccaret mortaliter, nec Regi quidquam deberet, ante ſententiam Iudicis. Secundùm Henricum de Gandauo relatum ab Armilla V. Cõſtitutio num. 7. & Fernandez p. 4. de peccatis mercatorum num. 3. Cæterum, qui tranſgreditur legem pœnalem, in grauioribus caſibus, quos recenſui diſt. 21. Concl. vltimâ, non excuſatur à peccato mortali. Ita Armilla. quia facit notabiliter contra charitatem ſui ipſius V. dicenda in 4. d. 23. conc. 1. Quæ differētia inter legem pœnalem & præceptiuam?

DISTINCTIO XXXVII.

Resoluuntur casus circa restitutionem.

DIco 1. Dum pœnitens se accusat præbuisse consilium, vel mandâsse, aut instigâsse furem ad furandum, interroget Confessarius, an ratione sui consilij, vel mandati fur sit furatus! qui si respondet, se nescire animum furis, mandet Confessarius tali, quatenus interroget furem, an sine suo consilio furatus fuisset. qui si respondet, quòd non fuisset furatus, obligabitur consilium dans ad restitutionem. Si verò fur affirmatiuè respondet, scilicet, quòd sine suo consilio, furatus fuisset, non obligabitur consilium dans ad restitutionem. quòd si sub dubio fur respondet, videlicet, se nescire, quid fecisset, consilium dans non obligabitur ad restitutionem. quia tunc melior est conditio possidentis. attamen probabiliter putans, ex suo consilio damnum secutum tenetur ad restitutionem secundum D. Thomam relatum in summa Dianæ V. restituere n. 14.

Dico 2. Qui concurrit ad consumendam rem furto ablatam, & hoc bonâ fide fecit, id est nesciuit rem furto ablatam, ad nihil tenetur, nisi in quo factus est ditior. hoc est, si non fuisset in conuiuio, ex malè partis parato, consumpsisset domi imperialem, hunc tenetur restituere. Si autem malâ fide fecit, valorem partis à se consumptæ restituere tenetur.

Dico 3. Quando multi simul furantur, si vnus absq; alio non fecisset vel non potuisset, omnes in solidum tenentur, id est quilibet eorum ad totum damnum tenetur. aliàs non. Sylu. apud Corr. ratio primæ partis, quia quilibet concurrit ad totum damnum. ratiò secundæ partis, quia durum videtur, aliquem ad restitutionem teneri illius rei, quam alter acceperat suâ sponte, absq; auxilio, consilio & quocunq; impulsu alieno.

Dico 4. Quando plures spoliant vrbem, supremus dux tenetur ad totum damnum, si nullus restituat, alij officiales tenentur ad damnum per suos milites illatum, si milites non restituant. milites particulares, tantùm quantùm quilibet sustulit eorum, licèt alij non restituant. nam licèt vnus vel alter deficeret, damnum tamen inferretur. Ita Bonac. quoad omnes partes citans alios, de restit. disp. 1. q. 2. puncto 10. Hæc ex mente Bonac. censentis prædictos, non in totum damnum influere.

Dico 5. Videns v. g. domum proximi incendi furtiuè, & aliàs scit si clamaret, impediret incendium, si non est custos ciuitatis, non tenetur ad damni restitutionem. cùm talis solùm peccet mortaliter contra charitatem, & non contra justitiam.

Dico 6. Ratione vitæ non potest dari compensatio æqualis. cùm vitâ ablata, & membrum mutilatum restitui nequeat Occidens ergo, solùm ad damna obligabitur resarcienda. quomodo autem, & qualiter, judicio prudentis relinquitur, secundùm diuersitatem casuum.

Aduerte: pœna capitis quæ à judice imponitur pro homicidio non compensat damnum illatum vxori & filijs. Sanchez relatus in summa Dianæ v. restituere. quia non est actus justitiæ commutatiuæ in satisfactionem partis, sed justitiæ legalis in satisfactionem Reipublicæ, & terrorem aliorum. hoc tamen intellige cum Lessio, si hæredes exigant talem satisfactionem, quòd honesti non solent, vt ponderat hic Author.

Dico 7. Possessor bonæ fidei, postquam resciuerit dominum rei, tenetur eam restituere si extat. si res perijt ad nihil tenetur. Item si extant fructus naturales, aut mixti, tenetur restituere, sublatis expensis & laboribus. Si non extant, tenetur restituere id, in quo factus est ditior. Si non extant fructus, nec factus inde ditior, ad nihil tenetur, si nec ipsa res extat. At possessor malæ fidei tenetur rem & fructus restituere, subtractis expensis, siue extent fructus siue non extent. & præterea tenetur integrum damnum resarcire, quod ex illius injusta actione alius est passus.

Dico 8. Qui habuit equum à latrone bonâ fide, putans latronem esse verum dominum, & illum detinuit per vnum annum, & per eundem lucratus est centum, postea resciuit equum fuisse raptum, non tenetur nisi equum Domino restituere. hoc tamen intellige, si consumpsit omnes fructus, & in nullo factus est ditior. Si verò extat aliqua pars fructuum, vel aliquid, quo ex illis factus est ditior, tenetur ad illam sublatis expensis &c. hæc conclusio sequitur ex præcedenti.

Hinc infertur, quòd emens bonâ fide equum, equitando bonâ fide in eo per spatium vnius anni, qui si alias pedester incessisset, non tenetur ad restitutionem sumptuum, quos in vtendo alio equo insumpsisset. quia in nullo factus ditior.

Dico 9. Qui bonâ fide emit rem furto ablatam, si postea resciat esse furto ablatam, & aliàs videat non posse aliter pretium recuperare,

 potest

potest rescindere contractum cum latrone, etsi sciat hunc non redditurum. Sylu. Nauar. & alij. nam tunc non cooperatur latroni, sed ponit rem in statu in quo inuenit. Quòd si aliâ viâ potest recuperare pretium, verisimile est, quòd ex justitia teneatur eam reddere vero Domino. aliàs (ait M. Bzannes) cooperatur latroni. Sed quid dicendum, si emat rem à latrone vt eam det vero Domino? respondeo, quòd possit exigere pretium pro ea. nam ex bono opere, non debet reportare damnum.

Dico 10. Fur, non solùm tenetur reddere equum, sed & pretium eius, si mortuus (nisi eodem modo mortuus fuisset apud Dominum) & prætereà tenetur resarcire damnum, quod passus est dominus equi, & reddere fructus perceptos, sublatis expensis, siue extent siue non extent. *Ex quo habes* quòd possessor malæ fidei teneatur ad restitutionem damni emergentis, & lucri cessantis. v. g. Petrus habet equum, quo frequenter lucratur florenum, & sic hâc pecuniâ se sustentat, ac agrum elaborat. qui ergo equum Petri malâ fide retineret, obligaretur ad restitutionem omnium horum.

Dico 11. Turpe lucrum non est restituendum, nisi injustè accipiatur. dicitur autem turpe lucrum, quod habetur ex actione mala. Itaq; si quis accipiat pecuniam ad occidendum hominem, & occidat, potest illam retinere, quia vendidit operam suam, licèt malam. tenetur tamen ad damnum, quod sequitur ex morte occisi. tenetur etiam ante adimpletam conditionem rescindere contractum, pretio restituto, aut cum obligatione restituendi. Item Iudex potest retinere pretium, pro ferenda sententia iniqua quod accepit, quia vendidit operam suam, licèt malam. tenetur tamen ad restitutionem damni illati, per sententiam iniquam. hoc totum colligitur ex Ioan. Corr. p. 1. Casuum q. 100. Cæterùm non potest Iudex retinere pretium, pro ferenda sententia justa, quia ex justitia tenebatur talem sententiam ferre. Vndè si vendat aliquis id, quod ex justitia tenetur facere, & gratis, malè vendit & sic non potest facere pretium suum, & tenetur restituere, nisi alius remittat restitutionem.

Dico 12. Depositarius restituet depositum, etiamsi pereat sine culpa mortali, vel veniali, modò pereat de lata culpa. Communis apud de la Cruz, qui refert D. Thomam. non tamen tenetur restituere de leui aut leuissima culpa, vt probat Corrad. p. 1. in addit. ad q. 100. Cujus ratio inter alias. nam depositum accipitur in gratiam & vtilitatem illius tantùm, qui deposuit, vnde absurdum esset grauare de-

Posita-

positarium, vt restituat ex leui vel leuissima culpa. Vide Notan. 5. Vide etiam dicta in 4. d. 24. conc. 3.

Dico 13. Commodatarius qui accepit commodatum in suam solùm vtilitatem, si pereat commodatum ex sua culpa, quàmuis leuissima tenetur ad restitutionem. Caiet. Bannez, Sylu. Adrianus &c quos sequitur de la Cruz, nam accepit rem in suam solùm vtilitatem non tamen tenetur commodatarius restituere commodatum, si pereat casu fortuito. Michaël Salonius.

Dico 14. Conductor qui accepit rem in suam & locantis vtilitatem, si de sua leui culpa pereat, tenetur restituere, pro hac citat de la Cruz Communem Thomistarum. nam locatio fit in vtilitatem conducentis & conductoris. Sed depositarius, qui accepit rem in solam vtilitatem domini, tenetur solùm de lata culpa, & commodatarius, qui accepit rem in suam solùm vtilitatem, tenetur de culpa leuissima. Ergo conductor tenetur de culpa media. cùm vtilitas sit communis, scilicet conducenti & conductori.

Dico 15. Dum alicui eodem die datur pecunia mutua & commodatur liber, & statim per latrones spoliatur vtroq;, tenetur ad restitutionem pecuniæ, non autem libri, quia pecuniæ erat dominus, non autem libri, res autem perit domino. Vide Distinct. 34. Nota. secundum.

Dico 16. Dum aliquis vtitur deposito vel locato ad alios fines, quàm fuerit datum à Domino, & res ea de causa pereat, tenetur ad restitutionem, quia excessit modum depositi, & locati. & similiter, si res deterioratur.

Dico 17. Pignus si pereat culpâ habentis pignus, est obligatio restituendi. Quod si pignus injustè detineatur, & pereat quocunq; modo, erit obligatio restituendi; nisi etiam perijsset, si fuisset restitutum domino, quod sanè intelligendum.

Dico 10. Vsurarius tenetur res restituere per vsuras acquisitas, proprio domino. nec satisfacit eas dando pauperibus. Idem dic de rebus aliter, quàm per vsuram comparatis, non enim sufficit eas erogare in pias causas, aliàs proprius dominus damnificaretur. Et hoc docent Doctores, explicantes particulam Cui, in prædictis versibus positam. aliter dicendum, si proprius dominus non inuenitur, neq; hæredes, tunc enim erogari debent in pias causas.

Dico 19. Vsurariorum complices, quod idem de complicibus latronum

tronum & furum dicendum (vſurarij enim à furibus & latronibus in modo tantùm differunt) tenentur ad reſtitutionem, ſicut & ipſi vſurarij. Quantùm verò ad concomedentes ex vſuris, oportet diſtinguere. aut enim hoc bonâ vel malâ fide faciunt. circa quod obſeruanda ſunt ea, quæ diximus concl. 2.

Dico 20. Hæredes vſurariorum, ad reſtitutionem, niſi ipſimet Vſurarij reſtituerint, obligantur. Qui ſi dicant, ſe non poſſe, quia ſic periculo famæ & honoris ſe exponunt, reſpondendum eis, quòd ſuper re injuſtè acquiſita & ad ſe deuoluta dominium non habeant. Vnde tenentur ſub mortali quærere modum reſtituendi.

Dico 21. Ex defraudatione vectigalium oritur obligatio reſtituendi etiam in conſcientia, ſi vectigalia ſint juſta, & fraudulenter non ſoluantur. debent autem cenſeri juſta à ſubditis, niſi certò conſtet de eorum injuſtitia. Qui verò fraudat vectigalia non tenetur ad reſtitutionem pœnæ, niſi poſt ſententiam judicis. Similiter miniſtri ſi permittant injuſtè defraudari vectigalia tenentur ad reſtitutionem damni domino illati, niſi fraudator reſtituat, non autem ad reſtitutionem pœnæ, quam per talem negligentiam incurrunt. Vide *Notan.* ſextum.

Dico 22. Sunt etiam reſtituenda bona inuenta, quæ habent dominum, ſed ignoratur. & quidem proprio domino debent reſtitui, qui diligenter inquiri debet. fit autem diligens inquiſitio ſecundùm Salazar, quando per publicas plateas, vel cathedras Eccleſiarum res inuenta promulgatur, quòd ſi præmiſsâ diligenti ad dominum inquirendum inquiſitione, hic non inueniatur probabilis eſt aliquorum apud Fernandez ſententia, inuentorem res inuentas tutò in conſcientia retinere poſſe. Sanctus Thomas in oppoſitum citatus, explicatur à dela Cruz. Si dominus rei inueniatur, poteſt inuentor non ſolùm aliquid petere pro labore, & expenſis, ſi fortè aliquæ fuerint in re inuenta conſeruanda, & quærendo domino exhibitæ, ſed etiam poteſt aliquid accipere, & petere in præmium, ſine violentia tamen & fraude. Aduerte. Merces, ad vitam ſaluandam in mare projectæ, non poſſunt retineri, eſtq; excommunicatio in Bulla Cœnæ Domini, contra eas non reſtituentes.

Dico 23. Theſaurus cujus Dominus neſcitur, ſi inuenitur in proprio fundo, eſt totus inuentoris, ſi in alieno fundo inuenitur à caſu, medietas vna erit Domini fundi, altera inuentoris, ſecundùm S. Thom. 2. 2. q. 66. a. 5. ad 2. Si ſtudioſè quærendo inuenitur cum licentia

centia domini donantis quia ipse non vult quærere, totus est inuentoris vt docet Pouodouius. Si verò quæritur contra vel præter voluntatem Domini, totus erit Domini. Bonac. cum alijs. Quod si sciens in fundo esse thesaurum fundum emat, thesaurus est emptoris. Bonac. cum multis alijs, & colligitur ex Matt. 13. & S. Th. citato loco. consuetudo, quod thesauri sint principum, non obligat in conscientia. quia propter metum dominorum seruatur, nec moribus vtentium fuit aliquando approbata, nisi violenter. Armilla Sylu: Sot. &c. secus dicendum est, si grauis Reipublicæ necessitas vrget, vel vt docet Pouodouius, si alicubi lex aut consuetudo consona, aliter præscribit.

Dico 24. Tenemur restituere statim ac possumus. D. Th. 2. 2. q. 62. a. 8. nam cum Præceptum restituendi vt docet D. Th. ad 1. includat istam negationem, non retineas alienum, obligat semper & pro semper. Quod si non potes statim restituere, habeas animum restituendi pro tempore, quo poteris. & dum habes animum contrarium, es in actuali peccato. & explicabis in confessione notabile tempus, quo habuisti talem animum, & quo poteras restituere, & non restituisti.

Dico 25. Quando aliquis tenetur ex bona fide, res determinanda est in fauorem ejus, quantùm fieri potest. è contra verò, si tenetur ex mala fide, res determinanda est in fauorem domini, cui debetur. v. g. fuit mihi datus equus hic Climontouiæ, quem bonâ fide possedi, & cum illo me transtuli Cracouiam. dum rescio equum esse alicujus commorantis Climontouiæ, satis est si restituam eum Cracouiæ, scribendo ad dominum, vt suis expensis mittat ad recipiendum eum. Si verò mala fide habui equum, teneor eum meis expensis remittere Climontouiam. Quòd si in via perijt, adhuc teneor eum restituere domino, ita vt ille nullum inde patiatur nouum damnum, & nouas expensas. Si tamen quantitas rei tam modica esset, vt mittendo eam ad dominum quatuor vicibus plus per viam consumi deberet, tunc res aliter secundum prudens judicium, & attentis circumstantijs disponenda foret.

Dico 26. Quantùm ad ordinem debitorum. Mortuo aliquo *primò* debent solui debita existentia in propria specie, justè aut injustè contracta. Cajet. & sermo est de rebus emptis nondum solutis, existentibus in propria specie. *Secundò* soluendæ sunt expensæ funeris. Sylu. Scias, legata non esse debitis præferenda. de la Cruz. *Tertiò* debi-

ta certa incertis præferenda. quæ autem inter certa priùs ſoluenda vide dela Cruz & alios. accedit, quòd hæc res ſit judicanda ſecundùm varias circumſtantias, & prudens Confeſſarij, vel alterius judicium.

Dico 27. Quando debita ſunt ejusdem rationis, antiquiora non ſunt præferenda, ſed diuidantur debitoris bona, ſingulis creditoribus ſecundùm proportionem debiti cujusq; & ſic debitor non debet integrè vni creditorum ſoluere, ſi non habet bona, quibus alijs ſoluat. aliàs integra ſolutio debiti vnius, reuocatur l. 1 & 2. ff. quæ in fraudem creditorum. Sed hoc non obſtante docet Sylu. poſſe debitorem ſecurè in conſcientia, ſoluere integrè pauperi, etſi in foro externo, talis ſolutio reuocetur. Dixi. *debita eiusdem rationis.* nam vtrum debita illicitè contracta, ſint præferenda, debitis licitè contractis, & priùs ſoluenda? affirmat Medina. negat Cajet.

Dico 28. Poteſt interdum aliquis excuſari à reſtitutione propter impotentiam, quia non habet niſi neceſſaria, ad ſuæ familiæ ſuſtentationem. Semper tamen habet obligationem reſtituendi, quàm primò poterit. neq; tenetur cadere de ſuo ſtatu. niſi talem ſtatum ex furtis & injuſtis acceptionibus haberet. tenetur tamen de ſuo ſtatu tollere ſuperflua & non neceſſaria parcè viuendo, ad hoc vt debita paulatim exoluantur, alioqui non eſt tutus in conſcientia. *Secundò* poteſt aliquis excuſari à reſtitutione propter liberam remiſſionem creditoris. *Tertiò* propter compenſationem, quia aliùndè ipſe eſt creditor (hoc eſt debetur ipſi aliquid à ſuo creditore) debet autem creditum eſſe certum, ſicut certum eſt debitum. nam ſi eſſet dubium, non poſſet ſibi compenſare, niſi pro qualitate dubij. debet autem tacita compenſatio, ſemper fieri cum cautela neceſſaria, ne alius bis patiatur detrimentum, putans ſe eſſe debitorem poſt factam compenſationem. & regulariter hæc tacita compenſatio debet fieri, quando homo non poteſt facilè ſuum recuperare, & ad vitandas longas lites, item inimicitias & moleſtias.

Dico 29. Bona fortunæ inferioris non debent reſtitui cum damno fortunæ ſuperioris. v. g. bona corporis non debent ſolui cum notabili detrimento honoris, neq; honor cum detrimento vitæ, hujus exempla Vide apud Salazar de reſt. circa finem.

Aduerte. dum ceſſat periculum vitæ, tenetur læſor famæ dictum aduerſus alium reuocare.

Dico 30. Impediens aliquem à conſecutione cujuscunq; boni, modis

modis licitis, ad nullam restitutionem tenetur. Impediens verò injustè eum, qui jam consecutus, tenetur ad æquale. Si verò propè erat vt assequeretur, vel quia verisimile erat ipsum assecuturum, tenetur compensare ad arbitrium prudentis viri, secundùm quod magis vel minùs videbatur consecuturus. Armilla quoad omnes partes: quia quilibet habet jus ne injustè impediatur.

DISTINCTIO XXXVIII.

De restitutione furtorum minutorum.

DIco 1. Qui pluribus per furta minuta furatur ad restitutionem sub peccato mortali tenetur. est contra Sà & Benaducium, qui absolutè docent modica furta nunquam coalescere ad constituendum mortale, & inducendum onus restitutionis, nisi procedant ab eadem voluntate continuata. pro nobis tamen stat Innoc. XI. qui sequentem damnat *non tenetur quis sub pœna peccati mortalis restituere, quod ablatum est per pauca furta, quantumcunque, sit magna summa totalis.*

Dico 2. Qui nequit ijs, à quibus accepit commodè restituere, vel quòd ignorentur, vel quia executio restitutionis moraliter impossibilis, injungendum damnificatori à Confessario, vt det in pauperes vel alia pia opera. hoc enim videtur maximè consentaneum voluntati dominorum, a quibus subtractum est. Lessius & alij comm. Nomine pauperum veniunt, qui egent necessarijs ad decentem statum. item secundum Nauar. pia opera.

Dico 3. Ad peccatum mortale major quantitas requiritur, quando quis eidem magnis interuallis per pauca furta accipit, & non ex industria, sed per occasionem, quàm dum breuiter, vel de industria, vel simul accipit. Vndè dato quòd is mortaliter peccet, & ad restitutionem teneatur, qui ab eodem paupere rustico decem grossos simul accipit, vel per partes de industria, requirentur 15. vel viginti, vt quis teneatur restituere, magnis interuallis ablatos. Lessius ex Nauarro. Ex quo patet, quando eidem magnis interuallis per furta minuta res aufertur, vel duplo major quantitas ad peccatum mortale requiritur, vel saltem medietatem excedens illius, quæ alias requiritur ad peccatum mortale, quando simul vel paruis interuallis accipitur.

Petes. Quando nam furta minuta coalescant in vnum moraliter, vt quis ad restitutionem teneatur? ℞. Quando non notabiliter ma-

gnum interuallum intercedit. interuallum notabiliter magnum, secundùm Fillucium & Summam Dianæ, est vnius mensis vel dimidij.

Dico 4. Ad peccatum mortale, major quantitas requiritur in furtis filiorum à parentibus, juxta superius dicta, quàm famulorum à Dominis, & in furtis famulorum, quàm exterorum, Lessius.

Dico 5. Ad peccatum mortale major quantitas requiritur, quando quis à diuersis minuta furatur, quàm quando ab vno, quia diuersi illi parum læduntur. nec ita curant rerum minutarum restitutionem. Less.

Dico 6. Qui post notabilem quantitatem, per furta minuta factam, addit alia furta minuta, secundùm Bonac. & alios, noua peccata mortalia committit; quia renouat implicitè voluntatem retinendi rem alienam in notabili quantitate. Si tamen post oblatam per furta minuta notabilem quantitatem, doleret de furto, & de nouo furaretur quid minutum, non peccaret mortaliter; quia furtum sequens discontinuaretur per pœnitentiam à præteritis. Bonacina.

MONITIO.

CONfessarij, non facilè in furtis minutis, & quæ ad peccatum mortale non pertingunt, dissimulent, sed pro conditione personarum semper aliquam restitutionem imponant. quod fiat vel reddendo eandem rem, si extat. vel ejusdem speciei, vel pretium rei. vel compensando majori obsequio. vel si creditoribus non possunt, conferendo pauperibus. hâc enim ratione magis terrentur, quàm alijs pœnitentijs. alioquin fiunt ad hujusmodi furtula faciliores, & ad majora gradum faciunt. Less. Lib. 2. c. 12. dub. 8.

Circa Octauum Præceptum.

Quid prohibetur octauo præcepto? Quæ sunt peccata linguæ?

HOc Præcepto prohibetur omne peccatum linguæ, vt est falsum testimonium; mendacium; detractio, contumelia, conuitium, murmuratio, susurratio, derisio, maledictio. &c. prohibetur etiam cooperatio adhæc non solùm enim peccant, qui falsum testificantur, mentiuntur, detrahunt &c. sed & qui consentiunt, complacent &c. huc reducitur judicium temerarium, suspicio &c. Item prohibentur peccata in judicio commissa, sed de his v. 4. d. 14. & seq.

DISTIN-

DISTINCTIO XXXIX.

De falso testimonio.

NOta. Falsum testimonium est testificatio, seu assertio falsi in præjudicium proximi. includit in se mendacium, quod est assertio falsi scienter, ad decipiendum proximum. & licet dicatur verum, si putatur falsum, adhuc mendacium est. diuiditur in jocosum officiosum, & perniciosum. *jocosum* est ob delectationem, *officiosum* ob vtilitatem, *perniciosum* in nocumentum proximi.

Quid est testimonium falsū? Quid est mendaciū & quotuplex?

Dico 1. Dum quis in judicio testificatur falsum primò peccat peccato mendacij. Secundò peccato sacrilegij, si adhibuit juramentum. tertiò peccato injustitiæ nisi excusetur paruitate materiæ, vel alia causa. & tenetur ad restitutionem, non tamen cum majori damno quam sit illud, quod patitur proximus ex falso testimonio, vt colligo ex Less. Lib. 2. Concl. 30. d 7. tenetur tamen cum æquali. v. g. ex falso testimonio Pauli, aliquis mittendus est ad triremes, Paulus cum periculo ejusdem pœnæ tenetur retractare, non tamen cum periculo vitæ, nisi propter testimonium Pauli alter esset in eodem periculo vitæ, vt docui cum communi tractans de homicidio. Quòd si non retractat, peccat, & tenetur ad damna, quæ patitur ille in triremibus, & sua familia. Quòd si absq; testimonio Pauli ad triremes iuisset, Paulus quidem peccauit, sed non tenetur ad restitutionem. v. g. si fuit vltimus testis non necessarius. hoc benè pondera. ille verò nec ad restitutionem tenetur, nec cum periculo vitæ reuocare, qui ex ignorantia, vel alia causa non peccauit mortaliter ferendo falsum testimonium Less. cit. cum Cajet. tenetur tamen quantùm potest obuiare malo.

Dico 2. Quando multi testes concurrunt per modum vnius, omnes tenentur ad restitutionem, etiamsi media pars suffecisset ad condemnationem, non enim major ratio vnius, quàm alterius. doctrinam vtriusq; conclusionis applica etiam ad testes extra judicium tales enim præterquam quod peccent, tenentur ad restitutionem ob damna, quæ sunt consecuta.

DISTINCTIO XL.

De Detractione, murmuratione & susurratione.

NOta 1. Detractio est *denigratio famæ alterius, per verba in eius absentia.*

Quid est detractio, contumelia, conuitium, improperium, murmuratio, susurratio & derisio?

Differt à contumelia, quia contumeliosus per manifesta verba & in faciem remouet alterius honorem. hinc contumelia est *inhonoratio alicuius per verba, aut signa denotantia malum culpæ.* vt si alicui dicatur fur, mendax. &c. differt à conuitio, quia per conuitiũ repræsentantur mala siue pœnæ siue culpæ. v.g. dico alicui es cæcus, &c. est cõuitium. Item si dico es fur, est etiam conuitium, sed non tantùm secundùm D. Th. 2. 2. q. 72. a. 1. quando verò dicitur defectus minorationis seu indigentiæ, est improperium, v.g. si dicitur, ego te de fame eripui. Murmuratio est *quædam querela cum impatientia, in his, quæ homo patienter ferre deberet.* Susurratio est; *quâ quis obloquendo, amicitiam inter aliquos tollit.* his est affinis derisio, *quâ quis alterius malum vel defectum in ludum vel risum ponit vt erubescat.* potest fieri verbo, cachinno, naso. &c.

Nota 2. Detractio multipliciter fieri potest, vel quia detrahens falsum imponit, vel auget peccatum, vel reuelat verum occultum verbis vel scriptis vel signis, vel asserit res bonas malâ intentione factas, vel negat bonum alterius, vel malitiosè tacet, vel diminutiue fatetur. Armilla ex S. Th. qui modi detractionis sequentibus versibus exprimuntur. Imponens, augens. manifestans. in mala vertens.

Qui negat. aut minuit. tacuit. laudatq; remisśè.

Dico 1. Detractiones sunt ejusdem speciei, licèt sint circa diuersas res. Sà. hinc non tenemur in confessione explicare circa quam rem detraximus, nisi notabiliter aggrauaret. quod tunc fieri puto, quando magnæ authoritatis viri grande crimen injustè reuelatur. Ratione alicujus circumstantiæ fieri potest, vt detractiones specie distinguantur. vt patet in detractione, quando falsum imponitur. in detractione contra Sacerdotem, quæ habet adjunctam malitiam contra reuerentiam Sacerdotibus debitam. In detractione contra patrem, quæ habet malitiam contra pietatem parentibus debitam. in detractione facta ex odio, quæ habet malitiam odij. Bonac. hæc applica ad contumeliam, conuitium. &c.

Dico 2. Non est detractio, si crimen proximi est publicum. potest tamen aliquando esse contra charitatem. si dicatur ex contemptu & vilipendio proximi, & ex aliquo interno odio.

Dico 3. Qui sibi complacet in detractione alterius, peccat mortaliter contra charitatem. & idem dic de vidente, damnum secuturum ex alterius detractione, si non resistit, cùm possit. damnum commmune secutum ex detractione est læsio famæ. Quod si ad id ex officio tenetur, peccat contra justitiam non resistendo detractori. vt

si sit

si sit prælatus detrahentis, vel ejus cui detrahitur. & sic restituet damna secuta, & qui inducit detrahentem, aut addit ei animum ad detrahendum. nam omnes isti sunt causæ morales talis damni.

Dico 4. Narrare defectus naturales in anima aut corpore, vt esse parui ingenij, aut esse cæcum &c. non est mortale. Item aperire defectus natalium, vt dicere aliquem natum esse de adulterio, supposità veritate, non est mortale, secundùm Petrum Nauarram & alios. nisi proximus inde valde contemneretur. tandem non est mortale narrare in genere aliquem esse v. g. auarum. &c. quia hoc per se loquendo non sonat peccatum mortale, sed naturalem inclinationem, vel culpam venialem consequenter in his casibus non est obligatio sub mortali ad restitutionem. *Aduerte.* ex Bonac. si quis alteri in faciem dicat, quòd sit v. g. cæcus, ex adulterio natus. &c. licet hoc jam publicum sit, mortaliter peccat, quia grauiter contumeliatur seu potiùs conuitiatur, & restituere honorem, per ejusdem exhibitionem obligatur.

Dico 5. Si quis narrat quod audiuit, asserens se nescire an ita sit, sed narrare quòd audiuit, peccat mortaliter, & tenetur ad restitutionem, si fides adhibeatur, & fama sit notabiliter læsa. Sotus, Bannez, & alij contra Cajet. Sylu. & alios. Quod verum est quàmuis ex leuitate audientium talis procedat infamia, vt docet & probat Fernandez 1. p. c. 14. §. 4. attamen si sic narrans, non putat aliquomodo secuturam infamiam, teneo non obligandum ad restitutionem. Si tamen sine magna difficultate famam restituere posset, sub mortali teneretur.

Dico 6. Narrare crimen alicujus secretum est peccatum mortale. & quia contra justitiam oritur obligatio restituendi. quàmuis fiat viro graui & sub secreto. est contra Cajetanum, Fernandez & alios, & ipse sic docui in primo cursu supra Decalogum d. 14. conc. 35. sic tamen tenet Soto Bannez, Philippus à Sanctissima Trinitate & est communior, quia ex hoc sequitur infamia, & fortè major, quàm si alijs viris ordinarijs diceretur. potest tamen excusari, si hæc reuelatio fiat in bonum delinquentis, vel in ordine ad bonum publicum, cum debitis circumstantijs.

Dico 7. Non est peccatum mortale, saltem contra justitiam, crimen alterius alicubi publicum, manifestare alibi, vbi nescitur. & sic nulla obligatio restituendi famam. pro hac Bonac. refert aliquos de rest. disp. 2 q. 4. puncto 6. & Diana p. 3. tract. 5. resol. 17. refert

Facun-

Facundez. præterea Bonac. & Diana eandem sequuntur. ratio est. quia delinquens per criminis publicitatem amisit jus in famam. consequenter manifestans crimen ejus publicum non facit illi injuriam, non peccat contra justitiam. tum quia consuetudine receptum est, vt delicta publica notentur, historijs commendentur, vbiq; promulgentur, & à quolibet perlegantur. Ergo signum est non esse peccatum contra justitiam, nec esse obligationem ad restitutionem, delictum in vno loco publicum referre alibi vbi nescitur. loquitur autem conclusio etiam de loco ad quem fama difficilè vel nunquam peruenisset, vt patet ex probatione. item loquitur conclusio de quacunq; publicitate. Pro quo sciendum. publicum dici potest dupliciter. Scil: publicum publicitate juris, & publicitate facti. publicum publicitate juris est illud, de quo constat per ipsius rei confessionem in judicio, aut per testium depositionem, aut per judicis sententiam. publicum publicitate facti est illud, quod in multorum præsentia est commissum. vt in foro publico, aut via publica. ad hoc reducitur famosum, cujus fama ex sufficientibus indicijs orta innotuit majori parti viciniæ, vel oppidi &c. quod autem scitur à majori parte collegij vel congregationis, quæ decem v. g. Personis constat, non est absolutè publicum, sed solùm respectu illius congregationis. publicum enim simpliciter dicitur, quòd in tali loco, & cum talibus circumstantijs factum fuit, vt facilè alijs innotescere potuerit. hoc sumitur ex Fillucio apud Bonac. loco cit. scias, publicum hic explicatum confundi cum notorio. v. dicta in 4. d. 28.

Explicatur notitia publicitatis.

Dixi *contra iustitiam.* nam fieri potest, vt referre crimen alterius publicum, vbi nescitur sit mortale contra charitatem, si ex hac diffamatione sequatur graue damnum, dedecus consanguineorum &c. quia lege charitatis tenemur graue proximi damnum impedire, dum possumus, nec causa adest permittendi illud. Sic intelligendi Cajet. & Nauar. qui dicunt non esse mortale contra charitatem. *Ex quo patet.* Si quis perdat famam Sendomiriæ, & vadat Cracouiam, ibique honorato fungatur officio, non peccatur contra justitiam, nec est obligatio restituendi famam prodendo talem, licèt propter hanc criminis detectionem remoueatur ab officio. Bonac. referens alios. peccatur tamen contra charitatem.

Dico 8. Non est peccatum contra justitiam referre alicui delicta alterius propter quæ fuit aliàs infamatus, quamuis nunc bonam famam acquisierit bonis actionibus, modò referens non ostendat,

etiam

etiam nunc ipſum eſſe infamem. quia non fit injuria. quàmuis enim nunc bonam famam retineat, tamen ratione delicti aliàs perpetrati fuit infamis, & nunquam acquiſiuit jus, vt dicatur probus pro eo tempore, quo fuit improbus. Bonac. cum alijs. hoc tamen ex circumſtantijs poteſt contra præceptum charitatis militare.

Dico 9. Peccatum occultè commiſſum, & injuſtâ reuelatione vulgatum, eâq; viâ publicum in vno loco, publicare magis ibidem, non eſt mortale, nec taliter publicantes tenentur ad reſtitutionem. Ita probabiliter Leſſ: ſecutus Magiſtrum Bannez relatum à Bonacina citato. quia publicitas tribuit licentiam loquendi. oppoſitum docet Fernandez cum Bonacina & alij ab vtroq; relati. Quare ſuaderem, qui ſcit rem occultam injuſtâ reuelatione vulgatam, à modo narrandi abſtineret.

Dico 10. Qui non poteſt aliter impedire detractionem, debet diſcedere, ſi commodè poteſt, vel ſermonem ad alia transferre, vel facetiam interponere, vel obſecrare ne de ea re agatur, vel vultum hilarem non præbere ſed triſtiorem, juxta illud Prouerb. 25. *Ventus Aquilo diſſipat pluuias, & facies triſtis linguam detrahentis.* Ita Bonac. referens alios de reſtit. diſp. 2. q. 4. puncto 11.

Dico 11. Dum ſolus adeſt, qui audit detrahentem, debet omnibus modis conari diſcedere, ſi alio modo ſcit non poſſe quicquam efficere, ne ſic manendo ſit detrahenti occaſio prolongandi detractionem, à qua ceſſabit ſi auditore carebit. Dixi. *dum ſolus* &c. nam ſi plures adſunt, diſcedere non tenetur, modò non complaceat, & ſciat alios certò permanſuros.

Dico 12. Dum quis ſecundùm præcedentem concluſionem, bonâ fide audit detrahentem, caueat ne per hoc cui detrahitur bonum nomen apud ſe deterioretur, aliàs recedere obligaretur, ſi adhuc plura aduerteret referenda à detrahente. vel ad minus, ſi hoc facere non poteſt, firmiter apud ſe proteſtetur, quòd infamatum in eadem reputatione ſit conſeruaturus.

Dico 1 . Perſonæ priuatæ ſæpiùs excuſantur à mortali non obſtando detractioni. Tum quia ſæpè non ſperatur emendatio, tum quia audiens non debet in dubio præſumere de loquente malum, niſi habeat ſufficientes conjecturas in contrarium, & cum ipſe neſciat an delictum quod ab alio narratur ſit publicum vel occultum, & vtrum juſtè vel injuſtè narretur. fieri enim poteſt, vt id quod narratur ſit publicum, juſtèq; narretur, & conſequenter faciat injuriam nar-

fanti obſtando, acſi corriperet de peccato, quod neſcit peccatum, quod procedit ſi narrans non ſit homo leuis. Bonac. cit. Poſſunt adhuc perſonæ priuatæ excuſari à mortali non obſtando detractioni, ſecundùm dicta de correctione fraterna.

Dico 14. Qui falſum crimen proximo impoſuit, præter hoc quod grauiùs peccauerit, quàm ſi tantùm verum occultum manifeſtaſſet, tenetur retractando dicere ſe falſum dixiſſe. immò jurare tenetur, ſi fides non adhibeatur. Nam tenetur famam proximi omni modo poſſibili reſtituere. Bannez & Soto.

Quomodo fama reſtituenda? Dico 15. Qui verum crimen, occultum tamen, reuelauit, dicat ſecundùm D. Thomam 2.2. q. 62. a. 2. ad 2. ſe male dixiſſe, injuſtè diffamâſſe. nam ſi impoſitio criminis credebatur, & retractatio eſt credenda aliàs audiens à temeritate non excuſaretur. vel laudet in illa materia, in qua infamauit, vt docet Moſcic. cum Leſſio. v. g. dicendo. hic homo tali virtute apud homines claret. nec mentitur, nam verè claret, cùm oppoſitum publicè non conſtet. Quòd ſi fama publicè læſa, dicat Prædicatoribus vel Parochis, vt ſuo nomine dictum retractent apud plebem ſecundùm Rodericum, quem citat & ſequitur Fern. 1. p. c. 14. Sed quomodo honor à contumeliante & conuitiante reſtituendus? ℞. *Primò* reſtitui poteſt amicâ ſalutatione. oſtenſione majoris beneuolentiæ. peculiari fauore & honore. & talis modus ſufficit ſuperioribus, ſcilicet Prælatis, Dominis, Parentibus & Magiſtris, erga inferiores. Item viro nobili & illuſtri erga plebeium. ℞ *Secundò* reſtituitur adhibendo ad menſam, dando locum honorificum. Qui modùs ſæpè ſufficit inter eos qui ſunt paris conditionis. *Tertiò* Petendo veniam. quo modo debent vti inferiores, erga ſuperiores, & ſæpè etiam æquales inter ſe, vt ſi læſus hanc ſatisfactionem juſtè exigat, nec plus ante ſententiam judicis exhibendum. etiam pro ſummis injurijs. & hoc moribus gentium receptum eſſe, ait Leſſius. Sciendum tamen, magis humilem veniæ petitionem pro majori injuria exhibendam.

Quomodo honor reſtituendus?

Dico 16. Qui diffamauit apud paucos, per quos poſtea eſt crimen diuulgatum apud plures, ſi hi pauci, quibus dixit erant viri prudentes & timorati, licèt poſtea ex incuria rem diuulgauerint, apud hos tantùm detractor tenetur retractare, & famam reſtituere. quià ſequens damnum per accidens fuit ſecutum, & ipſi qui imprudenter diuulgârunt illud tenentur ad integrum reſarcire. Si verò illi pauci erant homines leues, tenetur retractare apud omnes. quia damnum

damnum præuisum, subsecutum fuit. Toletus apud Fernand. citatum.

Dico 17. Murmuratio committitur contra Deum, quando displicet alicui, quòd v. g. non det prosperitatem, vel mittat tribulationem, vel non regat mundum modo nostro. Committitur contra homines, quando quis conqueritur de re justa, sed non debito modo, vel non apud eum, cujus interest prouidere. & potest esse peccatum mortale, v. g. quando murmuratio fit contra aliquod præceptum, vel propter scandalum. Armilla. coincidit cum detractione. quamuis nomine murmurationis minùs significetur.

Dico 18. Susurratio ex suo genere est peccatum mortale. quia tendit ad nocumentum proximi, non qualecunq;, sed graue. videlicet tollere amicitiam, quod est bonum melius honore & famâ. ideò grauius est detractione & contumelia. ex S. Th. 2. 2. q. 74. a. 4. Licet quis non intendat tollere amicitiam, si tamen incautè loquitur talia, quæ ex natura sua sufficiunt tollere amicitiam, & facilè potest aduertere, quid ex talibus verbis solęat sequi non excusatur à mortali. Armilla.

DISTINCTIO XLI.

De Maledictione.

NOta. Maledictiō est, quâ quis imprecatur alicui cum desiderio aliquod malum, v. g. mortem, infamiam, infirmitatem, dæmones, morbum caducum, vt in Polonia &c. Quid est maledictio

Dico 1. Maledicere creaturas irrationales simpliciter absq; alia relatione est verbum ociosum. sed maledicere relatas ad Deum, vel ad bona hominis est peccatum mortale, perindè ac si his malediceretur. maledicere verò creaturas irrationales prout referuntur ad aliquod malum, prout Iob maledixit diei suæ, non est peccatum. aliàs pius Iob sic maledicendo peccâsset, quod non est dicendum.

Dico 2. Quando maledictiones fiunt verbo, sed non animo nocendi, vel ex animi subreptione, est peccatum veniale ex imperfectione actûs nisi in illo paruo tempore, & in illa subita passione iræ, esset determinatus consensus, quia tunc esset mortale, quàmuis transactâ irâ, nollet tale malum. Armilla ex Cajet. in summa.

Dico 3. Maledictio morbi caduci in regno Poloniæ, plerùmq; non

non est peccatum mortale. eò quòd vel non ex animo optetur, sed ex quadam patriæ consuetudine, vel non perpenditur grauitas morbi. quod locum habet maximè in rudibus, judico tamen, audiendo cultiores interrogandos, an maledictio ex animo nocendi processerit. cùm hi ex vna parte, faciliùs grauitatem morbi perpendant.

Remediũ contra cõsuetudinẽ maledicendi.

Dico 4. Licet maledictiones per dæmones, in Polonia frequentes, non ex animo nocendi prolatæ, non sint peccatum mortale, talibus tamen vt hanc difformitatem videant, & eò faciliùs desistant, injungenda est aliqua deuotio v. g. vnum Aue Maria vel formatio Crucis, vel nominatio nominum IESVS MARIA, semel singulis diebus sinè obligatione tamen, vt taliter per talem paruulam deuotionem, gratiam præseruatiuam à tam difformi consuetudine impetrent.

Dico 5. Qui maledicit imprecando mortem, infamiam, paupertatem &c. spectatâ authoritate D. Th. 2. 2. q. 76. a. 4. ad 2. item ratione Cajet. & Bannez 2. 2. q. 35. a. 6. tenetur has maledictiones explicare. Sed quia opposita sententia ob authoritatem Bonac. Dianæ & Tamburini, suâ non caret probabilitate, ideo suaderem circa explicationem specierum maledictionis; pœnitentes non esse molestandos.

Dico 6. Licet interdùm verba injuriosa contineant falsa mala, tamen non peccatur contra justitiam consideratis personis, locis & consuetudinibus prauis. quia solent talia dici, non quia vera sint, aut judicentur ab alijs vt vera, sed ex vsu. neq; ex his sequitur infamia proximi. quia non datur illis fides. sed creduntur procedere ex aliquo malo animo, aut consuetudine praua Sic sæpè excusantur à mortali, saltem contra justitiam, rustici, pueri & milites, nec tenentur ad restitutionem. sæpè tamen peccare possunt contra charitatem, juxta dispositionem animi. qui si grauiter alium offendit tenetur reconciliari petendo veniam, aut ostendendo signa amicitiæ, aut quid simile. Sciendùm tamen, si superiores in aliquo excesserunt, reprehendendo subditos, non tenentur petere veniam, sed alio modo reconciliari ostendendo signa beneuolentiæ.

Sanè intellige.

DISTINCTIO XLII.

De iudicio temerario & suspicione.

NOta. Iudicium temerarium est, cùm quis absq; sufficienti fundamen-

damento judicat malum de proximo. Suspicio est, cum quis assentitur vni parti, cum incertitudine, & cum formidine alterius partis. differt ab opinione. quia opinio in vtramq; partem ferri potest. Suspicio verò fertur in deteriorem partem. tria ad temerarium judicium concurrunt. deliberatè, sine sufficientibus indicijs, & sine formidine asserere. v. g. videtur Iuuenis in domo mulieris, vel loquens cum illa, & propter hoc tantùm judicatur peccâsse vel intendere peccare, temerariè judicatur. si detrahitur, obligatio, restituendi famam, oritur. Quid nomine judicij temerarij & suspicionis? Quæ concurrũt ad judicium temerariũ

Dico 1. Vt judicium temerarium sit peccatum mortale, debet esse in graui materia, per quam proximus grauiter despicitur, & infamatur, etsi hæc nullum aut leue indicet peccatum. quare grauis materia censetur judicare de viro grauissimo esse mendacem, fatuum &c. quàmuis hæc paruum, aut nullum indicent peccatum.

Dico 2. Non omne peccatum mortale est grauis materia in judicio temerario, sicut & in detractione. nam judicare de viro valde vanitati dedito, quod sollicitet fœminam, aut exerceat aliud peccatum, de quo non valde curat, non est materia grauis judicij temerarij, sicut & detractionis.

Dico 3. Suspicio plenè deliberata in re graui ex leuibus indicijs, non est peccatum mortale, Armilla. Sotus & alij contra Bannez, Medinam & alios, & colligitur ex Sancto Th. quodlibet 12. a. 34. ibi. *Suspicio est quid imperfectum in genere iudicij, & ideò est imperfectus motus, & ideò non est mortale ex genere, quamuis si fiat ex odio, erit aliquando mortale.*

Dico 4. Majora indicia requiruntur ad rectè judicandum, quàm ad suspicandum, & majora ad rectè suspicandum, quàm ad dubitandum. v. g. si vir fide dignus referat, se audiuisse à fide dignis, alium bonæ famæ furatum esse, poteris suspicari, non judicare. quia inniteris proximè tantùm fundamento probabili, quod est relatio seu testimonium. & licet sit fide digni, ex relatione aliquorum fide dignorum, tamen contra virum bonæ famæ. Quod si vir timoratus refert furtum de alio non ita bonæ famæ, potes judicare ita esse, quia inniteris proximè, fundamento moraliter certo; quod licet sit relatio seu testimonium, tamen testis oculati viri timorati, de viro non ita bonæ famæ, quod testimonium ordinariè non solet esse suspectum de veritate. Non tamen si vir loquax referat furtum de viro timorato, potes judicare ita esse, immò nec suspicari. addo, tantùm potest esse nomen eius, de quo malum refertur & adeò in-

 famis

famis relator vt nec dubitare possis. Quod si vterq; est bonæ famæ, hoc est & narrator, & de quo narratur, attende circumstantias loci, temporis &c. adhoc vt appareat sufficientia indiciorum, quibus attentis, si appareant æquales rationes, suspende judicium. dela Cruz, quoad omnes partes. Tamen quantum ad vltimam partem Conclusionis judico, fauendum esse possidenti suam famam, & in antiqua bona opinione habendus proximus.

Dico 5. Si pœnitens sit timoratus, non illico damnetur, si dicat se judicâsse, aut suspicatum esse. quia ordinariè in his suspicio aut judicium prouenit ex indeliberatione. maximè si confitens sit melancholicus. Vnde de perfectione consensûs examinandus, attentâ priùs personæ qualitate.

Dico 6. Qui de aliquo ex leuibus indicijs in re graui deliberatè suspendit actum, non peccat mortaliter, v. g. si censebat Petrum natum esse nobilem, & quia alius paruæ auctoritatis dixit esse de gente Iudæorum, suspendit actum. quia majus est suspicari quàm dubitare, & suspendere actum. Si ergo in priori casu secundùm dicta non est mortale, suspicari, cur erit mortale suspendere actum? Oppositum docet Medina. Contra hoc præceptum etiam facit, qui legit litteras obsignatas, sicut & ille, qui reuelat secretum. Quare secundùm Armillam & alios, qui aperit litteras obsignatas peccat mortaliter, ob periculum sciendi secretum. Secùs dicendum, si judicatur rationabiliter, non adesse tale periculum. peccatur tamen venialiter. Item non peccat legens Epistolam, de consensu saltèm implicito mittentis, aut ejus, ad quem mittitur. tandem si timetur malum, vt vitetur.

Circa Nonum & Decimum Præceptum.

CIrca hæc duo præcepta, non multa occurrunt. nam ea, quæ sexto & septimo quoad actum externum, nono & decimo, quoad desiderium, prohibentur. quare ex dictis circa illa, facilis notitia circa hæc, haberi potest. pro majori tamen rerum notitia.

DISTINCTIO XLIII.

De Cogitatione morosa.

NOta. Cogitatio morosa tunc est, quando quis non intendit actu perpetrare peccatum v. g. carnis, seu quoduis aliud, sed contentatur illa delectatione, quæ oritur ex imaginatione objecti illici-

ti. dicitur morosa, quod mora in ea, permittendo eam, trahatur. Consensus in cogitationem morosam est duplex, expressus & tacitus. expressus est, quando voluntas acceptat positiuè delectationem. implicitus est, quando voluntas nec consentit nec dissentit expressè, sed permittit durare cogitationem & delectationem.

Dico 1. Probabile est non esse mortale, quando insurgentibus cogitationibus seu delectationibus turpibus, voluntas se permissiuè & negatiuè habet, non impediendo tales cogitationes, sed suspendit actum, nec consentiendo, nec dissentiendo, probabile inquam ob auctoritatem Cajetani & Victoriæ, & in simili docui de motibus sensualitatis. Sed probabilior est sententia Moscienſis, Ianguas & aliorum, esse mortale. tum ob periculum consentiendi. cùm cogitationes sic permissæ sæpè trahant voluntatem, etiam prius reluctantem. tùm quia, qui non reprimit cogitationes ex suo objecto mortaliter peccaminosas, virtualiter consentit, virtualis autem consensus sufficit ad mortale.

Dico 2. Probabile est in cogitatione pure morosa (hoc est vt diximus, quæ non intendit opus externum, sed tantùm delectatur circa objectum) non esse exprimendam circumstantiam fœminæ, an fuerit virgo, vxorata &c. debet tamen an fuerit circa masculum, bestiam &c. Item exprimendum an ille qui delectabatur fuerit Religiosus. Probabilius tamen est in cogitatione purè morosa, exprimendam circumstantiam fœminæ. nam ita communiter Doctores maximè Thomistæ. D. Ant. Cajet. Tab. Ledesma dela Cruz, contra alios. quia delectatio morosa sumit speciem ex objecto.

Dico 3. Delectatio de objecto turpi, quod quidem ex se non est turpe, sed est turpe, quia est prohibitum, non est peccatum. Sic qui die veneris delectatur de esu carnium, non peccat. modò non delectetur de esu carnium, vt complendo die veneris. Sicut & delectari de objecto ex se turpi, ratione aliquarum circumstantiarum, quæ ex se non sunt turpes, non est peccatum mortale. quæ circumstantiæ possunt esse, v. g. industria, inuentio vel alius modus.

Dico vltimo. Si absit periculum consentiendi morosè non est prohibitum legere libros Ethnicorum, continentes res turpes. non est inquam prohibitum legere propter sermonis elegantiam. qui tamen nullâ ratione debent prælegi pueris. Dixi. *Ethnicorum.* nam aliorum, qui res turpes ex professo tractant, narrant ac docent, omnino prohibentur. Ita habet septima regula Concilij Tridentini ante Indicem Librorum prohibitorum.

Ne pagina vacua remaneat.

VITA SERVI DEI

FABIANI BIRCOVII.

Ex actis Capituli Generalis; Valentiæ 1647. celebrati, de verbo ad verbum desumpta.

P. F. Fabianus Bircouius S. Theol: Magister, adolescens in Academia Cracouiensi Baccalaurei, Artium ac Philosophiæ Magistri, Laurea decoratus, ad sublimius vitæ genus aspirans, 28. ætatis suæ annno Religionem ingreditur, quam professus post collecta in Italicis partibus studia, eximios in virtute progressus fecit. Humilitatis fundamenta jaciens, præter Lectoris & Magistri Nouitiorum nulla vnquam ambiuit officia. Disertissimus Ecclesiastes in Aula VLADISLAI IV. Principis, ac tandem Regis Poloniæ factus, hoc munus per multos annos fructuosissimè, ac laudabiliter exercuit; & cùm frequentem aulam coleret, vitæ tamen solitariæ, ac studij amantissimus, raro extra cellam, in cella verò nunquam sine libro visus est. Linguæ Græcæ peritissimus, suauem domestici sermonis facundiam nactus: duo Volumina Concionum toti orbi celeberrima, vulgari idiomate pro communi vsu Prædicatorum, præter alia innumera in diuersis materijs opuscula, prælo mandauit. Propter vitæ sanctitatem, & raram in literis peritiam, à primis Regni Proceribus adamatus, religiosæ modestiæ haud immemor, vixit sine macula, pudicus semper & castus. In vltima tandem senectute Prior Cracouiæ factus, vbi ex profluuio sanguinis laborare cæpisset, piè ac sanctè omnibus instructus Sacramentis, spiritum Christo tradidit.

LIBER II.

Examen Ordinandorum.

DE SEPTEM SACRAMENTIS.

DISTINCTIO PRIMA.

De Natura & Institutione Sacramenti.

Ota. Multis modis nomen Sacramenti vsurpatur. *Primò*, pro juramento. *Secundò*, pro amicorum, regumq; secreto. *Tertiò*, pro mysterio. est autem mysterium, *res diuina occulta naturalem hominu cognitionem excedens*. tandem sumitur propriè pro signo rei sacræ. De quo

Quot modis accipitur Sacramentum.

Dico primò. Sacramentum est *signum rei sacræ sanctificantis homines*. S. Th. 3. p. q. 60. a. 2. explicatur. per *signum* intelligitur *signum ad placitum. sacrum. secretum. practicum. permanens. sensibile. ad placitum*, id est ex institutione, & non naturale, cùm res materialis rem spiritualem supernáturalem non significet. *Sacrum*, quia ad diuinum cultum, & rem sacram significandam ordinatur. *secretum*, quia Sacramentorum cognitio solùm fidelibus est nota. *practicum*, quia causat gratiam. *sensibile*, hoc est externum, sensibusq; perceptum. *permanens*. & sic manna, ignis descendens in Discipulos non erant Sacramenta. Dicitur, *rei sacræ sanctificantis*, id est gratiæ habitualis. per quod à ratione Sacramenti excluditur Crux & multa alia. cùm hæc non ordinetur per se ad significandam gratiam, sed ad cultum Dei. Item excluduntur Sacramentalia; quæ non significant immediatè gratiam sanctificantem, sed quædam auxilia à Deo data, quibus disponimur ad gratiam sanctificantem. Definitiones Sacramentorum in particulari, videantur suis locis.

Quid est Sacramentum.

Hæc definitio Sacramenti potest adaptari Sacramentis antiquæ legis. cùm de ratione Sacramenti vt sic, non sit causare gratiam, sed significare. S. Th. loco cit. a. 1.

Dico 2dò. Sacramentum est signum trium rerum, nempe Passionis Christi rememoratiuum. gratiæ demonstratiuũ. vitæ æternæ prognosticon, id est prænuntiatiuum. S. Th. l. c. a. 3. sed principaliter significat gratiam. S. Th. ad 3.

Quæ significat Sacramentum?

Quæ in Sacramento reperiuntur?

Dico 3. Tria in Sacramento reperiuntur. *Sacramentum tantùm. res tantùm. res & Sacramentum simul.* v. g. in Baptismo. *Sacramentum tantùm* est exterior ablutio. *res tantùm* est gratia in Baptismo collata. *res & Sacramentum simul* est character. S. Th. 3. p q. 63. a. 3. ad 2. est autem *Sacramentum tantùm* quod significat tantùm. *res & Sacramentum*, quod significat & significatur. *res tantùm*, quod significatur tantùm.

Quæ ad essentiam Sacramenti necessaria

Dico 4. Ad essentiam Sacramenti tria requiruntur. Materia, hoc est res aliqua sensibilis. Forma, hoc est verba, & intentio ministri. in Sacramento tamen Matrimonii sufficit aliquid loco verborum, vt est nutus, vel aliud signum exprimens consensum.

Quæ differentia antiquorum à nouæ legis?

Dico 5. Sacramenta antiqua à nouis in multis differunt. Nam Sacramenta veteris legis Christum implicitè & vt venturum significabant. Noua verò explicitè & vt præsentem significant. illa sc: antiqua non habebant determinatam verborum formam. erant difficilia, vt patet in Circumcisione. promittebant tantùm vitam æternam. cælum non aperiebant. significabant & non causabant gratiam. vnde ad Gal. 3. infirma & egena vocantur. Ista autem sc: nouæ legis, habent determinatam formam. sunt faciliora. conferunt vitam æternam. cælum aperiunt. Iesv enim baptizato aperti sunt cæli, Matt. 3. continent & causant gratiam ex opere operato, hoc est non ex sola deuotione suscipientis, sed ex institutione Christi. vide Trid: Sess. 7. Can. 2. 6. 7. & 8.

Dico 6 Christvs Dominus, vt Deus authoritatiuè, & vt causa principalis instituir Sacramenta, vt homo verò per potestatem excellentiæ & vt causa ministerialis. hanc potestatem habuit propter vnionem cum verbo Diuino. patet ex illo Matt. 28. *Data est mihi omnis potestas in cælo & in terra, docete omnes gentes, baptizantes eos &c.*

Quis instituit Sacramenta? Ob quem finé & necessitatem?

Omnia Sacramenta instituit Christus Dominus. Trid: cit. Can. 1. Præcipuè propter nostram salutem. Vide Mosc. in Examine Appr. tit. 1. q. 1. Poterat tamen Apostolis vel Ecclesiæ, potestas instituendi Sacramenta cōmunicari, sed non est cōmunicata, ne plura sint capita.

Dico 7. Præter principalem necessitatem, quæ est justificationis & salutis nostræ, triplex assignatur à S. Th. 3. p. q. 61. a. 1. necessitas instituendi Sacramenta, videlicet vt homo erudiatur, humilietur, & exercitetur. sic enim loquitur. *Per Sacramentorum institutionem homo conuenienter suæ naturæ eruditur per sensibilia. humiliatur, se corporalibus subiectum cognoscens, dum sibi per corporalia subuenitur. præseruatur etiam à noxiis actionibus per salubria exercitia Sacramentorum.*

DISTINCTIO II.

De Necessitate Sacramentorum.

NOta 1. Status innocentiæ in hoc consistit, quòd per donum iustitiæ Originalis, quale habuit Adam, anima perfectè subsit & obediat Deo, & animæ corpus. In quo cōsistit status innocētiæ

Nota 2 Per legem naturæ intelligitur totum illud tempus, quod fluxit à peccato primi parentis, vsq; ad tempora Moysis, quando Deus legem in tabulis scriptam dedit populo Israël. Igitur lex naturalis vt hîc sumitur, opponitur legi scriptæ, & non legi supernaturali.

Nota 3. Lex scripta computatur ab illo tempore, quo Moysi ex Ægypto in terram promissionis properanti, in monte Sinai data fuit lex in tabulis lapideis scripta, vt eam toti populo promulgaret obseruandam. Rigorosè tamen loquendo Lex scripta incœpit tempore Abrahæ, cui datum est Præceptum circumcisionis, vt habetur Gen: 17. & sic tempus illud medium inter Abraham & Moysen fuit quasi confinium legis naturæ & scriptæ. Quando incœpit lex naturæ & scripta?

Dico 1. In statu innocentiæ non fuerunt necessaria homini Sacramenta. Nam medicina non est necessaria nisi ægroto. Sacramēta autem sunt spirituales medicinæ, contra peccati vulnera adhibitæ. Et quàmuis homo in illo statu gratiâ indigeret, non tamen vt eam per signa sensibilia consequeretur, sed spiritualiter & inuisibiliter. S. Th. loco cit. a. 2.

Dices. In statu innocentiæ fuit Matrimonium, quòd Apostolus ad Ephesios 5. vocat Sacramentum. ℞det S. Th. l. c. ad 3. Matrimonium in statu innocentiæ fuisse institutum, non secundùm quod est Sacramentum, sed secundùm quod est officium naturæ ad propagationem generis humani. Nec Apostolus dicit quòd fuerit Sacramentum, sed quod modò sit Sacramentum. dicit enim, *Sacramentum hoc magnum est.*

Dico 2. Perseuerante statu innocentiæ, nulla fuissent Sacramenta propriè sumpta. Nam non fuissent necessaria in remedium peccati, cùm homo fuisset in perfecta animæ sanctitate. neq; fuissent necessaria ad maiorem animæ perfectionem, cùm iustitia Originalis, dona supernaturalia, ac scientiæ infusæ, ad gratiam augendam suffecissent. S. Th l. c. Vnde oblationes & alia quæ tunc fuissent, non habuissent rationem Sacramenti, sed gratiarum actionis, ac recognitionis supremi dominii. An in statu innocētiæ fuissēt Sacram.?

Dico 3. Si homo in puris naturalibus sine justitia Originali creatus fuisset, tunc Sacramenta fuissent necessaria, vel saltem congrua: & ad meliùs esse. primò ob maiorem animæ perfectionem, secundò in remedium peccati, si homo tunc deliquisset.

An in lege naturæ fuerint? & quæ?

Dico 4. In statu legis naturæ fuerunt Sacramenta. Hæc autem Sacramenta fuerunt, externa protestatio fidei in Messiam futurum, & Sacrificia. illa ordinabatur ad delendum Originale, & fiebat per parentes vel per alium pro paruulis. Sacrificia autem ordinabantur ad tollendum peccatum actuale. Bonac: de Sacram: q. 1. puncto 3. propositione 2. Sed sciendum hæc Sacrificia aliâ ratione fuisse Sacrificia, aliâ ratione Sacramenta. cùm alia sit definitio Sacrificii, alia Sacramenti. S. Th. q. 65. a. 1. ad 7. numerat etiam decimas, inter Sacram: legis Naturæ.

An in lege scripta, & quæ?

Dico 5. In lege Moysaica seu scripta fuerunt Sacramenta. Nam ibi fuit morbus per Sacramenta sanandus. Ista autem Sacramenta fuerunt, Circumcisio, Sacrificia expiatoria, Agnus paschalis, consecratio Sacerdotum, panes propositionum. Sed horum non assignant determinatum numerum DD.

Quis circumcisionem instituit? vbi & alia de eadem.

Dico 6. Deus circumcisionem instituit. Gen. 17. & Abrahamo tradidit quadringentis annis ante legem scriptam. Instituta fuit ad delendum peccatum Originale. fuit enim Baptismi figuratiua. delebat etiam actuale in adultis saltem indirectè, cùm contulerit gratiam sanctificantem, in virtute tamen Passionis Christi, vnde si post Passionem locum haberet in cœlum introduceret. fiebat in generationis parte, ad carnalis concupiscentiæ, ibi præcipuè vigentis, diminutionem.

Dico 7. Circumcisio erat necessaria. Ita habetur Gen. 17. *Circumcidetis carnem præputii vestri, vt sit signum fœderis inter me & vos.* Gentiles tamen nullum præceptum obligabat simpliciter ad circumcisionem, sed solùm ex suppositione, si vellent populo Dei adscribi, & Iudæorum Sacrificia participare. Ita dicitur Exod. 12. *Si quis peregrinorum in vestram voluerit transire coloniam & facere phase, circumcidetur priùs.* Circumcisio fieri debebat die octauâ, ob infantis teneritudinem, quæ est ante octauum diem Poterat in casu necessitatis postponi (vnde dies illa erat de necessitate præcepti, & non Sacramenti) non autem præueniri, secundùm Hugonem Victorinum apud D. Th. 3. p. q. 70. a. 3. ad 3.

Dico 8. Cùm fœminæ circumcidi non possent, tunc legis naturæ

turæ remedium perseuerabat pro illis, sicut & pro masculis ante diem octauum morientibus, atq; pro omnibus aliarum nationum. S. Th: a. 4. ad 3.

Dico 9. Minister circumcisionis non erat determinatus. Nam tam mares, quàm fœminæ filios circumcidebant. addit Abul. supra Iosue c. 5. aliquem potuisse seipsum circumcidere ob ministri indeterminationem. Quod dictum de ministro, dicendum de instrumẽto circumcisionis. inde ait D. Th. l. c. a. 3. ad 2. *Non inuenitur tale instrumentum Diuino Præcepto determinatum.*

Ex Sacramentis nouæ legis, quæ simpliciter, quæ secundùm quid necessaria.

Dico 10. Sacramenta legis Euangelicæ alia sunt necessaria simpliciter, alia secundùm quid, & ad melius esse. Baptismus, Pœnitẽtia, & Ordo sunt necessaria simpliciter. alia quatuor, sunt ad melius esse, hoc est vt communiter dicitur, sunt Sacramenta voluntatis & non necessitatis. Baptismus ergo est cuilibet necessarius simpliciter. Pœnitentia supposito peccato mortali post Baptismum. Ordo Ecclesiæ. S. Th. 3. p. q. 65. a. 4. Matrimonium autem vt Sacramentum ideò non est simpliciter necessarium Ecclesiæ, nam dato Matrimonio vt contractu ciuili tantùm, adhuc Ecclesia cõseruaretur.

Sed si aliquis in statu legis Euangelicæ nec venialiter peccaret, an egeret Sacramentis? ℞. quòd sic, exceptâ Pænitentiâ & extremâ Vnctione.

Quãdo inceperunt sacramẽta nouę legis obligare?

Dico 11. Post Christi Passionem & Resurrectionem, ac sufficientẽ Euangelii promulgationẽ, obligare cœperunt Sacramenta, tuncq; legalia cessarunt. ad Gal. 5. *Si circumcidimini nihil vobis Christus proderit.*

DISTINCTIO III.

De Materia & Forma Sacramentorum Nouæ Legis.

quotuplex Sacramenti materia, & quę cuiuslibet in particulari?

DIco 1. Duplex est Sacramentorum Materia, remota & proxima. Remota est, inter quam & formam aliquid mediat, scilicet materia proxima. materia proxima est, inter quam & formam nihil mediat. Materia remota in Baptismo est aqua. In Confirmatione, Chrisma. In Eucharistia, panis & vinum. In Pœnitentia, peccata. In extrema Unctione, oleum benedictum. In Ordine, res quæ traditur Ordines suscipienti. In Matrimonio, personæ contrahentes.

Materia proxima in Baptismo est ablutio. In Confirmatione & extrema vnctione, Unctio. In Eucharistia, species panis & vini. in Pœnitentia, actus pœnitentis. In Ordine, traditio materiæ remotæ. Tandem in Matrimonio, corporum traditio. Scias, Ecclesiam non

posse materiam Sacramentorum mutare, quia à Christo Domino est determinata. Ecclesia autem non est supra Christum.

Quę mutatio formæ annullat Sacramentũ? Dico 2. Sacramentum non est validum, dum forma mutatur formaliter seu substantialiter, cùm forma sit pars essentialis Sacramenti. Validum tamen est, si mutatio fit tantùm materialis. Est autem mutatio formalis seu substantialis, quando non seruatur idem sensus. Mutatio verò materialis & accidentalis est, quando idem seruatur sensus.

Quot modis variari possit forma? Dico 3. Octo modis contingere potest variari formam 1. additione. vt cùm dicitur. Ego te Baptizo in Nomine Patris, qui te creauit. &c. 2. diminutione. v. g. te baptizo, omittendo ly ego. 3. transpositione. v. g. ego te baptizo in nomine Filii & Patris &c. 4 interpellatione. v. g. dicendo, ego te baptizo, & casu interponendo, aqua hæc est frigida, &c. 5. corruptione. v. g. ego te baptizo in nomine Patria, &c. 6. per verba æquiuoca. 7. per verba synonyma. 8. per idiomatis mutationem. In his mutationibus verum conficitur Sacramentum, dum modò seruetur formalis verborum significatio, & & minister per talem variationem non intendat nouum ritum inducere ab Ecclesia non receptum.

Dico 4. In omni idiomate potest confici Sacramentum, minister tamen grauiter peccat suæ Ecclesiæ non seruans vsum. Immo Cajet. docet, idiomatum mixtionem in eadem forma factam non facere Sacramentum inualidum, modò voces coniunctæ eundem seruent sensum.

Dico 5. Tota forma debet ab vno & eodem ministro proferri, aliàs falsus redderetur formæ sensus. v. g. Si quis diceret *ego te baptizo*, & alter subiungeret, *in Nomine Patris. &c.* falsum diceret, cùm realiter non baptizaret. Henriquez tamen, Sacramentum extremæ vnctionis excipit, cùm per modum orationis conferatur, & oratio possit à pluribus continuari.

Dico 6. Dum quis prætermittit aliquod verbum, putans illud esse de essentia Sacramenti, cùm verè non sit, & viceuersa addit verbum putans esse de essentia, cùm verè non sit, verum conficit Sacramentum, modò habeat intentionem faciendi quod facit Ecclesia. Sic enim in tali casu adest debita materia, forma & intentio.

Dico 7. Vtens in conficiendis Sacramentis materiâ & formâ dubiâ, mortaliter peccat seclusâ necessitate. Cùm se exponat periculo efficiendi Sacramentum inualidum. & pertinet tale peccatũ ad sacrilegium.

Dico

Dico 8. Minister dubitans de valore Sacramenti, potest sub cōditione iterare, si dubium sit rationabile. aliàs Sacramenti iteratio sine causa facta, irritoria est.

Dico 9. In Sacramentis loco verborum formæ, nequeunt adhiberi, scriptura, signa, nutus. cùm hæc à Christo Domino non sint instituta. Excipe Sacramentum Matrimonii, quod cùm sit quidam contractus, potest celebrari nutibus signisq;, quibus contrahentium animus manifestatur.

Dico 10. Sacramenta possunt sub conditione administrari, si conditio sit de præterito, vel de præsenti, cùm talis conditio Sacramenti effectum non suspendat Non possunt tamen Sacramenta administrari sub conditione de futuro. Non enim Sacramentum tunc est invalidum, dum administratur, cùm minister tunc non intendat ipsum conficere. nec etiam validum est tempore adimpletæ cōditionis, quia materia & forma tunc non existunt. DD. communiter quoad omnes partes.

DISTINCTIO IV.

De Ministro Sacramentorum.

NOta. Triplex est intentio. Habitualis, actualis & virtualis. Habitualis est procliuitas ad faciendum aliquid, ex frequenti vsu acquisita. hæc reperitur etiam in dormientibus & amentibus. Actualis est præsens animi applicatio circa opus quod agitur. quæ hic & nunc consistit in eo, vt quis attendat ad verba & verborum sensum. Virtualis, quam S. Th. q. 64. a. 8. ad 3. Vocat habitualem, quâ quis ex virtute intentionis actualis non retractatæ, perficit opus. Quotuplex intētio?

Dico 1. Minister Sacramentorum nouæ legis est Sacerdos, excepto Sacramento Baptismi in necessitate, & Sacramento Matrimonii absolutè, quod ipsi contrahentes ministrant. Angeli nequeunt ministrare Sacramenta, nisi Deus in hoc dispenset. vnde si Angelus, vtpote veritatis nuncius, Sacramentum aliquod conficeret, pro valido habendum esset. Contrarium de Dæmone, vtpote patre mendacii, dicendum. Quis Sacramentorum minister?

Dico 2. Ministri intentio necessariò requiritur ad Sacramenti valorem, saltem virtualis. S. Th. l. c. qui nomine habitualis virtualem intelligit, vt patet ex textu. Habitualis propriè accepta non sufficit. aliàs Sacramentum posset confici à dormiente. Quæ intētio necessaria in ministro Sacramentorum?

Sufficit vt minister habeat generalem intentionem faciendi, quod

quod instituit Christus, vel quod facit Ecclesia Catholica, quæcunq; illa sit. quod additur propter Hæreticos Ecclesiæ Romanæ non credentes, & tamen verè baptizantes, si in materia & forma non deficiāt.

Habitâ ergo intentione, licèt per risum Sacramentum conficiatur, est validum, vt patet de Baptismo D. Athanasii adhuc puerusi, ioco alios puerulos baptizantis, quem baptismum pro valido judicauit Alexander Alexandrinus tunc Patriarcha. Item licèt Sacramentum ob malum finem v.g. ob homicidium conficiatur, validum est, ex Can. non illud d.4. de Cons. si cum materia & forma, intentio adsit.

Ex quo patet, si minister intentionem non habeat, inualidum esse Sacramentum. cùm intentio sit de necessitate Sacramenti Non nulli dicunt si minister intentionem non habeat supplet Christus, vt in Baptismo puerorum, vel fides & deuotio, vt in adultis, qui intendunt Sacramentum percipere. Sed hoc reprobat D.Th.l.c. ad 2.

Dico 3. Non requiritur simpliciter fides in ministro ad valorem Sacramenti. Vnde si Sacerdos hæreticus proferret verba consecratoria super materiam debitam, etiamsi dubitaret fieri consecrationem, tamen verè consecraret, dummodò intenderet facere id quod facit Ecclesia. De hoc habetur exemplum in Baptismo, legitur enim in vita S. Genesii, quòd cùm in derisionem Christianæ fidei in publico theatro coram Imperatore baptizari ad instar Christianorum voluisset, & mimus eum baptizans facere quod facit Ecclesia Christianorum intendisset, licèt sine fide, immo in derisum, verum confectum est Sacramentum, & conuersio S. Genesii secuta.

An malus minister conficiat Sacraméta

Dico 4. Ministri probitas requitur ad Sacramentorum administrationem, non quidem validam, sed licitam. Cùm grauiter peccet existens in mortali quodcunq; Sacramentum ex officio conficiens non præmissâ contritione quæ sufficit, excepto Eucharistiæ Sacramento, ad quod præmitti debet confessio, vt decernit Trid: Sess. 13. Cap. 7.

An peccet mortaliter qui exercet Subdiaconatum vel Diaconatum in mortali?

Docent nonnulli, quòd existens in peccato mortali, & minores Ordines ac Subdiaconatum & forsan Diaconatum exercens, res sacras tangens, Episcopus primam tonsuram conferens, sacras vestes, vasa benedicens, Chrisma, Oleum infirmorum conficiens, Ecclesiam consecrans, Concionator concionem ad populum habens, aquam benedicens, Baptismum in necessitate ministrans, Parochus Matrimonio assistens, è terra Eucharistiam eleuans, ab vno altari ad aliud transferens, immo forsan aliquem communicans, non peccet morta-

mortaliter, cùm tales functiones non sanctificent immediatè. Ita etiam dela Cruz de Sac: in genere q. 4. d. 3.

Sed hoc uon videtur quoad omnia subsistere. cùm S. Th: in 4. d. 24. q. 1. ar. 3. q. 5. dicat. *Quicunq; autem cum peccato mortali aliquod Sacrum Officium pertractat, non est dubium quin indignè illud faciat inde patet, quòd mortaliter peccet.* Quod intellige nisi paruitas materiæ excuset. Et l. c. in resp. ad 4. sic habet. *Quando tangunt res sacras quasi suo officio vtentes peccant mortaliter. Secus autem esset si in aliqua necessitate aliquid sacrum contingeret vel exequeretur, in illo casu in quo etiam laicis liceret, sicut si baptizaret in articulo necessitatis, vel si corpus Christi in terra proiectum colligeret.*

Ex quo colliges hos à mortali non excusandos. Scilicet Subdiaconum & Diaconum in mortali suum officium exercentes, Episcopum chrisma & oleum infirmorum conficientem, Eucharistiam transferentem, & eandem distribuentem. Gonet in manuali de Sacram: in genere C. 7. p. 3.

Dico 5. Licet à malis ministris Sacramenta recipere, si sint ab Ecclesia tolerati, non verò si sint nominatim excommunicati, & publici Clericorum percussores S. Th. q. 64. ar. 6. ad 2: Licet etiam malos ministros inducere ad Sacramenta ministranda, sed in graui necessitate aut magna exigente vtilitate, si non adsit alius minister. Ledesma & comm: apud dela Cruz de Sac. in gen. q. 4.

Similiter excommunicatus occultus potest Sacramenta conficere ante absolutionem ab excommunicatione, si contritionem habeat & probabiliter credat infamandum nisi celebret; nec sit commoditas petendi absolutionem.

DISTINCTIO V.

De Sacramentorum subiecto.

DIco primò. Subiectum Sacramentorum est tantùm homo Viator. cùm tantùm ad eius salutem peccatiq; remedium Sacramenta sint ordinata. Angeli, vt pote Spirituales, non sunt capaces Sacramentorum. mus v. g. hostiam consecratam comedens, materialiter tantùm & non Sacramentaliter recipit Sacramentum. Quis capax Sacramentorũ?

Non tamen omnes homines sunt capaces omnium Sacramentorum. Nam quidam matrimonii sunt incapaces v. g. propter defectum ætatis &c. alii Ordinis, vt fœminæ. alii xtermæ vnctionis, vt sunt vsu rationis carentes, &c.

Dico 2. Sacramenta non sunt administranda etiam occultè, peccatori publico indignè petenti. Cùm non sint mittendæ margaritæ ante porcos. Sed peccatori occulto indignè petenti debent ministrari Sacramenta, si publicè petat, exemplo Christi D. qui Iudæ proditori Eucharistiam non negauit.

Ex priori conclusionis parte sequitur, publicum peccatorem, v. g. vsurarium, vel concubinarium notorium, sicut & histrionem comœdias turpes publicè repræsentantem repellendum esse à Sacramentorum receptione.

Dico 3. Peccatori publicè petenti Eucharistiam, non potest Sacerdos hostiam non consecratam præbere, ad petentis sacrilegium, necnon aliorum scandalum vitandum. Quia sic idololatriæ occasionem præberet. populo talem hostiam adorandam proponens S. Th. q. 80. a. 6. ad 2.

Quid requiritur primariò in suscipiente Sacramenta? Dico 4. Requiritur intentio in Sacramenta suscipiente, sed diuersimodè. Nam in adulto præter dispositionem requiritur formalis & propria intentio, quâ in Sacramentum consentiat. In paruulis rationis vsu carentibus sufficit intentio æquiualenter, vt Ecclesiæ.

Dico 5. Recipiens Eucharistiam ad famem pellendam, vel aliud Sacramentum inuitè, vel in amentia (modò antea nunquam petierit) vel recipiens Sacramentum cum intentione neutrali, non recipit Sacramentum Sacramentaliter. cùm intentio necessaria, quâ talis caret.

Quis primarius Sacram: effectus?

DISTINCTIO VI.

De Primario Sacramentorum effectu Sc: gratia.

Vnde sumunt Sacramenta efficaciã? NOta: Sacramenta habent suam virtutem & efficaciam ex passione Christi, vnde Glossa super illud ad Rom. 5. *In similitudinem præuaricationis Adæ &c. ait ex latere Christi dormientis in Cruce fluxerunt Sacramenta, per quæ saluata est Ecclesia.*

Quid est causare gratiã ex opere operãtis & ex opere operato? Nota 2. Dupliciter potest causari gratia in anima, vno modo ex opere operato; altero ex opere operantis. Gratia causatur ex opere operato, quando ex virtute Sacramenti, vt à Christo instituti gratia confertur. E contra verò dicitur conferri ex opere operantis, quando ex vi & efficacia operis ministri aut suscipientis communicatur gratia.

Qualiter causant Dico 1. Omnia nouæ legis Sacramenta conferunt gratiam non solùm

solùm ex opere operantis, sed etiam ex opere operato, instrumentaliter tamen, cùm solus Deus principaliter causet gratiam. Trid. Sess: 7. Can: 8. Si ponitur obex, id est si recipiens propter peccatum mortale sit indispositus, non conferunt gratiam, quam tamen postea conferunt recedente obice seu fictione. S. Th. q. 69. a. 9. & 10. Sciendum recedente fictione seu impedimento conferri gratiam non solùm correspondentem deuotioni suscipientis, sed etiam correspondentem præterito Sacramento. Sacramēta gratiam?

Hæc gratia quam causant Sacramenta est duplex. Communis & propria Communis omnibus Sacramentis, est gratia habitualis, aliàs dicta, iustificans. Propria alias dicta Sacramentalis, est exigentia auxiliorum Diuinorum, quæ conducunt ad consequendum vniuscuiusq; Sacramenti effectum. Gratia omnibus Sacramentis communis, alia est prima, alia secunda. prima dicitur, quæ primùm infunditur subjecto, nondum habenti gratiam sanctificantem, atq; adeo existenti in peccato mortali, vel Originali peccatum enim veniale est compossibile cum gratia. Ea verò appellatur secunda gratia, quæ aduenit subjecto iam grato & sanctificato, atque adeò in gratia existenti. Quotuplex gratia, quam Sacramēta causant? Quid est gratia Sacramentalis?

Sed explicanda est gratia cuilibet Sacramento propria in particulari. Dico ergo, in baptismo confertur jus & exigentia ad auxilia Diuina, quibus homo juuatur ad rectè suscipienda alia Sacramenta. & Christianè viuendum. in confirmatione confertur jus ad auxilia, quibus homo iuuatur ad fidei coram Tyranno professionem. In Sacramento Eucharistiæ cōfertur jus ad auxilia necessaria ad actus charitatis & deuotionis, quibus anima spiritualiter nutritur. in Pœnitentia confertur ius ad auxilia ad satisfaciendum Deo pro peccatis præteritis, & ad euitanda futura. In Sacramento extremæ vnctionis confertur ius ad auxilia, quibus reliquiæ peccatorum tolluntur, vt sunt procliuitas ad malum, languor & debilitas ad bonum, & quibus vincuntur tentationes. In Sacramento Ordinis confertur ius ad auxilia, pro bono vsu officii suscepti necessaria. Tandem in Sacramento matrimonii confertur ius ad auxilia ad frenandam carnis libidinem, fidelitatem coniugalem seruandam, curam prolis habendam; & alios effectus, de quibus alibi. Quæ gratia cuilibet Sacramēto propria in particulari?

Aduerte hoc ius & exigentia auxiliorum Dei, non est aliquid realiter distinctum à gratia omnibus Sacramentis communi, sed est quædam connotatio seu respectus transcendentalis ad auxilia Dei condu-

tentia ad ſupradictos effectus. Quæ connotatio ſeu reſpectus diuerſimodè explicatur in gratia Sacramentis communi, ſecundùm quod à diuerſis Sacramentis cauſatur.

Quæ & quot Sacram: viuorum & mortuorum?

Dico 2. Baptiſmus & Pœnitentia conferunt primam gratiam. vnde cum inueniant hominem per peccatum mortuum, dicuntur Sacramenta mortuorum. Ab aliis verè Sacramentis confertur ſecunda gratia, hoc eſt auguemtum gratiæ. & ſic cùm in ſuſcipiente gratiam ſupponant, dicuntur Sacramenta viuorum. Cæterum ſicut baptiſmus & pœnitentia per ſe primam gratiam cauſant, per accidens verò ſecundam, vt patet in accedente ad pœnitentiàm cum contritione, ita cætera Sacramenta per ſe ſecundam gratiam cauſant, per accidens autem primam, vt patet de recipiente in peccato mortali, ſed bonâ fide, Euchariſtiam, hoc eſt putando ſe non eſſe in mortali. Quod alia Sacramenta peraccidens cauſent primam gratiam, docet Philippus à SS. Trinit: de Sacr: in genere d. 4. ar. 4. dicens eſſe aliorum Thomiſtarum mentem.

Dico 3. Suſcipientes idem Sacramentum æqualem recipiunt gratiam, loquendo de pueris rationis vſu carentibus, ac de adultis cum æquali diſpoſitione accedentibus, ſecus de adultis inæqualiter diſpoſitis. Quia agens æqualiter operatur, in ſubjecto æqualiter diſpoſito, & inæquáliter, ſi non eſt æqualiter diſpoſitum.

An recipiens Sacramentũ à meliori miniſtro maiorem gratiam recipiat?

Dico 4. Sacramentum recipiens à meliori miniſtro, non ideo recipit maiorem gratiam, quàm ſi ab improbo recipiat, cùm gratia ob Chriſti, & non miniſtri meritum conferatur. Aliquando tamen melior miniſtrer impetrat auxilia à Deo, quibus recipiens meliùs diſponatur & maiorem gratiam conſequatur. Quod eſt meliorem miniſtrum tantum quandoq; ad maiorem gratiam conducere, ſed mediatè.

Dico 5. Sacramenta producunt gratiam non ſolùm moraliter, hoc eſt mouendo Deum vt intuitu eorundem conferat gratiam, ſed etiam phyſicè, hoc eſt verè influendo. Nam Sacramenta verè cauſant in anima gratiam vt docent omnes Theologi, ergo cauſant phyſicè. Cùm cauſalitas moralis ſit tantùm metaphorica & non propria cauſalitas, Non tamen cauſant principaliter ſed inſtrumentaliter, Principaliter enim producere gratiam Soli Deo conuent. Cauſant autem Sacramenta gratiam, quando ſunt ineſſe completo, in inſtanti videlicet, quando materia & forma ſunt ſimul.

QVÆ-

QVÆSITUM.

An veteris legis Sacramenta habuerint in se vim producendi gratiam?

An Sacramenta veteris legis fuerint causa gratiæ?

℞. NOn habuisse vim physicam ideoq; ab Apostolo ad Galat. 4. *vocari elementa infirma & egena.* Habuisse tamen vim quandam moralem. excitantem Deum ad dandam gratiam ritè ea suscipienti bus, erant enim signa & figuræ passionis Christi futuræ, cuius intuitu Deus gratiam in antiqua lege conferebat. à ratione autem signi vis excitandi moraliter inseparabilis est. Ex quo intelliges veteris legis Sacramenta non causâsse gratiam ex opere operato actiuè, sicut Sacramenta nouæ legis (carebant enim virtute productiuâ gratiæ per influxum physicum) causâsse tamen gratiam ex opere operato passiuè Gonet in manuali Thom: de Bap. c. 11.

Aduerte in vsu Sacramentorum veteris legis duo requirebantur ad consecutionem gratiæ videlicet fides in Christum venturum, nam per fidem passionis Christi iustificabantur antiqui Patres sicut & nos quod debet intelligi de fide implicita. explicitè enim tantùm tenebantur credere in Saluatorem futurum. Deinde requirebantur sacræ cæremoniæ, quas vocamus Sacramenta, quibus antiqui Patres protestabantur hanc fidem. Philipp. à SS. Trinit: de Sacram: in Gen: d. 5. d. 6. ex S. Th.

Ex dictis colliges, hanc etiam posse inter Sacramenta nouæ & veteris legis differentiam assignari, quod illa physicè, hæc moraliter tantùm, conferebant gratiam.

Dices. Eugenius IV. in literis vnionis hanc ponit differentiam inter antiquæ & nouæ legis Sacramenta, quòd illa tantùm significabant gratiam, hæc etiam causant, quam significant. ergo Sacramenta antiquæ lêgis non causabant gratiam ex opere operato, etiamsi moraliter tantùm. ℞. Nego Consequentiam & dico Pontificem, tantùm excludere à Sacramentis veteris legis veram productionem gratiæ, non verò impropriam, qualis est moralis.

DISTINCTIO VII.

De secundario Sacramentorum effectu scilicet Charactere.

Quis secundarius Sacr. effectus?

NOta Character ex græco, latinè idem sonat ac figura, nota, seu signum, quo quis ab alio distinguitur, & ad aliquid diuinum deputatur,

Quid est character? putatur, definitur à S. Th: q. 63. a. 4. *Signaculum quoddam spirituale animæ indelebiliter impressum, ad suscipiendum vel alijs tradendum ea, quæ sunt Diuini cultûs.* Est triplex. Baptismi, per quem homo baptizatus ab infideli

Quotuplex? secernitur, & ad suscipienda alia Sacramenta redditur capax. Confirmationis, quo confirmatus à non confirmato distinguitur, & ad eliciendos actus fidei roboratur. Ordinis, per quem Ordinatus à laicis segregatur, & ad exercenda munera, cuiq; Ordini propria adaptatur.

Quot sunt Sacramēta imprimētia characterem, & non iterabilia? Ex quo intelliges tria esse Sacramenta characterem imprimentia, & consequenter non esse iterabilia, cùm character semper duret, nec per peccatum, degradationem, hæresim vel mortem deleatur. Trid. Sess. 7. can. 9. ratio est, quia non habet contrarium, vt probant Theologi Speculatiui, incorruptibile autem est, quod caret contrario, vt patet in Angelis: Et sic mortuus, antea baptizatus, confirmatus ac Ordinatus, & ad vitam reuocatus, non est rebaptizandus, reconfirmandus; aut reordinandus.

Dico primò. Iterantes Sacramenta non iterabilia mortaliter peccant tam conferentes, quàm scienter recipientes, sed non fiunt irregulares nisi iterantes baptismum, cùm in iure hoc solùm inueniatur. vt autem propter aliquem casum incurratur irregularitas, debet in iure exprimi. Armilla v. irreg. n. 84. & alij.

Dico 2. Præfati tres characteres differunt inter se specie. cùm ad diuersos actus ordinentur. Ordinum verò characteres, etiam specie, sed incompletâ, inter se differunt, sicut & ipsi Ordines specie incompletâ inter se differunt, ex quibus coalescit vnum specie completâ Sacramentum Ordinis. Labat de Sac. Ordinis d. 1. §. 3.

Dico 3. Inter characterem Baptismi, Confirmationis, & Ordinis est connexio. Nam Baptismi necessariò ab alijs præsupponitur: Confirmatio enim & Ordo non baptizato inualidè conferuntur. Sed character Ordinis cum charactere Confirmationis non tantam habet connexionem, cùm Ordo, non confirmato collatus, valeat. Ordinum etiam characteres non habent omnimodam inter se connexionem. Nam si Ordines per saltum conferuntur, valent, vnde tales non reordinantur, sed ad omissos Ordines coguntur.

Dico 4. Character subjectatur immediatè in intellectu S. Th. q. 63. a. 4. Nam cùm character per se primò ad actus Diuini cultûs, quibus fit protestatio fidei, ordinetur, debet habere pro subjecto immediato illam potentiam in qua immediatè subjectatur habitus

fidei. Sed habitus fidei immediatè subjectatur in intellectu. ergo & character.

Dico 5. In Christo D. non datur character Sacramentalis. Nam seipso ab alijs distinguitur, ac per vnionem hypostaticam omnia ad Diuinum cultum spectantia præstare potest. Characteris effectus patet ex definitione. Quis effectus characteris?

DISTINCTIO VIII.

De Numero Sacramentorum.

Dico 1. Septem sunt nouæ legis Sacramenta, his versibus comprehensa.

Ordinat & iungit, baptizat, chrismat & vngit,
Peccatum plangit, & in altari sacra tangit.

Multæ solent assignari causæ, quòd sint septem nec plura nec pauciora Sacramenta. Prima ex similitudine vitæ spiritualis ad corporalem. Nam sicut in vita corporali homo, *primò* nascitur, *secundò* augetur & roboratur, *tertiò* cibo nutritur, *quartò* ab infirmitate curatur, *quintò* contra infirmitatis reliquias per exercitium & similia iuuatur, *sextò* propagationi ad conseruationem speciei inseruit, *7mò* in dignitate ad gubernandos homines instituitur. Sic in vita spirituali homo per baptismum spiritualiter renascitur, per confirmationem in fide roboratur, per Eucharistiam nutritur, per pœnitentiam à peccati morbo curatur, per extremam vnctionem, contra peccatorum reliquias, mortisq; prælium iuuatur, propagationi per Matrimonium Christianè intendit, per Ordinem in statu honoris Ecclesiastici constituitur. S. Th. q. 65. ar. 1. aliam causam recitat. S. Th. loco cit. alias alii DD. Quare septem, & non plura vel pauciora Sacraméta?

Et hæc septem Sacramenta differunt inter se, materiâ, formâ, necessitate, iterabilitate, ac dignitate.

DISTINCTIO IX.

De ritu Sacramentorum.

Nota. Ritus est duplex. essentialis, in materia, forma, & intentione, consistens, estq; de necessitate Sacramenti, & accidentalis, consistens in cæremonijs Sacramentalibus, videlicet, in actionibus religiosis, quibus decenter Sacramenta ministrantur, estq; de necessitate præcepti, nisi paruitas materiæ excuset. Quotuplex Sacramentorum ritus?

Dico 2.

Dico 1. Ritus accidentales à Summo Pontifice præscripti, non possunt ab Episcopo mutari. cùm inferior Superioris legem nequeat abrogare. potest tamen, quantum ad suæ Ecclesiæ gubernationem pertinet, moderari.

Dico 2. Propter varias causas ritus accidentales Ecclesia instituit. Propter ornatum & decorem, vt in vestibus Sacerdotalibus patet. Item vt per tales cæremonias populorum fides augeatur. Tandem. nam rationabile est populum Christianum in modo colendi Deum conuenire & concordare.

DISTINCTIO X.

De Sacramentalibus.

Quid nomine Sacramentalium?

NOta. Sacramentalia sunt actiones sacræ Sacrificio vel Sacramentis adiunctæ vel ad hæc ordinatæ, extra essentiam & integritatum horum existentes. Et sic non omnes cæremoniæ sacræ sunt Sacramentalia, sed potius quædam obseruantiæ, quibus cultores Dei vtuntur, vt ad cultum Dei se disponant, quales sunt genuflexiones, jejunia, & alia hujusmodi.

Dico 1. Sacramentalia communiter numerantur sex hoc versu contenta.

Orans, tinctus, edens, confessio, dans, benedicens.

Per verbum *Orans*, intelligitur Oratio dominica, quæ inter omnes preces primatum tenet, vnde in celebratione missæ adhibetur. Item intelligitur Oratio, quæ fit in Ecclesia consecrata. per verbum *tinctus*, intelligitur aqua lustralis. per verbum *edens*, intelligitur manducatio panis benedicti, qui distribuebatur diebus dominicis. per verbum *confessio*, intelligitur confessio peccatorum, quæ fit extra Sacramentum pœnitentiæ, & est signum illius, ad quam reducitur tunsio pectoris. per verbum *dans* intelligitur eleëmosyna, vel alia opera misericordiæ corporalia vel spiritualia. hæc enim reducuntur ad pœnitentiam. Per verbum *benedicens*, designatur benedictio, quam Episcopus, vel alius jurisdictionem habens, impendit.

Huc reuocantur multæ actiones sacræ, vt exorcismi, insufflationes, benedictio fontis baptismalis, & vestium Sacerdotalium, prima tonsura, consecratio Chrismatis Olei infirmorum, templorum, calicum &c. admixtio aquæ vino consecrando; &c.

Scias numerum Sacramentalium ab Ecclesia posse augeri. Immo possunt

possunt Episcopi aliqua in suis Ecclesijs instituere, dummodò intacta maneant alia vniuersaliter recepta, vel nisi à Summo Pontifice vel Concilio prohibeantur. Philippus à SS. Trinit: de Sac. in genere disp. 10. dub. 4.

Dico 2. Sacramentalia non causant immediatè ex opere operato gratiam gratum facientem, aliàs non differrent à Sacramentis. Causant tamen auxilia Diuinæ gratiæ, hoc est auxilia benè operandi, moraliter tantùm, permodum impetrationis, ratione precum Ecclesiæ, quæ ordinariè exauditur. Quid causant Sacramentalia?

Benè autem dicuntur Sacramentalia causare auxilia Diuinæ gratiæ ex opere operato, licet interueniant preces Ecclesiæ, nam causant vltra meritum ministrantis vel recipientis Sacramentalia. Sed an omnia Sacramentalia aliquid causent? ℞. ex S. Th. q. 71. ar. 3. ad vltim: quòd non.

Ex quo sequitur hanc causalitatem, non esse omnino infallibilem, quia non fundatur in aliqua promissione facta ex parte Dei, sed tantùm fundatur in impetratione Ecclesiæ, quæ non semper impletur.

Causant etiam beneficia corporalia v. g. sanitatem &c. Item remissionem peccati venialis, & pœnæ ipsi debitæ, sicut & expulsionem dæmonum, & fugam eorum ne noceant. ex opere operato quidem, sed moraliter tantùm, mouendo Deum, vt ad præsentiam Sacramentalium intuitu precum Ecclesiæ, causet prædictos effectus.

Sacramentalia tamen non causant immediatè remissionem venialis sed mediate tantùm, quatenùs ex orationibus Ecclesiæ, à Deo obtinent, auxilia quædam supernaturalia ad eliciendos actus supernaturales, quibus formaliter aut virtualiter peccata venialia displicent & retractantur.

DISTINCTIO XI.

De Baptismi institutione & necessitate.

NOta. Baptismus ex græco latinè ablutionem significat. Triplex assignatur, fluminis, flaminis & sanguinis. Baptismum fluminis definit S. Th: q. 66. a. 1. ex M. Sent: in 4. d. 3. scilicet, *est ablutio corporis exterior, sub præscripta verbum forma*, subintellige, *à Christo D. instituta, ad regenerationem spiritualem.* Flaminis consistit in actu contritionis, vel charitatis, cum desiderio saltem implicito suscipiendi aquæ baptismum. Quid & quotuplex baptismus?

Sanguinis, est martyrium. Martyrium autem, est passio, seu lethalis cruciatus pro Christi fide, aut pro vera virtute susceptus. Solus baptismus fluminis est Sacramentum, alii verò dicuntur baptismi, in quantum vices baptismi fluminis supplent.

Potest ne baptismus aquæ suppleri ?

Nota 2. Dupliciter potest aliquid esse necessarium simpliciter ad consequendam vitam æternam, nempe necessitate præcepti, & ne essitate medii Illud est necessarium necessitate præcepti tantùm ad vitam æternam, quod si culpabiliter & per negligentiam omittatur impedit consecutionem vitæ æternæ. Si verò inculpabiliter omittatur, hoc est vel per ignorantiam vel per impotentiam, non impedit consecutionem vitæ æternæ. Cæterùm illud est necessarium necessitate medii, ad vitam æternam, quod licèt inculpabiliter omittatur, impedit consecutionem vitæ æternæ.

Quando institutus ?

Dico 1. Baptismus institutus fuit ante Christi D. passionem, quando Matt: 13. Christus D. in Iordane à Ioanne baptizatus. S. Th: q. 66. a. 2. Tum quia baptismus tunc virtutem producendi suum effectum suscepit, dicente D. Aug. Serm. 1. Dominicæ infra Octauam Epiphaniæ. Ex quo Christus in aqua mergitur, ex eo omnium peccata abluit aqua. Tum quia eo tempore indicata fuit materia baptismi, scilicet aqua, & forma, sc: Ssmæ Trinitatis inuocatio, in columbæ enim specie Spiritus S. visus est. paterna vox audita est, *tu es filius meus dilectus*. Cæli aperti sunt, ad baptismi effectum prænuntiandum.

Quâ necessitate necessarius ?

Dico 2. Sacramentum baptismi est necessarium necessitate medii ad salutem æternam. *Nisi quis renatus fuerit ex aqua &c. Ioan. 3.* Hinc omnes obligantur ad baptismi susceptionem, etiam in vtero gratiâ sanctificante donati. S. Th: q. 68. a. 1. ad 3. Nam per hoc non recipiúnt characterem. Quare B. V. Maria à Christo D. baptizata. Euthimius in C. 3. Ioan. Deinde Ioanes Baptista. S. Th: 3. p. q. 38. a. 6. ad 3.

Postea Petrus. Niceph: L: 2. Hist: C. 3. à Petro Baptizatus Ioan. Euangelista, Iacobus eius frater & Andreas, ab his deinde reliqui Apostoli. Ita refert Cinius in Cælo Stellato, à Petro & Ioan: septuaginta Christi discipuli. Idem Cinius, idq; ante Christi passionem. nam non est verosimile Christum Apostolis nondum baptizatis Eucharistiam dedisse. Cæterum Christum D omnes Apostolos Baptizâsse conforme est menti S. Th: q. 84. a. 7. ad 4. referentis S. Aug.

Quando incœpit obligare ?

Dico 3. Obligatio suscipiendi Baptismum non incœpit ante Christi mortem, cùm lex vetus, vsq; tunc dirauerit & obligauerit. Nec obligauit statim post Christi mortem, sed postquam lex noua innotuit.

tuit Cùm Chriſtus D. juxta Imperatorum morem ſe geſſerit, non ſtatim factâ à precone legis promulgatione obligantium, ſed elapſo certo tempore.

Quæritur quando fuit ſufficiens nouæ legis promulgatio? Aliqui putant factam fuiſſe die Pentecoſtes, quando Apoſtoli varijs linguis omni nationi quæ ſub cælo eſt prædicârunt. Alii verò putant vniuerſalem Euangelij promulgationem incœpiſſe poſt excidium Hieroſolymitanum à Tito & Veſpaſiano anno poſt Chriſti paſſionem 40. peractum.

Dico 4. In articulo mortis, ac imminente alia neceſſitate, omnes ſtatim tenentur baptizari, extra neceſſitatem verò quantociùs. paruuli quidem quando commodè ad Eccleſiam deferri poſſunt, nempe octauo ſaltem die, vel juxta aliam laudabilem conſuetudinem. Adulti verò poſt perfectam in fide inſtructionem. Sicut Philippus Eunuchum act: 8. & Petrus Cornelium, act: 10. ſtatim baptizârunt, quia apparebant ſufficienter inſtructi, vt habet S. Th: q. 68. a. 3.

Dico 5. Baptiſmus vltra debitum tempus non eſt differendus, aliàs peccatur mortaliter. Opatouius de baptiſmo d. 3: q. 1. & alii. Excipe ſi ſit caſus neceſſitatis. Prælatorum licentia. Singularis erga baptiſmum reuerentia, vt de S. Martino octo annis catechumeno legitur. Illa duo baptizandi tempora, Paſchatis & Pentecoſtes, ab Eccleſia ſtatuta fuêre, pro adultis tantùm, & non pro paruulis. S. Th: l. c. ad 1.

DISTINCTIO XII.

De Materia remota baptiſmi.

DIco 1. Materia remota baptiſmi, eſt aqua naturalis, elementalis, pura & ſimplex. *Niſi quis renatus fuerit ex qua &c* Ioan 3. Quod intelligitur, ſiue de aqua terreſtri, v. g. maris, fluminis, ſtagni fontis ſiue cæleſti qualis eſt pluuialis. Siue reſoluta ex glacie, niue, pruina, grandine. Ideo autem baptiſmus potius in aqua, quàm in alio inſtitutus, quia aqua eſt materia communior, & ad vſum facilior. Quæ materia remota baptiſmi? Quare in aqua inſtitutus?

Dico 2. Baptiſmus nequit conferri lacrymis, ſudore, ſputo, vrinâ, aquâ ex vita profluente, aquâ roſaceâ, aquis alchimicis, herbarum ſuccis, & alijs liquoribus artificialibus. Syluester & communis. Cùm hæc & ſimilia differant ſpecie ab aqua naturali.

Dico 3. In glacie, niue, nequit conferri baptiſmus, cùm hæc non

 abluant,

abluant, nisi priùs resoluantur. pariter in ptisana id est aqua hordeacea, & similibus potabilibus liquoribus, non conficitur baptismus, cùm sint alienæ speciei ab aqua naturali. Vnde voto adstricti, pane & aquâ jeiunare, frangunt jeiunium tali potu vtentens, ait Cinius.

Dico 4. In brodio, lixiuio, aqua sulphurea, aqua è luto saltéq; extracta conficitur baptismus. Cùm gaudeant eâdem specie aquæ. Si autem tanta esset corporum elixatorum, & cinerum resolutio vt brodium & lixiuium plus de aliena, quàm de aquæ substantiâ haberet, (quod ex spissitudine perspici posset) baptismus non conficeretur Sicut nec in aqua, ita mixta cum alio corpore & liquore, vt ad abluendum tanquam aqua sit inepta. v. S. Th: q. 66. a. 24.

Dico 5. Vtens brodio, immo aquâ naturali alteratâ & fœdâ, quamuis specie non variatâ, peccat peccato sacrilegij, ob Sacramenti irreuerentiam, si id sine necessitate fiat : Immo non licet ministro seclusâ necessitate, quamlibet aquam naturalem, puram & veram adhibere, sed benedictam, aliàs peccatur mortaliter. Cùm consuetudinem & præcepta seruare sit necesse. Multominus minister vti poterit materiâ baptismi dubia, ob periculum, nullum conficiendi Sacramentum. absente tamen materiâ certâ potest. Sed tunc si baptizatus superuiuat rebaptizandus sub conditione.

DISTINCTIO XIII.

De Materia proxima Baptismi.

Quæ materia proxima baptismi. 1.

DIco 1. Materia proxima baptismi est exterior aquæ ablutio. cùm baptismus in vsu materiæ consistat, secundùm illud, *Baptizantes eos. &c. Matt. 29.* id est abluentes. Huiusmodi ablutio est successiuus contactus, quo aqua successiuè corpus contingit. Hinc ad Baptismum non sufficit vna gutta aquæ tam modica, quæ per corpus non fluit. Cùm hoc sic tantùm tangere & non abluere. Communis contra Vasquez. Per hoc tamen non intendo, requiri determinatum aquæ portionem, sed sit quæcunq; mòdò successiuè corpori applicetur.

Dico 2. Si aqua vestes tantùm, pileum, vel quid simile extra carnem tangit, baptismus non est validus, quia nequit dici vera ablutio. Sed si panno, vel pelle porosâ sit obuolutus, vt aqua penetrans carnem contingat, valet baptismus, cùm verè dicatur ablutus. Sylu. v. Baptismus. Valet etiam baptismus collatus infanti sub pelle secundina,

dina, quando non poteſt commode ipsâ exui, nam tunc ad infantem pertinet, veluti eius pars. Samuel de Lublino v. Bapt: ex Sylu. multi tamen negant.

Dico 3. Si pes vel manus tantùm abluatur, non eſt tutò baptizatus. cùm dubiè verificetur ablutus, quamuis in articulo mortis, ſi aliter fieri nequeat, in tàlibus partibus ſit ſub conditione baptizandus, quod ſi ſuperviuat ſub conditione rebaptizandus. Armilla v. Bapt: & alij. Quod a fortiori currit ſi digitus tantùm abluatur. Dubium etiam eſt, ſi capillos tantùm tangat. Nam Sotus in 4. d. 3. q. vnicâ a. 7. affirmat. cùm capilli ſint capitis partes, viuant & creſcant. Bonac: q. 2. de Bap. puncto 3. negat. Nam capilli non ſunt hominis partes, ſed ſuperfluitas & excrementum. Vnde miniſtri baptiſmi ſint cauti in aquæ infuſione, vt eam in ea copia faciant, quæ pertingat ad carnem & ſic diſputandi locus non erit, monet Opatouius diſp. 1. de Bap. q 3. Nec tamen totum, vel medium corpus abluendum ſed ſufficit caput, pectus, ſcapulas, vel aliam partem, modò verificetur ſubjectum ſimpliciter ablutum. Qui tamen extra neceſſitatem, relicto capite, aliam partem ablueret, peccaret mortaliter, quia in re graui contra communem Eccleſiæ conſuetudinem faceret.

Dico 4. Deficiente aquâ terreſtri ac vaſe, poteſt infans ſubmitti aquæ v. g. ex tecto defluenti, eritq; baptizatus. Bonac. l. c. Cùm ſic ſit verè ablutus. Sed ſecurius eſt ſumere manu aquam & per ſe ipſum abluere. Sed dubitatur, ſi puer in articulo mortis conſtituatur, nullaq; exiſtat copia aquæ, niſi ex rapido flumine, vel profundo puteo, nec ſit vas ad hauriendam aquam, quid agendum? ℞. ex Arm: pannus funiculo in aquam dimittatur, indeq; ſuper puerum cum baptiſmi forma, aqua exprimatur Quod ſi pannus vel vel aliquid ſimile non habeatur, tunc baptizans puerum in caniſtro poſitum cum fune in aquam dimittendo immergat & ſic baptizet. cùm non ſit opus baptizantem & baptizatum ſe immediate tangere. Sotus l. c. a. 8. Tabiena v: Bapt. Negotio tandem ad has anguſtias redacto, vt nec funis, nec vas habeatur, puerq; jam jam moriatur, non debet proijci in flumen vt baptizetur. nam non ſunt facienda mala vt eueniant bona ad Rom. 6. Si tamen proijciatur (modò contingat aquam) Opatouius l. c. ex Soto docet eſſe baptizatum.

Dico 5. Baptiſmus tribus modis poteſt confici, ſc: immerſione, infuſione, & aſperſione: ſed ſeruandus ſub p. m. in baptiſmo ſolemni Quot modis fiat?

propriæ Ecclesiæ ritus, nisi rationabilis causa excuset. Vbi extat consuetudo mergendo baptizare, non requiritur necessariò necessitate Sacramenti trina immersio. peccaret tamen grauiter propriæ Ecclesiæ moré non seruans, extra casû necessitatis. S. Th. q. 66. á 8.

Dico 6. Si Sacerdos trinâ immersione baptizare intendens, vnam vel alteram omittat, hoc est, vel ipse, vel baptizandus, nondum completá secundâ vel tertiá immersione moriatur, erit verus baptismus. si in prima vel secunda mersione forma prolata. Caie: supra q. 66. a. 8um. Nisi fortè trinæ immersioni suam intentionem minister alligaret, ita vt si non sequatur trina immersio, non intendat baptizare. ratio conclusionis. nam trina immersio non est de essentia, sed de congruentia. Sicq; explicantur SS. Patres asserentes trinam immersionem esse necessariam, scilicet necessitate præcepti non Sacramenti. Concilium autem Tolet. 4. Can: 5. Statuens vnicam tantùm immersionem, explicatur etiam, dicendo, id statuisse, propter errorem rebaptizantium S. Th. l. c.

Dico 7. Si ex immersione puero mors immineret, vel acceleraretur, deberet, differri baptismus, vel si est periculum mortis, tenuibus guttis caput aspergatur, ne mors acceleretur. Soto l. c. a. 8.

DISTINCTIO XIV.

De Forma Baptismi.

Quæ forma baptismi? DIco 1. Forma Baptismi est ista. *Ego te baptizo in Nomine Patris, & Filij, & Spiritûs S. amen. Matt: vltimò. euntes docete omnes gentes baptizantes eos in nomine Patris &c.* Báptizati debet exprimi persona, dicendo, baptizo te, vel istum, vel Petrum &c. Persona verò baptizantis non necessariò debet exprimi. Tum quia ly *Ego* includitur in ly baptizo, &

Particula Ego est necessaria necessitate Sacramenti? tantùm ad maiorem intentionis expressionem ponitur. Tum quia Græci validè baptizant, nec tamen personam baptizantis exprimunt, baptizant enim sic. *Baptizetur seruus Christi N. in nomine Patris &c.* id faciunt ad euitandum antiquorum errorem, attribuentium virtutem baptismi ministris, dicebant enim ego sum Pauli, ego Cephæ &c. actio tamen debet exprimi per verbum baptizo vel abluo, vel aliud æquiualens significans ablationem peccati per modum ablutionis.

Quare dicitur in Nomine & nó in Nominibus? Dico 2. Diuinæ Essentiæ vnitas & Personarum Trinitas necessariò sunt exprimenda. vnde in forma baptismi dicetur, *in nomine* quod Essentiæ vnitatem significat. dicitur, *Patris & Filij & Spiritus S.* quod Personarum

sonarum Trinitatem denotat. Hinc dicens, ego te baptizo in nominibus Patris &c. non baptizat. Neq; secundùm quosdam si dicat in nomine Patris, in nomine Filii &c. quia multa singularia æquipollent vni plurali. Sed Sotus satis probabiliter docet valere hanc formam, ego te baptizo in nomine Patris, in nomine filij &c. cùm *ly Nomen* solùm multiplicetur propter maiorem expressionem. Item non valet si baptizans dicat in virtute Patris & Filij &c. cùm *ly Nomen* plura comprehendat quàm virtus, nimirùm fidem, virtutem, authoritatem ex Innocentio, C. 1. de Bapt. **Quid per ly Nomen intelligitur?**

Dico 3. Baptismus in nomine Sanctissimæ Trinitatis, vel trium Personarum, vel Dei, vel Sanctæ Crucis collatus non valet, cùm distincte non exprimantur SS. Trinitatis Personæ, aliàs necessariò exprimendæ. Quia cùm baptismus sit Sacramentum fidei, Deus voluit eum professione & confessione distincta objecti principalis fidei administrari.

Dico 4. Baptismus in nomine Christi collatus, non tenet. S. Th. q. 66. a. 6. & alij. Et licet Apostoli in primitiua Ecclesia in nomine Christi baptizauerint, id fecerunt ex speciali Dei dispensatione, vt Iesu Christi nomen Iudæis & Gentilibus odiosum, honorabile redderetur. Notat tamen *Soto l. c. a. 6.* nunquam Apostolos in nomine Christi tantùm baptizâsse, sed loco Filij posuisse, dicendo. *ego te baptizo in Nomine Patris & Iesu Christi & Spiritus Sancti*, Amen. **An in Nomine Christi collatus valeat?**

Dico 5. Dicendo, ego te baptizo in nomine Patris omnipotentis, & Filij sapientis & Spiritus S. clementis, valet baptismus. Item, ego te baptizo in nomine Patris &c. & B. M. V. seu Sanctorum, modò non intendat sic baptizare, sicut in nomine Patris &c. aliàs non baptizaret. Item, ego baptizo te in nomine Patria & Filia & Spiritua Sancta, vt temporibus Zachariæ Papæ quidam illiteratus baptizauit, quem baptismum decreuit Pontifex esse validum, quia licèt Patria non significet Patrem sed locum natiuitatis, vt tamen est pars orationis corruptæ prolata ad intentionem Ecclesiæ, patrem significat. Item valet baptismus dicendo, ego te baptizo in nomine Filij & Patris &c. modò non intendat Filium esse principium Patris.

Sed an valeret baptismus datus, in nomine Genitoris & Geniti, & Procedentis ab vtroq; ? affirmat Caiet. 3. p q. 66. a. 5. Negandum tamen, quia expressè negat S. D. in 4. ad Annib. d. 3. q. vnicâ. a. 2. ad 4. Quia hæc nomina non sunt synonima. nam Pater, Filius &c. significant Personam vt hypostasim, Genitor vero vt actũ notionalem.

Valet

Valet etiam baptiſmus, ſi loco baptizo dicatur lauo &c. non verò ſi dicatur mitto in aquam vel in balneum, vel intendo te baptizare. Item ſi loco *ego* ponatur *nos* honoris cauſâ, valet. vel ſi baptizandus eſt nobiliſſimus, & dicatur, baptizo vos. Richardus in 4. d. 3. a. 2. Tandem ſi ly *in* vel ly *&* omittatur, cùm adhuc ſenſus verborum ſubſiſtat. Opatouius de Bap. d. 1. q. 4. Quod etiam procedit ſi vtraque particula ſimul omittatur.

Dico 6. Forma baptiſmi proferenda eſt cum aquæ ablutione, ſi non phyſicè & punctualiter, vt vtraq; ſimul incipiat, ſimulq; terminetur, ſaltem moraliter, hoc eſt, vt verborum prolatio incipiat antequam ablutio finiatur, vel è contra, ablutio incipiat, antequam verba finiantur. Erit tamen verus baptiſmus, ſi jam effusâ aquâ ſtatim forma proferatur. *Sylu. & ſumma Sacerd. v. Bapt.*

Dico 7. Si, antequam forma compleatur, infans moriatur. v. g: dicitur, ego te baptizo in nomine Patris, & infans mox moritur. piè credendum eſt ſummum Sacerdotem ſupplere defectum, conſequenter talis in loco ſacro ſepeliendus. Arm. v. Bapt. referens S. Thomam. & Samuel de Lub. dicit eſſe communem, Si ita baptizaretur adultus ſaltem baptiſmo flaminis ſaluaretur.

DISTINCTIO XV.

De Miniſtro Baptiſmi.

Quis Miniſter Baptiſmi?

NOta, duplicem eſſe miniſtrum, ſcilcet ſolemnitatis ſeu ex officio & neceſſitatis.

Dico 1. Miniſter Solemnitatis in baptiſmo eſt Sacerdos, vt definitur in Conc: Florentino in decreto Eugenij. Qui ſit proprius Parochus. Per quod non excluditur Epiſcopus. cùm quod poteſt inferior poſſit ſuperior. poteſt committi Diacono vt ſolemniter baptizet. Bonac. d 7. de Cenſuris q. 3. punc: 7. ex Caiet. & Soto.

Dico 2. Miniſter neceſſitatis eſt omnis homo viator, quia cùm baptiſmus ſit maximæ neceſſitatis, miniſter eius debet eſſe communis. Et ſic in caſu neceſſitatis non ſolùm Sacerdos, vel Diaconus, ſed etiam laicus, vel mulier, imò etiam paganus & hæreticus baptizare peſſunt. Flor. cit. Non tamen baptizare poteſt Angelus bonus vel malus, vel anima ſeparata *ex C. dedit.* Cùm non ſint homo, nec valeant formam proferre vitaliter.

Dico . Dum in neceſſitate confertur baptiſmus ſeruandus eſt

Ordo

Ordo. Quare infidelis non baptizet præſente fideli. nec mulier præſente viro. nec laicus præſente Clerico. &c. Sacerdos tamen poteſt præſente Epiſcopo, cùm hoc ſit munus eius. Et quidem hic ordo quandoque ſub mortali ſeruandus. Quare non Sacerdos baptizans in præſenta Sacerdotis peccat mortaliter. Et non Diaconus in præſentia Diaconi, ſecundùm aliquos, cùm Diaconus ex vi ſuæ Ordinationis poſſit ex commiſſione ſolemniter baptizare. Item peccat mortaliter infidelis aut excommunicatus baptizando præſente fideli, aut non excommunicato. Sed inter alios non ſeruare ordinem ſolùm eſt veniale, dela Cruz de Bap. q. 2. dub. 1. immo nullum, ſi inferior meliùs nouit modum baptizandi vt obſtetrix, quæ proinde examinenda à Parocho, teneturque ſub mortali ſcire formam baptiſmi. D. Antoninus relatus in ſumma Dianæ v. Baptiſmi miniſter & alij. Sed Suarez in 3. p. tomo 3. diſp. 21. Sec. 5. negat.

Dico 4. Non licet Sacerdoti infantem alterius Parochiæ ſolemniter baptizare, abſq; neceſſitate, vel proprij Parochi, vel Epiſcopi licentia, licèt factum teneat. aliàs grauiter peccaret, vſurpando jus alterius. Non tamen excommunicationem vel irregularitatem incurreret, cùm hoc nō ſit in jure expeſſum. D. Antoninus 3. p. tit. 14. C. 13. §. 4. Bonac. cum alijs de Bap. q. 2. punc. 5.

Dico 5. Si proprius Sacerdos ſit aliquâ cenſurâ irreritus, debet baptiſmus ab alio recipi. Nam adultus recipiens baptiſmum extra caſum neceſſitatis à notoriè excommunicato peccat mortaliter & idem de cooperante ad recipiendum baptiſmum.

Dico 6. Dum proprius Parochus, non vult abſq; pecunia baptizare, non licet ab eo baptiſmum recipere, ne ſimonia committatur. Licet tamen in tali caſu, aquam etiam benedictam (cùm non ematur vt benedicta, ſed vt aqua) à Sacerdote emere, ſi aliàs non poſſit haberi. Cinius in Cælo ſtellato, de baptiſmi miniſtro, referens Sotum.

Quod ſi ferens puerum ad baptiſmum, neſciat baptizare, nec habeat alium, & periculum ſit, ne puer moriatur, Sacerdoſq; nolit baptizare, niſi dato pretio, tunc poteſt dari pretium, non pro baptiſmo ſed ad euitandam pueri damnationem. Samuel de Lub. v. Bap. cum Cajet.

Si verò Miniſter ſit ita peruerſus, vt baptizare nolit, priùs quàm parens juret, ſe dare pecuniam non ad redimendam vexationem, ſed ad emendam gratiam Sacramentalem, non licebit dare pecuni-

am, ne faciat hoc quod Simon Magus cum S. Petro tentauit. Sotocit: pecuniam tamen sponte oblatam, licet recipere, immo & petere maximè vbi consuetudo, & abest voluntas vendendi Sacramentū.

Dico 7. In nullo casu licet seipsum baptizare. Tum quia mutaretur substantialiter forma. dicendo, ego me baptizo. Tum quia sicut nemo potest seipsum generare, ita nec regenerare. Nec obstat, quòd Innoc. 3. in quadam decretali dicat de Iudæo seipsum baptizante. Si decessisset absq; alio baptismo ad patriam euolâsset. Nam ad patriam euolâsset, non propter baptismum fluminis, sed flaminis.

Dico 8. Vnus potest plures in casu necessitatis baptizare, dicendo, ego vos baptizo &c. cùm forma non mutetur substantialiter. *Vos* enim significat *Te* & *Te*, & sic factum tempore Apostolorum, ob maximam baptizandorum multitudinem. S. Th q. *66.* a. 5. ad 4.

Dici 9: Duo non possunt baptizare vnum, dicendo, nos te baptizamus. S. Th. q. *67.* a. *6.* oppositum habet Palud & Durandus apud Cinium in Cælo Stellato. Quia minister debet esse vnus, cùm in Christi Persona, qui est vnus, baptizet. Si verò vterq; diceret, ego te baptizo &c. vterq; suam exprimens intentionem, quasi ipse singulariter baptizaret, vt in casu in quo vterq; contentiosè baptizare conaretur, tunc verba priùs proferens baptizaret, alter verò nihil efficeret, sed potius tanquam rebaptizator, puniendus esset. Si autem simul verba proferent, & simul immergerent aut aspergerent, verè baptizarent, puniendi tamen essent ob inordinatum modum S. Th. quoad omnes partes l. c.

Dico 10. Puero in mortis articulo constituto, si ad sint duo, quorum vnus sit mutus aquam fundens, alter verò sit manibus truncus formam proferens, non valet baptismus. nam forma non verificaretur.

Dico 11. Validus est baptismus collatus ei, quem minister cœcus credit esse Petrum, vel masculum, & erat, Ioannes vel fœmina, modò non baptizet cum exclusione cuiuscunque, excepto Petro. Quamuis enim minister erret speculatiuè, non tamen errat practicè, cùm intentionem dirigat in personam præsentem. sicut valida est absolutio impertita viro, qui putabatur fœmina. Victoria de Bap. q. 34. Viualdus C. 5. n. 22. Hinc malè egerunt in Lusitania, quendam rebaptizantes, cui post multùm temporis apparuerunt virilia. tantùm enim nomen fœmininū commutandum erat per Episcopum vel per alium indefectu, in masculinum. Sotus in 4. d. 2. q. 5. a. 8.

Aduer-

Aduerte, licèt nomen in baptismo datum, possit quis propriâ authoritate mutare, cùm hoc non sit prohibitum in jure, modò absit fraus, tutiùs tamen vt id fiat authoritate Episcopi vel Principis, propter vitandam fraudis suspicionem.

Dico 12. Apud Hæreticos seruantes essentialia baptismi, baptizato, denuo non exhibendus baptismus. Trid. Sess. 7. Can. 4. sub anathemate talem baptismum esse validũ definiens. Si autem ob aliquam causam probabile esset baptismum non valere, sub conditione (quam mentaliter proferre sufficit) conferatur. Licet ne sub conditione baptizare?

DISTINCTIO XVI.

De Pueris Fidelium baptizandis.

NOta. Omnis homo viator est subjectum baptismi, juxtà illud *Matt. 28. baptizate omnes gentes.* Vnde nec Angelus nec anima potest baptizari, cùm non sit homo, nec mortuus, cùm homo mortuus non sit verè homo, nec Beatus, cùm non sit viator. nec ex bruto & fœmina genitus. Quia non censetur verus homo. Quis est pax baptismi?

Dico 1. Puer in vtero matris existens nequit baptizari, etiam imminente mortis periculo, Can. si ad matris de Cons. d. 4. Vnde D. Aug. Epist. 57. ad Dardanum. *Nemo renascitur, nisi priùs nascatur,* ita etiam S. Th. q. 68. a. 11. & omnes. quia talis puer nequit ablui. Si tamen aqua intra vterum posset fundi & infans ablui, valere baptismum, ait Vict. de Bapt. n. 32. & alii.

Cajetanus supra locum cit. D. Thomæ docet, paruulos in maternis vteris periclitantes posse saluari per Sacramentum baptismi, nõ in re sed in voto parentum, susceptum cum aliqua benedictione prolis, seu oblatione paruuli ad Deum cum inuocatione Sanctissimæ Trinitatis. Sed hoc communiter reprobatur, cùm tantùm sit vnus modus saluandi paruulos extra baptismum sc: per martyrium.

Infantes ergo sine baptismo decedentes ad lymbum puerorum descendunt, non quidem pœnâ sensûs v. g. calore, frigore &c. cruciandi, cùm peccato actuali seu personali careant, sed pœnâ damni sc: priuatione visionis beatæ.

Dico 2. Licet mulier infidelis habens in vtero puerum, imminente periculo baptizetur, non per hoc etiam puer baptizatur. S. Th. q. 68. a. 11. ad 2. Nam puer in ventre non est aliquid matris per continuationem, sed per colligationem, sicq; à matre per ordinem ad baptismum omnino distinctus,

Dices. Si baptiſmus matris puero non ſuffragatur, ergo nec martyrium, quod eſt contra omnes. ℞. Diſparem eſſe rationem, quia ad puerum tunc aquæ effuſio non pertingit, eſtq; Eccleſiæ militanti ignotus. benè verò poteſt ad eum pertingere mors, eſtq; Deo notus, qui eum baptiſmo ſanguinis mundat.

Dico 3. Non licet matrem incidere, vt puer, imminente periculo baptizetur. S. Th. l. c. ad 3. nam non ſunt facienda mala vt eueniant bona. & hoc verum, licèt ex conſilio Medicorum in partu moritura, vel ad mortem condemnata. Sed tunc differri debet judicium donec pariat. *L. negat ff. de ſtatu hominum.* at matre mortuâ & puero adhuc in ventre viuente, debet quantociùs Mater aperiri, vt puer baptizetur. Ne verò ſuffocetur, os matris aliquo inſtrumento apertum, teneatur.

Dico 4. Infans ex vtero matris extractus, & domi ſine ſolemnitatibus baptizatus, & deinde mortuus, in loco ſacro eſt ſepeliendus, cùm charactere Chriſti ſit inſignitus, & ſit Chriſtianus. Quòd ſi abſque baptiſmo decedat extra Eccleſiam vel cœmeterium ſepeliendus; modo non ſit in matris vtero, tunc enim cum ea tumulandus. Sylu. v. Sepultura. Et ſepeliens huiuſmodi, extra caſum dictum, in loco ſacro, peccat mortaliter. Sylu. & alij.

Dico 5. Si baptizans, parens, & ſuſceptor, ſint infideles, verè tamen baptizatur infans, cum Eccleſiæ intentio ſufficiat. ait enim D. Aug. epiſt. 25. ad Boniſ: tomo 2. *Offeruntur paruuli ad ſuſcipiendam ſpiritualem gratiam, non vt ab eis, quorum geſtantur manibus, quàm ab vniuerſa ſocietate Sanctorum, atq; fidelium.*

DISTINCTIO XVII.

De Pueris infidelium baptizandis.

DIco 1. Pueri infidelium rationis vſu carentes validè baptizantur inuitis parentibus. S. Th. q. 68. ar. 10. & alii contra Palud. Sylu. & Dur. Quia poſitâ cauſâ ſufficienti, vt accidit in caſu allato materiâ & formâ & Eccleſiæ intentione, ponitur effectus. Non licet tamen baptizare filios infidelium, qui politicè tantum & ciuiliter ſubſunt Eccleſiæ, ſeu principibus Chriſtianis vel Eccleſiaſticis inuitis eorum parentibus. S. Th. q. 68. a 10. *Dixi qui politicè tantùm & ciuiliter ſubſunt.* Nam filios infidelium, quo ſunt vera Chriſtianorum mancipia, inuitis parẽtibus baptizare licet. Gonet in manuali Thom: de Bap.

de Bap. C. 6. Opatouius disp. 3. de Bap. q. 3. Nam tali Domino licet, seruos vendere, donare, & quo voluerit mittere ergo etiam eorum filios à parentibus separare. Quâ separatione licitè contra voluntatem parentum factâ, cur non licebit eos baptizare? Idem, & quidem à fortiori currit de Apostatarum filiis. Sicut enim ipsimet Apostatæ, censuris & pœnis corporalibus cogi possunt ad fidem seruandam, ita eorum filij, ijs inuitis baptizari possunt.

Dico 2. Si Pater ad fidem conuersus in filij baptismum consentiat, matre infideli reclamante, vel è contra, baptizandus est infans. Sic Greg. IX. C. ex literis, tit. de conuersione infidelium. Sicq; filius dari debet parenti ad fidem conuerso. cùm melior conditio parentis Christiani. Multò magis filius ex vno parente jam Christiano natus, præsertim patre, est baptizandus. Quia pater est præcipua causa filii. Id etiam verum, si filius ex matre tantùm Christiana natus. cùm partus sequatur ventrem. id etiam sequitur ex authoritate Greg. noni allegata.

Dico 3. Infidelium filii jam jam morituri debent inuitis parentibus baptizari. Quia subueniendum est maximè indigenti. nec tunc adest periculum subuersionis, & reditûs ad suam fidem. Sotus apud Opatou. l. c.

Dico 4. Si puer rationis vsum habet & petit, baptizandus est inuitis parentibus, consequenter ab illis separandus. Quia quantum ad ea, quæ sunt juris Diuini vel naturalis, est suæ potestatis. S. Th. q. 68. a. 10. In dubio autem vsus rationis, sufficit esse septem annorum, nam sic censetur habere vsum rationis. Bonac. de Bap. q. 2, punc. 6. n. 11. & alii. Quod si ante septennium dubitatur an puer habeat vsum rationis, est nè inuitis parentibus baptizandus, si petit baptismum? Bonac. l. c. negat. Sed affirmatiuam partem colligo ex Soto à Bonac. relato, qui absolutè docet in dubio de vsu rationis baptizandum esse, si petit, ratio etiam, quòd in dubio declinandum sit in fauorem fidei, tam ante quàm post septennium, militat. Aduerte non posse certum tempus vsûs rationis determinari. cùm juxta complexionem possit prolongari vel accelerari.

Dico 5. Infidelem non licet ad baptismum cogere. Quia non licet ad fidem cogere. quæ prærequiritur ad baptismum. *Qui crediderit & baptizatus fuerit saluum erit. Matt. vltimo.* Quòd autem non liceat infideles ad fidem cogere, docet S. Th. 2. 2. q. 10. a. 8.

DISTINCTIO XVIII.

Examinantur reliqua de Subjecto Baptismi.

DIco 1. Si quis coactè coactione accidentali, v. g. timore pœnæ, potius eligat baptizari quàm cruciari, modò interiùs consentiat, recipit baptismum saltem quoad characterem. Quia omnia requisita concurrunt. Quare vt validè baptismus recipiatur, requiritur intentio. vt licitè, fides, item contritio, vel saltem attritio ex motiuo supernaturali.

Dico 2. Amentibus à natiuitate nulloq; lucido interuallo gaudentibus, conferendus est baptismus in fide Ecclesiæ, sicut pueris rationis vsu carentibus. Si autem lucida interualla habent, etiam baptizari debent in amentia, si tempore lucidi interualli voluntatem habuerunt, modò periculum mortis timeatur, alias rationis lumen expectandum. Quòd si tempore lucidi interualli intentio non appareat, non baptizentur. Lapsis ex sana mente in amentiam, si antea baptismum petierunt, debet conferri baptismus in amentia, licèt tempore amentiæ renuant. aliter docendum si antea baptismum non petierunt. S. Th. quoad omnes partes q. 68. a. 12. de furiosis idem. Idem etiam de dormientibus, si antea petierunt. cùm sufficiat intentio habitualis in recipiente. tales tamen non baptizandi nisi imminente mortis periculo. S. Th. l. c. ad 3. Unde S. Aug. L. 4. Confess. C. 4. narrat de quodam amico suo, qui ob mortis periculum nesciens est baptizatus.

Dico 3. Maniaci, qui scilicet habent sufficientem vsum rationis ad judicandum de sua salute, & sciunt virtutem baptismi, etsi circa alia careant vsu rationis, possunt baptizari, si volunt. S. Th. l. c.

Dico 4. Peccator debet baptizari, loquendo de peccatore ob peccatum præteritum, vel originale, vel etiam actuale, vt in adulto. Non verò loquendo de peccatore habente animum in peccato persistendi. Nam per baptismum homines Christo incorporantur. ad Gal. 3. *Quicunq; baptizati estis Christum induistis*. Nemo autem in peccato persistens potest Christo incorporari. S. Th. l. c. a. 4, Ex quo patet, si dormientes, amentes &c. dum sanâ mente gaudebant, baptizari volebant, sed morali certitudine ex aliquibus signis colligitur habuisse intentionem in mortali perseuerandi, immediatè ante amentiam &c. vt est in concubinarijs & similibus, non sunt baptizandi.

Dico 5. Baptizati, existentes in actuali affectu ad peccatum mortale,

tale, recipiunt baptiſmum quoad characterem, non quoad gratiam, recedente tamen fictione ſeu impedimento, baptiſmus ſortitur ſuum effectum, hoc eſt peccata ante baptiſmum commiſſa quoad culpam & pœnam delet. S. Aug. apud S. Th. q. 69. a. 10. ait enim. *tum valere incipit ad ſalutem baptiſmus, cùm illa fictio veraci confeſſione receſſerit.*

Quæritur, per quid tollatur fictio impediens fructum baptiſmi? ℞. Fictio poſt baptiſmum continuata, tollitur, non per baptiſmū, ſed per pœnitentiam. cùm ſit peccatum hominis baptizati pertinens ad claues Eccleſiæ. & de hac fictione loquitur D. Th. l. c. ad 2. & 3. Secus ſit de fictiòne ſolùm comitante baptiſmnm, vt cùm quis baptizatur ſine attritione. Nam iſta fictio, ſicut & peccata antecedentia & concomitantia baptiſmum, tollitur per veram attritionem habitam antequam homo de nouo peccet mortaliter, cum baptiſmo præcedente. de la Cruz de Bapt q. 4. d. 4. Et ratio quoad peccata concomitantia. Nam non maior diſpoſitio exigitur adhoc vt baptiſmus antea collatus communicet ſuum effectum, quàm tunc quando actu confertur. Hic caſus de peccato baptiſmum concomitante eſſe poteſt, ſi quis in media verborum prolatione retractet affectum peccati. & quia res citò agitur, ante terminum prolationis formæ non atteratur, vel etiam ignoret id eſſe neceſſarium.

Ex hoc habes peccata, tantùm baptiſmum concomitantia, non eſſe materiam confeſſionis.

Dico 6. Adulti in mortali exiſtentes & ad baptiſmum accedentes non tenentur confiteri, cùm ante baptiſmum, vſus clauium Eccleſiæ, locum non habeat, ſed ſufficit atritio ex motiuo ſupernaturali. Quòd ſi ex deuotione petant confeſſionem audiantur, non ad dandam abſolutionem vel ſatisfactionem, ſed inſtructionem: S. Th. quoad omnes partes, q. 78. a. 6.

Dico 7. Si quis ex aliquo caſu non fuit verè baptizatus, & hoc ignorans moritur, ſi ſine mortali decedit, ſaluatur baptiſmo flaminis. Quòd ſi fiat Sacerdos piè credendum eſt facta per eum tenere, & Eccleſiam, defectum ſupplere refertur pro hoc B. Albertus M. per Sylu. de Bap. & ſūma Angelicæ. Si tamen error deprehendatur, actiones per talem factæ repetantur. Quia tunc Eccleſia ceſſat ſupplere.

Occaſione huis Concluſ. Quæritur. An expoſiti infantes, qui reperiuntur ad portas Eccleſiæ vel Hoſpitalis ſine ſcripto, & ſint ita tenelli, vt iudicentur paucorum dierum, baptizari debeant?

℞. Quòd

℞. Quòd sic. sed sub conditione. est enim magna præsumptio quòd non sint baptizati, quia impudicæ mulieres totæ sunt tegendo sceleri, & de salute spirituali infantis nihil curant. Quod etiam faciendum si puer videretur vnius mensis. quia quandoq; infantes adeo magni nascuntur, vt ante mensem nati videantur.

Sed quid dicendum si infans schedulam baptismi collo appensam habeat? Adhuc sub conditione baptizandum esse docet Marchantius tr. 2. de Bapt. C. 2. q. 4. Quia testimonium schedulæ non est certum, & in dubio inclinandum est in fauorem infantis, nec fit iniuria Sacramento, cùm apponatur conditio. Adde quòd schedula significat baptismum collatum à muliercula, quæ præcipuè in tenebris & solicitatione, prudenter creditur errorem in essentialibus commisisse. Sed contrarium alii tenent. nam cùm schedula adsit, moraliter certum est, baptizatum esse.

Dico 8. Dum adultus, actu baptizatus nihil de baptismo cogitat, recipit Sacramentum, cùm sufficiat intentio virtualis, imò habitualis. in suscipiente enim non requiritur tam perfecta intentio, ac in minstro. hinc amens in articulo mortis baptizandus est, si antea aliquando baptismum petiit, credendo eandem voluntatem perseuerare. V. N. Labat de Sac: d. 1. d. 7. §: 2. colliges hoc intercedere.

Dico 9. Monstrum quod capite & pectore formam bestialem refert non est baptizandum. Quia non censetur homo. Quòd si caput tantùm sit ferinum, secundùm Comitolum baptizetur, secundùm alios expectetur, donec certiùs cognoscatur, nisi immineat mors, tunc enim, sed sub conditione, baptismus conferendus.

Dico 10 Monstrum maris & fœminæ formam repræsentans est baptizandum. cùm sit homo, animâ rationali & corpore constans.

Sed quomodo baptizandum, quando cum duobus capitibus vel alio modo apparet? ℞. hanc esse regulam. Quando est vnum indiuiduum, vnâ formâ est baptizandum, vbi verò sunt duo indiuidua duplicandus baptismus. Tunc autem sunt duo indiuidua, quando sunt duæ animæ rationales, & tunc sunt duæ animæ, quando sunt duo capita & duo pectora diuisa, quod ex operationibus cognoscitur, si v. g. vno vigilante alterum dormiat &c. & tunc bis baptizandum, vel saltem vnico actu (abluendo tamen vtrumq;) si vrgeat mortis necessitas, dicendo, ego vos baptizo &c.

Si verò non appareat clarè duplici animâ constare, v. g si habeat duo capita sub vno pectore, vel viceuersâ, vtatur minister duplici

bapti-

baptiſmo, vno abſoluto vbi perfectius caput vel pectus viget, alio conditionato in parte minus perfecta. Sylu. v. Bap. & alii.

Dico 11. Si in monſtro ſit vnum caput, & inde ex vmbilico alter homuncio ab humeris integer pendeat, tunc tale monſtrum vt vnum ſuppoſitum baptizandum, poteſt tamen ille pendulus homuncio, ſub conditione baptizari, ſecundùm Soto in 4. d. 3. q. 1. a. 9. & Bartholomæum ab Angelo, cuius ætate tale monſtrum natum.

DISTINCTIO XIX.

De effectibus Baptiſmi.

Dico 1. Multi ſunt effectus baptiſmi, vt patet ex Tertulliano L. de Bap. C. 3. è quibus ſex numerat P. Gonet in Manuali Thom: de Bap. C. 8. Primus & præcipuus eſt remiſſio peccati originalis & omnium actualium baptiſma præcedentium. per baptiſmum enim Chriſtianus fit nouus homo, creatus in Chriſto IESV, proinde nihil in eo remanet de vetuſtate peccati. ex S. Th q. 69. a. 1. Secundus baptiſmi effectus eſt totius pœnæ peccato debitæ plena remiſſio, abſq; ſatisfactione. ex S. Th. q. 68. a. 5. & 6. proinde patefactio aditus in regnum cælorum abſq; dilatione, ſi quis poſt baptiſmum ſine nouo peccato moriatur. ex S. Th. q. 69 a. 7. Tertius baptiſmi effectus eſt infuſio gratiæ iuſtificantis. & virtutum ac donorum eam concomitantium ex S. Th. q. 69. a. 4. & 6. Quartus effectus baptiſmi eſt ius ad auxilia fini eius proportiona, nempè ad ſanctè & Chriſtianè viuendum, vt decet filios Dei adoptiuos. ex S. Th. q. 62. a. 2. Quintus eſt vnio moralis cum Chriſto vt capite ad participanda ipſius merita. ex S. Th. q. 69. a. 5. Sextus baptiſmi effectus eſt character. de quo S. Th. q. 63. a. 1. & ſequentibus. Præter hos effectus qui ſunt ex inſtitutione Chriſti, eſt alius ex determinatione Eccleſiæ, ſc: ablatio irregularitatis, de qua in 3. & 6. concluſione. & cognatio ſpiritualis de qua in ſequenti. Qui ſunt effectꝰ baptiſmi?

Dico 2. Baptiſmus omnibus baptizatis confert æqualem effectum, loquendo de effectu ad quem eſt per ſe inſtitutus, qui eſt gratia, virtus, peccatorum remiſſio &c. ne dum pueris ad baptiſmum æqualiter ſe habentibus, verum & adultis æqualiter diſpoſitis, ſecus ſi cum maiori vel minori diſpoſitione accedant, ſi ſermo ſit de effectibus magis & minùs ſuſcipientibus.

Dixi, *ad quem eſt per ſe inſtitutus* Nam loquendo de effectu accidentario,

tario, ad quem baptiſmus non eſt inſtitutus, ſed diuina virtus miraculosè operatur, vt lex v. g. peccati, quæ in membris noſtris regnat, extinguatur, non æqualem confert effectum, etiamſi ſit æqualis diſpoſitio, ſed juxta diuinæ prouidentiæ ordinem pueris & adultis diſpenſatur. S. Th. q 69 a. 8.

Dico 3. Baptiſmus tollit omnem irregularitatem prouenientem ex delicto. Panorm. in cap. Gaudemus de duor. Arm. v. jrreg. Prouenientem ex homicidio non peccaminoſo. Arm ex C Si quis viduam d. 5. Non autem prouenientem ex bigamia. Cap. Acutius d. 26. Nec irregularitarem ex defectu natalium ortam. Sylu. de Bap. Arm. v. jrreg. vnde ſpurius infidelis & deinde baptizatus, nequit ad ordines, dignitateſq; promoueri abſq; diſpenſatione.

An tollat concupiſcentiã & alias pœnalitates?

Dico 4 Licèt baptiſmus præſentis vitæ pœnalitates auferre poſſit, non tamen eas ante reſurrectionem tollit. vt homines in ſpirituali pugna victoriam reportent, item ne propter præſentis, ſed potius futuræ gloriæ commoda, ad baptiſmum accedant S. Th. l. c. a. 3.

Dico 5. Baptiſmus non liberat à pœnis in foro externo debitis, v. g. propter homicidium, furtum &c. & ſic baptiſmus non tollit à fure ſuſpendium. cùm homines debeant ædificari ex pœna, ſicut ſcandalizati fuerunt ex culpa. vnde poteſt quis in iudicio accuſari de perpetratis ante baptiſmum. Piè tamen talibus princeps poſſet indulgere. S. Th. l. c. a. 2. ad 3.

Dico 6. Baptiſmus nullum liberat à ſeruitute. cùm hoc non ſit in jure expreſſum. Barthol. ab Angelo & alii. Nec liberat à reſtitutione cùm retinere alienum, ſit lædere proximum. S. Th. q. 68. a. 5. ad 3. Liberat tamen ab infamia ſequente peccatum in ratione peccati. Gloſſa in C. ſine pœnitentia, de conſec: d. 4.

DISTINCTIO XX.

De ritu Baptimi.

NOta. Tres præcipuè ſunt ritus baptiſmi. Catechiſmus, exorciſmus, & Patrinus. Catechiſmus ex græco ſignificat credendorum inſtructionem, hinc catechumeni dicuntur, qui ante ſuſceptionem baptiſmi de fide inſtruuntur. Exorciſmus ex græco ſignificat adjurationem per res ſacras, quâ dæmones ab hominibus pelluntur,

Quod officium Patrini?

ne eis noceant. Tandem Patrinus eſt, qui baptizandum offert & tenet & pro eo fidem profitetur. per quod oſtendit, ſe infantem in

ſuam

ſuam curam recipere, & ſic obligatur ipſum de fide & alijs ad ſalutem æternam neceſſarijs inſtruere.

Quoad primum.

DIco 1. Licèt pueri non ſint inſtructionis capaces, congruè tamen vtitur Eccleſia catechiſmo in baptiſmo eorum, quia baptiſmus eſt Sacramentum fidei, fides autem non habetur niſi per inſtructionem, dicente Apoſt: ad Rom. 10. *Quomodo credent ei quem non audierunt, quomodo autem audient ſine prædicante?* Vnde ſicut Eccleſia pueris baptizandis aliorum pedes accommodat vt ad baptiſmum veniant &c. ita aliorum aures vt catechiſmum audiant, & intellectum vt inſtruantur, præbet. S. Th. q. 71: a. 1. ad 2. debet autem baptiſmum præcedere catechiſmus. Rabanus apud S, Th. l. c. vbi ſcias, Sacerdotis eſſe munus catechizare, ex Nicolao Papa, apud S. Th. l. c. a. 4:

Dico 2. Catechiſmus propter tria eſt inſtitutus, ſcīt. propter inſtructionem ad fidei ſuſceptionem, propter reſponſionem ad fidei profeſſionem, & propter reſponſionem ad fidei obſeruationem. Scrutininm Sacerdotale de Catechiſmo. Obſerua, fidei ſuſceptionem, profeſſionem & obſeruationis curam, per ſe ipſum ab adulto requiri & promitti, à puero verò per Patrinum dicentem. Credo &c.

Quoad ſecundum.

DIco 1. Eccleſia vtitur exorciſmo ad pellendos dæmones à baptizandis, aliquam poteſtatem ſuper eos habentes ob peccatum originale, vel etiam actuale, vt in adultis. Debet baptiſmum præcedere, ne hominis ſalus impediatur. Pertinet autem ad Sacerdotem exorcizare tanquam ad cauſam principalem, ad Lectorem & Exorciſtam tanquam ad cauſam inſtrumentalem, ſicut & catechizare. S. Th. q. 71. a. 4. ad 1. & 2.

Dico 2. Ea quæ fiunt in exorciſmo, duo efficiunt. ſcilicet excludunt baptiſmi impedimentum extrinſecum & intrinſecum. extrinſecum, hoc eſt dæmonem, ne baptiſmum & alia bona impediat, intrinſecum, in quantum ſenſus ad percipienda ſalutis myſteria præcluſi aperiuntur. S. Th. l. c. a. 3.

Quoad tertium.

DIco 1: Præter baptizantē requiritur Pa inus in baptiſmo ſolemni. Quamuis adultorū. Huius officium eſt vt eius quem de ſacro fonte ſuſcepit curam gerat in his, quæ ad fidem & ſalutem æternam ſpectant.

ctant. Hæc obligatio est sub mortali, quia in facie Ecclesiæ se obstrinxit. Opat. de Bap. disp. 2. q. 4. Sed D. Th. q. 67. a. 8. excusat ab hac cura Patrinos, quando vident à se susceptos inter Catholicos conuersari. nec in hoc contrariatur citatus Doctor.

Ex quo colliges hæreticos non posse pro Patrinis admitti. Nonnulli dicunt posse ob grauem causam. Catholici tamen ob rationabilem causam possunt infantem hæretici baptizante prædicante, suscipere, saltem vbi hæreses impunè grassantur.

Dixi à principio conclusionis, *in baptismo solemni.* nam in baptismo priuato & necessitatis, Patrinus non est necessarius. Quod si adhibeatur non contrahit cognationem spiritualem, vt docui in Supp. Mosc. tit. 5. q. 17. ex Led. & de la Cruz.

Dico 2. Non Baptizatus nequit admitti ad officium Patrini, & factum non tenet si admittatur. quia non potest esse pater spiritualis, qui non dum spiritualiter natus. Pueri etiam & qui non habent vsum rationis, officium Patrini non possunt suscipere. Propterea Spirituale Parisiense Cap. de administratione baptismi jubet, vt masculi annorum tredecim, fœminæ infra duodecimum ad officium Patrinorum admittantur. Panormitanus relatus ab Opatouio disp. 2. de Bap. q. 4. Vult esse annorum octodecim. vt tamen hi contrahant cognationem spiritualem non requiritur determinata ætas, sed sufficit vsus rationis. Item mutus ab hoc munere excluditur. Idem statuitur de Abbatibus cum suis Monachis. nisi de Abbatibus consuetudo oppositum suadeat. De Religiosis Mendicantibus est diuersitas opinionum. Quod si Monachi Parrinum agant factum quidem tenet, sed peccant, non tamen mortaliter secundùm Cinium contra Sotum. Nec parentibus carnalibus conceditur fungi actu Patrini. nam ex hoc sequitur cognatio spiritualis, vnde non esset illis liber vsus matrimonii, nisi Episcopus dispensaret. conceditur tamen parentibus exercitium Patrini in defectu aliorum. S. Th. q. 67. a. 8. ad 2. Sed inde etiam oriri cognationem spiritualem, & impediri vsum matrimonii docet Bonacina cum aliis q. 4. de m. punc. 2. non enim ad hoc etiam in defectu aliorum parentes coguntur, cùm susceptio infantis non fit de necessitate baptismi. Sed non impediri vsum matrimonii in tali casu docet Opat. de Bap. disp. 2. q. 4. & alii apud Bonac. l. c. Immo Konich disp. 34. de Sac. d. 8. ex Durando & aliis docet cognationem spiritualem matrimonio etiam culpabiliter superuenientem non impedire vsum matrimonii. cum hoc injure non

ſit expreſſum. Sed à ſententia D. Th. in 4. d. 42. q. 1. a. 1. S. Bon. ibid. a. 1. q. 1. & aliorum non eſt recedendum, qui id ex jure deducũt.

Dico 3. ex Opatou. l. c. a. ad contrahendam ex vſu Patrini cognationem ſpiritualem quatuor requiruntur conditiones. Prima vt baptizandus in baptiſmo ſolemni efferatur & teneatur. Vnde ſi contingat puerum priuatim ab periculum mortis baptizari, & poſtea in Eccleſia ſuppleri ſomnitates, illi qui eum tenent non contrahunt cognationem ſpiritualem, licèt etiam in priuato baptiſmo tenuiſſent. cùm ad contrahendam cognationem ſpiritualem ſit neceſſarius tunc cõtactus, quandò infans actualiter ſolemniter baptizatur vt colligitur ex quadam declaratione Card. cuius memini in Supplem. tit. 5. q. 7. quæ loquitur de baptiſmo ſolemni, quia loquitur de baptiſmo de quo Tridentinum, Tridentinum autem loquitur de ſolemni, dum ait, quòd Parochus interroget, qui ſint Patrini.

Sed dubitatur primò, an contrahatur cognatio ſpiritualis dum baptiſmus ſub conditione confertur? affirmat Opatou. l. c. Sed ſi cognatio ſpiritualis ſub odioſis comprehenditur, non eſt extendenda niſi ad caſus in jure expreſſos, vel inde per communem ſententiam deductos.

Dubitatur 2. an baptizans in extrema neceſſitate contrahat impedimentum dirimens, ita vt matrem baptizati in coniugem habere nequeat? Reſpondeo ſententiam affirmatiuam eſſe communem.

Secunda conditio vt Patrini contrahant cognationem ſpiritualem eſt, vt non ſit error perſonæ, niſi adeſſet intentio ſuſcipiendi, quicunq; ille ſit.

Tertia vt ſuſcipiens ſit baptizatus, quia non baptizatus non ſubijcitur Eccleſiæ, ex cuius diſpoſitione oritur cognatio hæc & eadem ratio de parente infantis. Quare qui baptizauit infantem mulieris infidelis, ſi conuertatur, poteſt duci in vxorem, quia cognatio non reſultat ex illius conuerſione ait Opat. l. c.

Quarta vt à parentibus vel ſaltem à Párocho deſignentur, vnde ſi alii vltra dèſignatos baptizatum tetigerint, ſpiritualem cognationem nullo modo contrahunt. ait Trid. Seſſ. 24. Cap. 2.

Dico 4. Sufficit vnus Patrinus vel vna Matrina, vel ad ſummum vnus & vna, ex Trid. Seſſ. 24. C. 2. Si plures, committitur mortale. Bonac. de Matr. q. 3. puncto 5. §. 2. & alii. contra Sanchez. Quia violatur præceptum Eccleſiæ in re graui. Non poſſunt aſſumi duo viri, vt vnus ſuppleat vices mulieris, ex declatione S. Cong. apud Fernandez-

nandez de Patrinis, factum tamen tenere puto, ſicut dum plures aſſumuntur ad officium Patrinorum quàm duo, contrahunt cognationem ſpiritualem vt communiter docetur contra Suarez.

Quare Parochus diligenter inquirat, quem velint parentes ad hoc officium. Horum nomina deinde conſcribat & doceat, quam ſpiritualem cognationem contrahant. Si Parochus plures, quàm duos permittat, ab Ordinario loci puniatur. vt habet Trid: cit. immo ſi Parochus contra voluntatem parentum aliquem admittat, non contrahit cognationem ſpiritualem, quia cenſetur non eſſe aſſignatus, deſignare enim non pertinet ad Parochum, niſi in defectu. Bonac. l. c. ſicut & ille non contrahit cognationem ſpiritualem, qui ex juſta cauſa reprobatur, à Parocho v. g. quia eſt hæreticus, ita enim ſe habet acſi non eſſet deſignatus. Bonac. l. c. Plura de contractione cognationis ſpiritualis. V. in Supp. Moſc. l. c. & apud alios.

DISTINCTIO XXI.

Examinantur reliqua de ritu Baptiſmi.

Quotuplices ſunt cæremoniæ baptiſmi?

Dictum eſt ſupra tres præcipuè eſſe ritus baptiſmi. nam abſolutè loquendo ſunt plures, quorum determinatus numerus deſumendus ex Agenda cuiuſq; Eccleſiæ. Ex his alii antecedunt, alii concomitantur, alii conſequuntur baptiſmum. Propter tres præcipuè cauſas huiuſmodi ritus inſtituti. Primò ad excitandam fidelium deuotionem, & reuerentiam erga baptiſmum, ne à ſimplicioribus per modum ſimplicis ablutionis apprehendatur. 2dò ad fidelium inſtructionem, ſimplices enim literis carentes oportet per ſigna ſenſibilia erudire. 3tiò per hujuſmodi ritus vis dæmonis cohibetur. Non tamen ſunt de neceſſitate Sacramenti ſed præcepti tantùm, vnde omittens ſine cauſa vrgenti mortaliter peccat, vt docet S. Th. q. 71. a. 3. ad 3.

Quæ cæremoniæ antecedunt?

Dico 1. Ritus baptiſmnm antecedentes ſunt. 1. Interrogatio quid petatur. 2. exſufflatio. 3. Crux in fronte & pectore baptizandi. 4. impoſitio manûs ſuper caput. 5. immiſſio ſalis in os infantis. 6. exorciſmus. 7. ſignum Crucis in fronte infantis. 8. impoſitio manus ſuper caput eiuſdem. 9. impoſitio extremitatis ſtolæ ſuper eundem & introductio in Eccleſiam. 10. exorciſmus antequam accedatur ad baptiſterium. 11. tanguntur aures & nares ſaliuâ Sacerdotis. 12. fit abrenunciatio Sathanæ. 13. Oleo Catechumenorum vngitur in pectore & inter ſcapulas in modum Crucis. 14. interrogatur an credat. 15. an velit baptizari.

Dico

Dico 2. Ritus baptismum concomitantes sunt. 1. Quòd conferatur in loco sancto ad id deputato, nisi causa rationabilis aliter suadeat, vt fit dum filij Catholicorum in locis hæreticis baptizantur. Sciendum tamen, cum nobilibus quoad hoc in multis locis conniueri. 2 quod conferatur in aqua adhoc pridie Paschæ aut Pentecostes per infusionem chrismatis & alias cæremonias consecrata. *Aduerte*, si hæc non habeatur, alia pro casu necessitatis ex tempore consecretur, per formulam breuem in nonnullis Agendis habitam. Si hæc etiam desit accipiatur aqua benedicta communis. 3. Patrini tenent puerum. 4. imponitur nomen infanti. Quæ concomitantur?

Dico 3. Ritus baptismum consequentes sunt. 1. vngitur chrismate in summitate capitis in modum Crucis. 2. datur vestis candida. 3. candela accensa puero vel Patrino traditur. Quæ consequũtur?

Hæ cæremoniæ in baptismo priuato prohibenter per Clementinam vnicam. Patrinus tamen solet adhiberi, sed non necessariò. sine scrupulo etiam nomen imponeretur, & aqua benedicta communis adhiberetur. dato etiam quòd in loco sancto, ob proximam commoditatem fieret, sub prædicta prohibitione contineri non censeretur.

QVÆSITUM

Quid significent hi ritus?

℞. EXsufflatio, & idem de exorcismo, significat diaboli expulsionem & Spiritûs Sancti introductionem. Quid crux, in fronte & pectore, mox patebit. Benedictio cum manûs impositione, designat præclusam diabolo viam ne redeat. Positio salis benedicti in os pueri significat fidelium sermonem debere esse discretionis sale conditum. Impositio extremitalis stolæ super infantem, denotat partem cum Christo in vita æterna. Aurium & narium cum sputo linitio, vt aperiantur aures ad audienda Dei mandata, & nares ad percipiendum Dei notitiæ odorem. Inunctio oleo facta in pectore & inter scapulas, hominem fieri pugnatorem contra diabolum. In vertice capitis chrismate per modum crucis vnctio, hominem vexillum militiæ Christi in supremitate capitis præ se ferre, & deinceps Christianum à Christo dici. Candidæ vestis receptio significat nouitatem vitæ. Tandem cerei accensi in manum baptizati traditio, significat lumen fidei, cuius Sacramentum est baptismus, vel morum claritatem, vel etiam doctrinæ veritatem. Quid significent cæremoniæ baptismi?

Dico

Dico 4. Solemnitates baptiſmi ob neceſſitatem vel aliam grauem cauſam omiſſæ, deinde ſupplendæ, vt eò faciliùs effectus, quem tales ſolemnitates præſtant, habeatur, S. Th. q. 71. a. 3. ad 4. Hoc tamen in hæreticis ad fidem conuerſis non practicatur, ne plebs putet eorum baptiſmum fuiſſe nullum.

Sed dubitatur, an ſi poſt peractas cæremonias, comperiatur puerum non fuiſſe baptizatum, repetendæ ſint huiuſmodi cæremoniæ? affirmat Vict. de Bap. negat Fernandez cum Viualdo, argumento ducto à cæremonijs matrimonii, poſtquas ſi ob impedimentum deprehendatur matrimonium eſſe nullum domi eſt ſecretò celebrandum propter vitandum ſcandalum, amoto tamen priùs impedimento per diſpenſationem. Quod idem videtur dicendum de baptiſmo nulliter facto in publico.

DISTINCTIO XXII.

De natura, inſtitutione & neceſſitate Sacramenti Confirmationis.

NOta. Confirmatio appellatur manûs impoſitio, ex modo dandi eam: *tunc imponebant manus ſuper illos & accipiebant Spiritum Sanctum.* act: 8. item appellatur aliis nominibus, quæ videantur apud DD. Congruè autem dicitur Confirmatio ratione effectûs, cùm homo per illam confirmetur & roboretur, ad Chriſti nomen audacter confitendum. Nomine Confirmationis ante mille ducentos annos & vltra, vſus eſt Melchiades Papa, in Epiſtola ad Epiſcopos Hiſpaniæ, dicens. *Confirmatio armat & inſtruit ad agonem vitæ mundi huius.*

Quid eſt Cófirmatio? Dico 1. Confirmatio ſic poteſt definiri. *Eſt vnctio chriſmatis ab Epiſcopo facta, in fronte hominis baptizati, ſub præſcripta verborum forma, ad perfectam vitæ ſpiritualis ætatem & Chriſti nomen audacter confitendum ordinata.* ex S. Th. q. 72.

Quando inſtituta? Dico 2. Chriſtus D. in nocte Cœnæ inſtituit hoc Sacramentum inchoatiuè. Patet ex D. Fabiano Papa & Martyre ante annos mille quadringentos in Epiſt. 2. C. 1. ad Epiſc. Orientales vbi ſic ait. *In illa die Dominus* IESVS *poſtquam cœnauit cum diſcipulis ſuis, & lauit pedes eorum, ſicut à Sanctis Apoſtolis prædeceſſores noſtri acceperant, nobiſq́; reliquerunt, Chriſma conficere docuit.* & hæc eſt ratio cur Eccleſia ſingulis annis, vetere combuſto nouum Chriſma conſecrat in die Cœnæ.

Poſtea verò intra eandem noctem inſtitutum completiuè, non quidem exhibendo, ſed promittendo. S. Th. q. 72. a. 4. ad 1. ex illo

Ioan.

Ioan. 16. *Si autem abiero mittam eum ad vos.* Ideo autem hoc Sacramentum institutum est promittendo & non exhibendo, quia in hoc Sacramento datur Spiritus S. plenitudo, quæ non erat tribuenda ante Christi resurrectionem, ex illo Ioan. 7. *nondum erat Spiritus datus, quia* IESVS *non dum erat glorificatus.*

Ex dictis intellige, hoc Sacramentum non fuisse institutum quando Christus D. super pueros manus imponebat. cùm pueri illi nondum erant baptizati. Nec quando Ioan. 20. in Apostolos insufflauit, quia tantùm tradidit Spiritum S. ad remittenda peccata. Nec dum ibidem dixit, *sicut misit me viuens Pater, ita & ego mitto vos.* Nam tunc præbuit Apostolis potestatem hoc Sacramentum conferendi. Nec tandem ipso die Pentecostes, cùm potiùs contulerit huius Sacramenti effectum.

Dico 3. Sacramentum Confirmationis non est simpliciter necessarium ad salutem. sed ad benè esse, vtpote perfectionem salutis operans. Hinc sponte & non ex contemptu illud omittens venialiter tantùm peccat, S. Th. q. 72. a. 8. ad 4. Nec fauet Paludano, Durando & Richardo, Canon omnes fideles d. 5. de Consec. quia tantùm consilium continet. Tunc autem ex contemptu hoc Sacramentum omittitur, quando omittitur quasi non esset Sacramentum, nulliusque meriti.

An Sacramentum Cófirmationis ad salutẽ necessariũ ?

DISTINCTIO XXIII.

De Materia Sacramenti Confirmationis.

Quæ est Confirmationis materia ?

DIco 1. Materia remota Confirmationis est Chrisma, seu vnguentum ex oleo oliuarum & balsamo confectum, ab Episcopo consecrato benedictum. Non potest chrisma confici ex oleo nucum amigdalorum & similium, cùm solum oliuarum sit simpliciter oleum.

Dico 2. Balsamum est de necessitate Sacramenti Confirmationis. Quia Concilium Florentinum in decreto Eugenii determinat materiam Confirmationis esse Chrisma, & quia aliàs simplex oleum oliuarum est materia Extremæ vnctionis.

Debet autem Chrisma esse necessariò ab Episcopo consecratum, vt patet ex perpetuo Ecclesiæ vsu. immo Concilium Romanum sub Syluestro & alia Concilia prohibent simplici Sacerdoti, & præcipiunt Episcopo Chrisma consecrare.

Dices. Sacerdos potest Eucharistiam consecrare, ergo & Chrisma.

 cùm

cùm hoc sit minus. & aliàs qui potest maius potest & minus ℞. N. Conseq. ad pr. dico. hoc dictum solùm valere in rebus sibi subordinatis non in rebus diuersi generis & ordinis. Hinc valet, qui potest matrimonium celebrare, potest & sponsalia. non verò valet, qui potest Eucharistiam consecrare, potest & Virgines, vel Minores conferre, licèt hoc sit minus illo. Probabile tamen est, ex commissione Papæ, simplicem Sacerdotem posse Chrisma consecrare. de la Cruz de Conf: dub. 2. ex Caje. sicut ex eadem commissione potest illud ministrare.

Dico 3. Materia proxima Sacramenti Confirmationis est vnctio in fronte per modum Crucis facta. Cùm hoc Sacramentum in vsu consistat. Dixi, *in fronte*, vt neq; propter erubescentiam, neq; propter timorem nomen Christi confiteri prætermittamus. Dixi etiam, *per modum Crucis.* aliàs forma Confirmationis non verificaretur.

Cur in frõte fiat vnctio?

Dico 4. Probabilius est hanc vnctionem non posse fieri aliquo instrumento v. g. penicillo tempore pestis, sed est facienda digito quocunq; & quacunque manu, ex præcepto tamen Ecclesiæ, pollice dexteræ. Obserua frontem confirmati debere vittâ ligari, quousque Chrisma sit desiccatum, necusq; tunc caput debet lauari.

Dico 5. Tanta Chrismatis quantitas requiritur ad hanc vnctionem, quâ quis possit digito in fronte inungi. ad conficiendum verò Chrisma, tanta balsami quantitas requiritur, vt suas qualitates præsertim odorem possit oleo communicare.

Quæritur, quid significent oleum & balsamnm? ℞. oleum significat conscientiæ nitorem, balsamum bonæ famæ, odorem.

Quid significãt oleum & balsamũ?

DISTINCTIO XXIV.

De Forma Sacramenti Confirmationis.

Quæ forma Cõfirmationis?

DIco 1. Forma Confirmationis est hæc: *Signo te signo Crucis, & confirmo te Chrismate Salutis, in Nomine Patris, & Filij, & Spiritûs S. amen.* Concilinm Florent. in institutione Armenorum. Aduerte. Sacramentorum materias & formas Antistitum curâ ad hæc tempora conseruatas, sed in Conc. Flor. sub Eugenio IV. Orientali & Occidentali Ecclesia ibi congregata, ampliùs explicatas.

Dico 2. Sanctissimæ Trinitatis expressio est de essentia huius Sacramenti, cùm hoc Sacramentum ordinetur ad profitendam fidem. sunt etiam essentialia illa verba, *signo & Confirmo.* quia actio Sacramentalis

talis neceſſariò debet exprimi & quidem vtrumque debet exprimi, quia non æquipollet, aliud enim eſt ſignare, aliud confirmare. Probabiliùs etiam eſt neceſſariam eſſe illam particulam, *ſigno Crucis*, quia ſignare habet generaliorem ſignificationem, vnde debet per prædictam determinari particulam. Neceſſarium item eſt addere, *Chriſmate ſalutis vel ſanctificationis*, quia hæc non veniunt per verbum *Confirmo*, ſicut per verbum baptizo veniunt materia & effectus baptiſmi. Tandem exprimi debet ſubjectum per particulam. *Te vel* æquiualentem.

Dico 3. Forma Confirmationis tantùm accidentaliter mutatur, ſi pro *Chriſmate* dicatur *vnguento*, pro *Confirmo*, *corroboro*, pro particula *ſalutis*, *ſanctificationis*, immo dicens *confirmetur ſeruus Chriſti &c.* valet Confirmatio, ſed ſic confirmans à graui peccato non excuſatur. Sed ſi dicatur, *ſignet te Deus ſigillo fidei ſuæ*: vt S. Syluester fertur Conſtantinum confirmâſſe, an valeat Confirmatio? negat Labat de Sacram: Conf: dubio 1. §. 1. dicens vel vnctionem non fuiſſe Sacramentalem, vel non omnia verba relata.

Dico 4. Alia formâ vtuntur Græci, nempe hâc. *Signaculum Domi Spiritûs Sancti &c.* vt conſtat ex omnibus Græcorum Eucholijs. Vnde cùm hæc ſpecie differat ab ea, quâ vtuntur Latini, dicendum eſt Chriſtum D. non determinâſſe formam huius Sacramenti quoad ſpeciem, ſed ſolùm quoad genus, & inſtituiſſe ſolum quòd celebraretur per aliqua verba quæ eius effectum ſignificarent, ac reliquiſſe poteſtati Eccleſiæ verba illa determinare. Ita Gonet in Manuali Thom. de Conf: §. 2. Huc etiam addo, nonnullos apud Cinium docere, à Chriſto D. non fuiſſe præſcriptam formam conficiendi Chriſma, ſed tantùm in genere faciendam eſſe eius conſecrationem per inuocationem Spiritûs Sancti.

DISTINCTIO XXV.

De Miniſtro Confirmationis.

Dico 1. Solus Epiſcopus eſt miniſter ordinarius Sacramenti Confirmationis, ex Trid. Seſſ: 7. Can: 3. de Conf. ſub anathemate id determinante. Quod deducitur ex act: 8. & 19. vbi Soli Apoſtoli, quorum ſucceſſores ſunt Epiſcopi, confirmabant ab aliis baptizatos. Quis Miniſter?

Epiſcopus excommunicatus, degradatus, hæreticus, poteſt confirmare, non quidem licitè, ſed validè, cùm characterem, in quo fundatur

datur potestas confirmandi, non amiserit. Sicut & Ordines validè confert. Item licèt ipse non sit confirmatus, confirmat tamen, cùm polleat Ordinis Episcopalis charactere, seu potius characteris Sacerdotalis extensione ad hoc officium. Peccat tamen venialiter non confirmatus confirmans. Diana p. 9. tr. 6. res. 47. Episcopus electus & non consecratus non confirmat. cùm prædictâ characteris Sacerdotalis ad hoc officium extensione careat. Nugnus. 3. p. q. 72. a. 11.

Dico 2. Summus Pontifex ex plenitudine potestatis committere potest simplici Sacerdoti Confirmationis collationem S. Th. q. 72. a. 11. ad 1. vbi refert Gregorium Papam id concessisse. Ita etiam fecit Greg. XIII. qui in nouo orbe quibusdam Sacerdotibus commisit administrationem huius Sacramenti, & Adrianus IV. per eandem potestatem, quibusdam Franciscanis idem concessit. vtrumq; refert Opatou. l. c. disp. vnicâ de Conf: q. 8.

Dico 3. Episcopus in sua diœcesi potest licitè subditum alterius diœcesis confirmare. cùm præsumi possit, Episcopum proprium id ratum & gratum habere. Non potest autem licitè in aliena diœcesi, etiam proprium subditum confirmare, cùm non possit præsumi Diœcesanum id gratum habere. est enim falcem in alienam messem in re graui mittere.

DISTINCTIO XXVI.

De Subjecto Confirmationis, & effectu ei collato.

DIco 1. Confirmationis subjectum, est omnis & solus homo baptizatus Viator. Monstruosis & hermaphroditis debet conferri Cõfirmatio. quia sunt homines, & vt suppono, baptizati. Infirmis etiam & statim morituris potest conferri. quia illis pugna contra dæmones imminet. item amentibus lucida interualla habentibus, cùm expectetur, vt possint pro fide pugnare. Immo & perpetuò amentibus, sicut & pueris rationis vsu carentibus, secundùm S. Th. q. 71. a. 8. ad 2. Nam saltem eis prodest, vt in die resurrectionis perfecti appareant, & hic maiorem gratiam habeant. Conuenientiùs tamen, vt rationis vsus expectetur.

Dico 2. Peccatori in peccato duranti non est exhibendum Confirmationis Sacramentum. Qui sine sua culpa imperfectè contritus accedit, consequitur remissionem. S. Th. q. 72. a. 7. ad 2 Licèt autem existens in mortali, ante Confirmationem teneatur præmittere con-

tritionem, non tamen confessionem, & idem de recipientibus alia Sacramenta viuorum, excipe ex mente Tridentini Euchariſtiam, ad quam neceſſariò præmittenda confeſſio.

Breuiùs dicendo, ſubjectum Confirmationis, eſt homo baptizatus, ſine mortali, & vſum rationis habens, quod vltimum tantùm eſt de congruentia.

Dico 3. Recipiens Ordines ante Confirmationem non peccat mortaliter, nec fit irregularis. Soto in Summa Dianæ relatus V. Ordinis ſubjectum. nam non eſt tam ſtricta intentio Tridentini. ſed ſolùm conſulit Epiſcopis, vt non Confirmatos non promoueant.

Dico 4. Confirmatio confert gratiæ habitualis auguentum, ac quædam Diuina auxilia ad confitendum Chriſti fidem audacter, ad hoc enim in hoc Sacramento Spiritus S. datur. Secundò contrahitur ſpiritualis cognatio vt in baptiſmo, non ſolùm impediens, ſed etiam dirimens matrimonium, ex Trid. Seſſ. 24. C. 2. Tertiò confertur character, per quem baptizato traditur poteſtas agendi ſpectantia ad pugnam ſpiritualem contra fidei hoſtes, ſicut per baptiſmum confertur poteſtas agendi pertinentia ad propriam ſalutem.

DISTINCTIO XXVII.

De Ritu Confirmationis.

DIco 1. Octo ſunt ritus ſeruandi in collatione huius Sacramenti. Primus, eſt tempus quo conferri debeat. antea deputatum fuit Paſcha & feſtum Pentecoſtes. Secundus, eſt locus, qui debet eſſe ſacer, nimirum Eccleſia. Tertius, vt Epiſcopus ſit indutus veſtibus ſacris. Quartus, ſunt orationes, quas Epiſcopus fundit, & ante & poſt peractam Confirmationē. Quintus, vt locus vnctionis lineâ vittâ ligetur donec Chriſma abſterſum fuerit ex fronte. Sextus, eſt Patrinus Septimus, maxillam ſeu genam confirmati percutit Epiſcopus, vt eum admoneat ad perſecutiones pro fide ſuſtinendas, & vt recordetur ſe eſſe confirmatum. Octauus, Epiſcopus nomine Eccleſiæ dat oſculum confirmato. Ita refert Opatou. de Conf: q. 9.

Quæ ceremoniæ?

Cur Epiſcopꝰ percutit in maxilla Confirmatum?

Dico 2. Nunc vſus obtinuit quouis tempore poſſe conferri Confirmationem. Immo tempore interdicti, ſicut & baptiſmus, celebrari, & Chriſma confici poteſt, ex C. cùm ex eo, de Sent. excomm. item, extra Eccleſiam conferri poteſt modò locus ſit decens. Chriſma tamen conficiendum in Eccleſia præcipuè Cathedrali; Miſſá etiam

âm ab Episcopo celebratâ, nisi iusta de causa impediatur. Singulis autem annis secundùm Ecclesiæ præceptum, triduò ante pascha, nouum Chrisma confici debet, vetere combusto. Hinc quilibet Presbyter quolibet anno Chrisma debet accipere, vel per se, vel per Diaconũ. Et sciendum, Chrisma non posse accipi, nisi à proprio Episcopo, ex C. Presbyteri de Cons. dist. 4: vnde aliunde accipientes, etiam Abbates, nisi sint priuilegiati peccant. vt dicit Glossa, ibidem.

Dico 3. In Confirmatione necessarius est necessitate præcepti Patrinus, qui Confirmandum teneat. Cuius officium instruere Confirmatum in his, quæ ad pugnam spiritualem spectant, præsertim si alii desint, qui informare possint. Opatou. de Conf: q. 7. alii hanc obligationem à Patrino tollunt. cùm non reperiatur in jure. Patrinus Confirmandi debet esse Confirmatus, aliqui tamen, si oppositum faciat, eum non damnant peccati mortalis. Sed contrahit cognationem spiritualem, vt docui in Supp. Mosc: tit. 5. q. 17. ex Sylu. contra nonnullos.

Dico 4. Nec Pater vel Mater filium vel filiam. Nec vir vxorem vel è contra tenere debet, aliàs contrahitur cognatio spiritualis & amittitur ius petendi vel etiam reddendi debitum conjugale, si vtriusq; culpa interueniat. Item Abbas, Monachus, prohibentur tenere nisi confirmandus sit Monachus.

Dico 5. Patrinus Confirmationis debet esse alius à Patrino baptismi. Sylu. & comm: secus faciens non peccat mortaliter secundùm Barth. ab Angelo.

Dico 6. Mulier potest tenere virum, sed oppositum magis congruit. vtrùm vero plures eundem tenere possint ? Idem dicendum ac de baptismo.

DISTINCTIO XXVIII.

De Quidditate, Necessitate & institutione,

SS. Eucharistiæ Sacramenti.

Eucharistia quibus nominibus gaudeat ?

NOta. Eucharistia ex græco sonat idem quod bona gratia, vel etiam gratiarum actio. Dicitur etiam sacrificium incruentũ (quamuis alia ratio Sacramenti, alia sacrificii) quatenus sacrificii cruenti, hoc est passionis, est commemoratio & repræsentatio, in quantum tempore confectionis huius Sacramenti, Christus immolatur & repræsentatione occiditur. Item dicitur hostia seu oblatio, hostia in.

quam

quam pura, sancta & immaculata. Quatenus Christus D. qui est hostia salutaris ad Eph. 5. in hoc Sacramento continetur, & modo incruento pro peccatorum expiatione offertur. Item dicitur synaxis, vel societas seu Communio, id est communis vnio, prout significat præsentis Ecclesiæ aggregationem & vnitatem. Item Viaticum quia eo in huius vitæ peregrinatione sustentamur, vt arduum ad cœlum iter peragamus. Item Cœna. sed Catholicis hoc nomine prudenter vtendum ex Conc. Coloniensi Trac. de Euchar. quia eo hæretici abutuntur ad suos errores, contra Missæ Sacrificium. Vocatur etiam per antonomasiam & propter excellentiam Sacramentum. est enim Sacramentum non solùm in nobis sanctitatem causans, quod est commune omnibus Sacramentis, sed etiam authorem sanctitatis in se continens, plura, si placent, vide apud alios.

Dico 1. Sacramentum Eucharistiæ, vt Sacramentum est, seu signum sensibile gratiæ sanctificantis, consistit essentialiter in speciebus consecratis, connotando tamen & importando corpus & sanguinem Christi per continentiam. Ita Thomistæ ex S. Th. q. 73. a. 1. ad 2. De speciebus enim sic consideratis verificatur quicquid est de ratione Sacramenti. nempe esse signum sensibile gratiæ sanctificantis. Sunt enim de se sensibiles, vt constat ratione verò corporis & sanguinis Christi, quæ cōnotant & continent, habent vim sanctificandi & causandi gratiam, animam cibantem ac reficientem. Gonet in Man. de Euch. C. 1. §. 1.

Dices. Sancti Patres dicunt Eucharistiam esse carnem Christi, eamq; esse spiritualem animæ cibum. Sed hæc verificari nequeunt nisi hoc Sacramentum constet corpore Christi tamquam parte essentiali. ergo corpus Christi D. est pars essentialis huius Sacramenti, & non tantùm contentum & connotatum. ℞. falsam esse minorem. Eucharistia enim à Sanctis Patribus corpus Christi appellatur per metonymiam, tribuendo contento nomen continentis, qui est frequentissimus modus loquendi. Similiter dicitur spiritualis animæ cibus, quia significat & causat gratiam animam cibantem, quod non solùm conuenit corpori Christi, sed etiam speciebus consecratis vt eleuatis ad causandam gratiam, ratione cuius eleuationis sunt cibus animæ, quo spiritualiter nutritur. Quia tamen corpus Christi, vtpote instrumentum Diuinitati conjunctum, ad hanc nutritionem nobiliori modo concurrit, animæ cibus simpliciter & communiter dicitur.

Dices 2. Sacramentum Eucharistiæ est adorandum adoratione latriæ

latriæ ex Trid. Seff. 13. C. 5. & Can. 6. Species autem consecratæ non sunt adorandæ tali cultu, & sic species consecratæ non constituunt essentialiter Sacramentum Eucharistiæ. ℟. Non solùm Christus D. contentus sub speciebus consecratis, sed etiam species consecratæ sunt adorandæ cultu latriæ, sed propter Christum, quod nullum Cõcilium negat. immo multò magis quàm Crux & imago Christi. hæc enim duo tantùm repræsentant Christum objectiuè præsentem, species verò consecratæ repræsentant ipsum verè, realiter & physicè præsentem. Philippus à SS. Trin. disp. 1. de Euch. dub. 6.

Dico 2. Sacramentum Eucharistiæ consistit in re permanenti. Sequitur ex conclusione præcedenti, cùm consistat in speciebus consecratis. Et sic Sacramentnm Eucharistiæ non consistit in consecratione. cùm potiùs in hac consistat sacrificium Missæ. Neq; in sumptione, vt patet ex immemorabili consuetudine Orientalis & Occidentalis Ecclesiæ Eucharistiam asseruantis, eamq; ante sumptionem adorantis.

Nec obstat Concilium Toletanum primum Can. 74. mandans Eucharistiæ acceptæ snmptionem. Vnde consuetudo fuit particulas post communionem remanentes infantibus innocentibus ditribuendi, ex Euagrio L. 3. Historiæ Ecclesi: C. 26.

Non obstat inquam, solùm enim Concilium intendit ne Eucharistia in templo accepta domum deportetur, & conseruetur.

In Eucharistia hæc tria reperiuntur. Sczt. Sacramentũ tãtùm res & Sacramentum. res Sacramẽti tantùm.

Dico 3. In Eucharistia species consecratæ continentes corpus & sanguinem Christi sunt Sacramentum tantùm, corpus autem & sanguis Christi sub illis contenta, sunt res Sacrameuti & Sacramentum simul, vt etiam in C. Marthæ, de celeb. Miss: insinuatur. gratia verò sanctificans res Sacramenti tantùm. Ratio, Quia species consecratæ significant tantùm & non significantur. Corpus & sanguis Christi significatur ipsis speciebus & significant gratiam. Gratia verò sanctificans, quæ est per modum alimenti spiritualis, significatur tantùm nec significat aliquid quod sit proprius huius Sacramenti effectus, licèt significet gloriam, quæ est significatum commune omnibus Sacramenris.

Quæ definitio Sacram: Eucharistiæ?

Dico 4. Sacramentum Eucharistiæ physicè acceptum, nihil aliud est, quàm species panis & vini consecratæ sub præscripta verborum forma, vt realiter continent Christum ad causandam gratiam cibantem animam Metaphysicè consideratum est Sacramentum nouæ legis significans Christum, vt realiter contentum sub ipsis speciebus, & gratiam animam cibantem.

Dico

Dico 5. Eucharistia est plura Sacramenta materialiter & inesse cuiusdam rei. cùm hoc Sacramentum in quantum consistit in speciebus panis, sit per modum cibi, in quantùm verò consistit in speciebus vini sit per modùm potus. S. Th. q. 73. a. 3. formaliter tamen & in ratione Sacramenti est vnum vnitate specificâ athomâ seu infimâ non minùs ac duo homines sunt vnius & eiusdem speciei. Hoc dictum colligitur ex Catechismo Romano p. 2. C. 4. ibi. *Licet duo sint elementa panis, scilicet & vinum, ex quibus integrum Eucharistiæ Sacramentum conficitur, non tamen plura, sed vnum tantùm Eucharistiæ Sacramentum, Ecclesiæ authoritate ducti, confitemur.* hanc autem vnitatem specificam S. Th. l. c. ex vnitate finis desumit, qui est, vna refectio spiritualis.

Dico 6. Tota essentia specifica Sacramenti Eucharistiæ reperitur in qualibet specie hoc est vel panis vel vini, tamen neutra species seorsim sumpta est integrum & perfectum Sacramentum. Nam Eucharistia significat Christi passionem, in qua Christus non solùm mortuus est, sed eius sanguis effusus, quorum vtrumq; significatur explicitè ambabus speciebus panis & vini. Et licèt ista explicita significatio non pertineat simpliciter ad essentiam Eucharistiæ, benè verò ad eius complementum & integritatem. Hæc doctrina desumpta est ex dela Cruz de Euch. ad initium. & de Sacrificio Missæ q. 1. dub. 2. eam etiam quoad secundam partem expressè tradit Catechismus Rom. l. c.

Dico 7. SacramentumEucharistiæ in re susceptum non est necessarium necessitatate medii ad salutem. nam paruuli per solum baptismum sine perceptione huius Sacramenti saluantur. Propter eandem rationem votum seu desiderium explicitum recipiendi hoc Sacramentum non est necessarium necessitate medii ad salutem. implicitum tamen Eucharistiæ votum in baptismo, pœnitentia inclusum, est necessarium necessitate medii ad salutem. Ita Thomistæ ex S. Th. hîc q. 73: a. 3. & alibi. Probat P. Gonet. Baptismus & Pœnitentia sunt necessarla ad salutem necessitate medii: Sed in baptismo, & pœnitentia &c. includitur implicitè votum Eucharistiæ. Ergo Sacramentum Eucharistiæ in voto saltem implicito est necessarium necessitate medii ad salutem. Maior est certa, minor probatur. In volitione medii includitur implicitè saltem intentio finis. Sed Sacramentum Eucharistiæ est finis baptismi, pœnitentiæ sicut & aliorum Sacramentorum vt docet S. Th. q. 65. a. 3. ergo in baptismo, & pœnitentia &c. includitur implicitè votum Eucharistiæ.

Quâ necessitate Sacramentũ Eucharistiæ est necessarium?

Ex quo intelliges, licèt realis & Sacramentalis Eucharistiæ perceptio non sit de necessitate salutis, necessitate medii, benè tamen mystica & spiritualis; quæ consistit in vnione & incorporatione cum Christo, ad quam omnia Sacramenta vt ad finem ordinantur, præsertim baptismus: cum sit vitæ spiritualis initium. Vnde D. Aug. verba illa Christi D. Ioan. 6. *Nisi manducaueritis carnem filij hominis. & biberitis eius sanguinem non habebitis vitam in vobis.* extendit ad paruulos L. 1. de peccatorum meritis C. 20. non secundùm participationem realem, sed mysticam quæ consistit in vnione & incorporatione cum Christo.

Diligenter ergo obseruandum est Eucharistiam duobus modis posse considerari, primò vt est particulare aliquod Sacramentum. Secundò vt est causa vniuersalis aliorum Sacramentorum, quæ ad illam vt ad finem ordinantur, quatenus habet nos incorporare Christo, illoq; perfectè vnire, qui est finis omnium Sacramentorum. vnde si primò modo consideretur, votum eius non est de necessitate salutis, benè tamen si altero modo consideretur, quia nemo potest salutem consequi, nisi Christo vniatur & incorporetur.

Quando hoc Sacrãm institutũ? & ob quem finem?

Dico 8. Christus D. hoc Sacramentum instituit, in vltima Cœna, primâ die azymorum, nocte quâ tradebatur. Quo tempore panis fermentatus in omnibus finibus Israël non reperiebatur. Illis autem verbis Ioan. 6. *panis quem ego dabo caro mea est pro mundi vita*, fuit promissum. Illis *nisi manducaueritis carnem Filij hominis &c.* præceptum est latum, & non institutum.

Dico 9. Propter hos fines Sacramentum Eucharistiæ institutum. 1. vt in medio populi Christiani Christus sit realiter, licèt latenter, præsens. 2. vt fideles habeant refectionem spiritualem. 3. vt detur Sacrificium in Ecclesia. 4. vt detur signum infiniti amoris, quo Christus dilexit nos 5. vt esset memoriale passionis. tandem vt detur pignus æternæ hæreditatis.

DISTINCTIO XXIX.

De Materia consecrationis Corporis Christi.

Quæ materia consecrationis Corporis Christi?

DIco 1. Materia consecrationis Corporis Christi D. est panis triticeus, ex communi sensu Ecclesiæ. Panis tamen ex siligine potest validè confici. cùm hæc ex grano tritici in malis terris seminato nascatur. S Th. q. 74. a. 3. Idem dicendum si tritico grana hordei, lolii, vel millij admisceantur, modò secundùm prudentum æstimationẽ censeatur.

featur adhuc panis triticeus simpliciter. Panis tamen hordeaceus, nequit validè consecrari. quia hordeum non est tritici species, nec talis panis censetur simpliciter panis, sed cum addito scʒt hordeaceus, nec nisi in defectu, vsualis. nec panis ex auena, ob eandem ratione. Nec panis de amido, contra Palud. cùm amidum censeatur speciem farinæ amisisse. Nec pasta ex tritico confecta. nam siue differat à pane siue non, non est panis vsualis. Nec panis in furno, vel sub cinere coctus, sed deinde elixatus. cùm non dicatur panis simpliciter, sed cum addito, scʒt elixatus. Nec panis triticeus sed corruptus, vel ex grano corrupto confectus. si tanta est corruptio, vt speciem panis vel tritici tollat. Nec panis ex aqua artificiali v. g. rosacea confectus, contra Durandum. ita tamen S. Th. q. 79 a: 7. ad 3. quia non est verus panis, saltem vsualis

Dico 2. Græcus in Græcorum Ecclesia in azymo consecrans, & Latinus in Latinorum Ecclesia in fermentato consecrans, licèt validè consecret, peccat tamen mortaliter, vt pote propriæ Ecclesiæ ritum in graui materia peruertens. Et hoc licèt fiat ob magnam necessitatem. v. g. ad communicandum infirmum, vt docet communis apud dela Cruz q. 1. de Euch.

Aduerte ex Labat, de Euch. d. 4. §. 1. quod Sacerdos Græcus degens in Ecclesia Latina vel Latinus in Ecclesia Græca possit se conformare consuetudini illius Ecclesiæ in qua degit, vt infertur ex Can. ille, dist. 22. & ex D. Aug. epist 118. dicente *in omnibus Ecclesiasticis consuetudinibus, quæ sunt de iure positiuo, posse quemlibet se conformare consuetudini illius Ecclesiæ in qua degit.* Secus tamen esset si Sacerdos Græcus figeret sedem apud Latinos vel è contra, nec adesset Ecclesia proprii ritûs, cui censeretur subjectus. Scias prima pars aduertendi procedit, vbi non est templum, in quo seruatur ritus nationis. Syluius. in 3. p. q. 74. a. 4. tunc enim tenerentur se conformare.

Quæritur. Qui ex his duobus ritibus rationabilior? ℞. Latinorum vt probat S. Th. q. 74. a. 4. Quia hoc Sacramentum institutum primâ die azymorum. Matt. 26. quâ die nihil fermentatum in domibus Iudæorum esse debebat, vt habetur Exod. 12.

Dico 3 Ad valorem consecrationis non est necessarium vt materia sit determinatæ quantitatis. Nam quælibet magna quantitas, vt panis totius ciuitatis Sacerdoti præsens, potest validè, non tamen licitè consecrari. Et etiam quælibet parua quantitas, licèt naturaliter non sit sensibilis, potest validè consecrari ab eo, cuius oculus ad eam

ad eam intuendam per Dei potentiam eleuaretur, quia tunc posset designari per particulam Hoc. Nugnus q. 74. a. 2.

Dico 4. Talis præsentia panis requiritur, qualis more vsuq; hominum præsentia censetur, vt verificetur particula Hoc. Hinc hostia sub aliis hostijs, vel sub corporali; vel sub mappa, vel in pixide clausa, vel in missali latens, sicut & vinum in calice coopertum, vel dolio inclusum validè consecrantur. cùm demonstrari possint per particulam Hoc vel Hic. Sed hostia à tergo, vel post parietem vel in tabernaculo clauso posita, non validè consecratur, quia non reputatur moraliter & humano modo præsens, & sic non verificatur particula Hoc. Sufficit autem præsentiam panis aliquo sensu percipere, Immo Sacerdos cœcus relatione tantùm certior factus verè consecrat. vtrùm verò materia panis viginti passibus distans possit consecrari? aliqui affirmant, cùm adhuc censeatur moraliter præsens, aliqui negant.

DISTINCTIO XXX.

De Materia consecrationis Sanguinis Christi.

Quæ materia consecrationis sanguinis Christi?

Dico 1. Omne vinum, modò sit verè vinum est materia consecrationis sanguinis Christi. Vnde in Græco, Muscatello, Maluasia, Vernaccia verè consecratur. cùm sint propriè vinum, Sed vini rubri conuenientior vsus. Item vinum album mixtum nigro. item vinum aromate mixtum, est valida materia consecrationis, si ita leuis sit mutatio, vt vini substantia maneat. Item vinum congelatum, modò liquefactum seruet speciem vini, sed sic consecrans grauiter peccat. Item mustum seu vinum ex vua in calice expressum. quia est verè vinum, licèt non perfectè purgatum. non licet tamen tale consecrare, sub p. mortali, nisi necessitas excuset, vel deuotio populi, vt fit in aliquibus prouincijs. Item succus ex vuis passis expressus (in quo fama est consecrare Ægyptios) quia talis succus est vinum de vite, eoq; perfectius, quo ab aqueo humore purgatiùs. Gonet in Manuali Thomistarum de Euch. C. 2. Tandem vinum per miraculum factum, vt fuit in Cana Galilææ, quia est verè vinum. Quod autem decretum Eugenij IV. requirat vinum de vite solùm attendit potentiam ordinariam, non absolutam, & casum extraordinarium.

Dico 2. Lora non est materia consecrationis sanguinis Christi. cùm non sit vinum, sed tantùm vini acumine gaudeat; est autem lora succ-

ra succus ex vuis jam expressis, aquâ madefactis, & denuo prælo subjectis, expressus. Item acetum. cùm non sit vinum, sed ex corruptione vini factum. Secus vinum acetosum, & in via ad corruptionem, Sacerdos tamen grauiter peccat. Hic aduerte. si vinum consecratum in acetum conuertatur, desinit esse Sacramentum, secus si tantùm sit via ad acescendum. Item agresta, id est succus ex vuis immaturis expressus, non est materia calicis. cùm non sit vinum, sed in tendentia ad vinum. Item vinum ex vuis syluestribus expressum. quia non est verum vinum, ait Opat. disp. 2. de Euch. q. 3. Item liquor ex vuis acidis expressus, quia hæ vuæ sunt substantialiter corruptæ, ait idem Doctor l. c. Item vua, quamuis matura. cùm non sit vinum sub forma potabili. vua enim tantùm manducatur. Canon autem, *Didicimus*, de Cons. d. 2. referens consuetudinem consecrandi vuas in altari, intelligitur de benedictione facta à Sacerdote in gratiarum actionem. Item ob prædictam rationem, vinum in offa panis inclusum. Idem dic de succu malogranatorum &c. aqua è vite fluente. cùm non sint vinum. etiam ex dispensatione Papæ.

DISTINCTIO XXXI.

De Aqua Vino miscenda.

DIco I. Vinum in calice consecrandum est aquâ miscendum. & hoc ob sanguinis & aquæ è latere Christi fluentium repræsentationem. Item ad significandam populi cum Christo vnionem. aqua enim populos, Apoc. 20. Vinum autem Christum, *ego sum vitis vera*. Ioan. 15. significant. Tandem quia Christus D. dilutum calicem consecrauit, vt probat S. Th. q. 74, a. 6. Quamuis autem vino jam imposita sit aqua in amphora, adhuc ponenda est in calice, quia aliàs significatio ab Ecclesia intenta non compleretur. Cur aqua vino misceatur?

Ex quo intelliges, si Sacerdos aquam non apponat, quòd grauiter peccet, item officio & beneficio priuatur, ex C. literas. de Celeb. Miss. si autem ex obliuione, idq; ante consecrationem aduertat, statim apponat, cùm adhuc Ecclesiæ præceptum possit adimpleri. Secus si jam peracta consecratio cùm non extet præceptum in tali casu miscendam esse aquam. Est etiam mortale, si aqua artificialis. v. g. rosacea loco elementalis ponatur. Arm. v. Euch. & alii. Conficitur tamen Sacramentum, sicut si nullâ apponatur. Quia hæc mixtio tantùm est de necessitate præcepti & non Sacramenti.

Dico 2. Vna vel altera gutta aquæ est infundenda calici. Dicit enim Conc. Florent. in decreto vnionis Armenorum, miscendam esse aquam modicissimam, in quo corrigit Concilium Triburiense Prouinciale, quod docuit tertiam partem aquæ esse miscendam. Ratio nostræ conclusionis. quia vt sentit Innoc. III. C. cùm Marthæ; de Celeb. Miss: & communiter Theologi, aqua non transit in sanguinem, nisi priùs transeat in vinum. Sacerdos tamen non sit adeò scrupulosus, ne dum parum vult infundere deluso sensu nihil infundat. Colligo ex nonnullis posse misceri decimam vel octauam partem aquæ. quorum ratio opposita nostræ, scilicet, vt aqua transeat in sanguinem, non esse necessarium vt priùs transeat in vinum. cui sententiæ, propter multos & graues, eam tenentes D.D. non est deneganda probabilitas.

DISTINCTIO XXXII.

De Forma consecrationis.

Quæ forma consecrationis corporis Christi?

DIco primò. Forma consecrationis Corporis Christi, est hæc. *Hoc est corpus meum.* Cùm his verbis Christus D. consecrauerit, ijsq; panis in Christi Corpus transubstantiatio significetur & efficiatur. Non audiendi Scotus & Angelus, qui docent ad conficiendum Eucharistiæ Sacramentum; necessariò necessitate Sacramenti præmittenda esse verba Canonis. *Qui pridie quàm pateretur &c:* Nam illis omissis, sufficienter significatur transubstantiatio panis in corpus Christi. & hâc ratione possunt aliæ sententiæ confutari. Quòd autem Scotus dicat illis omissis, non significat Sacerdos se loqui in Persona Christi, falsum est, attentâ institutione Christi, & intentione Sacerdotis.

Dico 2. Non est valida consecratio Corporis Christi D. dicendo. hoc est corpus Christi. Nec. hic panis est corpus meum. Nec. hoc fit corpus Christi, vel meum. Nec. hoc sit corpus meum. Nec. hoc est corpus. Nec. hoc esse Corpus meum Quia istæ mutationes sunt substantiales. Valida tamen hæc. hic cibus &c. vel hæc res est corpus meum, vel hæc est caro mea, ex S. Cyrillo. Serm. 1. in Cœna.

Quæ forma consecrationis sanguinis Christi?

Dico 3. Forma consecrationis sanguinis Christi, est hæc. *Hic est Calix sanguinis mei. noui & æterni testamenti. Mysterium fidei. Qui pro vobis, & pro multis effundetur in remissionem peccatorum.* Dela Cruz q. 2. de Euch. sola verba hæc dicit esse de essentia. scilicet, *hic est calix sanguinis mei,* vel his æquiualentia, vt si dicas, *hic est sanguis meus.* Nam solùm hæc verba

ba significant conuersionem vini in sanguinem Christi. Verba verò quæ sequuntur, scilicet, *noui & æterni &c.* solùm sunt de integritate formæ. hæc enim verba solùm important expressiorem significationem eius, quod continetur implicitè in verbis essentialibus, vtpote passionem Christi per sanguinis effusionem, & virtutem talis effusionis. Idem sentiunt multi ex Thomistis. alii verò ex Thomistis, inter quos Philippus à SS. Trin. disp. 5. de Euch. dub. 4. dicunt omnia esse de essentia formæ. hæc quidem vel æquiualentia, *hic est calix sanguinis mei, noui testamenti, qui pro vobis & pro multis effundetur in remissionem peccatorum,* expresse prolata, hæc verò, *æterni, mysterium fidei,* implicitè contenta in aliis. Sed hæc ad Scholasticos, tu intende quod intendit Ecclesia, & totam formam proferas, ne vt sacrilgus judiceris. Particula *enim* secundùm omnes, non est essentialiter requisita immo omissio eius, secundùm multos non inducit mortale.

Dico 4. Non mutatur substantialiter prædicta forma, si quacunque linguâ proferatur. Sed Latinus aliâ linguâ consecrans à mortali non excusatur. Si etiam Sacerdos, *hic est calis &c.* S. pro X. vtendo, inaduertentiâ vel impedimento linguæ diceret, conficeret Sacramentum, quia saluaretur significatio substantialis. Quamuis enim vox *calis* habeat aliam significationem à voce calix, tamen ex ipso actu & forma consecrationis significat calicem. Eadem ratione solet doceri validum esse baptismum collatum in nomine Patria. &c.

Dico 5. Forma Corporis & Sanguinis non se mutuò expectant in producendo suum effectum. cùm quælibet habeat propriam virtutem, completam significationem, ac propriam determinatam materiam. Hinc validè priùs consecratur calix, sed committitur sacrilegium, eò quòd recedatur à Christi exemplo, & vniuersalis Ecclesiæ ritu. Samuel de Lub. v. Euch.

Dico 6. Quanquam nonnulli dicant probabile esse, quòd summus Pontifex ex causa possit cum Sacerdote dispensare, vt in vna specie consecret, sed verius & tutius est quòd non possit. Est communis. Probatur. Nam integritas in vtraq; specie consecrandi est de jure Diuino vt definit Tridentinum Sess 22. Can. 1. Summus autem Pontifex non potest dispensare in jure Diuino, vt docet D. Th. 22. q. 89. a. 9. ad 1. & consentiunt communiter Theologi, ac definitur à Zozymo Papa, referente Philippo à SS. Trin. & ratio suadet. quia inferior nequit dispensare in lege superioris. V. Philip. à SS. Trin. de Euch. d. 2. dub. 6. & Opat. disp. 2. q. 1.

Aduer.

Aduerte. Si Sacerdos priuatâ authoritate consecrat panem sine vino, excommunicatur à Conc. Tolet. C. nihil. Excusatur tamen, qui post consecratam hostiam ob euidens periculum mortis eam consumeret, & omissâ consecratione calicis fugeret. Samuel l. c. Item. si post consecrationem calicis intelligat in eo esse venenum, ex sententia Doctorum, ait Opatou: l. c. non obligatur ad illius sumptionem, etiamsi fortasse non habeatur aliud vinum ad consecrandum. Si verò Sacerdos putans esse vinum in calice, consecret aquam, & circa sumptionem deprehendat, tenetur ad consecrationem calicis, vt sit perfectum sacrificium, etiamsi in publico celebret. nam vt ait Philippus à SS. Trin. l. c. non esset scandalum actiuum siue datum, quod solùm est prohibitum, sed esset passiuum seu acceptum, quod non est curandum.

Dico 7. Forma consecrationis debet proferri tam recitatiuè, quàm significatiuè. licèt non sit de necessitate Sacramenti eam proferri recitatiuè, sed solùm significatiuè. Hanc dicit Labat disp. 1. de Euch. dub. 11. §. 3. esse communem sententiam Theologorum. Scias tunc verba proferuntur recitatiuè, quando proferuntur per modum narrationis, referendo id quod Christus dixit, vt sensus sit, Christus D. sic locutus est. tunc autem proferuntur significatiue quando proferuntur vt Christus D. illa protulit. Prima pars conclusionis patet, ex illa particula, *dicens*, prolata ante consecrationem. Secunda, quia forma consecrationis dicitur in Persona Christi. Tertia si Sacerdos præcisè proferret formam supra debitam materiam cum intentione consecrandi, omissis antecedentibus, consecraret, & tamen non proferret verba recitatiuè vltima pars etiam patet. Christus enim Dominus, solùm protulit verba significatiuè.

DISTINCTIO XXXIII.

De Ministro Consecrationis.

Quis minister consecrationis?

DIco 1. Soli Sacerdotes sunt ministri consecrationis, quibus tantùm dictum 1. ad Cor. 11. *hoc facite in meam commemorationem.* Credens se esse sacerdotem & non est, piè credendum est quòd consecret. Sylu. V. Bap. & alii dist. 18 Conc. 7, relati. Quòd si post inchoatam Missam putet se non esse ritè ordinatum? Si id ante consecrationem aduertat vel deponat conscientiam, vel Missam reliquat. Si post consecrationem, Missam perficiat, & deinde ad superiorem, casum exponendo, recurrat.

Dico

Dico 2. Sacerdos factus hæreticus, validè sed sacrilegè consecrat. Si ante consecrationem recolit se esse excommunicatum vel suspensum &c. Missam dimittat, nisi timeatur grande scandalum. Si post consecrationem factâ contritione & proposito petendi absolutionem, Missam prosequatur.

Dico 3. Sacerdos duobus tantùm digitis hostiam tangat. Si ex officio tangat & sit in mortali mortalier peccat, secus si in casu necessitatis. cùm in hoc non sit deterioris conditionis aliis, quibus licet in necessitate quamuis in mortali tangere, v. g. si cadat in terram, vt d. 4. conc. 4. ex S. Thoma dictum.

Dico 4 Materia consecrationis debet esse in mente cõsecrantis determinata. Hinc si Sacerdos habeat decem præsentes hostias, & tantùm intendat quatuor consecrare, nòn determinando eas, nulla erit consecrata, quia materia in mente consecrantis non est determinata, & non est maior ratio, cur hæc potiùs & non alia consecretur. Si tamen Sacerdos plures hostias secum deferat cum intentione consecrandi, sed in consecratione solius hostiæ quam præ manibus habet actu recordetur, omnes sunt consecratæ. Panorm. in C. Sacerdos, & alii. quia intentio virtualiter perseuerat.

Quæ circa intentionem consecrantis scienda?

Dico 5. Sacerdos potest vnam partem hostiæ validè consecrare, absq; alia illi continua. si determinet illam partem. Item si vnus Sacerdos vnam partem, alter alteram consecret, tota hostia est cõsecrata, factâ tamen partium determinatione, Palud. in 4. d. 13. q. 4. a. 1.

Dico 6. Hostia quam inscio Sacerdote aliquis posuit vt consecrandam in Corporali, non consecratur, cùm non sit in mente consecrantis determinata. Nèc est valida consecratio, si Sacerdos intendat eas hostias consecrare, quas Deus intendit, cùm materiam humano modo determinatam non habeat. Chamerota de Euch. & alii.

Dico 7. Si Sacerdos habeat in manibus duas hostias putans esse vnam, nihil determinando, vtraq; manet consecreta, secundum communem DD. in Summa Dianæ V. Euch. Item loquendo de minoribus hostijs, si credit esse 40. & sunt 50. omnes sunt consecratæ. Samuel de Lub. V. Euch, de la Cruz q. 1. de Euch. si absolutè intendat, nec de numero tantopere curet. Secus est, si 40. tantùm, & vnicè intenderet, & tùnc quia in cumulo existentes non determinaret, nullam consecraret.

Si Sacerdos habeat in manibꝰ duas hostias putans esse vnam, an vtraque sit cõsecrata?

Petes, si non consecratæ, misceantur consecratis, quid agendum? ℞. intendat Sacerdos non consecratas consecrare.

Dico 8. Plures Sacerdotes vnam hostiam consecrare possunt, vt patet in ordinatione Sacerdotum juxta aliquarum Ecclesiarũ consuetudinem, vbi noui Sacerdotes Episcopo concelebrant sicut Apostoli Christo Domino concœnauerunt. In hoc tamen casu omnium intentio debet referri ad instans quo Episcopus consecrat. vnde Palud. relatus à Tabiena sentit, formas concelebrantium, si præueniant Episcopum suspendi ad instans formæ ab Episcopo terminatæ.

Dico 9. Guttæ vini quæ sunt in calice separatæ ab eo quod est in fundo, non remanent consecratæ. Quia communis & optima intentio Ecclesiæ est, consecrare omnem liquorem consecrabilem. qui continetur in calice per modum vnius continui. Et hoc significatur per particulam *Hic*. Layman & alii contra Bonac. in Summa Dianæ V. Euch. relatum. Vnde ne Sacerdos in detergendis guttis sit sollicitus, benè faciet, si suam mentem pro semper declaret, se nolle eas consecrare, sicut & micas hostijs adhærentes.

DISTINCTIO XXXIV.

De Corpore vitiatis, quibus prohibetur celebrare.

CVm de Ministro Eucharistiæ nonnulla dixerimus, de impedimentis à ministerio Eucharistiæ impedientibus, aliquid dicendum.

Dico 1. Licèt cœcus possit confessiones audire & prædicare, sed si celebret sine dispensatione Papæ (prout cuidam Episcopo in Concilio Tridentino concessum fuerat) peccat mortaliter. quia facit contra canones in re graui. Sacerdos etiam habens maculam in oculo, vel à natiuitate. vel ex aliquo casu, etiam sine sua culpa, si notabilem deformitatem generet, non potest celebrare. Secus si tabilem deformitatem vel scandalum non generet. Sylu. de Corpore vitiatis.

Dico 2. Sacerdos vno oculo orbatus non potest celebrare, cùm sit irregularis, referente Bonac. de censuris d. 5. q. 2. punc. 2. Immo nequit sine dispensatione Papæ ad Ordines promoueri. D. Ant. 3. p. tit. 28. C, 5. & alii. Sacerdos etiam si careat visu oculi canonis, hoc est sinistri, & nequeat canonem legere, nisi cum indecora faciei ad populum versione, non potest celebrare, secus sine tali indecentia, præsertim si sanus appareat. Bonac. l. c. cum Nau.

Aduerte. Sacerdos factus cœcus sine sua culpa, non est priuandus beneficio, ne sic afflicto afflictio addatur, sed coadiutor ei detur.

Idem

Idem dicendum de alijs beneficiatis corporè vitiatis. Sylu. cit. & alij.

Dico 3. Sacerdos naſo priuatus nequit celebrare, ob notabilem deformitatem. habens tamen manum aridam vel debilem non arcetur à celebrando, ſi non adſit notabilis deformitas ſcandalum generans, & poſſit hoſtiam calicemq́, contrectare. Secus ſi adeò ſit tremulus, vt calicem abſq; effuſionis periculo neqneat eleuare. Sicut nec, ſi habeat pollicem, vel indicem abſciſſum, vel etiam eorundem vngulas ob quarum defectum redditur inhabilis, ad hoſtiam frangendam & calicem contrectandum, Carens tamen parte pòllicis vel indicis, non remouetur à ſacrificando. Gab. V. irreg. Sciendum, quando vitium non reddit inhabilem, nec multum deformem, ſi tamen ſuâ culpâ ſit, ab Ordinibus repellitur, & promotus deijcitur. Arm. V. Corpore vitiati ex Hoſt. & S. Raym.

Dico 4. Sacerdos pede carens, prohibetur celebrare, ob notabilem deformitatem Sylu. Tabiena & alij. Si autem tantùm ſit claudus, ab Ordinis executione non repellitur. modò ſuâ culpá non ſit factus claudus, & ad altare ſine baculo ſtare queat, ex C. nullus de Cons. d. 1. Item gibboſus non prohibetur ſacrum facere, modò non ſit nimia deformitas ſcandalum generans, nec ſuâ culpâ ſit gibboſus. Sylu. & alii, Ille autem dicitur ſuâ culpâ gibboſus, vel alio modo corpore vitiatus, qui voluntariè membrum abſcidit, vel permiſit ab alio abſcindi, vel dando operam rei illicitæ id ſibi accidit. dicitur autem dare operam rei illicitæ, quantum ad præſens, cùm egit opus ex ſuo genere periculoſum. ex Soto 5. de Iuſt. q. 1. a. 9.

Dico 5. Sacerdos ſibi genitalia amputans, putans ſe obſequium præſtare Deo, eget ad celebrandum diſpenſatione. Si autem ab aliis ſit caſtratus, idq; ſuâ culpâ, tunc idem, Secus ſi ſic natus ſit, vel inuitus à Medicis, vel juſta de cauſa, v. g. pro totius corporis ſalute, caſtratus. Sylu. l. c. Soto 5. de Iuſt. q. 2. a. 1. Scias errorem vulgi eſſe Sacerdotem caſtratum teneri teſticulos arefactos vel in puluerem redactos ſecum deferre.

Dico 6. Habens membra ſuperflua v. g. ſex digitos, licitè celebrat, modò non ſit impeditus in membrorum vſu, nec nimia ſit deformitas. aliàs & prohiberetur celebrare, & recipiendo Ordines, vtpote fruſtra, peccaret mortaliter: Leproſus etiam ſi recipiat Ordines non excuſatur à mortali. Ordinatus tamen vt docet D. Th apud Opat, de Pœnit. diſp. 18. q. 3. §. ſecunda ſpecies &c. poterit in occulto ſic ſuſceptum Ordinem exercere, niſi per lepram eſſent labia,

corrosa & tunc nec in occulto celebrare potest, ob periculum effusionis sanguinis.

Dico 7. Sacerdos morbo comitiali seu caduco laborans expectet per annum ad judicandum de infirmitate. Sylu. & alij. Idem dicitur de Sacerdote dæmoniaco, ex Vgone relato à Summa Confess: L. 2. tit. 1. q. 45. Furiosus verò potest Eucharistiam conficere, si raro vexatur tali passione, item si sine spumæ jactatione, & vocis confusione, modò habeat iuxta se Sacerdotem, qui defectum suppleat. Sylu. cit. Idem docet Opat: disp. 18. de Pœnit. q. 3. §. secunda species &c. de laborante morbo caduco, si non adeò hoc morbo laboret, nec ore reijciat spumas, & habeat socium, qui compleat sacrificium. sed quid de Sacerdote patiente seminis fluxum? dico cum Ioanne de Lapide L. de dubijs circa Missam, nequit celebrare.

Dico 8. Si in Hermaphrodito præualeat sexus fœmineus ordinari non potest, quia non est capax characteris, quemadmodum & fœmina, D: Ant. Sylu. & Tabiena apud Fern. l. c. Si verò æqualiter vigeat vterq; sexus, quantum ad Ordines pro fœmina reputari debet. Hugo, Turrcremata & alij apud Fern. Si autem in masculinum magis vergat & ordinetur, suscipit quidem characterem, sed absque dispensatione Papæ celebrare prohibetur. Sylu. V. Hermaphrod. & Nau. in Ench. C. 27. n. 103. Plura videantur in tractatu de irregularitate. V. etiam dela Cruz de Censs: a. 5. quis in supradictis dispenset.

Quæritur cui competat judicare de præfatis vitijs. ℞. Episcopo vel si Religiosus sit vitiatus, Prælato Regulari, cùm sit eius Ordinarius. Potest & Episcopus. cùm Religioso Ordinem conferat.

DISTINCTIO XXXV.

De Conuersione panis & vini in Corpus & sanguinem Christi, & quæ consequuntur eam.

Dico 1. Mutatio quæ fit in hoc Sacramento, non fit per panis & vini annihilationem, vel in præiacentis materiæ resolutionem, sed per eorum desitionem & in Christi Corpus & Sanguinem conuersionem. Quæ conuersio non est successiua, sed instantanea, cùm fiat in vltimo instanti prolationis verborum. Hæc conuersio directè & ex vi verborum ad Corporis Christi substantiam terminatur, per concomitantiam verò ad eius quantitatem. Si causam conuersionis inquiras, Deus est principalis, Sacerdos instrumentalis.

Dico

Dico 2. Si Sacramentum Eucharistiæ in triduo mortis confectum fuisset, tunc Christus Dñus sub speciebus Sacramentalibus mortuus extitisset. Cùm idem Christus, qui erat in Cruce vel sepulchro fuisset.

Dico 3. Totus Christus est sub vtraq; specie, immo totus est in qualibet parte, cùm succedat in locum substantiæ panis & vini, quæ erat in qualibet particula. Hoc tamen sciendum est, sub speciebus panis esse Christi corpus ex vi verborum consecrationis, sanguis verò, anima, Diuinitas per concomitantiam, sub speciebus vini ex vi verborum sanguis, corpus & alia per concomitantiam. Non solùm autem est in hoc Sacramento secundùm suam substantiam, sed etiam secundùm quantitatem, modo tamen ineffabili, non per extensionem partium in ordine ad locum, sed in ordine ad se. Et quidem tam diu sub speciebus Christus Dñus existit, quàm diu species extitunt. Cùm succedat in locum panis, cuius substantia tam diu quàm diu accidentia. Quomodo Christus Dñus sub his vel illis speciebus existit.

Dico 5. Post conuersionem corpus Christi D. non est in hoc Sacramento tanquam in loco. quia non est admodum quantitatis, sed admodum substantiæ. Ex quo sequitur quòd ibi sit immobiliter, per se loquendo, per accidens tamen hoc est ad motum specierum mouetur. Item, cùm Corpus Christi D. sit in hoc Sacramento admodum substantiæ & modo indiuisibili, non posse videri ab oculo etiam glorificato.

Dico 6. De speciebus Sacramentalibus hæc solent doceri. eas posse corrumpi, cùm idem esse post consecrationem retineant. immo potest aliquid ex eis generari, vt vermis. Item docetur solam quantitatem miraculosè existere, alia verò accidentia sine miraculo. quia subjectantur in quantitate, supposito hoc miraculo quòd per se existat. Item docetur prædictas species posse nutrire, cùm possint conuerti in corpus humanum. Sed hæc ad Scholasticos.

DISTINCTIO XXXVI.

De Ministro Eucharistiæ.

Dico 1. Diaconus potest ministrare Corpus Christi Dñi in necessitate jubente Episcopo vel Presbytero. S. Th. q. 82. a. 3. Non tamen Subdiaconus, multòminus laicus. fertur tamen de Regina Scotiæ martyrium subitura, quòd se ipsam communicauerit, vnde Laymanman- Quis est Minister Eucharistiæ?

man in Summa Dianæ V. communionis Minister, docet contra Bonac. posse laicum se ipsum communicare in articulo mortis.

Dico 2. Religiosus viaticum ministrans incurrit excommunicationem. sed hoc procedit, si extra necessitatem. vnde in articulo mortis absente Parocho, aut nolēte ministrare potest quiuis Sacerdos etiam Regularis, imò & Diaconus. si nullus sit Sacerdos, ministrare Eucharistiam. dela Cruz q. 6. de Euch. Idem judico si proprius Parochus sit nominatim excommunicatus, suspensus &c.

Dico 3. Eucharistiæ Sacramentum non possunt Regulares ministrare ad satisfaciendum præcepto tempore Paschali. Pro hac Mosc. 2. p. Tyrocinii §. 3. citat declarationem Sacræ Congregationis. vnde priuilegium à Nic. 5. Regularibus concessum à Sixto & Leone X. confirmatum, censetur reuocatum. Possunt tamen, si quis jam satisfecisset præcepto, aut vellet postea ire ad Parochiam. Etiam ipso die sancto Paschæ. Nam dum Pontifices hoc die prohibent extra Parochiam communionem, loquuntur de communione quâ satisfit præcepto Ecclesiæ, vt communiter DD. explicant. Vbi sciendum Religiosos Mendicantes habere priuilegium à Leone X. Iulio II. & III. communicandi sæculares in suis Ecclesijs, vel per se vel per alios apud Regulares celebrantes.

Dico 4. Possunt Regulares ministrare Eucharistiam ad satisfaciendum præcepto Ecclesiæ. etiam ipso die Paschæ, vagis, aduenis, & peregrinis. Item seruis & domesticis, qui intra conuentum degunt. his enim etiam viaticum, & extremam vnctionem ministrant. Gabriel à S. Vinc. in Summa Morali V. Euch. quoad omnes partes. Idem, de degentibus in loco exempto à Parochia.

Dico 5. Non valens pollice & indice Eucharistiam ministrare, potest aliis digitis. cùm tota manus sit consecrata. Toll. l. C. 58. contra Posseuinum. Hic tamen, contra Suarez, concedit, tempore pestis licere Sacerdoti aliquo instrumento aureo vel argenteo rectè confecto, Eucharistiam ministrare.

Dico 6. Sacerdos in mortali existens, & pluribus Eucharistiam successiuè ministrans, vnum peccatum mortale committit. Rodriquez & alij, contra Bonac. Nam licèt physicè sint plures actus, moraliter tamen vna actio conuiuij. ob eandem rationem Sacerdos in mortali dicens Missam, vnum tantùm mortale committit est contra Nugnum & alios, qui dicunt quòd duo, vnum quatenus celebrat, alterum quatenus communicat.

DISTIN-

DISTINCTIO XXXVII.

De Subjecto Eucharistiæ.

DIco 1. Subjectum Eucharistiæ est omnis homo baptizatus, rationis compos, & benè dispositus. Publici peccatores, v. g. vsurarij, lenones, meretrices, histriones publicè turpia repræsentantes, remouentur à mensa Domini, etiam in mortis articulo, nisi signa pœnitentiæ publicè ostendant, si fieri possit. Publicus autem & notorius peccator dicitur, qui in judicio conuictus, vel in judicio confessus, vel infamiâ notorij facti laborans. Si dubium an sit publicus peccator, ad communionem admittatur, nam melior est conditio possidentis. Item peccatori publico in vno loco, petenti Eucharistiam in alio loco, in quo pro publico non habetur, Sacerdos tenetur Eucharistiam dare, aliàs infamaretur. Quod est Subjectũ Eucharistiæ?

Dico 2. Peccatori publico in secreto pœnitenti, & in publico Eucharistiam petenti, est deneganda, quousque pœnitentiam exteriùs ostendat S. Bon. & Palud. apud Cinium in præsenti. Quæ doctrina ad publicè excommunicatum extendenda. dici enim poteſt. Scio publicum peccatum, sed non video publicam pœnitentiam. Peccatori occulto, soli Sacerdoti noto, tenetur Sacerdos Eucharistiam ministrare, non tamen, si in priuato petat, nisi notitia esset ex confessione. tunc enim tenetur Eucharistiam ministrare. Moneat occultum, publicè petentem, sed cautè, saltem generaliter. cauete ne aliquis cum p. m. accedat. nisi id per confèssionem sciatur, tunc enim talis monitio omittenda.

Dico 3. Ex duello in extremis laboranti danda Eucharistia, si signá doloris ostendat. Item suspendendis ex C. Quæsitum. etiamsi jam comedissent. Samuel de Lub. V. Communio. Hæretico relapso, sed pœnitenti, quamuis immediatè comburendo. Sylu. & Angelus. Aduerte ex Samuele l. c. consuetudinem Hispanorum negantium Eucharistiam interficiendis sublatam jussu Pij V. anno D. 1559. cui lex regia accessit per Philippum II. Et ratio est, eò quòd communiter doceatur, communionem in articulo mortis esse de jure Diuino.

Dico 4. Perpetuò amenti non est danda Eucharistia, cùm in eo non præcesserit erga hoc Sacramentũ deuotio. Idem dicitur de puero ratione carente. Non excusatur à mortali talibus Eucharistiam præbens, secundùm Cajet: V. Communio. Amenti tamen, aliquando

do huic Sacramento, scilicet tempore lucidi interualli, affecto; & iterum in amentiam cadenti, danda Eucharistia in articulò mortis, modò irreuerentia non timeatur. S. Th. q. 80. a. 9. Idem de dæmoniacis, arreptitiis, ac morbo caduco laborantibus, modò actualiter hæc mala non patiantur, & absit irreuerentia.

DISTINCTIO XXXVIII.

De munditia mentis ad hoc Sacramentum necessaria.

Quæ cõditiones necessariæ, petẽti Sacramẽtũ Eucharistiæ?

NOta. Plures esse dispositiones, quas habere tenetur ad hoc Sacramentum accedens, comprehenduntur autem sequentibus versibus.

Lotus, discretus sanus, jeiunus & aptus,
Contritus, fassus, mundus, recteq; paratus,

Lotus, id est baptizatus, discretus, id est rationis vsum habens. Sanus, id est stomacho benè valés, ne euomat. jeiunus jeiunio naturali. aptus. id est censuris non irretitus contritus, id est de peccatis dolens. fassus, id est vocaliter confessus. mundus, id est non pollutus. paratus, intellige, deuotione per actus v. g. fidei, spei charitatis &c.

Dico 1. Conscius peccati mortalis obligatur ad præmittendam confessionem. Trid. Sess. 13. Cap. 7. immo oppositum docentes excommunicat Can. 11. Quare antiqui Theologi docentes sufficere contritionem, etiam datâ copiâ Confessarij, post Conc. Trid. non sunt audiendi. Cùm verò Tridentinum adducat authoritatem Apostoli 1, ad Cor. 11. *probet autem seipsum homo, & sic de pane illo edat*, colligitur hoc præceptum non solùm esse Ecclesiasticum, sed & Diuinum. Opat: disp. 8. de Euch. q. 3. cum D. Soto & M. Cano.

Dico 2. Licet in aliquo casu communicare & celebrare confessione non præmissá. 1. in articulo mortis, si desit Confessarius. 2 si adest necessitas officii. v. g. Parochus habet nimis distantem Confessarium (quæ distantia loci judicio prudentis relinquitur, habitâ ratione circumstantiarum & Personæ V. Mosc. 4. p. Elem. ad Sacras Conf: de Conf. n. 11. ne Parochiani die festo missâ careant. 3. Si adest præcepti Ecclesiastici necessitas (quam non facit sola deuotio, ex Soto in 4. d. 10. q. 1. a. 4.) vt Paschatis. Summa Conf. vel si Sacerdos nequit audire Missam nisi celebret. Diana & alij. Sed oppositum securiùs, nisi adsit scandalum aut infamia, nam præceptum præmittendi confessionem fortius est præcepto communicandi in Paschate,

ste, vel die festo audiendi Missam. dela Cruz de Euch. q. 5. 4. ad euitandum graue scandalum vel infamiæ periculum, v g. si quis in scamno cōmunicantium recordatur peccati mortalis, non tenetur recedere, si id sine scandalo esse non potest. 5. Quando rationabiliter timetur reuelatio proprii peccati, tenetur tamen alia confiteri. 6. pro communicando infirmo. In his casibus præmittenda necessario contritio, excepto quarto & quinto casu, cùm jam peccatum indirectè remissum, & sit homo in gratia. Vbi etiam scias in quinto casu differri debere confessionem, quantùm fieri potest.

Dico 3. Sacerdos Regularis non potest cum sola contritione celebrare, quando non habet copiam Confessarii suæ Religionis, habet tamen copiam alterius, sed non vult illi confiteri ad vitandam suæ Religionis infamiam, quam ille concipiet. Gabriel à S. Vinc & alij. Quia ex confessione nulla aut parua sequitur infamia Religioni. Non potest etiam quis in mortali existens cum sola contritione communicare, si non habeat proprium Confessarium, cui possit deuotiùs & vtiliùs confiteri. Idem qui supra & alii. Nam reuerentia huic Sacramento debita, & diuini præcepti obligatio, debet præualere propriæ deuotioni & vtilitati.

Dico 4. Sacerdos qui in casu necessitatis carens Confessario sine confessione celebrauit, tenetur confiteri quàm primùm. quia ita præcipit Tridentinũ Sess. 13. C. 7. & non tantùm consulit. Quare Alexander VII. inter 45. propositones, hanc in ordine 38. damnat *mandatum Tridentini factum Sacerdoti celebranti ex necessitate cum peccato mortali confitendi quàm primum est consilium & non præceptum.* Sicut & sequentem damnat. *Illa particula quàm primum intelligitur cum Sacerdos suo tempore confitebitur.* Quare tenetur confiteri primâ commoditate. In Summa Dianæ V. celebrare Missam, *quàm primum* exponitur *intra triduum.* quia quod intra triduum fit, dicitum statim fieri L. fin. C. de jud. ibi. *illico autem id est intra triduum.* Aduerte hoc præceptum de facienda confessione quàm primùm in prædicto casu, non extendi ad Sacerdotem more laicorum communicantem. Villalobos in Summa Dianæ l. c & alii. quia tunc non se habet vt Sacerdos. à fortiori non extendi ad laicos.

Quæritur quid faciendum si Confessarius veniendo ad infirmum, inueniat hunc multas fecisse confessiones inualidas, nec confessionem absoluere posse nisi post longum tempus? Respondet Zambranus de Sacram: Pœnit. C. 4. dub. 6. Si timeatur mors, facienda

confessio per mediam horam crassâ minerua, cum accusatione generali, & communicandus infirmus, præmisso pacto, quòd sumptâ occasione supplebit defectum. Si autem infirmitas non sit periculosa, & confessio per dimidiam horam absolui non potest, præmittatur contritio cum proposito confitendi eo vel sequenti die & communicetur. ratio primi. quia sic vitantur omnia incommoda, subuenitur enim moribundo præmissâ confessione possibili, & absolutione, ministrando illi Eucharistiam. ratio secundi, quia sic vitatur scandalum, & eligitur minus inconueniens, quod est communicare cum sola contritione, & non cum confessione dimidiata. Sed bonâ veniâ præfati authoris, etiam in secundo casu præmittenda modo possibili confessio. Nam præceptum confitendi ante communionem fortius est præcepto integrandi côfessionem materialiter vt docet de la Cruz q. 5. de Euch. & aliàs ex opposito sequeretur, etiam in primo casu, & in multis alijs, qui solent proponi iu trac. de Pœnit. de integritate confessionis, sufficere contritionem, & omittendam confessionem. accedit quòd in hoc secundo casu seruetur moralis integritas confessionis.

DISTINCTIO XXXIX.

De munditia corporis ad hoc Sacramentum necessaria.

An pollutio impediat sumptionem Eucharistiæ?

DIco 1. Pollutio à causa mortali proueniens impedit licitam Eucharistiæ sumptionem. S. Th. q. 80. a. 7. Talis tamen præmissâ confessione celebrans vel communicans non peccat mortaliter. cùm nullum peccatum per confessionem dimissum impediat sumptionem Eucharistiæ sub mortali. de la Cruz de Euch. q. 5. dub. 3. Samuel de Lub. V Communio.

Dixi *à causa mortali proueniens.* nam nocturna pollutio, quæ absq; culpa mortali accidit, non impedit etiam sub veniali sumptionem Eucharistiæ, præsertim si pollutio non relinquat aliquem affectum ad res venereas, & notabilem animi perturbationem. Samuel l. c. ex Bonac.

Dico 2. Die ante Eucharistiæ refectionem, à fortiori ipsâ die sumptionis, non licet exigere vel reddere debitum ob Eucharistiæ reuerentiam, nisi alter coniugum nimis instet. tamen si fiat non est mortale. Suppositâ autem inter coniuges re carnali, consilium est spatio viginti quatuor horarum abstinere à sumptione Eucharistiæ, cùm

cùm per hoc tempus natura per venerem deordinata, ordinetur. Cinius ex B. Alberto M. & S. Thoma.

Ex quo patet, dum Concilium Eliberitanum dicat, hominem ante sumptionem Eucharistiæ debere abstinere à propria vxore, tribus, quatuor aut octo diebus, consilium tantùm est.

Duo tamen inter alia conjugibus reuerentiam ergo hoc Sacramentum inculcant. Primum, si Panes Propositionis ab his qui vxorem tetigerant comedi non poterant, quantò magis panis ille qui de cælo descendit. Item Regem Oza. 1. Par. C. 13. manum suam ad arcam Dei extendentem ne boum exorbitantiâ caderet fuisse in Deo percussum moxque expirâsse, quòd nocte præcedenti vxorem cognouerit, vt affirmant Expositores.

DISTINCTIO XXXX.

De jeiunio ante Eucharistiam.

Dico 1. Ante sumptionem Eucharistiæ tenemur esse jeiuni â media nocte ieiunio non solùm Ecclesiastico sed & naturali, nihil quantumcunq; modici, etiam per modum medicinæ sumendo, Vnde C. nihil. quæs. 1. dicitur. *nullus post quantumcunq; sumptum minimum cibum, vel potum Missam faciat.*

Attamen reliquias cibi inter dentes relictas casualiter deglutiens ex S Th. q. 80. a. 8. imò licèt aduertentur secundùm aliquos. Os abluendo parum aquæ præter intentionem in stomachum transmittens. Sanguinis è gingiua, vel capite in os fluentis paululum traijciens. Parum terræ aut pulueris per modum respirationis attrahens. Muscam in os volantem casu transglutiens, non frangit ieiunium. cùm nihil per modum cibi sed saliuæ, vel præter intentionem deglutiat. Item dentes sale & aceto medendo vel lauando perfundens, cibos potumq; tantùm degustans. quidpiam aromaticum, vt nucem muscatam ori imponens dentibusq; vitandi noxii aëris causa tenens, non frangit jeiunium, modo nihil transmittat.

Sed an frustillum chartæ, lapillus &c. impediant communionem? probabile quòd non. sed maior difficultas, si vocis causâ vespere saccarum ori imposuisti, & transactâ mediâ nocte resolutum in liquorem deuenit ad stomachum. Probabiliùs sine dubio impediri in tali casu communionem. aliqui tamen oppositum habent. quia ille liquor non descendit per modum potus, sed per modum saliuæ. nec

videtur ſumptio ab extrinſeco, qualis requiritur vt ſoluatur jeiunium. & propterea reliquiæ cibi, de quibus ſupra, non tollunt jeiunium naturale.

Dixi in conc. *à media nocte.* Nam Sacerdos ante mediam noctem comedens, poteſt poſt mediam noctem celebrare, vt in natali Domini, etſi non dormierit, nec cibum digeſſerit. non enim facit contra præceptum. Similiter ſi quis ex cibi indigeſtione vomat, non prohibetur communicare, ex Rich. in 4. d. 9. a. 2. q. 3. Sed congruentiùs eſt abſtinere.

Dico 2. Sacerdos ſumptâ ablutione habens hoſtiam palato affixam, poteſt nouam ablutionem ſumere, ad eandem in ſtomachum traijciendam. cùm hoc magis deceat, quàm digito in os poſito. Sylu. & Angelus. Idem dic de particula calici adhærente. Imò ſumptâ ablutione ſolutiſque orationibus (non tamen ſi ab altari diſceſſit) ſi aliquam hoſtiæ particulam in patena vel corporali repererit, poteſt eam ſumere. cùm tota illa actio à jeiuno inchoata, vna perfecta ſacrificij conſumptio cenſeatur. Sacerdos etiam poſt Miſſæ ſacrificium aliquo tempore manens in diſpenſanda Euchariſtia, vaſa purificare, reliquiaſq; ſumere poteſt, cùm cenſeatur vna actio moraliter, quod maximè verum de reliquiis ſeu particulis ad proprium ſacrificium pertinentibus, vt aduertit Bonac. & alii. Sed idem judicarem de particulis ad aliud ſacrificium pertinentibus, cùm hîc & nunc ad idem conuiuium ſpectare videantur.

Aduerte. Licèt dixerim, *ſi ab altari non diſceſſit.* probabile tamen particulas v. g. in patena caſualiter remanentes etiam in Sacriſtia antequam Sacerdos exuatur ſumi poſſe. quia non eſt noua communio ſed præcedentis perfectio. ex Summa Dia. V. Communio, & in eadem, relato Granado.

Dico 3. Licet aliquando ſumere Euchariſtiam non ſeruato jeiunio 1. cum timetur Euchariſtiam ad infidelium manus peruenturam, aut ſimili de cauſa. 2. cùm Sacerdos aquam loco vini conſecrat, idq; non aduertat niſi poſt aquæ ſumptionem, tenetur de nouo vinum conſecrare. Item aduertens poſt conſecrationem ſe non eſſe jeiunum, tenetur perficere. Si verò ante conſecrationem aduertat, tutius reputat S. Th. q. 83. a. 6. ad 2. Miſſam inchoatam deſerere, niſi graue ſcandalum timeatur. & idem de exiſtente in ſcamno communicantium, & aduertente ſe non eſſe jeiunum. Si etiam Sacerdos peractâ conſecratione moriatur, nec alius adſit niſi non

jeiunus,

ieiunus, hic tenetur perficere sacrificium. quia præceptum sacrificium perficiendi strictius est præcepto Eucharistiam sumendi à ieiuno. cùm illud diuinum, hoc Ecclesiasticum. 3. Si infirmus sit in probabili periculo mortis, & non possit ieiunus sumere Eucharistiam. Imò durante eodem periculo mortis potest infirmus pluries per modum viatici communicare non ieiunus, si sex vel octo die transierunt, maximè si lethalem culpam commisit. non tamen quotidie. Nugnus q. 80. a. 8. & alii. Adde. Si morbus sit diuturnus, nec possit dari communio nisi post medicinam, potest dari, licèt tantùm deuotio & non periculum mortis vrgeat. ad hoc tamen Nau, & Villal. exigunt spatium triginta dierum.

Sed an liceat celebrare post sumptum cibum ob communicandum infirmum in articulo mortis? affirmat Maior. sed negant communiter. quia præceptum communicandi non obligat, nisi cum commodè & reuerenter fieri potest.

Cùm dixerimus nos debere esse jeiunos à media nocte quæri potest, à quo tempore incipiat media nox? ℞. media nox non incipit à pulsu horæ 12, sed quadrantum. aliqui oppositum docent. si tamen essent plura horologia & non constaret de errore vltimi, posset quis comedere vsq; ad pulsationem vltimi, & manè communicare. Si etiam quis dubitaret, an esset transacta media nox, vel an liquid sumpserit, si adhibitâ sufficienti diligentiâ adhuc manet dubius, potest mane communicare, quia in dubio melior conditio possidentis. Gabriel à S. Vinc. in Summa V. jeiun.

Quæri etiâm potest, si jeiunium ante sumptionem Eucharistiæ necessarium, cur in Natali Domini ter celebramus? sed respondetur, quia corpus & sanguis Christi non frangunt jeiunium.

DISTINCTIO XXXXI.

De obligatione sumendi Eucharistiam.

NOta ex Trid Sess. 13. C. vltimo. triplex est modus communicandi. Spiritualiter tantùm. Sacramentaliter tantùm. Spiritualiter & Sacramentaliter simul. manducare spiritualiter tantùm est per fidem & charitatem Christo D. vniri cum desiderio in re sumendi hoc Sacramentum. manducare Sacramentaliter tantùm, est Eucharistiam absque fructu sumere, qualiter sumunt in mortali existentes. manducare vtroq; modo, est non solùm Eucharistiam sed & fructum.

Quotuplex modus cōmunicandi?

ctum percipere. S.Th. q. 80. a. 1. assignans duos, scilicet, Sacramentalem tantùm & spiritualem, non contrariatur Tridentino. per spiritualem enim intelligit eum, qui est cum fructu. siue sit realis, siue in voto tantùm. Manducatio materialis, qualiter etiam à mure Eucharistia sumitur non valet ad propositũ nostrũ & sic à Trid. omittitur.

Dico 1. Vrgente mortis articulo tenemur sub p. m. ex præcepto Diuino sumere Eucharistiam. Ita comm: DD. oppositum docet Arm. V. comm: ex Caiet. Quâ obligatione tenemur, etsi ante infirmitatem paulo ante communicâssemus. Nam hæc communio non fuit vt satisfieret præcepto de Eucharistia in ratione Viatici. Ledesma de Euch. C. 13, & comm. contra nonnullos, qui negant obligari, si v. g. ante octo dies sumpta Eucharistia. Immo ex tenentibus nostram sententiam sunt qui asserunt, eum, qui mane communicauit, si à prandio vrgeat periculum vitæ, teneri iterum sumere communionem tanquam viaticum. Sed an, qui post acceptam in ratione viatici communionem, teneatur denuo communicare, si mortaliter peccauit? Negat Ochagauia & alii in Sum. Dia. V. Cõm. necessitas. Quia iam satisfecit præcepto: affirmat Sotus, quod est securius.

Quando obligamur sumere Sac: Eucharistiæ?

Dico 2. Præter mortis periculum, præceptum Diuinum obligat aliquoties in vita Eucharistiam sumere. S. Th. q. 80. a. 11. Quia Eucharistia instituta est per modum cibi, qui in vita non semel est necessarius.

Dico 3. Præcepto Ecclesiæ tenemur semel in anno communicare. Quod præceptum in propria Parochia, vel etiam in Cathedrali Ecclesia, vel alibi de de Parochi licentia, impletur. Qui tempore Paschali viaticum sumpsit, si superuiuat, non tenetur communicare pro annuo præcepto. Sanch. & alii, in Sum. Dia. V. Comm. Scias hanc damnari ab Inn. XI. *præcepto communionis annuæ satiusfit per sacrilegam Domini manducationem.*

Dico 4. Qui præuidet aliquod impedimentum, ob quod tempore Paschatis non poterit communicare, nec satisfacere præcepto, si præuidet non post longum tempus Paschale, se commmunicaturum, non tenetur ad præueniendum. Si verò præuideat, quod nonnisi longo tempore post Pascha sit communicaturus, videtur eiusmodi obligari ad præueniendum. Opat. disp. 8. de Euch. q. 4. & rationabiliter. Sed stante sententiâ Samuelis, de qua mox, quòd communio annua sit alligata determinato tempori, non tenetur præuenire. Sequens priorem opinionem & communicans, cessante impe-

dimento non tenetur iterum communicare in Paschate. nam jam satisfecit præcepto. Hæredeia in Summa Dia. V. comm.

Dico 5. Præceptum Ecclesiæ obligat excommunicatum ad quærendam absolutionem & sic ad communicandum. vnde si is absolutionem negligeret peccaret mortaliter contra hoc præceptum. colligo conclusionem ex Fernandez. p. 2. C. 8 & Nau. apud eundem. Contrarium tenet Leander cum Diana. p. 11. tr. 7. res 14. infidelis se non conuertendo, consequenter in Paschate non communicando, non peccat contra hoc præceptum, cùm hoc non contineat infideles, vtpote Ecclesiæ non subditos.

Dico 6 Dato casu quòd tempore celebrationis Missæ, fidelis deuotus ex vrgentissima causa peteret communionem, tu verò non haberes consecratas hostias, poteris dare particulam tuæ hostiæ. Samuel V. comm. ex Sylu.

Dico 7. Qui communioni Paschali satisfecit, potest si vult die Paschatis alibi communicare, cùm jam proprium pastorem agnouerit, vt supra docui d. 36. Qui tamen suâ culpâ tempore Paschali nō communicat peccat mort: estq; ab Ecclesiæ ingressu arcendus, & moriens extra locum sacrum sepeliendus. Bonac. de Euch. q. 7. p. 2. ex C. vtriusque.

Dico 8. Qui tempore Paschali non communicauit, tenetur infra annum communicare. Opat. l. c. & multi alij. Nam Ecclesia solùm principaliter intendit præcipere communionem singulis annis, circumstantiam verò temporis solùm accidentaliter. At D. Ant. Sylu. Arm. Samuel V Comm. probabiliter negant. Sicut qui officium vel jeiunium omisit non tenetur sequenti die supplere. Nisi fortè communionem differret ex consilio Sacerdotis proprii aut nisi lata sit excommunicatio, vel nisi extet lex aliqua particularis siue consuetudo. Samuel l. c. Aduerte, secundum nonnullos ex prioribus DD. duo peccata committit, qui simpliciter cōmunionem annuam relinquit, vnum quòd tempore Paschali non communicauerit, secundum quòd post Pascha non suppleuerit.

Dico 9. Cùm communio imminente morte sit de iure Diuino, tenetur iudex reo concedere tempus communicandi, præciso tamen notabili damno boni communis. Et licèt aliquando ad aliorum exemplum reus priuabatur Eucharistiâ, id tamen non est amplius in vsu, immo à Pio V. prohibitum; vt retuli d. 33. Si autem concessam sufficientem temporis dilationem reus noluerit acceptare, iudex

dex poteſt eum morti adjudicare, eſto credat in mortali moriturum, aliàs præberetur reis occaſio hoc Sacramentum non ſuſcipiendi, vt ſe à morte eriperent, ſicq; magna incommoda in republica ſequerentur. Sotus & alij.

Dico 10, Pueri in articulo mortis tenentur communicare ſtatim poſt vſum rationis, etſi ante nunquam communicauerint, nec attigerint ætatem in qua tenentur ſecundùm præceptum Eccleſiæ communicare. cum præceptum communicandi in articulo mortis ſit diuinum. aliqui docent puerum moribundum communicari poſſe in dubio an ſit doli capax, quamuis hoc non ſit neceſſe. Ochagauia & alii negant puerum teneri ad communionem tempore mortis.

Quâ ætate obligemur communicare? Quæritur, quâ ætate cõmunicare obligatum? ℞. ex Trid. Seſſ 13. Can. 9. dum annos diſcretionis attingimus. annus diſcretionis in præſenti non tunc cenſetur quando doli capaces ſumus & confiteri tenemur, ſed tunc cùm Sacramentum Euchariſtiæ reuerenter ac deuotè ſuſcipere poſſumus. Quod quàmuis accidere ſoleat, cùm primùm peruenimus ad annum 10. vel 11, tamen non tantùm conſideranda ætas, verùm etiam induſtria, ingenium, conſuetudo ac iudicium prudentum. M. Soto dicit, ante decimum annum poteſt puer communicari, ſi ſit viuax. Vitanda tamen aliorum offenſio, ſi valde paruulis, quamuis ſagacibus, publice conferatur.

Exploratores talium puerorum, debent duo in eis conſiderare. ſcientiam & affectum. Videlicet, an cognoſcant quid in hoc Sacramento contineatur, & diſcernant à profano pane. Deinde an in affectu, ante ſumptionem vehemens deſiderium habeant, in vſu vero aliquam ſuauitatem ſpiritualem, vel gaudium ſentiant. Ita Moſc. quoad omnes partes quæs. 2. p. Tyrocinii artis pœnit. exceptâ (quoad expreſſum) doctrinâ M. Soto.

Quæ hîc deſiderantur videantur d. 36.

DISTINCTIO XXXXII.

De frequentia communionis, & celebrationis.

An frequẽtiùs communicandum? DIco 1. Quantùm ex parte Sacramenti quotidie poteſt communio ſumi, quantùm ex parte noſtra, rariùs. cùm maxima reuerentia requiratur, meliùs tamen ex amore frequentiùs quàm ex timore rariùs Euchariſtiam ſumere. Hinc in primitiua Eccleſia quotidie communicabant fideles ex Anacletus Papa apud D. Th. q. 80. a. 10.

a. 10. ad 5. dicit, peractâ consecratione omnes communicent, qui noluerint Ecclesiasticis carere liminibus. Deinde diebus Dominicis tantùm. magis refrigescente deuotione ter in anno sc: in Natali Domini, Paschate & Pentecoste. Immo inter Catholicos non numerabatur, qui his tribus diebus non communicabat. Et Soter Papa adiecit in Cœna Domini. Tandem Ecclesia videns, nec hoc debitè obseruari, statuit vt quilibet adultus, annos discretionis habens de manu proprij Sacerdotis sumat Eucharistiam in Paschate. & sumitur Pascha pro toto tempore à Dominica in Ramis vsq; ad Dominicam in Albis inclusiuè. in aliquibus locis longius tempus assignatur.

Dico 2. Qui ex communione quotidiana experitur feruorem charitatis, & reuerenriam huic Sacramento debitam augeri, potest quotidie Eucharistiam sumere. S. Th. in 4. d. 12. q. 3. a. 1. q. 2. Secus si vel reuerentia minueretur, vel feruor charitatis non augeretur. Ex quo patet quomodo procedendum cum petentibus quotidianam communionem. Vniuersaliùs verò loquendo, optimum consilium est, vitantibus regulariter peccata mortalia communicare semel in septimana, aliquando bis, si occurrat magnum festum. Ledesma C. 24. de Euch. An quotidie communicandum?

Dico 3. Sacerdos habens curam animarum tenetur sub p. m. saltem diebus festiuis per se vel per alium celebrare, ex C. quotidie de Cons. d. 2. Cæteri verò Sacerdotes saltem in Natali D. Paschate, & Pentecostes. Soto & alii.

Dico 4. Ex speciali Dei instinctu potest omnino à celebratione cessari; secus, est p. m. Carthus. in 4. d. 13. q. 1. & est communis. quia vnusquisq; tenetur vti gratiâ sibi datâ. oppositum docet Caiet. & nonnulli.

Sicut autem non licet omni tempore abstinere, ita nec omni celebrare, non enim licet in die Parasceues, quo tamen die licet communicare. Quantùm verò ad diem Cœnæ D. & Sabathi S. tenent aliqui posse priuatim celebrari secluso scandalo, præsertim si dies Annuntiationis incidat vel desint hostiæ ad communicandum, qui si sit moribundus licet etiam die Veneris S. celebrare. Gab. in Sum. V. Missa. quia non celebrare die Veneris S. est tantùm præceptum humanum, communicare in articulo mortis est diuinum.

DISTINCTIO XXXXIII.

De Communione sub vtraq; specie.

Cur sub vnâ specie communicandum?

DIco 1. In Ecclesia fuit aliquando consuetudo communicandi sub vtraq; specie, immo & tempore S. Thomæ. q 80. a. 12. Interdixit tamen Ecclesia populo sanguinis sumptionem. 1. ob effusionis periculum. 2. ne species corrumpantur. cùm hoc Sacramentum pro infirmis debeat seruari. vinum autem facilè acescit & corrumpitur. 3. quia multi habent nauseam vini. Sacerdos hoc defectu laborans, potest sumpto sanguine immediatè sumere ablutionem aquæ absq; vino. adde vinum infirmis nocere. Immo nonnullæ Prouinciæ vini inopiâ valdè laborant. 4 vt Sacerdos hâc dignitate supra populum fulgeat. Tandem ad tollendum errorem docentium totum Christum non contineri sub vtraq; specie.

Dico 2. Sacerdos more laicorum communicans, prohibetur sanguinem sub specie vini sumere, aliàs grauiter peccat. Nec etiam potest seipsum communicare nisi in necessitate v. g. in peste.

An plus gratiæ recipiatur cōmunicando sub vtraque specie?

Dico 3. Sacerdos sub vtraq; specie intra celebrandum communicans, non plus gratiæ recipit, quàm laicus sub vna specie communicans. ad differentiam corporalis refectionis, in qua plus nutrimenti sumitur ex cibo & potu quàm ex solo cibo. Caiet. & alij contra M. Nugno. eodem modo qui plures hostias sumit non maiorem gratiam recipit. quia non est plus virtutis, quàm in vna tantùm. S. Th. q. 79. a: 7. ad 3. Et sic Sacerdos non dispositus in sumptione corporis Christi Dñi sed in sanguinis receptione, eandem gratiam consequitur, ac in corporis & sanguinis sumptione simul, per se loquendo.

DISTINCTIO XXXXIV.

De effectu Sacramenti Eucharistiæ.

Qui & quot effectꝰ Sacramenti Eucharistiæ?

DIco 1. Multi numerantur huius Sacramenti effectus 1. Confertur gratia per modum nutritionis & augmenti in vita spirituali, quia per modum cibi & potùs spiritualis hoc Sacramentum institutum est. dicitur conferri gratia per modum nutritionis & augmenti, in quantùm confertur cùm quadam exigentia ad auxilia diuina, medijs quibus prorumpimus in actus deuotionis & charitatis quibus anima spiritualiter nutritur & augetur. Et hic effectus est proprius & principalis huius Sacramenti.

2. Con-

2. Confertur quædam lætitia, dulcedo & suauitas spiritualis, quâ animæ puræ in eius receptione perfunduntur ac quodammodo inebriantur. & hic effectus licèt sit maximè huic Sacramento proprius, est tamen à primo separabilis, vt patet in illis, qui habent palatum cordis noxiis humoribus, & rerum terrenarum delectationibus infectum.

3. Tolluntur peccata venialia & à mortalibus fit præseruatio. Trid. Sed 13: C. 2. ibi. *hoc Sacramentum est antidotum, quo liberamur à peccatis quotidianis & à peccatis mortalibus præseruamur.* Probabiliùs est quòd non solùm mediatè deleat venialia, excitando ad actum charitatis venialia delentis, sed etiam immediatè, & idem de causatione præseruationis à mortalibus, Immo hoc Sacramentum expiat p. m. per accidens tamen, quando nesciens se esse in mortali, accedit. Et hoc colligitur ex S. Aug. relato à Cinio in præsenti. ibi. *quando corpus Christi manducatur viuificat mortuos.*

4. Eucharistia, & quatenus sacrificium & quatenus Sacramentum remittit in parte pœnam peccatis debitam. quatenus sacrificium directè, nam sub hac ratione habet vim satisfaciendi & placandi Deum, ac reddendi illum nobis propitium. Quatenus Sacramentum verò ex consequenti & concomitanter. quia excitat feruorem charitatis, per quem homo consequitur remissionem non solùm culpæ sed & pœnæ. hæc doctrina sumitur ex S. Th. q. 79, a. 5.

5. Diminuit concupiscentiam, & causat amorem castitatis. ex S. Th. l. c. a. 6. ad 3.

6. Fit spiritualis vnio cum Christo & eius fidelibus. *vnum corpus multi sumus.* 1. Cor. 10.

7. Huic Sacramento tribuitur immortalitas & resurrectio corporum, ratione coniunctionis carnis nostræ cum carne Christi, quæ viuificatrix est, vtpote hypostaticè vnita Verbo Diuino, à quo vniuersa viuificantur. hunc effectum probat Gonet ex SS. Patribus.

8. Hoc Sacramentum causat perseuerantiam finalem. Nam cùm sit institutum per modum cibi & potûs spiritualis, fouet vitam spiritualem. Item, quia præseruat à mortalibus, & facit vincere tentationes, juxta dicta. Hanc ob causam viaticum peregrinationis nostræ à SS. Patribus dicitur, atq; ab Ecclesia infirmis ægritudine oppressis, & tentationibus circumdatis, per modum viatici, quo iter æternitatis alacriùs in fortitudine cibi huius decurrant, ministratur.

Tandem sequitur vltimus ac præcipuus huius Sacramenti effe-

ctus, nimirum adeptio gloriæ æternæ, juxta illud Ioan. 6. *Si quis manducauerit ex hac pane viuet in æternum.*

Dico 2. Qui accedit ad hoc Sacramentum cum affectu actuali ad p. veniale, recipit gratiæ augmentum. cùm gratia compatiatur veniale. non tamen obtinet remiſſionem illius venialis, vt docet S. Th. q. 79. a. 3. ad 1. Qui etiam diſtrahitur in perceptione huius Sacramenti percipit quidem augmentum gratiæ, non tamen percipit ſpiritualem lætitiam & dulcedinem S. Th. l. c.

Dico 3. Sacramentum Euchariſtiæ confert gratiam mox ac guttur tranſiuit. Soto in 4. d. 11. q. 2. a. 1. & alii. Cibus enim tunc nutrit, quando ad ſtomachum tranſit. Vnde qui recipit ſpecies Sacramentales, ſed poſtea eas expuit, non valens eas deglutire ob naturæ debilitatem, vel qui diu in ore retinet hoſtiam, ita vt ſpecies corrumpantur antequam deglutiantur, effectum huius Sacramenti non percipit, benè tamen ille, qui eas deglutit, ſed poſtea euomit. quia illi non manducant corpus Chriſti manducatione completâ; benè tamen iſte. vomitus enim non opponitur manducationi, ſed potius eam ſupponit, licèt impediat digeſtionem. Gonet in manuali Thomiſtarum de Euch. C. 9. Caietanus tamen ſupra q. 79. a. 1. docet, Euchariſtiam conferre gratiam, & eo tempore quo eſt in ore vel gutture, & quàm diu ſpecies in ſtomacho perſeuerant. Quod vltimum eſt probabilius, ſi nouos deuotionis actus homo tunc eliciat.

DISTINCTIO XXXXV.

De ritu, & figuris Sacramenti Euchariſtiæ.

Quoad primum.

Quâ reuerentiâ cômunicandum?

DIco Maximâ reuerentiâ, etiam corporali, v. g. genufle ctendo &c. Euchariſtia ſumatur. V. Moſc. p. 11. Elementorum ad Sacras Confeſſ. Sacerdos more laicorum communicans, præter hoc debet ſtolam in modum crucis induere, ſub pœna excommunicationis ex Conc. Bracharenſi, ſed hæc obligatio non eſt cum tanto rigore in vſu. Azor. l. 10. c. 19 q. 12. ante & poſt ſumptionem requiritur deuotio ad percipiendum fructum, de qua Moſc. l. c. quare Chriſtus D. ſummè gauiſus, proprium ſumendo corpus, eò quòd fuerit in mundo, qui dignè vt omnino decet ſumpſerit Euchariſtiam,

Quoad ſecundum.

DIco ex S. Th. q. 73. a. 6. *In hoc Sacramento tria conſiderare poſſumus, ſcili-*

cèt id quod est Sacramentum tantùm, quod est species panis & vini. & id quod est res & Sacramentum, scilicet corpus Christi verum. & quod est res tantùm, scilicet effectus huius Sacramenti. Quantùm igitur ad id quod est Sacramentum tantùm potissima figura fuit huius Sacramenti oblatio Melchisedech, qui obtulit panem & vinum. Quantum autem ad ipsum Christum passum, qui continetur in hoc Sacramento, figuræ eius fuerunt omnia sacrificia veteris testamenti, præcipuè sacrificium expiationis, quod erat solennissimum. Quantum autem ad effectum, fuit præcipua eius figura manna, quæ habebat in se omnis saporis suauitatem, vt dicitur Sapientiæ 61. Sicut & gratia huius Sacramenti quantum ad omnia reficit mentem. Sed Agnus Paschalis quantum ad hæc tria præfigurabat hoc Sacramentum. Quantum enim ad primum, quia manducabatur cum panibus azymis, secundùm illud Exodi 12. edent carnes & azymos panes. Quantum verò ad secundum, quia immolabatur ab omni multitudine filiorum Israel, decima quarta luna, quod fuit figura passionis Christi, qui propter innocentiam dicitur agnus. Quantum verò ad effectum, quia per sanguinem agni Paschatis protecti sunt filij Israel à deuastante Angelo, & educti de Ægiptiaca seruitute. Quæ fuêre figuræ Sacramêti Eucharistiæ?

DISTINCTIO XXXXVI.

De Sacrificio Missæ.

NOta. ratio sacrificii consistit in hoc, quòd Deo aliquid solemniter, & cum debitis offeratur cæremoniis faciendo aliquid circa rem oblatam, ad honorem & cultum Dei. Quare sic potest definiri. *Sacrificium est oblatio externa, rei alicuius permanentis, Deo facta, cum illius rei immutatione, in protestationem dominii eius in vitam & mortem suæ creaturæ.* explicatio si placet videatur apud Labat in 3. p. tr. 2. disp. 5. dub. 1. Quid est Sacrificiũ in genere? quid in specie, seu Missa? quomodo differat à Sacram: & à quo in noua lege institutũ?

Nota 2. Missa, quæ est sacrificim in specie, & legis gratiæ sic potest definiri. *est sacrificium corporis & sanguinis D. N. I. C. sub speciebus panis & vini consecratus.* Congruè autem vocatur Missa, eò quòd oblatio & preces ad Deum mittantur, sicque illorum verborum, ite Missa est, sensus est, abire licet, quia oblatio & hostia salutaris iam transmissa est cum precibus ad Deum pro vobis. Hugo de S. Vic. L. 2. de Sacram.

Nota 3. ex Philippo à SS. Trin. disp. 8 de Euch. dub. 11. In Eucharistia alia ratio sacrificii, alia ratio Sacramenti. nam vt sacrificium respicit Deum directè tanquam terminum ad quem. ipsi enim offertur ad gloriam & honorem propter bonum nostrum, vt Sacramentum respicit filios Ecclesiæ, quibus datur vt alimentum spirituale animæ. vt sacrificium est quid transiens, completur enim in consecratione. vt Sacramentum est quid permanens. nam licèt per con-

ſecrationem conficiatur, ipſâ tamen peractâ permanet. In his ergo & alijs eſt diſcrimen.

Dico 1. Sacrificium Miſſæ à Chriſto inſtitutum, licèt à ſolis Sacerdotibus offeratur, miniſterio tamen eorundem ab alijs fidelibus offertur. Et ſic ait Sacerdos in canone Miſſæ, *pro quibus tibi offerimus, vel qui tibi offerunt hoc ſacrificium.* Et ſic fideles miniſterio Sacerdotum implent præceptum naturale, quo tenentur Deo offerre Sacrificia. In hoc Sacrificio Chriſtus immolatur & offertur. Et ſic ſacrificium noſtrum quoad rem oblatam, ne dum ſpecie, ſed & numero, conuenit cum ſacrificio Crucis, eſt tamen diuerſum quoad modum. Nam in noſtro ſacrificio non ſeparatur ſanguis à corpore, ſed ſolùm ſignificatur talis ſeparatio.

Dico 2. Eſſentia ſacrificii Miſſæ ſaluatur in conſecratione vnius ſpeciei, non integritas. Sicut & eſſentia Euchariſtiæ, etſi non integritas, ſaluatur in vna ſola ſpecie.

In quo cō-ſiſtit eſſentia Sacrificii Miſſæ? Dixi in conſecratione, non eſſentia ſacrificii Miſſæ non conſiſtit in oblatione, quæ fit poſt conſecrationem, vel in ſumptione, ſed ſolùm in conſecratione, cum reſpectu tamen ad ſumptionem vt neceſſariam ad integritatem ſacrificii. Ita M. Reinerus Cathedraticus Viennenſis in manuſcriptis cum communiori Thomiſtarum. Prima pars patet. Nam hæc oblatio ſolùm eſt ab Eccleſia inſtituta. Vnde D. Greg. L. 7. epiſ. 63. aſſerit. Initio naſcentis Eccleſiæ poſt conſecrationem oratio Dominica inmediatè dicebatur, nec proinde fiebat hæc oblatio. Secunda etiam pars cum tertia patet. Quia in illa actione debet eſſe eſſentia ſacrificii, quæ fit in perſona Chriſti tanquam principalis Sacerdotis, ſola autem conſecratio ſic exercetur non ſumptio. Siquidem Chriſtus D. principaliter conſecrat, non verò ſeipſum ſumit. Ex his habes 1. etiam in aliis partibus non conſiſtere eſſentiam ſacrificii Miſſæ.

Quot ſunt partes Miſſæ? Numerantur autem à S. Th. q. 83. a. 4. Sex. 1. præparatio 2. fidei inſtructio, quæ incipit ab Epiſtola 3. oblatio. 4. conſeratio, quæ incipit à præfatione. ad quam reducitur oblatio poſt conſecrationem. *Vnde & memores Domine &c. offerimus maieſtati tuæ.* 5. perceptio Euchariſtiæ, quæ incipit ab oratione Dominica. 6. gratiarum actio, quæ incipit à cantu poſt communionē. Poſſunt reduci ad tres, ſcilicet, præparationem, conſecrationem & ſumptionem. Habes 2. in Paraſceue non fieri propriè ſacrificium.

Dico 3. Sacrificium Miſſæ continet omnem perfectionem & cauſat omnes effectus ſacrificiorum legis naturæ & ſcriptæ.

Scien-

Sciendum inter sacrificia vetera, alia fuisse holocausta ordinata ad protestandam supremam excellentiam Dei in omni genere. & tota hostia huius sacrificii cremabatur in honorem Dei. & hoc dicit holocaustum, id est totum incensum. Alia erant sacrificia propitiatoria seu expiatiua, seu hostia ad placandum Deum iratum. & horum quædam pars cremabatur, quædam pars sumebatur à Sacerdote. Alia sacrificia dicebantur hostia pacifica oblata pro beneficijs acceptis, vel etiam accipiendis, & horum quædam pars cremabatur, quædam à Sacerdote, quædam ab offerente sumebatur.

Quæ fuere Sacrificia veteris legis?

Sciendum præterea quando animal offerebatur dicebatur victima siue hostia. Quando res inanimatæ solidæ, dicebatur immolatio. Quando res liquidæ, dicebatur libamen.

Si primariò intendebatur honor Dei ob summam eius excellentiam, erat sacrificium latreuticum. Si peccatorum remissio & pœnarum relaxatio, propitiatorium. Si gratiarum actio, eucharisticū. Si beneficii impetratio, impetratorium.

Sacrificium ergo Missæ, quia hæc habet dicitur latreuticum, propitiatorium, eucharisticum & impetratorium. Vnde Ecclesia in quadam oratione sic ait. *Deus qui legalium differentiam victimarum, vnius sacrificij perfectione sanxisti.*

Quotuplex est Sacrificiū Missæ?

Dico 4. Sacrificium Missæ non confert immediatè ex opere operato & infallibiliter primam gratiam, nec sic remittit peccata mortalia, vt faciat ex attrito contritum. & oppositum judicatur erroneum. Non etiam confert immediatè ex opere operato & infallibiliter augmentum gratiæ. Vterq; enim modus causandi gratiam tantùm est Sacramentorum. Causat tamen sacrificium Missæ gratiam & augmentum gratiæ mediatè ex opere operato, impetrando auxilium Diuinum, & sic non causat ista semper. Eodem modo causat alia bona spiritualia & temporalia, hoc est impetrando.

V. Sacrificiū Missæ causet primam vel secundam gratiam?

Dico 5. Per sacrificium Missæ remittitur culpa venialis ex opere operato non solùm mediate, impetrando auxilium, per quod homo justus eliciat actum qui sit formalis vel virtualis detestatio peccati venialis, sed etiam immediatè & infallibiliter. ita Sapientissimus meus Professor M. Reinerus in manuscriptis. Potest autem fieri hæc remissio per hoc, quod homo ponat aliquem actum, qui licèt per se non sufficiat ad remissionem venialis, sufficit tamen ex superaddita vi sacrificii, sicut v. g. attritio non sufficit ad remissionem mortalis, sufficit tamen adiuncta virtute Sacramenti Pœnitentiæ.

Sacrificiū Missæ quomodo remittit venialia?

Dico

An Sacrificiũ Missæ remittat pœnas tẽporales?

Dico 6. Sacrificium Missæ remittit pœnas temporales, quæ remissâ culpâ restant soluendæ vel in hac vita vel in purgatorio, idq; ex opere operato immediatè & infallibiliter. Idem qui supra & communiter. Aduerte ex S. Th. q 79. a. 5. virtute huius sacrificii non semper tollitur tota pœna, sed maior vel minor juxta dispositionem offerentium & eorum pro quibus offertur, qua deuotione modificatur valor infinitus sacrificij ad effectum finitum.

Dico 7. Sacrificium Missæ offerre pro damnatis est mortale, cùm ijs non prosit. Secus pro existentibus in mortali. quia tamen non sunt amici Dei non eis prodest vt satisfactorium, sed vt placatiuum Dei irati.

An pro infidelib9 & excõmunicatis sacrificãdũ?

Dico 8. Pro infidelibus licet Sacerdoti directè sacrificare, vt cõuertantur, Bonac. de Sacrif. de punc. 5. contra nonnullos. Item pro excommunicatis toleratis possumus publicè orare & sacrificia offerre. quia Concilium Constantiense absolutè concedit, vt cum talibus communicare possimus in omnibus Diuinis officijs, à qua communicatione non est ratio cur excludantur publica oratio & sacrificia, Megala, & alij tacitè in Summa Dianæ V. Excomm. effectus, relati. Immo pro excommunicatis denuntiatis possunt sacrificia offerri, si sine peccato sint excommunicati, vel si sint verè pœnitentes, & non stat per ipsos quin absoluantur ab excommunicatione, Philippus à SS. Trin. de Sacram. Euch. disp. 8. Potest etiam Sacerdos vt persona particularis, pro denuntiatis, vt in memento, orare. Philppus l. c. & allj. Adde Bonacinam de Cens. d. 2. q. 2. punc. 1. docere. Missam cuicunq; excommunicato in persona Christi applicatam prodesse & quoad impetrationem. si verò sit in gratia, & quoad satisfactionem. Quia hic valor, ait ille, non nuneratur inter suffragia Ecclesiæ.

Dico 9. Hoc sacrificium etiam vt satisfactorium potest offerri pro Catechumenis mortuis. Et ita fecit D. Amb. pro anima Valentini. Quia etiamsi isti non sint baptizati, censentur tamen viuá membra Christi per fidem & charitatem. Nec Concilium primum Bracharense Can. 35. est contrarium, cùm loquatur de Catechumenis suâ culpa sine baptismo decedentibus.

An possit Missa celebrari pro Beatis.

Dico 10. Sacrificium Missæ, vt gratiarum actio, potest offerri pro beatis, de la Cruz de Sacrif: Missæ q. 1. dub. 5. cum communi. Nam prodest eis ad gloriam accidentalem. & sic benè offertur pro baptizatis mortuis ante vsum rationis.

Dico 11. Si Missa consideretur vt nomine Christi vel etiam Ec-

clesiæ, à ministro procedit, est æqualis valoris, (stante tamen differentiâ penes id quod est offerre nomine Christi, & nomine Ecclesiæ) secus vt procedit à ministro nomine proprio. S. Th. q. 82. a. 6. ex quo habes tripliciter posse Missam accipi, scilicet vt nomine Christi, nomine Ecclesiæ, nomine proprio à ministro procedit. Valor tamen Missæ vt nomine Christi offertur est excellentissimus & non impedibilis. Valor verò Missæ, vt nomine Ecclesiæ, vel à ministro nomine proprio offertur, impeditur. primus, si sit excommunicatus, quia excommunicatus nequit offerre sacrificium Missæ, nomine Ecclesiæ. cùm sit ab ea præcisus. secundus, si sit in mortali. quod probat. S. Th. ex illo Prou. 28. *qui declinat aures suas ne audiat legem, oratio eius erit execrabilis.*

Dico 12. Valor accidentalis Missæ ortus ex dignitate Ecclesiæ offerentis, orationibus, inuocatione Sanctorum, deuotione ministri, est finitus. Ortus ex re oblata & principali offerente scilicet Christo est infinitus, habet tamen effectum finitum, & sæpè nullum, vnde multum prodest replicatio Missæ pro inclinanda Diuina misericordia. Nec hic valor (in se consideratus) limitatur à ministro, quia hic tantùm vt instrumentum. Dixi, *in se consideratus.* Nam quantum ad effectum limitatur à Sacerdote applicante, vt ijs solis prosit pro quibus offertur, & vt specialiùs prosit, pro quibus specialiùs applicatur. Limitatur etiam ex deuotione eius pro quo offertur. Quemadmodum in naturalibus agens producit effectum, non quantum ex se potest, sed secundùm applicationem, & dispositionem passi. Valor Missæ an infinitus?

Dico 13. Cùm valor accidentalis Missæ sit finitus, quantò in plures diuiditur tantò minùs singulis prodest, secus de valore essentiali, cùm sit infinitus. Et sic si Missa pro multis offeratur, æqualiter tamen, ac pro vno, non minùs prodest singulis, quàm si pro vno solo offeratur. æqualiter inquam. nam si pro aliquo offeratur specialiter, pro alijs in generali, & non ita specialiter, plus illi prodest, quantùm ex hoc capite. Ita Sylu. Caietanus. Cano, quos sequitur Labat disp. 5. de Sacram. dub. 3. §. 1. Philippus à SS. Trin. d. 8. de Sacram. Euchar. dub. 6. & alij.

Ex quo infertur, Sacerdotem posse vnico sacrificio satisfacere pluribus petentibus Missam, sed sine stipendio, & eâdem Missâ satisfacere posse voto & obligationi celebrandi ex eleemosyna, sicut & pro illo qui eleemosynam dedit, & pro alijs pro quibus ex charitate

tenetur, v. g. pro fratribus & sororibus suæ Religionis. Ita, & rationabiliter infert P. M. Reynerus in manuscriptis.

Dices, ex nostra sententia sequi, posse Sacerdotem tutâ conscientiâ, accipere diuersas eleemosynas à pluribus, omnibusq; vnâ Missa satisfacere. cùm tantùm quilibet reportet, acsi pro quolibet seorsim celebretur.

℟. Ex M. Labat. N. sequelam. Quia non datur stipendium Sacerdoti pro fructu sacrificij Missæ, vel pro labore in celebratione necessario, aliàs esset simonia (licèt pro labore accidentali aliquid possit accipi, vt pro obligatione tali vel tali horâ celebrandi, pro labore magni itineris conficiendi) sed datur stipendium tanquam eleemosyna ad vitam sustentandam, vel pro aliis necessarijs vel etiam vt docet Gabr. citandus pro obligatione ad celebrandum.

Dico 14. Sacerdos non validè applicat Missam referendo suam intentionem in intentionem alterius v. g. B. Virginis. quia ipse debet applicare. Gab. à S. Vinc. V. Missa. potest tamen illi Missam applicare, quem B. V. designauerit. quia tunc ipse Sacerdos est, qui applicat. Caueat, pro primo offerente eleemosynam, Missam applicare, hoc enim reprobatum per Clem. VIII.

Pro quib9 Missa applicatur? Seu Quotuplex fructus Sacrificij.

Quæritur, quot sunt vtilitates seu fructus sacrificij legis gratiæ. ℟. tres solent numerari fructus sacrificii, qui ex applicatione resultant. Primus, inquantum ex vniuersali intentione Ecclesiæ sacrificium Missæ applicatur toti populo Christiano, & præcipuè Papæ & Principibus Christianis, quò reducitur fructus, quem percipiunt ministri, & adstantes, qui sunt aliquomodo cooferentes cum Sacerdote. Secundus seu medius, in quantum ex intentione peculiari Sacerdotis applicatur, cui ipse voluerit. hic fructus secundùm Gab. à S. Vinc. V. Missa, correspondet Christo D. principali offerenti, & ex facultate ab eodem concessa est applicabilis aliis. & defacto Sacerdos tenetur hunc fructum applicare illi, qui v. g. eleemosynam dedit. Gabriel l. c. Tertius fructus cadit ipsi Sacerdoti. Secundùm nonnullos potest Sacerdos fructum sibi prouenientem alteri applicare, non tamen potest pro eo aliquam eleemosynam accipere, vt statuit Alex. VII. damnando propositionem 8. ob eandem rationem, laicus suam Missæ partem potest alteri applicare, v. g. animabus Purgatorij.

DISTIN-

DISTINCTIO XXXXVII.

De Missarum stipendio.

DIco 1. Missarum stipendium taxatur vel à Superiore, vel ex communi vsu. & licèt adsit pactum inter Sacerdotem & dantem stipendium, nulla tamen est simonia. quia non datur pretium pro Missa. Hinc fit quòd Sacerdos reportans vltra iustum stipendium, peccet contra justitiam, nisi vltrò & beneuolè detur. Iustum stipendium non est taxandum in ordine ad congruam Sacerdotis sustentationem pro vna die. nam Ecclesia taxando Missarum stipendia, non ita taxat, vt vnum stipendium sufficiat pro integro victu vnius diei. ob quod in Concilio Tridentino statuitur, vt nullus ordinetur sine beneficio aut saltem patrimonio, quo congruè viuat. ne fideles grauentur soluendo tam ampla stipendia.

Dico 2. Non licet Sacerdoti pauperi reportare duo iusta stipendia pro vna Missa. licèt his opus habeat ad victum moderatum iuxta suum statum. Nam sicut paupertas vendentis non auget pretium suæ mercis. hinc pauper non potest pluris vendere v. g. gallinam, quàm diues, cùm sit idem respectu omnium pretium. Ita nec paupertas Sacerdotis auget stipendium Missæ. Et illud hîc in memoriam reuocandum, quod damnauit Alexander VII. *Non est contra iustitiam pro pluribus sacrificijs stipendium accipere, & sacrificium vnum offerre.*

Dico 3 Non potest Sacerdos accipere duo stipendia, vnum pro applicatione fructûs, qui solet applicari, & aliud applicando proprium fructum. & oppositum damnauit Alex. VII. Neq; potest quis accipere duplex stipendium applicando vni partem solitam, & alteri indulgentiam altaris priuilegiati, aut aliam. Gab. à S. Vinc. V. Missa.

Dico 4. Tot Missæ dicendæ, quot ad rationem eleemosynæ acceptæ, ex decreto S. Cong. authoritate Vrbani VIII. sub interminatione diuini iudicij id præcipientis. Hinc non licet, dum petens Missam non dat iustum stipendium, quòd possit pauper Sacerdos vnam missam pro pluribus paruis stipendiis offerre. sibi imputet. quòd suam mentem non explicuerit. Item non licet pro Missa cantata duplicatum stipendium sumere, hoc sensu, scilicet pro duabus Missis priuatis, vnam cantatam absoluere. Iustè tamen aliàs pro Missa cantata duplicatum stipendium anticipatè exigitur, attento ministrorum numero, cùm sic plures obligentur. Vel etiam attentis aliis circumstantijs.

Aduerte ex Samuele de Lub. V. Missa. Missa cantata magis proficua est ex opere operantis, quàm priuata. quia plures sunt offerentes secundarii (pro quo tamen fructu non soluitur) Proinde cum inuitatur collegium ad cantandam Missam, fraudatur intentio petentis quoad fructum prætensum, si saltem maior pars non conueniat, & magis frauderetur si priuata diceretur. Idem dicendum de obligationibus antiquis, vt est Missa conuentualis, anniuersarium pro defunctis.

Dico 5. Obligatus ex stipendio vel Capellania dicere Missam v. g. de Spiritu Sancto, vel de B. Virgine vel de Requiem, satisfacit celebrando currentem. quia omnes Missæ sunt æqualis valoris. immo defunctis & alijs nulla Missa est salubrior, quàm diei. Peccat tamen venialiter, promittens celebrare talem Missam, & celebrans aliam. Nau. Villalobos in Summa Dianæ V. Missarum stipendium. Qui tenetur in aliquo loco celebrare, non potest celebrare alibi, quando fundator intendit cultum illius loci. Non nego tamen posse pro alio Missam applicari. Si deinde suppleatur defectus applicationis ad intentionem fundatoris, quàmuis in alio loco.

Dico 6. Peccant mortaliter colligentes Missarum copiam, quas nisi per longum tempus dicere possunt. Ita communiter. Longum tempus secundùm Villalobos & alios est vltra duos menses. Immo si periculum est in mora v. g. pro agonizante, nullo modo differendum. Qnoad primam partem, salutare consilium erit, ait de la Cruz de Sacrif. q. 1. Si Sacerdos semper celebret pro omnibus pro quibus vsq; tunc accepit stipendia. Sic enim danti v. g. vnum stipendium plura applicat sacrificia. Et si in vno die iste non sit dispositus, pro recipiendo fructu sacrificij, in alio erit dispositus.

Dico 7. Missarum celebrandarum onera perpetua nullus recipere potest, sæcularis sine licentia Episcopi vel eius Vicarij Regularis sine licentia Generalis vel Prouincialis, ex decreto de celebratione Missarum. Qui suscipit Missam celebrandam cum certa eleemosyna, non potest eandem alteri committere, parte eleemosynæ retentâ, ex determinatione Alex. VII. Missa celebrata in altari priuilegiato pro defunctis. non suffragatur, nec indulto satisfit, nisi sit de Requiem licèt in indulto non exprimatur Missa de Requiem. S. Cong. apud Barbosam in collect. Bull. V. Missa. Suffragatur tamen si Pontifex mentem suam exprimat.

Dico 8. Si Capellanus infirmatur per 15. v. g. dies. non tenetur

per

per alium Missas dicere, vt probat Bonac. de Euch. q. vlt. p. 8, nisi aliter in fundatione habeatur, & hoc ex maiori stipendio compensetur. Secus si morbus prolixior (nec reditus nimis tenues, vel in morbum non absumuntur) Nam tunc Missas per alium dicet. & satisfaciet dando stipendium ordinarium. dela C. de Sacrif. q. 1.

Dico 9. Licet Capellano non habenti stipendia pro Missis liberis, dicere anticipatè Missas Capellaniæ. Patet ex vsu communitatum Religiosorũ in simili, ait dela C, Non tamen licet Sacerdoti non habenti stipendium, celebrare pro illis, qui postea illi commendabunt Missam, vt supra dictum. siue reseruando applicationem Missæ in tempus, quo sibi Missa commendabitur, siue applicando eas modò pro eo, quem Deus scit eas petiturum. Ita declarauit Paulus V. & Alex: VII.

Dico 10. Parochus non tenetur quotidie per se vel per alium, suis ouibus celebrare, quàmuis habeat pingue beneficium. Oppositum docet Sotus in 4. d. 19. q. 2. a. 2. Ledesma tamen. C. 17 de Euch. cum aliis quos refert, docet teneri Parochos pro suis ouibus celebrare in festis & Dominicis diebus. sed in hoc attendenda consuetudo ait dela C. Quòd si his diebus tenentur pro suis ouibus Missam offerre, non possunt ab ijs (vt his diebus applicent) stipendium recipere. Si non tenentur, quàmuis habeant bona Ecclesiastica sufficientissima, vel ex alio capite sint ditissimi, licet stipendium recipere.

Quicquid sic de obligatione offerendi Missam pro ouibus, Rectores Ecclesiarum Cathedralium, Collegiatarum, Conuentualium, immo & Parochialium, vbi est sufficiens numerus Sacerdotum, tenentur quotidie prouidere sub mortali de Missa. dela Cruz q. 2. de Missa, referens communem.

DISTINCTIO XXXXVIII.

De loco in quo celebranda Missa. vbi de Oratorio & Altari.

DIco 1. Missa celebranda est in loco sacro, saltem ab Episcopo benedicto, (quam benedictionem potest delegare Episcopus simplici Sacerdoti, pro Ecclesia sæculari. S. C. apud Gab. V. Ecclesia) licèt non consecrato. Hoc præceptum, cum sit de re grauissima ligat sub mortali. Ledesma C. 20. de Euch. & alii. contra M. Soto in 4. d. 13. q. 2. a. 3. & Sa V. Missa. Si in maioribus solennitatibus

Ecclesia non capit omnes fideles, licet extra eâm in loco decenti celebrare. Non tamen in mari aut fluuio ob periculum effusionis sanguinis. Item itenerantibus, si desit Ecclesia, licet sub dio aut sub tentoriis, Missas celebrare in altari portatili ex C. concedimus de Consecrat d. 1. Episcopis extra Ecclesiam celebrare licet, etiam si-ne necessitate. cùm id eis absolutè concedatur,

Dico 2. Conceditur celebrare extra Ecclesiam cum licentia Episcopi, stante tamen aliquâ necessitate, licet non ita euidenti. v. g. si sit in aliqua domo, vbi non est Oratorium, infirmus, potest Episcopus dare licentiam celebrandi in aliqua camera in altari portatili in sua diœcesi tantùm. etsi ablato altari illo camera deseruiat prioribus vsibus, & idem in alijs casibus in quibus iudicio prudentis aliqua licèt non ita euidens necessitas.

Dico 3. In Oratorijs priuatis nonnisi de licentia Papæ Missa celebrari potest, & debent esse decenter ornata, visitata verò & approbata ab Episcopo. pro his insinuat declarationem S. Cong. Gab: à S. Vinc. V. Orat. error priuilegij attendendus, an eodem die plures Missæ dici possint. Regulares ex licentia Prouincialis absq; licentia Episcopi Oratoria erigere possunt. quæ sufficit vt sit præsumpta, & in aliquo casu, quando Prouincialis facilè consuli non potest sufficit licentia Superioris localis, tum vt erigantur in Conuentu, tum in grangijs. Gab. l. c. Sed sine læsione juris Parochialis.

Est autem priuatum Oratorium illud, quod in domibus priuatis erigitur, cuius ostium non est patens in via publica, nec habet campanam próminentem ad conuocandos alios extra domum, & ad vsus prophanos conuerti potest, tandem non gaudet immunitate Ecclesiasticâ nisi sit benedictum. Summa Dia. V. Orat. Huius benedictio & reconciliatio pertinet ad Regularium Superiores. Summa cit. loquendo de Oratorio Regularium.

Dico 4. Possunt audire Missam in Oratorio priuato, non solùm Domini, sed etiam tota familia absente Domino. Nouarius in Sum. Dia. l. c. Vnde audiens Missam in tali Oratorio, qui non est de familia Domini, peccat mortaliter, si aliam non audiat die festo. Nomine domesticorum gaudentium priuilegio audiendi sacrum in priuato Oratorio, intellige non solùm domesticos Domino cohabitantes. verùm etiam, qui extra domum manent Domini expensis.

Dico 5. Dies prohibiti celebrationis in Oratorio priuato sunt prima dies tantùm Natalis Domini, Paschatis, Pentecostes, Epiphaniæ,

niæ, Annuntiationis, Assumptionis B. M. V. SS. Petri & Pauli, & omnium Sanctorum. vnde si quis istis diebus sacrum audiat in Oratorio priuato, non satisfacit præcepto Ecclesiæ de audienda Missa. Garzias in Sum. Dia. l. c. Sed Gab. à S. Vinc. l. c. tantùm numerat dies Paschatis. Pentecostes, & Natiuitatis.

Dico 6. Priuilegium concessum habendi Oratorium priuatum, cùm sit gratia personalis, extenditur vbicunq; Dominus fuerit. Itaque potest Oratorium erigere in alio pago. & quàmuis nominatio loci in priuilegio taxet locum particularem, intelligitur demonstratiuè non taxatiuè. Aymon in Sum. Dia. Nec opus est nouâ approbatione Episcopi, dummodo ornatus ille, quo vsus fuit in primo Oratorio collocetur. Quitanadus ibid.

Dico 7. Regulares in Oratorio priuato, possunt ministrare Sacramentum Eucharistiæ. Baunius & alii ibid. Quod intellige de petentibus ex deuotione. Quia administratio Eucharistiæ non est vetita Regularibus, quando præceptum communionis non obligat. Busemb, de Euch. C. 2. d. 1.

Dico 8. Quando altare firmum, seu lapis qui altari superponitur, est consecratus, non est opus altari portatili, secus si non fuerit consecratus.

Vnde scias duplex esse altare, firmum vel stabile, & viaticum seu portatile, sic dictum, eò quòd de loco in locum transferri possit, cuius tanta longitudo & latitudo esse debet, vt in eo capi possit pes calicis & hostia consecrata. Stabile si sit consecratum, necessariò debet esse lapideum aliàs potest esse ex alia materia, sed superponendum est portatile. Portatile verò cùm semper debeat esse consecratum, semper etiam debet esse lapideum.

Dico 9. Sede vacante possunt Regulares adire Episcopum viciniorem pro consecrando altari, sicut & eum vocare pro consecranda Ecclesia, ex concessione Sixti IV. & Eugenij IV. Gab. V. Altare. Non sunt consecranda altaria sub quibus sunt cadauera mortuorum. S. Cong. apud Lez. t. 3. qq. Regul. V. Altare. nisi sint Sanctorum. Arm. V. Alt. Et sic reponere cadauera sub altaribus vel gradibus eorum nonlicet, Sacra Cong. apud Lez. l. c. Et Episcopo Ternensi mandatum fuit amouere sepulchra, quæ extarent subtus altaria, vel ipsorum bradellam, apud Lez. Ex quibus à fortiori patet, si essent aliqua altaria quæ continerent cadauera, non esset celebrandum in eis, siue essent laicorum, siue prælatorum. Lez.

Dico

Dico 10. Altaria erigere in Ecclesijs consecratis, non licet in iure communi stando, sine Episcopi consensu, sub pœna depositionis Clericis, & excommunicationis, laicis. in Ecclesijs verò non consecratis, licitum est id Presbyteris. Similiter in Ecclesijs consecratis, nulli licet absq; consensu Episcopi altaria destruere, ex paritate rationis. In Ecclesiis verò non consecratis quilibet jure suo potest altaria non consecrata destruere, Lez. quoad omnes partes.

Dico 11. Probabile est priuilegium Regularibus concessum (vt vbique locorũ celebrent in altari portatili) non esse omnino à Trid. reuocatum, sed solùm in casu quo Episcopus id prohibeat, ita vt ipso non contradicente possint Regulares, & qui cum ipsis communicant in priuilegiis in loco honesto celebrare, cum solo altari portatili. Lez. citans alios. Hoc tamen debet esse sine præiudicio Ecclesiæ Parochialis, quod in tribus consistit, in oblationibus, decimis & primitijs.

Dico 12. Quàmuis Episcopus repugnet possunt Regulares priuilegiati celebrare Missam in altari portatili in grangijs seu prædijs suorum monasteriorum. Lez. referens alios. Item in cameris particularibus Religiosorum in casu extraordinario, vel propter infirmitatem vel communionem percipiendam, potest sacrum fieri cum solo portatili, etiam Episcopo contradicente. quia non sunt priuatæ domûs, nec extra Ecclesiam. Pro hac conclusionis parte insinuat Lezana priuilegium Pij IV. pro Canonicis Regularibus S. Saluatoris Lateranensis, concessum post Trid. nam concessum 1565. 18. Maii.

Dico 13. Audientes Missam in die festo in infirmarijs Regularium, in Oratorijs & grangijs, cùm ista ex Roderico & alijs, referente Gabriele à S. Vinc. in Summa V. Altare, veniant nomine Ecclesiæ Regularis, in qua fideles satisfaciunt præcepto de audienda Missa, etiam satisfacient audiendo eam in dictis locis.

Dico. 14. Facultas erigendi altaria in Oratorijs, capellis & grangijs Regularium pertinet non ad solùm Prouincialem, sed etiam ad Prælatum localem, non in virtute priuilegij Patribus Societatis concessi quia in virtute huius solùm ad Prouincialem spectat, sed in virtute priuilegij, Patribus D. Hieronymi in Hispania, concessi, vbi etiam, quod in Camera Prælati infirmi, altare erigi possit. Gab. l. c.

Dico 15. Altare priuilegiatum est illud in quo, vel cui indulgentia pro defunctis concessa est. Pro qua lucranda non est necesse, quòd Sacerdos sit in statu gratiæ. Sicut nec in alijs indulgentijs pro defunctis requiritur,

Dico

Dico 16. Licet dicere Missam priuatam de Requiem die Dominico infra octauam Omnium SS. in altari priuilegiato, quia videtur, quòd Pontifex velit illam concedere, & idem de festo duplici. quod non procedit de alijs Missis defunctorum. Diana l. c. Resol. 28.

Dico 17. Quando altare priuilegiatum conceditur ad septennium, tunc septennium non incipit à die concessionis, sed à die electo pro celebratione Missæ. Debet enim septennium esse vtile. Sic viri docti consulti, referente Gab.

Dico 18. Numerus Missarum dicendarum in Ecclesia, vbi conceditur altare priuilegiatū aut indulgentia, non requiritur tanquam conditio necessaria ad valorem. Diana res. 10. & 11. cum Bordono. alij oppositum tenent.

Dico 19. Indulgentia altaris priuilegiati (sicut & aliæ indulgentiæ pro defunctis) non suspenditur in iubileo, nisi hoc èxprimatur. Destruitur tamen per destructionem Ecclesiæ aut Capellæ secus si per partes paulatim renouetur. Factâ electione altaris priuilegiati, nō potest ampliùs mutari locus, alii oppositum tenent, Gab. quoad omnes partes. Cùm hæc indulgentia sit difficilioris concessionis, non communicatur alijs Religiosis. Diana res 20.

DISTINCTIO XXXXIX.

De violatione Ecclesiæ.

DIco 1. Violatur Ecclesia ob homicidum publicum. Quare non violatur per occisionem hominis purè casualem, aut factam in propriam defensionem, aut ab amente, aut ebrio, quam diu nimirum his non imputatur ad culpam. Item si extra Ecclesiam percutis lethaliter, & percussus moritur in Ecclesia, non violatur. Sicut nec è contra, si absq; sanguinis effusione v. g. veneno lethaliter noceas in Ecclesia, & moriatur extra Ecclesiam. Nam mors ex homicidio secuta debet intra Ecclesiam inchoari & perfici, quàmuis occidens sit extra Ecclesiam. Et sic homicidium factum supra Ecclesiam, aut subtus eam vel extra portam, non violat, ait Samuel de Lub. V. Ecclesia, in simili de effusione sanguinis. Si judex suspendat reum in Ecclesia, violatur. Si tamen suspendat in parietibus ad extra, aut supra tectum, violatur solùm cœmiterium. item si quis seipsum in Ecclesia occidit, violatur. Immo ex martyrio facto in Ecclesia, violatur cùm hæc occisio ex parte Tyranni, sit iniuriosa loco sacro.

Dico 2. Violatur Ecclesia per effusionem sanguinis publicam, & mortaliter illicitam, & in magna quantitate. Et sic non violatur per effusionem sanguinis in propriam defensionem, aut purè casualem, aut naturalem vt cùm è naribus effluit, aut medicinalem, vt cùm quis in Ecclesia minuitur. Immo, vt docet Samuel de Lub. l. c. nec si quis alterius nares percutit, vnde multus profluit sanguis, ista enim percussio leuis est & non mortifera. Item violatur Ecclesia per effusionem proprij sanguinis, si videlicet cum peccato mortali effundis, secus, si flagellando pro peccatis, aut casualiter, aut aliter licitè. Et vt Ecclesia violetur, non est necesse vt sanguis cadat in terram. Nam etsi recipiatur in vase, aut accepto vulnere statim exis, violatur Ecclesia. Nec est necessarium percussorem esse in Ecclesia. nam si extra Ecclesiam existens, percutis existentem in Ecclesia, violatur. Secus si existens in Ecclesia percutis existentem extra Ecclesiam.

Dico 3. Violatur Ecclesia pollutione voluntariâ & publicâ & idem de coitu. & non sufficit parua distillatio, quàmuis sit mortaliter peccaminosa. de la Cruz q. 3. de Sacrif. Missæ, quia sic non est effusio. Nec requiritur vt semen cadat in terram. cùm Ecclesia non violetur ob contactum, sed ob irreuerentiam factam loco sacro. Ecclesia non violatur per pollutionem naturalem, aut in somno sine culpa mortali. nec per pollutionem vel coitum occultum, a fortiori ab amente factum, sicut nec per homicidium aut sanguinis effusionem occultam, etsi à duobus vel tribus sciatur, dum non publicatur. Quæ publicitas non exigit sententiam declaratoriam judicis, vt patet ex vsu.

Dico 4. Si coniuges diu cogantur habitare in Ecclesia, nec extra eam ad coitum exire possint, sicut non peccant tunc coëundo, sic nec violatur Ecclesia, etsi talis coitus publicetur. Atsi coniuges sine causa ibi coëunt, vtpote si possint exire ad coitum extra Ecclesiam, aut si per breue tempus cogantur esse in Ecclesia, & facilè possunt abstinere à coitu ibi, peccant mortaliter petendo & reddendo contra reuerentiam loci sacri, & violatur Ecclesia si coitus publicetur.

Dico 5. Violatur Ecclesia sepeliendo in ea excommunicatum, & intelligitur post Concilium Constantiense de solo excommunicato non tolerato. Nam solus iste à nobis est vitandus. Violatur etiam Ecclesia sepeliendo in ea infidelem. & intelligit de la Crnz per infidelem

fidelem etiam puerum hominis Christiani non baptizatum, si separã-tim à matre sepeliatur, secus si in vtero matris. Sed per infidelem, talem puerum non intelligit, Sayrus, relatus à Bonac. de mat. d. 4. q. 4. punc. vltimo. Quod à fortiori currit si simul cum matre, quàmuis non intra eam existens, sepeliatur. Sayrus cum aliis. Non etiam per infidelem intelligitur hæreticus, cùm odiosa restringi debeant. Et sic per sepulturam huius non violatur Ecclesia, sicut nec per exercitium hæreticum, item per spurcitias hominum &c. quàmuis doceat & praxis habeat, saltem per Sacerdotem cum aliqua cæremonia esse reconciliandam & abluendam.

Dico 6. Violatur Ecclesia seu potius exacratur, si parietes ita ruant, vt sit necesse quòd reædificetur, saltem quoad maiorem partem. Secus si paulatim successiue ruant, & sic successiue reparentur. nam tunc non amittitur consecratio. nec sufficit quòd tectum ruat. nam vnctiones & cruces consecrationis Ecclesiæ, non in tecto sed in parietibus fiunt. Quòd si Ecclesia tantùm sit benedicta, & parietes ruant, non amittit benedictionem, cùm tantùm terra benedicatur, & sic durante terrâ & pauimento durat benedictio.

Dico 7. Violatâ Ecclesiâ violatur cæmiterium. Cùm accessorium sequatur naturam principalis. Non è contra. Et dicitur Ecclesia quod manet versus parietem internum, clauso ostio. Aliud verò quod manet extra, etiam sacristia, non venit nomine Ecclesiæ. Et hæc violatio non habet locum in oratorijs, sed in Ecclesijs, consecratis aut benedictis. sicut & quando res non publicatur. Hæc, exceptis nonnullis, ex dela C. q. de Sacrif.

Dico 8. Pollutâ seu violatâ Ecclesiâ polluitur altare stabile, ita vt reconciliatione indigeat, non tamen exacratâ Ecclesiâ exacratur altare. Mosc. p. 9. Element. ad Sac. conf. est autem exacratio, quando res est de nouo consecranda ob amissam formam & vsum. Nec sequitur licere in tali altari celebrare, cùm extra Ecclesiam non liceat celebrare. Solùm enim sequitur non indigere nouâ reconciliatione.

QVÆSITUM

Quomodo Ecclesia reconcilianda?

℞ Ecclesia tantùm benedicta, & deinde polluta, potest per aspersionem aquæ, non tamen de necessitate ab Episcopo benedictæ,

ctæ, reconciliari à ſimplici Sacerdote, & quidem ſecundùm Dianam quàmuis non adſit facultas Epiſcopi. Si Eccleſia erat conſecrata, debet reconciliari à proprio Epiſcopo, vel ſi à ſimplici Sacerdote, tunc de licentia Papæ, habitâ tamen aquâ ab Epiſcopo ſacrata cum ſale, vino & cinere, vel ſaltem Epiſcopus diſpenſet, vt in ea celebretur. Docent nonnulli Prælatos Regulares habere priuilegium reconciliandi proprias Eccleſias, & hoc cum aqua ab eis benedicta, vbi Epiſcopus per duas dietas abeſt. dela Cruz de ſtatu Relig. L. 2. C. 5. d. 9. còntinet autem dieta 7. leucas per Sylu. V. Benef.

Aduerte ex Bonac. de Mat. diſp. 4. q 4. puncto vltimo, & alijs DD. non eſſe neceſſariam reconciliationem, quando Eccleſia fuit occultè violata, & poſt violationem antequam publicetur violatio, conficiatur in ea Miſſæ ſacrificium. Nam Eccleſia cenſetur ſufficienter reconciliata per præſentiam SS. corporis Chriſti D.

Dico 9. Peccat mortaliter, qui celebrat in Eccleſia violata, ſed non incurrit excommunicationem vel irregularitatem, eſt tamen ſuſpenſus ab ingreſſu Eccleſiæ, vt docet Lapus apud Arm. Quòd ſi in tali ſuſpenſione celebret, fit irregularis. Alii, cum quibus Bonac. l. c. negant incurri aliquam cenſuram.

Aliquando tamen licet celebrare in Eccleſia violata. 1. ex priuilegio, vt Prædicatores & Minores. ſi enim priuilegio gaudent celebrandi extra Eccleſiam (ſecundùm limitationem tamen in ſuperiori diſtinctione attactam) à fortiori in Eccleſia violata. 2. de licentia Epiſcopi, requiritur tamen neceſſitas, licèt non ita euidens 3. quoties ob neceſſitatem licet celebrare extra Eccleſiam, licebit â fortiori celebrare in Eccleſia violata. cùm hæc ſit decentior locus.

Dico 10. Si Eccleſia inter celebrandum violatur, & Sacerdos inchoauerat canonem, perficiat ſuum miniſterium. aliàs omittat quouſq́; Eccleſia reconcilietur. Bonac. cum alijs l. c. Quòd ſi tantùm erat benedicta, ipſe Sacerdos poteſt eam ſtatim reconciliare.

ADDITIO.

De Exacratione Altaris.

Dico 1. Altare ſtabile exacratur, ſi ita frangatur, vt in nulla eius integra parte, ſaltem maior pars calicis & hoſtiæ poſſit conſiſtere. 2. Si moueatur junctura, quâ menſa ſtipiti adhæret. quia in illa coniunctione præcipuè intelligitur eſſe conſecratio altaris. & hoc

hoc vbicunq; sepulchrum sit. Scias. sepulchrum dicitur paruus locellus in ipsa mensa vel in basi altaris, in quo conditæ sunt reliquiæ. 3. Si sepulchrum frangatur, vel amoueatur vel minuatur. Aduerte ex Samuele de Lub. V. Altare, non exacrari altare, si sepulchrum modicè frangatur, ita vt non sint duæ partes. Aliqui negant per fractionem vel amotionem sepulchri altare exacrari.

Dico 2. Altare portatile exacratur. 1. Si remoueatur lapis à ligno, quando sepulchrũ est in ligno. 2. Si frangatur, amoueatur &c. repositorium reliquiarum. 3. Si lapis notabiliter frangatur, vt supra de stabili. Nota ex Samuele l. c. Non exacrari, quando lapis est in ligno, & sepulchrum in lapide, & amouetur lapis à ligno.

Et dictis collige. cùm DD. de ipso sepulchro dubitent. Si casu aliquo tantùm sigillum sepulchri frangeretur, puto non esse tantopere timendum de exacratione altaris.

DISTINCTIO L.

De tempore celebrationis, vbi an pluries eodem die?

DIco 1. Ordinariè nequit inchoari Missa ante initium auroræ seu primam lucis irradiationem. & hoc debet moraliter taxari. nam etsi aurora non sit semper æqualis, at omni tempore licet inchoare Missam horâ & dimidiâ ante solis ortum, hoc est ante manifestos Solis radios. de la Cruz q. 3. de Sacrif. Missæ cùm Ledesma. Immo aliqui dicunt, tunc posse finiri. & sic posse inchoari duabus horis, ante manifestos solis radios. quia ad faciendum sacrum requiritur dimidia hora.

Dico 2. Aliquando licet dicere Missam ante dictum tempus. 1. ob necessitatem v. g. causa itinerandi, aut vt audiatur à laboraturis. Item ad communicandum infirmum morti proximum. de la C. l. c. Led. C. 19. de Euch. 2. Nocte Natalis D. potest dici prima Missa illico post mediam noctem. Immo & aliæ duæ possunt dici tunc. Led. & de la C. judicat probabile. cùm oppositum dicat probabilius.

Nostri etiam Religiosi per communicationem cum Patribus Benedictinis Montis Serrati (quibus id concedit. Alex: VI. Bulla 13.) possunt dicere Missam duabus horis post mediam noctem de causa sufficienti. Scias Priuilegium concessum vni monasterio extendi ad alia vtriusq; sexûs. deinde ad participantes. Gab. à S. Vinc. in Sum. Morali V. Priuilegium. Quod supponit Iacobus à S. Ant. in suis Consult. Canon. Consult. 2. resol. 4. n. 193.

Dico 3. Missa inchoata ante meridiem potest post meridiem terminari, sed eam inchoare post meridiem ordinariè est mortale. DD. apud Led. cit. Et licèt fuerit quondam vsus celebrandi post meridiem horâ tertiâ, jam tamen vetatur per Pium V. in motu incipiente. *Sanctissimus in Christo Pater*. an. 1566.

Dixi, *ordinariè*. Nam ex causa rationabili, potest inchoari Missa post meridiem. 1. Si in festo solemni durat Missa solemnis & concio duabus v. g. horis post meridiem, potest Missa priuata inchoari finitâ concione. dela C. cit: quia continuatur adhuc præsens festiuitas. 2. ratione itineris potest Missa celebrari in festo post meridiem, dum tamen tempus vnius horæ non excedatur. Soto. L. 10. de Iust. q. 5. a. 4.

Nostri etiam Religiosi, per communicationem priuilegiorum, quam habent à Leone X. Bul. 33. cum Minoribus, Augustinianis, Carmelitis, Seruis B. M. V. & Minimis (Minores autem per Clementem VII. Bul. 2. participant priuilegia & gratias concessas & concedendas Mendicantibus & non Mendicantibus) celebrare possunt vsque ad tertiam horam post meridiem. quod priuilegium concessit Eugenius Bul. 11. Cælestinis itinerantibus.

Quæritur. V. simplici communioni præfigatur tempus?

℞. quòd non. Quare licet, quâcunque horâ communicare. congruum tamen in hoc conformari tempori celebrationis. Circa communionem aduerte 1. Sumptâ hostia non statim spuatur. Si oportet, tunc in loco honesto. 2. non statim comedatur. Si fiat, non peccatur. nam C. si manè. de consec. dist. 2. est abrogatum. 3. Hostia leniter sumatur, anterioribus dentibus teratur, non totaliter conteratur. per os non voluatur, sed linguâ mollefiat, ne aliqua pars dentibus adhæreat.

Quæ circa communionem obseruanda?

Dico 4. Sacerdos ex causa rationabili potest aliquando eodem die plures Missas dicere. 1. Die Natalis Dñi celebrantur tres, cuius congruentiam assignat D. Thomas. Nam illæ tres Missæ significant triplicem Verbi natiuitatem. scilicet diuinam, humanam, & per gratiam, 2 Quando sub finem vnius Missæ superuenit Episcopus, vel habens quasi Episcopalem jurisdictionem Ordinarius Prælatus, vel alius princeps sæcularis, vel etiam aliqui itinerantes die festo. 3. Quando sub finem Missæ intrat corpus defuncti sepeliendum cum Missa. 4. si non esset reseruata Eucharistia, & dandum esset viaticum moribundo. 5. ad benedicendas nuptias, magnâ congruentiâ vrgente.

te. 6. ob rationabilem causam à viro prudenti & probo iudicandam v. g. si eodem die duæ Missæ celebrandæ, vna festi, altera vigiliæ, rogationum, aut defunctorum. 7. si Sacerdos præficeretur duabus Ecclesijs Parochialibus ob earum paupertatem, & hæ essent valde distantes. seu, quod huic simile, si in festo solemni Ecclesia non caperet omnes fideles. sed tunc satius extra Ecclesiam celebrare.

Et in dictis casibus supponitur, quòd secundam Missam dicens sit ieiunus, ita vt in prima Missa non sumpserit lauatorium, sed solùm sanguinem cum hostia. Ita C. ex parte de celeb. Miss. Item supponitur non adesse alium Sacerdotem, qui velit celebrare.

Aduerte. Primum casum concedit vsus. vltimum & ei annexum necessitas. Idem de quarto dici potest. alii non practicandi, nisi consuetudo concedat.

DISTINCTIO LI.

De vasibus & vestibus pro Missa. vbi etiam de candela, crucifixo, & coadiutore.

Dico 1. Tenemur sub mortali celebrare cum calice & patena ab Episcopo consecratis, vel si à simplici Sacerdote, ex commissione Papæ. Abbas Sacerdos & benedictus consecrare potest calices, sicut & altaria. Et quondam poterat pro alijs Ecclesijs. Sed anno 1632. 13. Martii, declarauit Sacra Cong. Abbates solùm pro suis Ecclesijs posse benedicere ea, pro quibus requiritur vnctio sacra, vt in benedictione calicis & altaris. Hoc autem priuilegio non gaudent alii Religionum Prælati, etiam communicantes, quia Abbates benedicuntur, quod alii Prælati non habent. Miranda in Summa Dianæ. V. Abbas. Nota ex C. vltimo de celeb Miss. pœnam depositionis eum incurrere, qui celebrat sine calice consecrato.

Dico 2. Tam diu durat calicis consecratio, quousq; taliter diuidatur, quòd amittat formam, & qualitatē suo vsui conuenientem. Licèt autem superficies calicis & patenæ, vbi recipiuntur species iterum deauretur, non amittitur consecratio secundùm aliquos in Summa Dianæ. V. Vasa Sacra.

Dico 3. Si calicis copa intus deaurata paulatim amittat deaurationem, non eget nouâ consecratione, ait Led. cum communi. Amittitur tamen consecratio, cùm copa calicis diuiditur à pede per fractionem. Secus si pes calicis sit tornatilis, non amittitur consecratio ex hoc solo, quòd pes à copa separetur. Dico

Dico 4. Calix debet eſſe aureus, argenteus, vel ſtanneus, & erit mortale ſecundùm dela C. q. 3. de Sacrif. Miſſæ celebrare cum calice terreo, plumbeo aut vitreo. Quia hæ & ſimiles materiæ habent multa inconuenientia. aut quia ſanguis poteſt effundi propter fractionem, vt in vitreo, aut nimis vaſi adhærere, vt in aliis. ita ille. admittunt aliqui poſſe eſſe ex plumbo. An verò vas in quo recipitur Euchariſtia pro communicandis fidelibus, debeat eſſe aureum, argenteum vel ſtanneum, non determinatur in jure. An verò debeat conſecrari, etiam non præcipitur in jure, & à viris pijs talis conſecratio omittitur. Congruum tamen eſt conſecrari, cùm immediatè Euchariſtiám tangat.

Dico 5. Oportet vt ſuperior pars altaris tobaliâ per totum tegatur, deinde vt ſuper aram lapideam extendatur linteum, tandem requiritur corporale. Et quidm tobalia & corporale requiruntur ſub mortali, illud ſecundum linteum ſuper aram ſub veniali Fern. cum alijs patte 3. C. 5. §. 11.

Aduerte. Prælati Regularium & iſtis abſentibus eorum Vicarij, poſſunt benedicere non tantùm veſtes Sacerdotales, & alia ornamenta Eccleſiæ, ſed etiam corporalia. dela Cruz de ſtatu & priuilegiis Regularium L. 2, C. 5. d. 8. Gauantus in noua editione allegat Sacram Congregationem abrogâſſe cõſuetudinem benedicendi præfata apparamenta Eccleſiarum non ſibi ſubiectarum.

Tam diu corporale manet benedictum, quàm diu poteſt recipere calicem cum hoſtia, licet in alijs partibus ſit ruptum. Fern. l. c. cùm Sylu. Scias. Duo priora apparamenta non neceſſariò debere benedici. Quæritur, ex qua materia debeant eſſe hæc apparamenta ? Item palla & purificatorium ? ℞ tria prima apparamenta debent eſſe de lino. corporale tamen in extremitatibus poteſt eſſe ſericeum, vel auro elaboratum. Idem de purificatorio, quòd tamen non neceſſariò debet eſſe benedictum. cùm nulla eius in ritualibus reperiatur benedictio. Quantum ad pallam, docet Sotus apud Fern. l. c. §. 12. poſſe eſſe ex auro, ſerico, vel rete ſubtiliori.

Dico 6. Veſtes Sacerdotales pro celebrando ſunt amictus, alba, cingulum, manipulus, ſtola & caſula. Stola ſeruire poteſt pro manipulo & è conuerſo, cùm talia indumenta non habeant determinatè diſtinctam figuram. Villalobos & alij. Immo ſtola ſeruire poteſt pro cingulo. Veſtes Sacerdotales debent eſſe benedictæ, ſub mortali. Quã benedictionem non amittunt, ſi pars aliqua non benedicta illis aſſuatur,

ſuatur, vel ſcindantur aliquantò niſi ad propriam vſum fiant ineptæ. Qualiter v. g. alba fit inepta ſi manica abſcindatur. & ſic deinde annexâ, alba rebenedicenda, ſecundùm communem. Cingulum tamen fractum poteſt necti, ſi altera pars non ſufficiat. Sa & March.

Dico 7. In neceſſitate v. g. ad implendum præceptum die feſto, Sacerdos ſemel vel bis celebrare poteſt abſque ſtola, vel manipulo, &c. benedictis. Summa Dianæ V. Veſtes Sacerd. cum Llamas. Qui extra neceſſitatem non adhibet cingulum benedictum, non damnandus peccati m. ob paruitatem materiæ. Immo ob eandem rationem non peccat mortaliter, ſi non adhibeat cingulum, modò aliquid vices eius gerat. An verò in graui neceſſitate liceat prorſus celebrare ſine manipulo vel ſtola, affirmant nonnulli. Sed præciſo ſcandalo, ſatius eſt non celebrare.

Dico 8. Peccant venialiter ſæculares tangendo abſq; neceſſitate, aram, calicem, patenam, aut corporalia. Idem de purificatorio judico, ob proximum ſeruitium ad Euchariſtiam. Immo ſi in calice vel corporali ſit Euchariſtia, non Sacerdotes aut non Diaconi tangendo iſta ſine neceſſitate peccant mortaliter. Poſt primam tamen lotionem factam ſaltem à Subdiacono licitè traduntur corporalia & purificatoria mulieribus maximè Religioſis iterum lauanda.

Dico 9. Crucifixus in altari ſub tempore Miſſæ eſt habendus, ſed non eſt mortale omittere. Idem de velo ſuper calicem. Si burſa ſeu repoſitorium corporalis non adhibearur, nec venialiter peccatur.

Dico 10. Tempore ſacrificij neceſſaria candela accenſa cerea ſub mortali. non tamen ſub eadem obligatione ſunt duæ neceſſariæ. Fern. l. c. cum Grafio. In neceſſitate præciſo ſcandalo celebrare cum lucerna olei aut lampade olei, vel etiam cum vna candela tantùm ex ſebo, non eſt mortale ſecundùm Bonac. q. vltimâ de Euch. p. 9. cnm alijs.

Dico 11. Meliùs eſt non celebrare (niſi aliàs feſtum ſit ſolemniſſimum) quàm celebrare ſine coadiutore ſeu miniſtro. Cùm hoc ſtat licere celebrare, ſine miniſtro, v. g. die feſto, pro dando viatico, aut dum adeſt ſimilis neceſſitas. Sed nunquam licet mulieri, etiam deficiente viro, miniſtrum agere. & ſtante neceſſitate ſatius carere miniſtro, vt probat Bon. l. c.

DISTINCTIO LII.

De Cæremonijs Missæ.

DIco 1. Est peccatum mortale omittere v. g. epistolam, euangelium, aut integram orationem canonis. est communis. cùm sic fiat transgressio præcepti in re graui. Omittendo, paruam partem, etiam canonis Missæ, tantùm est veniale, ob paruitatem materiæ. Item *Gloria* vel *Credo*, vel in canone nomen alicuius Sancti.] Excusat etiam à peccato Gab. à S. Vinc. V. Missa, ex aliqua infirmitatis causa celebrantem capite cooperto. Sicut multi, excusant in solemni Missa audientem epistolam vel euangelium & non legentem.

Dico 2. Si Missa diei sit de feria, potest tunc dici alia votiua aut de defunctis, patet ex vsu. Immo si festum non sit duplex, potest ex causa rationabili dici Missa votiua, aut de defunctis. Quod procedit Sacerdote in particulari. Nam Missa conuentualis debet esse Missa diei. Sic præcipitur C. cum creatura de celeb. Miss. an verò Sacerdos particularis possit pro Missa petita dicere aliam? ℞. optimè facit dicendo Missam diei. quia sic conformatur regulis Missalis, & aliàs vna Missa æquè prodest ac alia. Immo peccat, qui in festis solemnibus dicit aliam Missam.

Dico 3. Extra diem festum alicuius Beati, non licet recitare eius officium, nec eius commemorationem facere in fine officij, aut in Missa. hoc enim proprium est Sancti canonizati. Gab. V. Beatus & Makowski trac. 1. supra. Decal. disp. 1. q. 5. a. 1. Et recitans officium extra diem festum non facisfacit. Makowski l. c. Aduerte dum authoritate Ordinis tale festum propter concurrentiam aliorum transfertur, non censetur extra proprium diem celebrari. cùm & hunc, illi Summus Pontifex, approbando Breuiarium, interpretatiuè concedat.

Dico 4. Quando conceditur facultas celebrandi Missam aliquibus Religiosis de aliquo beatificato in suis Ecclesijs, non licet ipsis in alijs Ecclesijs de eodem sancto celebrare. Si tamen id semel vel bis fieret, non videtur mortale incurri. Ita Makowski l. c. & apud eum Diana Sed vix credo à Religiosis extra manentibus id practicari. nec puto circa hoc tam rigidam Sedis Apostolicæ intentionem. nisi exprimatur.

Dico 5. Quando conceditur facultas Sacerdotibus certæ Reli-

gionis vt Missam celebrent de Beatificato, tali facultate frui non possunt alij Sacerdotes. Ita expresè determinauit Sacra Cong. Cardinalium apud Gauantum in Enchir. Episcop. V. Missæ ritus n. 1. Ratio, Quia Alex. III. C. de reliq. & vener. Sanc. prohibuit aliquem colere publico cultu sine facultate Papæ.

Dico 6. Missæ Regularibus concessæ non possunt dici ab alijs, etiam in eorum Ecclesijs. Sic declarauit Sacra Cong: Card. apud Gauantum to. 1. p. 3. tit. 10. n. 16. Missa tamen de Rosario, quæ incipit. *Salue radix Sancta.* indulto Clementis X. potest dici ab omnibus Sacerdotibus.

Dico 7. Bulla Pij V. præfixa Missali Romano præcipiens Missam juxta ritum & formam in eo præscriptam, legendam esse, non obligat sub m. ad obseruantiam singularum rerum, quæ in eo præscribunrur, sed pro grauitate earum. Filliucius to. 1. tr 5. C. 5. n. 140. & alij. Et sic si quis diceret, Missam cum Passione, quæ legitur infra hebdomadam sanctam non peccaret mort: Castaldus in Summa Dianæ V. celebrare. Vbi nota, petenti talem Missam, legenda est votiua de Passione. Idem docet, Missam cuiuscunq; Sancti posse ex deuotione dici extra diem, mutato nomine festiuitatis in commemorationis. Tandem sicut Sacerdos in Dominica, aut festo Apostolorum &c potest non dicere Missam, ita potest sine mortali dicere aliam à currente. Quia præceptum de Missa currente, secluso scandalo, non videtur latum sub mortali. Summa Dia. l. c. ex Villalobos.

Dico 8. Non peccat mortaliter Sacerdos, si dum se sacris vestibus induit relinquit orationes solitas. est contra Syluium. Quia vt patet ex supradictis non omnes regulæ Missalis obligant ad mortale, sed illæ tantùm quæ sacrificij essentiam vel quasi essentiam & partem præcipuam, vt supra diximus, de epistola & euangelio, continent. Reliquæ verò sunt instructiones.

Dico 9. Omittere Missam incœptam est mortale, nisi adsit causa vrgentissima. & ponitur tali pœna suspensionis. nulla tamen incurritur excommunicatio. Ex causa legitima licet 1. si inchoatâ Missâ superueniat infirmitas, ita vt commodè perficere nequeas. 2. si inchoatâ Missâ recordaris te non esse jeiunum, aut esse excommunicatum, suspensum, interdictũ, aut irregularem. nisi timeatur scandalum, vel iam inchoatus canon 3 si excommunicatus non toleratus nolit exire à Missa, & alias canon non dum inchoatus. Et idem si non dum incœpto canone ponitur cessatio à diuinis, vel violatur Ecclesia.

Ecclesia, & aliàs non habetur priuilegium celebrandi tunc. Quòd si inter celebrandum ponatur interdictum, perficienda Missa januis clausis.

Dico 10. Ablato scandalo, ob insignem personam, aut ob alios, qui tenentur audire Missam, licet repetere epistolam vel euangelium immediatè ante finitum. immo id facere sine causa, non videtur mortale Ledesmæ.

DISTINCTIO LIII.

De defectibus in Missa occurrentibus.

Quomodo defectibus in Missæ occurrendum?

DIco 1. Si sumpto calice reperis esse aquam, degluties eam secundùm Ledesma & de la Cruz. Nam excusaris tunc à præcepto sumendi Eucharistiam jeiunus. & consecra vinum, & sume statim, & sic perfice sacrificium cum speciebus panis jam sumptis. & hoc cum in publico celebratur, ob vitandum scandalum. Adu: ex Moscicensi 3. p. Tyrocinii Artis Pœnitentiariæ C. 8. §. 15. necessarium esse oblationem præmittere, saltem mente tenus, hoc est cogitatione concipere oblationem illius vini, quod siue Sacerdos, siue etiam minister (loco primæ ablutionis) infudit, super residuum aquæ, (& si nihil aquæ remansit, apponenda est alia) deinde consecrat, incipiendo ab illis verbis, *simili modo postquam cœnatum est*, vsq; ad illa inclusiuè, *hæc quotiescunq; feceritis in meam memoriam facietis.* tandem sumat cum reuerentia absq. aliqua mora, prætermissis alijs ne populus errorem intelligat. Ita ille. Probabilior est sententia Diui Thomæ (præcedens enim est Scoti) vtpote Missalibus præfixa, nimirum si scandalum non timeatur, aliam hostiam, præmissâ saltem mente tenus oblatione, cum vino consecrandam, & resumendum à verbis *qui pridie &c.* Quòd si talis defectus cognoscatur ante sumptionem hostiæ, ponatur tantùm vinum cum aqua & resumatur ab illis verbis, *simili modo &c.* cùm ambæ species tunc sint simul.

Adu: ex Mosc. l. c. prosequendam in tali casu Missam more solito (etiam eleuando) vsq; ad finem. & post sumptionem corporis & sanguinis Christi sumatur aqua loco vini consecrata, si nondum hausta, tantùm enim ob vitandum scandalum, concessum fuit supra eam sumere. Quam doctrinam de prosecutione Missæ etiam eleuando, intellige quando vtraq; materia consecratur. Aliàs prosequenda vbi dimissa.

Dicò

Dico 2. Si defectus sit in hostia v. g. si sit hordeacea, tunc hoc cognito ante consecrationem ponatur alia hostia, & eâ simul cum vino oblata repetatur canon ita comm: quòd si non inueniatur hostia triticea, tunc non procedatur vlterius, cùm nulla in vino, vt suppono, sit facta consecratio. Si defectus iste cognoscatur consecrato vino & non sumpto, secundùm Palud: & alios, sufficit consecrare hostiam, & idem dicendum quando defectus iste cognoscitur sumpto vino, cùm ordo consecrandi priùs hostiam, non sit necessarius. Secundum D. Thomam debent poni nouæ species panis & vini, si hoc aduertatur post sumptum sacrificium. & facta priùs oblatione, resumendo à canone, vel secundùm alios à verbis, qui pridie &c. consecrare.

Dico 3. Si de intentione & forma sit probabile dubium, repetatur sub conditione, saltem tacita, sine alijs verbis canonis, Si dubium ex scrupulo, deponatur, & nihil suppleatur. Scias. de intentione non posse esse tam fundamentale dubium, cùm hoc ipso quòd feceris facienda ante celebrationẽ, hoc ipso intentionem habueris.

Dico 4. Defectus accidentalis grauis v. g. si panis sit fermentatus, vel si vino non sit mixta aqua, suppleatur ante consecrationem, non verò postea. si hostia sit cum macula aut fracta, aut vinum parum acidum, ponatur alia materia etiam post oblationem, si non timeatur scandalum. Quod si non sit alia materia, cum illa celebrabis, sed secluso scandalo.

Dico 5. Dum Sacerdos vna saltem specie consecratâ ob infirmitatem vltra procedere non valet substituatur alius pro peragendo sacrificio. Et hic incipiet ab illo puncto, vbi alter cessauit. Et substituatur, si fieri, potest jeiunus, aliàs per non jeiunum peragatur.

Nota, si Sacerdos superuiuat, cum eo hostia diuidenda. Item nota. nonnullos docere, alium Sacerdotem non obligari ad complendum sacrificium infirmi.

Dico 6. Si species consecratæ sint venenatæ, seruentur donec corrumpantur, & postea in piscinam mittantur. Species tamen vini in panno aut stuppa receptæ comburantur, & cineres in piscinam mittantur. Sic enim eas statim comburere, antequam exsiccentur, immane est sacrilegium, ait Armilla. & ob eandem rationem particulam hostiæ manui adhærentem, manum candelæ apponendo, conburere, simili non caret sacrilegio. Remotâ ergo specie venenatâ

ponatur alia, resumendo à verbis, *qui pridie &c.* si est hostia. vel à verbis, *simili modo*, est vinum.

Dico 7. Si aranea vel aliud animal cadat in species vini, ex quo redduntur venenatæ, fiat de illis vt dictum est in conclusione præcedenti. Quod si species vini non efficiantur venenatæ, sumantur à Sacerdote cum illo animali, si fieri potest sine periculo vomitûs, vel alterius casûs. Alias extracto animali & priùs loto, comburatur animal & cinis in piscinam mittatur, & species sumantur.

Dico 8. Si hostia dispareat, tunc alia hostia accipiatur, & factâ priùs oblatione, resumantur verba, qui pridie &c. & consecrationis. Idem similiter faciendum, si totus sanguis effundatur. Si tamen aliqua pars hostiæ aut sanguinis manet, cum eis sacrificium perficiatur.

Dico 9. Si sanguis cadat in terram, radatur, & rasuræ comburantur & mittantur in piscinam. Si cadat in tabulam, tapetem, vel lapidem, lambantur à Sacerdote, deinde radantur, & cinis mittatur in piscinam. Si cadat in linteum altaris; quodcunq; illud sit, etiam vltimum, in corporale, aut vestem Sacerdotalem, lauentur hæc ter super calicem, & lotio mittatur in piscinam. De linteo tamen, dicitur in Missali Romano, quòd pars tacta à sanguine lauetur, deinde comburatur, tandem lotio cum cineribus in piscinam mittatur.

Quæritur. Quid censendum, si Sacerdos turbatus, nesciens quid agendum Missam sine essentiali supplemento compleat: R. 1. si ex ignorantia, (quæ hìc locum non ita facilè habet) & perturbatione vehementi omittat, non peccat mortaliter. Samuel de Lub. V. Missa cum Sà. ℟. 2. si antè benedictionem errorem aduertat, suppleat, si post, relinquat, nam sic non esset perficere sacrificium, sed iterare. S. Antoninus apud Armillam V. Missa. Mosc: l. c. non restringit ad benedictionem, tantùm enim dicit, si Missam compleuerit. V. dicta d. 40. Conc. 2. quæ huc probabiliter applicari possunt.

Quæsitum appendiculare ad prædicta.

An Regulares possint exponere Eucharistiam publicè adorandam sine licentia loci Ordinarij?

℟. det Gab. à S. Vinc. V. Euch. Regulares non possunt publicè exponere Euchariſtiam adorandam sine causa ab Ordinario approbanda, præter illas vices, in quibus ex vi suarum constitutionum, aut

ex vsu

ex vsu legitimè introducto eam exponunt, vt tempore suorum capitulorum &c. & refert S. Congregationem Rituum 17. Aug. 1630. & 3. Apr. 1631. Iacobus verò à S. Ant. L. Consult. Canon. Consult. 2. res. 4 absolutè in fauorem Regularium docet, & satis fusè tractat.

DISTINCTIO LIV.

De natura, institutione, & necessitate Sacramenti Pœnitentiæ.

DIco 1. Pœnitentia vt de ea in præsenti & sequentibus agimus, est *Sacramentum in actibus pœnitentis & absoluentis consistens, à Christo D. institutum per modum iudicij emendatiui, ad peccatorum remissionem.* vel etiam, secundùm Moscicensem, *Sacramentum remissionis peccatorum post baptismum commissorum.* Pœnitentia verò vt virtus. *est quâ dolemus de peccato prout est offensa Dei.* Ex quo patet Pœnitentiam dupliciter sumi posse. Quid est pœnitentia & quotuplex?

Dico 2. Actus externus pœnitentis & Sacerdotis absoluentis est Sacramentum tantùm. Interior pœnitentia scilicet dolor, est res & Sacramentum simul. remissio peccatorũ est res tantùm. Quid sit esse Sacramentum tantùm, rem Sacramenti tantùm, rem & Sacramentum simul, diximus distinctione primâ huius tractatûs. An in Sacramẽ pœnitentiæ hæc tria reperiantur. Sacramentũ tãtùm, res & Sacramẽtum. Res Sacramẽti tantum?

Dico 3. Sacramentum Pœnitentiæ fuit institutum à Christo D. quando post resurrectionem dixit, *accipite Spiritum sanctum. quorum remiseritis peccata remittuntur eis, & quorum retinueritis retenta sunt.* Trid. Sess. 14. C. I. Negari tamen non debet, institutionem huius Sacramenti in Cœna D. inchoatam per collationem characteris Sacerdotalis, in illis verbis Matt. 16. *tibi dabo Claues regni cælorum, & quodcunq; solueris super terram &c.* fuit promissum. Lucæ verò vltimo, *oportet prædicari in nomine eius pœnitentiam & remissionem peccatorum.* promulgatum. Finis institutionis huius Sacramenti fuit, vt peccator, qui per peccatum à Deo recesserat, per gratiam in pristinam amicitiam redeat. Quando Sacr: pœnit: institum?

Dico 4. Supposito peccato m. Sacramentum Pœnitentiæ est necessarium necessitate medii ad salutem æternam, in re quidem susceptum, dum datur copia Confessarij: sufficit tamen in voto, dum non datur copia Confessarij. Quid sit necessitas medij & quomodo distinguatur à necessitate tantùm præcepti, vide dist. 11. Tunc dicitur Sacramentum in re susceptum, quando in seipso, actu, & realiter recipitur. tunc verò in voto, quando intenditur quòd datâ occasione recipietur. Aduerte. Quando aliquis per Sacramentum Pœnitentiæ in voto susceptum iustificatur, requiritur actus contritionis seu dolor perfectus dè peccatis. An necessarium?

Dico

Dico 5. Quando per Sacramentũ Pœnitentiæ in voto tantùm susceptum remittitur peccatum, non est necessarium tale votum esse explicitum, sed sufficit implicitũ, hoc est inclusum in generali proposito seruãdi omnia præcepta. Fernãdez p. 3. C. 6. §. 1. ex S. Thoma.

DISTINCTIO LV.

De Materia Sacramenti Pœnitentiæ in communi.

Quæ materia Sac: pœnitentiæ?

DIco 1. Materia remota Sacramenti Pœnitentiæ sunt peccata commissa post baptismum. Hæc materia alia est necessaria, alia voluntaria seu sufficiens. Mortalia non dum confessa, sunt materia necessaria. Venialia sunt materia voluntaria seu sufficiens. Ideò mortalia nondum confessa sunt materia necessaria, quia per se loquendo necessariò debent in confessione exprimi. Venialia verò, item mortalia jam confessa dicuntur materia voluntaria, quia possunt in confessione omitti. Dicuntur etiam materia sufficiens, quia licèt non habeantur mortalia non dum confessa, & solum confiteamur venialia, vel mortalia jam confessa, sufficit ad Sacramentum Pœnitentiæ.

Dico 2. Peccatum actuale ante baptismum commissum non est materia huius Sacramenti. Nam hoc peccatum est commissum extra Ecclesiam. & sic non debet ab ea judicari. Et idem de peccato cum baptismo commisso, vt si dum actu baptizaris, furari intendas. Per quid autem tale peccatum baptismum concomitans deleatur, vide d. 18. Actuale tamen cum baptismo commissum, & post baptismum continuatum, est materia huius Sacramenti.

Dico 3. Materia proxima huius Sacramenti, sunt tres actus pœnitentis. scilicet cordis contritio, oris confessio, & operis satisfactio. Primi duo sunt essentiales, nec hoc Sacramentum sine illis potest vllo modo confici. Tertius potest dupliciter sumi, vel in re, vel in voto, quod votum in præsenti idem dicitur ac propositum satisfaciendi. Si satisfactio sumatur primo modo, non est pars essentialis sed integralis, quia ante impletam satisfactionem, recipitur verè Sacramentum. Si secundo modo, est pars essentialis. Nam nemo verè dolet, si satisfacere non intendat.

DISTINCTIO LVI.

De Contritione & Attritione.

Dico

DIco 1. *Contritio est dolor de peccatis assumptus propter Deum summè dilectum, cùm proposito confitendi & satisfaciendi.* per illas particulas, *propter Deum summè dilectum*, datur intelligi, quòd contritio debeat esse tantus dolor. ita vt si in vna libra ponerentur omnes creaturæ simul, & in altera parte solus Deus, magis teneremur non offendere Deũ, quàm curare de esse creaturarum. Per illam particulam, *propter*, datur intelligi, quòd motiuum seu excitatiuum huius doloris, non debeat esse aliqua creatura, sed ipsemet Deus. Quid est contritio?

Dico 2. *Attritio est dolor de peccatis assumptus propter pœnas inferni, vel propter deformitatem peccati, cum proposito confitendi & satisfaciendi.* Per illas particulas, *propter pœnas inferni &c.* non datur intelligi, quod finis attritionis sint pœnæ inferni &c. aliàs attritio esset actus vitiosus, poneret enim vltimum finem in creatura. sed datur intelligi, quòd pœnæ inferni &c. sint tantùm motiuum & excitatiuum huius doloris. finis enim debet esse ipsemet Deus. Et in hoc attritio cum contritione conuenit, differt autem in motiuo quòd attritio sit propter pœnas inferni &c. contritio verò propter Deum summè dilectum. Quid attritio?

Dico 3. Contritio vocatur à Theologis dolor perfectus, attritio, imperfectus. Quia per illam sine Sacramento in re suscepto, justificatur homo. per hanc verò extra Sacramentum non iustificatur homo. Quia tamen per attritionem intra Sacramentum, idem consequimur quod per contritionem extra Sacramentum, ideo Theologi dicunt, attritum recipiendo Sacramentum Pœnitentiæ, fieri contritum. Quomodo adhuc cõtritio & attritio vocantur?

Dico 4. Sunt & alia motiua supernaturalia, ob quæ detestari possumus peccatum Christianâ attritione, præter attacta in secunda conclusione. Quare detestari possumus peccatũ propter amissionem gratiæ vel gloriæ. Immo detestari possumus peccatum verâ attritione ex motiuo pœnarum temporalium, si tamen considerentur vt inflictæ à Deo, Deique iram ostendunt, & quoddammodo æternum supplicium inchoant. Fernandez. 3. p. C. 6. §. 5. cum Suarez qui tamen loco cit. hæc motiua reducit ad motum pœnarũ inferni. Et sic sufficienter motiua attritionis in definitione attritionis adduximus.

Dico 5. Vt attritio sit pars huius Sacramenti, non est opus vt existimetur contritio, sed sufficit cognita attritio modò sit vera attritio. Fern. l. c. cum alijs. patet ex Conc. Trid. Sess. 14. C. 4. quod absolutè asserit attritionem esse sufficientem materiam huius Sacramenti, & dispositionem ad gratiam consequendam. Si verò opus

esset vt existimaretur vera contritio, Concilium declararet conditionem tam necessariam. Non etiam necessarium vt hæc præcedat confessionem, sufficit enim quòd præcedat absolutionem, est contra Konich. patet ex praxi Confessariorum, absolutâ confessione ad dolorem excitantium.

Dico 6. Attritio necessaria ad hoc Sacramentum, debet esse supernaturalis. Nam attritio Sacramentalis est dispositio ad gratiam justificantem. quæ est entitas supernaturalis, ergo & ipsa attritio debet esse supernaturalis. Et oppositum damnatur ab Innoc. XI. propositione 57.

Dico 7. Attritio, quæ in re non est attritio, sed solùm existimatur vincibiliter vel inuincibiliter attritio, non sufficit ad hoc Sacramentum. Nam error existimationis, non facit vt res, quæ ex se non est sufficiens, per errorem reddatur sufficiens.

Dico 8. Non requiritur, vt de singulis peccatis distinctos dolores habeamus, sed sufficit de omnibus vnico actu dolere, est contra nonnullos ex antiquioribus. Quia nullum datur præceptum præcipiens hanc multiplicationem dolorum. Hæc sententia locum habet, licèt peccator habeat grauiora & leuiora mortalia.

Dico 9. Probabile est, dum quis tenetur conteri extra Sacramentum Pœnitentiæ, v. g. in articulo mortis, vel quando vrget necessitas communicandi & deest Confessarius &c. non est necessarium vt contritionem præcedat recordatio omnium peccatorum, sed sufficit generalis & confusa omnium cognitio. Caiet. 3. p. q. 87. a. 1. Nam præceptum examinis conscientiæ in particulari solùm obligat in ordine ad confessionem vt sit integra. Oppositum putat probabilius P. Magister Reinerus Cathedraticus Viennensis in manuscriptis de Pœnit. docet tamen non requiri tam rigorosum examen, sicut requiritur pro confessione Sacramentali. Probat ex illo Isaiæ 38. *recogitabo tibi omnes annos meos in amaritudine animæ meæ* Item ex S. Th. 1. 2. q. 113. a. 5. ad 3. ibi. *tempore præcedente iustificationem oportet quod homo singula peccata, quæ commisit detestetur, quorum memoriam habet.* Si tamen tempus non concedat, sufficiet recogitatio peccatorum in genere, cum voluntate tamen saltem implicita particularis discussionis datâ commoditate. Aduerte, varias esse vtilitates huius discussionis 1. si aliquid restituendum. 2. si occasio peccati tollenda, vel remedium adhibendum ad præcauenda peccata. 3. propter satisfactionem condignam pro peccatis. 4. vt certiùs sit nos omnia peccata detestari.

Dico

Dico 10. Si Confessarius aduertat pœnitentem in aliquod peccatum valdè inclinatum, non ei specialiter inculcet dolorem circa tale peccatum, timendum enim, ne dum specialiter in memoriam reuocatur, minimè illud ex animo detestetur. sufficit ergo inculcare actum doloris in communi.

Dico 11. Si quis receptâ jam absolutione recordatur, omisisse inaduertenter aliquod peccatum, & mox confitetur & absoluitur, non tenetur nouum dolorem ponere. Item si scrupulosus receptâ absolutione petit nouam absolutionem, per nouam confessionem, non tenetur nouum dolorem ponere, sed sufficit præcedens. Similiter si moribundus absoluitur, & deinde respirat parumper & aliud confitetur & absoluitur, sufficit præcedens dolor si fuit vniuersalis, & moraliter perseuerans. Ita P. M. Reinerus citatus, dicens hanc sententiam esse communiorem & constare ex praxi Confessariorum, qui in prædictis casibus non exigunt nouum dolorem. Ne tamen idem putes de absolutione. hæc enim debet multiplicari, vt peccatum indirectè remissum, directè remittatur.

Aduerte circa illud, *moraliter perseuerat*, nonnullos docere si vesperi conscientia examinatur & dolor elicitur cum respectu ad confessionem manè faciendam, non esse necessarium nouum dolorem manè ponere.

Dico 12. Nemo tenetur habere dolorem de peccatis jam remissis, quando memoriæ occurrunt, est contra Richardum & alios ex antiquis. nam præceptum doloris de peccatis obligat vt nos reconciliemus Deo. ergo non obligat, quando sumus reconciliati.

Dico 13. Nemo tenetur statim conteri post peccatum Neque quando peccatum nondum confessum memoriæ occurrit, neq; diebus festis & Dominicis. Hæc omnia patent ex communi praxi Pœnitentium & Confessariorum. Pœnitentes enim non confitentur, si in prædictis casibus non conterantur, nec Confessarij interrogant an pœnitentes in dictis casibus peccauerint.

Dico 14. Tenémur conteri non solùm in periculo & articulo mortis, sed etiam aliquando in vita. nimirum quando diu in mortali persistimus. Nam Deus grauiter punit eos, qui differunt pœnitentiam. Vnde Isaiæ 15. dicitur. *omnes in cæde corruetis, propterea quòd vocaui & non respondistis.*

Dico 15. Valde rationi congruit, quod docet M. Soto, Ledesma & alij, peccatorem transacto anno post commissum peccatum mor-

tale, ad eliciendam contritionem obligari, ita vt si omittat nouum peccatum mortale committat. Et hoc maximè verificatur in casu, in quo currit præceptum annuæ confessionis, & deest Confessarius. Nec huic obstat, quòd aliqui non confiteantur eiusmodi peccatum, talem enim obligationem ignorant.

Dico 16. Obligamur sub p. m. ad eliciendam contritionem, in casu pestis vniuersalis, vel belli fortissimi in republica durantis, seu proximè imminentis, sicut & in casu alterius magni mali. Quia sicut tenemur pro tali malo auertendo Deum orare, ita obligamur comparare media necessaria & vtilia vt exaudiamur. quale medium est esse in gratia. Credo tamen, sufficere contritionem virtualem inclusam in actu amoris Dei super omnia.

Dico 17. Docent aliqui non omnes tempore pestis, vel grauis belli teneri ad contritionem, sed illos tantùm qui infectis inseruiunt, & milites, qui aliquid periculosum aggrediuntur. Quia in his calamitatibus mortis periculum, licèt respectu totius cõmunitatis sit vicinum, respectu tamen huius vel illius, potest judicari non vicinum, sed remotum exceptis nonnullis, vel infectis deseruientibus, vel ciuitatem aggredientibus. Hæc conclusio, aliam obligationem innuit, à præcedenti.

Dico 18. Obligamur ad eliciendam contritionem in casu grauissimæ tentationis. Maximè si homo credat, se illam tentationem superare non posse, nisi per contritionem conuertatur in Deum.

Dico 19. Præceptum contritionis in omni casu potest suppleri per Sacram. Pœnitentiæ. Ita communior contra Suarez & Valent. Quia in lege Euangelica præceptum contritionis commutatum est in præceptum Sacramenti Confessionis. ergo in omnibus casibus in quibus ex se obligat contritio, suppleri potest per Sacramentum Confessionis. Et sic post Confessionem in articulo mortis cum attritione factam, nemo tenetur actum contritionis elicere, vt securus maneat de salute.

Dico 20. Quando exercendus est actus exigens hominem in gratia, si homo in p. m. tenetur elicere contritionem, v. g. quando administranda Sacramenta, vel quando suscipienda Sacramenta viuorum. Sacramentum tamen Eucharistiæ licet possit distribui præmissâ contritione, non tamen suscipi nisi præmissâ confessione. Trid. Sess. 13. C. 7. Ex quibus patet in quinq; casibus obligare præceptum contritionis.

Dico

Dico 21. Non tenemur detestari effectum bonum subsecutum ex actu peccati. Quare potest adulter complacere de filio suscepto ex adulterio. Et ideo complacemus de Christi D. redemptione subsecuta ex impia Iudæorum occisione, non tamen complacemus cum reduplicatione, hoc est, quatenùs est subsecuta ex impia occisione.

Dico 22. Iustificatus per contritionem tenetur eadem peccata, de quibus fuit contritus, in Sacramento Pœnitentiæ detegere. Ita definiuit Sixtus V. contra Petrum de Osna. Quia actus contritionis includit votum confitendi peccata.

Dico 23. Contritionem comitatur propositum vitandi peccatum super omne vitabile. Et licèt sit securiùs habere tale propositum explicitè, probabile tamen est multis DD. sufficere implicitum. Hoc enim ipso quod aliquis verè doleat, censetur velle vitare peccatum super omne vitabile. Si ex antiquis Theologis oppositum nonnulli docere videntur, explicandi sunt de necessitate secundùm quid, & ad meliùs esse.

Dico 24. Confessarius post auditam confessionem datamq; admonitionem, si necessaria fuit, interroget pœnitentem de firmo proposito. Item an doleat quòd summum bonum offenderit? quod non solùm dum rudes audit seruandum, sed propter maiorem securitatem, etiam dum audit cultiores sæculares. potest enim contingere, in formando dolore esse ignaros. Immo idem seruandum puto dum audiuntur nonnullæ personæ spirituales, potest enim euenire ex cõscientia erronea velle differre post absolutionem, dolorem.

DISTINCTIO LVII.

De necessitate Confessionis.

NOta ex Comentatore Summæ S. Raymundi. Confessio est legitima coram Sacerdote peccatorum declaratio. Quid est Cõfessio?

Dico 1. Non tenetur peccator statim ac peccauit confiteri. S. Th. in supplemento 3. p q. 6 a 5. Nam præcepta affirmatiua, quale est hoc, solùm obligant in certis casibùs, & non semper.

Dico 2. Præceptum confessionis obligat: 1. in articulo & periculo mortis. censetur periculum mortis. vt in suscipiente periculosam nauigationem in fœmina tenera primò paritura. Item quæ cum difficultate parit, &c. 2. obligat quando sumenda est Eucharistia, vt dictum est ex Trid. 3. semel in anno. Quod præceptum consue-

tudine alligatur tempori, videlicet circa Pascha, ait Mosc. 2. p. Tyrocinij Artis Pœnitentiariæ §. de Conf. annuali 4. si tentatio non aliter superanda putetur.

Dico 3. Quo ætatis anno præceptum confessionis annuæ obligat, non potest certa regula statui, cùm non æqualiter ad vsum rationis perueniamus. vnde obligat cùm quis ad annos discretionis pertingit, & habet conscientiam peccati m. Fernandez p. 2. C. 8. §. 3. allegans communem. Nonnulli docent, pueros post septennium hoc præcepto obligari, quando rationis vsus in eis elucet, non autem antea, etiamsi rationis vsum habeant. nam hoc est per accidens, ad quod Ecclesia non respicit. Hoc certiùs, pueros in articulo mortis ante septennium constitutos, peccati m. conscios, obligari ad confessionem. Si dubium de vsu rationis, & sic & de peccato, absoluantur sub conditione. nam sic eligitur pars tutior, & iniuria Sacramenti cessat per conditionem. Immo id fieri posse, quando pueri confitentur extra articulum mortis, putat Diana.

Quæritur. Ex quibus signis colligitur peruenisse puerum ad vsum rationis? ℞. Cum puer ob malè factum verecundatur, & interrogatus an liceat innocentem occidere, aliena inuadere, superiori maledicere, & alia huiusmodi, negatiuè respondet, & interrogatus an bonum sit esurienti panem porrigere, adire Ecclesias &c. affirmatiuè respondet. Fern. l. c. ex Nau.

Dico 4 Qui non habet nisi venialia, non tenetur præcepto annuæ confessionis. ita comm: talis tamen tenetur se sistere Parocho, vt eum cum reliquis ad communionem admittat, ad quod Parochus tenetur. Hinc collige Clementinam vnicam de statu Monach. vbi præcipitur Religiosis S. Benedicti, vt semel in mense confiteantur, non obligare sub mortali, quando non adsunt mortalia.

Dico 5. Si factâ confessione annuà recordaris mortalis inculpabiliter omissi, potes illud reseruare pro confessione anni sequentis, nisi aliàs velis sumere Eucharistiam. Soto, Medina & comm. apud dela Cruz de Pœnit. q. 3. Nam jam impleuisti præceptum confessionis annuæ confitendo integrè moraliter omnia peccata, quorum recordabaris post sufficiens examen. ergo non teneris ad amplius.

Dico 6. Non tenemur sub p. m, confessionem annuam præuenire, si adsit periculum obliuiscendi multa peccata. Fern l. c. ex Sylu. Soto & alijs. nam solùm tenemur ad confessionem eorum quorum recordamur adhibito priùs sufficienti examine. Idem docet dela C.

ſa C. ſ. c. de eo, qui timet, quòd non erit ei Confeſſarius pro caſibus reſeruatis, quòd non teneatur præuenire confeſſionem.

Dico 7. Tenemur præceptum annuæ confeſſionis præuenire, ſi in fine anni, quando vrgebit præceptum, non ſperatur copia confeſſarij. Armilla V. Conf. Sacram. & multi alij. quia vbi periculum imminet tollenda eſt mora. Idem, & à fortiori dicendum de eo, qui timet non habere confeſſarium tempore mortis, tenetur ſub p. m. anticipare. Sicut in die feſto, qui præuidet ſe non poſſe tempore debito Miſſam audire, tenetur ſub m. anticipare.

Dico 8. Qui per annum præceptum confeſſionis non impleuit, tenetur datâ opportunitate confiteri, vt cum multis docet Villalobos. Quia annus aſſignatur, vt non prætereatur, non verò vt eo præterito ceſſet obligatio præcepti. Oppoſita ſententia propter authoritatem D. Antonini & Sylu eſt probabilis. Poſitâ primâ opinione, ſecundùm Bonac. toties peccatur quoties oblatâ opportunitatẽ confeſſio omittitur. Secundùm Nugnum, vnum tantùm peccatum committitur, eò quidem grauius, quò diutiùs confeſſio differtur.

Dico 9. Præcepto confeſſionis annuæ non ſatisfit per confeſſionem voluntariè inualidam, v. g. ex defectu doloris, propoſiti &c. ita determinauit Alexander VII damnando propoſitionem 14tam. Quia Eccleſia præcipit confeſſionem quam Deus fieri mandat. cùm non ponat nouum præceptum, ſed ſolùm tempus determinet. Deus autem mandat validam confeſſionem.

Dico 10. Parochus nequit tempore Paſchali Euchariſtiam negare pœnitenti confeſſo Sacerdoti Mendicanti approbato. præſertim ſi confeſſionis teſtimonium afferat. Mendicantes enim ad hoc habent facultatem à Sacerdote omnium fidelium proprijſſimo, vt authoritate Conciliorũ, Summorum Pontificum & 50. Doctorum probat Franciſcus Fontanus. Tali tamen pœnitenti mandetur vt in propria Parochia communicet. Idem priuilegium innuit Opatou. de Pœnit. d. 11. q. 3.

Dico 11. Tranſgreſſoribus præcepti de facienda confeſſione annua, nulla eſt certa impoſita pœna, ſed ſolùm imponenda. Nam in C. vtriuſq; &c. ſolùm dicitur vt arceantur ab ingreſſu Eccleſiæ, & careant Eccleſiaſticâ ſepulturâ, quæ pœna vt apparet non eſt impoſita, ſed primò per judicem Eccleſiaſticum imponenda. In Synodalibus tamen conſtitutionibus ſolet apponi pœna excommunicationis, latæ vel ferendæ ſententiæ.

Aduerte. Qui faciunt confessionem annuam voluntariè inualidam, incurrunt prædictas pœnas, vt sunt publici vsurarij, &c. Suarez & alij. quia re ipsâ non confitentur. Quas tamen pueri post septennium non incurrunt vsq; ad annum 14. puellæ verò ad annum 12.

Dico 12. Qui inculpabiliter omisit peccatum m. in confessione, tenetur illud confiteri ante cõmunionem, vel cõmunionem relinquere, nisi sit in scamno cõmunicantium. non tamen tenetur conteri, cum peccatum oblitum sit per Sacramentum Pœnitentiæ indirectè remissum. Tenetur inquam confiteri, vt sic directè ab eo absoluatur.

Dico vltimò. Sacerdos confessus Missam incipiens, si recordatur mortalis non tenetur conteri, vt immediatè diximus. Tenetur tamen, si concio intermediet, confiteri. Et vniuersaliter loquendo si ante consecrationem commodè & sine scandalo confiteri potest, obligatur.

DISTINCTIO LVIII.

De conditionibus bonæ confessionis.

Quot cõditiones bonæ cõfessionis?

SEdecim sunt conditiones bonæ Confessionis, sequentibus versibus contentæ.

Sit simplex, humilis confessio, pura, fidelis.
Atq; frequens, nuda discreta, libens verecùnda
Integra, secreta, lachrymabilis, accelerata,
Fortis & accusans, & sit parere parata.

Simplex. id est sine admixtione historiarum, & aliorum impertinentium, quæ prudens Confessarius studeat resecare.

Humilis, tum quoad actum interiorem recognoscendo se esse peccatorem, tum quoad actum exteriorem, verbis humilibus &c. flexis genibus; quod licèt non necessarium, congruum tamen, nisi aliqua causa excuset.

Pura, id est bonâ intentione facta, scilicet vt Deum placet Ecclesiæ obediat &c. Quare si quis confiteretur propter infamiam vel vt deuotus appareret, & hoc principaliter intenderet, mortaliter peccaret. quia in hoc finem poneret. Si tamen ad confessionem faciendam propter infamiam fugiendam, vel quid simile, moueatur; pro principali verò fine habeat Deum & remissionem peccatorum, dignè hoc Sacramentum recipit,

Fidelis, id est vera. Nam si quis confitendo, ex industria vtatur

tur talibus verbis, vt peccata non adeò curentur a Confessariò, peccat. Quam conditionem magis explicando.

Dico 1. Dicere mendacium in confessione de re, quæ non pertinet ad materiam confessionis, ex se tantùm est veniale, grauius quidem eo, quod esset dictum extra confessionem. quia irreuerentia non est tanta vt inducat mortale. Propter eandem rationem negare in confessione veniale, non est plus, quàm veniale.

Dico 2. Affirmare in confessione veniale, quod pœnitens non commisit, non dando aliam materiam, est graue sacrilegium, quia forma profertur nulliter, vtpote supra nullam cadens materiam. Affirmare verò veniale non commissum, simul cum alijs à se commissis non est mortale. Syluest. Sot. & alij. quia est defectus in materia non necessaria. Item deceptio Confessarij in re leui. & ideo Sacramento non fit grauis irreuerentia.

Dico 3. Qui negat vel tacet, quod credit vel dubitat mortale, mortaliter peccat. ideo dubia pro dubijs, certa pro certis, sunt dicenda, ita vt nec propter humlitatem liceat sibi imponere mortale, aliàs est graue sacrilegium, secundùm communem DD. eo quòd in materia necessaria judicium Sacramentale interturbetur, Confessariusq; grauiter decipiatur.

Frequens. De frequentia confessionis non inuenitur præceptum, nisi semel in anno. In periculo & articulo mortis. Item quando adest mortale & sumenda Eucharistia, vel etiam si sic judicatur vincenda aliqua tentatio.

Nuda, hoc est vt non inuoluatur verbum obscuritate, sed sic loquatur pœnitens, vt Sacerdos intelligat, quia in confessione latens morbus declarandus.

Discreta, id est prudenter facta, vt verbis honestis explicentur peccata & circumstantiæ, & maximè in peccato carnis. Huc etiam pertinet, vt pœnitens sit discretus, eligendo sibi Confessarium bonũ, & Confessarius in examinando, præcipuè puellas.

Libens, id est voluntaria, non timore pœnæ vel infamiæ facta. Pro qua conditione meliùs intelligenda.

Dico 1. Si Confessarius omnia interrogaret pœnitentem & pœnitens omnia confiteretur, tamen non fuisset confessus, nisi Confessarius interrogâsset, tenetur in fine confessionis confiteri suam fictionem & dicere. Pater, veni cum animo non dicendi peccatum nisi interrogarer.

Dico 2. Confessarius debet interrogare de his, quæ ex se ipso confitens non dicit, vt quando scit, vel probabiliter credit illum non recoluisse peccata vel circumstantias necessariò aperiendas, debet ad memoriam reducere, alioquin indignum scienter absolueret. est communis sententia, cum integritas sit de jure diuino. V. Mosc. in Exam: approb. tit. 2. q. 14. 15. 16. 17. 18. 19. 20.

Dico 3. Qui ad interrogata tantùm respondet, paratus tamen dicere peccata sua si non interrogaretur, sed rogat interrogari, vt meliùs confiteatur, satisfacit. quia non tenetur nisi vel ore vel signo affirmare vel negare.

Dico 4. Quilibet tenetur confiteri peccatum quàmuis Confessario manifestum. cùm non sit notum in forma judicii. S. Th. apud Arm. V. Conf: & judico, sufficienter sic explicari. Pater, confiteor peccatum quod nosti me fecisse.

Dico 5. Si Confessarius certò sciat aliquem commisisse p. m. de quo non facit sibi conscientiam, & sic tale peccatum non confitetur, nec aliàs confessus, vt certò scit Confessarius, secundùm Gofredum. apud Arm. V. Confessio debet ei facere conscientiam, nec eum absoluere, sed reputare indignum. Idem alij docent. Sed Megala in Summa Dia. V. Conf: quoad examen, putat in tali casu absolutionem impendendam, quia tenetur sibi persuadere, quòd pænitens excusetur ab illo peccato explicando, vt sæpè contingit. aliàs ritè dispositum non absoluere grauis injuria. Quòd si res dubia, & opiniones DD. variæ an sit p. m. quod reticetur. Si Confessarius sit ordinarius, pœnitentem admoneat, tamen in sua opinione persistentem, tenetur secundùm Armillam & alios absoluere. Si verò non sit ordinarius, & aliàs tenet firmiter esse mortale, potest quidem absoluere, sed non tenetur, ait Armilla. sed melior aliorum opinio, quòd teneatur, cùm pœnitens sit dispositus, sequendo enim opinionem probabilem, prudenter operatur.

Dico 6. Si Confessarius audiat aliquem dicentem peccâsse cum altero, non poterit alterum interrogare de hoc peccato in speciali, sed in generali tantùm v. g. se recolligat, an non recordetur alicuius adhuc peccati. Arm. loco cit. cum S. Antonino. Nisi abesset reuelatio sigilli, etiam indirectè.

Verecunda, Pudor enim magna pars est pœnitentiæ ex C. 1. de pœnit. dist. 6. *Integra*, quæ conditio quia longiorem exigit discussionem, specialiter tractabitur. *Secreta*, Circa quam conditionem.

Dico

Dico 1. Ex vi præcepti confeſſionis non tenemur confiteri per interpretem ſi aliter confiteri non poſſumus etiam in articulo mortis, de la Cruz de Pœnit. q. 2. & alij. Quia confeſſio nobis præcepta ſolùm eſt quæ fit ſecretè.

Dico 2. Ex charitate tenemur in articulo vel periculo mortis per interpretem confiteri. Nam ex charitate tenemur prouidere noſtræ ſaluti ſpirituali modo poſſibili, non ſuppetit autem alius modus moraliter poſſibilis, cùm contritio difficilis, nec de ea conſtare poſſit. de la Cruz l. c.

Dico 3. Qui non poteſt confiteri niſi per ſcriptum, quia vel ipſe mutus eſt, vel Sacerdos ſurdus, tenetur confiteri, non ſolùm ad ſatisfaciendum præcepto Diuino v. g. in articulo mortis, ſed & Eccleſiaſtico de annua confeſſione. Fern. p. 2. C. 8. §. 3. referens D. Thomam, Sylu. Palud. Caiet. & Pet. Soto. Quia hoc præceptum obligat, cùm commodè poteſt impleri, tali autem modo poteſt commodè impleri. cùm adhiberi poſſit diligentia, quâ ſcriptum ſtatim rumpatur, ne manifeſtetur. Motus etiam, qui ſcribere neſcit, tenetur per nutus confiteri ad ſatisfaciendum diuino & Eccleſiaſtico præcepto, cùm ex hoc modo confitendi nullum ſequatur incommodum. Obſerua in tali caſu facilè dari confeſſionem non integram materialiter. quare dum mutus auditur, Confeſſarius ſe non adeò excruciet.

Dico 4. Qui in mortis articulo, ex charitate in ſe ipſum per interpretem confiteri tenetur, non tenetur omnia peccata confiteri, ſed ſufficit vnum vel alterum, de quo minor verecundia. Nugnus & alii. Quia videtur adeſſe ſufficiens cauſa excuſandi talem ab integritate materiali confeſſionis. Idem dicendum, quando confeſſio publicè fieret, vt in naufragio, incendio, tempore peſtis, quando plures peſte infecti ſimul manent, & Confeſſarius timet ne inficiatur. In his enim & ſimilibus caſibus moneat Confeſſarius vt vnum vel alterum peccatum dicant, de quo non tantopere verecundantur. In his caſibus licet plures ſimul abſoluere, dicendo, *ego vos abſoluo &c.*

Lachrymabilis, hoc eſt cum diſplicentia omnium peccatorum commiſſorum, ſupra omne odibile, & cum propoſito vitandi ſupra omne vitabile. Non tamen requiritur credere ſe amplius non peccaturum, ſed ſufficit proponere id conari ope diuinâ.

Accelerata, hoc eſt non dilata, ne ſubitò morte præuentus non habeat ſpatium pœnitendi.

Fortis, id eſt ſuperans timorem mundanum & verecundiam, ne

fortè propter hæc omittat aliquid necessariò confitendum.

Accusans, id est sibi imputans, non cœlo vel alteri, quia voluntas hominis non potest cogi, licèt possit persuaderi. Huc etiam pertinet complicem non esse reuelandum. Sed de hoc postea.

Parere parata. Pœnitens enim tenetur satisfactionem acceptare. Item in relinquendis peccatorum occasionibus Confessario obedire.

DISTINCTIO LIX.

De integritate Confessionis.

Quotuplex integritas cõfessionis?

NOta. Confessionem dupliciter posse esse integram scilicet materialiter & formaliter. Est integra materialiter, quando aliquis habet v. g. 20. peccata & omnia confitetur. Est integra formaliter, quando rationabili examine facto confitetur omnia sibi occurrentia. Sufficit confessionem esse integram formaliter. Deus enim non plus exigit, quàm possimus. Confessio materialiter integra, dicitur integra physice. formaliter integra, dicitur integra moraliter.

Dico 1. Ad integritatem confessionis necessarium est examen conscientiæ, quare pœnitens circa peccata mortalia tenetur tantam inquisitionem præmittere, quantam adhiberet in negotio arduo, seu quanta judicio prudentis viri judicatur sufficiens ad omnia peccata in memoriam reuocanda. Hanc inquisitionem sufficit esse mediocrem, & non necessaria, summa, Bonac. ex Nau. & alijs. Qui pluribus inuoluti negotijs, qui paruæ memoriæ, qui diu non confessi, magis tenentur conscientiam examinare.

Dico 2. Qui confessus est non præmisso examine conscientiæ, tenetur ad nouam confessionem peccatorum, etiamsi negligentiam in confessione aperuerit, & absolutionem ob causam vrgentem obtinuerit. quæ causa vrgens non censetur, si quis intendit lucrari indulgentias, & sit magnus concursus. ex determinatione Inn. XI damnantis propositionem 59. Nam per hoc, quod suam negligentiam sit confessus, non censendus conscientiam examinâsse. Nau. & alij apud Bonac. Quod procedit, si Confessarius non suppleuit defectum examinis per diligentem interrogationem. Nam talis defectus suppleri potest per Confessarium, vt sæpius accidit in rudibus, qui nesciunt peccata præmeditari. Scias maius supplementum requiri in illis, qui confessionem diu distulerunt, vnde interrogandi, quando confessi. Vt verò aliâ vice paratiores veniant, instruendi, vt saltem

per

per decem præcepta discurrendo se præparent, quodlibet præceptum in particulari considerent, videantque an aliquid contra tale præceptum commisserint. quia autem nesciunt nonnulla peccata contra decalogum saltem reductiuè militare, Confessarius suppleat.

Dico 3. Non peccant mortaliter, nec indignè accedunt ad confessionem, homines rudes, qui modica diligentiâ adhibitâ accedunt ad Confessarium, animo respondendi ad interrogationes Confessarij. Zerola & alij.

Dico 4. Si Confessarius aduertat pœnitentem notabiliter defecisse circa examen conscientiæ nec potest defectum per interrogationes supplere, debet eum remittere, & monere, vt debitam præmittat diligentiam, & redeat, integritas enim est de iure diuino. Hoc intellige, nisi adsit periculum mortis. In tali enim casu, confessarius eam diligentiam adhibeat, quam pro circumstantia temporis & qualitate personæ judicauerit expedire, eâque adhibitâ absolutionem impendat.

Dico 5. Quando confitemur tantùm dubia peccata tunc adiungendum est aliud peccatum, jam confessum, quàmuis veniale. aliàs Sacramentum conficiendum esset sub conditione, quod non nisi vrgente necessitate faciendum. Eodem modo quando aliquis confitetur, & Confessarius vel videt materiam non esse sufficientem, vel dubitat, dicatur peccatum ex præterita confessione, vt Confessarius habeat materiam certam absolutionis.

Dico 6. Quando pœnitens pro vna parte habet rationem probabilem quòd peccauerit mortaliter, & pro alia parte etiam probabilem quod non peccauerit mortaliter, non tenetur confiteri tale peccatum. debet tamen dubium deponere, & vni parti adhærere. cùm in dubio de peccato, secundùm omnium sententiam, non liceat operari. Immo etsi habeat rationem probabiliorem, quòd peccauerit mortaliter & minus probabilem, quòd non peccauerit mortaliter, non tenetur confiteri tale peccatum. Quia homo in rebus practicis potest sequi opinionem probabilem relictâ probabiliori, & tutiori, quando in rebus non imminet periculum, vt docetur in tractatu de Conscientia. Et propterea in administratione Sacramentorum quando imminet periculum de valore actûs, non licet sequi opinionem probabilem relictâ tutiori vt determinauit Inn. XI. Aduerte. Dum pœnitens ex vna parte judicat probabilitate fundamentali se peccâsse mortaliter, ex alia verò parte tantùm suspicatur seu leuiter opinatur, confiteri tenetur.

Dico 7. Sufficit vnum vel alterum peccatum confiteri, v. g. in infirmitate, si sic casus suadeat. Item, quando assistunt alij, qui abscedere nequeunt, vt in naufragio, ante pugnam &c. Item quando Sacerdos rationabiliter timet contagium infirmitatis, si integram audiat confessionem, vt tempore pestis. Nota. In primo & vltimo casu dicendum peccatum, quod magis conscientiam pungit. In secundo, quod minus gignit scandalum. Fernandez 3. p. C. 6. §. 6.

Dico 8. Probabile est, quòd infirmus, item mutus non valens explicare peccatum m. vel veniale, etiam in genere, sit absoluendus, si declaret in generali se peccâsse, & ostendat signa doloris. D. Ant. cum Hostiensi 3. p. tit. 1. C 2. Nau. in Man. C. 21. Corduba L. 5. q. 39. & alij. Quæ sententia maximè in necessitate sequenda, & absolutio, saltem sub conditione, danda.

Dico 9. Si infirmus petiit Confessarium cum signis doloris, & veniente Confessario priuatur vsu rationis, nec valet signa doloris ostendere, potest absolui. Pro hac refertur canon 12. Conc. Arausicani apud Labat. in 3. p. tra. 3. disp. 2. dub. 3. & apud Gonet. in Manuali Thomistarũ de Pœn. C. 6. Rituale Pauli V. cum praxi Ecclesiæ. Oppositum suadere conatur de la Cruz q. 3. de Pœnit.

Dixi, *Veniente Confessario*. Nam Confessarius absens in nullo casu absoluit vt determinauit Clemens VIII. 20. junij. 1602.

Dico 10. Si testes non in præsentia moribundi testantur de signis doloris, nequit Confessarius absolutionem impendere, aliàs absolueret in absentia confessum, cùm moribundus per testes confiteatur. Ita Gonet l. c. cum multis alijs. Oppositum docet Bonac. nec improbabile judicat Gonet.

Dico 11. Confessarius inualidè absoluit moribundum, qui non audit, nec loqui potest, sed pugno pectus pulsat, & oculos in cœlum tollit, vel ad imaginem se vertit cum suspirijs. Quia signa doloris adhibenda sunt in ordine ad claues, vocando Sacerdotem. Ita Megala in Summa Dianæ V. Confessionis modus, & rationabiliter. Oppositum docet Chapeauilla, cuius sententia in Summa Dia. vocatur pia, & suadenda, vt talis sub conditione absoluatur.

Dico 12. Non potest dari absolutio, etiam sub conditione, moribundo, qui nec Confessarium vocauit, nec signa doloris dedit. Ita comm. Theol. quia nequit dari absolutio, vbi nulla præcessit accusatio. Oppositum docuit Greg. XV. dum erat Archiepiscopus Bononiensis, & nonnulli recentiores Casuistæ, & testantur practicatum

à Clem.

à Clem. VIII. cùm quodam quem cadere vidit è fabrica D. Petri. Procedit autem sermo de moribundo aliàs bonæ vitæ. Hanc sententiam improbabilem, & meritò, vocat Gonet. l. c. Historiam de Clemente, re bene examinatâ refert esse fabulosam. Contrariatur etiam Rituali Pauli V. vbi inter alia. *Nec absoluat eos, qui talis beneficij sunt incapaces, quales sunt qui nulla dant signa doloris.*

Dico 13. Tempore naufragij, seu alterius magnæ necessitatis, sufficit vt quilibet dicat vnum peccatum, & deinde omnes absoluantur, dicendo *ego vos absoluo &c.* Si tanta turbatio esset, vt ne vnum quidem peccatum dici posset, dicat Confessarius, qui confiteri volunt, genuflectant & de peccatis doleant, & deinde absoluat. Hæc coincidit cum conclusione octaua.

Dico 14. Si Confessarius audiuit dimidiatas confessiones, quia videlicet timuit, ne dum vnius confessionem integre audiret, alter moriatur, tenetur, si superuiuant & commodè fieri possit, confessionem perficere. Quando enim propter rationabilem causam peccatum in confessione omittitur, est deinde explicandum, secundùm bonam Theologiam, quia cùm tantùm fuerit indirectè remissum, restat vt directè remittatur.

Dico 15. Potest omitti in confessione peccatum m. si ex illius confessione timeatur rationabiliter graue damnum siue proprium siue alienum, etiam in articulo mortis. Medina in Sum. L. 2. C. 4. & Bannez 2. 2. q. 33. a. 8. Adu. sola diffidentia non est causa rationabilis. Item aduerte, si in casu conclusionis, potest differri confessio debet differri.

Dico 16. Si non sit aliud remedium exprimendi peccatum, quàm reuelando complicem, teneor exprimere peccatum, licèt reueletur complex. S. Th. in 4. d. 16. q. 3. a. 2. q. 5. ad 5. Quia complex voluntariè se faciendo socium in crimine, voluntariè etiam se subdidit, quantùm in ipso est cognitioni judicis de tali crimine. quia voluntariè se fecit circumstantiam talis delicti. Marsilius, Nau. apud Fern. l. c. docent. quòd nec possim, eò quòd infametur proximus Sed hæc infamatio non est nisi materialis. Sicut quando aliquis infamatur ob ipsius vtilitatem & correctionem.

Dixi, reuelando complicem. Nam secundùm Moscicensem in Exam. approbandorum tit 4. q. 3. & Fern. l. c. Si non sit socius criminis, non est integrè exprimendum peccatum v. g. frater oppressit sororem, tunc si Confessarius veniret in cognitionem personæ, nec

posset

poſſet differri confeſſio, non eſt integrè explicandum peccatum, deinde tamen ignoto clariùs dicatur.

Dico 17. Secundùm Caiet. Sot. & alios, non tenetur obliuioſus propter integritatem confeſſionis ſcribere peccata ne eorum multitudo excidat è memoria. Puto tamen ſententiam Bonacinæ eſſe probabiliorem. Quia præceptum diuinum, vt eſt de integritate confeſſionis, non ex tam leui cauſa ceſſat obligare. euulgationi enim, quæ timetur, per deſtructionem chartæ poteſt occurri.

Dico 18. Faciens confeſſionem generalem non obligatur ad repetendum peccata antecedenter benè expreſſa, cùm iam in alijs confeſſionibus ſint remiſſa. Vbi ſcias ex Bonac. & Sanchez dum quis confitetur generaliter non eſt neceſſarium, vt ſeparatim dicat peccata antea confeſſa, & ſeparatim nondum confeſſa, ſed poteſt hæc miſcere, modò peccata nondum confeſſa benè exprimat.

DISTINCTIO LX.

De Circumſtantijs peccatorum?

QVæ in hac diſtinctione dicuntur pertinent ad præcedentem, nouam tamen ponimus, vt diſtinctiùs procedamus.

Quid eſt circũſtantia peccati & quotuplex?

Nota. Circumſtãtia peccati nihil aliud eſt, niſi accidens quoddam actûs humani peccaminoſi. Alia eſt ſpeciem mutans, hoc eſt alterius ſpeciei malitiam induens. v. g circumſtantia adulterij addita fornicationi facit, vt præter peccatum fornicationis diſtincta ſpecie malitia inueniatur in eodem actu libidinis. Alia eſt intra eandem ſpeciem aggrauans peccatum. Alia minuens. alia nec aggrauans nec minuens, ſed impertinens.

Dico primò. Circumſtantiæ mutantes ſpeciem neceſſariò ſunt confitendæ. Trid. Seſſ. 14. Can. 7. quia tales circumſtantiæ conſtituunt nouas ſpecies peccatorum. Idem de circumſtantijs notabiliter aggrauantibus ſecundùm communem. Immo N. Salazar ait, hoc tempore ſecundùm praxim rarus inuenitur, qui non aſſerat confitendas eſſe circumſtantias notabiliter aggrauantes. & patet ex Catechiſmo Concilij Trid. de Pœnit. §. ſed quoniam, vbi docetur etiam circumſtantias quæ peccati grauitatem valde augent vel minuunt in confeſſione explicandas eſſe. Vnde quando S. Thomas docet non eſſe confitendas circumſtantias aggrauantes, ſolùm excludit ab obligatione confitendi, illas circumſtantias quæ non notabiliter aggrauant,

grauant, vt circumſtantia diei feſti, non verò excludit ab obligatione confitendi circumſtantias notabiliter aggrauantes. Et ſic circumſtantia notabiliter aggrauans furtum eſt neceſſariò explicanda. Item circumſtantia inceſtûs, an cum matre, ſorore, vel nepte &c. quamuis ſecundùm D. Th. 2. 2. q 154. a. 9. ad 2. hæ circumſtantiæ non differant ſpecie. Quòd ſi ſit circumſtantia extra ſecundum gradum ſufficit dicere, commiſi inceſtum extra ſecundum gradum de la Cruz ſupra ſextum præceptum a. 4. cum Led: Circa authoritatem D. Th. explicatam, V. Man. Gon. de Pœn. C. 5. §. 4.

Quæritur 1. vnde colligendum, eſſe circumſtantiam ſpeciem mutantem vel aggrauantem? ℞. circumſtantia ſpeciem mutans tunc eſt, quando peccatum ſecundùm ſe conſideratum contrariatur vni virtuti, & ſecundùm aliam rationem ſibi aduentitiam opponitur alii virtuti. v. g. dum aliquis furatur committit peccatum contrarium juſtitiæ, ſi verò in Eccleſia, contrarium religioni. Circumſtantia aggrauans tunc eſt, quando peccato accreſcit noua ratio, abſq; eo, quòd peccans diſtinctam virtutem tranſgrediatur. v. g. dum aliquis furatur 20. florenos, eſt circumſtantia aggrauans. eò quòd peccato noua ratio modalis accreſcat, ſcilicet maioritas iniuſtitiæ. Gangericus in annot. in Sum. Caiet. V Confeſſ: Quòd ſi dictum furtum diſtinctis actibus præfatam quantitatem attingeret, iam non circumſtantia ſed numerus peccatorum eſſet.

Quæritur 2. Vnde colligenda eſt circumſtantia notabiliter aggrauans? ℞. hac in re nequit certa regula aſſignari. Ideo totum negotium relinquitur prudentis arbitrio, conſcientiæq; exulcerationi exiſtimantis ſe exceſſiſſe ordinarium modum peccandi. Fern. p. 3. C. 6 §. 6.

Dico 2. Septem ſunt circumſtantiæ, ſequenti verſu comprehenſæ. Quot ſunt circũſtantiæ?

Quis, quid, vbi, quibus auxilijs, cur quomodo, quando.

In dictione *Quis* explicatur peccans, complex, & ille in quem peccatur. & hæc circumſtantia explicetur. v. g. in homicidio, an perſona occiſa ſit Eccleſiaſtica, ſit parens &c. Item in peccatis luxuriæ, an cum ſoluta, vxorata, voto conſtricta, conſanguinea &c. & idem de tactibus. cùm hi ſint circumſtantiæ coitûs, & pertineant ad ſpeciem coitûs, cuius differentiæ explicandæ. Quæ doctrina ſubſiſtit, etiamſi prædicti tactus ex intentione tangentis non ordinentur ad coitum, ſufficit enim quòd ex ſe ordinentur

In dictione *Quid* explicatur damnum & ſcandalum ex peccato

secutum. quæ tunc imputantur quando sunt præuisa & intenta saltem virtualiter, dum scilicet potuisti præuidere, & neglexisti. Et sic qui malo exemplo induxit alium ad peccandum, tenetur hoc in confessione explicare.

In distinctione *Vbi* explicatur circumstantia loci sacri. Nota ex Moscic. 3. p. Element. de circumstantiâ, *Vbi*. Nomine loci sacri non intelligitur hospitale, neq; monasterium, neq; campanile (nisi sit in cœmeterio) immo neq; tectum templi, sed solum templum & cœmeterium. Hæc circumstantia explicetur. 1. in homicidio, & effusione sanguinis. 2. In opere completo luxuriæ, quale etiam est pollutio. Non verò in cogitationibus, aspectibus libidinosis, turpiloquio. sicut nec in mendacijs, murmurationibus &c. cùm hæc non repugnent specialiter sanctitati loci vt iudicant graues Theologi, sed an fœminam in Ecclesia impudicè tangens, teneatur circūstantiam loci sacri explicare? ℞. negat Makowius tr. 6. super Decal. d. 3. q. 6. a. 1. * In furto, nam furari in loco sacro est sacrilegium. Scias, sacrilegium in materia furti committi, auferendo sacrum de sacro vel non sacrum de sacro, aut sacrum de non sacro. Circa secundum modum docet Mosc. l. c. & Samuel de Lub. V. Sacrilegium, licet sit sacrilegus, qui è loco sacro res etiam laicorum depositas vel locatas mutuò aut commodato, vel loco pignoris traditas, furatur, non autem casu ibidem relictas, sicut & qui spoliat crumenam orantis in Ecclesia non est sacrilegus. Circa tertium verò docet Lopez, quem sequitur Samuel, non committi sacrilegium, si calix quàmuis consecratus, non tamen pertinens ad Ecclesiam, extra Ecclesiam surripiatur. 4. explicetur circumstantia loci sacri, si extrahatur reus iniustè ab Ecclesia &c.

* & Homo bonus relatus in Sum. Dia. V. Circumst.

In dictione, *quibus auxilijs*, explicantur instrumenta peccandi. Sed hæc circumstantia ordinariè non multùm aggrauat, nisi in bello inuasiuo vtaris auxilio infideliū contra fideles, vel hæreticorum contra Catholicos. Mosc. l. c. §. cum quo. Vel si vtaris instrumento apto ad maiorem iniuriam, v. g. si personam dignam, propter maiorem contemptum, percutias baculo &c. Dixi, *in bello inuasiuo*. nam in bello defensiuo, oppositum dicendum.

In dictione *Cur* explicatur circumstantia finis, & hæc explicetur. si addit nouam malitiam, v. g. in furto propter mœchiam. Nauarrus tamen censet, quòd non teneamur explicare furtum commissum propter mœchiam, sed sufficit dicere furatum esse, & mœchatum esse.

In di-

In dictione *Quomodo* explicatur circumstantia modi. Quæ dicatur. & cùm mutat speciem, v. g. si abstulisti alienum vi, & cùm notabiliter aggrauat, v. g. si aliquem per insidias occidisti. explicandus etiam modus operandi scienter vel ignoranter, si scientia aut ignorantia excusat, vel accusat peccatum.

Ad circumstantiam modi pertinere possunt, quæ annectuntur actui turpi. vt sunt oscula, amplexus, tactus, dicta, quæ tamen non sunt necessariò explicanda. sed sufficit dicere actum principalem. Pariter qui gladium arripit, equum conscendit, inimicum persequitur, tandem occidit, non tenetur nisi homicidium explicare, eò quòd prædicta ad homicidium ordinentur.

Adu. ex Mosc. l. c. §. quoties. Si quis tactibus impudicis vacaret, sed non in finem copulæ, & postea sequeretur copula, vtrumq; teneretur explicare. quia sic essent distincta peccata.

In dictione *Quando*, explicatur circumstantia temporis v. g. festi, sed hæc secundùm communem sententiam non est necessariò explicanda. Quare si fornicaris die festo, non teneris circumstantiam festi explicare. Item explicatur circumstantia durationis. Sed sicut intensio actûs ordinariè non confitenda, cùm ordinariè non multùm aggrauet, nisi sit extraordinaria, vt cum quis ita intensè alterum occidit, vt si posset, eum dilaniaret, ita duratio actûs non est confitenda, nisi sit notabilis, vt si per tres horas v. g. durâsti in actibus, colloquijs, aut cogitationibus turpibus, ait Medina. Oppositum tamen securitate non caret, nisi sit valde notabilis excessus.

Dices. Circumstantias non sufficienter enumerari à nobis, cùm dentur aliæ, scilicet *quoties* & *quantum*. ℞. secundùm Armillam, *quoties*, non est circumstantia, sed pertinet ad substantiam actûs Secundùm Fernandez verò, *quantum* reducitur ad *quid*.

DISTINCTIO LXI.

De numero Peccatum.

DIco 1. Numerus peccatorum mm. distinctè in confessione explicandus. Ita determinatur à Trid. Sess. 14. can. 7. nec sufficit dicere, aliquoties. Arm. & alij. Quòd si non possit haberi, exprimat pœnitens numerum verosimilem, addendo *plùs* vel *minùs*. quibus verbis satisfit pro aliquibus peccatis quæ vltra numerum confessum postea veniunt in mentem. *plus minusuè* extenduntur pro numeri, cui adiunguntur. An numerus pecc: explicandus?

guntur, multitudine, quod arbitrio prudentis relinquitur. Nauarrus docuit in numero centum peccatorum *plùs* vel *minùs* extendi ad decem. & Mosc, docet in numero denario extendi ad duo.

Dico 2. Si dicens vigesies peccaui v. g. peccato furti, inueniat postea decies tantùm peccatum à se commissum, secundùm Bonac: non tenetur numerum retractare dicendo, se tantùm decies peccâsse. Nam & id pœnitens bonâ fide fecerat, & confessio integra., cùm in numero maiori contineatur minor, Quòd verò Confessarius sit deceptus, id cedit in præiudicium pœnitentis, qui propterea, maiorem quàm meruit, pœnitentiam reportauit.

Dico 3. Meretrix in prostibulo inueterata non tenetur numerum peccatorũ exprimere, sed sufficit exprimere tempus, per quod in malo perseuerauit. Canus & alij. Aduerte quòd teneatur species peccatorum exprimere quantùm fieri potest, si nimirum rem habuit cum Clericis, Religiosis, coniugatis, propinquis, si Sodomiâ peccauit &c in quibus, vtpote rarioribus, censeo numerum dicendum. Qui etiam in alio malo inueteratus. sufficit ei tempus malè insumptum aperire. Item qui hæresi v. g. decem annis detinetur, legens libros vetitos, sæpiùs blasphemans satisfacit manifestando hæresim, ait Mosc. nam cætera facilè intelligere potest Confessarius ex tali statu. si tamen facilè intelligit. Sciant Confessarij dum audiunt meretrices in malo inueteratas, & similes, interrogent circa confessionem & communionem annuam, item. si cum vero proposito deserendi talem statum, confessæ &c.

Dico 4. Qui in confessionibus insufficienter exposuerunt numerum, ijs dicendum, vt modò dicant numerum, quem putant. Deinde monendi vt in sequenti confessione numerum declarent. quia cùm integritas sit de jure diuino, debet seruari, quantùm possibile. Caueat tamen Confessarius ne pœnitentes perturbet circa numerum in præteritis confessionibus omissum, sed supponat Confessarium suo officio benè functum.

Dico 5. Qui continuato sermone ter falsò jurauit, vel eandem personam continuo sermone pluries iniuriauit. &c Satisfacit dicendo falsò juraui &c. nec tenetur numerum explicare. nam illa repetitio si fiat vno actu absq; interruptione, non est nisi vnum peccatum Summa Dia: cum Zanardo. Qui etiam die ieiunij pluries notabiliter comedit, vnum peccatum committit. Qui verò pluries carnes comedit secundùm communem sententiam plura peccata cõmittit.

mittit, quæ doctrina, ad jeiunium ex voto, applicanda. sciat, qui fregit jeiunium non tenetur ampliùs ad jeiunandum, qui verò fregit abstinentiam à carnibus, vel à lacticinijs, prout diebus veneris & alijs diebus practicatur in regno Poloniæ, tenetur adhuc ad abstinendum.

Dico 6. Posito, quòd distribuens Eucharistiam in mortali, peccet mortaliter, (cuius tamen contrarium aliqui docent) si quis continuato actu multos communicat, vnum peccatum committit. quia est vnus moraliter actus, & vnum conuiuium spirituale. vnde sufficit dicere, ministraui semel Eucharistiam in mortali. Qui etiam in mortali existens excipit multorum sine notabili interruptione confessiones, vnum tantùm committit peccatum, secundùm Rodriq. & alios. quia omnes confessiones audiuntur per vnum actum moraliter.

Dico 7. Si intra aliquod tempus, quàmuis notabile, reuocâsti pluries cogitationes occidendi inimicum, non teneris explicare singulas reuocationes. cùm illæ censeantur vnum in genere moris. Mosc. l. c. §. quoties. dela Cruz de Pœnit. q. 5. teneris tamen explicare tempus si sit valde notabile. Quòd si per actum contrarium tales cogitationes interrupisti, numerum explica.

Dixi, occidendi &c. nam si tales non ordinantur ad opus, erunt distincta peccata, & sic distinctè confitenda. vt si delectaris in cogitatione sistendo in ea. vel profers verba turpia sistendo in illis. dela Cruz. l. c.

Notet Confessarius. Dum pœnitens confitetur homicidium non casuale vel furtum laboriosè commissum &c. interrogandus de mora intentionis. potest enim de facili euenire, quòd diu hoc intenderit, modos & occasiones quæsierit. hæc autem notabilis mora, non est in confessione omittenda. Sicut & numerus dicendus si intentio per actus contrarios interrupta.

Dico 8. Retinens rem alienam per annum vel plus, vnum tantùm peccatum committit secundum Aragonium, etiamsi pluries occasio oblata fuerit, vel pluries propositum de non restituendo renouatum. Si tamen sæpiùs propositum mutaret, & tamen datâ opportunitate non restitueret, semper nouum peccatum committeret, quod & teneretur in confessione aperire.

Sciendum. Quàmuis quò longior detentio, eò grauius peccatum, tamen in sententia docente circumstantias notabiliter aggrauantes non esse necessariò confitendas, non est obligatio explicandi moram voluntariæ detentionis. Qui etiam per actus contrarios interrupit

voluntatem prauam non restituendi, & potest explicare numerum non tenetur explicare moram.

Dico 9. Ratione plurium obiectorum plures malitiæ in eodem actu reperiuntur, vnde & in confessione necessariò explicandæ. Et sic si quis vno voluntatis actu statuit non ieiunare totam quadragesimam, tot peccata committit, quot sunt ieiunia quadragesimæ. Idem dic de statuente omittere officium diuinum per totum annum, aut volente occidere multos, aut cubare cum multis mulieribus. Item maledicens vno sermone Deum, B. Virginem M. & B. Petrum, tria peccata committit, lædens vno verbo plurium famam, tot peccata habet, sicut qui vno ictu multos occidit, multa homicidia, facit. docet tamen Mosc. l. c. qui maledicit Patri & simul toti familiæ duo tantùm peccata committit. quia familia in iure pro vna persona reputatur idem tenet Facundez. Rursus, qui sibi complacet de triplici actu nefando à se commisso. Qui in pollutione recogitat tres fœminas Qui vno verbo, ad peccandum tres inducit, &c. tria peccata committit. Coniugatus etiam rem habens cum coniugata cōmittit duplex adulterium. & Religiosus rem habens cum Moniali, duplex sacrilegium.

Dico 10. Omittens sacrum die Dominico, in quo incidit aliud festum de præcepto. Item omittens jeiunare in vigilia incidente in quadragesima, vnum peccatum committit, quia hæc præcepta respiciunt eandem virtutem. Præceptum de celebrando die Dominico & alio festo, respicit virtutem religionis. Præceptum de seruanda vigilia & quadragesima respicit virtutem temperantiæ. Nec obstat adesse plura præcepta, ex pluralitate enim præceptorum non sumitur distinctio peccatorū, vt docetur 1. 2. sed ex distinctione objectorum adæquatorum. Bonac. de Integ. Conf: cum Nugno & alijs His bene consideratis non contradicitur præteritæ conclusioni, & sunt DD. qui vtramq; sine vitio contradictionis, tenent. Si tamen ex voto obligaretur ad audiendum sacrum die Dominico, vel ad ieiunandum in quadragesima, & omitteret, duo peccata committeret. quia contra duas virtutes faceret. Qui etiam furaretur rem sacram de loco sacro, vnum sacrilegium committeret, nec teneretur vtramque circumstantiam dicere, sed hanc vel illam. Facundez in Sum. Dia. & eadem ratio ac primæ partis. Item qui de aliqua re pluries jurat, & postea non seruat, vnum peccatum est, & satisfit dicendo, violaui juramentum. Henriquez ibid.

Dico 11. Obligatus ad Officium diuinum ratione beneficij & Ordinis sacri, & omittens, tenetur in confessione explicare hunc duplicem titulum obligationis. Bonac. & alij. Quia contra diuersas virtutes facit. ratione Ordinis contra virtutem religionis, ratione beneficij. contra virtutem justitiæ.

Dico 12. Qui confessionem annuam facit inualidam reticendo p. m. peccat contra præceptum diuinum præcipiens integritatem confessionis, & contra præceptum Ecclesiasticum. non enim satisfacit, vt determinauit Alexander VII. sed an duo peccata committat. controuersum. Quicquid tamen sit tenetur vtramq; circumstantiam explicare, dicendo. feci confessionem annuam inualidam.

Sciat Confessarius, Dum pœnitens confitetur furtum 100. v. g. florenorum, interroget, an vno, an distinctis actibus, nam si distinctis actibus, tot mortalia, si in notabili quantitate.

QVÆSITUM.

Vnde colligenda distinctio numerica peccatorum?

℟. colligendam esse, vel ex interruptione per notabile tempus, quod autem sit notabile tempus, relinquitur judicio prudentis. vel ex interruptione per mutationem animi vel ex consummatione totali actûs. Sunt enim in actibus humanis nonnulli, qui habent certum terminum, in quo consummantur, vna v. g. copula maris & fœminæ, vnum homicidium. hæc autem consummatio actûs ita distinguit peccatum, vt licèt immediatè post aliud sequatur, plura sint peccata, Et sic, qui per noctem cum amasia dormiuit, tenetur numerum copularum explicare.

DISTINCTIO LXII.

In quo casu repetenda, vel non repetenda confessio?

Dico 1. Confessio est repetenda, quando est nulla. Est autem nulla, quando defuit dolòr necessarius vel propositum, vel non fuit integra. vel absoluens non intendit absoluere, vel non protulit formam, vel defuit iurisdictio ad absoluendum, vel non habuit vsum iurisdictionis, eò quòd fuerit excommunicatus vel suspensus denuntiatus, vel notorius Clerici percussor. excommunicatus enim toleratus validè absoluit, sicut & suspensus. An vero interdictus & irregu-

irregularis, denuntiati, validè absoluant? controuertunt DD. tu sequere securius.

Dico 2. Non est inualida confessio, & sic non repetenda, facta Sacerdoti habenti jurisdictionem, ita tamen indocto, vt nesciat judicare inter mortale & veniale, inter reseruatum & non reseruatum. Henriq. & alij. in Summa Dia. Si tamen pœnitens elegit talem Confessarium, inualida erit confessio, ex indispositione pœnitentis. Nisi pœnitens doctus ignorantiam Confessarij tollat.

Dico 3. Si confessio est repetenda, & fit alteri confessario, distinctè omnia repetenda. Si fiat coram eodem, & hic recordatur statûs pœnitentis, sufficit dicere. accuso me peccatorum quæ tibi confessus sum. Si verò Confessarius nec distinctè nec confusè habet notitiam statûs pœnitentis, repetantur distinctè peccata. alias non, si Confessarius confusè recordatur statûs pœnitentis, vel saltem pœnitentiæ impositæ, si congruam imponere consueuit. Arm. ex D. Bonau, & Palud.

Dico 4. Nesciens se esse excommunicatum, & non præmissâ vllo modo absolutione ab excommunicatione, absolutus à peccatis, verè absoluitur. & sic non tenetur iterare confessionem, sed quærere ab excommunicatione absolutionem. Caiet. apud Armil. V. Conf. Pari modo, dum scitur excommunicatio, & rogatur confessarius, interea non absoluit, sed tantùm à peccatis, valida est absolutio à peccatis, sed Confessarius grauiter peccat si cum aduertentia faciat. Ex quo intellige præmittendam absolutionem ab excommunicatione.

Dico 5. Siue culpabiliter, siue inculpabiliter obliuiscatur pœnitens satisfactionis, non tenetur repetere confessionem. Arm. cum Caiet. vocat tamen oppositum, securius. Quia per confessionem culpa fuit remissa, absq; vlla dependentia à satisfactione implenda. Satisfactio autem potest impleri alijs pœnis à Confessario imponendis. Suaderi etiam potest susceptio alicuius indulgentiæ.

Dico 6. Habens casus reseruatos, & vadens ad eum qui habet licentiam absoluendi à reseruatis, & absoluitur, & post modum recordatur de quibusdam alijs reseruatis, non est necessarium confiteri coram habente à reseruatis. cùm reseruatio oblitorum casuum sit sublata per verba generalia, quæ in absolutione adhibentur. Limitat Arm. V. Conf. Bonac. de Pœn. q. 7. pun. 6. & alij Si Confessarius ita vniuersaliter intendit. sed Mosc. in Exam. approb. tit. 13. q. 6. absolutè docet. ratio enim eius, quia statim reseruatio tollitur ac ho-

mo à peccatis validè absoluitur. Intellige, ab habente potestatem. Alij etiam apud Bonac. l. c. absolutè docent & probabiliter. Nam & pœnitens id petit interpretatiuè, & Confessarius censetur velle, quantum potest absoluere. Hoc certiùs est; qui virtute Iubilæi vel similis gratiæ absoluitur, reseruatio oblitorum tollitur,

Docet Moscic. p. 4. elementorum ad sac. conf. Si quis tempore iubilæi habens peccata m. tam reseruata, quàm non reseruata, in confessione manifestaret tantùm reseruata, non reseruatá verò celaret, ac proinde inualidè absolueretur, is si postea rediret ad cor, posset à quolibet confessore absolui à reseruatis iam confessis. Nam peccatum reseruatum, semel cognitum ab Ecclesia cessat esse reseruatum Ita etiam Henriq. item Ochagauia.

Dico 7. Dum Confessarius non habens facultatem à reseruatis absoluit, validè absoluit modò pœnitens præter reseruata, alia confiteatur, & bonâ fide procedat. consequenter non tenetur iterare omnia, sed ea tantùm, à quibus non potuit absolui. Idem judico, dum non expositus, confitentem mortalia & venialia absoluit. & sic rarò defectu expositionis Sacramentum Pœnitentiæ est nullum, si pœnitens bonâ fide procedat. hic tamen tenetur, re apertâ, coram exposito mortalia confiteri.

Dico 8. Reconfiteri peccata toties per confessiones generales, quandoq; est bonum, vt eò faciliùs pœna peccatis debita dimittatur, quandoq; malum, quando propter hoc conscientiæ redduntur inquietæ. Ideo talibus consulendum, dum semel, vel bis confessionem generalem fecerunt, non ampliùs iterent.

Dico 9. Licèt pœnitens omiserit in confessione peccatum m. ex obliuione vincibili, & sic mortaliter peccauerit, confessio tamen fuit valida, nec repetenda. dela Cruz de Pœnit. q. 3. dicens esse communem. Euenit autem hoc, dum pœnitens non adhibet sufficientem diligentiam in examinanda conscientia. Vnde sufficit in sequenti confessione hanc negligétiam aperire. Hæc negligentia non sit crassa, aliàs confessio esset nulla, & repetenda. Aduerte, licet in tali casu, confessio esset valida, informis tamen, quia sine fructu. Sicut dum recipitur baptismus cum affectu ad p. m. valet quidem, nec repetendus, caret tamen fructu, id est non confertur gratia.

Datur etiam Sacramentum Pœnitentiæ informe, quando dolor est inefficax, non includens voluntatem absolutam vitandi peccatum, sed tantùm velleitatem, quæ excludit quidem omnem expressum af-

fectum peccandi, non tamen implicitum. dela Cruz l. c. cum communi, vt ait.

DISTINCTIO LXIII.

De Satisfactione.

Quid est satisfactio? NOta. Sermonem procedere de satisfactione pœnæ, quæ remanet ablatâ culpa. Est autem satisfactio Sacramentalis, passio voluntaria pœnæ pro peccato, a Confessario imposita ad placandum Deum, cum proposito eum amplius non offendendi.

Dico 1. Confessarius tenetur satisfactionem imponere proportionatam culpis, iuxta prudens arbitriū Conc. Trid. Sess. 14. Cap. 8. *Debent ergo Sacerdotes Domini, quantum Spiritus & prudentia suggesserit, pro qualitate criminum & pœnitentium facultate salutares & conuenientes satisfactiones iniungere, ne si forte peccatis conniueant & indulgentius cum pœnitentibus agant, leuissima quædam opera pro grauissimis delictis iniungendo, alienorum peccatorum participes efficiantur.*

Dixi, *iuxta prudens arbitrium.* Nam magis attendi debet, præsens pœnitentis dispositio, quàm culpæ præteritæ grauitas. Confessarius etiam magis ad lenitatem propendeat. V. Conc. vltimam.

Dico 2. Licitum est Confessario aliquando, non imponere, aut saltem minorem imponere pœnitentiam. 1. Cum pœnitens est in extrema vitæ periodo, in qua iam nihil potest pati. quia frustra iubetur, quod impleri nequit. 2. cùm Confessario constat à pœnitente assumptam pœnitentiam sufficientem. 3. cùm pœnitens accedit nimis contritus. Contritio enim grandis multùm de pœna debita tollit. & in hoc casu iudico minorem imponendam 4. Quando pœnitens est ita imperfectus, vt timeatur eum non accepturum grauiorem pœnitentiam, imponatur minor. melius enim est hominès ponere in purgatorio quàm in inferno. addi possunt tali opera aliàs debita, v. g. auditio Missæ die festo &c. etiam satisfactio per alium implenda.

Dico 3. Satisfactio imponenda ante absolutionem. Quia est pars materialis. ergo rectus ordo postulat vt antecedat formam. Armilla docet parum referre quod ante vel post imponatur. addit tamen, meliùs esse, si ante. Caue ne inferas, idem sentiendum de contritione. extra controuersiam enim, quod antecedere debeat formam absolutionis.

Dico

Dico 4. Probabile est satisfactionem Sacramentalem posse esse opus internum. v. g. vt ægrotus mente proferat nomen IESV. Si enim contritio, quæ est magis necessaria, est actus internus, cur non satisfactio? An verò opus animabus purgatorij applicandum possit in satisfactionem imponi? aliqui affirmant, aliqui negant, & securius.

Dico 5. Opera externa quæ imponi possunt in satisfactionem, sunt, ieiunium, oratio & eleemosyna. Ieiunium comprehendit omnia opera pœnalia carni, quales sunt mortificationes. Oratio comprehendit omnia opera spiritualia, vt celebrationes Missarum, earundem auditiones, peregrinationes, & his similia. Elemosyna comprehendit omnia opera misericordiæ.

Dico 6 Tenetur pœnitens acceptare pœnitentiam à Confessario impositam, si sit iusta, nec adest causa eam non acceptandi. Quia vt dictum ex Trid. Confessarius tenetur eam imponere, ergo pœnitens tenetur eam acceptare. aliàs frustra esset obligatio imponendi, si daretur libertas non acceptandi. Ex quo patet pœnitentem teneri acceptatam pœnitentiam implere. Sic enim frustranea esset obligatio eam acceptandi Et licèt elabatur tempus præfixum, adhuc pœnitens tenetur pœnitentiam implere. Cum non fuerit præfixum ad terminandam, sed sollicitandam oblgationem. Si pœnitentia pro venialibus, vel mortalibus aliàs confessis imposita sit, illam totam omittere, licèt grauem, probabile est, tantùm veniale esse. Quia durum videtur, obligationem satisfaciendi pro re leui, esse grauem, per se loquendo. omittere etiam leuem pro mortalibus primò confessis impositam, non est mortale secundùm communem.

Dico 7. Dum pœnitens non vult acceptare pœnitentiam, Confessarius eam moderetur, vel in aliud opus satisfactorium commutet. Quam si omnino noluerit, Confessarius eum non absoluat, tanquam indispositum. cùm vt diximus teneatur eam acceptare, docet tamen Samnel de Lub, V. Satisfactio. cum Arm. talem absoluendum, licèt nec minimã acceptet, sed offerat in purgatorio satisfactionem.

Dico 8. Pœnitens non valens implere acceptatam pœnitentiam, non tenetur aliud opus satisfactorium substituere. Sicut qui non valet die jeiunii ieiunare, non tenetur v. g. eleemosynam substituere.

Dico 9. Implens pœnitentiam in mortali, satisfacit præcepto Confessarij, nec tenetur eam repetere. Arm. V. Satisfactio. Mosc, in Exam. apo. tit. 5. q. 2. Quia præceptum traditur de substantia non

de modo operis faciendi. Pœnitentia sic impleta sortitur effectum remoto obice. Fernandez de Satisf. ex Caiet. Petro Soto, & Vict. Quia Sacramentum sortitur effectum remoto obice. ergo & pars Sacramenti. Excusat etiam sic satisfacientem à p. m. de la Cruz de Sacr. Pœn. q. 4. & rationabiliter.

Dico 10. Si certò constet Confessarium errâsse, potest alius pœnitentiam mutare seu moderari. Immo & vir doctus idem potest, etsi non sit Confessarius, ait Ledesma, intellige moderari. extra confessionem enim nequit pœnitentia commutari, cùm commutatio sit actus iurisdictionis clauium in foro Sacramentali & sic propriâ authoritate, etiam in euidenter melius, quæcunq; illa, nequit commutari. Potest etiam Confessarius ex justa causa commutare vel moderari pœnitentiam rationabilem ab alio impositam, Sylu. V. Conf. Si qui commutat vel moderatur, habeat potestatem in peccata id petentis, nec sint sibi reseruata. Mosc. l. c. q. 5. & comm. Nota, vt Confessarius alius à primo commutet vel moderetur pœnitentiam, non est necessarium reconfiteri peccata. Fern. l. c. cum Vict. & Nau.

Dico 11. Confessarius cauere debet ne sit nimiùm facilis in pœnitentia imponenda pro peccatis mortalibus v. g. psalmum de profundis omittenti officium diuinum. vnde secundùm D. Th. quodl. 3. a. 29. omittenti officium diuinum dentur pro pœnitentia 7. psalmi pœnit. vel plùs secundùm qualitatem officij diuini. facilitas enim veniæ, delinquendi præbet occasionem, vt autem à Confessarijs auferatur scrupulus, suadeant pœnitentibus pœnitentiam à se impositâ esse paruam, dum talem ob aliquam causam imponunt. Quâ taxatâ, imponát pœnitenti, vt quicquid boni fecerit, & mali sustinuerit, in satisfactionem offerat. Nam sic in satisfactionem iniuncta opera aliàs libera, fiunt pars Sacramenti Pœnitentiæ, & sunt satisfactoria ex opere operato.

Attamen licèt Confessarius non imponat expresè pœnitenti, quicquid boni fecerit &c. in satisfactionem offerre, per generalem applicationem. *quicquid boni feceris &c.* bona opera in gratia facta, præter alia expresè imposita, virtute clauium Ecclesiæ redduntur Sacramentaliter satisfactoria. S. Th. l. c. a. 28. Et propterea Nau. & Regin. apud Bonac. de Satisf. obseruant, vsu receptum esse, vt modicæ pœnitentiæ imponantur. quia id in quo deficiunt pœnitentiæ impositæ, suppleri potest per bona opera. quæ communiter, & vt plurimum ab hominibus præstantur. Quàm diu sine mortali possit dif-

ferri

ferri satisfactio, pauci, vt videre potui determinant. tenet tamen Summa Dia. V. implere pœnitentiam, cum Fernandez. Si Confessarius tempus non præscribit, differri posse sine mortali per annum.

QVÆSITUM

Homicidiæ voluntario quam pœnitentiam censes imponendam?

RESpondet Comitolus. Ad interfecti propinquos supplex accedens veniam postulet, illisq; illata damna restituat. pro salute occisi singulis hebdomadis vnum saltem sacrificium per annum fieri curet, si possit. & per idem tempus eleemosynam largiatur, & litanias quotidie flexis genibus recitet, & vnam saltem orationem dominicam & salutationem Angelicam flexis & nudis genibus per totam vitam pronuntiet, ac per annum octauo quoque die confiteatur, & singulis mensibus communicet.

DISTINCTIO LXIV.

De Absolutione.

NOta. Absolutio à censuris præmittatur absolutioni à peccatis. si non constat, præmittatur ad cautelam. *Si teneris aliquo vinculo excommunicationis &c.* Scias etiam, quòd suspensio non efficiat nisi Clericos. Quare si absolutio fertur in non Clericum, dicatur, *Si teneris aliquo vinculo excommunicationis & interdicti &c.* omittendo particulam. *suspensionis.*

Dico 1. Absolutio à peccatis est hæc *ego te absoluo à peccatis tuis, in nomine Patris, & Filij, & Spiritûs S.* quæ sola detur tempore concursûs, omittendo antecedentia & sequentia, Vel etiam dum post absolutionem recordatur alicuius peccati. Supposito, quòd pœnitens non sit excommunicatus &c. aliàs deberet præmitti absolutio à censura. & supposito, quòd pœnitentia proportionata imponatur. aliàs dicenda essent sequentia. scilicet, *Passio D. N. IESV Christ. &c.* Quæ est forma Sacramenti Pœnitentiæ.

Dico 2. In reconciliationibus seu breuibus confessionibus, vt illorum qui sæpè confitentur & breuiter se expediunt, sufficit dicere. *Authoritate D. N. Iesu Christi, ego absoluo te à peccatis tuis, in nomine Patris &c.* Vel etiam *Si teneris aliquo vinculo excomm: susp. & interd. à quo possum te absoluere, ego absoluo te. Item. ego absoluo te ab omnibus peccatis tuis, in nomine Patris & Filij & Spiritûs S. amen.* Mosc. in Exam. approb. tit. 6. q. 12.

Dico 3. De essentia absolutionis à peccatis est, vt proferatur voce humanâ. & non sufficit scripto vel signo. Patet ex vsu Ecclesiæ non concedentis Sacerdoti facto muto absoluere etiam in necessitate. Item de essentia huius formæ est, vt proferatur per modum indicatiuum, v. g. *absoluo te*, vel imperatiuum, *absoluaris à me*, & non per modum deprecatiuum, *absoluat te Deus*. Quia hoc Sacramentum est per modum judicii, in iudicio autem fertur sententia indicatiuè vel imperatiuè, & non deprecatiuè.

Dico 4. Non variatur formaliter absolutio dicendo, *condono, remitto, Sacramentum absolutionis impendo*, loco *absoluo*. Item dicendo *remittuntur à me peccata tua. absoluaris à me, absoluo te non mea, sed Christi potestate.* Omittendo autem absolutè particulam *te*, hoc est non includendo in aliquo termino, vt includitur in ly *tuus*, non valet Sacramentum.

In quibus Verbis cõsistit essẽtia formæ absolutionis?

Dico 5. Præmissâ peccatorum accusatione in his tantùm consistit essentialiter absolutio à peccatis, scilicet *absoluo te*, ita comm: ly enim *a peccatis tuis* non est de essentia. Nam non est necesse à judice narrari crimen, sed suppositâ notitiâ criminis sufficit proferre sententiam. Inuocatio etiam SS. Trinitatis non est de essentia huius formæ, vt est communis contra Durandum. Nec paritatem sumas à baptismo. Baptismus enim est ianua per quam ingredimur Ecclesiam, & ideo in susceptione baptismi, primarij obiecti fidei exprimenda professio, Immo omittere dictam inuocationem non est p. m. apud dela Cruz, & Valent.

Dico 6. *Absoluo te*, potest simul & semel extendi ad absoluendum â peccatis & censuris. Et sic vrgente casu in articulo mortis sufficit dicere. *Ego te absoluo ab omnibus censuris & peccatis, in nomine &c.* Mosc. l. c. q. 12. ex Rituali Pauli V.

Quis sensus formæ absolutionis à peccatis?

Dico 7. Verus sensus, horum verborum, *ego absoluo te à peccatis tuis* hic est. *ego tibi confero gratiam, quantùm est ex se, remissiuam peccatorum* Hæc enim forma sic intellecta verificatur, non solum quando pœnitens cum sola atttritione, & in p. m. ad Sacramentum Pœnitentiæ accedit, sed etiam quando contritus & iustificatus illud suscipit, vel quando de peccatis aliàs validè confessis & remissis absoluitur nam in his casibus recipit gratiam, quantùm est de se, remissiuam peccati. licèt actu peccatum non remittat. Gonet in Manuali de Sacr. Pœnit. C. 6.

Dico 8. In Sacramento Pœnitentiæ nulla cæremonia est ex præcepto adhibenda, sed ex congruitate. Extensio manûs, ministri po-

testatem denotans, potest liberè omitti, sed seruetur loci consuetudo. Verba, formam essentialem antecedentia, & subsequentia (maximè si congrua satisfactio imponatur) non est mortale omittere. Signum Crucis, congruentius quàm dicta adhibetur. cùm omnia Sacramenta hoc salutari signo administrari soleant. Ex parte pœnitentis nulla cæremonia est necessariò, seruanda. congruum tamen vt flectat caput discooperiat &c. Cinius dyalogo vltimo de Pœnit. quoad omnes partes.

Dico 9. Absolutio data sub conditione de futuro v. g. *absoluo te, si restitues,* secundùm communem Theologorum, non valet. quia non est in potestate ministri suspendere effectum Sacramenti. Absolutio tamen de præsenti v. g. *absoluo te si habes intentionem restituendi.* Item absolutio de præterito v. g. *absoluo te si restituisti, valet.* Sed sine vrgenti causa non adhibenda. Dum Confessarius absoluit sub conditione, sufficit mente exprimere conditionem.

Dico 10. Confessarius inferior auditâ confessione integrâ, potest pœnitentem à non reseruatis absoluere, & pro absolutione à reseruatis ad superiorem remittere. S. Th. apud Mosc. l. c. q. 6 Sed mens S. Doctoris non est, hoc posse regulariter & vniuersaliter practicari. Mosc. l. c. Regulariter enim Cōfessarius debet subsistere & facultatem à superiori quærere, vel remittendus pœnitens ad habentem à reseruatis, qui integrè auditis absoluet. In casu tamen quando non patet aditus ad superiorem, & ex altera parte rationabilis causa confessionem exigit, tunc confessarius inferior auditis omnibus peccatis (secundùm alios sufficit non reseruata aperire) poterit pœnitentem directè absoluere à non reseruatis, & ex consequenti ab aliis, sub onere confitendi reseruata habenti à reseruatis, cui sufficiet aperire reseruata.

Dico 11. Habens authoritatem absoluendi à p. m. potest absoluere à censuris juris non reseruatis, S. Th. apud Moscic. l. c. q. 11. Quòd si habeat facultatem absoluendi à casibus reseruatis, poterit absoluere etiam ab illis censuris, quæ sunt annexæ talibus peccatis.

Dico 12. Confessarius qui non habens facultatem à reseruatis absoluit, tenetur facultatem petere à superiore, & si scandalum absit, admonere pœnitentem ad reconfitendum reseruata, sed priùs licentiam ab eodem petat, loquendi de dictis in confessione vel si iterum veniat ad confitendum, dicere an doleat de præteritis. A fortiori monendus pœnitens, si forma absolutionis omissa. Dixi, *si scandalum*

absit

abſit, hoc enim ſi timeatur, omittatur monitio. cùm reſeruata, ſine indirectè dimiſſa. Quam pœnam incurrat abſoluens à reſeruatis, dicam de Cenſuris, agendo de abſolutione ab excommunicatione.

Dico 13. Habens facultatem abſoluendi v. g. ab hæreſi in foro conſcientiæ, poteſt à ſola excommunicatione abſoluere. Henriq. & Miranda apud Lez. t. 1. qq. Reg. C. 18. quod & ipſe probabile indicat. Secus ſi in conceſſione diceretur *in foro pœnitentiæ, auditis peccatis &c.* Lezana l. c. & comm. nonnulli tamen apud Bonac. de Cenſ. d. 1. q. 3. punc. 6. docent, etiam in tali caſu poſſe impendi abſolutionem extra confeſſionem.

Dico 14. Quando in Iubileo datur facultas ſuper caſus Bullæ Cœnæ, hæretici non denuntiati, item relapſi. qui coram judice hæreſes non abjurauerunt abſolui poſſunt, vbi non viget inquiſitio. Non poſſunt autem hæretici denuntiati, relapſi, qui abiurauerunt. probationem fuſam huius vide apud Moſc. in appendice ad Tyroc,

Dico 15. Caſus Papæ reſeruatus, ſtante impedimento adeundi Papam, abſolui poteſt ab Epiſcopo, nec obligatus habens talem caſum impetrare abſolutionem à Papa per Procuratorem vel epiſtolam, quamuis poſſit. Henriq. Vgol. Duardus apud Bonac. d. 1. de Cenſ. q. 3. punc. 2. ipſè tamen oppoſitum docet. Nec tenetur adire nuntium Summi Pontificis, vel habentem priuilegium abſoluendi, quamuis poſſit. Henriq. Auila, apud Bonac. l. c. qui oppoſitum habet quia ſtante præfato impedimento reſtituitur Epiſcopo ordinaria poteſtas, quam per reſeruationem amiſerat. adde, quòd reſeruatio, cùm ſit odioſa ſtrictè explicanda, vnde explicanda de recurſu ad ſolum Papam. Et hæc doctrina verificatur, quamuis in reſeruatione Ptpali dicatur, nullus abſoluat, niſi in mortis articulo. Auila cum Nau. & alijs apud Bonac. l. c. hæ enim particulæ tantùm ponuntur ad coarctanda priuilegia.

Quòd ſi Regularis incurrat caſum Papæ reſeruatum, abſolui poteſt in dictis caſibus à ſuo Prælato, etiam ſecluſis priuilegijs. Secluſis enim particularibus priuilegiis, poteſt Prælatus Regularis potiri priuilegio, quo potiuntur Epiſcopi ad abſoluendũ ſubditos, etiã in caſibus Papæ reſeruatis, qui ob legitimũ impedimentũ accedere non poſſunt Sedem Apoſtolicam, ita tamen vt ſi illud impedimentum non ſit perpetuum, teneantur illo ceſſante coram eadem Sede comparere, quod de aliis currit. Quia Prælati Regularium habent poteſtatem in ſuos ſubditos quaſi Epiſcopalem. Et Priuilegium abſoluendi in-

dictis

dictis casibus non est præcisè concessum Episcopis vt talibus, sed quatenus Prælati sunt, & propter bonum spirituale subditorum, quæ ratio etiam procedit in præsenti. Bordonus ex Panor. Megala & aliis apud Lezanam t. 4 q. q Reg. V. Prælatus Regularis. Si cessante impedimento (quicunq; sint) non compareant, incidunt in eandem excomm. ex C. eos de sent excomm. in 6. Et sunt periuri. Vnde scias, stante impedimento temporali, imponi debet præceptum cum iuramento comparendi coram Papa cessante impedimento. ex C. quamuis de sent. excomm. vbi excipiuntur pueri.

Quæritur, impedimenta excusantia à recursu ad Papam quæ sunt? ℞. Hæc 1. Periculum mortis in itinere. 2. infirmitas longa, quamuis non periculosa. 3. Paupertas. nam nisi mendicare soleat, non tenetur Romam ire mendicando. 4. ætas imbecillis. 5. Sexus fœmineus. 6. Subjectio filij familias ad patrem, & serui ad dominum, quando sine præiudicio eorum Papam adire non possunt. 7. circa animarum, vel temporale dominium, quando subjectorum detrimentum timetur. 8. debilitas in viris delicatis, qui laborem itineris sustinere non possunt, vt etiam defectus in membris in cæco, & claudo. Tandem, quod arbitrio prudentis censetur legitimum impedimentum.

Dico 16. Absoluendus ab excommunicatione maiori, iuret stare mandatis Ecclesiæ vel absoluentis. Sed hoc tantùm procedit, cum incendiarijs, falsarijs, hæreticis & similibus. Pro notoria in aliquem offensa excommunicatus, tenetur ante absolutionem satisfactionem præstare. Quod si nequeat, tenetur dare cautionem pignoratitiam in defectu huius fideiussoriam, in defectu harum, iuratoriam. Præterea absoluendus ab excommunicatione, debet verberari, sed hoc omittitur in mulieribus. Igitur solemniter absoluens excommunicatum, præmisso aliquo horum si opus est, aut præmissis omnibus si omnia requiri contingat, dicat vnum psalmùm pœnitentiàlem, v. g. *miserere* vel *de profundis* ad singulos versus pœnitentis humerum denudatum leuiter percutiendo (sed ex iusta causa hæc cæremonia omitti potest) *Kyrie &c.* & *Pater N*, & quatuor versiculos, scilicet. *saluum fac* &c. *nihil proficiat inimicus* &c. *esto ei* &c. *domine exaudi &* . & orationem. *Deus cui proprium* &c. mutando *ly delictorum* in *ly excommunicationis.* Et postea absoluat, dicens *ego absoluo te a vinculo excommunicationis, quam incurristi propter talem vel talem causam & restituo te Sacramentis Ecclesiæ, communioni & vnitatis fidelium. In Nomine Patris, &c.* & postea mandet ei, quæ mandanda sunt.

App. Quæ seruanda in absolutione ab excõmunicatione?

sunt. hæc conclusio est ex Sum. Caiet. idem ferè modus seruatur in absolutione mortui, nisi quòd sepulchrum virgâ percutiatur.

Aduerte juramentum requisitum in absolutione excommunicationis, non debet esse de seruandis omnibus præceptis Ecclesiæ, sed tantùm de non violando legem, ob cuius transgressionem lata fuit excommunicatio. Aduerte etiam, solemnitates, scilicet, verberationē, iuramentum, in toto vel parte præmissam satisfactionem, vel saltem cautionem, solùm requiri in foro externo, Lezana tot. 3. qq. Reg. V. absolutio.

Quæritur. An circa absoluendum excommunicatum ab homine, præsertim in mortis articulo sint aliqua obseruanda ex synodo Prouinciali? ℞. quòd sic, sed constant ex conclusione, hoc addendum, si excommunicatus pro offensa, nec fideiussores inuenerit, Confessor ei sub iuramento præcipiat, vt infra mensem à restitutione sanitatis adeat excommunicatorem, & mandatis reuerenter pareat... Quo promittente, absoluatur. Qui aliter absoluere excommunicatum præsumpserit, est puniendus V. Mosc. l. c. q. 15. Quod statutum non ligat Regulares Mendicantes, hi enim non tenentur legibus Episcoporum, nec statutis synodalibus, etiam à S. Sede confirmatis, vt latè probat Iacubus à S. Antonio. L. Consultationū Canon. Cons. 2. res. 3.

Dico 17. Quàmuis determinatā formam absolutionis ab excommunicatione assignauerimus, hæc tamen non est necessariò determinata, sed sufficiunt ad valorem signa quibus significatur absolutio. idem dic de forma absolutionis à suspensione & interdicto. potest tamen sic dici: *ego absoluo te à vinculo suspensionis & interdicti, in Nomine Patris, &c.* Quoad irregularitatem scias, huius relaxationem non fieri per *ly absoluo*, sed per *ly dispenso tecum super irregularitate vel irregularitatibus quam vel quas contraxisti propter talem vel talem causam & habilitate ad legitimos actus in Nomine Patris &c.*

DISTINCTIO LXV.

De Ministro Sacramenti Pænitentiæ.

Quid & quotuplex iurisdictio?

NOta. Iurisdictio, prout nunc accipitur, est potestas quæ habetur in alios ad ipsos gubernandos ac in regnum cœlorum dirigendos. Alia est ordinaria, alia delegata, Ordinaria habetur ex vi officij, vt in Papa, Episcopo, Parocho. Archiepiscopo actualiter visitante subditos suorum Episcoporum, non aliàs. Archipresbytero, Archidia-

Archidiacono, Prælato religionis, Vicario perpetuo Episcopi vel etiam Parochi. Delegata datur ab habente ordinariam. Quæ non potest subdelegari nisi hoc sit concessum, vel nisi sit delegatus ad vniuersitatem causarum, vt si alicui committeretur officium Parochi absentis, talis enim aliqua exercitia iurisdictionis, alteri, ex præsumpta voluntate, habentis ordinariam potestatem, subdelegare posset, non tamen integrum officium.

Nota 2. Approbatio & iurisdictio seu expositio sunt duæ res distinctæ, quàmuis soleant confundi. Approbatio enim est testimonium iuridicum de capacitate & sufficientia Sacerdotis pro excipiendis fideliũ confessionibus. Iurisdictio auté est potestas in subditos.

Dico 1. Solus Sacerdos est minister Sacramenti Pœnitentiæ. est de fide, ideo dum S. Th. dicit, in defectu Sacerdotis faciendam confessionem laico, loquitur de confessione ad humiliationem, non verò ad consequendum Sacramentum. Quæ quidem humiliatio tunc tantùm exercenda, quando subest periculum non habendi contritionem. Nec omnis Sacerdos est huius Sacramenti minister, sed solus habens iurisdictionem in hoc foro. est de fide. Quis minister Sacrám: pœnitentiæ?

Dico 2. Parochus solas oues sibi commissas regulariter loquendo absoluere potest, Si tamen Episcopus videat Parochos, quascunque personas suæ diœcesis absoluere, & taceat annuere videtur, & tacitam licentiam concedere. Scias, Sacram Congregationem 1641. 13. Sept. declarâsse, Regulares approbatos ab Ordinarijs, posse sine licentia Parochorum audire confessiones infirmorum in eorum domibus.

Dico 3. Religiosi confessores possunt audire pœnitentes vndecunq; veniant, tam ex Episcopatu in quo sunt expositi, quàm aliunde dum modò id faciant in illo Episcopatu, in quo sunt expositi, & præterea pœnitens non sit Religiosus. Sed de hoc infra. Samuel de Lub. V. Confessor.

Dico 4 Nullibi habentes domicilium, confiteri possunt quibuscunq; expositis, vbi sunt, etiam in paschate. Idem de existentibus extra sua oppida. In his enim casibus nulla fit Parochis iniuria, cum prædicti non sint eorum Parochiani, nisi maneant alicubi, vel saltem intendant, per maiorem partem anni. Sic enim subduntur Parochis, adinstar incolarum.

Dico 5. Episcopus, quamuis tantùm titularis. Decanus & Archidiaconus Ecclesiæ Cathedralis, Prælatus regularis, Parochus, gau-

dent facultate eligéndi Confessarium. Hæc facultas non extenditur ad Abbatissas. Opat. disp. 10. q. 4. de Pœnit. ex Sylu. Extenditur ad alios Sacerdotes sæculares, vbi consuetudo. quam in Polonia esse colligo ex Opat. Doctore Polono l. c, qui hanc consuetudinem sine limitatione asserit.

Dico 6. Qui habet facultatem eligendi Confessarium, eligere debet approbatum. Samuel l. c. allegans declarationem S. C. per approbatum intelligit Lezana cum Ludou à Cruce expositum. Quòd si dicas sic parum aut nihil concedi, cùm etiam sine priuilegio id liceat. ℞. enim, non parum concedi. cùm virtute talis priuilegij possit eligi Parochus, qui attento suo officio tantùm pro suis ouibus expositus.

Dico 7. Quando in fácultate eligendi Confessarium v. g. tempore iubilæi vel aliàs, tantùm fit mentio Ordinarij & non additur Loci, eligi potest in Confessarium, etiam extraneæ diœcesis Parochus, vel alius approbatus à quouis Ordinario, durante approbatione. Bannez. Medina & alij apud dela C. q. 5. de Pœnit. vbi ad declarationem S. C. in qua Lez. & Bonac. fundantur, respondet.

Dico 8. Prælati Regulares possunt sibi subditis concedere licentiam, vt dum sunt extra conuentum possint confiteri idoneo Sacerdoti sæculari, aut alterius ordinis regulari, etiam reseruata Religionis. Ita concessit Prædicatoribus Innoc. VII. apud dela C. L. 1. de statu Relig. C. 6. d. 11. imò vt colligitur ex hoc priuilegio, cùm sola licentia itinerandi, aut existendi extra conuentum videtur concessa facultas confitendi & absoluendi à prædictis casibus. Aduerte ex D. Ant. Sylu. & Soto. idoneum Sacerdotem pro Religiosis absoluendis in nostro casu reputari quemlibet Sacerdotem aliàs non suspensum aut excommunicatum. cùm in Trid. pro Religiosis nihil statuatur, vt statuitur pro sæcularibus etiam Sacerdotibus. pro quibus solùm idoneus reputatur, qui est Parochus, aut ab Ordinario approbatus.

Sed quid si Religiosus cum Prælato iter agat? ℞. is diuertendo ad alium Conuentum, vel habendo Sacerdotem eiusdem Ordinis, potest eidem sine licentia expressa confiteri. Cum enim conueniat Regulari sæpiùs confiteri, & aliàs si non consuetum proprio Superiori, adest licentia virtualis tunc, inclusa in licentia iter simul agendi. Nec enim mens Superioris, est hunc magis extra, quàm intra Conuentum, adstringendi.

Dico

Dico 9. Exiſtimatio de futuro conſenſu, vel ratihabitione, quòd ſcilicet quando reſciuerit Ordinarius erit contentus, non ſufficit ad valorem Sacramenti Pœnitentiæ. Ita Palud. D. Ant. Ang. Sylu, & comm: apud Fern. de Miniſtro huius Sacram. Nam ad hoc Sacramentum neceſſaria eſt iuridictio de præſenti, per ſpem autem ratihabitionis ſolùm habetur iuriſdictio de futuro, hoc eſt, ſperatur iuriſdictio.

Dico 10. Verum conficit Sacramentum Pœnitentiæ Sacerdos, qui ex præſumpta voluntate Ordinarij videntis vel ſcientis, & per ſilentium conſentientis, illud ſubditis talis Ordinarij miniſtrat, vt ſæpè contingere poteſt inter Parochos vicinos. Hinc quando conueniunt plures Parochi ad vnam Parochiam tempore ſolemni, & accedunt Parochiani ad confeſſiones, non eſt opus proprij Parochi licentiâ. Nau. Sotus & alij. Quia ſufficit facultas interpretatiua & præſumpta, modò fundetur in ſignis, quæ indicent conſenſum. Monet tamen Sotus, non licere vti hâc tacitâ voluntate, abſque vrgenti neceſſitate, niſi omnino certa ſit.

Dico 11. Non ſufficit Regulari præſentari Epiſcopo, ſed neceſſarium & approbari. Si recurratur ad priuilegia, hæc eſſe reuocata; probat Fern.. agendo de Miniſtro Pœnit. Et licet iniuſtè deneget Epiſcopus approbationem, inualidè miniſtratur Sacramentum Pœnit. priuilegijs enim in hoc derogauit Vrban. VIII. 1628. vt referr Card. de Lugo de Pœnit. d. 21. Quæ à fortiori procedunt de Sacerdote ſæculâri.

Ex quo patet. Approbationem Epiſcopi eſſe de neceſſitate huius Sacramenti. ita Trid. Seſſ. 23. Cap. 15, de reform. his verbis. *decernit ſancta Synodus, neminem etiam Regularem, poſſe confeſſiones ſæcularium, etiam Sacerdotum audire, nec ad id idoneum reputari, niſi aut Parochiale beneficium, aut ab Epiſcopis per examen, ſi illis videbitur neceſſarium, aut aliàs idoneus iudicetur, & approbationem, quæ gratis detur, obtineat, priuilegijs & conſuetudine quacunque etiam immemorabili non obſtantibus.*

Ad Regularium tamen confeſſionem audiendam, non requiritur approbatio per Epiſcopum. Sed Superior poteſt exponere, quem indicat idoneum, non præſentando Epiſcopo. Colligitur ex verbis Trid. & praxi Regularium.

Ad peccata etiam venialia, vel mortalia confeſſa, abſoluenda, non requiritur approbatio per Epiſcopum. ſicut nec iuriſdictio ab eodem conceſſa, vt comm: docetur. Nam reſpectu horum habent Sa-

cerdotes iurisdictionem vel ex iure diuino, vel quod veriùs à Papa sibi in sua ordinatione concessam. Nam omnis iurisdictio à capite Ecclesiæ deriuatur.

Dico 12. Approbatio fieri potest ad certum tempus, locum & personas. Si tamen approbatio Regularium sine legitima causa restringatur, restrictio non tenet. Lez t. 1. qq. Reg. C. 19. & adducit declarationem Sacræ Cong. die 2. Iulij. 1587. quæ sic habet. *Regulares qui ad audiendas confessiones idonei generaliter ab Ordinarijs, eorumq́; examinatoribus reperti, & approbati fuerint, generaliter quoq́; & indistinctè absq́; vlla limitatione temporis, certorumq́; locorum, aut generis Personarum admittantur in propria diœcesi.* Nota. ly *idonei generaliter ab Ordinarijs, eorumq́; examinatoribus reperti.* Si vis hoc priuilegio vti Eandem sententiam fusè probat Iacobus à S Ant. Consultatione 2. resol. 6. & de la Cruz L. 2, de statu Relig. C. 6. d. 7. ait. *Si Ordinarius sine rationabili causa limitat Regularium approbationem, manet limitata quantùm ad iurisdictionem ab eo delegatam, non tamen quantùm ad iurisdictionem ex priuilegio Papæ concessam ipsis Religiosis semel approbatis sed quantum ad hoc sunt habendi veluti absolutè approbati.* ita ille, referendo Henriq. Sed aduertat Regularis, ne temere iudicet, Ordinarium sine rationabili causa approbationem limitare.

Quæritur an sit congruum Lectores & in Theologia graduatos ante approbationem examinari? ℞. negatiuè. ita fauet Pius V. referente Augustino à S. M: verbo Confessio sæcularium. *Lectores insuper ex eisdem fratribus. & in Theologia graduati, qui cum licentia suorum Superiorum ad gradus admissi fuerint, cùm de ipsorum doctrina ambigendum non sit, tam confessiones audituri, quàm prædicationis munus subituri ab Episcopis minimè examinentur* Ita ille, debent tamen approbari, quamuis in Theologia graduati, vt habet idem Pius V. apud eundem l. c.

Dixi, *an congruum* quia cùm Lez. t 1, qq. Reg. C. 19. dicat similia priuilegia Per Vrbanum VIII. 1628. reuocata, ideo absolutè possunt examinari.

Dico 13. Pius V. & Vrbanus VIII. apud Barbos. in collect: Bull: V. Confessarij concedunt quòd nouus Episcopus possit Confessarios Regulares à prædecessoribus Episcopis approbatos, iterum examinare & approbare, vel reprobare, si minus idonei reperiantur.

Dico 14. Episcopus, vbi concessit Regulari Confessionem ad certum tempus, vel simpliciter non potest illam reuocare ante tempus sine rationabili causa. Mercerus in Summa Dianæ V. Confess. Reg. quod apud Gauantum V. approbare, declarauit S. Cong. Episc. &

Reg.

Reg. 1630. & ratio in Sum. Dian. adducitur. Quia iurisdictionem Regulari non dat Episcopus, sed Papa per priuilegia: Episcopus verò solùm examinat, & idoneum appellat veluti per sententiam, quæ semel data secundùm regulas iustitiæ non potest amplius reuocari. vnde non obstante tali reuocatione iniusta, poterit Confessarius Regularis confessiones excipere. Secus dicendum de approbatione, concessa ad beneplacitum. Nam hæc potest quandocunq; reuocari. vt declarauit eadem S. C. 1619. apud Barb. V. Regul. Conf. & V. approbare, vel si aliqua causa, pertinens tamen ad munus confessionis, vt habet Lezana & Gab. à S. Vinc. Episcopum moueat, quam non tenetur Regularibus edicere, sed Sedi Apostlicæ, ex Vrbano VIII. apud Barb. V. Confessarius.

Dico 15. Approbatio semel facta, & non limitata, nec reuocata semper durat, etiamsi alius Episcopus succedat, vel Confessarius post longum tempus reuertatur, quàmuis per modum transeuntis, non figendo sedem. cùm eadem ratio, ac figendo sedem, militet. Sed ad huius notitiam. Scias, gratiam aliam esse factam, aliam faciendam. Gratia facta dicitur, quæ data est directè & absolutè alicui in fauorem ipsius. vt si Prælatus concedat alicui Religioso in gratiam ipsius, eligendi Confessarium &c. vel vt dispenset cum aliquo in irregularitate &c. Gratia verò facienda est, quæ non conceditur alicui directè, sed alij mandatur, vt eam ipsi conferat. vt si prælatus in fauorem alicuius Religiosi habentis casum reseruatum concedat facultatem alicui Confessario, vt possit eum absoluere à tali casu. Et hæc expirat morte concedentis. vt probát claro exemplo iuris Lez. t. 3. qq. Reg. V. Gratia. Quod intellige. Si res sit integra, id est, si nondum inchoata executio gratiæ, si enim ante mortem concedentis inchoata, non cessat morte illius. Lez. ex Sylu. Sanch. & Bordono. Gratia verò facta, sine determinatione temporis concessa, etiam à Visitatoribus vel Commissarijs tantùm, durat, post mortem vel cessationem Officii concedentis, etiam re integrâ. Item quamuis sit concessa ad beneplacitum Sedis, Officij, vel Dignitatis. quando enim talis Sedes, Dignitas vel Officium fuerint perpetua, vt sunt Sedes Apostolica, Officia & Dignitates Religionum, quæ reputantur eadem in successore, tunc gratia ad tale beneplacitum concessa erit perpetua, nisi à successore reuocetur. Item quàmuis concedens dicat, *donec noluero, donec reuocauero, donec aliud decreuero.* Secus, si concessa ad *beneplacitum concedentis, vel ad arbitrium ipsius, seu donec voluerit.* hæc enim

morte

morte concedentis terminatur, C. si gratiosè de rescriptis in 6. Hæc probata reperies apud Lez. l. c. Ex his patet, quid dicendum de Regularibus expositis à suis Superioribus pro fratribus. Patet etiam, quomodo intelligendum illud, *semel expositus semper expositus* scilicet, semel expositus sine limitatione temporis, semper expositus in eadem diœcesi, vel territorio. donec, saltem successor, reuocauerit.

Quæritur. Qui redit ad Conuentum in quo fuit expositus, an possit sine noua expositione, præcipuè, noui Prioris, confessiones excipere? ℞. quod sic Sicut qui redit ad eandem diœcesim, in qua fuit simpliciter expositus, potest sine noua expositione confessiones audire, licèt Episcopi mutati, vt docet Bonac. de Pœnit. q. 7. pun. 4. §. 1. cum Nugno Zerola & alijs. eadem enim ratio, sc: perpetuitas.

Dixi, in quo fuit expositus. Nam si non fuit, licèt in eo, ex quo venit, fuerit, debet exponi, nisi consuetudo aliud suadeat, de qua videndum hæc enim secundùm communem, dat iurisdictionem. Et ratio principalis dicti. cùm Prior pro tota prouincia nequeat exponere, Quod etiam de Suppriore in Ordine N. currit. hic enim ex vi officij, apud nos, non habet curam animarum, & consequenter vt alius debet exponi.

Dico 16. Si Religioso Apostatæ, putando, quòd sit Clericus sæcularis, fuit collatum beneficium Parochiale, talis in rei veritate non fuit Parochus, omnia tamen Sacramenta ab ipso administrata valida erant. In hoc enim & similibus Ecclesia supplet defectum iurisdictionis. Fern. de Min. Pœnit. cum alijs tacite relatis. Item dum aliquis habet probabilem rationem se habere iurisdictionem, & in rei veritate non habet, si alia essentialia concurrant, validè confert hoc Sacramentum ex tacito consensu Eccesiæ. Mosc. in fine Append. ad Tyr. ex Less. & alijs ab eodem relatis.

Ex prima conclus. parte habes, si Confessarius cum licentia subreptitiè obtenta confessiones excipiat, esse validas. Nam secundùm DD. communis error cum titulo colorato seu inualido, à legitimo possessore obtento, tribuit iurisdictionem. Imò sufficere errorem communem, docet Diana p. 3. t. 4. res 122. ex Portio & Melfesio, sed hoc comm: negatur. Hoc securiùs iudico, qui nescit suam potestatem esse reuocatam, & absoluit, validè absoluit.

Dico 17. In articulo mortis quilibet pœnitens à quibusuis peccatis, à quocunque Sacerdote absolui potest. ex Trid. Sess. 14. C. 7. Securiùs, hæreticos, degradatos, suspensos aut non expositos, non posse

poſſe tunc abſoluere, ſi alius Sacerdos adſit. dela Crūz de Miniſtro Pœnit. ex Led.

Secundùm Palud. Sylu. & alios apud Fern. l. c. idem dicendum in probabili periculo mortis, quod in articulo mortis. Quale autem cenſetur probabile periculum mortis, prudentis arbitrio relinquitur, in exemplo, eſt longa & periculoſa nauigatio. partus mulieris, ſi periculosè ſoleat parere &c.

Dico 18. Non eſt abſoluendus Pœnitens etiam in articulo mortis à cenſuris, ſi non ſatisfacit, ſuppoſito quòd cenſuræ petant ſatisfactionem. Quòd ſi non poſſit, det cautionem de ſatisfaciendo. Hæc currunt ſecundùm dicta d 64. Conc. 16 in foro externo. an verò his omiſſis extra articulum mortis, ſit inualida abſolutio à cenſura data ab habente facultatem ordinariam? negat Lezana t. 3. qq. Reg. V. abſol. ex Sylu. cùm id (vt ait) nullo iure caueatur. ſecus, ſi in commiſſione adderetur, ſatisfactâ parte. Quæ autem ſit ſufficiens cautio dixi diſt 64. Conc. 16. Aduerte. Sà V. abſolutio ab excomm. docet. Iſte de quo procedit concluſio, ab excommunicatione, abſolutus cum aliqua cautione, etiam extra articulum mortis, non reincidit. etſi non ſatisfaciat.

Dico 19. Parochus tenetur ad audiendas confeſſiones ſuarum ouium, quoties rationabiliter petunt, vel loco ſui idoneum Pœnitentiæ miniſtrum ſubſtituere. Quia paſtor non ſolùm neceſſitatem, ſed & vtilitatem ouinm reſpicere tenetur. Eſt multorum contra Richardum, & Syluestrum.

Dico 20. Religioſus approbatus Cracouiæ valide abſoluit diœceſanum Cracouienſem in aliena diœceſi, niſi domicilium mutaret diœceſanus. eſt comm. idem de alijs Sacerdotibus, contra Gutierez. Quia iuriſdictio delegatur in perſonas & non in loca. ergo eſt perſonalis, & exerceri poteſt, vbicunq; reperitur perſona ſubjecta.

Dico 21. Confeſſarius Regularis approbatus ab Epiſcopo vnius diœceſis, nequit audire confeſſiones in alia diœceſi, vt probat Lez. t. 1. qq. Reg. C. 19.

Dices. Minores & Patres Societatis, ex priuilegiis Eugenij IV. & Gregorij XIII. in itinere exiſtentes, ſi Epiſcopis ſe præſentare non poſſint, nec Parochi repugnent, poſſunt excipere confeſſiones, conſequenter & alij cum illis communicantes. Sed hæc priuilegia ſunt reuocata per conſtitutionem Vrbani VIII. editam 1628. quæ incipit. *Cùm ſicut accepimus*, ait Card. de Lugo de Sac. Pœn. d. 21. §. 2. & Diana p. 6. t. 7. res. 59.

Dico vltimò. Potest Parochus delegare suam iurisdictionem Sacerdoti approbato à suo, aut extraneo Ordinario, & pro suis ouibus, & etiam pro se, in ijsdem casibus dela C. l. c. ex Henriq. Et sic approbatus in vna diœcesi, potest recipere iurisdictionem in alia sine noua approbatione, per quod explicatur præcedens conclusio, & consulitur Parochis, qui alij diœcesi vicini sunt.

QVÆSITUM

Quid de Confessarijs Monialium?

℞ hæc à S. Congregatione Concilij Trid. interpretum determinata. 1. Regulares generaliter ab Episcopo approbati ad confessiones Personarum sæcularium audiendas, nequaquam censentur approbati ad audiendas confessiones Monialium sibi subjectarum, sed egent quoad hoc speciali Episcopi approbatione. 2. Regularis ad audiendas Monialium confessiones vnius monasterij ab Episcopo approbatus, minimè potest audire confessiones Monialium alterius monasterij. 3. Confessores extraordinarij semel deputati atq; approbati ab Episcopo, ad Monialium confessiones pro vna vice audiendas, haud possunt pluries in vim approbationis eiusmodi illarum confessiones audire, sed ab Episcopo toties esse approbandos, quoties casus deputationis contigerit V. Barb. in collect. Bull. V. confessarij. Sed an hæc in nostris partibus recepta? consule alios. mihi respondit quidam vir doctus in his notitiam habens, non esse recepta.

DISTINCTIO LXVI.

De Ministro Pœnitentiæ circa reseruata.

Quotuplices casus reseruati?

NOta. Casus reseruati alij sunt Papales, alij Episcopales, alij reseruati prælatis Regularium pro suis subditis. Papales alij reseruati in Bulla Cœnæ Domini, alij in alijs Bullis & decretis. Episcopales reseruati sunt triplicis generis. Quidam de iure. Quidam de consuetudine generali, hoc est, qui in omnibus Episcopalibus communiter reseruantur. Quidam de consuetudine particulari, scilicet, huius vel illius Episcopatûs. Papales, cùm ratione censuræ reseruentur, recensebuntur, dum de censuris agemus.

Dico 1. Distinguendo casum à censura, hi reseruantur Episcopo iniure.

in iure. Peccatum Clerici habens annexam irregularitatem. Sed iuxta D. Th. in 4. d. 19. q. 1. a. 3. q. 2: ad 2. etsi irregularitas sit reseruata, sed non peccatum. 2dò. incendium domorum, frugum, & aliorum de industria factum. Quod si incendium sit Ecclesiæ, monasterij, aut loci sacri, incurritur excommunicatio, ante denuntiationem, Episcopalis, post, Papalis, sed probabilius ante denuntiationem, esse nullam Armil, V. Excomm. excomm. 23. 3. peccatum cui debetur solemnis pœnitentia, quæ ob solum peccatum notorium imponitur, vt est concubinatus notorius. Sed cum publica pœnitentia iam non sit in vsu, aliqui dicunt, hunc casum non esse ampliùs reseruatum. 4. Blasphemia publica & notoria. Sed secundum D. Thomam hic casus reseruatur Episcopo ratione solemnis pœnitentiæ ab Episcopo imponendæ, quæ cùm iam non sit in vsu, nec reseruatio. Lezana V. Casus, probat nullum casum de iure antiquo esse Episcopo reseruatum, de iure tamen nouo reseruatur eidem abortus fœtûs animati, secuto effectu, & habet annexam excommunicationem, vide Lez. l. c. & V. Abort.

Dico 2. In referendis casibus ex consuetudine generali Episcopo reseruatis, non conueniunt DD. vt videre est apud eosdem, neq; hæc consuetudo generalis aut eiusdemmodi in omnibus Episcopatibus videtur esse ait Lezana. Ideo quando de reseruatis ex consuetudine in aliquo Episcopatu non constat, solùm habendi illi pro reseruatis, quos sibi Episcopi expresse reseruant. Peirinis & Ludou. à Cruce apud Lezanam.

Referuntur tamen quatuor casus ex consuetudine generali Episcopis reseruati, in Summa Dianæ V. Casus reseruati. 1. Homicidium & actualis mutilatio. 2. Crimen falsariorum, addit Mosc. in scripturis, testimonijs, & reticentia veri in iudicio. In falsitate tamen quæ in Apostolicis literis committitur, incurritur casus Papalis in Bulla Cœnæ Domini. 3. Sacrilegia furti de re Ecclesiastica & homicidij, vulnerationis in loco sacro. 4. Diuinationes, & incantationes, ac Dæmonum inuocationes plures refert Mosc. in Examine approb. tit. 6. q. 6. & de la C. de min. Pœnit. Sed scrupulus tollitur tenendo præfatam Lezanæ sententiam.

Quæritur, qui casus in diœcesi Crac. reseruantur? ℞. quia multi sunt, & facilè haberi possunt, eos ob breuitatem omitto. Videantur in constit. Prouinc. L. 4. tit. de Pœnit & remissione & in Reformationibus general. C. 25. & apud Mosc. l. c. quorum tamen absolutio

 tempo-

temporé Andreæ Trzebîcki delegabatur, alijs quatuor reseruatis. Vnde in his consulatur consuetudo currens, cuius mentionem non facio, quia facilè mutabilis.

Si Regularis incurrat casum Episcopo reseruatum, potest absolui à Confessario Regulari, cui ordinariè ille vel alij confitentur. Cùm reseruatio Episcopalium non extendatur ad Regulares ob exemptionem. Nisi esset casus à iure Episcopo reseruatus, vel censura Episcopalis, vt propter procurationem abortûs fœtûs animati secuto effectu, tunc enim Superior proprius esset adeundus. Nisi dicamus Regulares priuilegiatos habere facultatem absoluendi à prædictis de qua mox.

Refert etiam de la C. l. c. casus ex consuetudine generali Episcopo reseruatos habentes annexá excõmunicationem. Sed Mosc. p. 9. Elem. eos refert inter excommunicationes Papales non reseruatas.

Dico 3. Pro casibus ab Episcopo reseruandis hæc statuit Congregatio Episcoporum & Regularium sub Clem. VIII. in decretis anni 1601. vbi hæc. *monentur omnes, vt paucos, eosq; tantùm,* (intellige, reseruent) *quos ad Christianam disciplinam retinendam* &c. *necessariò reseruandos esse iudicauerint.* Item eadem S. C. de anno 1602. hæc habet. *Prohibet etiam, ne sibi superfluè reseruent casus in Bulla die Cœnæ Domini legi consueta contentos, neq; alios Sedi Apostolicæ specialiter reseruatos.* vnde infero, si casus Sedi Apostolicæ reseruatus, per priuilegium Regularibus absoluendus concederetur. & ab Ordinario loci reseruaretur, intrepidè Regulares ab eo absoluere possent. cùm inferior nequeat limitare priuilegium Superioris. Subiungitur etiam. *Facultatem verò & licentiam absoluendi à casibus reseruatis, quam in scriptis tantum concedi permittebatur, etiam viuá voce concedi posse declarat.* V. Barb. de offic. & potest. Episcop. allegat. 50. in fine & in Collect. Bull. V. Casus reseruati. Vbi etiam refert ex eadem S. C. non posse esse casum reseruatũ, restitutionem incertorũ, nec eorum qui nocte per ciuitatem inhonesta cantant nec violatores festorum.

Dico 4. Probabile est, quòd ignorans reseruationem non incurrat illam, quia cùm sit pœnalis secundùm. Bonac. de Sacram. d. 5. q. 7. punc. 5. & alios, non incurritur ab ignorantibus, sicut nec aliæ pœnæ. Gab. à S. Vinc. V. Casus.

Dico 5. A casu reseruato absoluit, qui reseruauit. Item Superior reseruantis. Qualis non est Archiepiscopus respectu Episcoporũ, nisi dum actualiter visitat. Absoluit etiam à reseruatis, cui delegauit potestatẽ proprius reseruans, vel Superior proprij reseruantis.

Dico

Dico 6. Qui priuilegium obtinuit à Sede Apoſtolica ab omnibus cenſuris & caſibus reſeruatis, nequit abſoluere à cenſuris in Bulla Cœnæ contentis & à caſibus ab Epiſcopo loci reſeruatis. Bonac. de Sacram. Pœn. q. 7. punc. 5. probat ex decreto Greg. VIII. in Bulla quæ incipit *Sacra Congregatio*, vbi ſub pœna excomm: ipſo facto incurrendæ, alijſque grauiſſimis pœnis priuationis officij &c. præcipit ne quis extra mortis articulum prætextu cuiuſcunq; priuilegij abſoluat à caſibus in Bulla Cœnæ contentis, & ab excomm: ob percuſſionem Clerici, vel ob violationem immunitatis Eccleſiæ, iuxta conſtitutionem Greg. XIII. vel ob prouocationem & pugnam in duello, iuxta decretum Sacri Conc. Trid. & conſtitutionem Cong. XIII. vel ob ſimoniam realem ſcienter contractã. vel confidentiam beneficialem.

Secundam partem idem Bonac. de Cens. d. 1. q. 3. pun. 1. probat autoritate Nauarri, Graffij. Farinacij & aliorum tacitè relatorum. Et ratione quia dum Pontifex condit aliquam legem, non intendit derogare ſtatutis & conſuetudinibus particularibus locorum. C. 1. de conſtitutionibus in 6. allegat etiam Bullam Clementis VIII. quæ incipit, Sacra Congregatio. vbi decernit ne vllus prætextu cuiuſcunq; priuilegij abſoluat à caſibus reſeruatis Epiſcopo.

Dico 7. Facultas conceſſa Epiſcopis abſoluendi ſuos ſubditos in foro conſcientiæ a quibuſcunq; caſibus occultis, etiam Sedi Apoſtolicæ reſeruatis, conceſſa inquam in Trid. Seſſ. 24. de reform. C. 6. reuocata cenſetur per Bullam Cœnæ. ibi. *etiam Epiſcopali vel aliâ maiori dignitate prædita &c. ac cuiuſuis Concilij decreta.* Præterea declarationibus Summorũ Pontificũ, praxi curiæ Romanæ, & declaratione S. C. probat Lez. V. Bulla Cœnæ. Bonac. l. c. punc. 1. pro vtraq; ſententia DD. refert. Summa etiam Dianæ V. abſol. à reſeru. oppoſitam Lezanæ, (exceptâ hæreſi) inſinuat. ſignum ergo declarationes relatas non eſſe authenticas, nec praxim curiæ Romanæ vniuerſalem, immo aliqui, facultatem conceſſam Epiſcopis abſoluendi ſuos ſubditos ab hæreſi occulta, negant reuocari per Bullam Cœnæ. V. Summam Dia. V. abſol. ab hæreſi. Quid autem veniat nomine caſus vel hæreſis occultæ, ſciri nequit, niſi ſciatur quid veniat nomine caſus vel hæreſis publicæ. talis autem eſt per Granadum, quæ ſcitur à maiori parte communitatis, quæ conſtat ſaltem decem perſonis. Idem colligo ex Gab. à S. Vinc. V. Notorium. V. diſt. 28. de Cenſuris.

Dico 8. Prælati Regularum non poſſunt extra neceſſitatem, de qua d. 64. conc 15. ſuos ſubditos abſoluere à caſibus Bullæ Cœnæ

quicquid sit de priuilegijs quondam habitis. Manifestè patet ex Bul. la Cœnæ sub Vrbano VIII. ibi. *Quorumuis Ordinum etiam Mendicantium*, & declaratione S. C. 1628. 17. Nou. Quod à fortiori procedit de Confessarijs Regularium respectu quoruncunq; pœnitentium.

Dico 9. Prælati Regularium, etiam seclusis priuilegijs possunt absoluere suos subditos à censuris, quæ iure communi sunt commissæ Episcopis, Lezana V. Clericus ex Suarez & Peirinis. Eò quòd Prælati Regularium habeant iurisdictionem quasi Episcopalem in subditos. A censuris autem quæ specialiter commissæ sunt Episcopis, vt legatis Papæ, Prælati Regulares absoluere non possunt, qualiter committitur Episcopis in Trid absolutio ab hæresi occulta. Excipe casum difficilioris aditûs ad Papam.

Dico 10. Confessarij Regulares extra Italiam & in Vrbe virtute priuilegiorum absoluere possunt à casibus Papæ reseruatis extra Bullam Cœnæ, etiam sequentibus. 1. à violatione clausuræ Monialium ad malum finem. 2. à violenta manu in Clericum. 3. à simonia reali scienter contracta 4. à confidentia beneficiali. 5. à pugna in duello. 6. ab extractione rei ab Ecclesia absq; licentia Episcopi. Ita refert Lez. t. 1. qq. Reg. C. 19. n. 15. & 16. & citat declarationem S. C. sub Vrbano VIII. hanc conclusionem non contradicere decreto Clementis VIII.

Et dato quòd præfati Confessarij à prædictis casibus absoluere non possent, ab alijs reseruatis Papæ possent, vt probat idem Doctor l. c. & loquitur de Confessarijs Reg. etiam intra Italiam.

Occasione 6ti casûs scias immunitatem Ecclesiasticam non fauere. 1. hæresi, hoc est si hæreticus propter hæresim puniendus fugiat. 2. homicidio & mutulationi in Ecclesia vel cœmeterio factis. 3. homicidio proditorio 4. Assasinio. Assasinium dicitur, cùm quis aliquem conducit ad occidendum, aut mercede conductus aliquem occidit. 5. crimini læsæ Maiestatis. 6. latrocinio publico, & grassationi viarum. 7. depopulationi agrorum.

Scias etiam, cùm casus Papales sint reseruati ob annexam excomm: ideo Regulares absoluunt ab excommicationibus Papæ reseruatis in dictis casibus

Dico 11. Licèt non possint Regulares absoluere à casibus quos sibi Episcopi reseruant, non prohibentur tamen ex vi decreti Clementis VIII. absoluere à censuris Episcopis reseruatis, scilicet à jure. non tamen ab homine latis, aliàs Episcopi frustra aliquem ex-

commu-

communicarent. Item absoluere possunt Regulares à casibus à jure Episcopis reseruatis. Gab. à S. Vinc. V. Casus reseruatus, quoad omnes partes. Romæ impresus sub approbatione Magistri Palatij. Patet etiam conclusio ex ijs quæ adducit dela Cruz de Ministro Pœn. dub. 5. conclus 4.

Dico 12. Impeditus adire Pontificem pro obtinenda absolutione à reseruato. potest adire Episcopum & impeditus adire etiam Episcopum, potest ab alio confessario absolui: Aduerte apud Gab. à S. Vinc, & in Sum. Dia. V. absolu. à reseru. n. 11. non fieri restrictionē ad Parochum, ita vt stante impedimento adeundi Episcopum, necessario sit adeundus Parochus. interpretando benigne voluntatem Summi Pontificis, non intendentis suorum casuum, Parochos esse necessariò commissarios, sicut videtur intendere Episcopus vt Parochi sint commissarij casûs Episcopalis deficiente Episcopo.

Sed in quo casu, expressum in conclusione, licet. ℞. quando v. g. timetur infamia vel scandalum ex omissione confessionis, vel communionis. Summa Dia l. c. ex Granado.

Sciendum. Sic absolutus tenetur se præsentare Superiori vel delegato. non vt denuò absoluatur, sed vt Superiori debitus honor detur, vel si præstanda sit satisfactio parti. Diana p, 9. tr, 7. res 11. & tr. 6. res. 36. Per responsum ad quæsitum mitigatur sententia Moscicen. & aliorum, supra d. 64 conc 10. Quam sequendo, si habens casum reseruatum nequeat Superiorem vel delegatum adire, & interim periculum infamiæ vel scandali vrgeat potest communicare vel celebrare non confessus, si nullius aliàs p. m. sibi conscius. Opat. de Pœn. d. 16. q. 6, citans Angelum & Nau.

Dico 13. Absolutus in articulo mortis per Sacerdotem inferiorem non habentem priuilegium, à casu reseruato non habente annexam excomm: non tenetur comparere coram Superiore si conualescat. D. Ant. Palud. Sylu. & Armilla apud Fern. de Min. Pœn. secus si fuit annexa excommunicatio reseruata. aliàs omittens ex contemptu incidit in excommunicationem C. qui eos. de sententia excomm: latam. Dixi ex contemptu. nam hoc excluso non incidit. Caiet. & Led. apud dela C. de Min. Pœn. Nota ex D. Th. apud eundem, conualescentem non teneri comparere coram Superiore vt absoluatur, sed vt Superiori innotescat, & videat quo opus.

Dico 14. Dum subditus alicuius Episcopatûs ex casu versatur in alio Episcopatu, & confitetur appobato ab Ordinari loci in quo versatur,

ſatur, prout poteſt ex conſuetudine recepta, ſi habet peccatum re-ſeruatum in tali Epiſcopatu, tenetur ſecundùm Fern. l. c. ex Caiet. & D. Ant. adire reſeruantem, non autem ſi habeat reſeruata in pro-prio Epiſcopatu, ab his enim abſolui poteſt extra propriam diœce-ſim, niſi hac ratione extra iret. Sotus tamen apud eundē docet talem pœnitentem non poſſe abſolui à reſeruatis proprij Epiſcopatûs, poſ-ſe tamen abſolui à reſeruatis alieni. Ego judico talem poſſe abſolui à reſeruatis in proprio & in alieno Epiſcopatu, à reſeruatis quidem in proprio, eò quòd peregrini & viatores non obligentur particularibus ſtatutis dum abſunt. In alieno, eò quòd ijdem non obligentur ijſdem ſtatutis locorū vbi ſunt, vt patet ex iis quæ docentur in tract. de legib⁹.

Quos caſus poſſint ſibi reſeruare Regulares?

Dico 15. Prælati Regularium, ex decreto Clem. VIII. hos tantùm caſus poſſunt ſibi reſeruare. 1. Veneficia, incantationes, ſortilegia. 2. Apoſtaſiam à Religione, ſiue habitu dimiſſo ſiue detento. 3. No-cturnam ac furtiuam, è monaſterio ſeu conuentu egreſſionem, etiam non animo apoſtatandi factam. 4. Proprietatem contra votum pau-pertatis, quæ ſit p. m. 5. juramentum falſum in judicio regulari ſeu legitimo. 6. procurationem, auxilium ſeu conſilium ad abortum faciendum poſt animatum fœtum, etiam effectu non ſecuto 7. Falſi-ficationem manûs aut ſigilli officialium monaſterij, aut conuentûs. 8. Furtum de rebus monaſterij ſeu conuentûs in ea quantitate, quæ ſit p. m. 9. Lapſum carnis voluntarium opere conſummatum 10. Oc-ciſionem, vulnerationem, ſeu grauem percuſſionem cuiuſcunq; per-ſonæ, 11. Malitioſum impedimentū ſeu retardationem, aut apertionē literarum à Superiorib⁹ ad inferiores, & ab inferioribus ad Superiores.

Dico 16. Superiores Regularium non poſſunt reliqua peccata v. g. acceſſum ad Moniales &c. prohibere ſub excommunicatione ſibi tantùm reſeruata, refertur Sacra Cong. in Summ. Dian. V. Caſus reſeruati. Nam Clem. VIII. prohibet omnium reſeruationem, & ta-le peccatum ratione cenſuræ reſeruatum manet, vnde patet reſerua-tionem excommunicationis adinuentam in fraudem ſupradicti de-creti, & ideo oppoſitam ſententiam nonnullorum non eſſe admitten-dam docet Diana & Lezana.

Dices. Si ſuperior extra præfata reſeruaret aliquid ſub excom-municatione teneretur inferior obedire, cùm teneatur ſe accommo-dare ſententiæ probabili Superioris. ℞. Quando inferior habet opi-nionem probabilem, quod præceptum ſit illicitum vel extra Supe-rioris iuriſdictionem, poteſt inferior non obedire. Palaus & alij. in

Sum.

Sum. Dia. V. Opinio. Accedit quod sententia docens Superiores Regularium posse reliqua peccata prohibere sub censura sibi reseruata, secundùm Lez. t. 1. qq. Reg. C. 18. non possit in praxi sustineri, & sic sit practice improbabilis.

Dico 17. Casus in Religione reseruati secundùm communem, non afficiunt Nouitios. cùm hi in onerosis non censeantur Religiosi. Reseruati verò ab Episcopo, non afficiunt impuberes. Sicut enim hi pro tali tempore non incidunt in alias pœnas, ita nec in hanc. Gab. à S. Vinc. V. Casus reserua. Scias, annos pubertatis in masculo haberi anno 14. completo, in fœmina, duodecimo. Hæc reseruatio cessat mortuo Episcopo, nisi sit per statutum, vel consuetudinem, reseruatio quoad Regulares, amoto Prælato, si ipse tantùm reseruauit.

Dico 18. Confessarius qui incidit in casum reseruatum, potest hoc modo petere facultatem. Peto facultatem, vt absoluatur vnus subditus tuus, Gab: à S. Vinc. Qui etiam refert decretum Clem. VIII quando Prælatus Regul. negat licentiam absoluendi à reseruatis, potest pœnitens absolui directè à peccatis. pro vna Vice. Quod etiam, ex nonnullis DD. judico de Episcopo negante facultatem.

Dico vltimò. Licèt Regulares extra Italiam & in Vrbe existentes possint absoluere à Papalibus extra Bullam Cœnæ, non tamen à reseruatis in Religione. aliàs frustra reseruarentur. Lez. V. Confessarius Regul. Quare ab his, non potest dari absolutio, nisi dependenter à dispositione Superioris, vt patet ex quodam decreto Vrbani VIII. apud Lez. t. 1. C. 19 Quòd si Religiosus veniat de vno conuentu ad alium, habens reseruatum, modò hoc non faciat in fraudem, non est necessarium Superiorem adire, elicitur ex DD. supra cit.

DISTINCTIO LXVII.

Explicantur conditiones Ministri Pœnit.

Dico 1. Secundùm Caiet. & alios, Confessarius quinq; debet habere conditiones, scilicet, *potestatem, scientiam, prudentiam, bonitatem, sigillum*, potestas, alia est Ordinis, alia iurisdictionis. Potestas ordinis habetur ex Sacerdotio, iurisdictionis, ex officio pastoris, vel etiam ex commissione proprij pastoris. Et sic Parochus quàm primò instituitur, sine vlteriori approbatione habet potestatem in proprias oues. Potestas ex officio, dicitur ordinaria, ex commissione, delegata. Hæc de potestate. V. d. 65. & 66.

Quot sunt conditiones Ministri Sacrā. pœn.? Quid est potestas Ordinis & iurisdictionis?

Dico 2. Non omnis qui iudicatur idoneus ad audiendas confessiones in aliquo certo loco, eò ipso iudicatur etiam idoneus pro aliis locis. Nam audiens confessiones in aliquo pago, non indiget tantâ scientiâ, quantâ ille, qui in aliqua ciuitate. vbi plures difficultates v. g. in contractibus &c. occurrunt.

Quorum scientia requiritur in Confessario?

Dico 3. Confessarius tantâ debet pollere scientiâ, vt valeat de statu pœnitentis iudicare, & discernere mortalia à venialibus. 2. vt valeat cognoscere circumstantias speciem mutantes & notabiliter aggrauantes. 3. Quibus annexa restitutio bonorum corporis famæ & honoris. 4. an peccatum reseruatum, an habeat annexam excõmunicationem &c. & sic tenetur scire casus reseruatos, censuras saltem communiores, & idem de irregularitatibus. 5. quæ dispositio necessaria in pœnitente. tandem quæ remedia contra peccata.

Dico 4, Non est necessarium vt Confessarius per se ipsum possit omnia determinare, sed sufficit vt in occurrentibus difficultatibus possit dubitare, & dubitando libros vel doctiores consulere, v. g. an in tali casu restitutio facienda, &c. immo nec hic recursus semper est necessarius, v. g. dum tantùm agitur de grauitate peccati in difficilj casu an scilicet sit m. vel V. sufficit enim cognoscere peccatum esse commissum. Sylu. V. Confessor. aliàs vix aliquis esset Confessarius idoneus.

Dico 5. Confessarius non est obligatus vt de singulis peccatis ferat iudicium in particulari an videlicet pœnitens fuerit excusatus, per ignorantiam vel inaduertentiam vel ob aliam causam. Sed sufficit quòd peccata audiat, & aliunde sciat, quòd peccata quæ pœnitens dicit, mortalia vel venialia sint ex genere suo, aliàs enim valde onerosum esset tribunal Pœnitentiæ Secus dicendum quando imponenda restitutio, prohibendus contractus, vel quid simile, tunc enim particularia examinanda ad ferendum iudicium. Item, dum valde rudes audiuntur.

Dico 6. Non est opus, Confessarium habere distinctam singulorum peccatorum memoriam, quando imponit satisfactionem, sed sufficit recordari imperfectè status pœnitentis. quod saltem est necessarium ne dicatur cæcè imponere satisfactionem. hæc de scientia.

Dico 7. Confessarius cauere debet, ne audiens aliquod graue peccatum hæreat similis attonito, vel gestu, motu, suspirio, aliouè simili modo det indicium indiscretæ displicentiæ, ne hoc modo pœnitentem terreat, vel impediat, à dicendis aliis peccatis.

Dico

Dico 8. Caueat Confessarius ne audito primo peccato vel secundo, in ipso limine confessionis peccatorum grauitatem exageret, hoc enim commodiùs post omnium peccatorum confessionem fieri potest. vnde permittat pœnitentem prosequi confessionem etiam crasso modo, vt sic sciat quibus peccatis inuolutus, & de quibus interrogãdus, vbi nec omittat; quæ dubitat eum cõmisisse, de circumstantijs, & numero in mortalibus interrogando. Interrogando autem sit discretus, pœnitentem non nimis molestet in enumerandis circumstantijs, nisi quas viderit necessariò exprimendas.

Dico 9. Confessarius in fine confessionis pœnitenti sincerum dolorem & verum propositum inculcet. Diuinam misericordiam vel justitiam iuxta pœnitentis statum proponat. vt bona opera, quæ præter impositam pœnitentiam faciet (ad quæ tamen non est obligandùs) vel si alquid patietur, in pleniorem satisfactionem offerat. Tandem si necessarium videbitur remedia opportuna contra peccata adhibeat. v.g. si pœnitens in luxuriam procliuis, carnem maceret. hæc de prudentia.

Dico 10. Ad bonitatem confessarij pertinet, vt sit in gratia, aliàs exercendo actualiter officium Confessarij sacrilegium committeret. Sufficit tamen si est in p. m. conteri, & non obligatur ante audiendas confessiones confiteri, etiam habitâ commoditate Confessarij. Item ad eandem bonitatem pertinet, ne sit aliquà censurâ innodatus. Sigillum specialem distinctionem petit. Sextam conditionem ponit Mosc, scilicet fortitudinem, quam explicat 3. p. Tyroc. C. 4.

DISTINCTIO LXVIII.

De Sigillo confessionis.

TRiplici præcepto Confessor obligatur ad seruandum sigillum confessionis. naturali, diuino & humano. naturali, quia de iure naturæ est seruare secretum sibi commissum diuino. quia confessio quæ est iuris diuini, sine secreto esset nimis odiosa, proinde moraliter impossibilis. humano deni que seu Ecclesiastico, quia Ecclesia strictissimè præcipit seruari confessionis sigillum & pœnis grauissimis eius violatores vult puniri. ex P. Gonet in Manuali Thomist. de Sacram. Pœnit. docet tamen Mosc. in Exam. approb. tit. 7. q. 10. nullam esse censuram aut pœnam defacto, præter p. m. vnde primò est pœna depositionis ferendæ. 2. cogendus est talis Sacerdos vt

perpetuò ignominiosè peregrinetur, quæ, vt refert Opat. de Pœn. d. 13. q. 1. mutata in reclusionem perpetuã in monasterio.

Nota 2. Sacerdos violans sigillum confessionis triplex peccatum committit. primum detractionis infamando proximum. Secundum infidelitatis non seruando secretum. tertium sacrilegij faciendo contra reuerentiam huius Sacramenti. ex Gonet l. c.

Dico 1. Confessario non licet reuelare peccata mortalia etiam in communi, dicendo, iste mihi confessus est peccata mortalia. Immo nec venialia in particulari, dicendo v. g. iste confessus est mihi verbum otiosum, benè tamen in communi, dicendo. Iste confessus est mihi venialia, aut istum absolui. Quæ, etsi non sint peccata, tamen ex eorum manifestatione potest deueniri in peccatum pœnitentis, cadunt sub sigillo confessionis. Sub quo non cadunt dona & virtutes, cùm ex tali manifestatione non reddatur confessio odiosa. nisi in aliquo casu essent necessaria ad explicationem peccati, & deueniretur in cognitionem huius.

Dico 2. Confessarius tenetur celare sub hoc sigillo, licèt sint peccata enormia contra bonum commune, etiamsi pœnitens dicat se non habere animnm cessandi ab illis. nam adhuc est verè confessio Sacramentalis in ordine ad absolutionem, etsi defacto non sequatur, Secus dicendum si confessio esset ficta. hæc enim deobligat à sigillo. Fern de Min. Pœn. dela C. q. 6. de Pœn. & alij. cautè tamen procedat Confessarius.

Dico 3. Si quis impiè Confessarium interroget sub iuramento, an in confessione tale vel tale peccatum audierit, potest secundùm D. Thomam iurare se illud nescire, sub intelligendo tanquam homo. Si vrgeat an audierit vt Deus, etiam iurare potest, sub intelligendo per modum causæ principalis. quia non iurat falsum. Amphibologia enim materialis, mendacii expers, & sic licita, nec ab Inn. XI. damnata V. Gonet in Manuali Thomistarum, de fide C, 2. §. 3.

Dico 4.. Frangitur sigillum confessionis, si Confessarius loquendo de loco non valde amplo, aut de aliquo monasterio, dicat, in eo grauia scelera committi. nam fieri potest, vt non leuis suspicio de aliquo particulari concipiatur, & aliqui iacturæ famam patiantur. Secus si id de aliqua ciuitate loquatur. Bonac. q. 6. de Pœn. sect. 5 punc. 4. quoad vtramq; partem, ex Nau. Nug. & alijs.

Dico 5. Quando ex vsu notitiæ per confessionem comparatæ nulla sequitur etiam indirecta confessionis reuelatio, nec morale pericu-

periculum talis reuelationis, licitum eſt vti tali notitiâ extra confeſſionem. Ita omnes referente Fern. l. c hinc in ſenſu concluſionis, Confeſſarius poteſt res ſuas meliùs cuſtodire. abſtinere à calice in quo ſcit eſſe venenum. deflectere à via, in qua ſcit ſibi paratam mortem ex vnius latronis confeſſione, monere prælatum vt vigilet ſuper gregem ſuum, &c. Sed in his & ſimilibus procedat Confeſſarius cautè. Dixi, *extra confeſſionem* Nam Confeſſarius poteſt in confeſſione vti ſcientiâ ab ipſo pœnitente habitâ, in alia confeſſione. conſequenter poteſt Confeſſarius in confeſſione in qua pœnitens narrat peccata eiuſdem rationis cum peccatis aliâs ſibi ab eodem pœnitente confeſſis reprehendere pœnitentem ob peccata ſæpiùs perpetrata. Bonac. l. c. cum Onuphrio, Nau. Sanch. & Henriq. Ex quo ne inferas, licere ex confeſſione vnius, interrogare de ſpeciali, alium, hoc enim non licere, extra controuerſiam eſt.

Dico 6. Si Prælatus ex ſolá confeſſione ſcit alicuius indignitatem ad Officium, non poteſt eum priuare illo Officio. ait tamen S. Th. quodl. 5. a. 13. *Si per amotionem ab adminiſtratione peccatum nullatenus manifeſtaretur, puta ſi in aliquo monaſterio eſſet conſuetum quòd Abbas pro ſuo libito de facili aliquos ab adminiſtratione remoueret, tunc aliâ occaſione acceptâ poteſt ſubditum ſibi confeſſum ab adminiſtratione remouere, & deberet hoc facere, cum debita tamen cautela, ſi talis adminiſtratio eſſet ſubdito periculoſa impoſterum. Quamuis etiam in hoc caſu melius eſſet, quòd eum induceret ad ceſſionem petendam.* Argumenta contra D. Thomæ doctrinam, deſumpta, tum ex decreto Clementis VIII. tum aliunde, ſoluuntur conſideratis illis D. Sancti verbis, *ſi peccatum nullatenus* (hoc eſt etiam indirectè) *manifeſtaretur.* Ita etiam reſpondet defendendo ſententiam D. Thomæ P. M. Franciſcus Ghetius in Theſauro animæ. V. Confeſſio Sacramentalis impreſſo Mediolani 1639. ſub approbatione P. M. Ludouici Barroſſo. P. M. Hyacinthi Crudelij. P. Franciſci Carena S. T. L. & S Officij Mediolani Commiſſarij. Domini Franciſci Statij S. T. D. Huic affine eſt, quod docet dela C. in præſenti. poſſe Prælatum ex ſcitis in confeſſione ſubditi, vigilare ſuper eum, vt ſcito delicto extra confeſſionem corrigatur. Docet etiam Bonac. l. c. ex Soto, Reginaldo, & alijs, poſſe Confeſſarium ſemotâ omni reuelatione, etiam indirectâ (ſic enim ſemper loquimur) reddi vigilantiorem circa gregem ſuum, modò ab alijs vſitato.

Dico 7. Si pœnitens ex neceſſitate manifeſtauit in confeſſione, peccatum complicis v g. dicendo, peccâſſe cum ſorore, Confeſſarius tenetur peccatum complicis occultare ſub ſigillo confeſſionis. Nam

tunc peccatum complicis pertinet ad confessionem. Si autem pœnitens manifestaret peccatum complicis sine necessitate, hoc est si manifestatio complicis non esset vllo modo necessaria ad manifestationem peccati, confessarius non teneretur tale peccatum occultare sub sigillo confessionis, sed tantùm sub secreto naturali, ait dela C. sed oppositum docent alij, & securius.

Dico 8. Prælatus si ab eo petatur licentia à reseruatis tenetur ad sigillum confessionis. Item laicus audiens alicuius confessionem in necessitate, sensu d. 68. conc. 1. licèt talis confessio non sit Sacramentalis. Item qui se fingit Confessarium, aut qui casu audit peccata alicuius dum confitetur. Idem de reperiente chartam in qua peccata scripta.

Dico 9. De licentia pœnitentis potest reuelari eius confessio sed hoc fiet dum cedit in bonum pœnitentis, aliàs non congruit v. g. ad communicandum eius confessionem alii peritiori, qui tamen tenebitur ad sigillum, Potest etiam de licentia pœnitentis reuelari complex. à fortiori latro qui v. g. innocentem ducit in aliquo loco occidendum, & declinat in Ecclesiam cum eo, vt confiteatur, potest reuelari de licentia pœnitentis. Potest etiam dexteritas Confessarij adinuenire alium modum de licentia pœnitentis liberandi eundem.

Dico 10. Si Confessarius sciat peccatum aliunde & extra confessionem non tenetur illud celare sub sigillo, cùm iam sciat vt homo. Non tamen potest de eo loqui vt audito in confessione.

Dico 11. Dum Confessarius ex rationabili causa iniungit pœnitenti publicam restitutionem famæ, non censetur reuelare peccatum, cum aliunde sciatur restitutionem famæ esse necessariam. Vnde scias doctrinam Mosc. in Exam. app. tit. 7. q. 9. Si periculum reuelationis, non expedit pœtententiam publicam iniungere etiam pro publico crimine. Nec ad eam potest cogi pœnitens, & satis est, vt docet idem Doctor ex Fern. Si pro publico satisfaciat peccator occultè. Sed verò reuelatio in hoc casu timenda. cùm aliunde sciatur publicum scandalum, non nisi publicè posse tolli. & hâc ratione, excusabantur à fractione sigilli imponentes, antiquis temporibus, pœnitentias publicas secundùm canones, quæ pro publicis & non priuatis delictis imponi poterant. Docet tamen Samuel de Lub. V. Pœn. sub censura S. M. Ecclesiæ, Canones pœnit. nunquam in confessione Sacramentali fuisse seruatos.

DISTIN.

DISTINCTIO LXIX.

De Subjecto Sacramenti Pœnitentiæ.

DIco 1. Complex peccati confessarij est capax absolutionis ab eodem Confessario. Quare, licèt non conueniat vt Sacerdos audiat confessionem mulieris, cum qua peccauit, de illo peccato, tum propter periculum, tum quia minor verecundia, si tamen absolueret absoluta esset. Quod autem Aug. de vera & falsa pœnit. C. 20. dicit. *nullus officio Sacerdotis vti debet, nisi immunis ab illis sit, quæ in alijs iudicat*, intelligendum est secundùm congruitatem non secundùm necessitatem Sacramenti. Ita S. Th, in 4. d. 19. q. 1. a, 3. q. 2. ad 2.

Dico 2. Confessarius sciens malum statum pœnitentis, quem ipse pœnitens ignorat inuincibiliter, si habeat spem emendationis, & possit absque scandalo & graui suo damno pœnitentem à malo statu vindicare, tenetur eum monere. Quia status ille secundùm se est malus, & sicut fieri potest tollendus.

Dixi, *si habeat spem emendationis*, aliàs enim non tenetur. quia talis monitio obesset, & non prodesset. nam iam peccaret pœnitens non materialiter solùm, sed formaliter.

Item dixi, *dum potest absq. graui scandalo*. Quia scandalum, si sit actiuum, potiùs vitandum, quàm status materialis peccati. hæc quoad casus particulares relinquuntur iudicio prudentis.

Quid dicendum de eo, quem Confessarius scit certò peccâsse, & ille tacet? vide d. 58. conc. 5.

Dico 3. Si pœnitens proposuit bis vel ter in alijs confessionibus restituere & non restituit non est absoluendus, quia Confessarius nequit judicare talem habere efficax propositum. Fetn. in præsenti ex D. Ant. Caiet. Sylu. Nau, & Corduba.

Dico 4. Quando pœnitens tenetur deserere occasionem proximam peccandi, quamuis possit Confessarius semel aut bis illum absoluere, antequam defacto deserat, eò quòd speret emendationem, rarò tamen id facere debet. quia experientia docet pœnitentem semel absolutum rarò occasionem relinquere, immo potiùs nouis modis se implicare. Ita suadetur in Sum. Dia. ex communi sententia V. Confessarius quoad examen. Circa concubinarium tamen Confessarius tenetur esse magis rigorosus, quare nec pro prima vice absoluendus. Mosc. p. 5. Element. ad S. Confess. 18. numerat casus in quibus neganda, aut differenda absolutio.

Dices.

Dices. Pœnitentem habere ius ad absolutionem, etiamsi millies concubinam expellere promiserit, dum extraordinaria signa contritionis, & propositum ostendit, ac proinde Confessarius ei absolutionem negare non potest. ℞. Dato id procedere de Confessario vt judice, non tamen vt Medico, qui tenetur adhibere remedia ad cauenda peccata futura, qualis est dilatio absolutionis, quamuis enim contritionis signa & propositum cognoscat, semper tamen iustè timere debet, remansuram occasionem si absolutioné concedat. Sum. Dia. l. c. ex Palao.

Dico 5. Confessarij non debent se admodum difficiles gerere in absoluendis recidiuis, quales sunt, qui in blasphlemias, in iuramenta falsa, &c. frequenter incidunt. Matt. enim 8. interroganti Petro dictum fuit, Non septies, sed septuagesies septies ignoscendum esse fratri peccanti. Nihilominus non est absoluendus pœnitens recidiuans (tanquam non dans nec ostendens sufficiens signum de cætero non peccandi) si nulla emendatio, aut eius inchoatio in eo, post tot confessiones appareret, nulla contra passiones resistentia, sed semper suarum cupiditatum expletio deprehenderetur. Mosc. in Exam, tit. 6, q. 14. V. dicta l. 1. d. 12. conc. 8.

Ad huius euidentiam scias. Quamuis pœnitens non teneatur explicare consuetudinem, vt docet Bonac. de Pœn. q. 5. Sec. 2. punc. 2. cum alijs, nisi hæc oriatur ex occasione proxima, quàm vitare tenetur. potest nihilominus Confessarius ad cognoscendum propositum pœnitentis, illum de consuetudine interrogare, & tenetur respondere, vt decreuit Innoc. XI. damnando propositionem 58. Cùm consuetudo peccandi arguat infirmum propositum.

Dico 6. pœnitenti recidiuanti proponenda sunt remedia. E quibus alia iuuant ne reincidat, alia, postquã reincidit, ne sæpiùs relabatur. primi generis possunt esse hæc 1. Oratio aliqua breuis, v. g. *Deus in adiutorium meum intende.* vel *cor mundum crea in me Deus* vel *fiat Domine cor meum immaculatum.* 2 applicatio mentis ad aliquid, quod pœnitentem remouere possit à peccato, vt consideratio mortis, inferni, gloriæ cœlestis. &c. iuxta propensionem pœnitentis. aliqui enim magis mouentur pœnis quam beneficijs. aspectus alicuius imaginis, v. g. Crucifixi &c. Demum admotio alicuius rei, quæ dolorem inferat carni v. g. candelæ ad digitum &c.

Secundi generis possunt esse hæc 1. recitatio psalmi miserere flexis, vel etiam nudis genibus. 2. deosculatio terræ, quinquies vel pluri-

pluries. 3. Ieiunium sequenti die, vel aquæ potûs in sequenti mensa 4. flagellum vel gestatio cilicij sequenti horâ vel vespere. 5. eleemosyna aliqua. Deniq; vt saltem post tertiam vicem redeat ad confessionem, vt scilicet ratio delicti postulabit. Hæc remedia omnia vel saltem aliqua proponenda pœnitenti, vt ipse assumat aliquod tanquam necessarium. tenetur enim ad aliquod ex prædictis assumendum. Non tamen imponenda sunt cum obligatione, nisi habito priùs suauiter consensu pœnitentis, aliàs potiùs obesse possent, quàm prodesse.

Nonnulla ex his proponi possunt ad eradicandas variorum regnorum in blasphemando vel maledicendo consuetudines, vel etiam suadeat Cõfessarius talibus & similibus consuetudinarijs ad impetrandam à Deo gratiam, saltem ter, dum v. g. surgunt, & pro tota die intentionem formant, inuocationem Nominis IESV & MARIÆ. Notitia talium remediorum pertinet ad prudentiam Confessarij.

DISTINCTIO LXX.

De Clauibus Ecclesiæ.

DIco 1. Clauis Ecclesiæ non aliud est, quàm *potestas ligandi & soluendi quâ Iudex Ecclesiasticus dignos recipere, & indignos excludere debet à regno Cœlorum.* S. Th. q. 17. Supp. a. 2. Quid est clauis Ecclesiæ?

Dico 2. Clauis ratione tantùm differt à charactere Sacerdotali. S. Th. l. c. ad 1. Nam eadem qualitas prout refertur ad corpus Christi verum consecrandum, dicitur character seu potestas consecrandi, & prout refertur ad ligandum vel soluendum fideles dicitur clauis. Quare Christus D. in vltima Cœna contulit Apostolis characterem cum clauibus, quantùm ad substantiam, sed vsum clauium dedit eis Ioan. 20. dicendo. *accipite Spiritum S. quorum remiseritis &c.* Sicut modo datur Sacerdotibus clauis, quantùm ad substantiam cum charactere, in illis verbis, *accipe potestatem offerendi Sacrificium &c.* & postea, quando in fine Missæ displicatur casula, dicitur ijs iam ordinatis, *accipe Spiritum S. &c.* explicatur magis potestas iam data. V. differat à charactere?

Dico 3. Duæ sunt claues in Ecclesia, *vna scientiæ,* quæ non consistit in habitu scientiæ, *sed in authoritate iudicandi de dignitate aut indignitate pœnitentis.* Secunda *potestatis,* quæ consistit *in authoritate pronuntiandi vel non, sententiam absolutionis.* ex S. Th. a. 3. Quot sunt claues in Ecclesia?

Dico 4. Potestas iurisdictionis pro foro externo ad ferendas censuras,

 suras,

suras, & prô foro interno ad absoluendum in foro Pœnitentiæ, non sunt propriè claues. Hanc de la C. in præsenti dicit esse omm. Nam secundum D. Thomam clauis est idem cum charactere, prædictæ autem potestates non sunt idem cum charactere. Nam prima committi potest sæculari baptizato, secunda autem licet supponat characterem, non tamen confertur cum eo, sed postea datur ab Ordinario sine noua consecratione. Vocat quidê eam S. Th. q. 25. Supp. a. 2. ad 1. clauem, sed largè, vnde dicenda conditio applicans, & constituens materiam in quam exerceatur virtus clauis.

DISTINCTIO LXXI.

De Effectibus Pœnitentiæ, vbi etiam de reditu peccatorum per ingratitudinem.

Qui sunt effectus pœnitentiæ?

EX Thomistis P. Labat tres tantùm numerat effectus Pœnitentiæ. 1. Gratia remissiua mortalium, quo reducitur reatus pœnæ æternæ, remanente tamen reatu alicuius pœnæ temporalis, non tamen semper, si sit fortiter feruida contritio pœnitentis; 2. remissio venialium. 3. recuperatio virtutum & meritorum mortificatorum. Bonac. addit irreuocabilitatê peccatorum & obligationem sigilli. Sed has Labat reuocaret, ad remissionem peccatorum.

Quomodo intelligêdû peccata per sequensp ecatum redire?

Quæritur, cum peccata per pœnitentiam verè remittantur, & non tantùm tegantur vt volunt Hæretici, quomodo dicuntur per sequens peccatum redire? ℞. Hoc sensu per ingratitudinem dicuntur redire, inquantum sequens peccatum maius est cæteris paribus, quàm si aliquod nunquã fuisset remissum. Arm. V. ingratitudo. hæc autem ingratitudo, nisi sit notabilis, non est de necessitate explicanda in confessione. idem l. c. ex S. Th. Quatuor autem sunt propter quæ specialiter dicuntur peccata redire, scilicet odium fraternum, apostasia à fide, contemptus confessionis & dolor de pœnitentia habita & continentur sequentibus.

Fratres odit, apostata fit, spernitq; fateri,
Pœnituisse piget. pristina culpa redit.

DISTINCTIO LXXII.

De Indulgentijs.

Quid est indulgentia?

NOta. 1. Indulgentia est: *remissio pœnæ temporalis pro peccatis actualibus debitæ, extra Sacramentum facta, ex thesauri Ecclesiastici dispensatione.* Nomine

mine thesauri veniunt merita Christi Domini. Item intercessiones & satisfactiones Sanctorum, immo vt docet Opat. d. 2. de Ind. q. 2. etiam eorum iustorum, qui postea exciderunt à gratia, & in statu peccati sunt mortui, Hæ satisfactiones debent superare peccata, quales fuerunt Iob. de quibus ipse. *Vtinam appenderentur peccata mea quibus iram merui in statera, & calamitas quam patior, quasi arena maris hæc grauior appareret.* tantùm autem feci mentionem meritorum Christi D. nam actiones Sanctorum quatenus meritoriæ non ingrediuntur thesaurum, Ecclesiæ vt docet P.M. Labat in fine trac. de pœn. cùm vt tales, etiam vltra condignum, præmientur à Deo. Circa ly *extra Sacramentum facta* V. Opat. l. c. q. 1.

Quid per thesaurũ Ecclesiæ intelligitur?

Nota 2. Indulgentia à suffragio distinguitur. Suffragium enim fit pro alio authoritate priuatâ, vel applicando ei suam satisfactionem, vel impetrando vt satisfaciat. Indulgentia verò fit authoritate publicâ, etiam quando per modum solutionis applicatur mortuis. Sicut cùm ex ærario publico soluitur aliquod debitum, fit authoritate publicâ. vbi sciendum. Indulgentiam factam mortuis non esse iudiciariam & sic non esse absolutionem, cùm mortui sint extra iurisdictionem Papæ. Sed tantùm esse solutionem & ad instar suffragij Vide Opat, l. c. q. 3.

Quæ differẽtia inter indulgentiam & suffragiũ?

Distinguitur etiam Indulgentia, intellige plenaria, à Iubilæo, sed accidentaliter, in quantum Iubilæum superaddit potestatem à reseruatis & commutandi vota, licèt non omnia, &c, plena verò, plenior & plenissima distinctione tantùm nominis gaudent. Opat. d. 4. q. 3. ex M. Cano. Victoria & Soto. vnde plenior & plenissima, exagerationem tantùm denotat.

Quæ differẽtia inter indulgentiam & Iubilæũ?

Quæ differẽtia inter plenariam, pleniorem, & plenissimam?

Dico 1. Indulgentiam concedere possunt, Papa, Cardinales, Episcopi & Legati Pontificis. Papa quidem iure diuino plenarias, perpetuas & per totum orbem. Reliqui, authoritate Papæ, 40. dierũ (præter Cardinales, qui concedere possunt 100. dierum) temporaneas (præter Legatum, qui concedere potest perpetuas) & vnus quisque ex his in sua diœcesi, legatione, & prouincia. Sum. Dia. V. Indulg. Concedit tamen Episcopus in consecratione Ecclesiæ vnum annum pro illo die tantùm, & non anniuersario. Pro quo 40. dies tantùm conceduntur.

Quis cõcedit indulgẽtias?

Dico 2 Capitulum sede vacante, Prælati inferiores Episcopo, etiam Episcopali iurisdictione gaudentes indulgentias concedere non possunt. quia id nullo iure, vel saltem consensu Pontificis tacito pro-

 bari

bari nequit. Concilium generale absque speciali concessione Papæ non potest dare plenarias, nisi sede vacante vt aliqui apud Bonac. in præsenti punc. 3. docent. Et sic Prælati Regularium, etsi possint applicare sacrificia, & satisfactiones subditorum cui velint antequã fiant, vel dum fiunt, sed non possunt illa iam facta extrahere à Thesauro Ecclesiæ & alteri applicare, sicut nec illud potest qui ea obtulit. dela Cruz & Samuel de Lub. in præsenti & patet ex conclus. Nec audiendus Viuallus in Candelabro de Indulgenijs, num. 6. tenet. quòd omnes Parochi, atque etiam simplices Sacerdotes, modò sint ab Ordinario approbati possint ministrando Sacram. Pœnitentiæ concedere indulgentias. solum enim vt ait citatum Academiæ Crac. lumen Opatouius d. 3. possunt minuere sacramentales pœnitentias iniunctas vel iniungendas, pijs ex hortationibus, augendo in illis dolorem & contritionem. Immo vt refert citatus Doctor, totum illud Cap. ex Cand. iussu Clementis VIII. expunctum est.

Dico 3. Episcopus non potest largiri indulgentias defunctis. patet ex vsu & praxi Ecclesiæ. quæ est optima interpres legum, nunquam enim leguntur Episcopi defunctis largiti fuisse indulgentias. Opat l. c. ex D. Bonau. & Nau.

Quæ requiruntur vt indulgentia valeat?

Dico 4. Quatuor requiruntur vt indulgentia valeat 1. Causa rationabilis. 2. Authoritas dantis; 3. vt recipiens sit in statu gratiæ. 4. opus aliquod particulare per quod applicatur singulis indulgentia.

Ad conclusionis euidentiam scias, licèt causa indulgentiarum non debeat esse adæquata effectui, hoc est remissioni pœnarum, aliàs non esset indulgentia sed commutatio, debet tamen esse proportionata. Vnde sicut indulgentiæ sine causa concessæ non sunt validæ, ita concessa magna sine magna causa non valet: Opat. d. 5. q. 3. ex B. Alb. M. Adriano, Augustino de Ancona, Caiet. Soto &c. & probat ex Bullis Summ. Pontific.]

Et sic non sufficit causa tantùm pia, qualis esset si Papa omnibus decedentibus in gratia daret indulgentiam plenariam, sic enim nullus ingrederetur purgatorium. Labat. Causa sufficiens iudicatur à Fernandez in præs. §. 6. affectus misericordiæ erga animas vt liberentur à pœnis purgatorij. Nec contrariatur sententiæ P. Labat S. Th. dum in 4. d. 20. q. 4. a. 3. dicit, quantitatem effectus indulgentiæ non commensurari quantitati seu grauitati causæ. Nam S. D. solùm negat causam indulgentiæ debere esse adæquatam effectui indulgentiæ & non negat debere esse proportionatam.

Dices

Dices tamen, sæpè indulgentiæ plenariæ conceduntur ex leui causa, videatur non esse proportio v. g. dum Papa celebrans in die Paschæ, & benedicit populo, concedit indulgentiam plenariam astãtibus ad fores Ecclesiæ S. Petri. ℞. ex Opat. indulgentiam plenariam non dari ex causa leui. Et quamuis adstare ad fores Ecclesiæ, videatur opus in se consideratum esse leue, consideratis tamen circumstantijs est causa grauis & iusta. Quia magnitudo causæ non tam ex opere, quam ex fine consideranda. Vnde assistentia populi ad fores Ecclesiæ S. Petri, in quantum est medium ad protestandam fidem, quam habet erga Vicarium Christi, est causa proportionata ad obtinendam indulgentiam plenariam. Sed quid, quando Pontifex putat causam sufficientem & non est? ℞. ratam haberi à Christo D. & sic obtinetur indulgentia. Nam secundùm axioma Theologorum. *claue non errante semper subsequitur solutio, seu apertio cæli*, quando autem prudenter fit dispensatio, clauis non errat, & sic consequitur effectum. Scias etiam ad intelligentiam tertij requisiti, vt quis lucretur indulgentiam, sufficit vltimum opus esse in gratia. Opaton. d. 6. q. 2, cum Soto.

Dico 5. Quando conceditur indulgentia mille annorum, non debet intelligi, quòd per indulgentiam relaxetur, pœna mille annis debita in purgatorio, sed pœna mille annis debita in hac vita licèt enim tam diu non viuamus, talem tamen pœnam ob multudinem peccatorum mortalium facilè incurrimus, cùm iuxta canones pœnit. peccatorum. publico debeatur pœna 7. annorum, communiter, & grauiori, plurium.

Quæritur.

V. aliquæ animæ detineantur in purgatorio ad diem iudicii?

RESpondet Florus Magister, Ord. S. Benedicti, in expositione Missæ. *Vel vsq; ad diem iudicij longâ examinatione à vitiorum sorde mundantur, vel certe priùs amicorum fidelium precibus &c. pœnis absoluti, & ipsi ad Beatorum perueniunt requiem.* V, aliquæ animæ detineantur in purgatorio ad diem iudicij?

Dico 6. Si es in gratia potes applicare tuam satisfactionem alijs in gratia existentibus, etiam defunctis. Non tamen indulgentiam, nisi tibi à Papa concedatur. Cùm dispensatio Thesauri Ecclesiæ ad Papam pertineat. S. Th. in Supp. q. 27. a. 3. ad 2.

Dico 7. Ad lucrandam indulgentiam sufficit ponere opus præ-

scriptum, sicut sufficit in præceptis. Vnde qui inscriptus Confraternitati recitat Rosarium, ignorans quod habeat annexam indulgentiam, adhuc eam lucrátur. Gab. à S. Vinc. cum Diana, Portello, Sanctarello, Layman, Salas & Villalobos. Quia in formulis indulgentiarum præscribitur opus absq; vlla intentionis determinatione. Securiùs tamen habere intentionem saltem virtualem, vt cùm mane in communi operum directione quis habet intentionem lucrandi omnes indulgentias cuilibet operi annexas.

Dico 8. Per indulgentiam liberatur homo ab onere implendi pœnitentiam impositam à Confessario. vt si Confessarius imposuit jeiunium 40. dierum, liberatur per indulgentiam 40. dierum. Si jeiunium annuum singulis sextis feriis per indulgentiam 52. dierum Sum. Dia. referens comm. Ex quo patet, posse Confessarium imponere paruam pœnitentiam pœnitenti dicenti preces habentes annexam indulgentiam.

Dico 9. Indulgentia concessa huic in indiuiduo v. g. Rosario, non amittitur quando cordula frangitur, vel vetus renouatur. Quia cordæ variatio non mutat moraliter Rosarium. Medalia etiam non amittit indulgentiam si pars superior frangatur, &aliud foramen fiat, quia adhuc deseruit ad vsum priorem. Crux tamen amittit indulgentiã, quando crucis formam perdit. Gab. à S. Vinc. V. indulg. quoad omnes partes. Quòd si partes crucis resoluerentur, & colligarentur, crux adhuc pro indulgentia seruiret.

Dico 10. Is qui semel Indulgentiam plenariam obtinuit, si post obtentam in peccatum labatur, potest eodem die etiam decies faciendo facienda eandem lucrari. Opat d. 7. q. 4.

Dico 11. Dato casu quod fiat reuocatio Romæ indulgentiarum, non statim extinguuntur donec sufficienter innotescat. Opat. I c. cum comm. Vnde infert, si quis bonâ fide ignoraret de reuocatione, & uigore indulgentiarum à reseruatis absolueretur, absolutio esset valida.

Dico 12. Quamuis lucrans per modum absolutionis & sententiæ indulgentiam, debeat esse baptizatus, cùm debeat esse Ecclesiæ subditus, secus qui lucratur per modum suffragij, & sic catechumenus eam lucratur, sicut & mortui? Labat in præsenti.

Dico 13. Vt quis lucretur indulgentiam pro defunctis, non est necesse vt sit in gratia. Quia in tali casu præscribitur opus vt conditio, quâ positâ ab Ecclesia applicantur Christi & SS. satisfactiones anima-

animabus purgatorij S. Th. opus 63. C. 2 Scias Indulgentias defunctis applicatas, non habere effectum omninò infallibilem, quia iudex non tenetur acceptare pœnæ commutationem, nisi se suâ promissione adstrinxerit. Vnde fidelium vsus est, replicare indulgentias plenarias pro eodem defuncto.

QVÆSITUM

Quid nomine Carenæ, Septenæ & Quadragenæ veniat? Hæ enim in concessione indulgentiarum aliquando exprimuntur.

℟. Carena significat pœnitentiam quadraginta dierum in pane & aqua cum aliqua alia pœnitentia septem v. g. annorum. Dicitur autem Carena, vel per syncopen quasi quarentena, vel potiùs à carendo cibis. Vnde quando in indulgentia conceditur vna Carena; remittitur tanta pœna in purgatorio quanta ex vi illius pœnitentiæ remitti poterat. Septena significat pœnitentiam septem annorum, v. g. jejunium omnibus sextis ferijs intra septem annos, vel quid simile. Quadragena significat tempus pœnitentiæ, quadragesimæ persimile, quod quadraginta dierum numerum concludit. Opat. l. c. q. 4. quoad omnes partes. Quid nomine Carenæ septenæ & Quadragenæ?

DISTINCTIO LXXIII.

De Iubilæo.

NOta. *Iubilæus seu Iubilæum est indulgentia plenaria, cum alijs gratijs in Breui expressis authoritate Apostolicâ concessa his qui conditiones adimpleuerint.* Dum datur statuto tempore finis est honoratio Apostolorum Petri & Pauli, per visitationem Basilicarum eorum. 2. reuerentia Sedis Apostolicæ. 3. vt fideles in fide confirmentur, & charitate accendantùr visitando martyrum sepulchra. Dum datur initio Pontificatûs, finis est impetratio diuini auxilij pro tanto munere. Quando datur tempore cuiuscunq; necessitatis Ecclesiæ, finis est imploratio misericordiæ, & hi fines sunt vltimi vt finis vltimus hic habet locum, nam finis proximus est remotio totius pœnæ temporalis. Conditiones ad consequendum jubilæum regulariter sex numerantur. Scilicet processio, vel Ecclesiæ visitatio. 2. oratio. 3. jejunium. 4. eleemosyna. 5. confessio. 6. communio. Quæ definitio Iubilæi? Qui finis? Quotuplex finis iubilæi? Quæ conditiones ad consequendum?

Dico 1. Opera ad consequendum iubilæum præscripta, possunt præstari intra duas hebdomadas. Naldus V. Indulg. affirmans Sacram

cram Pœnitentiariam Romanam ita declarâsse. Sed ieiunia complenda intra eandem hebdomadam. Quia scopus Pontificis est vt caro ieiuniis maceretur, ad quem magis faciunt ieiunia vnita. immo hæc implenda diebus præscriptis.

Dico 2. Opera præscripta possunt impleri in duobus locis, modò in vtroq; sit iubilæum. Et qui in sua patria lucrari negligit, alibi lucrari potest.

Dico 3. Opera præscripta possunt impleri per opera aliàs debita, & sic sufficit dare eleemosynam extremè egenti. Et quandoq; solet jubilæum publicari tempore paschali. docet tamen Moscicensis in Exam. approb. tit. 13. q. 6. communionem tunc sumendam à Parocho, vel ab alio de huius licentia.

Dico 4. Si indeterminatè præscribatur Ecclesiarum visitatio, oratio & eleemosyna, sufficit hæc semel præstare, idq; quandoq; etiam die Dominico ante vel post communionem. Si Episcopus deputaret plures Ecclesias in ciuitate, quàm Papa in Vrbe, tunc sufficit quod Papa deputauit. quia Episcopus nequit onerare priuilegium Papæ. Si verò Episcopus deputaret pauciores, aut vnam, hæc sufficeret. Summa Dianæ. Et sufficit visitare Ecclesiam de foris, si præ multitudine non detur ingressus. Nam nomine Ecclesiæ venit cœmeterium. cùm in fauorabilibus verba latè explicanda. Sufficit etiam si in Iubilæo dicatur, vt aliquot altaria in certis Ecclesijs visitentur, ad illa, se, orando, conuertere ex eodem loco. Samuel de Lub. p. 1. V. iub.

Dico 5. Si quis daret nummos famulo pro eleemosyna facienda, & famulus non præberet, vel vltra tempus præscriptũ differret, lucraretur Iubilæum. Si quis etiam eleemosynam certò die præscriptam per inaduertentiam ad Sabathum differret & tunc maiorem daret lucraretur Iubilæum, ex tacita intentione Papæ. Quæ ratio applicanda primæ parti conclusionis. Eleemosyna danda est pro arbitrio & non emensuranda Mosc. l. c. & alij.

Dico 6. Probabile est omittentem confessionem, eò quòd non habeat mortalia, consequi iubilæum. Quia vel tantùm requiritur vt conditio, vel si requiritur vt opus iniunctum, intelligitur, si adsint mortalia. Quando in Breui dicitur vt infra hebdomadam confiteamur, & die Dominicâ communicemus, confiteri possumus die Dominicâ, quia hoc consilium censetur, & idem, si vtrumque præstemus infra hedbomadam.

Dico

Dico 7. Pueris non valentibus secundum ætatem communicare, commutanda communio in aliud opus, & idem de eo, qui vltimâ die Iubilæi inaduertenter bibit.

Dico 8. Confessariis Claustralium perpetuò ibi degentium, incarceratorum captiuorum, infirmorum non valentium requisita implere, committitur, vt possint omnia & singula, in alia pietatis opera commutare, vel in aliud proximum tempus differre. Quoad itinerantes autem, commutatio Confessariis non committitur, sed ordinatur vt peracto itinere requisita exequantur.

Dico 9. Confessarius non solùm commutare potest opera omissa ex legitima causa, sed etiam omissa ex malitia, Et sic si quis vltimo die dolens, quod conditiones non impleuerit, petat sibi in alia opera commutari, vel tempus prorogari, potest Confessarius id præstare. In tali casu docet Mosc. Samuel de Lub & alij, dandam absolutionem à censuris, tollendam reseruationem & commutanda vota intra tempus iubilæi, tollendam inquam reseruationem, non dandam absolutionem. quia hic casus non est tantæ necessitatis, vt liceat dimidiare Sacramentalem absolutionem. Potest etiam Confessarius tempus prorogare, si pœnitens iudicatur mansurus in proxima occasione.

Dico 10. Si in Iubilæo sermo est de Confessario approbato ab Ordinario & non additur, Loci, Regulares ad lucrandum Iubilæum confiteri possunt approbato tantùm à proprio Prælato. quia hic est eorum Ordinarius. Secus dum sermo est de approbato ab Ordinario loci. Lezana. Aliqui tamen dicunt etiam in hoc casu Regulares confiteri posse approbato tantùm, à proprio Prælato. Quia prædicta verba accipienda cum expositione accommoda, vt si agatur de sæcularibus necessariò eligendus approbatus ab Episcopo. Hæc etiam procedunt de Monialibus Regularibus subiectis. Moniales enim tempore Iubilæi etiam gaudent priuilegio eligendi Confessarium. Nec constat S. Congregationem oppositum declarasse.

Dico 11. Quando in jubilæo expresè conceditur facultas absoluendi ab omnibus reseruatis Papæ, censetur etiam concedi tam à casibus quàm censuris Episcopo reseruatis. Zanardus p. 1. C. 21. q. 34. Non enim credibile Summum Pontificem in tam extraordinario priuilegio velle excipere casus & censuras Episcopales. Nec per hoc contradico decreto Clem. VIII. insinuato d. 66. conc. 6. Sed an censeatur concedi facultas absoluendi ab hæresi? V. d. 64. conc. 14

Dico 12. Si quis tempore ad lucrandum jubilæum electo aliquoties inciderit in casum reseruatum, toties poterit absolui, durante tali tempore. Nec ad hoc exigitur idem Confessarius, sed potest fieri recursus ad diuersos.

Dico 13. Qui tempore jubilæi obtinuit absolutionem reseruatorum & commutationem votorum animo lucrandi jubilæum, quod postea suâ culpâ non lucratur, non propterea reincidit in reseruata & vota. Moscic. l. c. quia non fuit absolutus ad reincidentiam. id enim nec habetur in diplomate, nec Confessarius absoluere potest sub conditione de futuro, id est, si lucraberis jubilæum, quia absolutio debet esse absoluta, talis tamen peccat grauiter vt probat Moscic. Adde, si talis obliuiscatur in confessione reseruatorum, tollitur reseruatio, & potest post jubilæum absolui per Confessarium, quàmuis non priuilegiatum. V. d. 62 conc. 5.

Dico 14. Non oportet omnia opera jubilæi fieri in gratia, sed sufficit esse in gratia in vltimo instanti in quo indulgentia applicatur. Immo si quis indulgentiam propter obicem non lucratur, probabile est obtenturum deinde recedente obice.

Dico 15. Absolutio à Censura virtute jubilæi data si parti satisfactum, valet, &c. etiam in foro externo vt probat dela C. l. 2. de statu Relig. C. 7. d. 1. aliàs tantùm in foro Pœnitentiæ, quàmuis recipiens sit denuntiatus nisi tales excipiantur.

Dico 16. Nomine censuræ virtute jubilæi absolubilis venit irregularitas ex delicto proueniens. quia est censura, ex Corneio 3. p. tr. 5. d. 2. diff. 2. V. quæ docentur de Censuris.

Dico 17. Qui vna hebdomadâ lucratus est jubilæum, iam secundâ nequit hoc lucrari. probat Opat. d. 8. de indulg. tùm authoritate D. Thomæ, tum ratione. idem docet Mosc. l. c. cum multis alijs. Oppositum docet Henriq. Benzonius, Molfesius & alij, & ad declarationem Clem. XIII. & S. Congregationis respondent.

Dico 18. Non suspenduntur per annum sanctum indulgentiæ pro animabus purgatorij, secundùm Dianam & Mart: Carillo. Nec quæ conceduntur viuis vt applicentur mortuis, nec in articulo mortis, secundùm Layman & alios. Nec concessæ Ecclesijs Vrbis Romæ, secundùm Rodriq. & alios Commutationem votorum vide in tractatu super decalogum. Vide etiam, si placet, Mosc. l. c. q. 9. 10. & 11.

DISTINCTIO LXXIV.

Proponitur interrogatorium pro confessionibus longioris temporis.

COnfessarius ad initium interroget. 1. tempus vltimæ confessionis. 2. an impleuerit pœnitentiam? 3. an peccata præcogitauerit? 4. statum an coniugatus, an solutus an mercator? &c. tandem circa Io Præcepta. Circa primum interroget de peccatis fidei, spei, charitati & religioni oppositis.

1. V. in aliquo articulo fidei dubitauerit? vel v. oppositum senserit, & id signo externo expresserit? aliàs enim non incurrit excommunicationem, nec casum reseruatum. Nota. Qui cum pertinacia dubitat, ita vt non sit paratus corrigi, est hæreticus, vt colligitur ex C. de Summa Trin. vbi censetur hæreticus dubitans animam rationalem esse corporis formam. Qui autem dubitat & est paratus corrigi, licèt dubitet ex ignorantia crassa, & peccet mort. non tamen censetur hæreticus, vt docet M Cano & Bannez apud Sousam.

Quæ tenetur quilibet Christianu scire?

Interroget V. sciat communiora mysteria fidei? tenetur autem quilibet Christianus credere Deum esse, & remuneratorem esse. Mysterium SS Trinitatis, Incarnationis & Redemptionis. Incarnationem Verbi Diuini in vtero B. V. M. factam. Beatam Mariam esse Virginem, esse Matrem Dei. Tria ex septem Sacramentis. scilicet, Baptismum, Eucharistiam, & Pœnitentiam. reliqua tunc quando recipit. Præcepta Decalogi. Præcepta communia Ecclesiæ, maximè confessionis & communionis annuæ. Immortalitatem animæ. Peccatum Originale. necessitatem gratiæ. Suadeat pœnitenti, vt symbolum Apostolorum, Decalogum, Orationem Dominicam, & Aue MARIA memoriâ teneat, sed sufficit, quoad Orationem Dominicam scire eius summam, scilicet omnia à Deo esse petenda. sufficit etiam quoad symbolum, Sacramenta, Decalogum & Ecclesiæ præcepta, quòd interrogatus de contentis, sciat respondere.

2. V. desperauerit; de bonitate DEI præsumpserit, dicendo, Deus bonus, dabit vitam æternam, licèt in hoc statu (intellige malo) perseuerabo. dicendo, peccabo, parcet Deus, bonus enim est.

3. V. Deum odio habuerit? ob legem datam, vel pœnam inferni impositam, &c. V. inimicitiam erga proximum fouerit? inimico signa amicitiæ omnibus communia, negauerit? iniuriam non remiserit; nec pacem petierit? V. Eleemosynam in extrema vel graui ne-

cessitate constituto dederit? Proximum fraternè correxerit? suppositâ spe emendationis & opportunitate temporis.

4. V Aliquando orauerit? præcipuè in graui tentatione, tempore necessitatis publicæ v. g. belli &c. Sacrilegium commiserit? in locis, rebus sacris, v. g. imagines conculcando, reliquias spernendo &c. in personis sacris, eas lædendo. blasphemauerit, & quomodo? V. locum vanis obseruantijs dederit? committitur autem vana obseruantia, dum adhibentur aliqua nec ex se nec à Deo ordinata ad determinatum effectum. Quòd si hæc sint ad nocendum, committitur maleficium. Includitur etiam in similibus superstitionibus saltem implicitum cum dæmone pactum, cùm assumantur res, nec à Deo, nec à natura ordinatæ.

Præcipuè sequentes circa vanas obseruantias examinentur. 1. Pastores, qui varia obseruant, vt gregem ab incommodis tueantur. 2. Fabri ferrarij, qui circa equos sanandos, vtuntur mediis ad id non ordinatis. Quo reuocatur consuetudo quâ iumentis vena aperitur die alicui Sancto dedicato. Móscic. in Exam. approb. tit. 14 q. 4. 3. Rustici, qui ad sananda pecora vanis obseruantijs vtuntur. vel ad vetulas id practicantes recurrunt. 4. obstetrices, quæ circa parturientes vanas v. g. adhibent orationes 5. Milites, sacra nomina vel orationes deferentes, ad certitudinem, quòd in bello non sint vulnerandi &c. dixi, *ad certitudinem.* nam si solùm habeatur respectus ad Deū, à quo humiliter effectus speratur, non est superstitio.

Magi & sagæ examinentur, cur explicitum cum dæmone pactum inierint. 2. de apostasia, idololatria & hæresi. solent enim abnegare Christum, &c. cum certo contemptu externo, qui explicetur. renunciant Sacramentis. habent dæmonem pro Deo vel sancto, nec damnatum putant, & sic nec sequaces damnandos. 3. de blasphemijs in Deum & Sanctos. 4. de Sacrilegijs, abutuntur enim rebus sacris, v. g. aquâ benedictâ, Eucharistiâ &c. 5. de commixtione cum dæmone. 6 de damnis illatis. tandem de variis superstitionibus.

Circa secundum, de peccatis juramento & voto oppositis.
1. V mendaciter jurauerit? videat Confessarius an talia iuramenta sint ex praua consuetudine. si sic, procedat secundum dicta d. 69. conc. 5. & 6. V. jurauerit facere quod malum, vel non facere quod bonum? V. jurauerit, sine causa, licèt in re vera? Nota. juramenta cum mendacio, licèt in re parua, esse mortalia. quia etiam in re leui falsa, Deum adducere vt testem, grandis irreuerentia est, juramenta

menta autem in re vera ſed ſine neceſſitate, tantùm ſunt venialia. immo & contra iuſtitiam in re leui, v. g. juro, furabor groſſum. 2. V. tardus fuerit in voto implendo? fregerit? videat Confeſſarius, an poſſit diſpenſare, vel ſaltem commutare.

Circa tertium. V. miſſam die feſto audierit? tempore miſſæ per notabile tempus garriuerit? de quo maximè pueri & aulici examinandi. die feſto opus ſeruile exercuerit, vel alij in hoc cauſa fuerit? Nota aliquos docere, laborantem per duas horas non peccare mortaliter. V. certis diebus à cibis vetitis abſtinuerit? in quadrageſimâ & vigilijs ieiunauerit? ſemel in anno confeſſus? in Paſchate communicauerit? decimas dederit?

Circa quartum. V. filij parentibus obedientes fuerint? in neceſſitatibus ſuccurrerint? reuerentiam præſtiterint? mortem v. g. optando, non maledixerint non percuſſerint? eodem modo interrogandi diſcipuli reſpectu magiſtrorum, & famuli reſpectu dominorum.

Parentes filijs V. bonam educationem dederint? præcipuè quoad ſalutem animæ, malè viuere non permiſerint? malum exemplum non dederint? Eodem modo interrogentur magiſtri reſpectu diſcipulorum, & domini reſpectu famulorum, & ſubditorum V. Moſc. loco citando. de pecc. Dominorum. V. Vxor in ſpectantibus ad gubernationem domûs, Viro obediens fuerit? ex bonis mariti aliquid notabile contra eius voluntatem, ad diſpenſandum ſecundùm ſuum arbitrium, acceperit? Quia nec eleemoſynam dare poteſt ex bonis mariti, niſi res parui momenti, & niſi in ſpem veriſimilem ratihabitionis illius. Moſc. p. 8. Element. art. 22. de pecc. coniugatorũ. Quòd ſi maritus eſſet prodigus, licitè poſſet vxor accipere aliqua, vt in neceſſitate domui prouideat. nec teneretur marito præcipienti tradere quæ habet. Similiter ſi maritus eſſet adeò tenax vt in neceſſarijs vxoris & domûs ſecundùm conditionem eius deeſſet, poſſet vxor idem facere. V. blaſphemiarum vel maledictionum cauſa fuerit.

Maritus V. Vxorem iniurijs affecerit? percuſſerit? occaſio blaſphemiarum vel maledictionum cauſa fuerit.

Circa quintum. V. non occiderit? vulnerauerit? torſerit? mater infantem in lecto oppreſſerit? abortûs cauſa fuerit? pro ſterilitate aliquid fecerit? vel ad ſupradicta, hæc, vel alius cooperatus, vno ex nouem modis, ſupra ſeptimum præceptum recenſendis. Cauſa peccati, ſcandalizando, fuerit? ad peccatum induxerit? graue malum ſibi aut alijs. v. g. morbum, mortem, dæmonem &c. ex animo

 optaue-

optauerit? Nota ex Arm. V. maledictio. maledicere creaturæ irrationali relatæ ad aliquod malum quemadmodum Iob maledixit diei suæ, non est peccatum nisi ex impatientia fiat. V. de morte v. g. Patris, fratris, ob hæreditatem, gauisus? de aliorum prosperitate doluerit? graues minas, cum intentione nocendi, verba grauiter iniuriosa, protulerit?

Circa sextum. De verbis inhonestis, cantilenis turpibus. Nota verba inhonesta si ex scurrilitate tantùm proferantur, non sunt mortalia, nisi sint excessiuè turpia. secus si sit complacentia. Item de aspectibus, osculis, tactibus libidinosis, explicando circumstantiam solutæ, maritatæ &c. V. cognouerit fœminam? & hæc, an soluta, virgo, maritata, consanguinea, sacra fuerit? pollutionem procurauerit & de quali tunc cogitauerit? Nota ex nonnullis contra Toletum, pollutionem in somno incœptam non tenemur in vigilia sub p. m. reprimere, modò absit periculum consensûs. Supposito quòd amore turpi alicuius fœminæ exarserit, eamq; concupierit, quæratur, quàm diu in hoc prauo affectu durauerit V. peruenerit ad verba turpia, literas amatorias, tactus &c? V. ornatu, musicâ & alijs vsus animo prouocandi ad peccatum? V. de peccato carnis, vel de aliqua turpitudine se iactauerit? de quo interrogandi, petulantem conuersationem ducentes. Coniugatus, V. petierit debitum cum periculo abortûs. vel cum periculo effundendi semen extra vas? V. fuerint oscula &c. cum simili periculo? V. semen effusum, ne proles sequatur? Nota circa primum, incurri excommunicationem, si fœtus sit animatus & abortus præuisus.

Circa septimum. V. graue damnum intulerit? furatus in notabili quantitate? V. jussus in præcedenti confessione, restituerit? circa quem vide dist. 69. conc. 3. In emptione, venditione, circa rem, pretium, pondus, mensuram, numerum. defraudauerit? rem alienam, quam saltem putauit esse talem emerit? vsuras acceperit? eò quòd pecuniam mutuò dederit. 2. quòd emptionem anticipauerit. 3. quod solutionem expectauerit. V. in ludo defraudauerit? Rustici V. in syluis & pascuis nocuerint? interroga etiam de cooperatione circa prædicta. hæc autem fit nouem sequentibus modis, per hos versus expressis.

Iussio, consilium, consensus, palpo, recursus,
Participans, mutus, non obstans, non manifestans

id est præcipiendo, consilium dando, consentiendo & ratum habendo,

do, siue ante siue post factum, laudando factum, vel vt fiat, defendendo & prabendo recursum ad se, habendo partem v. g. dando auxilium, non præmouendo, non defendendo, non manifestando malefactorem.

Circa octauum. V. cum graui damno proximi mentitus ? in re graui detraxerit ? & exprimendum, V. mentiendo, vel verum occultum manifestando. Nam si verum publicum de aliquo etiam in re graui dicitur, non peccatur. V. aliorum dicta animo infamandi retulerit ? Nam si retulit aliorum dicta non animo infamandi, nec asseuerando proveris, interea præter intentionem secuta infamia, non est obligatio ad restitutionem, nisi posset sine graui incommodo. Interea suadendum pœnitentibus, vt à tali modo referendi aliorum dicta abstineant, cùm facilè euenire possit læsio famæ, maximè quando refertur dictum alicuius viri grauis, tali enim dicto facilè creditur. V. audiendo cooperatus fuerit infamatori ? quod fit quando complacemus de dictis infamatoris. Si infamator per talem complacentiam excitatur ad infamandum, tunc & audiens obligatur ad restitutionem famæ. V. secretum reuelauerit ? contumelias in re graui protulerit ? differt contumelia à detractione. quòd hæc fiat in absentia, illa in præsentia. V. temerè iudicauerit ? inimicitias per susurrationem seminauerit ?

Circa nonum, V. aliquid eorum, quæ sexto præcepto prohibentur, concupierit ? v g. V. cogitationibus venereis consensum præbuerit ? & an hæ fuerint cum affectu ad peccandum, an verò tantùm fuerit delectatio de obiecto turpi ? nam si non est affectus ad peccandum, sed tantùm delectatio circa obiectum, dicitùr cogitatio morosa, secundùm omnes p. m. secundùm aliquos tamen non tenemur personæ qualitatem explicare an scilicet fuerit soluta uel maritata, sicut tenemur si sit cogitatio cum affectu ad opus.

Circa decimum. V. aliquid eorum quæ 7mo. pracepto prohibenbentur. concupierit ? Si fusius exigis interrogatorium, V. Mosc p. 8. Element ad sacras Confess. vbi de peccatis contra virtutes Theologicas contra Decalogum, contra præcepta Ecclesiæ. de 7. pecc: capitalibus. de pecc. per 5. sensus corporis. de peccatis contra Spiritum S. de pecc. in cœlum clamantibus. de pecc. contra opera misericordiæ, de pecc. contra 7. Sacramenta. de pecc. alienis, de peccatis diuersorum statuum.

Vnum quantum ad nostrum intentum attentis nonnullis regionibus,

bus, haud omittas, scilicet de ebrietate. vbi nota. quando videtur quòd domus giret, ebrietas talis, adhuc non est p. m. sed graue veniale. Arm. ex S. Thoma & Caiet. quia ad ebrietatem, quæ sit p. m. requiritur rationis obumbratio seu alienatio mentis.

DISTINCTIO LXXV.

Expenditur prædictum interrogatorium.

1. Prædictum interrogatorium seruit pro pœnitentibus qui per longum tempus nō confessi. Qui fecerunt confessiones inualidas. pro audiendis hæreticis vel schismaticis nouiter conuersis. Supposito quòd hi expeditè non confiteantur, vt faciunt rudes, pro quibus etiam hoc seruit, licet non sint ex prædictis. Seruit etiam, dum aliquis confitetur peccatum, quomodo circa alia tali peccato annexa interrogandus v. g. peccauit luxuriâ, interrogandus de annexis huic peccato, de quibus supra.

2. Pro confessionibus breuioribus eligat prudens Confessarius communiora. v. g. circa superstitiones, juramenta. missarum auditionem. labores die festo. Circa contentiones, v. g. inter vxorem & maritum. inimicitias. Verba grauiter iniuriosa. Circa imprecationes grauis mali sibi vel alijs, v. g. mortis, dæmonis, fulminis, morbi caduci &c ex corde. Circa verba turpia, cantilenas, aspectus libidinosos, oscula, tactus, cogitationes cum consensu, pollutiones. Circa nocumenta. præcipuè interroget rusticos de nocumentis in pascuis & syluis. Circa detractiones, susurrationes, ebrietatem. alia addendo vel dicta omittendo, attentâ personarum qualitate.

3. Permittendum est pœnitenti vt dicat peccata etiam crasso modo, deinde Confessarius interroget, quæ omissa creduntur. Ita suadet Caiet. Si Confessarius metuit obliuionem circa interrogationem necessariâ, tunc suaui modo interrumpatur confessio, ne pœnitens turbatus alicuius obliuiscatur. Si pœnitens scripta habeat peccata statim interrogari potest, dum in explicanda circumstantia deficit.

4. Pœnitens primò interrogandus in genere, deinde in specie. v. g. an peccauerit luxuriâ, priusquam interrogetur an cum marita. Si in genere culpam non agnoscit, in specie non molestetur. Ita suadet Armilla.

5. Veniens cum peccato carnis aliquoties commisso interrogandus an maneat in eadem domo cum complice. si sic, & judicatur oc-

casio proxima, differatur absolutio, secundùm dicta d. 69. conc. 4. Si judicatur, non esse occasionem proximam, eò quòd vna vel altera vice factum, & alias firmiter proponit, pro prima vice absoluatur, pro secunda vice, secundùm N. Salazar, differatur absolutio, nisi inter reincidentiam notabile interueniat tempus.

6. Dum venit, qui propter reticentiam, fecit confessiones inualidas, consequenter eas repetere tenetur, si non sit paratus ad repetendas, datâ suaui monitione, dicendum ei, vt præparatâ, conscientiâ, reuertatur. Difficilè enim vt de præteritis, tam citò recolligatur. Item difficile, præteritas confessiones per examen à Confessario suppleri. Aliunde etiam scitur, non nisi in magna necessitate confessionem dimidiandam. Inter alia instruendus Pœnitens, quoties peccatum reticuit, item quoties sic communicaùit tot sacrilegia commisit.

7. Dum simpliciores audiuntur, qui reticuérunt in præcedentibus p. m. non tam facilè dimittendi vt alij. Quia cum illi eadem fere peccata confiteantur prætetitæ confessiones possunt per diligens examen Confessarij suppleri. Si tamen sic Confessarius judicat. aliàs esset procedendum vt supra. Sicut etiam si à longo tempore fuit reticentia peccati, quàmuis in homine simpliciori.

8. Dum pœnitens est difficilis in explicando numero, doceatur in peccatis mortalibus necessariò secundùm posse exprimendum numerum. aliàs Confessio non esset integra, & inter duo mala minus eligendo Confessarius tenetur sub p. m. potius pœnitenté sine absolutione dimittere, quàm non dicto secundùm posse numero in peccatis mortalibus, absoluere. Dixi in peccatis mortalibus, in venialibus enim vel mortalibus iam benè confessis non necessariò numerus explicatur, Confessarius tamen hunc defectum potest supplere per examen. v. g. interrogando V. qualibet septimanâ & quoties, vel V. quolibet mense & quoties? Dum sic procedit Confessarius, inquirat tempus præteritæ confessionis, vt sic percipiat statum pœnitentis. Hæc doctrina procedit de eo, qui non habet notabilem consuetudinem peccandi, vt est ille, qui ferè quotidie excedit. Nam habentem notabilem consuetudinẽ, sufficit interrogare de tempore.

9. Quando adhibitis varijs interrogationibus Confessarius nihil elicit è rudi pœnitente, interroget de aliquo saltem veniali ex præcedenti confessione. Si nec hoc prodest, remittendus, vt se recolligat, & necessitatem examinis ante confessionem aduertat.

10. Confessarius omittens interrogationem necessariam, sed ex inaduertentia, non peccat m. an verò teneatur pœnitentem admonere, affirmat Fern. Secluso scandalo. Nugnus & Reginaldus apud Dian p. 2. t. 15. res. 7. putat tunc Confessarium ad hoc obligari, quando ex tali defectu confessio inualida, vel agitur de damno tertij, vel pœnitentis. Secus si confessio fuit valida. Scias, debere præsupponi licentiam pœnitentis, loquendi de rebus in confessione auditis.

11. Persona rudis reticens mortale in confessione, nec putans se per hoc peccâsse, non cogatur ad repetendam confessionem. Ita colligo ex dela Cruz. de Pœn. q, 3. d. 4. & securum puto.

12. In interrogatione simplicium addenda particula. *aliquando.* Nam nonnulli ex simplicioribus licet semel vel bis in materia mortaliter mala peccauerint, id parum aduertunt. Confundunt etiam simpliciores vnum cum alio, vnde clarè interrogentur.

DISTINCTIO LXXVI.

De Quidditate. Institutione. Necessitate. Materia. Sacramenti Extremæ vnctionis?

Quare vocatur extrema vnctio?

NOta. Congruè hoc Sacramentum dicitur extrema vnctio, quia vltimò eâ vngitur homo. primò enim vngitur in baptismo. 2. in confirmatione. 3. in Sacerdotali ordinatione. tandem in extrema vnctione.

Quæ definitio extremæ vnctionis?

Dico 1. Extrema vnctio, *est vnctio hominis infirmi, à Sacerdote in determinatis partibus corporis facta, oleo per Episcopum consecrato, sub præscripta verborum forma, ad salutem animæ ac etiam corporis si expedit, diuinitus ordinata.* Hoc Sacramentum Christus D. instituit, & D. Iacobus promulgauit.

Quis & quãdo hoc Sacramẽtum instituit?

Probabile est esse institutum, vna cum Sacramento Pœnitentiæ, cùm sit huius consummatiuum. Gonet in Manuali Thom, §. 1. de Extrema Vnct. Et sic quando Christus D. Marci 6. misit Apostolos oleo vngere infirmos, ipsum potius insinuauit. Nam Apostoli nondum Sacerdotes hanc vnctionem etiam non baptizatis conferebant. De necessitate huius idem ac de necessitate confirmationis.

Quæ materia remota?

Dico 2. Materia remota extremæ vnctionis est oleum oliuarum simplex ab Episcopo benedictum. Non tamen est necessarium necessitate Sacramenti esse benedictum ab Episcopo, sufficit enim ex commissione huius benedici à Sacerdote, vt probat Gonet l. c. §. 2. Si Parochus seclusâ necessitate, oleo præcedentis anni vtatur à graui

peccato non excusatur. Posseuinus & alij. Non benedictum posse in necessitate misceri benedicto, sed in minori quantitate, docet Samuel de Lub. de la C. & alij.

Dico 3. Materia proxima huius Sacramenti est vnctio. Quia cum in vsu consistat, actionem habet pro materia. Hanc vnctionem fieri per modum crucis, non est necessarium. Sylu. & alij, conuenit tamen. Quæ proxima?

Dico 4. Forma huius Sacramenti est hæc. *Per istam sanctam vnctionem, & suam piissimam misericordiam indulgeat tibi Deus, quicquid deliquisti per visum, in nomine Patris &c.* hæc, *in nomine Patris &c.* non sunt de essentia formæ, cùm hoc Sacramentum non sit Sacramentum fidei. Eadem forma in omnibus vnctionibus repetitur, mutato partium vngendarum nomine. Nec per tot vnctiones & formas, hoc Sacramentum cessat esse vnum. Quia hæ partiales vnctiones & formæ, ordinantur ad vnum finem & effectum, nempe ad tollendum omnes reliquias peccatorum, quæ ex sensibus oriuntur & animam deprimunt. Quæ forma?

DISTINCTIO LXXVII.

De Ministro Extremæ Vnctionis.

DIco 1. Solus Sacerdos est Minister huius Sacramenti. Patet ex illo Iacobi 5. *inducat presbyteros.* Et sic Diaconus etiam de licentia Papæ nequit illud ministrare. Imminente mortis articulo, si non adsit proprius Sacerdos, potest vngere omnis Sacerdos, sicut etiam in tali casu communicare, sub spe ratihabitionis, scilicet, credendo propriũ Sacerdotem, hoc ratum habere, eiq; placere. consequenter Regularis in dicto casu ministrans extremam vnctionem non incurrit excommunicationem. Immo si infirmus sine omni Sacramento deberet decedere, obligaretur hanc sub p. m. ministrare. Viuald⁹ de Ext. vnc. & alij. Quicunq; autem curam animarum gerunt, absolutè obligantur sub p. m. ministrare vnctionem petentibus. Opat. de Ext. Vnc. q. 7. Gab. à S. Vinc. V. Ext. Vnct. & alij. Docetur etiam & rationabiliter, licere excommunicato denuntiato, quàmuis tempore interdicti, vngere infirmum non confessum, in mortis articulo, & absente alio, qui vngat, sed hic casus rarus, & procedit de infirmo amittente vsum rationis, nec petente Confessarium. cum Sacerdos excommunicatus denuntiatus, concurrentibus attactis, possit absolutionem impendere. Quis minister huius Sacramenti?

Dico 2. Stante necessitate potest hoc Sacramentum à pluribus

ministrari; ita vt vnus vnam, alius aliam partem vngat; modò quilibet independenter ab alio vngat. Immo vnâ vel alterâ parte vnctâ, Sacerdoteq; v. g. mortuo, alius cæteras vnctiones prosequatur, factas non repetendo, ne sacrilegus judicetur.

Dico 3. Possunt Regulares hoc Sacramentum ministrare. 1. suis familiaribus, hospitibus, iter agentibus, peregrinis qui in eorum monasterijs sunt infirmi. cùm non deceat vocare Parochum, vt in loco exempto, suam exerceat jurisdictionem. 2. Architectis & cuiusuis artis ministris, qui in monasterio operam dant, licèt sint illius Vrbis ciues, illiusuè loci incolæ, habeantq; in eo domicilium. Vnde si contingat, aliquem corripi morbo periculoso, & repentino, in monasterio, vt de facto vidi obseruari in vno (ait Gab. à S. Vinc. l. c. ex quo hæc tota conclusio sumitur) qui ex alto loco cecidit, & animam ferè agebat, licet esset tempus vocandi Curatum parum distantem, Religiosi illius Conuentûs illi ministrabant Sacramētum hoc. Non enim conuenit quòd Curatus ministret hoc Sacramentum, actumq; jurisdictionis exerceat in loco exēpto, qui censetur ratione exemptionis esse extra territoriū, & diœcesim, & multò magis extra Parochiam.

Dico 4. Possunt etiam Regulares hanc Sacram vnctionem ministrare, illis qui se ibi receperunt, vt Ecclesiæ gauderent immunitate. Præterea omnibus illis quibus contigit intra monasterij septa repentino casu hoc indigere Sacramentò propter rationem iam dictam. Hoc idem extendunt aliqui ad Regularium grangias, vt scilicet possint Regulares laicis ibi manentibus hoc Sacramentum ministrare. quia nomine Conuentûs in fauorabilibus, veniunt grangiæ, cùm sint quædam partes conuentùs. quædam quasi eremitoria. Gab. à S. Vinc. l. c. quoad omnes partes. Romæ 1668. impressus.

DISTINCTIO LXXVIII.

De Subjecto, effectu & ritu huius sacræ vnctionis.

Quod est Subjectū extremæ vnctionis?

DIco 1. Homo fidelis lethaliter infirmus est capax huius vnctionis. *Infirmatur quis ex vobis &c,* Iac. 5. non tamen expectandū extremum periculum. Ministretur ergo hæc sacra vnctio infirmis, de quorum vita timetur. Præ senio deficientibus. amentibus, lucida interualla habentibus. deuotionem ad hoc Sacramentum tempore lucidi interualli ostendentibus. Infirmis in phrenesim lapsis, si dum erant sanæ mentis, illud petierunt, nec Sacramenti irreuerentia timeatur.

meatur. Immo secundum Samuelem de Lub. & Armillam licèt antea non petiissent. modò sint personæ, bonæ vitæ, secus si vita sit notoriè mala, Adultis baptizatis & mox in articulo mortis constitutis. cùm in talibus post baptismum mentis debilitas, & contra dæmonem pugna remaneat. cœcis à natiuitate, surdis &c. mutilatis, in partibus vicinis. Quia licèt exteriùs per hæc non peccauerint, peccare tamen potuerũt per potentias interiores illis correspondentes. Gab. à S. Vinc. & alij. ex S. Th. in 4. d. 23. q. 2. a. 3. q. 3. in Corp. Ex vulnere morituris. Samuel & alij.

Dico 2. Hoc Sacramentum negari debet sanis. conflictum, mare procellosum ingredientibus, ad mortem damnatis, mulieribus in partu existentibus, nisi ex morbo in periculo mortis versentur. a mentibus à natiuitate, pueris rationis vsu carentibus. peccatoribus obstinatis, mortuis, de quibus si dubitetur, detur sub conditione.

Dico 3. Necessariò vngendi sunt quinq; sensus, tanquam quinq; peccandi radices. Nonnullæ particulares Ecclesiæ, etiam pedes propter gressum & renes propter concupiscibilis ardorem vngunt. Sed renum vnctio in mulieribus pudoris gratiâ omittitur. Obserues, Sacerdotes non in palma. vbi chrismate vncti, sed in exteriori manûs parte, vel infra palmam vngi debere, licèt absolutè nihil referat in palmis vngi, vt docet Palud in 4. d. 23. q. 3. a. 3. an vero inter partes vngendas necessario seruandus ordo, negandũ est, sed quòd vtrumque organum sensûs ex præcepto sit vngendum, tenet Bonac. in præsenti punc. 5. ex Naldo. vbi viget consuetudo.

Dico 4. Tempore necessitatis sufficit vnam singulorum sensuum vngere partem, & vnam formam continentem plures partiales proferre, v. g. *per istam vnctionem & suam piissimam misericordiã Indulgeat tibi Deus, quicquid peccâsti per visum, auditum, gustum, adoratum & tactum* Quidam putant, sufficere vnum sensum magis obuium, vel potius caput, quòd in eo sensus maximè vigeant, vngere dicendo, *per istam &c. quicquid deliquisti per visum* v. g. *vel per quinq; sensus tuos*, Sed securius in casu necessitatis, vnum oculum, aurem, manum, narem, & os velociter sine forma crucis vngere, & vnâ formam, de qua à principio conclusionis. dicere. Adde si periculum infectionis, licet vti instrumento decenti.

Dico 5. In vna infirmitate, in qua infirmus non nisi semel appropinquat morti, non debet hæc sacra vnctio iterari. Sed si post vnctionem in periculo mortis, à quo infirmus liberatur, elapso aliquo tempore, arbitrio prudentis viri, in aliud periculum incidat, etsi plenè non conualuerit, potest iterum vngi.

Qui sunt effectus extremæ vnctionis? Dico 6. Sacramenti extremæ vnctionis tres præsertim numerantur effectus. 1. est gratia tollens reliquias peccatorum, quæ sunt debilitas ad bonum, ad resistendum diaboli tentationibus, ad sustinenda mala, procliuitas ad malum, & hic effectus est primarius. 2. est remissio peccatorum. 3. est sanitas corporis, quando expedit. Præter hos sunt & alij, scilicet, diminutio pœnæ pro peccatis debitæ, & sic velox ad cœlum transitus, decedentis protestatio, quòd in fide moriatur. Spiritualis animæ hilaritas, deuotionis excitatio, robur contra dæmonis insidias, tandem diabolicæ potestatis arctatio. Sed spiritualis hilaritas & sequentes ad primum initio conclusionis positum reducuntur.

V. in hoc Sacraméto hæc tria reperiantur, scilicet. res tãtùm Sacramentũ tãtùm, res & Sacramentũ simul? Q. V. sicut in alijs Sacramentis tria distinguuntur, scilicet, res tantùm, Sacramentum tantùm, res & Sacramentum simul. ita & in hoc? ℞. quòd sic. Vnde in hoc Sacramento res tantùm est gratia. Sacramentum tantùm est extrema vnctio. seu potius compositum ex vnctionibus & verbis, res & Sacramentum simul est spritualis animæ hilaritas. nám hæc & significatur per signum externum, & significat vlteriore animæ sanitatem. v. g. robur contra debilitatem ad bonum, & procliuitatem ad bonum, quæ ex peccatis præcedentibus & præsentia morbi causantur. Gonet in Man. de Ext. Vnct. §. 5.

Dico vltimò Hoc Sacramentum est conferendum post susceptam Eucharistiam omissio hoc ordine non est peccatum sicut & non adhibere ministrum dum Sacerdos hoc ministrat, non est peccatum. Bonac. de Ext. Vnc. punc. 6. cum Barthol: ab Angelo. nisi aliter sit receptum per decreta Episcopi. Omittere tamen omnes orationes ab Ecclesia præscriptas, est mortale. Naldus in præsenti & alij. quod non procedit, non recitando septem psalmos pœnitentiales. vt docet Bonac. l. c cum Naldo & alijs supplendæ orationes si ob casum necessitatis omissæ, & vnctus superuiuat. Candelæ ob reuerentiam Sacramenti adhibendæ, si secluso periculo irreuerentiæ & scandali non adhibeantur, non est mortale, singulæ vnctiones nouâ stuppâ detergantur, quæ deinde comburenda. an verò tanta sit necessitas præcepti, vti ministrum sacrâ veste dum infirmum vngit, ita vt eâ deficiente omittenda vnctio? affirmat Bonac. cum alijs l. c. Quoad hos ritus consulatur proprium Rituale, consuetudo & Episcoporum leges,

DISTIN-

DISTINCTIO LXXIX.

De Quidditate, institutione, necessitate, materia & Forma Sacramenti Ordinis.

NOta: Congruè hoc Sacramentum dicitur Ordo, quia per illud in certo Ecclesiasticæ dignitatis gradu debitè disponimur & collocamur.

Dico 1. Ordo est *Signaculum quoddam Ecclesiæ, per quod spiritualis potestas traditur Ordinato.* Magister in 4. d. 24. & S. Th. in Supp. q. 65. a. 2. Institutus à Christo Dño in vltima cœna. Trid. S. 22. c. 1. dicente, *hoc facite in meam commemorationem*, secundùm comm. sent. Opatou. de Sac. Ord. d. 1. q. 1. & licèt tunc præcipuè institutum Sacerdotium, tamen & alij Ordines instituti, vt pote eminenter in Sacerdotio contenti & ad hoc ordinati. Est autem ordo principaliter institutus ad communem Ecclesiæ vtilitatem, & ad aliorum salutem, in quos spiritualis potestas exercenda. Est necessarius simpliciter, sed toti Ecclesiæ, & non cuilibet in particulari.

Quæ definitio Ordinis? Quis, & quãdo instituit? Qui finis? An Ordo necessarius?

Dico 2. Sicut in alijs Sacramentis tria distingui solent, scilicet, Sacramentum tantùm, res Sacramenti tantùm, res & Sacramentum simul, ita & in hoc. Sacramentum tantùm est res externa & sensibilis cœremonia, quæ in collatione ordinis adhibetur. res tantùm, est gratia sanctificans. res & Sacramentum, est character, qui per rem externam significatur & simul gratiam sanctificantem significat.

An in Ordine, hæc tria sint, Sacramentum tantùm, res tãtùm, res & Sacramentũ simul?

Dico 3. Materia remota Ordinis est res quæ Ordinando traditur. Proxima est talis rei traditio. Forma sunt verba ab Episcopo modo imperatiuo prolata, cùm facultatis, quæ cõfertur, expressione.

Quæ materia & forma?

Dico 4. Contactus materiæ est de necessitate Sacramenti Ordinis, aliàs non tangens non reciperet Ordinem. Quia in forma exhibitionis materiam est verbun *accipe.* Nonnulli negant talem contactum esse de necessitate Sacramenti. Contactus & verba ab Episcopo prolata debent esse simul saltem simultate morali, scilicet, tangendo paulò ante vel post Episcopi verba. Docent aliqui apud Opat. l. c. q. 4. probabile esse, qui tangit calicem, etiam patenam superpositam censetur tangere. Vnde & qui vnâ manu tangit calicem, alterâ patenam, sed non hostiam, vel hostiam & non patenam, verè ordinatur.

DISTIN-

DISTINCTIO LXXX.

De Ministro Sacramenti Ordinis.

Quis est Minister Sacramēti Ord.?

DIco 1. Solus Episcopus est ordinarius Sacramenti Ordinis Minister. Quàmuis excommunicetur validè ordinat. cum adhuc characterem Sacerdotalē per Episcopalem ordinationem extensum retineat. Excommissione Papæ simplex Sacerdos Minores verè confert. Idem habent Abbates Sacerdotes, & benedicti, respectu Regularium sibi subditorum. non verò respectu sæcularium subditorum, quibus nec dimissorias concedere valent, sacro Cōcilio Trid. Sess. 23. C. 10. vtrumq; determinante. An vero Abbati possit à summo Pontifice committi facultas conferendi maiores? controuertunt Theologi, Labat & Gonet de Diaconatu & Sacerdotio negant.

Qui dicitur proprius Episcopus?

Dico 2. Non omnis Episcopus licitè ordinat, sed proprius, qui est vel originis, vel domicilij, vel beneficij. Episcopus originis ille est, in cuius diœcesi ordinandus natus est, & vbi parentes domicilio potiuntur, non verò vbi fortuitò natus. Episcopus domicilij dicitur Episcopus loci, in quo ordinandus habitat, vel incipit habitare, cum animo ibi semper manendi. vel in quo indicat, se domicilium constituere, vt si emit domum, si eò maiorem partem bonorū transtulit. Episcopus beneficij, est Episcopus loci in quo ordinandus beneficium habet, præsertim residentiale.

Dico 3. Episcopus licitè ordinat subditum alterius diœcesis, si veniat cum dimissorijs, quarum concessio ad Episcopum spectat ex Trid. Sess. 23. C. 10. Quas tamen Capitulum sede vacante in duobus casibus ex Trid. Sess. 7. C. 10. concedit. scilicet, quando Episcopatus per annum vacat, & cùm quis ita arctatur, vt si tunc ad Ordines non promoueatur, de amissione beneficij recepti, vel recipiendi agatur.

Dico 4. Licitè etiam ordinat Episcopus suum familiarem alterius diœcesis subditum, qui per triennium secum est commoratus, modò illi statim beneficium conferat. Trid. Sess. 13. C. 9. Hoc non procedit de titulari, vtpote diœcesim in qua Ordinandus domicilium acquirat, non habente.

DISTINCTIO LXXXI.

De Subjecto Sacramenti Ordinis.

DIco

DIco 1. In Ordinando hæ requiruntur conditiones. 1. vt fit masculus. 2. vt ſit baptizatus. 3. Confirmatus. Suſcipiens tamen vel miniſtrans Ordinem non præmiſsâ confirmatione venialiter tantùm peccat ſecundùm Soto, & alios. 4. Initiatus primâ tonſurâ, valet tamen ordinatio ante tonſuram. Immo Presbyteratus ante alios Ordines collatus valet, Epiſcopatus tamen ante Sacerdotium, nullus. Aliàs hæc conditio vocatur Gradatio. Quæ conditiones Ordinandorum?

5. Vt ſit legitima ætas. ſed quoad valorem, verè ordinatur infans ratione carens. S. Th. in Supp. q. 39. a. 2. Nec, adepto vſu rationis, tenetur ad caſtitatem cùm votum ſit deliberata promiſſio. Aliter de Epiſcopatu ſentiendum, hic enim ante vſum rationis collatus, nullus. S. Th. l. c.

Quæ legitima ætas quoad ſuſcipiendos licitè ordines? ℞. pro tribus Minoribus ſeptem completi. pro Acolythatu, duodecim completi. pro ſubdiaconatu. 22. pro Diaconatu, 23. pro Sacerdotio, 25 inchoati, pro Epiſcopatu 30. completus. In defectu ætatis quoad Sacros Ordines ſolus Papa diſpenſat. Aduerte, ſi vltimus dies ætatis ſit inchoatus poteſt quis ordinari, quia in fauorabilibus dies inchoatus habetur pro completo *l. quâ ætate ff. de teſtam.*

6. Intentio, vel propria, vt in adultis, vel Eccleſiæ, in vſu rationis carentibus. præter hanc recipiendi Sacramentum debet eſſe intentio valedicendi mundo.

7. Morum probitas teſtimonialibus à Parocho & Scholæ Magiſtro comprobata. Trid. Seſſ. 23. C. 5. vel a ſimili, vt in Regularibus, ſi expedit.

8. Dimiſſoriæ, ſi alibi ordinatur, etiam pro prima tonſura, Quas Regularibus concedit proprius Prælatus ex priuilegio PP. Benedictionis Valliſoletanis à Clem VIII. conceſſo.

9. Vitæ bonitas, hoc eſt, eſſe in gratia.

10. Scientia. Prima tonſura non detur, niſi ſcienti rudimenta fidei. & niſi legere & ſcribere ſcienti. Item niſi intendat mundo renuntiare. Trid. l. c. C. 4. minores non dentur, qui ſaltem linguam latinam non intelligit. Trid. C. 11. addit, *nemo ijs initietur, quem non ſcientiæ ſpes maioribus Ordinibus dignum oſtendat.* In Subdiaconos & Diaconos non ordinentur qui literis & ijs quæ ad Ordinem exercendum pertinent, non ſunt inſtructi. Trid. C. 13. addit. *Sciant, maximè decere, ſi ſletem diebus Dominicis & ſolemnibus, cùm altari miniſtrauerint, ſacram Communionem perceperint.* Per litteras intellige, Diuinas, quas v. g. Catechiſmus

Romanus ex decreto Tridentni, iussu Pij V. â PP. Prædicatoribus editus, & similes libri continent. Sacerdotium denegetur non habenti scientiam, quâ populus necessaria ad salutem doceatur, eique Sacramenta administrentur. Trid. C. 4. Mortaliter peccat, qui indigno ordines confert. quia infideliter dona Dei dispensat. Ecclesiæ detrimentum facit, honoriq; Diuino. S. Th. in supp. q. 36, a. 4. Hæc conditio ab alijs, vocatur Examen.

11. Temporum interstitia seruentur. Vude minoribus initiatus per annum expectet Subdiaconatum. & eadem interstitia seruentur inter alios Ordines. Hæc non sunt Mathematicè computanda. sed moraliter & juxta Ecclesiæ ritum, v. g. ab vno paschate ad aliud, licèt inter primum & secundum pascha non sint omnino expleti duodecim menses Episcopus cum suis subditis & Regularibus iusta de causa dispensat in interstitiis. Idem valet Vicarius Capituli sede vacante ex declaratione Card. apud Farinacium decis. 134. Possunt tamen Regulares cum suis subditis dispensare in interstitijs, ex priuilegio Greg. XIII. concesso Societati, quod dela Cruz L 2. c. 9. d. 1. de statu Relig. & Suarez relatus in Summa Dia. V. Ordo, & alij extendunt ad omnes Religiones communicantes, Quod si recipiantur Ordines non seruatis interstitijs, nec obtentâ licentia, nulla censura, nec irregularitas incurritur. quia non est in iure descripta. Opat. d. 3. de Sac. Ord. q. 1.

12. Tempus quo Ordines conferuntur seruetur, scilicet, conferantur sabathis quatuor temporum, nec non Sabatho *sitientes*, & Sabatho S. tempore Missæ. Minores tamen conferri possunt diebus Dominicis & festiuis. dum modò non videatur Episcopus tenere generalem ordinationem. sed prima tonsura quolibet die conferri potest.

13. Requiritur locus. qui in ordinatione solemni est Ecclesia, in priuata, sacellum vel capella.

14. Necessarius titulus, qui triplex est, beneficij, patrimonij & paupertatis, seu professionis in Religione approbata. Si beneficium & patrimonium simul, sufficiunt ad sustentationem, possunt Ordines conferri, secus si beneficio vel patrimonio insufficienti, eleemosynæ coniungantur. cùm hæ sint incertæ. S. C. apud Quarantam. sicut & an titulum beneficij temporanei, vel capellaniæ amouibilis, ad quem præsentatur per patronum valentem quoties vult Capellanum amouere, non licèt Ordines conferre. dela C. de Sac. Ord. d. 8. & alij. cùm hæc non veniant nomine beneficij simpliciter. vnde coo-

perantes

perantes ad talem ordinationem mortaliter peccant contra Trid. & sic ordinatus suspenditur. ait dela C. l. c. cum Led. An verò actualis professor ordinari possit sub certa spe habendi quo viuat? probabiliter docet Corduba in Sum. q. 36.

Tandem necessariũ est carere impedimentis de quibus in sequenti.

Dico 2. Prohibentur ad Ordines promoueri. 1. ignoti. 2. bigami. quia per bigamiam tollitur vnitas Sacramenti. cum bigamus pluribus suam carnem diuiserit. 3. neophyti. 4. corpore vitiati. 5. de illegitimo thoro nati. Sed cum his dispensat Episcopus ad Minores, & ad beneficia sine cura, ad beneficium autem curatum, ad dignitates, &c. solus Pontifex. 6. serui. cùm nequeant se alteri mancipare, absq; sui Domini facultate. Si ordinantur tenet Ordo, sed carent Ordinis executione. 7. ad ratiocinia obligati ante factam rationem, v.g. tutores. 8. homicidæ, quàmuis justè occidant, vt carnifex, mandans &c. Se vel alium mutilans. infirmos bonâ fide vertens, non subjacet huic irregularitati, quàmuis mors sequatur. tempore S Th. vt ipse 3. p. q. 39. a. 4. fatetur, etiam se ipsum defendens & occidens, irregularis erat. Sed iam reuocatum, si sit defensio cum moderamine inculpatæ tutelæ. Ecclesiastici statuentes judices ac hortantes vt justitiam seruent, non sunt irregulares, sicut nec proximum, dum occiditur, defendere omittens, si ex officio defendere non tenebatur. 9. hermaphroditi, si æquè vel magis fœmineo sexu polleant. in quo sexus virilis præualet, secundùm Fernandez p. 2. C. 10. § 7. ex D. Ant. & Sylu. quàmuis res non pateat, & sit characteris secundùm communem capax, ob irregularitatem ordinari prohibetur. alij negant talem esse irregularem, nisi res sit notoria, 10. omnes alij irregulares & censuris affecti.

DISTINCTIO LXXXII.

Explicatur numerus Ordinum.

Dico 1. Septem sunt Ordines. scilicet, Presbyteratus, Diaconatus Subdiaconatus, Acolythatus, Lectoratus, Exorcistatus & Ostiaratus. Hi vnum efficiunt Sacramentum Ordinis. vnum inquam perfectione finis. cùm omnes ad vnum finem, scilicet, Eucharistiam, ordinentur. Omnes ratione Sacramenti gaudent. cùm omnes secundùm S. Th. in 4. d. 24. q. 1. a. 2. q. 2. in Corp. characterem imprimant, Caiet. Sotus & Victoria apud Opat. d. 1. de Sac. Ord. q. 3: solum

Quot sunt Ordines?

An omnes sint Sacramenta?

An quilibet Ordo imprimat distinctū characterem? Cur vocātur sacri? An prima tonsura sit Ordo? An Episcopatus sit Ordo?

solum Sacerdotium fatentur esse Sacramentum, Sed hic l.c. eos doctè excusat. Characteres Ordinum specie inter se, sed incompletâ, distinguuntur. Labat. de Sac. Ord. §. 3. in resp. ad argum. Primi tres vocantur sacri, tum quia proximiùs accedunt ad Eucharistiam, cum quia habent annexum votum solemne castitatis. Amplè, possunt dici omnes sacri.

Dico 2. Prima tonsura (juxta communem sensum Theologorum contra jureconsultos) non est, nisi largo modo, ordo, sed solum dispositio ad Ordines. Multominùs cantoratus, cùm non habeat specialem respectum ad Eucharistiam. Immo nec Episcopatus est propriè Ordo sed Ordinis eminentia S. Th. l. c. q. 3. a. 2. in Corp. & in Supp q. 40. a. 5. Idem docetur de Papatu. à fortiori nec Archiepiscopatus, Primatus, Metropolitatus, Patriarchatus; Cardinalatus, est Ordo. de Cardinalatu N. Cardinalis Turrecremata affirmat, cum alijs tamen negandum. cùm non gaudeat consecratione & charactere, vt probabile iudicat Cinius, Cardinales semper fuisse in Ecclesia, licèt non sub isto nomine.

Q. Quid est characterem Sacerdotalem per consecrationem Episcopalem extendi? ℟. reddi capacem ad conficienda duo Sacramenta, quæ simplex Sacerdos ex vi præcisè suæ ordinationis, non potest conficere, nempe Confirmationem & Ordinem.

DISTINCTIO LXXXIII.

De quidditate, institutione, materia, forma, characteris impressione Ordinum in particulari.

De natura, institutione, materia, forma, characteris impressione, singulorū Ordinum.

DIco 1. Presbyteratus est *spiritualis potestas, quâ Ordinatus in Presbyterum, corpus & sanguinem Christi D. conficit.* Institutus à Christo D. in vltima Cœna, panem & vinum in corpus & sanguinem suum conuertente. Eius materia remota est calix cum vino, & patena cum hostia. Proxima, horum traditio. Probabile est aliquibus, DD. conferri Sacerdotium, etsi ex obliuione non ponatur vinum in calice. Forma huius Sacramenti hæc. *accipe potestatem offerendi sacrificium Deo, Missasq́ celebrandi in nomine Domini.* Si sequentia omitterentur, scilicet, *accipe Spiritum S. quorum remiseris peccata remittuntur eis*, imperfecta esset Sacerdotis potestas, cùm tunc non posset à peccatis absoluere. Character imprimitur in traditione calicis cum vino, & patenæ cum hostia accedente debitâ verborum formâ. Dum Episcopus pronuntiat, *accipe Spiritum*

ritum S. quorum remiseris peccata &c. non confertur character, sed prior extenditur ad nouum effectum, datur enim potestas absoluendi à peccatis. Ad dandam potestatem absoluendi à peccatis, secundùm de la C. & alios tantùm ex præcepto adhibetur impositio manûs, secundùm Gab. à S. Vinc. & Gonet est essentialis; quod conformius menti S. Præceptoris in 4. d. 24. q. 3. a. 3. ad 2.

Dico 2. Diaconatus est *spiritualis potestas, quâ ordinatus in Diaconum potest Euangelium solemniter in Ecclesia canere.* Institutus à Christo D. dum in Cœna corpus & sanguinem discipulis distribuit. Materia remota, liber Euangeliorum, proxima eiusdem traditio. Nota. excepto Sacerdotio sufficit materiam tradere per Archidiaconū: Sà V. Ordo. n.6. Forma, sunt Verba Episcopi, in quorum prolatione & materiæ traditione character imprimitur. Opat: de Sac. Ord. d. 1. q. 4. præter traditionem libri Euangeliorum assignat pro materia proxima manuum impositionem. Gab. a S. Vinc. pro perfectione & complemento. Tempore tamen Apostolorum materia erat manuum impositio. & modo est apud Græcos Vnde ad similes obiectiones dic, materiam à Christo D. in genere, in specie, ab Ecclesia determinatam. V. Gonet in Man. de Sac. Ord. C. 3. in solut. ad 1,

Dico 3. Subdiaconatus est *spiritualis potestas, quâ ordinatus in Subdiaconum potest calicem cum pane & vino ad conficiendam à Sacerdote Eucharistiam præparare.* Institutus à Christo D. linteo se præcingente ac discipulorum pedes lauante. Eius materia remota calix vacuus & patena vacua. proxima horum ab Episcopo traditio. Forma, verba Episcopi, in quorum prolatione & materiæ traditione character imprimitur. Opat l. c. præter assignatam materiam proximam assignat traditionem libri Epistolarum, sed Gab. à S. Vinc. hanc dicit esse cōplementum & partem integralem ad explicandum actum secundarium.

Dico 4. Acolythatus est *Spiritualis potestas, quâ ordinatus in Acolythum potest ad altare vrceolos, cum vino & aqua, ac candelam deferre.* Institutus à Christo D. Ioan. 8. dicente. *ego sum lux mundi &c.* Eius materia remota, saltem vnus vrceolus & candelabrum cum candelâ extincta. Proxima horum traditio. Forma, verba Episcopi. Character imprimitur in traditione vrceoli secundùm. S. Th. in Supp. q. 38. a. 5. ad 6, & in 4. d. cit. q. 3. a. 3. ad 6. cùm iste actus sit principalior & immediatiùs ad Eucharistiam ordinatus, sit enim materiæ præparatio. in candelabri traditione, vtpote actu secundario, character potiùs extenditur, quàm imprimitur. Et licèt Acolythus à candelabri mini-

ſterio denominetur, non ideo fit quia principalius, ſed notius.

Dico 5. Exorciſtatus eſt *ſpiritualis poteſtas, quâ ordinatus in Exorciſtam poteſt dæmonem expellere, ne quempiam ab Euchariſtiæ ſumptione impediat*. Inſtitutus à Chriſto D. ſeptem dæmonia è Magdalena eijciente. eius materia remota liber exorciſmorum, proxima, traditio, forma, verba Epiſcopi, in quorum prolatione & materiæ traditione character imprimitur.

Dico 6. Lectoratus eſt *ſpiritualis poteſtas, quâ ordinatus in Lectorem poteſtas prophetias in Eccleſia legere*. Inſtitutus à Chriſto D. in medio Doctorum ſtante, & legente illa verba, *Spiritus Domini ſuper me*. Iſaiæ 16. Eius materia remota liber prophetiarum, proxima, traditio. Forma. verba Epiſcopi. in quorum prolatione & materiæ traditione character imprimitur.

Dico 7. Oſtiaratus eſt *ſpiritualis poteſtas, per quam ordinatus in Oſtiarium poteſt dignos recipere & indignos ab introitu templi repellere ad Euchariſtiæ Sacramentum recipiendum*. Inſtitutus à Chriſto Dño eijciente ementes & vendentes de templo. Eius materia remota claues Eccleſiæ, proxima eorum ab Epiſcopo traditio, cum quibus ab Archidiacono, aut ab alio vicem gerente deducitur ad claudendum, & aperiendum & ianuam Eccleſiæ. Aliqui pro materia addunt cymbalum. Forma, verba Epiſcopi, in quorum prolatione & clauium traditione character imprimitur.

DISTINCTIO LXXXIV.

De Officijs Ordinum in particulari.

Quæ ſunt officia Ordinum in particulari?

DIco 1. Sacerdotis officium eſt. 1. Offerre Miſſæ ſacrificium, quâ ratione dicitur ſacra faciens. huc reuocatur, preces pro populo ad Deum fundere. 2. benedicere, quâ ratione dicitur ſacrans. 3. præeſſe, quâ ratione dicitur præſul, vel etiam ſacer dux inter perſonas conſecratas. 4. prædicare, qua ratione dicitur ſacra docens. 5. Sacramenta conficere & miniſtrare. quâ ratione dicitur ſacra dans. Vnde in Pontificali hæc aſſignantur. Offerre, benedicere, præeſſe, baptizare (quo reuoca alia Sacramenta) & prædicare.

Dico 2. Officium Diaconi eſt. 1. Miniſtrare ad altare. 2. Solemniter baptizare ex commiſſione Parochi, ſed in neceſſitate. 3. prædicare, ſaltem per modum catechizantis. 4. Euangelium in Miſſa ſolemni cantare, & in matutino homiliam recitare.

Dico

Dico 3. Officium Subdiaconi. 1. Panem & vinum in sacris vasis, Diacono vt Sacerdoti offerat præparare ac ministrare. 2. Epistolam in Missa cantare. 3. Pallas & corporalia abluere.

Dico 4. Officium Acolythi est cereos deportare, dum Euangelium legitur, offerturq; sacrificium 2. Subdiacono vrceolos cum vino & aqua ad Eucharistiam conficiendam præparare.

Dico 5. Officium Exorcistæ est nomen Domini super energumenos & catechumenos inuocare, sicq; eos vt sacris interesse queant, præparare, &c. jam tamen soli Sacerdotes id præstant

Dico 6. Officium Lectoris. 1. Prophetias in Ecclesia legere, Catech, Tridentini, apud Opat. de Sac. Ord. d. 4, q. 2. dicit, etiam lectiones ex nouo testamento annuntiare, sed hic actus secundarius. cum materia ordinationis Lectoris sit liber prophetiarum. Immo D. Cyp. apud Opat. l. c. refert cum aliquando legisse Euangelium supra pulpitum, sed hoc intelligendum extra Missam & dum nocturnum officium peragitur. Aduerte dum dicitur Lectoris munus, prædicare, intellige, recitatiuè, scilicet, legendo publicè Prophetarum libros 2. Catechumenos fidei rudimenta docere. Caue ne existens in Minoribus panes & nouos fructus benedicas, hoc enim jam Lectori non committitur.

Dico 7. Officium Ostiarij. 1. cymbalum tempore sacrificij pulsare. 2. Ecclesiam aperire. 3. & librum ei qui prædicat. Plura de his V. apud OPat. l. c. Scias officia Diaconi & Subdiaconi nullo modo præstari posse à laico, seu non existente in Minoribus. Gab. à S. Vinc. V. Ordo. Secundùm aliquos, ait idem, officia Diaconi & Subdiaconi præstari possunt ab existente in Minoribus, sine stola tamen & manipulo.

QVÆSITUM

Qui sunt effectus & ritus Ordinum?

R. ad 1. Duo præsertim effectus numerantur, scilicet, augmentum gratiæ & character. Ad 2. Ritus, hi inter alios, 1 Ordines non conferantur post prandium. 2. Sacri non dentur sine Missa, 3. dentur in Ecclesia Episcopali nisi aliter Episcopus concesserit. 4. Cum debitis vestibus. Minoribus initiandi cum superpelliceo accedant. In Subdiaconum ordinandus, cum amictu, alba, cingulo, manipulo & Dalmatica. In Diaconum præter hæc, cum stola, in Sacerdotem, cum his, insuper cum casula omissâ Dalmatica, accedat.

Qui sunt effectus & ritus Ordinum?

DISTIN-

DISTINCTIO LXXXV.

De Sponsalibus.

Quæ definitio spōsaliorum? NOta 1. *Sponsalia sunt mutua futurarum nuptiarum promissio.* S. Th. in Supplem. q 43. a, 1. & sic requiritur vt vterque promittat, nec sufficit acceptare alterius promissionem nisi etiam intendat se obligare. non etiam sufficit simplex propositum. v. g. volo te in meam. cùm hoc non inducat obligationem, vt patet in voto, nisi quis intendat se obligare.

Quot modis fiunt? Nota 2. Sponsalia fiunt quatuor modis S. Th. l. c. 1. nudâ promissione. v. g. accipiam te in meam, & viceuersa. probabiliùs est, hancnon sufficere. non áliam ducam, quàm te. Bonac. de mat. q. 1. punct. 1. n. 13. cum communiori. quia dicta verba faciunt sensum conditionatum. si aliquam ducam, non aliam quàm te tenetur tamen ducere, si sic deceptam violauit. 2. datis arrhis sponsalitijs. v. g. pecunia, vel alio simili. 3. annuli subarrhatione. 4. Interueniente juramento. non tamen valent, licèt sint jurata, si prima non sunt legitimè dissoluta. Syluester V. Spons. n. 40. Armilla n. 1. sicut non valent, licèt sint jurata, interueniente metu inualidante matrimonium. Sà v. spons, n. 5. &, probabile judicatur in Sum. Dia. v. metus. n, 7.

Quotuplex sponsaliorum effectus? Nota 3. Duplex est Sponsaliorū effectus 1. Obligatio sub mortali contrahendi matrimonium. S. Th. citatus ad 3. nisi adsit legitimum impedimentum, hæc obligatio non necessariò antecedit matrimonium, sicut & sponsalia non necessariò antecedunt matrimonium. Sponsi in foro contentioso non compelluntur. quia matrimonia coacta malum exitum habere consueuerunt. nisi interuenisset juramentum vt quidam dicunt. Sed neq; propter hoc cogendi sunt ob dictam rationem. Arm v. Spons. n. 7. ex Panormitano.

Qui temerè retrocedit, amittit munera. Constans vero non.

Secundus sponsaliorum effectus, est inhabilitas contrahendi cum consanguineis sponsi vel sponsæ in primo gradu tantùm, quod dicitur impedimentū publicæ honestatis. Trid. Sess. 24. de Mat. c. 3.

Dico 1, Sponsi vel propinqui sponsorum, vel stricti eorum amici, non possunt apponere pœnam grauem vel leuem soluendam ab eo, qui non steterit sponsalibus, ex c. gemma. de spons. si apposuerint, non tenentur eam soluere, nec in foro externo, nec in foro interno, licèt juramentum interuenerit. quia juramentum non obligat ad rem illicitam. Bonac. de Spon. punc. vltimo n. 1. & 2.

Appone-

Apponere huiusmodi pœnam non est mortale secundùm Caiet. v. Sponſ. & alios. veniale tamen.

Dico 2. Persona nobilis & dives, quæ inijt voluntariè sponsalia cum ignobili & paupere, cuius conditionem non ignorabat, tenetur matrimonium contrahere. nam cùm esset conscia conditionis, & voluerit sponsalia contrahere, tenetur adimplere promissionem, ex qua oritur obligatio sub mortali. Bonac. q. 1. de Mat. p. 2. n. 2. cum communi modo ex tali matrimonio non sequatur graue malum, vel magnum scandalum, vt graues rixæ inter parentes contrahentium, vel aliud graue incommodum, nam sponsus vel sponsa non tenetur adimplere promissionem futuri matrimonii, quando præuidet fore vt matrimonium sortiatur prauum exitum, idem. ex Nau. & Rodriq.

Dico 3. Qui sub ficta promissione deflorauit virginem, tenetur sub mortali eam ducere S. Th. relatus à Labat de Mat: dub. 5. §. 5. nisi aliqua rationabilis causa oppositum suadeat, tunc enim satis est alio modo satisfacere. Oppositum D. Thomæ tenet Bonac. punct. 2. de spons. n. 5. cum alijs. Qui etiam fictè promisit iam per alium corruptæ aliàs bonæ famæ, quæ infâmiam ob carnalem copulam incurrit, tenetur eam ducere. infamata enim, cui, vt competit nubet? Labat loco cit. secus dicendum dum nullum periculum infamiæ, tunc enim sufficit pro iniuria satisfacere. Samuel de Lub. v. promissio num. 9. & alij. Hæc à fortiori currunt, si promissio ficta sit iurata tunc enim tenetur ducere, etiam ab alio iam corruptam S. Thom. 22. q. 89. a. 7. ad 4. adducens illud Isidori L. 2. de summo bono C. 31. *quâcunq; arte verborum quis iurat, Deus tamen, qui testis conscientiæ est, ita hoc accipit, sicut ille, cui iuratur, intelligit.*

Dico 4. Sponsalia quamuis iurata multis modis soluuntur. 1. defectu ætatis, si quis non habeat septennium ferè completum. **Quot modis soluũtur sponsaliá?**

2. Per religionis ingressum, & sermo est de religionis ingressu, ante professionem, qui mox dirimit, non potest tamen ingredi si sponsam violauit, & nullâ viâ, etiam per matrimonium ratum, potest damnum resarcire. nam si potest per matrimonium ratum damnum resarcire, contrahat, deinde ingrediatur.

3. Per simplex castitatis votum, etiam post sponsalia iurata emissum. nam sponsalia iurata censentur sub hac conditione facta, nisi perfectior status eligatur Bonac. q. 1. de Mat. punc. 5. cum alijs DD. idem de voto Ordinis sacri,

4. Per subsequens cum altera matrimonium. Notà contrà dela Cruz obligatio sponsaliorum soluto per mortem matrimonio, sicut & dimisso religionis habitu, non reuiuiscit. nam obligatio semel extincta non reuiuiscit. primam partem docet Arm. secundam Sylu. v. spons.

5. Per alterius sponsi fornicationẽ, quàmuis fœmina sit vi oppressa.

6. Per affinitatem superuenientem, etiam ex copula illicita. aut aliud impedimentum dirimens, immo quàmuis tantùm sit fama de tali impedimento.

7. Si sponsus huc & illuc vagetur, & longiùs vadat.

8. Si in contractu sponsaliorum tempus determinetur eoque completo vnus non velit contrahere, alter liber manet.

9. Si sponsalia facta sub conditione, & hæc non impleatur, v. g. vt tanta dos detur.

10. Per grauem infirmitatem v. g. per morbum gallicum per magnam deformitatem. v. g. orbitatem oculorum. vel si aliqua vitia detegantur, aut alia superueniant, quæ si antea scirentur, sponsalia non contraherentur.

11. Per graues inimicitias ortas inter sponsos.

Tandem per vtriusq; voluntatem. hæc probat dela Cruz de mat. q. 2. n. 3. exceptis ijs pro quibus refertur. Bonac. n. 3. & alij n. 4. In prædictis casibus si sponsalia clandestina, vel causa manifesta, non est necessarium vt per judicem dissoluantur. Sylu. v. spons. n. 10. quod dictum supponit sponsalia clandestina esse valida. Immo nec damnantur peccati mortalis à Sa v. Spons. n. 5. contra Armillam v. spons. n. 14. cuius tamen sententia securior & elicitur ex duodecimo Canone pœnitentiali apud Mosc. in Elementis ad sacras Conf. p. 5.

Dico 5. Per mutuum sponsorum consensum non ita soluuntur sponsalia vt liceat in eodem gradu ducere Bonac. q. 3. de Matr. p. 11 n. 7. adducens, nouam declarationem Cardinalium. si enim per mortem v. g. sponsæ non tollitur impedimentum publicæ honestatis vt passim docent DD. ex C. sponsam de sponsalibus, à fortiori non tollitur per vtriusq; consensum.

QVÆSITUM

An oscula, amplexus, & his similia, liceant sponsis?

℞ Oscula & amplexus libidinosa hoc est cum delectatione facta, non sunt mortalia inter sponsum & sponsam, si de-

lit

sit periculum pollutionis vel vlterioris consensus. Arm. v. spons. n. 14 Samuel de Lub. v. spons. n. 4. Eò quòd sponsus habeat aliquod ius, licèt tantùm inchoatum & imperfectùm ad corpus sponsæ, & viceuersa, amplexus verò solius beneuolentiæ causa, nullo modo sunt peccata.

Nota hanc doctrinam non posse extendi ad tactus partium verendarum inter sponsos. Arm. v. impud n, 2. & Samuel loco cit. nec ad delectationem de copula. non enim licet sub mortali sponsis delectari delectatione libidinosa, de copula futura.

Quare ad hæc & vlteriora peccata vitanda, non est vllo modo permittenda sponsis cohabitatio. magnum enim periculum, quod in conscientia vitare tenentur.

DISTINCTIO LXXXVI.

De Bannis seu Denuntiationibus.

DIco 1. Antequam Matrimonium contrahatur, ter à proprio contrahentium Parocho tribus continuis diebus festiuis in Ecclesia inter Missarum solemnia publicè denuntietur inter quos matrimonium contrahendum. Trid sess. 24. C. 1. Per omissionem denuntiationum non inualidatur matrimonium, sed peccatur mortaliter, si omittatur sine facultate, aut legitima causa. cùm sic possint sequi grauissima mala, quamuis nulla censura ipso facto incurratur. Bonac. q. 2. p. 6. n, 5. & 7. cum alijs DD. suspendendus tamen ab officio per triennium omittens denuntiationes C. cum inhibitio de clandestina desponsatione. ex quo patet, quam cauendum Parochis, ne facilè aduenas copulent. omittere vnam denuntiationem non videtur aliquibus mortale propter paruitatem materiæ si Parochus sit certus moraliter non adesse impedimentum.

Dico 2. In vtraq; Parochia faciendæ denuntiationes, vel à proprio Parocho, vel ab alio de Parochi licentia, si contrahentes sint diuersarum Parochiarum. Tridentinum enim sic loquitur, à proprio contrahentium Parocho, & Bonac. loco cit. n. 59. refert declarationem sacræ Congregationis.

Dico 3. Denuntiationes possunt fieri extra Ecclesiam v. g. in cœmiterio, sicut & matrimonium. Nec peccatur faciendo eas alio die, quàm festo, quando ingens multitudo populi confluit. hoc dictum probat Bonac. loco cit: cit. n. 18. à fortiori possunt fieri, quando celebratur festũ particulare ad quod populus confluit.

Dico 4. Dum adest causa valde vrgens, sufficit vna denuntiatio, aut saltem Parocho, & duobus vel tribus testibus præsentibus matrimonium celebretur. etsi non adsit facultas Episcopi vel Officialis. quia necessitas lege caret. v. g. quando periculum est in mora, & non patet aditus ad Episcopum, vel Officialem, & alias teneretur dispensare.

Quando autem vna tantùm de licentia Episcopi, seu alias, denuntiatio præmittitur, non statim eâ factâ matrimonium contrahendum, sed per aliquod tempus, judicio prudentis expectandum, Sanchez & alij apud Bon. loco cit. n. 56.

Dico 5. Causæ justæ omittendi denuntiationes sunt multæ, de quibus Vir prudens & timoratus judicet. 1. Quando timetur matrimonium malitiosè impediendum. 2. Quando instat tempus, quo nuptiæ prohibentur, vt est Aduentus &c. quod autem fiat denuntiatio ter, scilicet in prima Missa, in Missa solemni diei, tandem hâc finitâ in Missa ante matrimonium celebrandum, tantùm pura cæremonia est. cùm id parum juuet ad notitiam impedimentorum. 3. Cùm Magnates contrahunt. non enim timendum de impedimento. cùm Magnatum matrimonia publica. 4. Quando concubinarius, citò petit coniunctionem matrimonialem &c. Bonac. loco cit. n. 8. in his tamen debet constare moraliter non adesse impedimentum dirimens.

Dico 6. Dum matrimonium contractum sine denuntiationibus, propter aliquam vrgentem causam non potest consummari non præmissis denuntiationibus ita Trid. citatum. aliàs peccatur mortaliter propter periculum impedimenti, toties, quoties, consummatur. Bonac. cum multis alijs loco cit. n. 8. & 9. Ledesma tamen, Lopez & alij ab eodem relati negant, si Parochus & contrahentes adhibuerunt sufficientem diligentiam, vt deprehendatur impedimentum.

Dico 7. Impedimenta matrimonij sunt detegenda sub obligatione peccati mortalis, etiam sub secreto scita, quamuis probari non possint. quia agitur de graui proximi spirituali damno. præmittatur tamen correctio, si fructus speratur. Item quamuis tantùm audita, modò à persona fide digna. Secus si audita à persona nihil certi sciente, vel quæ non meminit à quo audiuit. Bonac. loco cit. n. 20 cum alijs DD.

DISTIN-

DISTINCTIO LXXXVII.

De Sacramento Matrimonij secundum se.

NOta. Matrimonium in ratione contractûs naturalis, est legitima coniunctio maris & fœminæ in vsum coniugij indiuiduam vitæ consuetudinem retinens Labat de Mat: dub. 1. §. 2. in ratione Sacramenti est nouæ legis Sacramentum à Christo D. institutum causativum gratiæ vnitiuæ. Salazar. gratia enim quæ in hoc Sacramento datur significatur per modum vinculi & coniunctionis, & ordinatur ad mutuam supportationem item ad honestam procreationem & educationem prolis. Mosc. in exam. approb. tot: 1. q. 5. nec solùm in hoc sacram: significatur gratia coniungens coniuges adinvicem, sed etiam significatur minùs principaliter vnio verbi cum humanitate, & coniunctio Christi cum Ecclesia.. Quid est matrimonium?

Dico 1. Iuxta varietatem temporum est variè institutum Sacramentum matrimonij. in statu enim innocentiæ est institutum in officium naturæ, ad propagandam speciem humanam. in statu naturæ lapsæ, vltra hoc in remedium concupiscentiæ. In lege gratiæ à Christo Domino, in ratione Sacramenti S Th. in Supp. q 42. a. 2. Institutum inquam, siue Ioan. 2. in nuptijs, vel Matt. 19. dicendo. *quod Deus coniunxit homo non separet.* Quando institutũ?

Dico 2. Vtriusque coniugis consensus mutuò per verba, vel per nutus expressus, est materia proxima, & forma huius Sacramenti, sub diuersa tamen ratione, quatenus enim consensus coniugum habet rationem traditionis est materia, quatenus habet rationem acceptationis est forma. Ita Theologi maximè Thomistæ cum Angelico D. in Supp. q. 42. a. 1. ad 1. & 2. Materia verò remota, sunt ipsi contrahentes, vel corpora ipsorum. Et sic verba: *ego vos coniungo,* non sunt forma huius Sacramenti, immo nec ad valorem simpliciter necessaria. cùm ante Trid. valida fuerint matrimonia clandestina, vt patet Sess. 24. C. 1.

Scias. Verborum, *ego vos coniungo,* non est sensus, *ego vos coniungo, aliàs non coniunctos,* sed *confirmo & benedico vestram coniunctionem,* vel, *ego vos coniungo in facie Ecclesiæ, vt pro veris coniugibus coram hominibus sitis.* dela Cruz de Mat. q. 1. n. 1.

Dico 3. Consensus in hoc Sacramento necessarius, debet esse expressus per verba de præsenti, vel pet aliqua signa. nam cùm sit Sacramen-

cramentũ, debet cõstare rebus sensibilibus, sicut & alia Sacramẽta.

Si puella interrogata, præ verecundia tacet, & adstantes pro ea respondent,ipsa non contradicente, fit matrimonium. nam illa taciturnitas cum aliis circumstantijs temporis & respondentium pro ea, est sufficiens signum sensibile, significans eius internum consensum. S. Th in Supp. q. 45. a. 2. ad 3. Consensus ergo per verba de futuro expressus v. g. habebo te, non matrimonium, sed sponsalia efficit. S. Th. cit. a. 3. idem dic de his, contraho tecum pro anno futuro. at per verba, ex nunc habebo te in meam vxorem, fit matrimonium, cùm de præsenti consensum exprimant.

Dico 4. Consensus conditionatus ad valorem matrimonij sufficit, si apponatur conditio de præsenti. consensus tamen conditionatus apposita conditione de futuro, ordinariè loquendo, non sufficit. v. g. si Patri placuerit. quod si non expectato conditionis euentu consenserint in copulam affectu maritali, tunc fit matrimonium, nec opus est nouâ præsentiâ Parochi & testium. pro hoc insinuat declarationem Congregationis Cardinal: dela Cruz q. 3. de Mat. n. 3. Et idem censet Nauar. de matrimonio celebrato coram Parocho & testibus sub conditione licita, si antequam voluntas mutetur, impleatur conditio. tunc enim perficitur matrimonium, sine noua Parochi & testium præsentia. sed oppositum alijs videtur veriùs, quos tacitè refert dela Cruz loco cit.

Dico 5. Consensus externus sine interno non efficit matrimonium. cùm omnia Sacramenta requirant intentionem S. Th. a. 4. talis tamen in foro Ecclesiæ potest adstringi. cùm hæc secundùm allegata iudicet.

Et sic qui verbis de præsenti cum aliqua contraxit, non habendo consensum internum, & postea cum alia contraxit habendo consensum internum, verbis expressum, si per excommunicationem cogatur vt primam habeat in vxorem, debet potiùs patienter sustinere excommunicationem, quàm ad primam accedere. Ita in C. inquisitionis de sent, excomm. & S. Th. ad 3. & oppositum Magistri sent. est erroneum. nam ille accessus esset fornicarius. cùm esset accessus ad non suam. nec efficitur sua, quàmuis interueniat sententia in foro externo iusta. juxta C. de sent. & re iudicata. vel recedat secum vxorem veram ducendo, si fieri potest S. Th. ibidem. Hæc doctrina etiam procedit, dum matrimonium ob aliam causam est nullum.

Dico

Dico 6. Qui consensum fictum habuit, si non interueniat impedimentum dirimens, tenetur verè iterum cum coniuge defraudata contrahere matrimonium, ex Sylu. V. Lux. & alijs, quæ iniuria aliter non resarcitur. aliquando tamen excusabitur, v.g. si intercedat magna inæqualitas, aut si timeatur malus exitus, aut graue damnum &c. sed recompensatio non omittenda.

Dico 7. Minister essentialis Matrimonij, sunt ipsi contrahentes, cùm ipsi tantum formam ponant, vt patet ex Conc. Flor. in decreto vnionis Armenorum. Sacerdos enim tantùm minister accidentalis. aliâs matrimonia clandestina non fuissent valida ante Trid. quod est contra Sess. 24. Cap. 1.

Et sic Sacerdos in mortali matrimonio assistens non peccat mortaliter. contrahentes, licèt sint minister essentialis huius Sacramenti, cùm non sint specialiter consecrati ad hoc, non peccant mort. illud ministrando in mortali. dela Cruz de Sacram in genere. q. 4. n. 4. peccant tamen mortaliter indignè recipiendo.,

Dico 8. Omnis homo nullum habens impedimentum est subjectum Sacramenti matrimonij. Vt debitè ad hoc Sacramentum accedat, præmittenda confessio & Eucharistia sumenda. Sed hoc tantùm consilium, præceptum verò, contritionem esse præmittendam, si contrahens in mortali existit. cùm sit Sacramentum viuorum. Accedens ad hoc Sacramentum, intendat saltem virtualiter facere quod facit Ecclesia, & suscipere hoc Sacramentum non cum affectu libidinis, sed cum affectu suscipiendi prolem ád gloriam Dei. Quod est subiectum Matrimonii, & quæ dispositio necessaria?

Dico 9. Matrimonio iam contracto sponsi in eadem domo non cohabitent ante benedictionem in Ecclesia à Parocho vel cum licentia ab alio Sacerdote recipiendam, Trid. sess. 24. C. 1.

Omittendo hanc benedictionem non incurritur mortale. Samuel de Lub. V. Banna. n. 5. & 6. Sa. v. Mat. n. 6. sicut & omittendo solemnitatem nuptiarum non est mortale. immo absolutè omittenda benedictio in secundis nuptijs ex parte viri & mulieris, vel mulieris tantùm, non aûtem in secundis nuptijs ex parte viri tantùm. cùm adhuc saluetur significatio coniunctionis Christi cum Ecclesia.

Dico 10. Matrimonium inter absentes per literas vel procuratorem celebratum est verum, patet ex vsu Ecclesiæ sæpe talia matrimonia celebrantis, quæ deinde in præsentia coniugum non celebrantur. idem de sponsalibus dicendum si sit consensus vtriusq; vel saltem si vterq; ratificet sponsalia nomine suo à Parentibus celebra-

ta, alias enim sic à Parentibus facta, nec à sponsis ratificata non valent. Immo matrimonium inter absentes baptizatos celebratum per literas vel procuratorem, coram Parocho & testibus, est Sacramentum, tanquam probabiliùs tenendum.

Dico II. Matrimonium amore diuitiarum, delectationis captandæ, & ob similem causam inhonestam celebratum non caret culpâ veniali, sicut ob causam mortaliter inhonestam non caret culpa mortali validum tamen, sicut baptismus propter lucrum administratus, est validus.

QVÆSITUM.

Quæ bona finis, & effectus matrimonij.

Quæ bona, finis, & effectus matrimonij?

℞. 1. Bona matrimonij sunt, fides, proles, Sacramentum, fides nè cum alijs Coniuges misceantur, proles, vt Christianè educetur. Sacramentnm vt matrimonium non separetur.

2. Finis ad quem matrimonium institutum primò est propagatio speciei & conseruatio indiuiduorum. 2. Remedium concupiscentiæ. 3. commoditas obseqnij vtriusq́, ad inuicem.

3. Effectus Sacramenti matrimonij est gratia vnitiua, hoc est gratia sanctificans, vt importat mutuam concordiam, decentem vsum matrimonij, moderando carnis concupiscentiam, familiæ prudentem gubernationem, Christianam prolis educationem, rerum domesticarum diligentem curam, dispositionem & fidelem dispensationem. Mosc. 2. p. Tyrocinij artis pœnitentiariæ §. 4. n. 25.

DISTINCTIO LXXXVIII.

De impedimentis impedientibus tantùm matrimonium.

Quotuplicia sunt impedimenta matrimonij?

NOta. Impedimenta matrimonij duplicia sunt, alia tantùm impediunt, ne licite contrahatur matrimonium, validum tamen est. alia verò etiam contractum dirimunt, tanquam inualidum.

Dico 1. Impedimenta tantùm impedientia sunt quinq;. votum interdictum, sponsalia, catechismus, crimen.

Crimen est multiplex quo commisso non licet ducere vxorem. 1. Occisio vxoris adulteræ propriâ authoritate facta. 2. Presbytericidium, per iudicem declaratum. 3 Matrimonium cum moniali scienter contractum. 4. Susceptio proprij filij in baptismo aut cõfirmatione malo animo, vt scilicet contrahat cognationem cum propria

pria vxore. 5. Publica pœnitentia, ſed hæc iam non eſt in vſu. 6. Raptus alienæ ſponſæ. Sed hoc poſt Trid. eſt etiam dirimens ſecundùm dicenda in ſequentibus. 7. Inceſtus cum propria affine, vel etiam cum conſanguinea. ſed hoc ſecundum negat D. Th. & alij apud dela Cruz q. 4. n. 1. Hoc impedimentum criminis iuxta Sanchez, Ledeſma & alios apud Bonac. de Mat. q 3. punc. 14. n. 21. non inducit mortale, etſi diſpenſatio non petatur.

Si quis diſpenſationem deſiderat, adeat Epiſcopum, qui in omnibus tantùm impedientibus impedimentis diſpenſat, excepto voto caſtitatis perpetuæ & religionis. Cand: aureum de Mat. n. 110. ex D. Antonino & Paludano.

Dico 2. Nomine voti intelligitur votum ſimplex religionis, aut caſtitatis; vel votum non nubendi.

Dico 3. Nomine interdicti venit prohibitio, quâ certo anni tempore interdicitur matrimonium ab Eccleſia. Item ſi ab Ordinario loci aut curato interdicatur contrahere matrimonium, donec conſtet, non eſſe impedimentum, aut aliam ob cauſam.

Dico 4. Tempus interdicti incipit à media nocte præcedente primam Dominicam adventûs vſq; ad feſtum Epiphaniæ, & à media nocte ante feriam 4. Cinerum, vſq; ad Dominicam in Albis incluſiuè. Trid. Seſſ 24. Cap. 10. *Quando prohibentur nuptiæ?*

Interdicitur autem hoc tempore ſolemnitas nuptiarum, vt accipere benedictionem in Eccleſia, aut conuiuium ſolemniter celebrare. & contrafaciens peccat mortaliter. quia in re graui tranſgreditur præceptum Eccleſiæ. Bonac. de mat: q. 3. punc. 14. n. 4. cum alijs DD.

Non interdicuntur hoc tempore ſponſalia. Samuel de Lub. v. nuptiæ. n. 1. item non prohibetur contractus & conſummatio matrimonij, ſub mortali, atque bannorum publicatio. dummodo nullæ adhibeantur nuptiales ſolennitates. Samuel n. 5. cum Paulo Piaſecio. Sicut & priuatim traducere tempore interdicti ſponſam in domum ſponſi non eſt prohibitum.

Dico 5 Impedimentum Catechiſmi contrahitur ab eo. qui tenet infantem baptizandum, reſpondetq; eius nomine miniſtro interroganti, an credat, an renunciet diabolo? &c. & quidem ſi idem ſit patrinus Catechiſmi & baptiſmi contrahit impedimentum dirimens. ſi alius Catechiſmi, contrahit tantùm impediens. ſed negat Pontius relatus in Summa Dianæ v. imped. n. 4. quia in Trid, dicitur ſpiri-

tualem cognationem non contrahi nisi in baptismo & confirm. præter hoc citat pro sua sententia declarationem sacræ Congregationis interpretum.

Dico 6. Impeditur Matrimonium ad dictum vnius maximè matris, deponentis de aliquo impedimento testimonium, nisi interueniat juramentum in oppositum.

Impeditur etiam ad dictum vnius Personæ grauis, cui fides debetur, & de fama vel scandalo docet, & si in oppositum interueniat iuramentum parentum.

Quod si vnus testis dicat, audiisse ab vno ex suis maioribus, duos esse in quarto. v. g. gradu consanguinitatis, non impeditur matrimonium inter eos. nam vnus testis, maximè de auditu nihil probat. Secus si plures graues audissent, à pluribus fide dignis.

Vt vero matrimonium contractum dissoluatur, efficaciora debent adesse testimonia. nam hoc non dissoluitur sine plurium juramento. hæc è jure deducta reperies apud dela Cruz q. 4. de mat. n. 3.

DISTINCTIO LXXXIX.

De Impedimentis dirimentibus matrimonium jure naturali.

Quot sunt impedimenta dirimentia? NOta 1. Impedimenta dirimentia & annullantia matrimonium de jure antiquo sunt 12. quibus de jure nouo Tridentini addita sunt duo raptus & matrimonium clandestinum. comprehenduntur his versibus.

Error, Conditio, votum, Cognatio, Crimen.
Cultûs disparitas, vis, Ordo, Ligamen. Honestas.
Si sis affinis, si fortè coire nequibis.
Si Parochi, & duplicis desit præsentia testis.
Raptaque sit mulier, nec parti reddita tutæ.
Hæc facienda vetant connubia facta retractant.

Error Personæ, professio solemnis, ligamen, impotentia perfecta & perpetua, jure naturali dirimunt matrimonium, idem de amentia perpetua & de defectu ætatis sentiendum. alia dirimunt jure Ecclesiastico vide dela Cruz q. 4. de Mat. n. 2.

Nota 2. Hæc impedimenta non eo sensu dicuntur dirimentia, quatenùs soluant matrimonium, iam validè contractum. Sed dicuntur dirimentia, quia impediunt, ne validè possit contrahi. & sic professio solemnis facta post matrimonium ratum & illud dissoluens,

item

item conuersio vnius coniugis ad fidem, dissoluens matrimonium in infidelitate consummatum, vt infra dicetur, non dicuntur propriè impedimenta.

Dico 1. Error essentialis dirimit matrimonium, tollit enim consensum pro matrimonio requisitum, talis error est circa personam. cùm matrimonium includat personas, quæ coniunguntur. Error verò accidentalis, & circa personæ qualitatem. v. g. circa bona fortunæ, non dirimit matrimonium v. g. si contrahas cum Bertha putans esse virginem, nobilem, diuitem &c. cùm hæc ad essentiam matrimonij non spectent, nisi talis error in personam transfunderetur, v. g. si cum Bertha contrahere nolis. si non sit virgo, diues vel nobilis, in tali enim casu error consensum tollit S. Th. in supp. q. 51. a. 2. ad 5. Error.

Dico 2. Simplex castitatis votum non dirimit matrimonium iam contractum, sed solùm impedit contrahendum S. Th. cit. q. 53. a. 1. nam matrimonium fortius est vinculum. cùm in eo fiat actualis corporum traditio. per votum autem simplex solum fit promissio, rei promissæ non transferens dominium, & idem dicendum de voto ingrediendi religionem. Excipe simplex castitatis votum Patrum Societatis IESV, quod ex statuto Ecclesiæ matrimonium dirimit, & eos verè religosos facit. Votum.

Votum ergo solemne religionis dirimit matrimonium, non solum ex jure diuino, sed ex natura sua vt docent Thomistæ. nam præter promissionem ad votum simplex sufficientem, importat perfectam & absolutam traditionem & acceptationem. vnde qui sic solemniter vouet, & postea matrimonium contrahit. inualidè contrahit.

Dico 3. Qui vouit ingressum religionis, primo bimestri, non potest reddere, à fortiori non potest petere. cùm secundum communem sententiam adhuc teneatur religionem ingredi. si iam petendo vel reddendo consummauit, potest non solùm reddere sed & petere. ad castitatem enim obligabatur ratione voti religionis. cùm ergo sit liber à religione hic & nunc, eò quòd consummauerit matrimonium, etiam liber, viuente sua coniuge, à castitate.

Qui verò sine voto ingrediendi religionem, habet votum castitatis perpetuæ, & contraxit matrimonium, nunquam petere potest, vt docent communiter. sed elapso primo bimestri reddere tenetur, etiam tantùm interpretatiuè petitus, non autem ante. nam vt habet Bonac, circa 2. præceptum. q. 2. punc. 5. §. 5. n 5. coniuges

habent ius non reddendi debitum, in primo bimestri etiam præciso voto, quare intra hoc reddens prima vice, peccat mortaliter. An verò intra bimestre, teneatur ingredi religionem? negat Bonac. loco cit. contra Caiet. & Sylu. v. Mat.

Dico 4. Vnus coniugum non potest altero inuito ingredi religionem matrimonio iam consummato. nam nullus potest præstare oblationem ex alieno, corpus autem coniugis per carnalem copulam facta n est alterius. S. Th q. 61, a. 1. Consummatur autem matrimonium secundum aliquos per solam apertionem claustri, licet non sit seminatio. alij requirunt seminationem. & quidem vtriusque, vt videre est in Summa Dianæ v. affinitas n. 2. & v. Mat, n. 22. per solam tamen seminationem in vase fœminæ, absq; vasis penetratione matrimonium consummatur.

Potest tamen vnus coniugum, etiam matrimonio consummato ingredi religionem si remanens in sæculo consentiat, & votum castitatis emittat, ad quod tenetur. Item sit prouectæ ætatis nam si sit iuuenis, etiam tenetur ingredi, vt probat Bonac. de Mat. q. 3. p. 4. n. 12. præterea si Episcopus consentiat. cuius consensus si omittatur, secundum aliquos non incurritur peccatum mortale. Dixi *matrimonio consummato*. Nam vt supra insinuatum, duo menses sunt concessi coniugibus ad deliberandum circa religionis ingressum, etiam altero renuente, intra quos non tenentur consummare. Et licèt ante elapsos duos menses cognoscat sponsam violenter, ipsa verò religionem ingrediatur, & profiteatur, matrimonium adhuc quoad vinculum soluitur, quia non videtur adhuc illi suum corpus communicasse, cùm violenter fuerit oppressa. Samuel de Lub. v. diuort. n. 10, cum Armilla.

Ligamen. Dico 5. Infidelis habens plures vxores si conuertatur ad fidem tenetur permanere cum prima si ipsa voluerit cum eo permanere de quo infra. Si verò omnes conuertantur præter primam nolentem cum eo permanere, aut volentem quidem permanere sed cum iniuria Creatoris, vir non tenetur vllam ex conuersis ducere in rigore loquendo, qu a nulla ex ipsis est vera vxor exceptâ primâ, licèt repudiata, Bonac. de Matrimo. q. 3, punc. 10. n. 7. cum alijs DD. Hic sciendum est, quod dispensatio quæ concessa fuerat a Deo in veteri lege ad habendas plures vxores ad hoc tempus non perseueret: nam reuocata fuit à Christo Domino Matth. 19. *Qui dimiserit vxorem & aliam duxerit mœchatur*.

Dico 6. Vt superstes coniux possit cum alio matrimonium inire, requiritur certitudo moralis. seu tanta certitudo, quanta iudicio prudentis sufficit ad credendum priorem coniugem certo esse mortuum. Soto, Speculum, Rodriq. Gutierez, Sanches, Perez, Valentia & alij, quos sequitur Bonac. loco cit. n. 22. quia nisi adsit tanta certitudo, contrahentes exponunt se periculo adulterij cùm fieri possit priorem coniugem adhuc viuere. Vnde vxor nequit cum alio matrimonium contrahere, quando eius vir abfuit per multos annos. C. in præsentia de Spons. & C. dominus de secundis nuptijs. nam certitudo moralis non habetur per absentiam multorum annorum. Sicut nec habetur per solam famam, cùm fama oriri soleat ex auctore incerto, & plerumq; fallaci. nisi fortè cum fama existant tanta indicia, vt nullus dubitandi lòcus relinquatur de morte illius. Bonac. loco cit. n. 13. cum Speculo. Sylu. Nau. Rodriq. & aliis DD.

Ex quo per contrariam consequentiam sequitur, vxorem posse matrimonium cum alio contrahere, quando maritus ingressus prælium, & postea non comparuit, & fama est ipsum perijsse, aut quando per litteras eorum, qui prælio interfuerunt, acceptum est, maritum mortuum. Henriq. & alii citati à Bonac. l. c. n. 14. Nota. relinquendum est iudicio prudentis viri, judicare in casibus particularibus, an sit certitudo moralis, & conjecturæ sufficientes ad contrahendum novum matrimonium. Non tamen sufficienter probatur mors per vnum testem. Bonac. l. c. n. 16. & Sanchez contra Speculum & alios. Sicut enim vnus testis non sufficit in causis pecuniarijs, ita neq; sufficit in causa secundi matrimonij, in quo agitur de periculo animæ, nisi fortè adsint tantæ conie cturæ, vel nisi conjux mortuus sit in loco ita distante, vt non possint facilè haberi aliæ probationes, nisi per vnum fide dignum testem. Et hoc modo intelligitur C. in præsentia de spons. vbi præcipitur Prælatis ne permittant matrimonium contrahi donec certum nuncium de morte percipiant. Ob id cauere debent Parochi, ne aliquos coniungant non obtentâ facultate ab Episcopo, apud quem fieri solent probationes de morte alterius coniugis. quo tamen non obstante mulier potest contrahere matrimonium quando ipsa sola certò nouit virum esse mortuum, quamuis hoc probare non possit, & alias non timetur scandalum, quia tunc cessat periculum adulterij. Idem qui supra n. 16. cum alijs DD.

Ex his patet fœmina quæ contraxit matrimonium cum secundo,

credens primum virum mortuum tenetur recedere à secúndo, postquam resciuit primum virum viuere, alioquin adulteratur & peccat mortaliter petendo vel reddendo debitum post talem notitiam. nam secundum matrimonium est inualidum Si verò non certò nouit priorem virum viuere, sed tantum dubitat, non potest existente dubio petere debitum. alioquin exponit se periculo adulterij. dela Cruz q. 3. de Mat. n. 1. ex c. inquisitioni, de senten. excomm. tenetur tamen alteri coniugi petenti reddere, quàm diu non constat priorem coniugem viuere. nam alter coniux habet ius petendi. nec tenetur credere coniugi dubitanti nisi dubitans, ita probet vt alter propter eius motiua & probationes, teneatur credere, vel ita dubitare, vt nequeat deponere dubium.

Dico 7. Validum est matrimonium contractum ab eo, qui quidem credebat priorem coniugem viuere, sed falsò credebat cum mortua fuerit. si sic contrahens putabat se validè contrahere, vel si habebat intentionem contrahendi quantùm poterat. quia adest sufficiens consensus inter personas habiles. Et idem dicendum de eo, qui contrahit matrimonium credens adesse impedimentum dirimens, cùm reuera non sit, modò intendat vt supra. ratio à simili. nam qui credit baptismum nihil valere, tamen baptizando intendit, quod potest & quod intendit Ecclesia, validè baptizat, vt docetur comm. idem ergo in casu proposito.

Impotentia ? Dico 8. Frigiditas seu impotentia coeundi dirimit matrimonium quando est perpetua & perfecta, id est incurabilis etsi coniuges ad castè viuendum contrahant, vt patet ex D. Th. in Supp. q. 58. a. 1. ad 4. nam de intrinseca matrimonij ratione est traditio potestatis ad vsum & copulam coniugalem, quam impotentes tradere non possunt, cùm non habeant, Et licèt vir possit coire, si nequit seminare, inualidum est matrimonium vt patet ex quadam declarat. Sixti V. de qua mox. Dixi *si sit perpetua & perfecta*. nam si hæc impotentia sit temporanea, licèt ignorata, quæ ætatis processu aut humanâ arte sine mortis periculo auferri potest, valet matrimonium. D. Th. loco cit. Procedit autem resolutio quæsiti de perpetua & perfecta impotentia cum omni fœmina. Si enim cum vna sit impotens, & potens cum alia, valet matrimonium etiam cum illa cum qua est impotens, secundum S. Th. loco citato, contra Sylu. & alios deducitur ex C. laudabilem & C. fraternitatis, de frigidis & maleficis, vbi dicitur, si quis separato priori matrimonio inuenitur habilis ad aliam fœminam, redeat ad priora connubia.

Dico

Dico 9. Impotentia generandi non tollit matrimonium. Matrimonia enim senum & sterilium valida sunt, vt patet ex vsu, nam etsi isti non possint habere filios, qui est finis vltimus matrimonij saluatur tamen in eis finis proximus, scilicet vsus matrimonij. D. Th. loco cit. ad 3. quo vsu concupiscentia sedatur & est inter eos vera traditio corporum, & obligatio ad actus matrimoniales. item emittunt semen ex natura sua prolificū, quamuis ex accidentali frigiditate ineptum. Secus de spadonibus dicendum, qui etsi penetrent vas fœminæ, quia tamen non emittunt semen ex natura sua prolificum, sunt inhabiles ad matrimonium. accedit Bulla Sixti V. edita anno 1587. declarans matrimonium spadonum cum quibusuis mulieribus siue scientibus, siue ignorantibus esse nullum.

Dico 10. Si fœmina ita sit arcta, vt sine miraculo aut arte magica, aut sine mortis periculo non possit aperiri, est inhabilis ad matrimonium, iuxta c. ex literis de frigidis & maleficis. Secus sentiendum si industria medicorum aperiri potest, ad quod ipsa tenetur secundum DD. etiam cum graui dolore, non verò cum grauissimo. Fœmina quæ recipit Semen, etsi non possit illud retinere, erit habilis ad matrimonium, nec ipsa, nec vir accedens ad eam cum tali periculo, peccant mortaliter. Bonac. q. 4. de Mat. puncto. 6. n. 18. isti enim, sicut & steriles faciunt, quod in se est, etsi ex aliquo accidentali impedimento, semen effundatur, & non sequatur generatio.

Dico 11. Si constat impotentiam esse perpetuam, non expectandum, sed mox dissoluendum matrimonium. nec licet osculis vel tactibus vacare. Si dubitatur conceduntur tres anni, quibus possit vti vxore & spe ad nitendum. C. laudabilem de frigid. & malef. Attamen si sic nitentes certificantur de impotentia perpetua, non licet vlterius niti, eò quòd, vel hæc impotentia, tandem successu temporis cognita, præcessit matrimonium, & sic matrimonium est nullum, quare habens hanc nequit vlterius niti. vel est subsecuta matrimonium, & sic etiam non licet vlteriùs niti. poterunt tamen hi, in quibus post matrimonium est subsecuta impotentia se libidinosè tangere & osculari sine periculo tamen pollutionis, Bonac. loco. cit. n. 17. & de la Cruz. a. 7. c. 2.

Dico 12. Impotentia orta ex maleficio & ligamine dæmonis si sit perpetua & antecedat matrimonium dirimit illud. Secus si sit temporalis ad quod expendendum conceduntur tres anni, iuxta C. laudabilem de frigidis & maleficiatis. Nota si maleficium sanetur per reme-

remedia hæc, vt per confessionem, lacrymas, eleemosynas, orationes, exorcismos, signum est matrimonium valuisse. cùm impedimentum sit ablatum per media ordinaria contra incursus dæmonum, quòd si maleficium sit ablatum per miraculum vel arte dæmonis, signum est matrimonium non valuisse, & sic isti possunt cum alijs contrahere secundum D. Th. loco cit. a. 2. ad 3,

Dico 13. Hermaphroditus in quo præualet vnus sexus, potest matrimonium inire iuxta sexum, qui in ipso præualet vnde si præualet sexus virilis potest contrahere cum fœmina. quia censetur esse illius sexus, qui in eo præualet. Et sic matrimonium est inualidum si celebretur iuxta sexum inferiorem. quare si sexus virilis præualeat & fœmineus sit inferior inualidè contrahitur cum viro eò quod censetur contrahi matrimoninm cum persona eiusdem sexûs. Hermaphroditus in quo sexus est æqualis, secundùm quem voluerit, poterit contrahere matrimonium.

Factâ tamen semel electione sexûs, & contracto semel iuxta illum statum matrimonio, non potest mortuo coniuge mutare electionem. nam variaret electionem in re grauissima, cùm sit valde indecens, vti modo hoc, modo altero sexu. Si tamen contraheret, validè contraheret, etiam facto juramento non variandi sexum. quia nullum ius tale matrimonium irritat. Nota, quinam sexus præualeat, pertinet judicare ad Medicos, vel ad matronas peritas. In dubio ferendum est judicium ex ipsius hermaphroditi assertione. nullus enim meliùs valet discernere. Caueat tamen Parochus assistere illius hermaphroditi Matrimonio in quo sexus æqualis, donec hermaphroditus coram judice Ecclesiastico cum juramento protestetur quem sexum sequi velit. cum enim hæc pertineant ad forum externum non debet Parochus se ijs immiscere, antequam hæc peragantur coram judice Ecclesiastico. Bonac. quoad omnes partes cum aliis DD. q. 3. de Matrim. puncto 13. a. 16.

Dico 14. Amentia sequens matrimonium non dirimit illud. cùm sit insolubile. secus dicendum est de amentia omnino tollente vsum rationis & antecedente matrimonium. cùm sic non habeatur consensus pro matrimonio necessarius. si tamen aliquis habens lucida interualla, tempore lucidi interualli contrahat, valet matrimonium, erit tamen peccatum mortale si sic amentes contrahant. Imò si sola fœmina sic amens contrahat, ob periculum abortûs. nisi aliàs sit sterilis Et tales intercidendi sunt ab vsu matrimonij ob periculum abortûs & educationis prolis.

Dico

Dico 15. Matrimonium puerorum ante 14. annum & puellarum ante 12. regulariter est nullum, ex defectu plenioris vsûs rationis pro Matrimonio requisiti. Et hoc tempus taxatur in iure. Quodsi aliquis ante dictos annos pubertatis habeat sufficientem vsum rationis & naturæ vigorem, & contrahat sine Papæ dispensatione, valet Matrimonium iuxta D. Thomam, in Supp. q. 58. a. 5. peccat tamen mortaliter. Nam in matrimonio contrahendo non debet attendi tempus sed an coniuges concipere possint & generare. Sufficit prædicta ætas, scilicet in puero 14. & puella 12. annorum, etsi protunc non habeant actualem potentiam coëundi, sed processu temporis habebunt. Nam potentia actualis coëundi non est de essentia Matrimonij. Expectandum tamen est vsque ad annum 18. vt judicetur an sit perpetua impotentia. Sa v. Matr. n. 7. ex Syluestro. Quot anni necessarij ad contrahendũ matrimonium?

Dico 16. Si Parochus sciens matrimonij impedimentum ex confessione, rogetur assistere matrimonio, non habendo aliud remedium assistat. nam maius malũ esset confessionis reuelatio, quàm talis matrimonij inualidi permissio. Vide. D. Th. in Supp. q. 11. a. 1. ad 1.

DISTINCTIO LXXXXI.

De Impedimentis dirimentibus matrimonium jure Ecclesiastico.

DIco 1. Seruitus nota non dirimit matrimonium, sed ignorata. immo si seruus contrahat cum serua putans liberam, valet matrimonium. S. Th in Supp. q. 52. a. 1. ad 1. cùm ambo sint eiusdem conditionis, & nulla interueniat iniuria. Seruitus etiam matrimonio superueniens non dirimit illud. Vir enim absque consensu vxoris potest se ipsum in seruum vendere. cùm sit mulieris caput, solùmque ei in spectantibus ad matrimonij actum subdatur. S. Th. loco cit. a. 3. peccat tamen vir sine magna necessitate hoc faciens. cum sic grauiter vxorem conturbet. Nec dirimit seruitus matrimonium inuito Domino contractum. nam matrimonium est de jure naturali & Diuino, seruitus de jure positiuo. ius autem positiuum non præiudicat juri naturali & Diuino. S. Th. cit. a. 2. Conditio.

Dico 2. Cognatio est triplex. carnalis, quæ est consanguinitas vel affinitas spiritualis & legalis. Consanguinitas est propinquitas duarum personarum, quarum vna ab altera. vel ambæ ab eadem carnaliter descendunt. Affinitas est propinquitas personarum ex carnali copula, aut ex eius potestate proueniens, per vltimam particu- Quotuplex cognatio?

ſam denotatur affinitatem, etiam cauſari ex matrimonio rato non conſummato. Alij negant ex matrimonio non conſummato oriri affinitatem. pro ſe citant declarationem ſacræ Congr. & ſolùm vocant hoc impedimentum publicæ honeſtatis dirimens matrimonium intra quartum gradum. per quod diſtinguitur ab impedimento publicæ honeſtatis orto ex ſponſalibus. Sed quæſtio eſt de nomine parum refert an hoc impedimentum affinitas vel aliter vocetur. hoc verum, quod intra quartum gradum dirimat, vt determinat Pius V. motu proprio, qui incipit ad *Romanum ſpectat*. Cognatio ſpiritualis eſt propinquitas perſonarum ex vera baptiſmi aut confirmationis collatione, aut ex baptizati vel confirmati ſuſceptione proueniens. Cognatio legalis eſt propinquitas perſonarum ex adoptione vnius ab altero proueniens. de his infra.

Dico 3. Duæ ſunt lineæ in cognatione naturali conſanguinitatis. vna recta, altera tranſuerſa, eſt autem linea, ordinata collectio perſonarum ſanguine juncta rum. linea recta eſt collectio perſonarum, quarum prima producit ſecundam, ſecunda tertiam, & ſic conſequenter, veluti Pater, Filius Nepos &c. deſcendendo. & in hac conſideratione appellatur recta linea deſcendentium. nam ſi ab inferiori incipiamus ſurſum verſus, appellatur recta linea aſcendentium. Linea tranſuerſa eſt collectio perſonarum quæ ab eodem principio (ſtipitem appellant. DD.) carnali propagatione emanant. talis eſt collectio fratrum patruelium, qui ſunt fratrum nati. conſobrinorum, qui ſunt ex fratre vel ſorore matris nati. amitinorum, qui ſunt ex ſorore patris nati. Linea tranſuerſa alia eſt æqualis alia inæqualis, linea tranſuerſa æqualis eſt, quando duæ perſonæ diſtant eodem gradu à communi ſtipite. v. g. duo filij, duo patrueles primi &c. Linea tranſuerſa inæqualis eſt, quando duæ perſonæ diſtant à communi ſtipite inæqualiter v. g. Petri Filius & Patruus, hoc eſt frater Patris, ſunt in tranſuerſa linea inæquali, quia à communi ſtipite hoc eſt ab auo diſtant inæqualiter.

Dico 4. In linea recta aſcendentium & deſcendentium. tot ſunt gradus quot perſonæ mediæ, numerando vnum extremum. hinc quia inter Patrem & Filium nulla mediat Perſona, Pater & Filius ſunt in primo gradu. Pater Filius, nepos, ſunt tres, ſed quia duæ perſonæ mediant numerando vnum extremum, ideo avus & nepos ſunt in ſecundo gradu lineæ rectæ. Proavus & pronepos ſunt in tertio gradu. abavus, & abnepos in quarto, tritauus, & trinepos, in quin-

to,

to. Vel vt loquitur Moscicensis 2. p. Tyrocinij §. 4. n. 45. numerentur omnes Personæ, infima, suprema hoc est stipes & intermediæ. tot ergo erunt gradus, & tanta distantia à communi stipite quot recensebuntur personæ, vnâ tamen demptâ.

Dico 5. In linea transuersa æquali, quo gradu vna Persona distat à communi principio seu stipite, eo gradu distant inter se. v. g. duo Fratres germani, quia cum Patre sunt in primo gradu in eodem gradu sunt inter se. Item duo Fratres patrueles primi seu Nepotes, quia ab auo distant secundo gradu, eodem gradu distant inter se.

EXEMPLVM.

Pater & Mater.

Primus gradus.

Petrus Anna.

Secundus gradus.

Agnes Paulus. Nepotes.

Tertius gradus.

Simon Martha. Pronepotes.

Quartus gradus.

Lucia Thomas. Abnepotes.

Dico 6. In linea transuersa inæquali, quo gradu à communi stipite distat persona remotior, eodem gradu distant inter se. v. g. Petri Filius & Patruus, hoc est frater Petri, sunt in secundo gradu. quia Petri Filius distat à communi stipite id est abauo secundo gradu. Vnde distans à communi stipite quinto gradu licitè contrahit cum distante ab eodem stipite, quarto, tertio, secundo, vel primo gradu.

EXEMPLVM.

Pater & Mater.

Petrus Anna.

Agnes Paulus.

Simon Martha.

Lucia Thomas.

Hic & sequentes distant ab isto quarto gradu, quia ipse distat à stipite quarto gradu.

Dico 7. Consanguinitas in primo gradu lineæ transuersalis, vt inter fratrem & sororem iure naturali dirimit matrimonium. In quo Devs ab initio mundi cum Filio & Filia Adæ dispensauit. Et in hoc secundum communem sententiam nequit Papa dispensare. Consanguinitas verò in secundo, tertio, quarto gradu, lineæ transuersalis, solo iure Ecclesiastico dirimit Matrimonium. sicque solos fideles obligat. Nec infideles taliter conjugati separari debent si baptizentur C. de infidelibus, de consanguineitate & affinitate.

Affinitas. Dico 8. Gradus affinitatis desumitur ex gradu consanguinitatis. Et sic tot sunt gradus affinitatis quot consanguinitatis. Quare Titius v. g. in eo gradu affinitatis est cum cōsanguineis vxoris suæ, in quo gradu consanguinitatis est vxor cum illis. v g. Titius in primo gradu affinitatis est cum sororibus vxoris suæ, quia vxor Titij est in primo gradu consanguinitatis cum illis.

Dico 9. Sola copula ex qua quantum est de se potest sequi generatio, etsi defacto non sequatur, causat affinitatem. Quàmuis claustra non rumpantur, sed aliunde semen habeatur. Quare copula spadonum non causat affinitatem sicut & Matrimonium eorum non est validum vt supra dixi. Matrimoniū autē senū & sterilīū causat affinitatē, sicut & matrimoniū eorū est validum, quia ex eorū copula quantùm est ex se potest sequi generatio, licèt per accidens non sequatur.

Probabilitate non caret ad contrahendam affinitatem non sufficere semen virile sed debet simul concurrere semen muliebre. Colligitur ex S. Th. in Supp. q. 55. a 4. ad 2. vbi dicit. *Vir & mulier efficiuntur in carnali copula vna caro per commixtionem seminum. Vnde quantumcunq; aliquis claustra pudoris inuadat & frangat nisi commixtio seminum sequatur non contrahitur affinitas.* Nam secundum Hypocratem & Galenum in Summa Dianæ ver. Affinitas n. 7. relatos. semen muliebre est necessarium ad generationem. Igitur in hac sententia qui habuit copulam cum sorore vxoris suæ si hæc non seminauit, non contrahit affinitatem, & potest petere debitum. Vel si hoc fuit ante Matrimonium, non contrahitur impedimentum dirimens. Hoc certius est, quod non sufficiat semen mulieris ad causandam affinitatem. Bonac. de Matrim. q. 3. punc. 12. n. 13. cum Paludano & alijs DD.

Dico 10. Affinitas orta ex matrimonio extenditur ad quartū gradum quàmuis matrimonium sit tantùm ratum, vt declarat Pius V. motu proprio. qui incipit, *ad Romanum*. Immo Bonac. q. 3. puncto 11. n. 11. idem docet contra Samuelem de Lub v. Spons n. 18. & Nau.

licet

licèt Matrimonium ratum sit inualidum, modò non sit inualidum defectu consensus. & præter communem sent: adducit declarationem Card attamen non vocat hoc impedimentum affinitatis, sed publicæ honestatis vsq; ad quartum gradum. sed quæstio de nomine. Et sic qui contrahit sponsalia cum aliqua & deinde celebrat matrimonium cum eius sorore, non potest priorem accipere & sic nullam potest in vxorem habere. Affinitas verò ex copula illicita tantùm extenditur ad secundùm gradum, ex Triden: sess. 24. C. 4. & sic maritus accedens ad consanguineam vxoris in tertio gradu, non priuatur jure petendi debitum à sua vxore. de la C. q. 4. a. 5. n, 2. de Matr, Quia tamen hoc impedimentum affinitatis solo jure Ecclesiastico dirimit matrimonium, in omni gradu affinitatis Papa dispensat, sicut dispensauit cum Casimiro Rege Poloniæ, vt cum Ludouica Vxore fratris sui matrimonium iniret. Nec dirimit hoc impedimentum, nisi baptizatorum matrimonium. vnde fideles intra gradus affinitatis apud Christianos prohibitos coniugati, separari non debent, si conuertantur.

Dico 11. Qui dedit causam affinitati priuatur jure petendi debitum tenetur tamen ex justitia reddere, etiam tantùm interpretatiuè & implicitè petitus. quia alter coniux ob istius malitiam non debet suo jure priuari. Quodsi ignoranter, v.g. vxor accessit ad consanguineum viri sui, non priuatur jure petendi debitum sine culpa: enim non debet priuari aliquis jure suo. idem dicas, si coacta, cum consanguineo viri rem habuit. Quodsi ambo coniuges dederunt scienter causam affinitati, priuantur jure petendi, immo & reddendi. Bonac. loco cit. p. 12. n. 21.

Dico 12. Episcopus vel Confessarius Regularis, virtute cuiusdam priuilegij concessi Monachis monasterij S. Bened. Congr. Vallisoletanæ dispensat, vt coniuges in prædicto casu priuati debito petendi liberè & sine peccato petant. Confessarius tamen Regularis, qui dispensat in tali impedimento, debet esse specialiter deputatus à suo superiore (quæ deputatio ad libitum durat Superioris, & per eius mortem vel amotionem expirat) item hæc dispensatio debet fieri in confessione. & Ecclesia religionis. Lezana tomo 3. quæst. regularium V. affinitas n. 5. hæ limitationes sine dubio colliguntur ex ipso textu priuilegij. Olim poterant hoc Confessarij Regulares extra confessionem, extra propriam Ecclesiam, & probabiliter absque deputatione ex viuæ vocis oraculo Iulij 11. & Pij V. sed hæc vivæ

vocis oracula modo non suffragantur, vt pote per Vrbanum VIII. sublata 1631. Nota qui ignorat legem huius pœnæ, non petendi debitum in prædicto casu, non priuatur jure petendi. Portell. in add. ad dubia Reg. v. ignorantia n. 29. & alij.

Dico 13. Consanguinei mariti non fiunt affines consanguineis vxoris, & consanguinei vxoris non fiunt affines consanguineis mariti nullo enim jure potest probari talis affinitas. propterea duo fratres possunt ducere duas sorores. hoc tamen verum est, consanguinei mariti fiunt affines vxoris, & viceuersâ. ob eandem rationem, potest filius ex alia vxore, ducere filiam vxoris Patris ex altero viro.

Dico 14. Titius v. g. qui habuit Bertham in vxorem, eâ mortuâ, potest ducere vxorem fratris Berthæ, mortuo fratre Berthæ. quia Titius factus est affinis consanguineis Berthæ, non vero factus affinis affinibus Berthæ. quia affinitas non parit affinitatem. Vxor autem fratris Berthæ non est consanguinea Berthæ, sed affinis consequenter Titius potest illam ducere mortuâ Berthâ, & eius fratre. Bonac. loco cit. n. 2. cum aliis DD.

Dico 15. Consanguinei & affines attentantes scienter matrimonium contrahere excommunicantur, sicut & Religiosi. Moniales, & sacris Ordinibus initiati. Qui tamen ex ignorantia, quàmuis vincibili, facit contra hanc legem, non excommunicatur, vt probat Led. C. 15. de mat. excommunicatur verò, si faciat ex ignorantia affectata. Qui etiam fictè contrahit, virtute prædicti decreti, non excommunicatur. quia in re ipsa non contrahit.

Impedimentum honestatis. Dico 16. Ex sponsalibus causatur impedimentum publicæ honestatis, dirimens matrimonium in primo gradu lineæ rectæ & transuersalis, hoc est nec matrem nec sororem sponsæ ducere potest. Trid. Sess. 24. Cap. 3. ratione cuius Sponsus accedens ad matrem aut sororem suæ sponsæ committit incestum etsi imperfectum. sed in confessione explicandum. Quod si sponsalia fuêre nulla, ex quacunque causa, non contrahitur hoc impedimentum. vt declarat Trid. loco cit. moderando in hoc ius antiquum. Item sponsalia conditionata suspendentia consensum in futurum, vt si dicas, promitto te in vxorem ducere, si factis denuntiationibus non sit impedimentum non causant tale impedimentum. Secus dicendum dum impletur conditio, hâc enim impletâ incipiunt esse vera sponsalia.

Dico 17. Inter baptizantem, baptizatum, eiusq; parentes, inter baptizatum, patrinos, baptizatique parentes, contrahitur cognatio spiritua-

spiritualis, ex Trid. Sess. 24. C. 2. ius antiquum tollente, in quo ista cognatio ad baptizati & patrini filios extendebatur. Per Sacramentum Confirmationis contrahitur similiter cognatio spiritualis. Si non facta designatio Patrinorum siue obliuione siue negligentiâ, omnes tangentes realiter contrahunt cognationem. Si post designationem alij tetigerint, non contrahunt cognationem. Si plures fuerint designati, omnes contrahunt, si omnes tetigerint. Mosc. 2. p. Tyrocinij. §. 4. n. 46. Hæc spiritualis cognatio non contrahitur inter Patrinos ad invicem, vt declarauit Pius V. in motu incipiente, *cum illius vicem*. nec transit à viro in vxorem, nec ad carnales patrini filios. quare potest aliquis accipere in vxorem filiam Patrini, aut etiam coniugem Patrini, Patrino defuncto. hoc patet ex Trid. loco cit. ius antiquum auferente, cui D. Thomas ante Trid viuens conformabatur in Supp. q. 56. c. 4. & 5.

Vt Patrini hanc cognationem contrahant, necessarium est realiter puerum tangere quando actualiter baptizatur. ex declarat. Card insinuata à dela Cruz a. 6. n. 2. Vnde qui sunt Patrini per procuratores hanc cognationem non contrahunt, sed soli procuratores secundum comm. Theol. & Canonistarum. Nec tamen omnes tangentes realiter contrahunt cognat. spiritualem. Nam tenentes puerum in baptismo necessitatis non contrahunt cognationem spiritualem. cùm Tridentinum loquatur de Patrinis in baptismo solemnitatis, dum ait, quòd Parochus interroget qui sunt Patrini. Non baptizatus etiam, dato quod sit Patrinus (cùm tamen esse non possit.) non contrahit cognationem spiritualem. nam cùm sit expers vitæ spiritualis, non potest spiritualem cognationem contrahere. non confirmatus vero, Patrinus confirmati, contrahit cognationem spiritualem, Sylu. V. Matr. n. 8. sed an puer doli incapax. si sit Patrinus contrahat hanc cognationem? negat. Nauar. L. 4. Cons. cons. 2. & 3.

Dico 18. Cognatio spiritualis, quæ contrahitur tempore matrimonij, non tollit matrimonium. sed eum qui dat causam culpabiliter tali cognationi, priuat iure petendi debitum. Quare si Pater baptizat filium in necessitate, quando alius non est qui baptizet, non priuatur jure petendi debitum. cùm sine culpa non debeat suo jure priuari. Ex quo non inferas Patrem Baptizantem filium ex fornicatione susceptum, etsi non sit alius qui baptizet, posse postea contrahere matrimonium, cum matre huius. Labat de Matr. dub. 7. §. 2.

§. 2. dela Cruz a. 6. de M, n. 6. Qui etiam extra necessitatem baptizat filium, & ignorat inculpabiliter se per hoc contrahere cum vxore cognationem spiritualem, pótest petere. nam non dat causam culpabiliter cognationi.

Quid est adoptio? Dico 19. Adoptio est extraneæ personæ in filium, seu filiam, vel nepotem, &c. assumptio. Est duplex vna perfecta, naturalem filiationem imitans, arrogatio dicta, perquam traducitur adoptatus in adoptantis potestatem, & succedit adoptanti ab intestato, nec potest cum adoptans sine culpa, quartâ hæreditatis parte priuare. & hæc adoptio fit tantùm principis authoritate. Alia quæ naturalem filiationem imperfectè imitatur, simplex adoptio dicta, quâ adoptatus in adoptantis potestatem non transit. vnde potiùs est quædam dispositio ad perfectam adoptionem. nec fit principis, sed v. g. Magistratûs authoritate, neque adoptatus in bonis adoptantis succedit, nisi adoptans testamento ea relinquat. sic adoptari potest, qui non est sui juris. Nota qui non est sui juris, vel est 25. annorum minor, aut mulier, nequit aliquem adoptare nisi ex speciali principis concessione. cum enim adoptio ad hæreditatis successionem ordinetur, solum competit habentibus potestatem de hæreditate disponendi.

Dico 20. Ex adoptione perfecta contrahitur vinculum matrimonium dirimens, quod est cognatio legalis. Inter hos autem contrahitur cognatio legalis. 1. Inter adoptantem & adoptatum, filiosque adoptati vsq; ad quartum gradum. 2. Inter adoptantem & vxorem adoptati & inter adoptatum & vxorem adoptantis. 3. Inter adoptatum, filiosque adoptantis legitimos. sed hæc tertia non perpetuò matrimonium dirimit, & solùm durat, dum alter eorum non emancipatur. S. Th. in supp. q. 57. a. 3.

Crimen. Dico 21. Primus casus in quo contrahitur impedimentum criminis est, si adulteri sibi inuicem promiserunt de matrimonio contrahendo, post mortem alterius coniugis. & sufficit, siue hæc promissio præcedat, siue subsequatur adulterium, vt probat Fernandez de imped. Matr. sect. 5. Requiritur tamen quòd vterq; istorum sciat interesse matrimonium. nam si vnus id ignorat, in eius arbitrio positum est contrahere matrimonium, aut non. c. propositum, de eo qui duxit, item requiritur vt promissio sit seria & acceptata. Secundus casus. si vir & fœmina conuenerunt ad occidendum coniugem, vt inter se contrahant, & defacto occidunt, oritur inter eos impedimentum dirimens, etiam nullo præmisso adulterio. Requiritur vt ambo

vt ambo communi conſpiratione ad mortem concurrant. & ſatis eſt cocurrere per ſe vel per alium, immediatè vel mediatè, præcipiendo, iuuando, conſulendo, non tamen ſufficit ratihabitio. Item ſatis eſt quouis mortis genere occidere, ſeu ferro, ſeu veneno, ſeu ſuffocatione, requiritur inſuper, vt concurrant ad mortem animo ſibi nubendi. Tandem requiritur, quod mors ſequatur ex vi machinationum adhibitarum, & non à caſu, aut aliter. hæc omnia probat. Fern. loco cit. Tertius caſus. ſi vnus coniugum occidat alterum coniugem, animo contrahendi matrimonium, etiam eo neſciente cum quo intendit contrahere, dummodo interueniat adulterium cognitum ab ipſis adulteris. Ad incurrendum hoc impedimentum requiritur, vt adulterans, ſiue per ſe, ſiue per alium, occidat eo animo, vt cum adultero contrahat, requiritur etiam quod vterq; iſtorum ſciat intereſſe matrimonium. Vide Fernand. loco cit. Quartus caſus. ſi adulteri contraxerunt viuente innocente, dummodo vterq; adulter ſciat, alterum coniugem ſuperſtitem. & ſufficit adulterium ſubſecutum. Armilla v. Mat. n 33. Bonac. de Mat. q. 3. p. 6. n. 8. & hoc impedimentum currit, licet primum matrimonium fuerit tantùm ratum, & quoad habitationem ſeparatum. Cand. aureum. n. 213. Duo hic ſunt notanda. primum dicta, explicando præfatos caſus, ſunt vera, ſi primum matrimonium verum, & non ſolùm exiſtimatum. 2. Hæc impedimenta criminis (& idem de alijs impedimentis) incurri, non ſolum ab eo, qui habet notitiam eorum, ſed etiam ab eo, qui ignorat hæc eſſe impedimenta. patet ex praxi. nam & pro his ſolet exigi diſpenſatio.

Dico 22. Matrimonium inter baptizatum & non baptizatam eſt inualidum, etſi poſt matrimonium alter eorum baptizetur. Immo ſi Chriſtianus cum Catechumena credente contrahit, inualidum eſt matrimonium. Non autem eſt inualidum matrimonium perſonæ Catholicæ cum hæretica, ſed mortaliter illicitum vt innuit. Moſc. 2. p, Tyr. §. 4. n. 36 ſed Nau. Azor. & Sanchez relati in addit. Sa. n. 8. Non damnant mortalis matrimonium Catholici cum hæretica, vbi hæretici cùm Catholicis permixti viuunt. Si prædicta diſparitas cultûs, quòd videlicet vnus ſit baptizatus & alter non baptizatus. contingat poſt matrimonium, non diſſoluitur matrimonium. Matrimonium enim paganorum, non diſſoluitur per hoc ſolùm, quod alter coniugum ad fidem conuertatur, ex C. gaudemus, de diuortio. Quod intelligitur, ſi matrimoniū fuit contractum ſine impedimento iuris Cultûs diſparitas.

naturalis, licèt fuerit contractum cum Impedimento juris canonici tantùm. Vnde poteſt coniux conuerſus ad fidem, cum non conuerſo habitare ſine iniuria creatoris. Dixi ſine iniuria creatoris nam ſi coniux perſiſtens in infidelitate nolit cum conuerſo ad fidem habitare, niſi cum iniuria creatoris, hoc eſt DEVM blaſphemando, eius laudes audire renuendo, coniugem ad fidem conuerſum ſcandalizando, ac ſeducendo, matrimonium etiam conſummatum diſſoluitur. S. Th. in Supp. q. 59. a. 5. tuncq; conuerſus ad fidem poteſt aliam vxorem ducere. Idem eſt, ſi coniux infidelis diſcedit, nolens cum coniuge ad fidem conuerſo habitare. quod patet ex 1. ad Corint. 7. *quod ſi infidelis diſcedit, deſcedat, non enim ſeruituti ſubiectus eſt frater*. idest liber manet à matrimonii jugo, vt communiter explicant.

Et quidem ſecundùm aliquos matrimonium ſtatim ac infidelis diſcedit, aut cum alio habitare non vult, niſi cum iniuria creatoris diſſoluitur. Sed ſecundùm S. Th. loco cit. ad 2. non diſſoluitur quouſque fiat aliud matrimonium, cuius ſignum eſt, ſi infidelis conuertatur, qui fuit ad fidem conuerſus, nondum coniugatus, ad eum redire tenetur, idq; facere poteſt abſq; nouo conſenſu, & tunc contractus ciuilis matrimonij, eleuatur vt ſit Sacramentum. Quod ſi coniux ad fidem non conuerſus nimium diſtet vt requiri non poſſit, quid agendum? Sanchez putat nihil vltra requiri, nam moraliter certum eſt, quod nolit conuerti & domum relinquere. Pontius requirit diſpenſationem Summi Pontificis. In Summa Dia. V. imp. matrim. 10. vtraq; opinio judicatur probabilis. Hic caſus in partibus noſtris facilè euenit, dum v. g Turcæ vel Tartari baptizantur. Cæterùm ſi coniux præſens, ad fidem non conuerſus, velit pacificè ſine iniuria creatoris cohabitare alteri ad fidem conuerſo, hic non poteſt aliud matrimonium inire. S. Th loco cit. licet poſſit liberè diſcedere à non conuerſo ad fidem. Verba enim Apoſtoli 1. ad Corinth. 7. *Ego dico non Dominus ſi quis vxorem habet infidelem, & hæc conſentit habitare cum illo, non dimittat illam.* conſiliũ tantùm cõtinent Supponit ergo S. Th. poſſe coniugem conuerſum ad fidem, cum non conuerſo habitare ſine iniuria creatoris, & periculo ſubuerſionis, aliàs non. Idem habet Samuel de Lub. v. matr. Bonac tamen de Mat. q. 3. puncto 7. n. 6. putat in caſu ſupra poſito aliud matrimonium celebrari poſſe, & allegat aliquorum locorum conſuetudinem, in quibus certum tempus aſſignatur, intra quod ſi alter non conuerſatur, fit ſeparatio, in eandẽ ſent: inclinat Moſc. loco cit. n. 25. nec tamen S. Th. contrariatur,

tur, sed praxi aliquorum locorum probabile fundamentum haben ti fauet.

Dico 23. Si conuersus ad fidem recipiat sacros Ordines & vxor memor suæ salutis tandem conuertatur, prohibetur cum alio matrimonium celebrare si tamen solemniter profiteatur, vxor tandem ad fidem conuersa, cum alio matrimonium contrahere potest, licet primum matrimonium in infidelitate fuisset consummatum, vtramque partem probat. Bonac. de Mat. loco cit. n. 9.

Dico 24. Tunc vis dirimit matrimonium, quando vnus coniugum per violentiam aut metum iniustum, in virum constantem cadentem, & à causa libera illatum matrimonium contraxit etiamsi interiùs habuerit consensum. comm. DD. etiamsi iurauerit. Bonac. q. 3. de Mat. punc. 8. n. 26. etiamsi consummauerit Candel. aureum n. 225. citans S. Thom. est autem metus in virum constantem cadens, qui virum animo fortem frangit, qualis metus est diuturni & sordidi carceris, necis &c. in fœmina tamen ad metum in virum constantem cadentem, minùs requiritur. Validatur tamen Matrimonium, si ille qui antea fuit coactus, postea consentiat copulæ affectu maritali. Qui ergo contraxit per metum iniuste incussum, & in virum constantem cadentem, non potest accedere ad mulierem, cum qua sic contraxit, licèt ei mors immineat. cum non sit sua, attamen ad euadendam mortem, potest accedere affèctu maritali, & tunc validabitur matrimonium. nec erit necessaria noua Parochi & testium præsentia, vt ex dicendis patebit. nam non est intentio Ecclesiæ annullantis, matrimonia coacta, impedire istum si velit contrahere, cùm lex in fauorem eius lata. Dixi *per metum in virum constantem cadentem.* nam matrimonium ex metu leui, quamuis iniustè incusso contractum, secundùm communem sententiam valet, nisi desit consensus. quia qui ex metu leui operatur censetur liberè operari. cùm posset metum deponere.

Et sic si puella metu reuerentiali mota, consentit in matrimonium valet. Vbi Confessarij notent pro puellis, sæpè enim parentibus, stante metu reuerentiali dicunt, faciatis vt uultis, in quibus verbis licet non consentiant expressè ob verecundiam, consentiunt tacitè. Samuel de Lub. v. filius n. 7. secus est quando puella propter timorem parentum, quem præcesserunt comminationes, verbera maledictiones & huiusmodi generis mala, consentit in matrimonium, tunc enim est nullum. Dixi etiam superius. *per metum iniustè incussum.* nam metus

in virum constantem cadens, iuste tamen incussus, non inualidat matrimonium, vt communiter DD. Vnde si inuentus in stupro promittat matrimonium ne judici, & magistratui prodatur, valet matrimonium. quia juste prodi poterat. nisi hoc fine incuteretur metus accusationis, vt matrimonium contraheretur, tunc enim matrimonium non valeret. Bonac. loco cit. n. 10. Similiter si matrimonium promittat ne occidatur. quia metus occisionis pro stupro iniuste incutitur. Si etiam judex ei quem ad mortem, vel ad aliam pœnam grauem damnare debuerat, offerat in matrimonium filiam occisi, matrimoniū non est inualidum. quia metus juste incutitur ad compensandum damnum. Non vero validum matrimonium, si judex promittat liberationem, vt filiam suam in vxorem accipiat, quia hoc non tendit ad compensationem delicti. Nota. secundum Bonac. loco cit. n. 11. non iuste cogitur stuprator, judici proditus vt eam ducat, quam consentientem deflorauit, nisi alius titulus adsit, qualis titulus esset si ibi esset lex recepta, præcipiens contrahere matrimonium cum stuprata, vel si præcesserint sponsalia. vel promissio Matrimonij vt dicit Sanchez Lib 4. disp. 14. n. 7. vel si inuoluntarie violata, vt dicit Bonac. loco cit. addo, si quæ consensit, sit imprægnata.

Dico 25. Parentes non possunt cogere filios ad contrahendum matrimonium, neq; ad tale matrimonium. cùm filij habeant plenam libertatem ad eligendum statum. vnde hâc occasione non possunt exhæreditari. Possunt tamen Parentes medijs suasionibus, imò & increpatione paternâ absq; vi & metu, quando adest justa causa v. g. quia indignum est matrimonium, impedire tale matrimonium vel inducere ad aliud. Licet autem filij non possint cogi, tenentur tamen sub mortali, consilium parentum petere, & deinde sic consultis parentibus, inire matrimonium, quod placet. Nisi multum intersit vt filius tale matrimonium contrahat. v. g ad componendas graues inimicitias &c. tunc enim sub mortali tenetur obedire parentibus, si nubere voluerit & non habet iustam causam resiliendi Mosc. quoad omnes partes loco cit. n. 30. Pro meliori horum notitia, scias & Trid. sess. 24. cap. 9. Excommunicari DD. temporales. Magistratus, & alios iurisdictionem in foro exteriori habentes, si cogant sibi subditos ad contrahendum matrimonium. Aliqui hanc excommunicationem extendunt ad parentes cogentes, sed Bonac. loco cit. num. 34. cum communi DD. negat immo negat. extendi ad impedientes attento textu Tridentini. Moscicensis 2. p. Tyroc. § 4. n. 31. extendit ad impedientes. quod & alij docent. Dico

Ordo.

Dico 26. Ordo ſacer matrimonium antecedens, illud dirimit. inſuper taliter matrimonium contrahens excommunicatur, & fit irregularis, vt refert dela Cruz de Matrimonio. a. 3. n. 4. Ordo verò ſacer matrimonio ſuperueniens non dirimit illud, quamuis tantùm ſit ratum. ſicut dirimit profeſſio ſolemnis. Bonac. de Mat. q. 3. punc. 4. n. 60. cum alijs DD. Idem cenſeo de voto à Patribus Societatis peracto biennio emiſſo, quod de ſuſceptione Ordinis ſacri, per ſe loquendo.

Dico 27. Si reclamante vxore vir ordinatur. quamuis id faciat matrimonio non conſummato, manet irregularis etiam mortua vxore. Ita in extrau. antiquæ, de voto. Ordinis tamen ſuſceptio valida. Tenetur in ſententia probabiliori ait Ledeſma apud dela Cruz loco cit. intrare religionem ante conſummationē Matrimonij. Si non ingreditur tenetur poſt duos menſes reddere debitum petitus. Ita S. Th. q. 53. a. 3. ipſe verò non poteſt petere, & petenti ait D. T. non tenetur vxor reddere, nam recipiendo Ordines ceſſit juri petendi. Si vxor conſentit vt vir ordinetur priuatur iure petendi & tenetur vouere caſtitatem, immo ſi ſit iuuencula cuius caſtitas periclitatur tenetur religionem intrare Colligitur ex S. Th. loco cit. a. 4. ad 2.

Abſentia Parochi & teſtium.

Dico 28. Matrimonium clandeſtinum, hoc eſt in abſentia Parochi & duorum teſtium contractum eſt illicitum & nouo iure Tridentini nullum. Nec habet vim ſponſaliorum. Moſc. loco cit. n. 32. Contrahentes tamen matrimonium ſine Parocho & teſtibus quamuis conſumment illud, poſſunt, ſi non obſtat aliud impedimentum, ſine diſpenſatione de nouo in facie Eccleſiæ contrahere, illis tamen, & teſtibus ſine præſentia Parochi, punitis. Nec obſtant illa verba Tridentini *ſint inhabiles ad ſic contrahendum.* Nam non debet intelligi quòd ſint abſolutè inhabiles ad contrahendum, ſed quod ſint inhabiles ad contrahendum, clandeſtinè. Neceſſario ergo debet aſſiſtere Matrimonio Parochus contrahentium. Patet ex Trid. Seſſ. 24. cap. 1. vbi dicitur, *qui aliter quam præſente Parocho, vel alio Sacerdote, de Parochi vel Ordinarij licentia &c. contrahere attentabunt. ſancta Synodus ad ſic contrahendum inhabiles reddit & huiuſmodi contractus nullos eſſe decernit.* Et ſatis eſt vt aſſiſtat Parochus, alicuius contrahentium. etſi matrimonium celebretur in aliena parochia, ex declaratione Cardinaliū inſinuata à dela C. q. 3. de Matr. n. 7. Qui etiam ad aliquem locum diuertit propter negotium intentionem habens manendi ibi maiore parte anni, poteſt ibi

contrahere. Bonac. de Matr. q. 2. p. 8. num. 3. cum alijs Doctoribus. Nam si potest ibi sepeliri & adstringi legibus, cur non poterit ibi matrimonium contrahere. Quod si Parochus sit ipso jure priuatus beneficio, modò in iudicio non fuerit illo legitimè priuatus, validè assistit Matrimonio. Quia adhuc est Parochus cum titulo colorato, & errore communi vulgi, quæ autem fiunt ab aliquo cum titulo colorato, & errore communi, nec adest impedimentum Iuris naturalis vel diuini, sunt valida; etiam respectu illius qui scit verum titulum deesse. Et ob id validè assistit matrimonio cui non ex animo, sed fictè, proprius Parochus dedit licentiam assistendi. Item cui datur licentia eò quod putetur esse Sacerdos licèt non sit, quia adest error communis & titulus coloratus, nec adest impedimentum juris naturalis vel diuini. Hæc probat Bonac. loco cit.

Licèt etiam Parochus adesse cogatur, valet matrimonium. Nam Sacerdos non est minister matrimonij, sed ipsimet contrahentes, quare non est necessarium vt assistat voluntarius. Idem sit judicium de testibus. Immo etsi Parochus affectet non audire, obstruendo aures, claudendo oculos, valet matrimonium. Item valet matrimonium celebratum coram Parocho aut eius vicario, etsi Episcopus prohibuisset aliquos matrimonio copulare. Pro his insinuat declarationes Cardinalium de la Cruz quæst. 3. de Matr. n. 9. Nec tamen Parochus est vnicus assistens Sacramenti Matrimonij, sed de licentia Parochi vel Ordinarij vel Vicarij generalis potest alius Sacerdos assistere & non requiritur licentia in scriptis vel specialis ad istum actum sed sufficit verbalis generalis, ad omnia requisita pro officio Parochi, nec tamen sufficit præsumpta. Sed debet esse expressa, vt insinuat ex declaratione Cardinalium de la Cruz loco cit. n. 7. quam dare potest vicarius Parochi licèt amouibilis habens facultatem administrandi Sacramenta & assistendi Matrimonio. Bonac quæst. 2. de Matr. pun. 8. n. 12. Parochus non Sacerdos potest dare licentiam, alijs assistendi matrimonio: licet sit excommunicatus, suspensus irregularis, & non toleratus, immo Sacramentorum administratione interdictus. Manet enim in possessione dum Parochia non priuatur. Ita Samuel de Lublino v. Matr. n. 15. cum alijs DD. non obstantibus his quæ diximus, qui ex partibus, vbi Tridentinum est receptum, vadit etiam per modum transeuntis ad partes vbi Tridentinũ non est receptum, validè ibi contrahit; licet quandoque peccet. Bonac. quæst. 2. p. 7. n. 2. possumus enim vti priuilegijs regionis in qua sumus. nisi hoc

fine

fine aliquis vadat. Nam fic non contrahit, licet oppofitum doceat Bonac. Pro nobis enim eft declaratio Sacræ Congregaetionis anno 1628. infinuata in Summa Dianæ. v. Imp. matr. n. 28.

Dico 29. Hi duo teftes à Concilio requifiti debent effe rationis compotes, quicunq; illi fint, vt confanguinei, Religiofi, fœminæ, infames fecundùm Couarr. & fufficiunt etfi ad id non fint vocati. Immo etfi fint coacti, vt declarauit facra Congregatio, dela Cruz loco citato n. 6. Non fufficit tamen præfentia teftium ficut & Parochi, phyfica tantùm, qualem habet dormiens, & furdus, fed requiritur moralis. ita vt affiftant cum actuali aduertentia, & de tali contractu fidem dare poffint.

Dico 30. Inter raptorem & raptam; quàm diu rapta eft in poteftate raptoris, non poteft effe matrimonium. Et raptor, auxiliantes, confulentes, fauentes excommunicantur, manent perpetuò infames Quod fi fint Clerici de proprio gradu decidant. Et tenetur raptor, raptam decenter arbitrio judicis dotare, fiue eam in vxorem ducat ceffante raptu, & libertati reftituendo, fiue non. Trid. feff. 24. c. 6. Nota. Raptum tunc propriè committi quando mulier vi rapitur ad matrimonium non verò fi rapiatur ob aliam caufam, etiam causâ libidinis. Sanchez. Et declarauit Sacra Cógregatio, quam infinuat Summa Dia. v. impedimenta. Matr. n. 22. Si puella non vi rapitur nó eft verè raptus, fed potius fuga, licèt hoc fiat inuitis illis fub quorum cura manet, confequenter validè contrahitur matrimonium. Diana parte 3. t. 4. refolutione 261, & alij DD. contra Bonacinam. Quia Tridentinum folùm refpexit ad libertatem puellarum ne fcilicet virgines nubere cogerentur. Hic autem nulla fit coactio. Item fi quis rapiat fponfam fuam inuitam, non committit verum raptum nec inualidatur matrimonium. fi fponfa folùm contradicat raptui propter certos refpectus, non verò contradicat matrimonio. Ita aliqui apud Bonac. de Matr. q. 4. punc. 18. n. 11. à fortiori idem dicendum, fi fponfa non inuita rapiatur. Nec in tali cafu licet Parentes fint inuiti committitur verus raptus in jure Canonico vt habet. Bonac. ibidem. confequenter valide contrahitur. fecus in jure Ciuili. Raptus.

DISTINCTIO LXXXXI.

De modo occurrendi impedimentis, tum validando matrimonium inualidè contractum, tum difpenfando.

Dico

DIco 1. Ad validandum matrimonium,quod eſt inualidum defe-ctu conſensûs interni, ſufficit ſi conſenſus de nouo præſtetur ab eo, qui conſenſerat ficté, modò ille qui verè conſenſerat non reuocauerit ſuum conſenſum. nam ex parte vnius adſunt omnia ad contrahendum matrimonium. Ergo accedente conſenſu ex parte alterius nil deeſt. Ergo ſic validatur matrimonium. Nec eſt neceſſarium in hoc caſu dicere aliquid illi, qui verè conſenſerat, nec eſt neceſſarium aliquo ſigno externo exprimere conſenſum internum. Quia ſignum externum iam fuit exhibitum in contractu ſolemni, ſecùs dicendum eſt quando defuit conſensus vtriuſq; ſic enim neceſſarius eſt conſenſus ſigno externo expreſſus, Bonac. de mat. q. 2. punćto 9. n. 1. & ſeq. cum alijs quoad omnes partes. ſed quantum temporis debeat effluere inter conſenſum præcedentem vnius coniugis & conſenſum novum alterius coniugis, vt cenſeatur validari matrimonium? Reſpondet Nauarrus & Guttierez poſſe in tali caſu validari matrimonium,licèt intercedat quodcunq; temporis ſpatium Nam quantùm præſtat ad naturam matrimonij materia & forma cenſetur eſſe ſimul moraliter, quamuis conſenſus alterius præſtetur poſt multùm temporis modò alter non reuocauerit ſuum conſenſum. Nota, ſecuriùs eſſe in prædićto caſu validari Matrimonium per conſenſum vtriuſq; cùm Clemens VIII. reſponderit Rećtori Romanæ Pœnitentiariæ Soc: IESV requiri conſenſum vtriuſq; ſi vnus fićtè conſenſit. De quo in Summa Dianæ V, Matr. n. 10.

Dico 2. Ad validandum matrimonium quod fuit nullum propter impedimentum dirimens, neceſſarius eſt poſt acceptam diſpenſationem, vel impedimenti ceſſationem novus vtriuſq; conſenſus ſigno externo expreſſus, nec ſufficit conſenſus illius qui nouit impedimentum. Ita communiter apud Bonac. nam ſicut à principio requirebatur conſenſus vtriuſq; exteriùs manifeſtus, ita modo requiritur, cùm prius matrimonium perinde ſe habeat ac ſi nullo modo fuiſſet celebratum. Et ſic quando matrimonium fuit inualidum propter impedimentum dirimens, tunc impedimentum obtentâ diſpenſatione, vel ceſſante impedimento, manifeſtandum eſt coniugi illud ignoranti, quando manifeſtari poteſt abſq; graui periculo. ſecus ſi commodè & abſque graui periculo nequeat manifeſtari, Et hoc pacto intelliguntur clauſulæ diſpenſationum, in quibus præſcribitur coniugem admonendum de inualiditate matrimonij. Non enim credibile eſt obligare Summum Pontificem cum tanto incommodo

modo. Nec tamen negandum est Matrimonium posse validari etiamsi impedimentum non manifestum, modo alter inscius impedimenti ita consentiat, vt dicat consentio quantùm possum vel quantum debeo. Quia positis his adest sufficiens consensus. Secus dicendum est, si coniux inscius inualiditatis prioris matrimonij intendat solum ratificare præteritum Matrimonium quod credit esse verum, vt docet Bonac. loco citato num. 7. Nota licèt metus grauis sit impedimentum dirimens, tamen quando matrimonium est inualidum propter metum grauem, solet doceri, quod sufficiat illud reualidare per consensum vnius vel internum vel vt securiùs externum v. g. accedendo vel acceptando copulam affectu maritali. benè spectatâ saltem authoritate DD.

Dico 3. Quando impedimentum nequit absque graui periculo manifestari coniugi ignoranti illud, tunc sic est procedendum, scilicet. Quando vir est lætus, mulier v. g. dicat ita te diligo quòd si non essemus coniugati, vellem de nouo tecum contrahere, & petat, à viro, vt in gratiam sui eadem verba repetat, vel saltim aliquo signo ostendat. de la Cruz de mat. q. 3. n, 5. Caueat tamen ne ante validatum matrimonium petat aut reddat debitum. Docent etiam aliqui, quando, impedimentum vni coniugum notum, non potest absque periculo manifestari, nec consensus extorqueri, quod fit si vir non sit hilaris, nec velit respondere, & ex alia parte petat debitum, & vxor nequeat negare absque scandalo & ruina mariti. docent inquam, sublato impedimento sufficere, vt ipsa copulam habeat affectu maritali. sed hæc sententia probabilis est, ob auctoritatem DD. & non ob rationem ait Bonac.

Dico 4. Vt validetur Matrimonium antea inualidè celebratum propter aliquod impedimentũ dirimens, non requiritur vt de nouo contrahatur coram Parocho & testibus etiamsi prius matrimonium fuerit mala fide celebratum. desumitur ex praxi, vt ait Nauar. in manuali cap. 22. n 70. quod intellige modò impedimentum sit occultum & sublatum, nec sit periculum vt probetur in judcio, & matrimonium dissoluatur in foro externo Item, modò impedimentum sit ignotum Parocho extra confessionem, & testibus, quando contrahebatur matrimonium, aliàs non possent testari de validitate matrimonij A fortiori non requiruntur benedictiones, quando sublato impedimento reualidatur matrimonium. non loquor autem in resolutione data de impedimento matrimonij clandestini. hoc enim reualidatur per præsentiam Parochi & testium.

Dico 5. Poſt notitiam impedimenti dirimentis contracto iam matrimonio, nec peti nec reddi debet debitum ſub mortali. cùm non ſint veri coniuges. Quo in caſu conſulat conſcius impedimenti Confeſſarium vel alium virum doctum quomodo ſe gerere debeat. Confeſſarius verò ſi prudenter putat ſe nihil profecturum propter maximam rei difficultatem non moneat ſed in bona fide relinquat. Moſc. p. 8. Element ad ſacr. confeſſ: de prudentia Confeſſarij n. 14. Cautè autem diſcurrat ne de inualiditate ſcrupulum ingerat. Eſt autem in præſenti bona fides quando impedimentum neſcitur, licèt peccatum adulterij, vel alterius criminis præceſſerit. quòd ſi Confeſſarius ſperat ſe profecturum, debet monere vel etiam quantum poteſt diſpenſationem procurare. ſi autem pœnitens mala fide, hoc eſt ſciendo impedimentum dirimens, matrimonium contraxit, omnino Confeſſarius moneat. Immo ſi parua ſpes emendationis, non abſoluat, ne malo ſtatui pœnitentis cooperetur.

Nota. vt poſſit Confeſſarius cognoſcere pœnitentem laborare ignorantiâ inuincibili, & bona fide procedere, curet bono & prudenti modo intelligere, an pœnitens putet ſe in bono ſtatu conſtitutum eſſe. Nam ſi putaret non in bono ſtatu ſe conſtitutum eſſe, iam non laboraret ignorantiâ inuincibili, nec bona fide procederet, & conſequenter eſſet corrigendus. Cautè tamen Confeſſarius vt ſupra dixi diſcurrat, ne dubium aliquod ingerat pœnitenti, dum non adeſt ſpes emendationis. Non eſt autem ſpes emendationis, quando pœnitens ſaltim mediocriter ſuo obiecto afficitur, cx alia vero parte non ponderat impedimentum, quòd maximè locum habet in rudibus. Semper tamen in his debet conſiderari difficilis aditus ad Papam vel Legatum, vel ſaltim ad Ordinarium loci. Hæc modo benè, & non primò, occurrente in confeſſione caſu conſidera.

Dico 6. Papa diſpenſare poteſt in omnibus impedimentis dirimentibus jure Eccleſiaſtico introductis. Immo & Epiſcopus poteſt in foro occulto conſcientiæ, ſi hæc ſimul concurrant. primò ſi impedimentum ſit occultum. ſecundò ſi matrimonium ſit publicum. tertiò ſi ſeparatio ſit maximè ſcandaloſa. quartò ſi ad Papam vel ad alium habentem poteſtatem, propter legitima impedimenta non adſit acceſſus. ita Candelabr. aureum cum alijs de Matr. circa finem. Quod intellige modò matrimonium ſit contractum bonâ fide, nam ſi contrahatur mala fide ſciendo impedimentum dirimens, præſumitur Summum Pontificem in tali caſu ſibi reſeruare

ſeruare facultatem iuxta Conc. Trid, ſeſſ. 22. cap. 5. quod vult ſic contrahentes ſeparari ſine ſpe diſpenſationis obtinendæ.

Poteſt etiam Epiſcopus per ſe vel delegatum in vrgentiſſima neceſſitate diſpenſare in impedimento dirimente & antecedente matrimonium v. g. ſi iam parata ſunt omnia ad nuptias nec adeſt alia via euadendi infamiam, vel ſuſpicionem grauis delicti in confeſſione manifeſtati, vt docent aliqui quod Bonac. Alij tamen ſecurius dicunt, poſſe Confeſſarium hoc remedio vti vt ſponſus voueat caſtitatem. v. g. ad menſem vel duos deinde dicat ſe caſtitatem vouiſſe, mandatumq; à Confeſſario à matrimonio abſtinere, donec diſpenſatio veniat. Caueat tamen ne dicat ſe ad menſem tantùm v. g. vouiſſe, ne audientes aſſerant ſufficere diſpenſationem Epiſcopi, ſicq; remedium deludatur. Cæterum ſi nullum periculum infamiæ vel ſuſpicionis delicti, apertius procedatur & dicatur vt modo ſit ſolemnitas conuiuij, deinde adueniente diſpenſatione matrimonium celebretur.

DISTINCTIO LXXXXII.

De Diuortio.

NOta. Diuortium eſt legitima vxoris & mariti ſeparatio apud cõpetentem judicem cum cauſæ cognitione & ſufficienti probatione facta. Eſt duplex. Quoad thorum & quoad vinculum. quoad thorum contingit diuortium quando habitatio vel conuerſatio mutua Coniugum ad tempus vel nulla temporis habitâ ratione interdicitur. Quoad vinculum, quando matrimonium ſecundùm ſubſtantiam ſuam in perpetuum reſcinditur. *Quid & quotuplex diuortiũ?*

Dico 1. Tot modis ſoluitur matrimonium quoad vinculum, quot ſunt impedimenta dirimentia & antecedentia matrimonium. Nam impedimenta ſequentia contractum matrimonium non ſolvunt, cùm ſit inſolubile. ſunt tamen nonnulla quæ ſolvunt matrimonium iam contractum. Sic profeſſio ſolemnis emiſſa in religione approbata & non ſolus ingreſſus ad talem religionem ſoluit vinculum matrimonij contracti rati & nondum conſummati. Conuerſio etiam ad fidem altero remanente in infidelitate ſecundùm ſuperiùs dicta ſoluit vinculum matrimonij licet fuerit conſummatum. Idem à fortiori de morte, vnde licet mortuus à mortuis reſurgat, alter non manet obligatus niſi de nouo contrahat, Quod & procedit de religioſo mor-

ſo mortuo, qui ſi reſuſcitetur, non tenetur ad obſeruantiã Religionis.

Dico 2. Quando vnus coniugum fornicatur, non eſt faciendum diuortium quoad vinculum. Matrimonium enim non diſſoluitur per fornicationem vnius coniugũ, vt determinatur in Trid. Seſſ. 24. c. 7. Nec obſtat illud Matth. 19. *qui dimiſerit vxorem, & aliam duxerit, exceptá fornicationis causá, mœchatur* nam illa exceptio, ſolùm refertur ad dimiſſionem vxoris, vt docet S. Tho. in ſupplemento quæſt. 52. art. 5. ad 4. ſolùm ergo poteſt vir dimittere vxorem, & vxor virum, ob fornicationem. *Nam fidem frangenti fides frangitur eidem*. Et ſic, vt docet S. Th. art. 3. loco citato. ſi coniunx ſcit etiam in ſecreto, alterum adulteratum eſſe, poteſt, niſi excommunicatione cogatur, ei debitum negare, quamuis non poſſit ſine iudicio Eccleſiæ ab eo ſeparari quoad cohabitationem. C. Porro. de diuortio. ſed petere ſeparationem, niſi alias adulterium, aut alia cauſa ſufficiens pro diuortio ſit notiſſima. dela Cruz de Matr. q. 5. n. 4. Nec ſolùm tunc quando de fornicatione certò in ſecreto conſtat, licet petere diuortium, ſed etiam quando ſuſpicatio adeſt violenta, vt ſi inueniatur ſolus cum ſola horis & locis ſuſpectis. Ita S. Th. loco citato a. 3. ad 4.

Dico 3. Vir tenetur dimittere vxorem fornicariam, aliàs non pœnitentem, ne peccato eius conſentire videatur, & fauere incertitudini prolis. Et dimiſſio eius ſæpe proderit vt corrigatur, ad quod tenetur vir, cùm ſit caput. & intelligitur concluſio regulariter. Nam ſi ex dimiſſione vxoris ſubtrahantur neceſſaria viro pauperi & infirmo, aut ſubeat periculum incontinentiæ, & aliàs non ſequitur ſcandalum, & ruina aliorum, (quod benè nota) licèt viro ſequatur infamia, non dimittatur cum tanto damno.

Dico 4. In his caſibus non licet viro adulteram dimittere. Primò ſi ipſe ante diuortium, etiam inſciâ vxore, fornicatus, quamuis poſt vxoris fornicationem, vt docet S. Thomas loco cit. art. 6. ad 5. Secundò ſi vir vxorem proſtituit, vel ſciuit quòd adulteretur, & non prohibuit. Tertiò ſi vxor probabiliter credens ſuum virum obijſſe alteri nupſit. Niſi ſcienter ſteterit cum ſecundo poſt aduentum primi Quartò. ſi latenter eſt ab alio cognita ſub ſpecie viri. Quintò, ſi fuit per vim oppreſſa. ſi tamen vel præcepto parentum, inſtantiâ conſanguineorum vel ſimili causâ fornicetur, non excuſatur vt liberetur à diuortio. Samuel de Lubl. v. Diuort. n. 16. Sextò, ſi illam vir reconciliauit. Cenſetur autem reconciliare quod carnaliter ſponte & non ab Eccleſia coactus cognoſcat, & ſciens adulterium

Septi-

Septimò, si tempore infidelitatis vir dedit vxori libellum repudij, & mulier alteri nupsit, tunc si vterq; conuertatur ad fidem tenetur vir vxorem recipere. Ex cap. Gaudemus de diuortio. vide D. Thomas loco cit. a. 1. Addit Samuel de Lub. loco cit, n. 16. casum octauum, si vir contra voluntatem vxoris abstinendo præstet adulterandi occasionem. Non si prætextu alterius incommodi v. g. paupertatis, sed Sà. V. Diuort. n. 10. absolutè docet, quod vir non possit dimittere vxorem cui dedit adulterandi occasionem.

Dico 5. Sodomia actiua vel passiua & bestialitas, est causa sufficiens diuortij perpetui Bonac. q. 4. de Matr. punc. 5. n. 4 Nam per Sodomiam & bestialitatē diuiditur caro coniugis cum bestia vel alio. Nec obstat quod in Tyrocinio artis pœnitentiariæ p. 2. §. 4. n. 37. dictum fuerit ob solam fornicationem carnalem esse perpetuum diuortium, hoc enim intelligendum est ordinariè. Quando peccatum quasi Sodomiæ committitur cum propria vxore, non est causa sufficiens diuortij perpetui, quia non diuiditur caro. Bonac. cum alijs loco cit. Tamen quando vxor sollicitatur à viro ad tale peccatum discedere potest propter periculum animæ, donec vir resipiscat. Pollutio etiam extraordinaria cum alia vel cum propria vxore non est causa sufficiens diuortij perpetui, quia caro propriè non diuiditur. Idem loco cit n. 5. potest tamen esse causa diuortij ad tempus, eò quòd sit inductio ad peccatum. Iuxta dicta intelligendus est S. Th. loco cit. art. 1. ad 4.

Dico 6. Diuortij temporalis plures causæ assignantur. Prima causa est hæresis. vnde si vnus coniugum persistat in hæresi diuortium celebrari potest quàm diu persistit. Immo tenetur coniux catholicus diuertere ab hæretico nolente resipiscere, quod potest facere etiam propriâ autoritate, siquidem iure naturæ obligatur cauere proprium animæ periculum, quod hic imminet ex tam vicino hoste. Nam ex nimia familiaritate cum quibus frequentes sumus, pessimi mores trahuntur, Mosc. loco cit. in hoc & simili casu non tam est diuortiū quàm simplex relictio coniugis. secunda causa est sæuitia Mariti. Et intelligendum est de sæuitia propter quam timetur graue aliquod malum, non verbera leuia, siquidem est licitum viro vxorem verberare, non passim ex leuiq; causa nec acriter, quamuis grauis causa per vxorem sit data, sed raro vrgenti ex causa atq; moderate. quia acris verberatio Iudici est relinquenda, Mosc loco cit. n. 39.

Quodsi vxor iniuste & grauiter verberata, non tamen facto per

 judicem.

judicem diuortio discesserit repetenti viro cuius sæuitiam veretur. non restituitur, nisi præstitâ cautione, quòd restitutæ nullam inferet violentiam. Quæ cautio secundum Bonac. de Mat. q. 4. p. 5. n. 25. debet esse pignoratitia vel fideiussoria Si spectatis nonnullis circumstantijs non sufficiat iuratoria. Si verò tanta sit viri sæuitia, vt vxori timenti de securitate nequeat vllo modo prouideri, tunc vsque ad causæ decisionem alicui probæ & honestæ mulieri committatur custodienda. Tertia si vnus coniugum machinatur alteri mortem. Et sufficit huius machinationis vehementissima suspicio. Samuel de Lubl. v. diuort. n. 9. Quarta quando delictum vnius est causa grauis damni alterius, vt quando vxor est venefica, grauiter nocens familiæ malificijs. Immo licèt tantùm sit venefica commercium habens cum dæmone, digna est diuortio. Quinta quando furia vnius coniugis ita est vehemens vt alter coniux cohabitando subeat periculum vitæ. sed istæ tres causæ immediatè positæ, reducuntur ad sæuitiam. Sexta quando vnus coniugum inducit alium ad quoduis peccatum. v.g. si in domum suam ducat parum pudicos, sitq; ita incautus vt aliquo ex illis relicto exeat, ipsa verò sollicitetur ab illo verbis, nutibus, aut tactibus. Maritus verò rogatus ab vxore ne eos admittat, negligat. Non tamen potest discedere à viro ministrante ei alimenta ex vsura, furtoq; acquisitis rebus. Quia quando vxor aliundè alimenta non habet excusatur istis parcè vtens iuxta decentiam sui status. quamuis maritus efficiatur impotens ad restituendum iniustè parta. Mosc. loco cit. n. 38. sed si vir nollet desistere ab vsuris & furtis, posset à tali discedere. ita aliqui à Sa tacitè relati. v. Diuort. n. 5. licèt ipse in oppositum inclinet. Has causas reducit Mosc. ad triplex crimen.

Dico 7. Vxor non potest recedere à marito propter morbum gallicum, nec ob lepram quæ etiam est contagiosa. præterea nec ob amentiam, nisi immineat sibi probabile mortis periculum. Samuel de Lub. loco cit, n. 15. quoad omnes partes. Doctrina S. Thom. in Sup. q. 64. a. 1. ad 4. de lepra hæc est, Vxor viro leproso tenetur reddere debitum, non tamen tenetur ei cohabitare, quia non tam citò inficitur ex coitu sicut ex frequenti cohabitatione & quamuis proles generetur infirma, tamen melius est ei sic esse quàm non esse. hæc D. Th.

Dico 8. Coniux innocens post diuortium ritè celebratum non tenetur recipere coniugem nocentem etiam correctum & supplici-

ter

ter veniam petentem. cùm iam nocens amiſerit ius. Etiamſi innocens poſt diuortium fornicatus eſſet, vt docet S. Th. in Supp. q. 62. art. 6. ad 4. ad cauendum tamen periculum animæ & ſcandalum poteſt cogi à iudice vt coniugem nocentem recipiat. Quando verò innocens reuocat nocentem tenetur redire. S. Th. loco cit. ad 3. quia illa ſententia lata eſt in fauorem innocentis, & ſic non debet eius juri præiudicare. Niſi nocens per diuortium ſeparatus de licentia innocentis caſtitatem vouiſſet aut religionem intraſſet. S. Th. loco cit. Ledeſma tamen cap. 29. de matr. nullam requirit licentiam, nam qui diuortium fecit eò ipſo ad tale votum licentiam dedit.

DISTINCTIO LXXXXIII.

De Matrimoniali debito.

DIco 1. Coniuges tenentur ſibi mutuò debitum reddere, etiam interpretatiuè & implicitè petentes, vt docet. S. Th. in Supp. q. 64. art. 2, quare ſine rationabili cauſa debitum negans mortaliter peccat, niſi alter remiſsè petat vel nolit negantem tam rigoroſe obligare. Fundamentum concluſionis ſumunt Theologi ex primæ ad Corint. 7. *Vir Vxori debitum reddat.*

Dico 2, Coniuges ſæpè à redditione debiti excuſantur. Primò ob ſalutis periculum v. g. ſi fœmina in partu moreretur conceptâ prole. In dubio vero an debitum noceat ſaluti, non tenetur reddere. Secundò ſi proli iam conceptæ, à fortiori ſi proli animatæ, periculum abortus immineat. animatur autem proles, ſi mas, poſt dies 40. fœmina poſt dies 80. Tertiò excuſantur coniuges à redditione debiti. ſi mulier non habeat nutricem, fœcundata enim mulier lac amittit. Quartò, ſi multi filij, nec adeſt, vnde alantur. Quintò, ſi febri coniuges laborant, non autem ſi capite mediocriter, vel dente molari. Moſc. 2. p. Tyr. in ſpeculo part. n. 25. Sexto, ſi ſtatim poſt prandium petant. cùm copula tunc ſit grauis detrimenti cauſa. Septimò, ſi vnus ex coniugibus nimis frequenter petat vel formaliter ebrius ſit. cùm tunc irrationabiliter petat. Octauò, lepra ſeu ſimili morbo laboranti non eſt obligatio reddendi debitum, cum periculo infectionis, niſi hic defectus notus fuiſſet ante contractum matrimonium, tunc coniux ſanioris corporis ceſſit juri ſuo. Nec obſtat quod ex tali coitu generetur infirma proles, quia ſi coniugis infirmitas eſt perpetua, non ſunt coniuges perpe-

tuò

tuò priuandi jure petendi & reddendi debitum ob prolis infirmitatem. Nonò, innocens si per excommunicationem, vel superioris præceptum compellatur habitare cum adultero per hoc non tenetur ad debitum. Samuel de Lub. V. diuor. n. 11. Decimò non tenentur reddere debitum ante duos induciarum menses, neque ante nuptiales benedictiones. denique si sit rationabilis causa negandi debitum. scias in his attendendam prolixitatem temporis, quo debitum negatur. periculum incontinentiæ, & causam ob quam debitum negatur.

Dico 3. Fœmina non peccat mortaliter negando debitum quando experta est se non posse filios in lucem viuos edere. Quia magnum vitæ periculum subit ex morte fœtus in ventre. potest tamen petere cum tali periculo ad euitandum graue periculum incontinentiæ. nam eligit minus malum ad vitandum maius. Bonàc. de Mat. q. 4. p. 1. n. 14. cum Led. Vict. & alijs.

Dico 4. Accedere ad menstruatam est tantùm veniale secundùm Caiet. v. Mat. & alios menstruata non tenetur reddere. eò quòd non sit obligatio reddendi, quando adest turpitudo ex parte actûs vt comm. docetur. est autem in præsenti turpitudo ex parte actûs, vt dictum est. Quod si menstruum est perpetuum, nec veniale est à tali petere, nisi graue vitæ periculum immineret, tunc enim etiam mortale esset ad menstruatam accedere.

Dico 5. Quidam dicunt, quòd vnus absq; consensu alterius potest vouere quod non petat debitum, non autem quod non reddat. quia in primo vterque est sui juris, sed non in secundo. sed quia si alter nunquam peteret debitum, ex hoc alteri matrimonium onerosum redderetur, dum oporteret vnum, onus semper petendi debitum subire, & ideo alij probabiliùs dicunt, quod neutrum potest sine consensu alterius vouere. Hæc S. Th. in Supp. q 64. a. 4. ad 2. Quæ doctrina non intelligitur de viro parum verecundo. Nota doctrinam S. Th. non contrariari dictis d. 90. §. Qui verò, cum votum validè emissum, non tam facilè in toto cesset.

Dico 6. Si ambo coniuges conueniant in vouendo castitatem, probabile est, si vnus petat debitum alter non possit reddere. cùm renunciauerit juri petendi. sed etiam probabile, si vnus petat, etiam implicitè tantùm, alter teneatur reddere. cùm per votum, etiam inconuenientia factum, neuter amiserit ius ex justitia petendi. quamuis sic petens debitum, peccet contra votum. Bonac. q 4. de Matr.

Matr. p. 3. n. 8. cum alijs DD. & idem, si vnus de alterius licentia emisit votum de non reddendo debitum. de la Cruz q. 6. de mat. n. 2. & supra 2. præc. d. 9. conc. 2. & d. 10. conc. 3. per hoc enim non tollitur dominium quod habetur in corpus alterius. Hoc tamen securiùs, qui consensit in votum vxoris, potest tuta conscientia petere, si solùm permisit eam facere, quidquid velit.

Dico 7. Si vterq; rationabiliter dubitat de valore Matrimonij, & nondum adhibitâ diligentia, non potest reddere debitum petenti, quia non habet jus petendi nondum adhibitâ diligentiâ. Bonac. loco cit. p. 4. n. 7. Si adhibitâ diligentia potest & reddere & petere. de la Cruz. q. 3. n. 1. Dixi rationabiliter, nam si dubium parum fundamentale, judicio prudentis deponatur.

Dico 8. Si vnus conjugum illicitè petat ob solam circumstantiam personæ, quia v. g. voto castitatis se obstrinxerat, alter tenetur, & ex justitia, & sub mortali reddere. hanc probat Bonac. loco citato, p. 3. n. 3. allegans comm. DD. idem procedit de sene, sterili, prægnante, (licet multoties peccare possint venialiter tales petendo debitum) his enim ex justitia & sub mortali reddendum, si illicitè petat ob circumstantiam actûs, non est reddendum debitum v. g. petit retro accedere, in vase tamen debito, & sine periculo effusionis. Arm. V. deb. n. 6. & alij. nisi adsit necessitas, quia v. g. pinguis. Sententia tamen Sanchez & aliorum etiam probabilis, quòd taliter petenti reddendum debitum, quia sic reddendi debitum ordinariè est necessitas cùm aliàs soleant oriri rixæ. An verò possit vxor licitè petere & reddere debitum Marito qui solet in fine copulæ membrum extrahere, & extra vas seminare approbare vereor. nec obstat quòd petens vel reddens cooperetur actioni quæ ex se potest benè fieri. nam & ille qui Domino ascendenti per fenestram ad stuprandam virginem scalam tenet, còòperatur actioni quæ potest quantùm est ex se, & genere suo, benè fieri mortaliter tamen peccat, vt determinat Innocentius XI. damnando propositionem 51.

Dico 9. Duobus modis possunt conjuges exercere actum Matrimonij sine omni peccato, scilicet si intendãt prolem vel debiti redditionem. aliàs semper est ibi peccatum ad minus veniale. S. Th. in suppl. q 49. a 5. sufficit autem hæc intendere virtualiter seu implicitè. Quare conuenire cum vxore ad cauendam incontinentiam, aut fornicationem in se, est veniale. S. Th. loco cit. ad 2. Dicit enim, si intendat vitare fornicationem in se, sic ibi est aliqua superfluitas.

& secundùm hoc est peccatum veniale. Nec ad hoc matrimonium est institutum nisi secundùm indulgentiam, quæ est de venialibus. Sic S. Th. alij oppositum tenent, & taliter conuenientem peccati venialis non damnant. Conuenire tamen ad vitandam incontinentiam alterius conjugis, non est veniale. quia sic est quædam redditio debiti. S. Th. Ibidem. Couenire etiam cum conjuge propter sanitatem est veniale S. Th. loco cit. ad 4. à fortiori conuenire propter solam delectationem est veniale S. Th. loco cit. ar. 6 & Determinat Innocent. XI. dum hanc propositionem damnant. *Opus coniugij, ob solam voluptatem exercitum, omni penitùs caret culpâ ac defectu veniali.*

Dico 10. Peccant mortaliter conjuges, extra vas naturale, & legitimum copulam habentes, aut extra vas seminantes. Et quoties voluntariè impediunt conceptionem fœtûs. Tactus etiam & amplexus coniugum si ex eis sequatur pollutio extra vas sunt peccata mortalia. Quòd si fœmina à parte superiori maneat seu à latere accedat, non est mortale, nisi esset periculum effundendi seminis extra vas. Imò non est mortale secundùm Samuelem de Lublino & alios V. Debitum n. 4. Si vir etiam non vrgente necessitate, retro, ad vas tamen legitimum accedat, veniale, tamen grauissimum docet Bonac. q. 4. de matr. puncto 13. n. 2. accedere etiam ad suam imaginando aliam, est mortale.

Dico 11. Si vir habens copulam cum vxore non seminet cùm possit, peccat mortaliter. præcipuè si jam fœmina seminauit. nam tenetur perficere opus suum. Ledesm cap. 9. de Matr. & alij. ex causa tamen vrgentissima potest vir relinquere imperfectam copulam, etsi fœmina jam seminauerit. Et est probabile, non peccare mortaliter eum qui non seminat quia valde debilitatur. Ledesm. & alij nam ista copula licèt non assequatur finem principalem qui est generatio, vitat tamen fornicationem, quæ est finis secundarius. Vel si honestas ita suadeat. v. g. quod aliquis interea superueniat. & hoc est probabile licèt alioquin secutura pollutio extra vas. cùm hæc pollutio non censeatur voluntaria, sed præter intentionem vt docent aliqui apud Bonac. q. 4. de Mat. pun. 10. n 16. Docet etiam Arm. V. debitum n. 9. non esse mortale si incœpto coitu, vnus de alterius consensu desistat ab actu; sine periculo tamen pollutionis, in se & in alio.

Dico 12. Nullum tempus sacrum impedit debiti redditionem. Arm. V. Deb. n. 10. cum Palud. licèt sit bonum his diebus abstinere. Magis tamen in conuenit die ante Eucharistiæ sumptionem vel ipsâ die

die sumptionis exigere vel petere debitum ob Eucharistiæ reuerentiam, nisi alter conjugum nimis instet. tamen si fiat non judicatur mortale à Theologis. Quòd autem Concilium Eliberitanum dicat hominem ante sumptionem debere abstinere à propria vxore tribus, quatuor, aut octo diebus, consilium est. Duo tamen præter alia sunt, quæ conjugibus reuerentiam erga hoc Sacramentum inculcant. Primo si panes Propositionis ab h s qui vxorem tetigerant comedi non poterant, quantò magis panis ille qui de cœlo descendit. Secundo Regem Oza. 1. Paralip. cap. 13. manum suam ad DEI arcam extendentem, ne boum exòrbitantiâ caderet, fuisse à DEO percussum, moxq; exspirâsse, quòd nocte præcedenti vxorem cognouerit, vt affirmant expositores.

Dico 13. Si coniuges diu cogantur habitare in Ecclesia, nec extra ad coitum exire possint, non peccant tunc còëundo. Nec violatur Ecclesia, etsi talis coitus publicetur. dela Cruz q. 3. de sacrificio Missæ. n. 3. cum Sylu. & Victoria. Et minor necessitas requiritur vt res habeatur cum vxore, in locis Ecclesiæ adhærentibus, vt in loco turris vel cœmiterio. At si coniuges sine causa in loco sacro còëant, vtpote si possint exire ad coitum extra locum sacrum, aut si per breue tempus cogantur esse in loco sacro, & facilè possint abstinere à coitu ibi, peccant mortaliter peccato sacrilegij petendo & reddendo debitum, & violatur Ecclesia, si coitus publicetur. dela Cruz cum Led.

LIBER III.

DE CENSVRIS.

DISTINCTIO I.

De Censuris in Communi.

Examen Ordinãdorum.

Quid est censura? Quot sunt censuræ? Quæ definitio excommunicationis? Quæ differẽtia inter maiorẽ & minorem excommunicationẽ? Quæ definitio suspẽsionis? Interdicti? Irregularitatis?

Ota. Censura est Ecclesiastica pœna, his, vel illis Ecclesiæ bonis priuans. Iuxta Canonistas tres sunt Censuræ. Excommunicatio. Suspensio. Interdictum. Excommunicatio est Censura Ecclesiastica, quâ homo Christianus communibus fidelium bonis priuatur. Si est major, priuatur omnibus fidelium bonis. Si minor, priuatur passiuâ receptione Sacramentorum. Hæc autem communia fidelium bona, sunt tria, scilicet exterior conuersatio, quæ in mutuo colloquio & conuictu consistit. Sacramentorum participatio. Tandem Orationes & suffragia Ecclesiæ. Suspensio est Censura Ecclesiastica priuans vsu Ecclesiastici officij aut beneficij. Pro officio intellige tam officium Ordinis, quam Iurisdictionis. Pro beneficio intellige, tàm beneficia curata, quàm simplicia, atq; etiam dignitates, vt canonicatus &c. Interdictum est Censura Ecclesiastica priuans aliquorum Sacramentorum ministratione & receptione, diuinis officijs, etiam audiendis, sepulturâ Ecclesiasticâ & ingressu Ecclesiæ. His addunt Theologi irregularitatem, non vt irregularitas sumitur in tota sua latitudine, sed cùm habet rationem pœnæ. Est autem irregularitas impedimentum jure canonico introductum ad suscipiendos Ecclesiasticos ordines, aut ad susceptos exercendos.

V. dici possit esse quatuor species cẽsuræ?

Dico 1. Probabile est quatuor esse species Censuræ scilicet Excommunicationem, suspensionem, interdictum & irregularitatem, vt prouenit ex mero delicto. Tres primæ partes conceduntur ab omnibus. Vltima probatur. Quia in multis Bullis, postquam concessa est facultas absoluendi ab excommunicatione, suspensione & Interdicto, subiungitur, & ab omnibus censuris, & pœnis Ecclesiasticis, quibus verbis non potest aliud significari, quàm irregularitas, nam tres communes censuræ jam præmissæ sunt. Accedit, quòd irregularitati ex mero delicto prouenienti conueniat definitio censuræ superius

gius allata. Ex quo patet Irregularitatem sic sumptam taliter posse definiri, scilicet Est Censura Ecclesiastica priuans suscipiendis vel exercendis Ecclesiasticis Ordinibus. Priuans inquam Ordinibus vt talibus, nam suspensio priuat vt sunt officia.

Dico 2. Mulier jure Diuino est incapax ferendi censuras. cùm sit incapax jurisdictionis spiritualis, etiam ex commissione vt docet D. Thom. in supplemento q. 19. a. 3. ad 4. Vir verò carens primâ tonsurâ ex sole jure Ecclesiastico est incapax ferendi censuras. Et idem est de vxorato, quàmuis Minoribus initiato. Et sic istis à solo Papa potest committi facultas ferendi censuras.

Dico 3. Soli habentes Iurisdictionem ordinariam Ecclesiasticam in foro externo possunt ex officio & propriâ auctoritate ferre censuras, siue istam jurisdictionem habeant à jure siue ex priuilegio, siuè ex consuetudine, siue à Papa immediatè. Cuiusmodi sunt Episcopi & eorum Vicarij Generales, & alij habentes jurisdictionem quasi Episcopalem, vt Prælati Regularium, etsi non sint Sacerdotes. Et prædicti possunt delegare suam auctoritatem ad ferendum censuras subjectis aliàs de jure capacibus, vtpotè initiatis primâ tonsurâ aliàs non vxoratis. De la Cruz a. 1. de Cens. dub. 3.

Dico 4. Peccata externa etiam secreta possunt puniri censuris latis per modum legis. Percussor enim Clerici occultus, & hæreticus, qui aliquo signo sufficienti etiam occultissimo protulit hæresim, sunt excommunicati. Dixi *censuris latis per modum legis.* Nam peccator externus, sed occultus, & sine testibus, non potest in particulari & nominatim puniri censuris latis ab homine. Nam hoc esset cogere eum censuris, vt reuelet crimen suum, quod est contra jus naturale.

Dico 5. Ecclesia non potest punire censuris peccata purè interna. Ita comm. Nam ista non cadunt sub hominis cognitione, vt sic puniantur. Nec obstat, quòd excommunicatur, qui aliter, quam Ecclesia sentit de Sacramentis, tamen sentire est actus purè internus. Non obstat inquam, nam similes censuræ non incurruntur per opus internum, nisi hoc signo aliquo manifestetur. Nec etiam obstat, quòd Papa possit reseruare peccata purè interna. Nam reseruare peccata pertinet ad forum internum, & ferre censuras pertinet ad forum externum Ecclesiæ.

Dico 6. Probabilis est sententia aliquorum, quos tacito nomine refert summa Dianæ. V. Censura, quod nulla censura etiam irregularitas incurratur propter culpam venialem, quia de pietate Sanctæ

Matris Ecclesiæ non est credendum, quod velit culpæ leui pænam grauem imponere. vnde quoties ob ignorantiam aut impotentiam excusamur à peccato mortali, aut à circumstantia, cui est imposita aliqua censura, excusamur etiam à tali censura. Nam vbi non est culpa, non justè infligitur pœna. Ex quo sequitur, si occidisti hominem ignorando inuincibiliter esse Clericum, non incurristi excommunicationem.

DISTINCTIO II.

De Excommunicatione Minori.

Quo priuat excommunicatio minor?

DIco 1. Excommunicatio minor priuat sub mortali sumptione Sacramentorum, vt habet communis sententia cum D.Thom.Quòd si excommunicatus excommunicatione minori celebret non fit irregularis. Item excommunicatio minor priuat electione passiuâ, collatione & præsentatione ad dignitatem seu beneficium Ecclesiasticum. Sic excommunicatus scienter acceptans electionem, & scienter illum (vt potè inhabilem) eligentes peccant mortaliter, ità etiam commu. Vtrùm verò excommunicatio minor priuet sub veniali administratione Sacramentorum, negat Bonacina cum alijs.

Quando incurritur excommunicatio minor?

Dico 2. Incurritur excommunicatio minor ob communicationem prohibitam cum excommunicato non tolerato. Aliquando tamen incurritur excommunicatio major communicando & participando cum excommunicato non tolerato. *Primò* si præsumis scienter sepelire publicè, excommunicatum non toleratum. Quæ excommunicatio incurritur à solo sciente & præsumptuosè sepeliente non verò, à iubente, consulente, aut fauente, nec ab ignorante etiam vincibiliter. Ledes. c. 7. de Excommunicatione. *Secundò.* Si participes in crimine cum jam excommunicato nominatim. v. g. si Bertha excommunicatur ob concubinatum cum Petro, Petrus cum ea fornicando eandem excommunicationem incurrit. Et idem est de fauentibus, auxiliantibus, consulentibus pro tali crimine. Alios casus V. apud DD.

Dico 3. Sicut Sacerdos non expositus pro Confessionibus potest absoluere à venialibus, ita potest absoluere ab excommunicatione minori, quæ incurritur ob participationem venialem cum excomm. non tolerato. Arm. V. absolutio n. 38. & alij. Ab excommunicatione tamen minori, quæ incurritur ob participationem mortalem, nequit absoluere non expositus. Armilla loco citato.

DISTIN-

DISTINCTIO III.

De diuisione Excommunicationis maioris.

AGendum priùs esset de Excommunicationis majoris natura, sed quia hæc in effectibus relucet, ideò ibi examinabitur. Præmittimus tamen definitionem. Definitur ergò à dela Cruz Est censura Ecclesiastica priuans externâ communicatione fidelium tàm in ciuilibus quàm in diuinis, & communibus Ecclesiæ orationibus & suffragijs. Ab hac, non differt anathema quoad vinculum, sed quoad solemnitatem. cujus forma describitur in jure. hoc solus Episcopus fulminat.

Quid est excommunicatio maior.

Dico 1. Excommunicatio maior alia est à jure, alia ab homine. A jure est, quæ per aliquod statutum, vel constitutionem fulminatur. Ab homine est, quæ per aliquem judicem fertur. Vtraq; aut est ipso facto, aut est comminatoria. Excommunicatio ipso facto est, quæ statim absq; alterius sententiæ expectatione incurritur. Comminatoria est, quæ non statim incurritur, sed expectat judicis sententiam.

Quid est esse excommunicationem à jure, quid ab homine? Et quid ipso facto, quid comminatoriam?

Quæritur vnde agnoscitur, esse excommunicationem ipso facto, & esse comminatoriam. ℞. Si tradatur sic. sit excommunicatus, habeatur pro excommunicato, tunc est excommunicatio ipso facto Si autem tradatur sic. sub pœna excommunicationis excomunicetur. &c. tunc est comminatoria.

Vnde agnoscitur esse excommunicationem ipso facto, & incurrendã?

Quæritur 2. Quæ adhuc est differentia inter excomm. à jure & ab homine? ℞. Excommu à jure durat etiam post mortem judicis, dum jus ipsum durat. Posita autem ab homine cessat cessante vitâ vel officio judicis, si tamen ante mortem vel finem officij incurritur, durat. Secunda differentia. Ab excomm. à jure & non reseruata potest quilibet expositus absoluere, non verò ab excomm. lata ab homine. alias differentias V. apud Fernandez de Excomm. §. 2.

Dico 2. Excommunicatus excommunicatione maiori alius dicitur toleratus alius non toleratus. Ex Concilio Constantiensi solùm tenemur vitare in diuinis, aut ciuilibus notorios Clericorum percussores, ita vt hoc factum nullatenus possit celari vel excusari. Et nominatim publicè excommunicatos seu denuntiatos nomine proprio, vel saltim officij. Vitandi appellantur non tolerati.

Quos excommunicatos vitare tenemur?

DISTIN-

DISTINCTIO IV.

De Effectibus Excommunicationis Maioris.

DIco 1. Excommunicatus priuatur communibus Ecclesiæ suffragijs, ita vt nec Missas, nec publicas orationes liceat pro eo fundere, aut celebrare nomine Ecclesiæ. nam nomine particularis personæ possunt quæcunq; orationes pro excommunicato offerri, etiam in memento Missæ, cum in Missa non desinat Sacerdos esse persona priuata. Hæc procedunt de excommunicato non tolerato, nam pro excommunicatis toleratis licet publicè orare & sacrificia offerre, vt probat summa Dianæ v. Excomm. Debent tamen suffragia specialiter tunc applicari, cùm Ecclesia excommunicatum ab eis quantum est ex se excludat.

Dico 2. Probabilis est sententia, si excommunicatus non toleratus per contritionem justificetur, suffragia Ecclesiæ illi prosunt, etiam ante obtentam absolutionem ab excommunicatione Ita Faber in 4 dis. 25. disp. 4. c. 4. dub. 151. Nam Ecclesia non intendit suis suffragijs eum priuare, qui Deo reconciliatus est. pariter si per excommunicatum non stat vt absolutionem obtineat, fruitur communibus Ecclesiæ suffragijs. Hoc enim suadet materna benignitas Ecclesiæ.

Dico 3. Priuatur adhuc excommunicatus Sacramentis, tam actiuè quàm passiuè, ita vt nec Sacramenta ministrare nec suscipere absq; peccato mortali possit. Et hoc verum est tam de excommunicato tolerato, quàm non tolerato. Toleratus tamen potest ministrare Sacramenta, si à fidelibus petatur. Hinc potest sacrum facere die festo, vt subditi satisfaciant præcepto, si id requirant. Quod deducitur ex Concilio Constantiensi in quo absolutè conceditur fidelibus communicare cum excommunicatis toleratis.

Dico 4. Excommunicatus, etiamsi sit tantùm toleratus, ministrando in Ordine maiori suscepto, seu illum recipiendo fit irregularis. Non, si ministret aut recipiat Ordines minores. Et ministratio hic vetita, est, baptizare solemniter &c. dicere solemniter ex officio Epistolam &c. dicere collectas in choro ex officio vt hebdomadarius, benedicere solemniter aquam, fruges &c. Non tamen baptizare sine solemnitate, aut canere litanias &c. cùm hæc non requirant ministrum Ordinis.

Hoc

Hoc probat de la Cruz partim ex jure, partim ex D.D.

Dico 5 Item excommunicatus priuatur exteriùs, quibusdam bonis communibus, hoc versu contentis. scilicet.

Os, orare, vale, Communio, mensa negatur.

Per ly *os* denotatur prohiberi conuersationem quouis modo, verbo, signo, scripto factam. Per ly *orare* denotatur prohiberi, simul interesse diuinis. Per ly *vale* denotatur prohiberi salutationem, honoris exhibitionem aperiendo caput, donorum missionem. &c. Per ly *Communio* prohibetur ciuilis contractus. Tandem per ly mensa prohibetur simul in vna mensa comedere, in vno lecto dormire, non tamen prohibetur in vno cubiculo habitatio, si habitent tanquam alieni habitatores, vt docet Innoc. apud Fern. de Excomm. §. 12. Hæc inquam prohibentur cum excommunicatis non toleratis. Quæ prohibentur cũ excommunicatis non toleratis?

Dico 6. Si dum Missa celebratur intret excommunicatus non toleratus, & nolit exire, astantes Missæ tenentur sub si non incœpit canonem mortali exire, ne cum eo communicent, & Sacerdos cessare tenetur. Aliqui tamen relati in summa Dianæ dicunt, tutiùs esse etiam incœpto canone relinquere Missam, si nondum sit peracta consecratio.

Hoc intelligendum de existentia excommunicati vt audiat sacrum, non verò si ibi sit exercendo suam artem aut sedens aut dormiens in angulo. Sicut etiam quando dicitur non debere communicare in oratione, intelligendum de oratione communi, nam potest excommunicatus etiam in Ecclesia priuatim orare, cum alijs priuatim orantibus.

Dico 7. Excommunicatus etiam si sit toleratus, non potest eligi vel præsentari ad beneficium Ecclesiasticum Quod si ante acceptationem incurrat excommunicationem, peccat quidem acceptando, valet tamen acceptatio. Nam jura solum irritant electionem & collationem factam excommunicato sed non acceptationem, quæ nulli jus nouum confert. Item talis non est capax vt eligatur ad dignitatem Ecclesiasticam, imò nec sæcularem v. g. in Regem Ducem &c. Quæ omnia vera sunt etiamsi excommunicatio inculpabiliter ignoretur ab electo aut eligente.

Sed petes vtrùm validetur præterita collatio beneficij, per absolutionem ab excommunicatione?

℞. Non, sed opus nouâ collatione. hoc, & immediatè antecedentia probat Bonac. de Excomm. q. 2. puncto 4.

Dico 8. Excommunicatus non toleratus, priuatur executione suæ jurisdictionis, quare non potest eligere aut conferre beneficium Ecclesiasticum. item non potest absoluere à censuris per se, vel per alterum, delegando tunc alteri jurisdictionem ad hoc. Secus dicendum est de jurisdictione data ante excommunicationem, quæ tunc non expirat. nisi aliàs excommunicatus iste non toleratus sit occultus. nam tunc sententia ab isto lata & collatio per eum facta valet, item absolutio à peccatis & censuris, ex dispositione Ecclesiæ ita pro bono communi ordinantis. Dixi. *Excommunicatus non toleratus.* nam si sit toleratus, etiamsi publicè sciatur, omnia quæ operatur, ex jurisdictione Ecclesiastica, aut sæculari, vt collatio & electio ad beneficium valida sunt. cùm tales excommunicati ob bonum fidelium in nullo sint à fidelibus vitandi, vt patet ex Concil. Constantiensi.

Dico 9. Beneficiatus qui lapsus est in excommunicationem, post beneficij consecutionem, non est priuatus fructibus beneficij, neq; tenetur eos à se spontè abdicare, modò exequatur onera & officia beneficij, siue excommunicatus sit Curator animarum, siue sit Canonicus, siue habeat beneficium simplex. Bonac. referens alios de Excomm. q. 2. puncto 4. quod procedit de excommunicato tolerato, nam de excommunicato vitando aliter sentiendum. Idem Bonac. Hic tamen, vt alij pauperes, non priuandus necessarijs.

Dico 10. Mortuus in excommunicatione priuatur Ecclesiasticâ sepulturâ, & est exhumandus si jam sepultus. Hoc intelligendum de excommunicato denunciato, vel notorio Clerici percussore. Per quem stetit absolutio ab excommunicatione, mortuus tamen est in excommunicatione. Nam si Confessus in articulo mortis, vel contritus, hoc est dans signa contritionis externa obijt, absoluendus est ab eo, qui poterat excommunicationem tollere, & humandus in loco sacro. Si verò humatus est in loco profano, inde extrahendus.

Dico 11. Gesta per Iudicem excommunicatum non toleratum, sunt nulla, siue sit judex spiritualis, siue sæcularis. Hinc judex spiritualis excommunicatus & non toleratus inualidè excommunicat. Gesta tamen per actorem excommunicatum & non toleratum, item per reum, aduocatum & procuratorem, licèt sint illicita valida tamen. Testimonium etiam excommunicati & non tolerati, tam in causa matrimoniali, quàm in alia causa validum est. Hæc & alia tradit Bonac. de Excomm. q. 2. puncto 7. Item contractus ciuiles. v.

g. em-

g. emptionis, venditionis. &c. cùm excommunicato non tolerato sunt validi, vt probatur in summa Dianæ. Ipse tamen excommunicatus, licèt sit toleratus non potest agere in judicio. Licèt enim non prohibeamur conuersari cum excommunicato tolerato, ipse tamen se immiscere non debet, vt comm. docetur.

Sunt & alij excommunicationis effectus, quos apud Bonacinam q. 2. de Censuris & alios vide. Hi tamen duo non sunt prætereundi. Primùs, quòd durans pertinaciter in excommunicatione per annum, sit suspectus de fide. Secundus, quòd subditi non teneantur excommunicato seruare fidem, etiam juratam. &c.

Quæritur. V. Excommunicatus recipiat aliquando validum Pœnitentiæ Sacramentum? ℞. Affirmatiuè. primò. si pœnitens confiteatur peccata, & excommunicationem, & Confessarius solùm absoluit à peccatis. Secundò. Si pœnitens ex ignorantia inculpabili non confiteatur excommunicationem. In his ergo casibus excommunicatus recipit Sacramentum & gratiam. Si excommunicatus ex ignorantia aut inaduertentia culpabili, non tamen crassa obliuiscitur confiteri excommunicationem, peccat mortaliter ob negligentiam, nec recipit gratiam, recipit tamen Sacramentum Pœnitentiæ informe. Et sic dum postea confitetur, non tenetur repetere confessionem, sed censuram & negligentiam, & sic absolutus à tali censura & negligentia recipiet effectum præcedentis Sacramenti informis. Cajetanus V. Abfolutio & alij.

Aduerte Tunc dici negligentiam culpabilem & non crassam, quando adhibita diligentia aliqualis, sed non sufficiens. tunc dicitur negligentia culpabilis crassa, quando nulla adhibita diligentia. *Quando committitur negligentia vel ignorantia crassa?*

DISTINCTIO V.

Qui Excommunicati vitandi & quæ culpa incurratur ex vtraq; parte conuersando!

Nota. Ille dicitur nominatim declaratus & denunciatus excommunicatus, consequenter non toleratus & vitandus, qui vt talis sententiâ Iudicis declaratur contraxisse excommunicationem. Ad quod requiritur, vt nomine proprio exprimatur, aut apponantur alia signa quæ significent illum esse excommunicatum, certè, & sine omni dubio. Fern. ex jure, de Excomm. §. 14. *Qui dicitur nominatim de nunciatus.*

Dico 1. Solos notorios Clerici percussores Item nominatim de-

claratos seu denuntiatos tenemur euitare in humanis tantùm sub veniali, in diuinis sub mortali. Cæteros verò etiam de quibus communiter scitur, quòd sint excommunicati, quales sunt hæretici, nec in humanis nec in diuinis tenemur euitare, Imò prouocare ad hæc non prohibemur. patet jam ex dictis. Aduerte. Hunc fauorem non esse exparte excommunicatorum, non enim ipsi se immiscere possunt, siue in humanis siue in diuinis. sed semper tenentur abstinere à communione fidelium, vt communiter notant Authores.

Dico 2. Qui est notorius Clerici percussor notoreitate juris tantùm, hoc est, de quo est fama, vel est in judicio conuictus, non est vitandus, sed debet esse notorius notoreitate facti. Tunc autem respectu collegij seu viciniæ est notoreitas facti, quando coram decem percussit. Imò plures requiruntur respectu magnæ ciuitatis. Bonac. q.2.de Excomm. punc.1. quoad omnes partes.sed sententia Syluestri, sufficere sex (saltem respectu collegij &c.) est securior. V. Lezanam in sum. V. Notorium.

Dico 3. Excommunicatus, licèt sit toleratus, peccat mortaliter se immiscendo diuinis v.g. si audiat Missam, adsit horis Canonicis in choro decantatis, alijsq; cæremonijs sacris solemniter, hoc est modo ab Ecclesia præscripto factis. quia facit contra prohibitionem in re graui. Bonac. q.2.de Excom. p.3. immiscendo tamen se in humanis solùm peccat venialiter, quia facit contra prohibitionem in re leui. Aliqui dicunt apud Bonac. p.6. excommunicatum toleratum non peccare mortaliter eligendo & judicando, supponendo quòd validè judicet. Secus esset si excommunicatus non toleratus in prædictos actus electionis, judicij & alios majoris momenti, se intromitteret.

DISTINCTIO VI.

In quibus casibus licitum est conuersari cum excommunicato non tolerato.

Quando licet conuersari cũ excomm: non toleratis?

CAsus, in quibus licet conuersari cum excommunicato non tolerato comprehenduntur hoc versu. *Vtile. Lex. Humile. Res ignorata. Necesse.*

Per *Vtile* intelligitur omnis vtilitas spiritualis & temporalis. licet enim conuersari cum excommunicato non tolerato dando ei victum, consilium, imò hæc licet recipere ab eo, etsi alia verba misceantur

antur vrbanitatis causâ. Et sic licet admittere excommunicatum non toleratum ad concionem audiendam.

Per *Lex.* intelligitur lex Matrimonij, nam licet conjugibus inter se inuicem communicare. Quòd si mulier vel è contra, scienter cum excommunicato denunciato & non tolerato matrimonium contraxisset dicit S. Thom. in 4. distin: 18. q. 2. a. 4. cum illo communicare non posset. quia contractus factus in excommunicationis iniuriam, videtur non tribuere jus contra ipsam.

Per *Humile* intelliguntur subiecti, vt filij, serui, familiares, pupilli. Hi possunt conuersari cum suis superioribus non toleratis, quando manent in eadem domo & sub cura eorum, vt aduertit Corneio relatus à summa Dianæ V. Excomm. effectus. Et hæc conuersatio seu communicatio potest esse etiam in diuinis. proindè prædicti subditi possunt suos superiores non toleratos ad sacrum euntes comitari. Koninch. loco citato in summa Dianæ. Quod dicitur de filijs, seruis, &c. respectu Patris, Domini &c. Idem dicendum de Patre & Domino &c. respectu filiorum, seruorum &c. Quare cum filijs, seruis &c. excommunicatis non toleratis, potest Pater, Dominus &c. communicare. Prælato, quàmuis tolerato obedire non tenentur Religiosi, sicut & communicare seu conuersari non tenentur, cùm nemo priuilegio vti teneatur, aliàs esset onus. Villalobos.

Per *Res ignorata* intelligitur quod ignorantia excuset à peccato conuersationis cum non tolerato, & idem dic de inaduertentia. Imò si dubito an Petrus sit excomm. non toleratus, possum cum eo participare. Nam in dubio melior est conditio possidentis.

Per *Necesse* intelligitur licere communicare etiam in Spiritualibus cum excommunicato non tolerato propter vitandum damnum proprium, aut excommunicati aut alterius. Si tamen aliquis in contemptum potestatis Ecclesiasticæ mihi mortem minaretur, si non communicauero cum tali excommunicato teneor subire mortem. tenemur enim exponere vitam pro bono Ecclesiæ.

DISTINCTIO VII.

Quis possit excommunicare? excommunicari? & obquam causam? vbi etiam de adiuuantibus causam excommunicationis.

DIco 1. Soli habentes in foro contentioso Ecclesiastico jurisdictionem ordinariam, etsi non sint Sacerdotes, possunt propriâ autho- Quis potest excommunicare

authoritate excommunicare, & id delegare personis de jure capacibus, modo isti non sint excommunicati, non tolerati & publici. Vide dicta d. 1. conc. 2. & 3. Item dicta d. 4. conc. 8.

Quis potest excommunicari? Dico 2. Subiectum capax excommunicationis, est homo determinatus, baptizatus, viuus, subditus. Dicitur determinatus, quia tota ciuitas aut collegium simul excommunicari non possunt, nisi in particulari excommunicandi distinguantur. Cap. Roman. §. in vniuersitatem. de sententia excomm. in 6. Et ratio est, nam periculum est ne excommunicatio cadat super innocentes.

Ob quam causam potest ferri excommunicatio? Dico 3. Nullus potest excommunicari excommunicatione maiori pro peccato veniali. Nam per talem excommunicationem excludimur ab Ecclesia, quod pro veniali non debetur. Debet autem adesse contumacia præsens. Quare ob solum peccatum præteritum, & cui non fuit annexa excommunicatio, nullus excommunicari potest. Probabile tamen est posse Papam in puram pœnam præteriti criminis aliquem excommunicare, sicut & suspendere, Fern. de excom. §. 5. cum Toleto.

Dico 4. Aliquando fertur excommunicatio justa de causa in communi, quæ in particulari non esset justa, tamen considerata causa in communi obligat etiam in particulari. v. g. si excommunicentur, qui hortorum fructus surripiunt, justa est causa in communi, quia notabile infertur damnum, dum hic & ille rapit, & ideò excommunicatio obligat singulos.

Ex quo infertur superiores justè reseruare sibi damnum vnius floreni Polonici communitati factum. Nam hæc materia licèt non sit sufficiens in particulari, in communi tamen est sufficiens. cùm sic conuentus notabiliter damnificetur, si hic & ille accipiat.

Dico 5. Cùm certum est, te non peccâsse mortaliter in tali vel tali facto, non incurris excommunicationem latam ob illud. Palud. in 4. d. 18. q. 1. a. 2. & sequitur ex concl. tertia. Hinc colliges non incurrere excommunicationem debitorem, cùm non est soluendo. incipit tamen ligari excommunicatione, quàm primò potest soluere, vt notat Fernan. loco citato ex Toleto. Item nec ille incurrrit excommunicationem, qui in judicio non detegit crimen, quod probare non potest, secùs si juberetur solùm denunciare ad correctionem delinquentis, qui non acquieuit fraternæ correctioni. Et sic in alijs casibus in quibus judicaueris non interuenire peccatum mortale.

Dico 6. Quando excommunicatio fertur contra facientes; non com-

comprehendit mandantes, consulentes, fauorem vel auxilium præstantes nisi id tenore verborum exprimatur, aut alijs iuribus habeatur declaratum. Pariter quando excommunicatio fertur, contra facientes, mandantes, consulentes &c. non ligat si effectus non sequatur. Quod intellige nisi aliud exprimatur, vt exprimitur in ea, quâ excommunicantur Religiosi, qui concionantur animo retrahendi Auditores à solutione decimarum, quàmuis non retrahant.

DISTINCTIO VIII.

Vtrùm Excommunicatio ignorata, & iniustè lata, liget?

NOta. Ignorantia alia est Iuris, alia facti. Ignorantia facti tunc est quando facio rem, quam non puto me facere. v. g. percutio Clericum & nescio esse Clericum. Ignorantia iuris tunc est, quando ignoro alicui crimini annexam esse excommunicationem v. g. percutio Clericum, & ignoro an hæc percussio habeat annexam excommunicationem. Præterea ignorantia alia est inuincibilis, quàm iurisperiti vocant probabilem, alia vincibilis seu improbabilis. Illa est quando quis ea nescit, quæ aut scire non tenetur, aut non potest. Hæc est, quando quis ignorat ea, quæ scire potest & tenetur, eorumq; antea, aliquem saltem scrupulum habuit. Quotuplex ignorantia?

Dico 1. Ignorans inuincibiliter factum aut circumstantiam, cui est imposita excommunicatio non contrahit excommunicationem, quia ad excommunicationis contractionem requiritur contumacia, non est verò contumacia, vbi est ignorantia. Imò ignorans vincibiliter culpam, modò non ignoret crassè & supinè, excusatur à contractione excommunicationis Summa Dianæ V. Ignor. & alij. Nam Ecclesia intendit punire formalem inobedientiam & formaliter volitam, illa autem inobedientia cum ignorantia vincibili, etsi sit peccatum mortale, non tamen est directè & formaliter volita. plus dico, si excommunicatio lata sit contra scienter violantes, præsumentes &c. non incurritur licèt interueniat ignorantia crassa aut supina. Bonac. relatus in summa Dianæ v. Ignorantia idem tenent alij. Quia temeritas & scientia, si non affectatam saltem crassam excludunt ignorantiam. Quid autem sit ignorantia crassa v. d. 4. §. aduerte. in fine.

Dico 2. Qui habet ignorantiam siue iuris communis, siue iuris particularis, licèt hæc ignorantia sit vincibilis, & circa factum ex

se ipso

se ipso illicitum, talis non incurrit excommunicationem. Patet hæc Conclusio ex præcedenti.

Dico 3. Excommunicatio nulla nullum effectum habet, quod enim nulliter factum, non censetur factum. Verùm taliter excomunicati, ad vitandũ scandalũ saltem in publico se gerere debent, ac si essent excomunicati, juxta illud, sentẽtia Pastoris etiam injusta timenda. Donec nullitas judicio sapientum cognoscatur & hoc vulgo manifestetur. Quod si antequam nullitas publicetur, se ingerat diuinis publicè, peccabit, irregularitatem tamen non incurret. cùm hic actus inobedientiæ non sit perfectus in sua specie.

Quæritur quando excommunicatio nulla? ℟. Quando fertur à non judice aut à judice suspenso seu excommunicato non toleratis. aut si fertur post legitimam appellationem. Aut si sit contra innocentem etiam probatum nocentem. V. Sum. Dia. est autem vera excommunicatio ex ira aut odio lata, sed in causa justa peccatur tamen.

Dico 4. Dum Iudex secundùm probabilem opinionem fert excommunicationem vel declarat eam incurrisse, subditus licèt habeat pro nullitate excommunicationis opinionem probabilem, debet obedire & se habere adinstar excommunicati. Aliàs confusio magna oriretur in Ecclesia.

DISTINCTIO IX.

Quæ seruanda in ferenda excommunicatione. vbi etiam de intentione excommunicantis.

DIco 1. Non sunt determinata verba, sub quibus ferenda excommunicatio, sed satis est dicere. Sit anathema. excommunicetur, à communione separetur. Seruari tamen debent aliquæ cæremoniæ. Hinc quando fertur excommunicatio ob præteritum peccatum, debet præcedere trina monitio cum competentibus interuallis, sufficit tamen vna pro trina datis tribus interuallis, nisi necessitas, suaserit ista interualla moderanda. Item requiritur vt feratur in scriptis, in quibus exprimatur causa excommunicationis. nisi esset periculum in mora, si in scriptis daretur. Dixi. *ob præteritum peccatum cui nulla annexa censura.* Nam si quis propter delictum aliquod ligatus est excommunnicatione à jure, excommunicari potest ab homine absque præmissa admonitione.

Quæritur quod spatium assignandum, cuiq; interuallo admonitionum, si aliàs necessitas restringere non suadeat? ℟. Spa-

❧. Spatium duorum dierum. Quare quando vna admonitio fit, debent dari sex dies, exprimendo, vt primi duo sint pro prima, secundi pro secunda, tertij pro tertia admonitione.

Dico 2. Ferens excommunicationem absq; præmissa trina monitione, interdicitur per mensem ab ingressu Ecclesiæ. Ferens excommunicationem voce non scripto, incurrit suspensionem per mensem ab ingressu Ecclesiæ, item suspensionem à participatione diuinorum officiorum, ita vt exercens aliquem actum ordinis intra talem mensem fiat irregularis à solo Papa dispensabilis. Has pœnas non incurrunt Episcopi aut superiores Prælati, quia in ijs non fit eorum expressa mentio, vt fieri debet ad contrahendum ab eis ipso facto juris suspensionem. Nec superiores Religiosorum. Nam in his non seruatur ordo juris, sicut in sæcularibus. Hæc omnia deducit Fernan. de excomm. §. 11. ex jure & DD.

Dico 3. Excommunicatio pendet ab intentione ferentis illam. Quare si non intendat ligare, sed terrere non ligat. Pendet etiam ab intentione petentis illam. Et sic in excommunicatione contra retinentes bona, non comprehenduntur vxor, filij, aut alij sic conjuncti, dum aliud non constat de intentione petentis excommunicationem. Angelus apud Fernan. loco citato §. 9.

Dico 4. Dum ad instantiam creditoris fertur excommunicatio contra aliquem nisi soluat intra certum tempus, si creditor ante impletum tempus prorogauit illud, non incurritur excommunicatio, etsi non soluatur debitum intra tempus prius taxatum. Vtrùm verò transacto tempore prorogato liget excommunicatio affirmat Fernandez. Negat de la Cruz cum hoc sit jurisdictionis. Nisi alias prorogatio fiat de consensu Prælati saltim tacito.

DISTINCTIO X.

De absolutione ab Excommunicatione.

DIco 1. Pluribus excommunicationibus à pluribus judicibus ligatus, aut ab vno ob plures causas, potest ab vna absolui manente aliâ excommunicatione. S. Th. in supp. q. 24. a. 3. sufficeret tamen vna generalis ab habente authoritatem.

Dico 2. In articulo mortis vir baptizatus etiam laicus etsi sit hæreticus verè absoluit ab excommunicatione. Sylu. V. Absolutio, Armilla, & alij. Nam talis stando in jure diuino est capax jurisdictio-

nis pro abſoluendo ab excommunicatione, ergo piè credendum eſt Eccleſiam concedere illam tunc, ſicut in ſimili caſu concedit omnibus Sacerdotibus abſoluere ab omnibus peccatis. Hoc veriùs Clericum primæ tonſuræ poſſe tunc abſoluere ab excommunicatione. eſt communis.

Quæres: Vtrùm in tali caſu debeat ſeruari ordo majoritatis, hoc eſt, vtrùm nequeat inferior abſoluere præſente ſuperiore. affirmat Fernandez §. 18. citans Innoc. negant alij relati à ſumma Dianæ V. Abſoluere à cenſuris. Quia in articulo mortis omnes videntur æqualis authoritatis.

Dico 3. Ab excommunicatione poteſt abſolui inuitus S. Th. in ſupp. q. 24. a. 2. inſcius & ignarus. Hinc per generalem cenſurarum abſolutionem tollitur etiam culpabiliter oblita, ſi Confeſſarius poterat ab ea abſoluere. à peccato tamen cenſuræ annexo non remanet abſolutus. ſed hoc poſtea confitendum. Idem dic de abſentibus, aut per litteras, & tunc manent abſoluti, quando litteræ notificantur. Et ſic Prælati Regularium in feſtis præcipuis in ſuis capitulis abſoluunt à cenſuris ſubditos etiam abſentes. Imò mortui ſi conſtet eos pœnitentiam egiſſe abſoluendi ſunt ab excommunicatione, vt pro eis offerantur ſuffragia, ad quod cogantur hæredes. Et Fernandez relatus in ſumma Dianæ V. Abſoluere à cenſuris, dicit abſolui poſſe etiamſi ſigna contritionis non dederint dum modo non conſtet obiiſſe in peccato mortali.

Dico 4. Vt abſolutio ſit valida requiruntur aliquæ conditiones. 1. debet eſſe abſoluta, ſine conditione futuri, actum ſuſpendente. quia tunc nulla v. g. ſi dicatur, abſoluo te ab excommunicatione ſi reſtitueris. ſed oppoſitum probabiliùs, cùm ſit jurisdictionis externæ actus. 2. data ab eo, cui de jure non competit, ſed ex mandato vel commiſſione, debet ſeruari, quod canon præcipit, v. g. ſatisfacere &c. aliàs eſt nulla, cui autem de jure competit dare abſolutionem, valet, licèt non ſeruentur, quæ canon tantùm præcipit, etiam extra articulum mortis. 3. abſolutio ab excommunicatione, & idem dic de aliis cenſuris, vi aut metu extorta, non valet, quàmuis habeatur juſta cauſa abſolutionem petendi. Et extortor excommunicatur. 4. non valet abſolutio quando cauſa primaria eſt falſa &c.

Dico 5. Ab excommunicatione lata ab homine in particulari, & nominatim contra aliquem, ille ſolus qui eam tulit, aut ejus ſucceſſor, aut ſuperior, aut alius ex iſtorum commiſſione valet abſoluere. Quod

ſi ex

si ex justa causa sit difficilè excommunicato excomunicatorem accedere, conceditur vt præstitâ cautione, quòd excomunicationis mandato parebit, à proprio absoluatur Confessore. Aduerte. Qui ex officio aut commissione potest excommunicare, potest, etsi non sit Sacerdos, ab eadem excommunicatione absoluere. cùm vtriusq; sit eadem ratio. Excipiuntur aliqui casus quos vide apud dela Cruz dub. 5.

Dico 6. Confessarius expositus valet absoluere ab excommunicatione generali lata ab homine, qualis est quæ fertur in visitationibus, si aliàs non reseruatur. Quia hæc secundùm aliquos ad censuram juris reuocatur. Ex quo patet, posse dictum Confessarium absoluere ab excommunicatione lata à jure non reseruata. D. Tho. in supp. q. 24. a. 2.

Dico 7. Qui ex commissione absoluit ab excommunicatione, debet seruare formam suæ commissionis, aliàs absolutio erit nulla. v. g. si committitur absoluere, satisfactâ parte, aut cùm tali pœnitentia, seu præmissâ Confessione Sacramentali. aliàs si nihil horum jubetur in commissione, valet absolutio sine eis, cùm ista ex se non connectantur cum absolutione à Censuris. Ex quo patet si in Iubilæo aut simili indulto non exprimitur absolutionem à censuris debere fieri in foro Sacramentali, potest validè dari extra tale forum.

Dico 8. Absolutio excommunicationis ab homine nominatim latæ, factâ virtute Iubilæi, aut similis indulti, valet in foro externo seu contentioso, satisfactâ parte, & cessante contumaciâ. Sine satisfactione verò valet in foro conscientiæ, præstando cautionem de satisfaciendo, cùm commodè fieri poterit. Hoc deducit ex quadam Bulla Pij Quinti dela Cruz L. 2. de statu Relig. c. 7. d. 1. Ex quo patet, non esse necessariam actualem satisfactionem, quando non est possibilis, vt obtineas in foro conscientiæ absolutionem censurarum virtute Iubilæi aut similis indulti, non obstante quod ibi petatur, nam debet intelligi, aut pro foro contentioso, aut quando est possibilis.

Dico 9. Non potest excommunicatus absolui ad reincidentiam de consensu solius partis, & sine consensu saltim tacito excommunicantis, cùm excommunicatio ad reincidentiam requirat jurisdictionem. Fit autem absolutio ad reincidentiam, dicendo v. g. *te absoluo ab excommunicatione ad tres dies, vt si intra eos non soluas, reincidas.* V. dela Cruz.

QVÆSITVM.

Quam pœnam incurrit, absoluens ab excommunicatione reseruata. vbi etiam de casibus Episcopo reseruatis?

1. ABsoluens à casibus B. C. D. incurrit excommunicationem sed jam non reseruatam. Ita refert Bonac. de Censuris d. 1. q. 2. punct. 3. imò secundùm eundem & alios loco citato, qui ex ignorantia crassa sic absoluit, non excommunicatur. Quia est sermo de præsumptione. Præsumptio autem (vt ipse ait) dolum & scientiam importat, quam prædicta ignorantia excludit, eò quòd laborans tali ignorantiâ si legem sciret obseruaret eam. Qui tamen prætextu priuilegij absoluit à casibus B. C. item à casibus tract. de Sacramentis d. 66. conclusione decimâ enumeratis, item quos sibi Episcopus reseruat, ex decreto Clementis VIII. incurrit excommunicationem Papæ reseruatam, modò absoluat in Italia extra vrbem, vt addit Bonac. loco citato. à qua Regulares vi priuilegiorum absoluunt, secundùm aliquos, in summa Dianæ V. absolutio à reseruatis. Dixi. *prætextu priuilegij.* Nam qui v. g. ex malitia tantùm absoluit, non incurrit reseruatam. Bonac. cum alijs loco citato. Nam decretum Clementis VIII. loquitur prætextu priuilegij.

Nota. decreto Clementis etiam prohiberi absoluere censuras, quas sibi Episcopus reseruat, vt declarauit S. C. de mandato Pauli V. 1617. die 7. Ianuarij.

Præterea Regulares, seclusis priuilegijs, ab excommunicatione juris, intellige. reseruata, vel à sententijs per statuta Prouincialia aut Synodalia promulgatis, seu à culpa & pœna absoluere præsumentes, excommunicatione Papali reseruatâ inodantur. V. Arm. V. Excomm. excomm. 49. Dixi. *Regulares.* Nam sæculares hanc non incurrunt. Incurrunt tamen absoluentes à casibus B. C. & alijs, in decreto Clementis, vt supra.

Dixi, *seclusis priuilegijs.* de quibus conc. 10. cit. & §. dato. Nota etiam doctrinam supra datam de præsumentibus, quos hæc excommunicatio afficit, vt videre est apud Armillam.

An verò absoluentes ab Interdicto & suspensione per statuta Prouincialia, aut Synodalia promulgatis eandem incurrant excommunicationem negat Bonac. disp. 2. de Excomm. in particulari extra B. C. q. 9. p. 5. cum Sylu. Tabiena & alijs.

DISTIN-

DISTINCTIO XI.

Recitantur variæ Excommunicationes.

EXcommunicationes Bullæ Cœnæ Domini sunt sequentes. *Primò* excommunicantur Hæretici eorum fautores, eorum libros hæresim continentes vel de religione tractantes, scienter, legentes, tenentes, imprimentes, aut defendentes. & Schismatici. Nota audientem legi librum hæreticum non excommunicari. Gab. à S. Vincentio. *Secundò* Appellantes à Pontifice ad futurum Concilium, eorumq; fautores. *Tertiò.* Piratæ mare Ecclesiæ discurrentes, atq; eorum receptatores, & fautores. *Quartò.* Naufragorum Christianorum cuiuscunq; generis bona, etiam in littoribus inuenta, surripientes. *Quintò.* Imponentes noua pedagia seu gabellas, vel augentes vel etiam exigentes. *Sextò.* Falsificantes litteras Apostolicas, aut falsò fabricantes. Qui falsificant per alios excommunicantur quidem, sed non reseruata Papæ. Mosc. p. 9 Elem. ad S. Confess. *Septimò.* Deferentes arma & alia vsui bellico necessaria ad Turcas vel alios Christiani nominis inimicos, & ad Reipublicæ Christianæ statum pertinentia ijsdem in damnum Christianorum nunciantes. *Octauò.* Impedientes eos, qui victualia & alia necessaria Romam conuehunt, *Nonò.* Ad sedem Apostolicam venientes vel ab ea recedentes, suâ aut aliorum operâ lædentes, & sine jurisdictione vexantes in curia commorantes. 10mò. Romipetas ad vrbem accedentes, in vrbe morantes, vel abeuntes, lædentes. 11mò. Offendentes Sac. Rom. Ecclesiæ Cardinales, & alios Prælatos, eorumq; fautores. 12mò. Ad Romanam curiam pro negotijs suis recurrentes, per se vel per alios lædentes. 13tiò. Appellantes à grauamine vel futura executione litterarum Apostolicarum ad Laicam potestatem. 14tò. Executionem litterarum Apostolicarum, aut aliarum expeditionum impedientes, & prohibentes ad gratias impetrandas accedentes. 15tò. Officiales sæculares, qui Personas Ecclesiasticas trahunt ad sua tribunalia, quiq; Ecclesiasticam libertatem tollunt. vel contra eam ordinationes faciendo, vel his vtendo. 16tò. Impedientes Prælatos, & alios judices Ecclesiasticos, ne suâ jurisdictione vtantur. Quiq; illorum & delegatorum judicia eludentes ad curiam sæcularem recurrunt, aut contra illos decernunt, præstantésq; fauorem. 17mò. Vsurpantes Sedis Apostolicæ ac quarumcunq; personarum Ecclesiasticarum jurisdictiones, fructus, vel etiam sequestrantes.

18uò. Imponentes decimas & alia onera Perſonis Eccleſiaſticis, Eccleſijs, monaſterijs, aut eorum fructibus. & idem de exigentibus impoſita. 19nò. Iudices ſæculares, qui ſe interponunt in cauſis Capitalibus aut criminalibus contra Eccleſiaſticas Perſonas, eas ſcilicet proceſſando, banniendo, capiendo, ſententiam ferendo vel exequendo. 20mò. Occupantes bona, aut terras Eccleſiæ Romanæ, & illius iuriſdictionem vſurpantes.

Præter Excommunicationes, Papæ, in Bulla cœnæ Domini reſeruatas, ſunt aliæ.

PRimò ergo excommunicantur excommunicatione Papæ extra B. C. D. reſeruatâ, violantes interdictum Sedis Apoſtolicæ. 2dò. Dantes vel accipientes pro gratia vel iuſtitia apud Sedem Apoſtolicam. 3tiò. Mulieres quæcunq; ingredientes monaſteria Religioſorum. 4tò. incendiarij, poſtquam fuerint ab Epiſcopo excommunicati & denunciati. aduerte ex Armilla excommunica. 23. incendiarios quorumcunq; locorum, non eſſe ipſo facto excommunicatos, ſed poſſe ab Epiſcopo excommunicari. 5tò. Religioſi, ſaltem ſine licentia vicarij, Euchariſtiam & Extremam Vnctionem miniſtrantes & Matrimonium ſolemnizantes. Procedit hæc excommunicatio de præſumentibus, non verò de facientibus ex ignorantia, vel in neceſſitate, vel ex ratihabitione vel ex priuilegio. v. dicta in 2. d. 48. conc. 7. 6tò. Abſoluentes à caſibus & cenſuris Papæ vel Epiſcopo reſeruatis. Vide dicta in fine diſt. 10. 7mò. Domini temporales cogentes diuina celebrare officia in locis interdictis. conuocantes ad hæc. item prohibentes, ne excommunicati aut interdicti nominatim, ab Eccleſia eijciantur, dum Miſſarum ſolemnia celebrantur, ac à celebrantibus vt exeant monentur. Aduerte. comprehendi etiam Prælatos, qui habentes juriſdictionem temporalem, hæc faciunt. 8uò. Nominatim excommunicati vel interdicti, moniti vt tempore diuinorum ab Eccleſia exeant, remanere præſumentes. 9nò. Dantes vel accipientes aliquid ex pacto ab ingredientibus monaſterium. Nota. ly. ex pacto. quo ſecluſo non agitur contra hoc præceptum. Sunt verò exemptæ Moniales per quoſdam Pontifices. 10mò. Profeſſæ egreſſæ de monaſterio, niſi causâ incendij, causâ peſtis per ſuperiorem probata &c. Item licentiam dantes: immò hi & illæ incurrunt priuationem dignitatum, adminiſtrationum & officiorum, & inhabiles ad illa in futurum obtinenda efficiuntur. Item ſic excommunicantu

cantur comitâtes & recipientes, si sint causa egrediendi vel perseuerandi extra, secus si causa vrbanitatis. 11mò. Ingredientes Monasteria Monialium Minorũ & Prædicatorum sine licẽtia eius, qui eam dare potest. & comprehendit mulieres referente Alloza. 12 mò. Ingredientes Monasteria quarumcunq; Monialium prætextu licentiæ Episcopi, vel alterius superioris sine necessitate. Hæc ligat etiam fœminas ingredientes, & Moniales admittentes. Dixi. *prætextu licentiæ* &c. nam ingredientes sine licentia, tantùm ligantur excommunicatione Tridentini, quæ non est reseruata. hæc (scilicet Tridentini) comprehendit etiam fœminas. Quòd si malo fine quis ingrediatur, reseruatur Papæ, & quidem reseruatione speciali. cùm Regulares virtute Priuilegiorum ab hac non absoluant. De his excomm. Vide Bonac. de Clausura. Praxis Monialium Ratiboriensium aliquibus ex prædictis opposita, vel speciali priuilegio, vel aliâ ratione fulcitur. 13tiò. Exenterantes mortuos. nisi fiat ob honorem, vt in principibus, vel ob anathomiam, vel vt transferantur de loco profano ad sacrum, vel alio fine, quàm ad sepeliendum. 14. Duellum permittentes, mandantes, instigantes, auxilium vel fauorem dantes, spectantes. intellige, qui ex professo ad tale spectaculum accedunt. Licet duellum priuatim executioni mandetur. hæc de duello ex Bulla Gregorij 13. patent. Vtrùm verò prouocans non secutâ pugnâ eidem excommunicationi subjaceat, affirmat Filluic. allegans stylum Curiæ. Sed stylum Curiæ non obligare vbiq; locorum, refertur in summa Dianæ V. Lex. 15tò Clerici & Religiosi scienter participantes in diuinis cum excommunicatis nominatim à Papa. 16tò. Ecclesiasticus temerè inducens vt aliquis promittat, voueat vel juret eligere sepulturam in sua Ecclesia, aut non mutet jam electam, non si exhortetur. 17mò. Perseuerans in excommunicatione per annum, inflicta à delegato Papæ. 18. Vtentes litteris Apostolicis falsis. post viginti dies, ab excommunicatione lata per Episcopum. 19nò. Infringentes & spoliantes Ecclesias. Aduerte non sufficit tantùm infringere, nisi quis furetur. Nec sufficit quælibet fractio serræ vel arcæ, sed Ecclesiæ vel foriũ eius. vt reseruetur Papæ, requiritur denuntiatio. 20mò. aggrauantes eos, qui censuram ferunt. 21mò. Simoniaci in ordine, beneficio aut religionis ingressu, & mediatores. 22dò. Extrahentes delinquentes è locis sacris. 23tiò. impugnantes institutum Societatis IESV. 24tò. præsumptuosè componentes, retinentes, imprimentes libros infames, detractorios Ordini S. Dominici vel

ci vel S. Francisci. 25 tò. Impedientes præfatos Religiosos, ne in suis Ecclesijs celebrent, prædicent vel eleëmosynas recipiant. Ita refert dela Cruz q. 5. de Pœnit. §. Nota 4. 26tò. Asserentes licere absoluere absentem. 27 mò. Impedientes executionem literarum S. Pœnitentiariæ. 28uò. Facientes jurare illicita & contraria libertati Ecclesiasticæ. 29nò. Rapientes bona Ecclesiastica. 30mò. Exigentes tributa ab Ecclesiasticis. 31mò. Qui in concionibus, alijsq; actibus publicis, vt lectionibus, conclusionibus, asserunt Beatam Virginem conceptam in p. o. Item qui affirmant tenẽtes quamcunq; opinionem de conceptione B. V. M. in hæresim incidere, aut mortaliter peccare. 32 dò. Clerici vel Religiosi procurantes alienationes Ecclesiarum. 33tiò. Prædicantes miracula falsa vel incerta, & prophetias quæ non continentur in Sacra scriptura. Has aiunt quidam, non fuisse receptas. 34tò. Mendicantes transeuntes ad alium Ordinem, præter Carthusianorum, & idem de recipientibus. 35. Religiosi sine licentia ad partes transmarinas, pro maiori parte ab infidelibus occupatas se transferentes. 36tò. Detinentes Apostatas FF. Minorum & Prædicatorum postquàm denunciatum eis fuerit. 37 mò. Prohibentes, impedientes, vel molestantes Personas non impeditas, volentes ingredi Religionem S. Benedicti. in hoc fauore communicant alij Religiosi, tradit dela Cruz supra 7. præc. q. 7. a. 2. dub. 2. 38uò. Parochi non adimplentes juramenta de residendo certo tempore in suis Parochijs. 39nò. Religiosi qui prætextu facultatum à SIXTO IV. concessarum commutant vota Papæ reseruata. circa hanc excomm. aduerte ex Antonio à Spiritu Sancto tract. de oblig. Relig. hanc censuram non incurrit, qui vi alterius priuilegij vel nullius commutat. Vnde cum nulla facultas concessa à SIXTO IV. de hac re, hæc excommunicatio præsenti tempore incurri non potest. Suarez & Palaus apud Antonium cit. imò cum Bulla loquatur de commutatione non debet extendi ad dispensationem, cùm pœnæ extendendæ non sint. Clauis Regia apud cit. 40mò. Malè auctorantes alienationem bonorum Ecclesiasticorum. 41 mò. Peregrinantes in Ierusalem absq; licentia Papæ. 42 dò. Qui merces, victualia & similia, infidelibus deferunt. Qui tamen licet tempore belli deferant non excommunicantur in B. C. D. Secundùm Toletum apud N. Sousam C 8. in annotationibus ad textum. 43 tiò. Detrahentes in sermonibus, Prælatis Episcopis & superioribus, eorumq; statui. 44 tò. Inferentes violentiam locis Minorum vel Prædicatorum. 45 tò. Qui

bona

bona quatuor Ordinum Mendicantium occupàre vel vexare audent, si intra tres dies non restituunt. 46tò. Sæculares impedientes loca, jurisdictiones, bona, census ac fructus cuiuscunq; Ecclesiæ, Monasterij vel loci pij. 47mò. Qui alicuius Ecclesiæ seu cuiusuis sæcularis vel regularis beneficij, aliorumq; piorum locorum, jurisdictiones, bona ac jura &c. quocunq; modo vsurpare præsumunt. & cum complicibus, etiamsi tales sint Imperatores. Et qui impediunt, ne tales fructus percipiantur ab his ad quos pertinent, cum complicibus. 48uò. Capientes priuilegio vel consuetudine fructus primi vel vlterioris anni, beneficij vacantis. 49nò. Prælati qui Personam Ecclesiasticam, collegium vel conuentum traxerint ad forum laicale pro causis, quæ spectant ad forum Ecclesiasticum. 50mò. Exercentes confidentiam Simoniacam. 51mò. Percutientes Clericum. de hac specialiter tractabitur.

Aduerte 1mò. Enumerando præfatas Excommunicationes consultò aliquibus addidi ly, *scienter, præsumentes*. Significando, quamuis ignorantia crassa & supina, à Censura non excuset, ignorantia tamen crassa excusat, si prædictæ vel similes particulæ addantur. Quare si sic pœnitentem ignorantem factum excusare vult Confessarius, circa reseruatas Excommunicationes, videat textum. In non reseruatis verò absoluat quantum pœnitens indiget. V. D. 8. Conc. 1mam & 2dam.

Aduerte 2dò. à prædictis excomm: potest Episcopus vel habens facultatem ab eo absoluere, si sint occultæ. Et hoc virtute Trid. Sess. 24. c. 6. de Reformatione. Bonac de Clausura q. 1. punct. 5. etsi excommunicatio Papæ reseruata, sit lata post Trid. Bonac. l. citato.

Aduerte 3tiò. Regulares habentes priuilegium absoluendi à reseruatis Papæ, possunt à prædictis, exceptis nonnullis, de quibus l. 2. d. 66. hoc priuilegium iñuit Bonac. l. c. immò cum nonnullis docet id posse Regulares in foro conscientiæ practicare, quàmuis censuræ sint deductæ ad forum contentiosum. Quia, vt ipse ait, priuilegium absolutè concessum absolutè est intelligendum.

Præter jam dictas excommunicationes sunt & aliæ nemini reseruatæ. 1mò. Contra Religiosos animo vagandi dimittentes habitum. 2. Contra Religiosos ad quæcunq; studia sine licentia sui Prælati euntes, nisi ibi sit Conuentus suus in quo sunt mansuri. 3. Contra Religiosos non seruantes interdictum, vel cessationem à diuinis, quam seruat Cathedralis, vel Parochialis oppidi, 4tò. Contra Religiosos

appropriantes sibi sine causa legitima decimas, vel eas solui prohibentes, aut non permittentes. Contra eosdem, dissuadentes decimas, siue in concione siue aliàs. contra eosdem, datâ opera non facientes scrupulum in confessionibus de solutione decimarum, & sine præmissa pœnitentia concionantes hæc duo coniunctim requiruntur. 5 tò. Contra Monachos simplices & Canonicos Regulares proficiscentes ad aulam Principum malo animo contra suos vel nocendi monasterijs. 6tò. Contra Clericos, si sint in sacris, Religiosos & Moniales. Item alios, qui scienter in gradibus consanguinitatis vel affinitatis, canonicè prohitis, aut cum Monialibus, Matrimonium contrahunt. 7mò. Contra Mendicantes qui sine licentia accipiunt nouas domos ad habitandum. Nonnulli habent ad hoc priuilegium Iulij II. 8uò. Contra Monachos habentes sine licentia arma, intra Monasterium. 9nò. Contra Religiosos. Item Clericos in dignitate constitutos, vel Sacerdotes, Medicinæ vel legibus studentes. 10mò. Contra Clericos habentes Officium Præfecti sæcularis, intellige, si sint in sacris, non comprehenduntur autẽ habentes annexã suæ dignitati præfecturam. 11mò. Contra alienantes vel locantes Ecclesiastica bona in plures quàm tres annos. sed attendenda consuetudo. comprehendit excommunicatio etiam recipientes. Aduerte ex Lez. t. 3, qq. Regular. V. Alienatio. Hanc solùm incurrit, qui facit ex dolo, vel malitia, vel præsumptione, cum Pontifex vtatur verbo præsumpserint. Nec dicas per Tridentinum Sess. 22. c. 11. reseruari. Quia Tridentinum solùm loquitur de vsurpantibus, seu in proprios vsus bona Ecclesiastica conuertentibus. Vnde non debet extendi ad simpliciter alienantes Lez. l. c. 12mò. Contra Dominos temporales prohibentes ne aliquid emant personæ Ecclesiasticæ, aut vendant, coquant, molant, aut ne quis eis præstet aliqua officia ad societatem vitæ humanæ necessaria. 13tiò. Contra permittentes in terris suis fæneratores publicos alienigenas, vel qui infra tres menses non expellnnt eos, vel locant eis, vel alio prætextu concedunt eis domos ad vsuras exercendas. 14tò. Contra violantes libertatem Ecclesiasticam, vel scribendo statuta ei præiudicantia, vel seruando consuetudines. Tunc autem est reseruatio in B. C. D. quando vel statuta conduntur, vel ijs aliquis vtitur, contra libertatem Ecclesiasticam. 15tò. Contra exigentes ab Ecclesia vel Personis Ecclesiasticis portorium seu pedagium, pro rebus quas non deferunt causa negotiandi. &c. Nota. si hæc & similia imposita exiguntur, incurritur excommunicatio B. C. Domini, 16tò.

ni. 16tò. Contra gubernatores & judices non reddentes jus Ecclesiasticis. 17mò. Contra Dominos temporales & Magistratus cogentes siue directè siue indirectè, etiam non subditos, minùs liberè matrimonium contrahere. 18uò. Contra eosdem, non facientes justitiam Ecclesiasticis post trinam monitionem. 19nò. Contra accipientes oblationes ab altaribus. 20mò. Contra vexantes personam Ecclesiasticam, quia non elegit eum, pro quo rogabatur. 21mò. Contra eos, qui nouiter vsurpantes jus custodiendi aliquam Ecclesiam vacantem, vel titulum aduocationis aut defensionis aliqua bona illius capiunt. Et contra Clericos vel Monachos hoc fieri procurantes 22dò. Contra compellentes personas Ecclesiasticas ad submittendum perpetuò, vel in longum tempus, scilicet plusquàm decem annos, Ecclesiarum bona immobilia, ac jura earum laicis. Eadem excomm. afficit, hæc per licitum contractum habentes, plùs tamen vsurpantes, quàm sit illis permissum per eundem contractum. 23tiò. Contra impedientes aut perturbantes Notarios Ordinis Prædic. ne munera sua exequantur. 24tò. Contra vocatos vt intersint electioni Monialium, seminantes vel nutrientes discordias. Nota ex Armilla non vocatos, prædicta facientes, hanc excommunicationem non incurrere. 25tò. Contra concedentes repressalias contra Personas Ecclesiasticas, vel extendentes, nisi infra mensem reuocauerint. 26tò. Contra vi extorquentes absolutionem vel reuocationem censuræ. 27mò. Contra præsumentes sepelire in loco sacro hæreticos, eorum credentes, receptatores, fautores, defensores. 28uò. Contra sepelientes aliquem in loco sacro interdicto, vel nominatim interdictos vel publicè excommunicatos, vel vsurarios manifestos. 29nò. Contra impedientes visitationem Monialium in eo quod statuitur à Concilio, nisi cessent admoniti. 30mò Contra non habentes pro authenticis omnes libros sacrorum Bibliorum. 31mò. Contra contemnenes scienter constitutiones Apostolicas. 32dò. Contra imprimentes seu imprimi facientes librum vel quamlibet aliam scripturam sine debita licentia & approbatione certarum Personarum. Hæc aliquibus apud Moscic. p.9. Elem. ad S. Confess. de Excommuni: non reseruatis, non videtur esse recepta. 33tò. Contra asserentes non esse necessariam confessionem ante communionem. 34tò. Contra raptores mulierum, & complices. 35tò. Contra cogentes quascunq; mulieres ingredi monasteria vel profiteri. & contra authorizantes, præsentes, consentientesq; tali actui. 36tò. in impedientes sine justa causa

Repressaliæ sunt facultas alicui data, vt pro damno sibi illato possit rem æquiualentem ab aliæ tertia persona; etiam vi, accipere.

Sanctam voluntatem mulierum velum accipiendi vel emittendi votum. 37 mò. Contra fictè resignantes beneficia Ecclesiastica vel permutantes. Et notarios ac testes hæc scientes. 38 uò. Contra Doctores & Professores non facientes Professionem fidei, vbi recepta est Bulla Pij IV. 39 nò. Contra edentes Glossas in Tridentinum.

Excommunicationes Episcopo reseruatæ sunt hæ. 1 mò. Contra eum qui leuiter percutit Clericum, & etiam grauiter, si sit mulier 2. contra excommunicatum excommunicatione Papali non valentem adire Papam. 3. contra facientem prohibita sub excommunicatione Episcopali. 4. contra causantem per se vel per alios, abortum fœtûs animati secuto effectu. Et idem de cooperantibus scienter, ope consilio, vel aliâ ratione, non verò de propinantibus poculum sterilitatis, qui his temporibus non sunt excommunicati.

Communicans in crimine cum excommunicato nominatim, eandem excommunicationem incurrit. Vnde si excommunicatus nominatim, fuit excommunicatus excommunicatione Papali, communicans in crimine, eâdem innodatur. Et idem de Episcopali Ille autem dicitur communicare in crimine cum excommunicato nominatim, qui participat in eo, propter quod fuit excommunicatus. v.g. Titus fuit excommunicatus nominatim ob fornicationem, post hanc excommunicationem mulier adhuc peccat cum eo. Hæc ergo mulier communicat, cum excommunicato nominatim, in crimine, & eandem incurrit excommunicationem.

Absolutus à Sententia excommunicationis ratione periculi. Si post periculum non se præsentat illi, qui ordinarie potest ab ea absoluere, reincidit in eandem, scilicet Papalem vel Episcopalem, qualis antea fuit.

DISTINCTIO XII.

Circa primam Excommunicationem Bullæ Cœnæ Domini,

Quid intelligitur per hæreticum in Bulla Cœnæ Domini?

DIco 1. In Bulla Cœnæ Domini ille intelligitur Hæreticus, qui externè hæresim commisit. Nam ab hæresi purè internâ & mentali potest quilibet Confessarius absoluere. Intelligitur præterea Hæreticus formaliter, hoc est qui non solùm externè v. g. ob metum vel aliam passionem, sed etiam internè fidei contradixit. Et ideò qui tantùm externè fidem negauit, non incurrit hanc excommunicationem. Sufficit tamen quoduis signum exterius interiorem errorem manife-

manifestans, quàmuis occultissimum, vt hanc excommunicationem inducat. Palud. Cajet. & Sylu. Quod signum non sit indifferens. Qui verò nullum explicitè errorem profitetur, dicit tamen se habere fidem, quam talis vel talis Hæreticus profitetur, nomine Credentis venit. Atq; hâc excommunicatione ligatur.

Dico 2. Per Receptatores ij intelliguntur, qui eo animo hæreticos recipiunt, vt occultent, ne ob hæresim comprehendantur, vel puniantur. Vnde qui ob alium finem recipit, non incurrit huiusmodi excommunicationem. Fautores verò hæreticorum sunt, qui ijs vt hæreticis, verbo, litteris, aut facto fauent v. g. qui mittit munera, accommodat arma, quibus se defendant ab Inquisitoribus, equum in quo fugiant Inquisitorum satellites. Præterea sunt ij, qui cum ex officio teneantur hæreticos punire, non faciunt, neq; contra eos procedunt. Addit Sylu. etiam fautores hæreticorum censeri eos, qui cum juramento se obstrinxerunt de deferendis & accusandis hæreticis, non id faciunt, quales sunt vulgò dicti familiares Inquisitionis. Qui verò ex sola charitate hæreticos deferre obligantur, nomine Fautorum hic non intelliguntur. Tandem defensores hæreticorum vel Credentium sunt ij, qui defendunt ne veniant in manus Iudicum puniendi, excommunicandi aut capiendi ob hæresim. Item est defensor, qui patrocinium præstat aut aduocat in causa hæresis. &c. Has duas concl. deducit Fern. ex jure & Authoribus. Aduerte. Nomen fautoris posse extendi ad receptatores & defensores.

Dico 3. Schismaticus qui in Bulla Cœnæ Domini excommunicatur est, qui pertinaciter ab Ecclesia separatur, pertinaciter repugnando mandatis Ecclesiæ Concilij Generalis & Papæ. hoc enim est discrimen inter Hæreticum & Schismaticum, quod Hæreticus habeat aliquam propositionem contrariam fidei, & eam pertinaciter defendit, Schismaticus vero tantùm separatur ab Ecclesia. *Quid nomine Schismatici, & quomodo differat ab Hæretico.*

Dico 4. Contrahunt hanc etiam excommunicationem legentes scienter libros Hæreticorum authorum, qui continent errores contra fidem, vel de Religione tractant, etiamsi in eis error non contineatur, seu legant ad errores impugnandos, seu cognoscendos ob eruditionem. In qua lectione quantitas ægrè potest determinari. Qui enim cum Sà integram paginam pro quantitate notabili assignaret, laxè assignaret nam Sà quantùm ad hoc expurgatus fuit. Qui verò cum Mendoza duas vel tres lineas, scrupulosè procederet.

Dixi *Hæreticorum autorum*. Non qui dicta Hæreticorum legunt in

libris Catholicorū vel libros Catholicorū habētes scholia vel notas hæretici nisi scholia essēt copiosa, vt liber potius ex ijs cōstaret. Qui vero libros in Indice prohibitos legunt aliā excommunicationē incurrunt sed non reseruatam Sed sciendum in nostris partibus Indicem non esse cum tanto rigore receptum. Vnde qui librum Catholici authoris propter vnam vel alteram propositionem damnatum legeret, excommunicatione Indicis non innodaretur. ex Layman Li. 1. t. 5. p. 2. c. 5.

Dico 5. Licèt prohibeamur libros Hæreticorum legere, non tamen eorum conciones audire. Becanus Lib. 5. Controuers. huius temporis cap. 7. dicitq; multos viros bonos sine scrupulo hoc factitare. Quod intellige pro partibus vbi Catholici hæreticis permixti. Eodem modo in talibus partibus licet comitari hæreticos ad sepulturam. Idem c. 9. Item eorum ritibus adesse. Lezana. Modo in his omnibus absit scandalum & periculum subuersionis.

Dico 6. Disputantes cum Hæreticis non excommunicantur hâc excommunicatione. Laicus tamen disputans cum hæretico peccat mortaliter. quia hoc ei sub alia excommunicatione interdictum. C. Quicunq; de hæreticis. Quæ tamen tantùm est comminatoria. Catholicus etiam quicunq; disputando coram simplicioribus peccat S. Th. 2. 2. q. 10. a. 7. Item Catholicus quicunq; disputando cum hæretico pertinaci peccat. quia sic nulla vtilitas speranda. Sed pacis perturbatio timenda. Vide Becanum l. c.

Dico 7. In Iubilæo, in quo datur facultas super casus Bullæ Cœnæ Domini, hæretici non denunciati, item relapsi qui publicè hæresim coram Iudice non abiurarunt, hic in nostris partibus intrepidè absolui possunt. Non possunt autem hæretici denunciati, item relapsi. Dixi in nostris partibus. Nam secus dicendum in Italia & Hispania, ac vbicunq; sunt Censores, seu Inquisitores fidei. Moscic. in Appendice ad Tyrocinium S. Artis Pœnitentiariæ.

Dices. Hæc opinio potest esse falsa, ergo sequens eam nulliter absoluet. ℞. Transeat Antecedens, probabilitati enim non repugnat falsitas. Nego tamen Conseq. Nam probabilis opinio efficit. vt Ecclesia suppleat defectum, & det iurisdictionem propter bonum commune. vt probat citatus D. l. c.

Dico 8. Episcopi per se tantùm & non per Vicarium suum possunt absoluere ab hæresi occulta. Trident. his verbis. *Liceat Episcopis &c. in quibuscunq; casibus occultis, etiam Sedi Apostolicæ reseruatis, delinquentes quoscunq; sibi subditos, in diœcesi sua per se ipsos, aut Vicarium ad id specialiter deputandum,*

tantum in foro conſcientiæ gratis abſoluere impoſitâ pœnitentiâ ſalutari. Idem & in hæreſis crimine in eodem foro conſcientiæ eis tantum non eorum Vicarijs ſit permiſſum.

DISTINCTIO XIII.

Circa nonnullas Excommunicationes Bullæ Cœnæ Domini.

DIco 1. Illi incurrunt Excommunicationem huius Bullæ imponendo noua pedagia ſeu gabellas. qui ſupra ſe habent ſuperiorem temporalem. Fernandez in Bulla Cruciata cum Roderico.

Dico 2. Non ſolùm qui litteras Apoſtolicas falſificat, ſed etiam qui eas falſificari facit ligatur hâc cenſurâ. Corduba apud Fern. loco citato. ſed oppoſitum annotaui ad excom. ſextam B. C. D. Per has litteras Apoſtolicas intelliguntur tam Bullæ à Papa expeditæ, quam ſupplicationes ſignatæ à Papa, verbo, fiat. colligitur ex textu B. C. Domini. Ideo non excommunicantur hâc excommunicatione qui falſificant litteras Epiſcopi, vel Nuncij, vel Protopœnitentiarij, quia non ſunt litteræ Papales Samuel de Lub. in præſenti. Item non excommunicanturhâc excommunicatione, qui immutant aliquid accidentarium Papalium litterarum. Nau. neq; qui falſis ab alio factis litteris vtuntur in ſuum commodum, quia hi non falſificant. Hi tamen aliâ excommunicatione Papali excommunicantur. quæ ſupra num. 18. inſinuata.

Dico 3. Non ſolùm illi, qui arma Turcis alijſq; infidelibus deferunt in Bulla Cœnæ Domini excommunicantur, ſed etiam qui materiam armorum vt ferrum, æs &c. aut quoduis aliud ad bellum conducens, vt equos &c. ſubminiſtrant. Chriſtiani tamen captiui qui metu verborum & necis coacti remigant in triremibus Turcarum pugnantium contra Chriſtianos non excommunicantur. Nauar. in Manual. c. 27. n. 63. Fern. p. 3. c. 9. §. 16. Sec. 8. & alij quia Cenſuræ Eccleſiaſticæ non feruntur niſi in liberè contumaces. peccant tamen mortaliter, quia talis remigatio eſt directe & per ſe ordinata ad occiſionem ſeu damnum innocentium Chriſtianorum. Fern. l. c.

Hæc excommunicatio (vt patet ex textu) afficit, eadem hæreticis per Papam nominatim declaratis, Catholicos impugnantibus præſtantes, & ad Reipublicæ Catholicæ ſtatum pertinentia, ijſdem hæreticis in damnum Catholicorum nunciantes. Afficit quoq; auxilium, conſilium & fauorem, infidelibus contra Chriſtianos, & hæreticis

reticis supra dictis contra Catholicos, in prædictis quomodocunq; dantes.

Dico 4. Per Prælatos in excommunicatione vndecima intelliguntur Patriarchæ, Archiepiscopi, Episcopi Sedis Apostolicæ Legati vel Nuncij vt habetur in textu. Non solùm autem occidentes mutilantes, cædentes, vulnerantes, vi retinentes, aut in carcerem conijcientes &c. hâc excommunicatione ligantur, sed etiam jubentes, ratum habentes, & fauentes. vt est in textu.

Dico 5. In eos Iudices sæculares lata est excommunicatio Bullæ Cœnæ Domini, qui cum sæculares judices sint, cognoscunt causas Ecclesiasticarum Personarum, quouis modo id intendant facere. Nomine Iudicum intelliguntur quicunq; sæcularis fori officiales. Emanuel quem sequitur Fernandez in Bulla Cruciata. An verò per Bullam Cœnæ reuocentur Priuilegia Regni Galliarum circa casus Priuilegiatos in quibus laici Magistratus se intromittunt contra Clericos &c. aliqui affirmant, alij negant.

Dico 6. Qui auctoritatiuè seu vt Domini, redditus Ecclesiasticos sine licentia Papæ capiunt incurrunt excommunicationem Bullæ Cœnæ Domini, vt referendo prædictas excommunicationes n. 17. diximus. Item qui Ecclesiasticorum bonis onera imponunt. Possunt nihilominùs Principes absq; metu excommunicationis vectigal laicis & Ecclesiasticis permixtim imponere ob publicam necessitatem. Publica autem necessitas intelligitur illa, quæ æque principaliter concernit laicos & Clericos, non quæ secundariò Clericos concernit. Præter publicam necessitatem debet concurrere consensus Cleri. secundùm aliquos nomine Cleri venit solùm Capitulum Cathedrale. Debet etiam præcedere licentia summi Pontificis, nisi periculum esset in mora, in quo casu pro primi oneris impositione sufficit consensus Episcopi & Cleri. Admoneri autem debent Episcopi, vt cum tales licentiæ impetrantur, aduertant, vtrum narrata in supplicationibus sint vera. nam id intendunt Pontifices, dum dicunt, stantibus præmissis. Immò debet audire Clerum de cuius interesse agitur, præcipuè si dicatur, vocato Clero. Quando ergo Ecclesiastici prædictum onus soluere tenentur, exactio fieri debet per Personas Ecclesiasticas ab Episcopo deputatas, vt expressum est in Bulla Vrbani VIII. concessa pro Ducatu Mediolanensi.

DISTIN-

DISTINCTIO XIV.

De Excommunicatione lata in Clericorum percussores.

Excommunicatio lata in Clericorum percussores his verbis in jure communi habetur. *Si quis suadente diabolo huius sacrilegij vitium, vel crimen incurrerit, quod in Clericum, vel Monachum violentas manus iniecerit, anathematis vinculo subiaceat, & nullus Episcoporum illum præsumat absoluere nisi mortis vrgente periculo, donec Apostolico conspectui præsentetur & eius suscipiat mandatum.*

Nota. Triplicem Fernandez refert percussionem seu læsionem, sc: enormem, leuem & mediocrem. Enormis est, in qua proceditur vsq; ad membri mutilationem, vel effusionem sanguinis, vel contra Episcopum vel Abbatem. Effusio autem sanguinis debet esse in copia, non ex naribus vnde facilè effluit. Leuis est quæ fit pugno, palmâ, manu, pede, ligno, lapide, non facientibus vulnus. Semper tamen fit cum peccato mortali. Ad judicandum inter leuem & enormem, consideranda sunt, personæ qualitas circumstantia loci &c. Mediocris est inter leuem & enormem. Sed de hac non potest esse certa regula. Summa Dianæ etiam triplicem refert. Scil. leuem, grauem & enormem. Leuem dicit non habere annexam excommunicationem. Grauem dicit reseruatam Episcopo. Enormem Papæ. sed sciendum de tali leui percussione loqui Dianam, quæ non attingit culpam mortalem. dela Cruz de Sacram. Pœnitentiæ q. 5. dub. 3. concl. 1, & 2. tantùm duas assignat scil. leuem & notabilem. Notabilem confundit cum enormi, & est in supra dictis casibus. Præterea quando per percussionem inhabilitatur membrum ad suum actum. Quando plebeius auctoritatiuè lædit Clericum. Si percussio fit cum magno scandalo, v. g. si percutitur Clericus sacris indutus. Colligitur etiam percussionem esse notabilem ex loco percusso v. g. si datur alapa. Nauarus tamen hanc putat esse leuem, eò quòd percussio, quæ fit palmâ manûs in jure dicatur leuis. Sed intelligitur de percussione palmæ extra faciem ait dela Cruz cit. ex Armilla. Quòd si dubium, an sit percussio notabilis seu grauis, judicium pertinet ad Episcopum. Hostiensis apud Fernandez. vel etiam ad Confessarium habentem autoritatem Episcopi ex commissione aut priuilegio. Et quoties non potest determinari, reputetur notabilis. Nau. & Rod. quos sequitur dela Cruz.

Quotuplex Clerici percussio?

Dico 1. Inijcere manus violentas in Clericum aut Monachum,

Quando incurritur excommunicatio propter percussionem Clerici? si percussio sit enormis seu notabilis reseruatur Papæ extra Bullam Cœnæ. Idem de eo, qui præcepit, consilium, auxilium aut fauorem præstitit. Idem de eo, qui cum posset, non impediuit talem percussionem, si scil. ex officio & justitia impedire tenebatur, Item excommunicatur, qui ratam habet percussionem suo nomine factam, cum ratihabitio in jure mandato comparetur. Notat Tol. cum alijs apud Fernandez ad incurrendam hoc modo censuram, debet eo tempore suo nomine fieri percussio, quo ipse ratificans posset eam infligere. Quòd si percussionem alterius nomine factam ratificas, peccas quidem sed non excomunicaris. C. Cùm quis de sententia excomm. in 6.

Quid intelligitur per Clericum? Dico 2. Per Clericum hic intelligitur Clericus maiorum Ordinum, etiam excommunicatus, suspensus, interdictus, irregularis, non tamen degradatus realiter secundum Caie. in Summ. Apostata, & vacans sæuis criminibus. Armilla V. Excomm. Item per Clericum intelligitur saltem primâ tonsurâ initiatus. V. Lezanam in sum. V. Cler. etsi aliàs sit semel & cum virgine vxoratus, hic tamen saltem habitum Clericalem deferat, & alicui Ecclesiæ deseruiat.

Quid intelligitur per Monachum? Dico 3. Per Monachum intelligitur Regularis professus; etiam Conuersus, item Conuersa, imò Nouitius & Nouitia. Similiter vt docet Sylue. Tertiarij, aliàs Donati & Oblati. Oppositum de Tertiarijs sentit de la Cruz & Armilla, nisi sit priuilegium, vt de Tertiajs Ord. Nostri & S. Francisci, vel nisi sint obligati perpetuò ad seruiendum Deo. Armilla ex Panorm.

Quæres vtrùm percutiens Clericum vel Monachum mortuum incurrat hanc excommunicationem. ℟. Felinus, quem sequitur Fernand. affirmatiuè.

Dico 4. Per manum violentam intelligitur quicunq; effectus violentus in Personam vel in adhærentia Personæ vt notat. Sylu. v. g. si aquam proijcias puluerem vel saliuam per modum injuriæ. Imò ereptio alicuius rei per vim, nisi res sit alterius, & Clericus velit eam asportare. Item abscissio ephippij. Item persecutio talis, quæ cogat Clericum se præcipitare in flumen, vel aliud subire discrimen ad euitandum damnum. Non est tamen secundum Sylu. violenta manûs injectio, persecutio ob quam Clericus cadit & læditur ad lapidem. Item per manû violentam intelligitur captio, detentio, incarceratio. Nisi alias capiatur in crimine patrato, aut patrando, vt præsentetur suo superiori. Aut si creditor capiat, vel detineat Clericum fugientem,

rem, vt eum Prælato suo præsentet pro justitia seruanda. Item secundùm Rodericum & alios ponere manum violentam in equum cui insidet Clericus reputatur iniectio manûs in Clericum. Vtrum verò Clericus, qui se ipsum percutit, in hanc excommunicationem incidat. Affirmat Sylu. & Tab. negat Caiet. quia Canon distinctam personam videtur requirere. Secus dicendum, qui Clericum, spontè se verberibus subijcientem, percutit non jocosè, hic enim sine dubio excommunicatur, quia priuilegium Clericale datum est in fauorem Ordinis Clericalis, cui Clericus cedere non potest. Hæc manuum injectio debet esse præuisa. Nam casualis, licèt ob negligentiam mortalis, non causat hanc excommunicationem. quia non est formaliter & explicitè iniuriosa. v. d. 8. conc. 1. Præterea debet esse suadente Diabolo, hoc est per peccatum mortale commissa.

Dico 5. In his & similibus casibus non incurritur excommunicatio ob violentam percussionem. *Primò.* Quando fit joco, licèt jocus peccaminosè excedat modum. *Secundò.* Quando vis vi repellitur, cum moderamine inculpatæ tutelæ, licèt aliquo modo excedatur ob impetum iræ. *Tertiò.* Quando percutitur incontinens Clericus turpiter inuentus cum vxore vel matre, sorore vel filia, non autem cum alijs personis remotioribus. Si tamen vir consentiret vxori vt adulteretur, & hâc occasione inuentus percutiatur Clericus, non euaditur excommunicatio. *Quartò.* Quando percutit Clericum, de stupro eam tentantem facto non verbo tantùm. de la Cruz & Alloza Et in vniuersum, quando percussio est solum peccatum veniale, vt fit ex subita passione aut sine plena deliberatione, item vt contingit inter pueros Minoribus initiatos verberantes, cùm enim talis rixa non oriatur regulariter ex ira perfecta non est mortale.

Dico 6. Sequentes possunt percutere Clericos absq; excommunicationis contractione. *Primò.* Qui habent curam eijciendi foras turbantes officia Ecclesiæ, dum Clericos in Minoribus reperiunt officia diuina turbantes. *Secundò.* Prælati suos subditos. *Tertiò.* Magistri discipulos. *Quartò.* Domini Clericos de sua familia. *Quintò.* Parentes filios. Ita Tolet. apud Fernandez. Aduerte. Custodes Ecclesiæ solùm alios Clericos in Minoribus possunt percutere vt refert Fernandez. Prælatis & Magistris licet leuiter percutere ob correctionem etiam Sacerdotes. Ita Panorm. apud Fernandez. Imò & Parentibus idem licet Caie. & Sylu. V. excomm. quia potestas parentum in filos non est minor, quam magistrorum in discipulos.

Nota

Nota In percussione correctionis incurritur excommunicatio, dum exceditur modus ob iram & passionem, lethaliter. Sylu. & Tab. V. Excomm.

Dico 7. Quibus licet ob correctionem Clericos percutere non possunt id facere per alium. Excipe Episcopos, qui id facere debent per alium Clericum. Item excipe Abbates, & Iudices Ecclesiasticos, si necessitas suadeat, ex C. vniuersitatis de sententia excomm. Aliter facientes tam mandantes, quam verberantes excommunicantur excomm. papali. Sylu. V. excomm. Prælati Regularium ob correctionem possunt verberare subditos per alios subditos. Ita concessit Minoribus Leo X. inter viua oracula. Sed Lezana & alij multi probant ex Bulla Vrbani VIII. hæc jàm cessâsse. Antonius Lusitanus Carmel. excalceatus fusè oppositum probat, scilicet adhuc non cessâsse. Quod si Episcopus vel Abbas percutit Clericum per laicum excommunicatur excomm. papali, quam etiam incurrit laicus, licèt fuerit justa causa percutiendi. Fernandez.

Dico 8. Qui mandauit percuti Clericum & ante percussionem reuocauit mandatum, admonuitq; mandatarium mutati propositi non incurrit excomm. quæ reuocatio sufficit virtualis, talis erit si fecit pacem, sciente mandatario. Idem de consulente ac de mandante existimauit Sylu. & alij. Addit Innoc. debet consulens, cùm non sit certus de consiliario an desistere velit, admonere Clericum, vt caueat, saltem in generali. Alij arbitrantur incurrere excomm. si consiliarius percutit, ex vi consilij dati, quantumuis reuocati.

Dico vltimò. Qui percutit Clericum liberè se offerentem incurrit hanc excommunicationem, si seriò & non jocosè percutit. Quia priuilegio concesso in fauorem statûs Clericalis, Clericus cedere non valet. An vero taliter se offerens percussioni, excommunicetur, negari solet.

DISTINCTIO XV.

De Suspensione.

Quid est suspensio? NOta 1. Suspensio est *censura Ecclesiastica priuans vsu Ecclesiastici officij aut beneficij.* Cum sit pœna debet incurri propter culpam & quidem secundum Caiet. sufficit venialis, sicut ad excommunicationem minorem, quæ etiam à magnis excludit. Hinc suspensio v. g. ob infirmitatem &c. non est propriè suspensio.

Nota

Nota. 2. Aliqua quæ dicuntur de excommunicatione, dicenda sunt de suspensione. Hinc suspensio in scriptis & prauia monitione est ferenda, si imponatur ob contumaciam. Item sicut excomm. & interdictum sequenti appellatione non suspenduntur, ita & suspensio. Nulla tamen est suspensio sicut & excomm. & interdictum, si imponatur post legitimam appellationem.]

Dico 1. Suspensus ab Ordine non ob id suspensus est à beneficio, aut jurisdictione, neq; è contra, quia hæc sunt distincta & vnum ab altero non dependet. Et sic si talis intersit diuinis officijs potest percipere fructus ob assistentiam & regimen debitos. Suspensus ab Ordine maiori, non ob id suspensus est à minori. benè è contra, hinc qui suspensus à Subdiaconatu etiam à Diaconatu.

Dico 2. Suspensus simpliciter ab officio intelligitur tam Ordinis quàm jurisdictionis. Panor. & alij apud Fernandez. sicut suspensus simpliciter non apposito an ab officio aut beneficio, intelligitur suspensus ab omnibus, secundùm Sylu.V. Susp.

Dico 3. Omnis ille, qui potest excommunicare, potest suspendere. sola Persona Ecclesiastica potest suspendi. vt patet ex definitione. Debet autem suspensio ferri ob aliquam culpam & sufficit venialis ad suspensionem leuem. an verò requiratur contumacia? negandum videtur cum Inn. & Abb. sed potest imponi in pœnam præteriti peccati.

Dico 4. Suspensus à beneficio tenetur sub peccato mortali restituere fructus, demptis necessarijs ad victum moderatum, si aliàs non habeat vnde viuat, nec possit facere vt absoluatur. Huiusmodi autem fructus fiunt vtilitati Ecclesiæ. Sed non fit irregularis etsi fructus non restituat. Sicut & suspensus à receptione Sacramentorum, si hæc recipiat, non fit irregularis, cum hæc recipere etiam laicis competat. Excipe nisi recipiat Ordines maiores, vt docet dela Cruz ex D. Raym. & Sylu.

Dico 5. Suspensus ab Officio non potest eligere, quando eligere competit ei non ratione beneficij, sed officij, à quo est suspensus. sed non fit irregularis eligendo alterum. Item taliter suspensus non valet excommunicare &c. Peccat mortaliter, tam ipse quàm ipsum non vitantes, in eo, in quo tenentur vitare. cùm violent præceptum Ecclesiæ in re graui, si sit denunciatus, & ei cooperentur. Secus si nulla cooperatio. Et sic assistens Missæ suspensi non peccat, ex Nau. in Summa Dianæ,

Dico 6. Suſpenſus ab Ordine ſacro aut officio Eccleſiaſtico peccat mortaliter, & fit irregularis exercendo ſolemniter & ex officio actum ſacris Ordinibus deputatum. Vide dicta diſt 4. concl. 4. conſequenter ſi prædicet ſolemniter & ex officio. & præterea ſic prædicando excommunicatur, vt refert Fernandez. Quòd ſi quis ſuſpenſus ab Ordinibus minoribus eos exerceat non ſuſpenditur, ſecundùm Nauar. Lib. 3. concl. 3. de ſententia excomm.

Dico 7. Si quis bonâ fide putat ſe habere legitimam ætatem & ordinatur, durante bonâ fide non eſt ſuſpenſus, & ſic non fit irregularis celebrando. Imò nec compertâ veritate peccat celebrando ſecundùm Nauar. apud Led. c. 7. de Ordine, nec manet irregularis. Nam etſi in Tridentino habeatur, quòd carens ætate non ordinetur, ſed ſi bonâ fide ordinetur non vetatur exercere Ordines. Imò ſuppoſito, quòd ſit jam bonâ fide ordinatus, habet jus exercendi ſuum miniſterium. Ordinatus verò ſcienter ſine ætate, poſt abſolutionem à ſuſpenſione, celebrando non fit irregularis. Sylu. & Arm. V. Irreg. cùm jam non ſit ſuſpenſus, ſed peccat mortaliter, addit de la Cruz.

Quæ forma abſolutionis à ſuſpenſione

Dico 8. Sicut nulla ſunt determinata verba in forma ſuſpenſionis obſeruanda, ſed quæuis ſuſpenſionem exprimentia ſufficiunt v. g. ſuſpendo te &c. Ita nulla ſunt determinata verba in forma abſolutionis à ſuſpenſione, ſed quibusnis id ſignificantibus ſuſpenſio tollitur, v. g. ſi dicas abſoluo te à ſuſpenſione quam incurriſti ob talem cauſam & reſtituo te priſtinæ executioni. Imò ſuſpenſus pro certo tempore, vel quousq; ſatisfaciat, illo tempore impleto aut factâ ſatisfactione manet abſolutus absq; alia verbali abſolutione.

Dico 9. Abſolutio ſuſpenſionis latæ ab homine, pertinet ad eum, qui eam poſuit, vel ad eius ſucceſſorem, vel ſuperiorem vel ad aliquem ex iſtorum commiſſione. Et valet in foro externo, datâ virtute alicuius indulti, v. g. Iubilæi, ſatisfactâ tamen parte, & ceſſante contumaciâ, vt in ſimili docui de abſolutione excomm. Diſt. 10. conc. 8. pariter abſolutio ſuſpenſionis à jure, à quo determinatum eſt tempus ſuſpenſionis, ante finitum tempus pertinet ad iuris conditorem, vel ad ſucceſſorem vel ad alium ex iſtorum commiſſione, quamuis ſuſpenſio non ſit aliunde reſeruata.

Dico 10. Epiſcopo in ſua diœceſi, & eius Vicario conceditur in Concil. Trident Seſſ. 24. c. 6. abſoluere in foro conſcientiæ ſuos ſubditos ab omni ſuſpenſione etiam Papæ reſeruata ex delicto occulto orta, exceptâ ad forum contentioſum deducta, & exceptâ ex decreto Si-

to Sixti 5. suspensione Simoniace ordinantis, & ordinati. Et licet Clemens VIII. hoc decretum moderetur, pœnas tamen Simoniæ ibi contentas in suo robore relinquit. reseruatio autem vel est pœna, vel robur pœnæ. Sed hoc non omnes concedunt, negant enim reseruationem esse pœnam.

Dico II. Si suspensio sit lata cum termino aut reseruatione non potest tolli ab Episcopo in foro externo, sed transacto termino tollitur. Et propterea in præcedenti conclusione additum fuit, in foro conscientiæ. Secus si sit posita sine termino & reseruatione, & ob delictum in quo Episcopus potest dispensare, sicut ob adulterium, aut alia minora delicta. Nam si sit posita ob delictum, in quo non potest Episcopus dispensare, non poterit ab ea absoluere in foro externo; etiamsi sit posita sine termino & reseruatione. Ita refert de la Cruz. quantum ad omnes partes.

DISTINCTIO VI.

Referuntur magis necessariæ scitu suspensiones.

PRimò. Capitulum eligens indignum pro cura animarum suspenditur. Et idem refert Moscic. de Prælatis, talem per negligentiam confirmantibus.

Secundò. Sacris initiatus notorius concubinarius suspenditur. Est autem notorius concubinarius, qui domi suæ concubinam, quasi vxorem fouet. Sed hæc non videtur jam esse in vsu, ait Samuel de Lub. V. susp. Dico tamen jus nouum Tridentini Sess. 25. c. 14. de Reform. esse seruandum.

Tertiò. Recipiens Ordinem sacrum sine licentia, sine ætate, extra tempora, plures Ordines sacros eodem die, ficto titulo, hoc est qui sacris initiatur sine patrimonio, cum pacto non petendi ab Episcopo victum, & qui ordinatur ad præsentationem alicuius beneficiarij, cum pacto nihil petendi ab eo, suspenditur.

Quartò. Recipiens Ordinem sine testimonio suæ probitatis, post contractum matrimonium, in excommunicatione, in apostasia.

Quintò. Qui excommunicat sine legitima monitione, suspenditur per mensem ab ingressu Ecclesiæ. Item qui excommunicat, interdicit, aut suspendit solo verbo, aut sine expressa causa (nisi sit Prælatus Regularis) aut si requisitus, intra mensem non dat transumptum

Scri-

Scripturæ, ſuſpenditur per menſem ab ingreſſu Eccleſiæ, & diuinis officijs.

Sextò. Vſurpantes aliquid ex redditibus dignitatum, Perſonatuum, Prioratuum, & Eccleſiarum vacantium, & illis ſubditarum, quos reliquerant mortui, aut collecti ſunt tempore vacationis ſuſpenduntur ab officijs & beneficijs, niſi habeant ad hoc priuilegium aut conſuetudinem præſcriptam. Eccleſiam quoq; grauantes alienis debitis ſuſpenduntur.

Septimò. Iudex Eccleſiaſticus faciens aliquid contra juſtitiam & ſuam conſcientiam, per gratiam, odium, aut timorem in grauamen partis alterius, ſuſpenditur per annum ab officio, & perpetuò, ſi iſto tempore ſe ingerit diuinis.

Octauò. Qui admittit ad officia diuina, ad Sacramenta, aut ſepulturam Eccleſiaſticam excommunicatos non toleratos, aut interdictos publicos, ſuſpenditur ab ingreſſu Eccleſiæ, dum non ſatisfacit. Et hoc ait Nauar. tantùm habet locum contra exemptos.

Nonò. Habentes beneficium cui annexus Ordo, ſi infra annum non promouentur, ſuſpenduntur.

Decimò. Qui non ſeruat interdicta, juxta ea, quæ ſolent doceri in tract. de interdicto, ſuſpenditur ab officio, beneficio, & jurisdictione.

Vndecimò. Clericus admittens vſurarios manifeſtos ad Euchariſtiam, ſepulturam aut oblationem, ſuſpenditur ab officio, quousq; arbitrio Epiſcopi ſatisfaciat.

Duodecimò. Simoniacus in Ordine, ſuſpenditur à functione Ordinum Simoniacè ſuſceptorum. Quid autem incurrat Simoniacus in beneficio. Vide l. 2. d. 34. conc. 18.

13tiò. Religioſi habentes adminiſtrationem rerum Eccleſiaſticarum, alienando aliquid ad eam pertinentes, aut alicui ad vitam concedendo absq; neceſſitate, & licentia ſui capituli, aut Prælati, ſi non habet capitulum, etiamſi pretio illud concedant, ſuſpenduntur ab officio & contractus annullatur. Et licèt ibi permittantur aliarum rerum locationes & venditiones redditũ ad modicum tempus, tamen ſi dictæ ſolemnitates omittantur incurritur excommunicatio & contractus annullatur.

14. Præterea Religioſi Matrimonium celebrantes ſine Parochi licentia (propter quod & alij ſuſpenduntur) vſurpantes decimas. Prælati non ſatisfacientes quibusdam damnis factis à ſuis ſubditis.

Hæc

Hæc autem damna recenset Clemen: 1. de priuileg. §. quibus etiam. Confessarij non facientes scrupulum de decimis non solutis. Si fuerint requisiti à Rectoribus Ecclesiarum vel eorum Vicarijs suspenduntur à munere prædicationis vt refert Opatou. dis. 18. de Pœnit. q. 1. Item introducentes mulieres in monasteria. Item qui in Ordine Mendicantium admittit Nouitium ad professionem ante completum tempus excommunicatur, & suspenditur à receptione Nouitiorum ad professionem.

15tò. Prælati Religionum, si requisiti à Personis Ecclesiasticis de præiudicio ex administratione S. Eucharistiæ, Extremæ vnctionis, Matrimonij aut quacunq; absolutione indebita à suis religiosis facta, infra mensem plenam satisfactionem læsis non exhibent, suspenduntur.

16tò. Visitantes, si recipiant munera, vel exigunt procurationem in pecunia, aut visitationis officio non impenso, procurationem in victualibus sumere præsumunt, suspenduntur.

17mò. Disputantes in alterutram partem in cœtu virorum ac mulierum de B. V M. immaculata conceptione, suspenduntur. vel qui de hac quæstione cujusuis pietatis aut necessitatis prætextu, vulgari sermone scribit aut dictat, suspenditur. absolutio est reseruata Papæ ait Moscic.

18uò. Circa Sodomitas sic Pius V. definit. *Omnes & quoscunq; Præsbyteros, & alios Clericos sæculares, & Regulares cuiuscunq; gradûs & dignitatis hoc nefas exercentes, omni priuilegio Clericali, omniq; officio & dignitate, & beneficio Ecclesiastico, præsentis Canonis authoritate priuamus*

19nò. Clericus prouocans ad duellum aut illud acceptans suspenditur. sed negat Nauar. eò quòd in C. à Sylu. citato solùm dicatur esse suspendendum. Alias vide apud Opat. l. c. & Moscic. par. 9. Elem. ad S. Confess. vide etiam in fine operis additionem nonam.

Aduerte. 1. pro coronide dictorum. Episcopos non afficit suspensio nisi quando specialis mentio fit de eis. Quæ autem sunt tales, refert Moscic. l. c.

Aduerte 2. Suspensus, si non est denuntiatus, validè absoluit à peccatis.

DISTINCTIO XVII.

De Degradatione.

NOta. Degradatio rigorosè accepta & vt realis, est priuatio le-

Quid est degradatio? & quotuplex? gitimæ executionis Ordinum, & beneficiorum Ecclesiasticorum in totum absq; spe restitutionis, cum certa solemnitate, & priuatione priuilegij Clericalis cujusuis. colligitur ex Sylu. Tab. & alijs. Debet ergo hæc pœna solemniter fieri amouendo actualiter insignia Clericalia à degradato. Quibus peractis sic degradatus eximitur à jurisdictione Ecclesiastica & traditur sæculari brachio. vt verbalis verò. est suscepti gradûs Ecclesiastici perpetua cum certa solemnitate depositio.

V. degradatio sit maxima inter pœnas Ecclesiasticas? Dico 1. Degradatio non est maxima inter pœnas Ecclesiasticas, sed Excommunicatio. Patet ex effectu excommunicationis, priuat enim participatione Sacramentorum, tam actiuâ, quàm passiuâ, Fidelium suffragijs, Ecclesiasticâ sepulturâ &c. tandem reddit excommunicatum jumentum diaboli. Quæ non competunt degradationi, hinc degradatus potest interesse diuinis. Dici tamen potest degradationem majorem esse excommunicatione, quantum ad corpus in quantum degradatum sic abijcit Ecclesia, vt eum tradat brachio sæculari.

Dico 2. Solus Episcopus potest actualiter seu realiter & solemniter degradare. Nam res per quas causas nascitur per easdem dissoluitur. sed solus Episcopus ad Ordines promouet. Ergo & solus degradat. Vbi sciendum ad degradationem Presbyteri debere adjungi sex Abbates. ad degradationem Diaconi vel Subdiaconi tres. Quia ex Concil. Trident. Sess. 13. c. 4. de Refor. nunc tot Abbates sunt adjungendi, quod olim adjungebantur Episcopi, sed olim tot Episcopi adjungebantur vt probat Viuald. de Depos. n. 16. ergo &c. Si Diaconus fuit ordinatus à Papa nequit ab Episcopo degradari. Astensis in Sum. L. 7. tit. 7. a. 1. & alij.

Dico 3. Episcopus nequit degradari ab alio Episcopo. Nec à Legato à latere nisi ex speciali commissione; sed à solo Papa. Astensis & alij. debet autem causa agitari coram duodecim Episcopis, processus & Episcoporum Iudicium sunt deferenda ad Papam, & ab eo proferenda sententia. Sylu. Tab. &c.

Dico 4. Omnis Clericus potest degradari, non tamen in vsu in Minoribus constitutum degradari, vt refert ex alijs Viuald. de Depos. n. 13. Hæc autem sunt ob quæ quis est degrauandus. *Hæresis* nisi statim pœniteat. *Falsificatio* litterarum Apostolicarum. *Coniuratio* in proprium Episcopum, vel injuria illi facta. *Sodomia* vt decreuit Pius V. Hæc refert Fernand. Qui fatetur ex consuetudine haberi pro-

propter quodcunq; atrox scelus degradationem incurri, qualis est v. g. Monialis violatio.

Dico 5. Matrimonium coram testibus & Sacerdote degradato ex licentia Parochi est verum. Sicut & absolutio in articulo mortis à tali data valet. Ratio primæ partis. Quia ex Trid. Matrimonium est verum coram Parocho & testibus, vel coram Sacerdote de licentia Parochi. sed talis degradatus adhuc est verus Sacerdos. Ergo &c. Adde veros esse Ordines collatos ab Episcopo degradato, quia per degradationem non amittit Episcopalem characterem seu potius extensionem characteris Sacerdotalis. Ratio secundæ partis. Quia propter instantem necessitatem dedit Ecclesia talem potestatem cuiuis Sacerdoti. degradatus autem est verus Sacerdos.

Dico 6. Degradatus verbaliter tantùm, non amittit priuilegium Canonis, *si quis suadente Diabolo &c.* Degradatus autem actualiter seu realiter amittit tale priuilegium secundùm Caiet. Sylu. V. Degradatio & alios. Hoc etiam interest inter degradatum verbaliter seu depositum & degradatum actualiter, quòd depositus non subjaceat potestati sæculari, degradatus verò actualiter subiacet potestati sæculari. Vide Lez. V. Degrad.

Dico 7. Degradatus actualiter tenetur ad horas Canonicas, Sylu. Arm. V. Degrad. & alij. Quia nemini debet suffragari suâ malitiâ. Missus verò ad triremes & præ magnitudine laboris impeditus à recitandis horis Canonicis, non obligatur ad recitandam aliquoties orationem Dominicam & salutationem Angelicam, sicut Sacerdos deobligatus ex legitima causa à recitando officio, non tenetur sub præcepto ad alias orationes, vt suppleat horarum Canonicarum defectum.

DISTINCTIO XVIII.

De Interdicto.

INterdictum supra sic definiuimus scilicet *Est Censura Ecclesiastica separans hominem ab aliquorum Sacramentorum ministratione & receptione, à Diuinis officiis etiam audiendis, à sepultura Ecclesiastica, & ingressu Ecclesiæ. Quâ definitione positâ.* Quid est interdictū

Nota 1. Interdictum est triplex: Locale tantùm. Personale tantùm. Locale & Personale simul. Locale tantùm est, *quo solus locus interdicitur.* Quod rursus est duplex. Generale, *quo vniuersalis locus interdicitur* v. g. regnum vel prouincia. Speciale, *quo interdicitur peculiaris lo-* Quotuplex?

 cus, v.

cus, v. g. ciuitas, oppidum. Quando ciuitas interdicitur includuntur suburbia, & ædificia propè mœnia. Item, quando Ecclesia, includuntur sacella & cœmeterium. Interdictum personale tantùm, est *quo interdicuntur personæ tantùm*. Quod etiam est duplex. Generale, *quo interdicuntur vniuersim omnes huius* v. g. oppidi ciues. Speciale, *quo interdicuntur certæ personæ*. Interdictum locale & personale simul, *quo non solùm locus, sed & persona interdicitur*. Differt autem locale à personali, quod personale associetur personæ, nec vllibi talis persona potest admitti ad Diuina & sepulturam. At si vna Ecclesia sit interdicta, in alia possunt Diuina audiri. Item Interdictum aliud est à iure, de quo Angelus V. Interdictum refert nouem casus Aliud ab homine.

Quid intelligitur nomine diuini officij tépore interdicti prohibiti?

Nota 2. Nomine Diuini officij tempore interdicti prohibiti intelligitur Missa, horæ Canonicæ, aspersio aquæ in principio Missæ, vt solet fieri diebus Dominicis, benedictio solemnis Episcopi cum baculo, benedictio Abbatis & Abbatissæ, consecratio altaris, olei, chrismatis, calicis, & Virginis, benedictio aquæ, cineris, corporalium, ramorum Dominicâ in ramis, candelarum in Purificatione, ornamentorum Ecclesiæ, & velorum Monialium, processiones, Officia B. Virginis & Defunctorum, exequiæ, benedictiones nuptiales &c. & vniuersaliter quæ publicè ad Diuinum cultum fiunt à personis Ecclesiasticis. Non tamen intelligitur recitatio Litaniarum etiam musico cantu, dummodò non recitetur à Clericis superpelliceo indutis, & in processione cum Cruce, vt tradit Fernand.

Dico 1. Qui potest excommunicare & suspendere, potest & interdicere, sicut qui potest excommunicari & suspendi potest & interdici, vel quoad omnia, vel quoad aliquid, hinc qui interdicitur ab ingressu Ecclesiæ, potest extra Ecclesiam celebrare. Nam in pœnalibus non fit extensio de casu ad casum non expressum propter paritatem rationis, immo nec si vrgeat maior ratio, docet Portel. & alij, in Sum. Dia. V. Lex. Debet tamen supponi culpa vel propria, vel aliena, & ideò interdictum comprehendit infantes & amentes. Ex quo patet Communitatem posse interdici, non quidem ob culpam hominis priuati, nisi ex commissione Papæ, sed ob culpam personæ publicæ v. g. Prætoris, Episcopi &c.

Dico 2. Forma sub qua ferri debet interdictum non est determinata, sicut nec in alijs censuris, ideò seruanda est consuetudo in eo euulgando. Attamen quando imponitur ab homine oportet vt euulgetur in scriptis, insuper debet apponi causa, quæ sit rationabilis.

Præte-

Præterea debet præmitti trina monitio peccatoris, propter quem interdictum imponitur. Ita refert Fernandez. Dixi. *si est ab homine*, quia si imponitur à jure ipso facto incurritur. Non tamen tenemur seruare interdictum nisi publicè & specialiter denunciatum v. g. contra Personam seu locum determinatum à Iudice expresè promulgatum. Arm. V. Interdictum. Et satis est promulgari in Ecclesia Matrice, & non opus in omnibus Parochijs & Ecclesijs.

Dico 3. Relata in notando secundo, non poterant olim tempore interdicti celebrari, sed jam ex concessione Capituli Alma Mater celebrantur submissâ voce, januis clausis, sine campanis, excommunicatis & interdictis nominatim exclusis, nec admissis ijs, qui priuilegio carent audiendi tunc Missam. Dummodò Ecclesia vbi ista celebrantur non sit specialiter interdicta. Nam in ista solùm licet Missam semel in septimana celebrare pro renouanda Eucharistia, & communicandis infirmis cum dicta tamen cautela, scilicet submissâ voce; Capituli, Alma Mater.

Dico 4. Possunt interesse diuinis officijs tempore interdicti. Primò Clerici primæ tonsuræ, aliàs non vxorati, etiam semel. Dixi *Clerici non vxorati*, quia Clerici vxorati amittunt omnia priuilegia Clericalia. Duo excipe, nimirùm vt eorum percussores contrahant excommunicationem Canonis secundùm intelligentiam Conclusionis 2dæ dist. 14. deindè ne conueniantur coram Iudice sæculari. Secundò. habentes indultum super hoc, modò non sint excommunicati aut specialiter interdicti, nec dederint causam interdicto, aliàs istis, etiam Clericis negatur interesse diuinis Et priuilegium Clericorum, & habentium super hoc indultum, fauet eorum famulis & familiaribus ex more eos associantibus. Tertiò interesse possunt adiutores Missarum secluso dolo, & pueri ante vsum rationis.

Quæritur. Vtrùm priuilegiati teneantur tempore interdicti audire Missam. Affirmat Sotus in 4. dist. 22. q. 3. a. 1. Quia præceptum obligat eos, qui licitè possunt audire Missam. Sed oppositum non caret probabilitate quia nemo tenetur vti priuilegio.

Dico 5tò. Soli Clerici qui seruauerunt interdictum, si aliàs non sint specialiter interdicti, possunt in cœmeterio in silentio, sine solemnitate, & campanis sepeliri, sed jam vt docet Armilla V. Interd. conceditur eis Ecclesiastica sepultura cum Missa & officio funeris, cum cautela tamen Capituli Alma Mater, hoc est submissâ voce &c. Alij etiam, quibus ex priuilegio conceditur interesse diuinis possunt

cum silentio in cœmeterio sepeliri. Ang. V. Interd. Infantes tamen ante vsum rationis decedentes Ecclesiasticâ sepulturâ priuantur, hanc sententiam Fernandez dicit esse communem. Hæc procedunt de interdicto locali generali. Nam secundùm Ludou. Abelli, laici, etiam personaliter interdicti, modò non sint denunciati, possunt in loco sacro non interdicto sepeliri.

Dico 6tò. Sequentibus diebus anni suspenditur effectus interdicti, & ex consequenti possunt celebrari diuina acsi non esset interdictum, scilicet In Natali Domini. Paschate. Pentecoste & Assumptione B. V. exclusis excommunicatis non toleratis, & admissis interdictis, etiam ijs qui dederunt causam interdicto, modò propiùs non accedant ad altare. Idem conceditur pro festo Corporis Christi & Octaua. Idem, pro festo Conceptionis & Octaua. Et intelliguntur ista de interdicto generali. Nam in Ecclesia specialiter interdicta non licet diuina celebrare etiam secretè. Religiosi etiam in suis festis suspendunt interdictum per sua priuilegia. de quibus V. dela Cruz de statu Relig. l. 2. c. 7. d. 2.

Quæritur. Quàm diu durat suspensio interdicti ?

℞. Secundùm Sylu. & alios à primis vesperis vsq; ad completorium sequentis diei inclusiuè.

Queritur iterùm, an liceat tempore suspensionis interdicti mortuos sepelire? ℞. Negant communiter, D. Antoninus affirmat, quod est benigniùs & æquitati conformiùs. Cætera tamen non fiant nisi aliàs tempore interdicti liceant.

Dico 7. Tempore interdicti localis omnis actus maioribus Ordinibus deputatus & solemniter factus est sub peccato mortali prohibitus. Insuper incurritur irregularitas. Talis actus est cantare Epistolam cum manipulo, cantare Euangelium cum stola &c. Idem dic de personaliter interdicto exercente hos actus solemniter. Celebrans etiam in interdicto sine cautela Capituli *Alma Mater.* fit irregularis, secundum Couarr. & alios de interdicto. §. 3.

Dico 8. Qui tempore interdicti confert Ordines etiam tantùm primam tonsuram fit irregularis Sylu. & alij. Qui autem recipit Subdiaconatum aut Diaconatum nisi in Missa Ordinum cantet Epistolam aut Euangelium, non incurrit irregularitatem, quia nullum exercet actum Ordinibus proprium, sed se tantum passiuè habet. Suscipiens tamen Sacerdotium fit irregularis, cùm celebret & consecret

aret cum Episcopo tunc & cooperetur ei exercendo actum sacro Ordini deputatum, & sic, sicut Episcopus, fit irregularis.

Dico 9. Sacramenta vetita in interdicto sunt Ordo nisi vrgeret grauis penuria Sacerdotum. Extema vnctio, nisi in articulo mortis, nec pœnitentia nec Eucharistia haberi posset. Item Eucharistia. Quæ in articulo vel periculo mortis conceditur, vt est difficilis partus, nauigatio &c. Matrimonium, sine benedictionibus tamen vt refert Opatou. Confirmatio & Baptismus non sunt vetita. Pœnitentia etiam potest omnibus ministrari, exceptis ijs, qui dederunt causam, auxilium, consilium aut fauorem delicto interdicti. Quod intellige nisi satisfaciant, aut nisi quantùm est de se curent, vt satis fiat.

Dico 10. Hæc sacra licent tempore interdicti, scilicet pulsatio ad salutationem Angelicam. Concionem. Reliquias ostendendas. Eucharistiam dum defertur ad infirmum. Gabriel à S. Vinc. V. Interd. Item licet mensæ benedictio. Oratio priuatim facta in Ecclesia, etiamsi fiat ab ipsis interdictis. Cantus rerum sacrarum factus à Laicis etiam in Ecclesia. Responsorium priuatum, etiam super sepulturam defuncti. Fernand. quoad omnes partes cum communi.

Dico 11. Assistens principaliter in interdicto, celebrationi horarum sine cautela Capituli Alma Mater, & qui officiat principaliter, vt hebdomadarius &c. fiunt irregulares. secùs de alijs, etiam Clericis non sic autoritatiuè astantibus, etsi cum alijs cantent, etiam Epistolam aut Euangelium sine solemnitate. Sylu. V. Interd. Immo qui in interdicto etiam priuatâ autoritate pulsat campanas, aperit ianuas, vt autoritatem præbeat diuinorum celebrationi, fit irregularis. Secùs si hæc faciat sine tali intentione.

Dico 12. Laicus assistens Diuinis si sit specialiter interdictus peccat mortaliter, non verò si solus locus sit interdictus. Sylu. Caiet. V. Interd. Cùm lex de seruando interdicto solis Clericis directè ponatur. Nisi aliàs laicus vim faciat vel contemnat.

Dico 13 Violator interdicti vt supra, suspenditur ab officio, beneficio, & jurisdictione. Est ineligibilis & impostulabilis ad Prælaturam. Si est Religiosus præter suspensionem & irregularitatem excommunicatur. Item violator interdicti potest priuari in perpetuum officio. Præterea beneficio Ecclesiastico.

His adde. Interdici ingressum Ecclesiæ illi, dum non satisfacit, qui celebrat vel celebrare facit scienter in locis interdictis, aut ad

mittit

mittit publicè excommunicatos, vel interdictos ad officia diuina, Sacramenta aut sepulturam.

Dico 14. Persona specialiter interdicta potest absolui ab eo, qui eam interdixit, à successore, aut superiore, aut ab alio ex horum commissione. Immo talis Persona cessante contumaciâ & satisfactâ parte potest absolui à Confessore approbato virtute Iubilæi aut alterius similis indulti juxta dicta d. 9. conc. 8.

DISTINCTIO XIX.

De Cessatione à Diuinis.

Quid est cessatio? NOta. Cessationem reduci ad Interdictum. Eam definit Gabriel à S. Vincen. in sua Summa V. Cessatio. Est simplex prohibitio, quâ ministri Ecclesiæ prohibentur persoluere diuina officia, ministrare aliqua Sacramenta, & sepelire laicos in loco sacro. Quot modis fit cessatio? Duobus modis fieri potest. *Primò* Generaliter, v. g. quando cessatur in vno regno. vel prouincia vel ciuitate vel oppido. Alio modo specialiter v. g quando in vna vel pluribus Ecclesijs cessatur. Quomodo differt ab interdicto. Differt ab Interdicto quia cessatio non est censura vt docet Opat. cùm non ponatur in pœnam, sed in signum grauissimi mœroris ab Ecclesia concepti propter grauissimam injuriam. 2dò in transgressione interdicti tam generalis quàm specialis incurritur irregularitas, non incurritur verò in transgressione cessationis tam generalis quàm particularis, cùm hæc pœna non exprimatur in jure. Item cessatio non statuitur in jure, secus interdictum.

Dico 1. Qui habet priuilegium audiendi sacrum tempore interdicti non potest ex vi talis priuilegij audire sacrum tempore cessationis, quia interdictum & cessatio censentur esse distincta. Pariter ex vi priuilegij audiendi sacrum tempore cessationis generalis, nequit audiri sacrum tempore cessationis specialis. Nam exceptio firmat regulam in oppositum. & ideò qui talem facultatem concessit ad vnam, manifestè ostendit illam negare ad aliam cessationem. Tandem habens priuilegium audiendi sacrum tempore cessationis, non potest ex vi hujus priuilegij suscipere Eucharistiam. Fernan. vel sacrificare. si sit Sacerdos, vt docet Calder. apud Fern.

Dico 2. Licet tempore cessationis semel celebrare in hebdomada pro renouãda Eucharistia. Non tamen licet aliàs celebrare cũ cau-

tela Capituli Alma Mater, vt aliquoties resolutum fuit Salmanticæ. quia si Bonifacius suam concessionem extendere voluisset, id fecisset. Oppositum docet D. Antonin. Pal. Sylu. & Gabriel à S. Vinc. solis ergo Episcopis conceditur tunc celebrare, & Religiosis juxta sua priuilegia. Immò nec horas Canonicas dicere possunt bini secluso priuilegio, sed seorsum & submissâ voce.

Dico 3. Cessatio à Diuinis suspenditur in festis in quibus suspenditur interdictum de jure. Ita fertur practicatum Salmãticæ 1584. in festo Corporis Christi. Nam etsi in jure solùm fiat mentio de suspensione interdicti generalis pro illis festis, piè creditur Papam idem voluisse concedere in cessatione ob reuerentiam tantarum festiuitatum.

Dico 4. Hæc Sacramenta permittuntur tempore cessationis. scilicet Baptismus etiam pro adultis cum solemnitate. Confirmatio. Pœnitentia etiam pro sanis. Eucharistia pro solis infirmis, ad quos poterit deferri solemniter sed non recitentur officia diuina. Matrimonium sine benedictionibus, quia inter diuina officia computantur. Med. in sum. §. 14. ex resolutione DD. Salmaticensium.

Dico 5. Cessationis edictum pertinet ad solum Episcopum, & ad Capitulum sede vacante, & tunc ad cessationis edictum debent omnes Canonici conuenire, sicut ad electionem. Debet tamen interuenire grauis causa. Talis erit, grauis injuria contra Ecclesiam cum contumacia, v. g. si Sacerdos vel Ecclesiastica persona detineatur in carcere per Iudicem sæcularem, si impediantur redditus Ecclesiastici. Si fiant statuta contra libertatem Ecclesiasticam.

Dico vltimò. Religiosi violantes cessationem generalem excommunicantur. addit Fern. de violatione cessationis specialis, nihil statui à jure, nec Clerici, nec Religiosi, violando cessationem fiunt irregulares, cùm nihil tale in jure exprimatur. Quod intellige quando ponitur sola cessatio. nam si cùm illa ponitur interdictum, tunc pro hac parte violator incurret irregularitatem, & alias pœnas dictas.

Quæritur quid de sepultura tempore cessationis?

℟. Sepultura potest dari Clericis in loco sacro sine diuinis tamen officijs. Imò probabile, laicos posse tempore cessationis sepeliri in loco sacro sine diuinis tamen officijs, licet priuilegium habeant sepulturæ tempore interdicti. vide Bonac.

DISTINCTIO XX.

De Irregularitate in Communi.

Quid est Irregularitas? NOta Irregularitas est impedimentum jure Canonico introductum ad suscipiendos aut exercendos Ecclesiasticos Ordines. Ex quo patet inhabilitatem, quam habet ex jure Diuino mulier ad recipiendos Ordines, non esse propriè irregularitatem. Item ex hoc patet irregularitatem non incurri nisi in casibus à jure expressis. Quotuplex irregularitas? Duplex est Irregularitas, vna ex defectu, altera ex delicto. vel vt alij loquuntur, vna est purè pœna, alia est significationis. Irregularitas ex defectu. Est multiplex. scilicet: ex defectu corporis, ex defectu animæ, ex defectu Sacramenti, ex defectu lenitatis, qualis est ex homicidio aut mutilatione. Ad irregularitatem ex defectu corporis reducitur, quæ est ex defectu natalium, originis, bonæ famæ &c.

Dico 1. Irregularitas ex defectu non semper indiget dispensatione, sed sæpe tollitur ablato defectu, v. g. habet quis infirmitatem, quæ notabile generat scandalum in celebrando, hæc quàm primò cessat, tollitur impedimentum sinè dispensatione. Verùm Irregularitas ex delicto manet semper donec dispensetur.

Dico 2. In dubio non debet censeri quis irregularis, siue sit dubium juris, siue facti. Itaq; dubitans an sit legitimus, censeri debet legitimus in vtroq; foro. Henriq. Lib. 14. c. 3. n. 4. In dubio tamen homicidij debet censeri quis irregularis. Sic determinatur in C. ad audientiam, de homicidio. Hoc tamen non debet extendi ad mutilationem, nec ad homicidium justum, quia jus tantùm loquitur de dubio homicidij prohibiti, & odia sunt restringenda. Sanchez in Summ. tomo 1. Li. 1. c. 10 n. 49.

Dico 3. Irregularis non est capax beneficij. Quare si irregularis licet occultus obtineat beneficium non fit dominus ejus, quare obtentâ super irregularitate dispensatione, eget nouâ habilitate ad beneficium, vt solet doceri contra Sylu. V. Excomm. nisi fortè ignarus irregularitatis beneficium obtinuisset, secundùm Ludouicum Lopez parte 2. c. 22. Attamen si jam beneficiatus fit irregularis, non hoc ipso est priuatus beneficio ante sententiam. Immò talis si est occultus, pro vitando tali damno personæ, honoris &c. potest celebrare dum non habet tempus petendi dispensationem.

DISTINCTIO XXI.

De Irregularitate ex defectu corporis.

DIco 1. Irregularitatem ex defectu corporis inducit omnis defectus siue in membro, siue in parte membri, qui infert inhabilitatem, hoc est qui impedit ministerium Ordinis, aut inducit notabilem deformitatem, aut generat scandalum & abominationem. Si tamen ante hos defectus es ordinatus, solùm fis irregularis ad ea officia, ad quæ es inhabilis. Hinc monoculus, leprosus, & similes, sunt irregulares. Et idem de eo, qui non potest bibere vinum sine periculo vomitûs, hic enim durante hoc periculo nequit ordinari. Quòd si talis est Sacerdos, potest alia, præter celebrationem Missæ exercere.

Dico 2. Quando defectus sunt occulti, quia scilicet ex ijs non oritur deformitas, neq; scandalum, nulla inducitur irregularitas. Vnde qui in pedibus careret pollice, aut digitos haberet deformes, non esset irregularis, sicut nec ille, qui sine sua culpa careret virilibus. Immò non omnes defectus manifesti inducunt irregularitatem, gibbosus enim, claudus, qui sine baculo celebrare potest, item carens visu oculi dextri, immo vel sinistri, secundùm delaCruz & alios, dummodò sine indecora & nimia faciei conuersione canonem legat ordinari potest. Carens tamen visu alicujus oculi, oculo carere non debet, aliàs vtpote monoculus esset irregularis.

Dico 3. Abscissio membri, quæ ex culpa est, inducit irregularitatem, etiam in eo casu, quando defectus si ex culpa non esset non inferret irregularitatem. Vnde qui sibi virilia amputauit, aut castrauit etiam zelo castitatis, licèt hoc occultè fecerit, irregularis est. Et idem de eo, cui abscissa sunt virilia ob ejus culpam, vt si jussit, aut à Iudice in pœnam delicti. Similiter qui partem digiti sibi ex malitia amputauit, irregularis est, etiamsi sit talis digitus, cuius defectus, nisi ex culpa esset, non faceret irregularem. Tandem qui membrum occultum v. g. digitum pedis ex malitia sibi abscindit irregularitatem incurrit. Ad inducendam tamen huiusmodi irregularitatem necesse est vt abscissio ex culpa sit publica, vt docet Anchar. cum alijs apud Fernan. in præsenti.

Aduerte. Absq; irregularitatis nota licet sibi amputare sextum

digitum ad vitandam deformitatem, quia hic non est membrum, sed superfluitas naturæ.

Dico 4. Hermaphroditus in quo magis viget sexus fœmineus ordinari nequit, quia sicut fœmina, est incapax characteris. Si verò in eo æquè viget vterq; sexus, quantum ad Ordines pro fæmina reputari debet, secundùm Card. Turrec. & alios apud Fernan. Si verò in eo magis viget sexus virilis, licèt characteris sit capax irregularis tamen est propter deformitatem monstruositatis, quæ licet sensibus non pateat, tamen cogitationi semper occurrit. Ita Sylu. & alij. V. dicta de Euch. de corpore vitiatis.

DISTINCTIO XXII.

De Irregularitate ex defectu natalium, originis, & bonæ famæ.

Dico 1. Illegitimus siue manifestus, siue occultus, propter dignitatem Ordinis, est irregularis, & inhabilis ad dignitates & beneficia. Genitus tamen ex Parentibus non habentibus impedimentum dirimens Matrimonium, quando eum genuerunt, legitimatur per sequens Matrimonium. & fit etiam ad Episcopatum habilis. Quòd si Parentes habebant impedimentum dirimens Matrimonium, non legitimatur filius per sequens Matrimonium celebratum cum dispensatione, nisi aliàs nascatur post dispensationem etiamsi sit conceptus ante illam. V. Sylu.

Dico 2. Natus ex coniugibus tantùm externè putatis coniugibus est legitimus, licèt deinde per sententiam Iudicis separentur. Immo est censendus legitimus, natus post litem contestatam, sed non iudicatam, modò sit bona fides in vtroq; coniuge, aut saltem in vno. Panorm. apud Fern. in præsenti.

Quæritur. Vtrùm natus ex vero Matrimonio possit esse in aliquo casu illegitimus. ℞. Quòd sic. v. g. Natus ex coniugibus postquam vnus eorum factus Presbyter alter vouit continentiam.

Dico 3. Irregularis ex defectu originis est seruus seu mancipium. Seruus verò intelligitur natus ex serua. Omnes serui manent liberi quâuis viâ ordinentur, siue dominus consentiat, siue repugnet, docet Fern. & alij.

Dico 4. Si Episcopus, Præsentator, & testes nouerant seruitutem Ordinati, & contradictionem Domini, satisfacient Domino. si verò prædictos seruus fefellit, ipse satisfaciat. vel si non habet, ser-

uiat.

ulat domino in diuinis & ſpiritualibus, aut honeſtis conuenientibus Sacerdoti V. Opat. de Pœn. d. 17. q. 3. de Irreg. ex defectu corporis.

Dico 5. Irregulares ex defectu ætatis ſunt hi. Ad primam quidem tonſuram & tres Minores, non habentes ſeptennium completum. Ad Acolythatum non habentes duodecimum annum completum. Ad Subdiaconatum non habentes vigeſimum ſecundum. ad Diaconatum 23tium. ad Sacerdotium 25tum annum inchoatum. Tandem ad Epiſcopum trigeſimum completum.

Dico 6. Qui ante legitimam ætatem ordinatur, ſuſpenditur vſq; ad legitimam ætatem, quâ ſuperueniente, non ceſſat ſuſpenſio per nouum jus Extrauag. Pii. 11. Quæ Extrauagans comprehendit ſolos præſumentes non ignorantes ætatis defectum.

Quæritur. Quâ pœnâ punitur Epiſcopus ordinans antè legitimam ætatem? ℞. Suſpenſiônis, non tamen ſecundùm Butreum apud Fernan. eſt ipſo facto ſuſpenſus ſed ſuſpendendus.

Dico 7. Irregulares ex defectu famæ ſunt infames, ſiue ſint infames infamiâ juris, ſiue infamiâ facti. Infamiâ juris tunc eſt, quandò exercetur aliquid cui per leges aut canones annexa infamia. Facti tunc eſt, quando committitur delictum graue & notorium, propter quod apud graues & bonos viros malè auditur.

Aduerte. Sodomitam occultum non eſſe irregularem cum nec infamiâ juris, vt probat de la Cruz, nec infamiâ facti, vtpotè occultus, laboret.

DISTINCTIO XXIII.

De Irregularitate ex defectu animæ.

NOta. Irregulares ex defectu animæ, ſunt dæmoniaci, inſani, furioſi, morbo caduco laborantes, ſecundùm Gelaſium. Item Hæretici, Neophiti, illiterati, &c.

Dico 1. Dæmoniaci, ſiue vt appellant energumeni, ſeu arreptitij, ſi non ſunt promoti nunquam ſunt promouendi, licèt ſemel tantùm vexati ad priſtinam redierint libertatem. Si verò, jam promoti ad inferiores Ordines incipiunt vexari, etiam omnino liberati, ad maiores non aſcendant. Si verò jam promoti ad ſuperiores Ordines arripiuntur, & poſteà liberantur, expectandum tempus ad probandam perfectam libertatem, quâ probatâ poſſunt miniſtrare

altari. Probatio autem ſpectato tempore committitur arbitrio prudentum vt dicemus de laborante morbo caduco.

Dixi. *& poſtea liberantur.* Nam obſeſſis à dæmone nunquam poteſt concedi vt celebrent Miſſam.

Dico 2. Morbo caduco laborantes, ſeu epileptici, ſi non ſunt promoti, nunquam ſunt promouendi, licet ſanentur. Promoti verò ad inferiores Ordines, & deinde in morbum caducum cadentes, ad ſuperiores non aſcendant. Quòd ſi jam promoti ad ſuperiores Ordines incipiunt tali modo vexari, non permittantur miniſtrare, niſi ſanentur, quod ſpectato tempore, judicio prudentum relinquitur vt docet Sylu. V. Corpore vitiatus & alij.

Dico 3. Raro cadens in morbum caducum, ſi hoc ei accidat cum vocis amiſſione & ſpumæ jactatione, prohibetur altari aſtare. Secus dicendum ſi raro laborat, & inſuper ſi cadit, cadit blandè, & ſine ſpumatione, tunc enim permittitur celebrare, ſed cum ſocio parato ſacrificium peragere, ſi forte inchoatâ conſecratione morbo arripiatur, non autem ante, vt docet Opat. de Euch. d. 11. q. 6. Dicta in his tribus concluſionibus reperies tum in jure; tum in autoribus. Et applica ad amentem qui eſt talis ex cauſa permanenti, & furioſum &c.

Dico 4. Neophiti id eſt recenter ad fidem conuerſi ſunt irregulares ex defectu animæ, irregulares inquam ad maiores Ordines, non ad minores ſecundùm Turrec: & alios. ſi tamen per longum tempus probatur eorum fides & amor erga Eccleſiam, ſunt capaces maiorum Ordinum. Longum autem tempus appellatur decem annorum ſecundùm Nauar. & alios.

Dico 5. Ignarus omnino literarum eſt irregularis. Vndè in Conc. Trid. ſtatuitur pro ordinandis primâ tonſurâ, vt ſciant legere & ſcribere. pro quatuor minoribus vt intelligant linguam latinam. pro Sacerdote petitur ſcientia, vt ſciat inſtruere populum in neceſſarijs ad ſalutem, & Sacramenta miniſtrare præter Pœnitentiam. Et ratio, quia in eodem Conc. ſtatuitur, vt Sacerdos ab Ordinario per examen ad Confeſſiones audiendas approbetur, quod non eſſet neceſſarium, ſi dum in Sacerdotem ordinatur ſufficiens eſſe deberet pro miniſtrando Sacramento Pœnitentiæ. Quæritur. Pro Diacono & Subdiacono quanta ſcientia requiratur? ℞. tanta vt valeat ad ſuum Ordinem ſpectantia exercere, & ſciat doctrinam Chriſtianam, qualis in Catchiſmo Romano, & ſimilibus traditur.

DISTIN-

DISTINCTIO XXIV.

De Irregularitate ex defectu Sacramenti.

NOta. Bigamus ex defectu Sacramenti est irregularis, quia in eo deficit significatio Matrimonij Christi cum vna sponsa Ecclesia. Triplex autem est Bigamia vera, interpretatiua, & similitudinaria. vera est, cùm reuera interueniunt multæ nuptiæ. Interpretatiua est, cùm quis contraxit cum Vidua aut corrupta, aut cognouit vxorem, quæ post matrimonium commisit adulterium. Similitudinaria est, cùm quis post votum solemne castitatis contraxit cum aliqua, vt Religiosus aut sacris initiatus. vel cùm quis viuente adhuc propriâ vxore contraxit cum alia. Aliqui dicunt hunc secundum casum pertinere ad interpretatiuam.

Dico 1. Est bigamus & irregularis qui plures successiuè duxit vxores legitimas, siue vnam ante baptismum, alteram post, siue vtramq; ante baptismum. Ad quam speciem bigamiæ requiritur, vt cum vtraq; sit copula carnalis. Item est bigamus & irregularis, qui contraxit cum vidua jam cognita à primo marito, & eam cognouit carnaliter quanquam viduam duxerit ante baptismum. Item est Bigamus & Irregularis, qui duxit & cognouit corruptam ab alio. Hæc refert Fern. ex canonibus. Hæc vltima irregularitas contrahitur, licèt maritus ignorauerit vxorem corruptam ab alio. pro qua parte solet referri communis sententia. Dixi ab alio. Nam ducens corruptam à se, non efficitur irregularis ex mente D. Th.

Dico 2. Cognoscens vxorem post adulterium eius, etiam occultum incurrit irregularitatem bigamiæ. Imò incurrit licèt cognoscat vxorem inscius adulterij quia irregularitas ex defectu incurritur etiam ab ignorante. Plus addendum ex S. Th. id verum esse, quàmuis maritus censuris coactus vxorem adulteram cognouerit.

Dico 3. Qui bis contraxit & consummauit, siue vnum Matrimonium fuerit validum alterum inualidum, siue vtrumq; inualidum, est bigamus & irregularis Ita S. Th. in Supp. q 66. a. 1. Sicut & qui nulliter contraxit cum Vidua aut corrupta & consummauit. quam sententiam Toletus dicit esse communem. Aliqui tamen dicunt Matrimonium inualidum, sicut & fictum non causare irregularitatem, licèt in casu Matrimonij inualidi eadem ratio currat, ac in casu Matrimonij validi, vtrobiq; enim deficit significatio Matrimonij Chri-

Christi cum Ecclesia. Quia in legibus pœnalibus non fit extensio de casu ad casum propter paritatem rationis, vt Port. & alij. ℞. hoc verùm esse in pœnalibus, non fieri extensionem de casu ad casum in jure expresſè non contentum, licèt eadem militet ratio, nisi ex intentione legislatoris aliud colligatur. quod tunc maximè fit quando legislator vnam adæquatam habet rationem, quæ in alijs casibus & Personis eodem modo procedit, vt in præsenti, benè considerando, patet. V Lezanam in Summa. V. Leges Regularium n. 42.

DISTINCTIO XXV.

De Irregularitate ex homicidio & mutilatione justa.

Quid nomine homicidij & mutilationis?

NOta. 1. Nomine homicidij intelligitur priuatio vitæ corporalis humanæ. Nomine mutilationis abscissio membri, aut partis membri humani. Est autem membrum pars corporis à natura destinata ad operationem ab alijs distinctam v. g. pes, manus, lingua, &c. Hinc digitus non est membrum sed pars membri secundùm maiorem partem Canonistarum. Idem multi dicunt de auricula. An verò mamilla mulieris sit membrnm affirmat Bannez contra Couarr. & benè, nam competit ei definitio membri superiùs data. Idem docet Caiet. contra Nau. de testiculis etiam sine parte genitali.

Nota 2. Duobus modis potest quis defendere vitam occidendo vel mutilando. Primò cum moderamine inculpatæ tutelæ, hoc est quando nulla alia ratione potest mortem aut mutilationem euitare, quàm occidendo vel mutilando. Secundò potest quis defendere vitam non seruato moderamine inculpatæ tutelæ, hoc est quando potest effugere manus inuasoris & non facit, sed occidit aut mutilat.

Dico 1. Non fit irregularis, furiosus, infans, alterum occidendo aut mutilando, & qui cum moderamine inculpatæ tutelæ occidit aut mutilat, licèt sit persona Ecclesiastica. Oppositum quidem docuit S. Thom. in additionibus q. 39. a. 4. conformando se pro tunc juri Canonico, quod tamen per Clementinam reuocatum. V. verò dans operam rei illicitæ, v. g. deprehensus cum aliena vxore, & occidens, seruato moderamine inculpatæ tutelæ, maritum, fit irregularis, affirmant communiter Canonistæ, vniuersaliter docentes, qui dat operam rei illicitæ, ex qua sequitur mors, fit irregularis. negat Sylu. Arm. & multi ex Theologis.

Dico

Dico 2. Qui potuit sine periculo honoris aut alterius rei fugere & non fugit, sed occidit in sui defensionem, fit irregularis Sic Sylu. & alij. Secus dicendum si fugiendo grauiter in honore aut aliter v.g. in suis rebus notabiliter, læderetur. Nam non tenetur uti fugâ in suum graue damnum. Ecclesiasticus tamen, qui potuit per fugam vitæ consulere, cùm teneatur Christi humilitatem imitari ratione status, nec ei fuga cedit in dedecus, sed in honorem ob imitationem Christi, manet irregularis, & quidem ex delicto.

Dico 3. Non fit irregularis, qui pro vitanda sui membri mutilatione alterum cum moderamine occidit. Est contra Fern. sic tamen tenet Sylu. & alij. Nam quoad hoc æquipollet mors & mutilatio. cùm ex abscissione membri aliquando mors sequatur. Secus dicendum est, si pro vitando alio malo, v. g. pro diuitijs, quis fugientem cum eis, sagittâ vel alio instrumento occidat. nam quantum ad hoc jus antiquum manet in suo robore.

Dico 4. Non fit irregularis, qui alios conuocat, vt eum defendant, si alij occidant eius inuasorem. pro hac citatur communis sententia. Nam sicut ipse per se tunc, ita cum aliorum auxilio potest inuasorem occidere, sine eo quod incurrat irregularitatem.

Dico 5. Qui proximum licitè defendendo, occidit aut mutilat inuasorem non fit irregularis. Quæ conclusio subsistit, si ex præcepto defendat alterum, aut Rempublicam. Et adhuc magis conclusio subsistit si talis defensor sit sacris Ordinibus initiatus. Dixi. *Si ex præcepto.* nam qui liberè defendit, vt milites, qui liberè nomen militiæ dederunt, ab irregularitate non liberatur. Oppositum conclusionis, licèt patria defendatur, est communius. nam dum antiquum jus circa irregularitatem reuocatur, de eo qui alterum defendit, nihil disponitur. Refert tamen Peirinis apud Lezanam V. Irregu. declaratum esse à Sacra Cong. homicidium factum in defensionem Patris (addit ille ex D. Ant. seu Prælati) non causare Irregularitatem.

Dico 6. Probabile est, qui alterum occidit in defensionem propriorum bonorum, quando ea sunt valde necessaria ad vitam nec facilè possunt recuperari, non incurrit irregularitatem. Ita Lezana citans aliquos. Oppositum sentit de la Cruz & Fern. cum alijs. Sed nostra Conc. videtur conformis Clementinæ, *si furiosus.* Cum enim prædicta bona sint valde necessaria ad vitam vt suppono, tunc homo non operatur sponte sed coactus ad defensionem suæ innocentiæ.

Quòd si propria bona non essent in notabili gradu necessitatis, occidens aliquem defendendo ea, esset irregularis, vt patet ex Conc. 3. & quidem ex delicto, cùm non licitè occideret.

Aduerte Conclusionem non procedere in Ecclesiasticis & Religiosis. isti enim potiùs debent jacturam bonorum pati, quàm occidere, & satius est imitando Christum confusionem pati vt dixi conc. 2dâ, item post tunicam relinquere pallium, quam pro rebus transitorijs tam acriter in proximum exardescere. Ita Tolet. in Summa L. 5. ex Panormitano.

Dico 7mò. Qui est causa proxima physica vel moralis, etiam justa occisionis (exceptis casibus supra dictis) incurrit irregularitatem. Est communis Theologorum & Canonistarum. Hinc carnifex justè suspendens furem, Iudex, testes, accusator & eius aduocatus, scribens sententiam mortis, notificans eam reo cum auctoritate, ferens reum, non ad locum vbi legenda sententia, sed ad locum supplicij, sunt irregulares.

Dico 8. Accelerans mortem vel mutilationem verbo seu facto est irregularis. Ita Comm. DD. quod intelligi debet, quando acceleratio est notabilis. Quæ autem sit talis relinquo judicio boni & prudentis viri. Parua enim excusabilis est, prout eam excusant aliqui apud Lez. & Sotus L. 5. de Iust. q. 1. a. 9. ridet scrupulum cuiusdam Confessarij, qui reum ad supplicium comitans, quod asinum in quo vehebatur pupugisset, putabat se esse irregularem. Victoria etiam apud Cinium de subiecto Ordinis, excusat ab irregularitate eum, qui bonâ fide vertit infirmum. Item Sacerdos benedicens Carnifici gladium ad decollandum characteres habentem, non incurrit irregularitatem. cùm vtatur auxilio Diuino, sicut & qui orat pro victoria. Vt acceleratores sint liberi ab irregularitate; impediant mortem quanto tempore accelerârunt, vt jam non sint causa accelerationis.

Dico 9. Astantes supplicio authoritatiuè v. g Notarius, Satelles, Custos damnati &c. incurrunt irregularitatem. Item vendens, dans, præparans instrumenta ad hanc determinatam occisionem. Aliter dicendum si ab istis ignorantibus accipiantur hæc instrumenta. Nam tunc isti non sunt causa proxima moralis occisionis. Idem sit judicium de seruo ignoranter deferente in scriptis sententiam mortis. An verò deferens ligna ad comburendos homines viuos fiat ir-

at irregularis licèt ea non applicet, negat Med. sed communiter affirmant.

Quæritur. Vtrùm testis testificans in fauorem rei contra actorem, erga quem exigitur pœna talionis, quæ illi irrogata est cum morte vel mutilatione fiat irregularis? ℞. Negatiuè. Nam quòd actori mors inferatur, non intenditur à teste, sed sola defensio accusati. Idem dicendum de Aduocato, in tali casu, contra Fernandez.

Dico 10. Episcopi Abbates, & alij Prælati Regulares, qui ratione jurisdictions temporalis, quam habent, creant judices pro causa sanguinis, non sunt irregulares. tum quia remotè concurrunt ad occisionem, tum quia non dant judici facultatem occidendi, sed leges id jubent. Quæ doctrina subsistit etiamsi creent tales judices pro casu particulari. Item, etiamsi præcipiant in genere, sub pœna depositionis, quod faciant justitiam, dum modo illis non præcipiant vt reum aliquem in particulari occidant aut mutilent, nec auctorizent Sententiam aut eius executionem.

Dico 11. Tradentes reum curiæ sæculari non sunt irregulares, etsi curia sæcularis reum morti condemnet. Tales enim mortis sententiam non pronunciant, nec exequuntur, sed sæculari curiæ id munus relinquunt, vt ibi eius causa peragatur. A fortiori idem dicendnm de accusantibus contra reum brachio sæculari tradendum. cùm hi remotiùs concurrant.

Dico 12. Consultor in causa mortis vel mutilationis, quando consulit in casu particulari imminenti, vt si interrogetur à Iudice quid agendum cum tali malefactore & ille respondeat esse suspendendum, incurrit irregularitatem. Quod intellige si talis responsio influat in homicidium, prout continget, quando judex non erat firmiter paratus ad damnandum reum.

Dico 13. Si quis dicat in genere talem malefactorem esse dignum morte secundùm leges, non fit irregularis, quia illa responsio, solùm est speculatiua & in genere, non practica & in particulari. Idem sit judicium, quando interrogatur de malefactore in particulari sed solùm respondet in genere malefactores huius generis esse afficiendos morte secundùm leges. Cuius ratio vt supra, & quia sic dicens non suadet occisionem, sed solùm ostendit rei veritatem. His adde Theologum posse sine periculo irregularitatis consulere Principi, vt condat legem prohibentem certos excessus sub pœna mortis. Nam sic non est causa mortis, sed solùm facit suum officium,

um, & intimat pœnitentibus. Hanc resolutionem & quatuor conclusiones immediatè positas deducit Lez. ex authoribus V. Irreg.

Dico 14. Accusans alterum sine protestatione in ciuilibus, non fit irregularis, etsi accusatus ob aliud ad mortem damnetur. Et idem est si accuset de crimine non merente mortem aut mutilationem, sed injustè ad eam damnatur. Dixi. *in Ciuilibus:* Nam denuntians alterum sine protestatione in causa sanguinis, si reus occiditur aut mutilatur, fit irregularis. Ita C. Cler. ne Cler. vel Monachus, & intelligitur etiamsi interius nolit alterius mortem, sed solam suam satisfactionem: nam Ecclesia non judicat de occultis. Sic Lud. Lopez cum Couar. apud de la Cruz.

Dico 15. Accusans in suam vtilitatem protestando non intendere mortem, sed satisfactionem honoris aut diuitiarum &c. non fit irregularis, etsi sequatur mors. Ita C. Prælatis de homic. & licèt protestatio fiat tantùm verbotenus. quia talis animus non pertinet ad forum externum, nec est causa mortis. Sic citati DD.

Dico 16. Non fit irregularis, qui in fauorem alterius & maximè Reipublicæ accusat, testificatur, aut patrocinatur contra alterum in causa sanguinis cum prædicta protestatione. Colligitur ex C. Accusasti &c. vbi à pœna liberatur qui pro pace Reipublicæ cum tali protestatione alterum accusauit ad mortem.

Dico 17. Bellans in bello justo si non occidit, aut mutilauit, non fit irregularis, etsi alij occiderint. Nam hic non est causa homicidij directè, vt patet, nec indirectè, cùm non teneatur à bello cessare. Nec fit irregularis exhortans in bello justo, etiam in actuali conflictu, licèt habeat in animo intentionem occisionis. Nam in C. Quicunq; &c. absolutè conceditur Clericis exhortari in bello justo, Ergo siue in actuali conflictu, cùm priuilegium latè sit explicandum, siue quouis animo id faciant, modò non exprimant verbis dictum animum, non fiunt irregulares.

Dixi. *in bello justo,* nam in bello injusto ex vnico vnius militis homicidio omnes milites fiunt irregulares. Sic Hurt. cum comm. Quia omnes milites animantur ab inuicem, & concurrunt vt vna causa totalis. Konich tamen docet non omnes fieri irregulares, sed ad summum quinquaginta vel centum viciniores qui occidentem videre & animare potuerunt.

Dico 18. Sicut exhortans, ita & præbens in bello justo instrumenta bellica etiam in actuali conflictu non fit irregularis. Ita Auila. quia

là: quia par ratio de vtroq;. Limitat tamen de la Cruz. Si hoc fiat ſine intentione occiſionis aut mutilationis. Aliàs enim eſſet irregularis. Nec eſt idem de exhortante cum eadem intentione. Nam exhortatio non explicat exteriùs talem intentionem, ſicut exhibitio armorum ſi talis intentio adſit. Dixi. *in bello iuſto*: nam exhortans, dans arma, aut alia inſtrumenta belli, induſtriam, fauorem, conſilium, iniuſtè bellantibus fit irregularis; ſi ſequitur mors aut mutilatio ſecundùm communem Canoniſtarum.

Dico 19. Quoties Clericus non peccat bellando, maximè quando tenetur bellare pro defenſione proximi aut Reipublicæ grauiter oppreſſæ, non fit irregularis, licèt occidat aut mutilet. nam ſine culpa non debet quis ſuo jure priuari. Sed oppoſitum eſt communiùs, niſi defendendo Rempublicam ſimul defendat ſe ipſum. Sic Caiet. cum Bann.

Dico 20. Non ſolùm qui occidit, ſed & qui mutilat membrum eſt irregularis. patet ex jure. Niſi mutilatio fiat ſanitatis gratiâ. Vnde chirurgus non eſt irregularis, niſi ſuâ culpâ infirmus moriatur aut mutiletur. Hæc autem culpa debet eſſe mortalis, ſecundùm Cornelio & Peirinis apud Lez. V. Irreg.

Colligitur, cùm cartilago auris, hoc eſt exterior pars, item tres digiti etiam principales non ſint propriè pars, vt patet ex notando, horum abſciſſor non eſt irregularis. Dices, qui facit alium irregularem eſt irregularis. ℞. hoc eſſe falſum. Nam debilitans aut areſaciens alterius membrum non eſt irregularis, licèt debilitatus aut areſactus ſit talis. Sic etiam licèt carens auriculâ vel tribus digitis ſit irregularis, non tamen ille qui amputauit.

Quær. pro complemento Concluſionis 12mæ & 13mæ. V. Confeſſarius denegans judici abſolutionem, eò quod non occidat reum, quem occidere tenetur, fit irregularis? ℞. quod non. Nam Confeſſarius in foro Pœnitentiæ ſe habet vt DEVS, & actus iſte eſt occultus in foro Eccleſiæ, & occultior actu interiore, per quem non incurritur irregularitas. cùm hæc ſit pœna fori externi Eccleſiæ.

DISTINCTIO XXVI.

De Irregularitate ex homicidio & mutilatione iniuſta.

NOta 1. Per vulnerationem cum quacunq; ſanguinis effuſione vbi non eſt mors, nec mutilatio membri non inducitur irregularitas.

cas. Pariter qui membrum debilitat alterius sed non abscindit, licèt reddat illud impotens ad suum actum non fit irregularis. Et ideo excæcans aliū sed non eruens oculū, homini mortuo abscindens membrum aliquod, fœtum nondum animatum occidens (animatur vero in maternis visceribus quadragesimo die si est mas, octuagesimo, si est fœmina) liber est ab irregularitâte. Non enim separat membrum à corpore, qui solùm modò alium excæcat, nec priuat vitâ sensitiuâ humanâ, qui aut homini mortuo membrum aliquod abscindit, aut fœtum inanimatum enecat.

Quid & quotuplex homicidum casuale?

Nota 2. Homicidium casuale est, quod fit præter intentionem occidentis, aut facientis id, vnde mors secuta. Et est duplex, aliud purè casuale, quod nec virtualiter & implicitè est intentum. & hoc non causat irregularitatem, quia nullo modo est voluntarium. Aliud est quod saltem indirectè est intentum & volitum in sua causa, vt si sit in ea præuisum, aut formaliter seu explicitè, aut virtualiter seu implicitè, in quantum poterat præuideri & præcaueri & non est adhibita diligentia.

Nota 3. Non quæuis res illicita vnde sequitur mors censetur illicita ad causandam irregularitatem, sed ea solùm quæ ex genere suo est periculosa homicidij, hoc est, quæ ex se est connexa cum homicidio. Sic Sotus de Iust. Li. 5 q. 1. a. 9. Quod intelligendum, si res illicita, cui datur opera, non immediatè causet mortem, si enim immediatè causat mortem, incurritur irregularitas, etiamsi non sit ex se periculosa homicidij.

Dico 1. Sequentes incurrunt irregularitatem ex homicidio seu mutilatione iniusta. *Primò.* Imperans si suo imperio etiam tantùm interpretatiuo seu implicito, sequatur mors aut mutilatio. Secus dicendum si aliàs, hoc est, non ex vi imperij, mors aut mutilatio sequeretur. *Secundò.* Consulens aut exhortans. *Tertiò.* Non obstans, aut non impediens occisionem, si ex justitia tenetur, & cùm posset negligenter omisit, Et sic prætor non defendendo Ciuem, Medicus ex pacto medens infirmum, cuius negligentiâ moritur infirmus, fiunt irregulares. Eodem modo, qui non impedit vindicantes iniuriam sibi factam, si sequitur mors, aut mutilatio. Nam tunc tacere est consentire. Secus dicendum si non potuit impedire, aut monere occisum, vt se tutaret.

Dictum fuit, *si ex iustitia tenetur.* Nam obligatio ex misericordia

non

non inducit irregularitatem. Hinc non pascens fame pereuntem, liber est ab irregularitate, secundùm D. Antoninum.

Aduerte 1. Qui ante peractum homicidium reuocauit mandatum, mandatarius tamen noluit acquiescere, sed occidit, mandans non est irregularis. Eodem modo si mandatarius occidit nomine proprio, non mandantis. Tandem secundùm aliquos si mandatarius occidit post tempus à mandante præscriptum.

Aduerte 2. Discrimen esse inter mandantem & consulentem. nam non sufficit reuocare consilium ad euitandam irregularitatem, si consiliarius ex vi consilii occidit. Inn. C. ad audient. de homic. communiter receptus. Alij hoc discrimen non agnoscunt, & dicunt sufficere reuocare consilium alio consilio. Imò secundùm Sayrum, putans sufficere retractationem, liber est ab irregularitate, licèt alter occidat.

Q. V. Ratum habens homicidium nomine suo factum incurrat irregularitatem? ℞. Syluester, Rosella & alij affirmatiuè contra Tab. & Arm. quia in delictis ratihabitio mandato æquiparatur. Debet autem tale homicidium fieri tempore quo ipse ratum habens posset illud facere, vt notat Panorm.

Dico 2. Qui ex justitia largè dicta tenetur alterum defendere, & non facit non fit irregularis. Ita M. Bannez. Et sic filius, qui ex justitia largè dicta seu ex pietate tenetur Patrem defendere, non fit irregularis. Et idem de Patre non defendente filium.

Dices. Clerici in C. quæsitum de pœnit. declarantur irregulares ex oppressione filiorum, si illam procurant, aut studiosam negligentiam adhibent. Ergo idem in nostro casu ℞. in his quæ pendent à lege humana non debet fieri extensio de casu ad casum propter paritatem rationis in odiosis. odiosa enim potius sunt coarctanda, quàm extendenda.

Dico 3. Qui impedit alterum ne defendat proximum, si ex hoc sequitur mors aut mutilatio, fit irregularis. & intelligitur de impediente etiam tantùm consulendo, obligatum ex justitia defendere. & de impediente vi aut dolo eum, qui ex sola charitate defendere tenebatur. nam in vtroq; casu impeditor peccat contra justitiam. Excipe, nisi quando amicus amicum hortatur, ne alterum defendat, non malo animo, sed ne periclitetur.

Dico 4. Quando multi vulnerant alterum & moritur, omnes fiunt irregulares. Si tamen aliquis non inflixit vulnus lethale, non fit

ſit irregularis, nam ex ſua actione non eſt ſecutum homicidium. Niſi talis conſpiraret cum alijs occiſoribus. Pariter, ſi primum vulnus fuit lethale & certò patet non ex eo mortuum, ſed ex alijs poſtea inflictis, percuſſor liber euadit ab irregularitate. nam ad irregularitatem requiritur occiſio cum effectu. Quod ſi dubium ex quo vulnere obierit, omnes vulneratores ſunt irregulares vt patet ex C. ſignificâſti de homicidio. Et idem ſi dubitetur de vulnere an fuerit lethale. Lop. cum alijs & patet ex Conc. 2. diſt. 20.

Dico 5. Probabile eſt, qui dat operam rei illicitæ aliàs periculoſæ homicidij, non fit irregularis, ſi ſequitur mors, aut mutilatio ſi poſuit diligentiam antecedenter ne ſequatur. Ita aliqui apud de la Cruz. Nam tale homicidium non eſt per ſe & directè volitum, vt patet. nec indirectè. cùm nec virtualiter fuerit intentum, nec præuiſum in negligentia conſiderandi. adhibita enim fuit, vt ſuppono diligentia, ne ſit periculum mortis.

Communius eſt, ſcilicet quòd qui dat operam rei illicitæ aliàs periculoſæ homicidij fiat irregularis, ſi ſequatur mors aut mutilatio, etiamſi poſuerit diligentiam ne ſequatur. Vnde ſecundùm Cap. tua nos, de homic. manet irregularis Clericus in Maioribus, vel in Minoribus habens beneficium, chirurgiam exercens, ſi quem incidit aut aduſſit, ita vt ex ea inciſione vel aduſtione mors ſecuta ſit, licèt ex incuria infirmi. quia dabat operam rei illicitæ. Clerico enim interdicitur vſus chirurgiæ. Aliqui dictum Cap. intelligunt, ſi Clericus temerè ſe immiſceat. Item manet irregularis, qui tenellum infantem in lecto ſecum collocat, & dormiens opprimit. cùm hoc prohibitum ſit, niſi hoc cogat paupertas. & tunc adhibenda eſt diligentia, quæ ſi deeſt, & infans opprimitur incurritur irregularitas.

Dico 6. In omnium ſententia qui dat operam rei illicitæ, & periculoſæ homicidij aut mutilationis, ſi omiſsâ ſufficienti diligentiâ ſequatur mors &c. incurritur irregularitas. Vnde qui ſeruiens infirmo dat ei vetita à Medico, ex quo moritur aut mors acceleratur, fit irregularis. Secus ſi det non vetita à Medico, putans profutura. Niſi ita ſit negligens, quòd cum poſſet aduertere an noceant, & non aduertit. Nam ſi ex hoc certum ſit mortem ſecutam, fit irregularis. Quòd ſi non ſit certum, non putet ex hoc mortem ſecutam. D. Anton 3. p. t. 28. c. 2.

Dico 7. Qui dat operam rei licitæ, periculoſæ tamen homicidij aut

aut mutilationis, si omissâ sufficienti diligentiâ, sequitur mors aut mutilatio, fit irregularis. S. Th. 2. 2. q. 64. a. 8.

Quod intelligitur nisi aliàs habeatur jus ad illam rem licitam, aut quia ex præcepto obligatio est ad illam, aut ex illa sequitur pia vtilitas seu justa necessitas. Vnde Medicus applicans medicinam per se curatiuam morbi & per accidens causatiuam abortûs, non fit irregularis. de la Cruz. Nam in hoc & similibus mors non est intenta directè & ex intentione vt patet, nec indirectè, cùm non teneamur tunc vitare causam per accidens.

Aduerte vt in dictis casibus ob negligentiam incurratur irregularitas, requiritur negligentia mortalis vt docet Sotus & Bann: quia irregularitas est pœna durissima. Quare in dictis casibus ignorantia aut inaduertentia excusans negligentiam à mortali, excusat etiam irregularitate.

DISTINCTIO XXVII.

De Irregularitate prouenientе ex delicto.

NOta. Hæc irregularitas est quædam pœna, quia præsupponit culpam, & quidem, cum sit sat grauis, mortalem. Prouenit autem ex multiplici capite. Scilicet ex delicto causante infamiam, delicto inducente pœnitentiam publicam, ex iteratione baptismi, indebita susceptione Ordinum, exercitio Ordinum tempore censuræ, exercitio Ordinis qui non habetur, ex delicto hæresis, & tandem ex homicidio vel mutilatione iniusta de qua iam dist. 26. egimus. Sic diuidit Lezana irregularitatem ex delicto.

Irregularitas ex delicto ex quibus capitibus oritur?

Dico 1. Qui scienter bis aut pluries baptismum recepit irregularis est. Item qui baptizatus ab hæretico in adulta ætate, secus in ætate infantili ante vsum rationis. Lezana cum Corneio excusat adultos baptizatos ab hæreticis, si ex ignorantia aut necessitate hoc faciant.

Dico 2. Rebaptizans secundùm communem sententiam, est irregularis, etsi ex ignorantia, culpabili tamen rebaptizet, quod etiam procedit de rebaptizato ex eadem ignorantia. Sed qui rebaptizat scienter sub conditione tamen, peccat quidem mortaliter, sed non fit irregularis, quia talis in rei veritate non rebaptizat, cum apponat conditionem excludentem rebaptizationem. Idem dic, de rebaptizante ex metu sed non intendente rebaptizare.

Dico 3. Probabile est in mala Ordinum susceptione tantùm in duobus casibus incurri irregularitatem. quia nullus alius casus exprimitur in jure. Hurt. apud Dian. Primò ergo incurrit irregularitatem qui ordinatur furtiuè, hoc est, qui non examinatus, vel non admissus suscipit Ordines, vel alium loco sui facit examinari, & ipse suscipit Ordines. Secundò, si quis durante Matrimonio, etiam non consummato, præsumit sacros Ordines recipere.

Ex quo infertur. Ordinatus ab Episcopo, qui renuntiauit Episcopatui quoad locum & dignitatem, non fit irregularis. Nec ordinatus ab alio Episcopo sine dimissorijs. Non seruatis interstitijs. Per saltum. Extra tempora sine dispensatione. In irregularitate non obtentâ dispensatione. Nam in his casibus sola suspensio incurritur. Filluic. in Summa Dianæ. Suscipiens etiam Ordines ante Confirmationem non fit irregularis. Aduerte. non in omnibus supra dictis casibus incurri suspensionem V. l. 2. dist. 81. n. 11.

Dico 4. Non fit irregularis, qui celebrat coram excommunicato; nec qui dat excommunicato licentiam celebrandi, nec astantes Missæ. quia non reperitur in jure.

Dico 5. Excommunicatus excommunicatione maiori ministrans in Ordine maiori fit irregularis. Dixi, *in Ordine maiori*. quia censuratus ministrans in Ordine minori non fit irregularis. Suspensus etiam aut interdictus violans suspensionem aut interdictum exercendo actum Ordinis maioris est irregularis. Idem dic de deposito. per suspensum intellige suspensum ab officio, & non à beneficio. An verò innodatus his censuris recipiendo Ordines fiat irregularis; affirmaui supra præcipuè de suspenso & excomm: sed etiam probabile oppositum conformiter ad conc: tertiam. Aduerte: Pluries excommunicatus &c. semel celebrando vnam tantùm incurrit irregularitatem; sicut qui in pluribus existens peccatis mortalibus semel celebrando vnum tantùm committit peccatum. E contra verò semel censuratus pluries celebrando plures incurrit irregularitates. proinde in dispensatione earum debet numerum exprimere secundùm stylum Curiæ; vt notat Nauar.

Dico 6. Qui exercet solemniter actum Ordinis sacri, quem non habet est irregularis, v. g. canendo Epistolam cum manipulo absq; Subdiaconatu, Euangelium cum stola absq; Diaconatu, baptizando solemniter, audiendo Confessiones, Missam dicendo, aut alia Sacramenta conferendo absq; Sacerdotio. Immo vt refert

DelaCruz, tales sunt deponendi & nunquam ordinandi. Dixi actum Ordinis sacri, nam laicus exercendo actus minorum Ordinum non fit irregularis, sicut & Sacerdos non expositus exercendo actum jurisdictionis absoluendo à peccatis mortalibus, licèt peccet grauiter & inualidè absoluat, non tamen fit irregularis.

Dico 7. Hæretici & Apostatæ qui in hæresim exteriorem lapsi sunt irregulares ex delicto hæresis nisi hæc sit occulta vt docet Laym: l 1. t. 5 c. 4. & alij. An verò in nostris partibus prædictorum filij sint etiam irregulares, si crimen Parentum nunquam imitati, negant aliqui apud Gobat tr. 8. n. 655. Quia in nostris partibus hæresis non inducit infamiam. certum est, si hæretici emendentur, irregulares quidem manent, sed non eorum filij. C. statutum §. 2. de hæret. in 6. Præter dictas irregularitates recitat Lezana alias ex delicto prouenientes. *Prima* est propter Apostasiam à Religione. *Secunda* propter Apostasiam à Clericatu. *Tertia* contra excommunicatum, qui præcipit coram se celebrare. *Quarta* propter egressum Religiosi extra claustrum ad audiendas leges vel medicinam. *Quinta* propter crimen Sodomiæ. *Sexta* propter celebrationem in altari propriâ autoritate erecto. *Septima* contra Sacerdotem qui Missam pro aliquo celebrat vt moriatur. *Octaua* contra eum qui prætermisso ritu, quem Ecclesia præcipit, corpus & sanguinem conficit. *Nona*, contra eum, qui altaria denudat, seu lugubri ornamento vestit, solùm ob animi sui tristitiam. *Decima* contra Episcopum qui abutitur potestate ordinandi conferendo Ordines per saltum quando vult. *Vndecima* contra Cardinalem indebitè in Papam electum, à paucioribus, quàm à duabus partibus. *Duodecima* contra Clericum, qui in vita vel morte fauet raptoribus. *Decimatertia* contra Sacerdotem, qui excommunicatum nominatim scienter admittit ad sepulturam Ecclesiasticam. *Decimaquarta* propter sacrilegium. *Decimaquinta* contra concubantem cum moniali *Decimasexta* contra Clericum periurum. *Decimaseptima* contra habentem consuetudinem patrandi aliquod peccatum mortale. *Decimaoctaua*, contra blasphemum.

Subiungit tamen dictus autor nullam in dictis casibus incurri irregularitatem. quia vel nullus textus adducitur, vel si adducitur, solùm is loquitur de aliqua alia censura vel depositione, non irregularitate. vel tandem si aliqua irregularitas in dictis casibus incur-

ritur, ea non est præcisè ratione delictorum, sed infamiæ quando ipsa fuerint notoria.

Aduerte tamen quoad tertiam, quando excommunicatus, authorizat suâ præsentiâ celebrationem Missæ, fit irregularis. & tradit cum comm. Lezana. V. Irreg.

DISTINCTIO XXVIII.

De dispensatione in irregularitate.

Occasione verborum Tridentini Sess. 24. c. 6. scilicet, *Liceat Episcopis in irregularitatibus omnibus & suspensionibus ex delicto occulto prouenientibus, exceptâ eâ, quæ oritur ex homicidio voluntario & exceptis alijs deductis ad forum contentiosum, dispensare.* Occasione inquam horum verborum sciendum quid sit occultum, publicum, notorium &c. Quare.

Quid nomine notorij, manifesti, publici, famosi & occulti?

Nota 1. Notorium est, quod ita clarè & euidenter constat, vt nullo modo negari possit. Est duplex: scilicet notorium juris, quod constat per juridicam sententiam, vel per confessionem rei in judicio, & notorium facti, quod est publicum euidentiâ facti, id est, ita se exhibens oculis magnæ partis alicuius communitatis, vt nulla tergiuersatione possit celari.

Nota 2. Ad notorium juris non sufficit plenè per testes in judicio probare, si reus crimen non confiteatur, vel judex de eo sententiam non proferat, nisi probationes sint ita claræ, vt nec coloratè impugnari valeant. Ad notorium facti in minori conuentu minor. Personarum numerus requiritur V. dicta dist. 5. Debet autem notorium formaliter seu in ratione delicti esse notorium, & non solùm materialiter. Hinc licèt sit notorium aliquem celebrâsse, si non est notorium celebrâsse in censura, non est censendus notoriè irregularis, re tamen ipsâ est irregularis.

Nota 3. Manifestum, publicum seu famosum, à notorio distinguuntur. manifestum dicitur illud quod facilè potest probari per sufficientes testes, licèt non per tot, vt dicatur notorium. Publicum seu famosum, quod famâ publicâ proclamatum. V. dicta in 2. d. 66. conc. 7. notorium verò vt supra not. 1mò. Ex quo patet, cùm hæc distinguantur à notorio, licèt sit fama aliquem esse percussorem Clerici, si non sit notorium vt jus requirit, conuersans cum tali excommunicato non incurrit excommunicationem minorem. Quando etiam in priuilegijs excipiuntur casus notorij potest dispen-

ſpenſari, licèt ſint manifeſti. Quia cum materia priuilegiorum ſit fauorabilis, extendi debet, quantum proprietas verborum permittit.

Nota 4. Occultum multis modis accipitur. vt diſtinguitur à probabili. Et eſt, quod etſi ſit externè factum, tamen idoneis teſtibus nequit probari. Vt diſtinguitur à publico, & eſt, quod etſi poſſit probari, non tamen famâ proclamatum eſt. Vt diſtinguitur à notorio, & eſt, quod etſi probari poſſit & famâ proclamatum ſit, non tamen ita clarum, vt aliquâ tergiuerſatione celari non poſſit. Occultum ergo primo modo eſt verè occultum, & vi priuilegiorum abſoluendi à caſibus occultis venit. Item ſecundo modo occultum. Non tamen tertio modo occultum. cùm tale ſit publicum & famoſum.

Nota 5. Dicitur etiam occultum, quod licèt alibi publicum, in loco tamen vbi diſpenſatur non eſt tale. Tunc autem in ſacra Pœnitentiaria oppoſitum practicatur, quando probabiliter timetur in tali loco manifeſtatio. Quod ſi manifeſtatur, abſolutio vel diſpenſatio bonâ fide data, ſolùm valet in foro interiori. Item delictum eſt occultum, licet delatum ad forum externum, ſi reus abſoluitur, quàmuis per falſos teſtes. Tandem delictum adhuc cenſetur occultum licèt delatum ad forum contentioſum, non verò ſi jam deductum, ſiue reus puniatur, ſiue non puniatur.

Dico 1. Irregularitas ex defectu corporis non tollitur per baptiſmum vel Profeſſionem. cùm hoc nullo jure probari poſſit. Sed per cauſæ ceſſationem, vel per Prælati Regularis reſpectu ſuorum ſubditorum Profeſſorum diſpenſationem, virtute priuilegiorum NN. ſuperioribus conceſſorum, apud Lezanam Tomo 1. C. 18. n. 34. vbi homicidium voluntarium, mutilatio membrorum, & bigamia excipiuntur, Quæ tamen priuilegij vniuerſalitas non juuat, ſi ex defectu corporis procedit graue ſcandalum. Poſſunt inquam NN. Prælati per priuilegia ſic vniuerſalia diſpenſare cum ſuis ſubditis Profeſſis, & qui communicant in priuilegijs nobiſcum, etſi tales defectus ſint ex culpa & non occulti, v. g. ſi non habeatur oculus dexter vel ſiniſter, vel digitus, qui non ſit pollex. Non obſtante etiam hâc vniuerſalitate priuilegiorum non poſſunt diſpenſare cum hermaphroditis, licèt in eis præualeat ſexus virilis.

Dico 2. Illegitimus factus Profeſſus non eget nouâ diſpenſatione ad Ordines ſuſcipiendos. Nam per Profeſſionem in Religi-

one approbata tollitur irregularitas, quæ est ex defectu natalium, vt refert Lezana. Tomo 1. c. 3. n. 2. non tamen hæc irregularitas tollitur ad suscipiendas dignitates Ecclesiasticas & prælaturas, vt colligit idem Lezana ex c. 1. de filijs præsby. loco cit.

Dico 3. Irregularitas ex defectu originis seu seruitutis non tollitur per baptismum quia in multis regionibus post baptismum adhuc manent serui. Nec Episcopus in hoc defectu dispensat, quia si dispensat, punitur. Nec Prælati Regulares cum suis subditis Professis, non obstantibus priuilegijs cum supradicta vniuersalitate supposito, quod adhuc factâ Professione maneat seruitus. Lez. tomo 3. V. Irreg Dixi. *si facta Professione maneat.* nam per Professionem validam tollitur seruitus. cum liberetur à jurisdictione sui domini, seruatis tamen seruandis. Ad hanc irregularitatem reducitur, quæ est ex defectu libertatis, quales sunt mariti, tutores, judices, milites &c.

Dico 4. Irregularitas ex defectu ætatis non tollitur per baptismum vel Professionem. quia hoc nullo jure probari potest. Priuilegia autem quoadhoc sunt abrogata per Trid. quòd si post Trid. cum eadem vniuersalitate concessa, per Clementem 8. ad terminos Tridentini sunt reducta. Quare Regulares ante legitimam ætatem ordinati sunt suspensi, quos si in sacris exerceant, fiunt irregulares.

Dico 5. Infamia facti & consequenter irregularitas ex illa contracta tollitur per vitæ emendationem publicam, nec est necessarium hanc probare per triennium. Hæc non potest tolli per potestatem aliquam. cùm non possit effici, vt qui propter delictum malè audit, benè audiat, nisi subsecutâ satisfactione. Omnis tamen infamia facti tollitur per baptismum, quia baptismus est regeneratio, & retractio vitæ præteritæ, per quam tollitur omne peccatum, & omnis pœna pro ipso debita. Dixi. *infamia facti,* nam infamia juris ciuilis, saltem omnis, non tollitur per baptismum.

Dico 6. Cùm Episcopus possit dispensare in infamia juris Canonici orta ex delictis, super quæ habet autoritatem, ideò Prælati Regulares id possunt jure communi, & jure speciali propter priuilegia cum supradicta extensione concessa, cum suis tamen subditis Professis, nisi graue timeretur scandalum. Dixi. *iuris Canonici,* quia de infamia juris ciuilis aliter discurrendum.

Aduerte huc reduci irregularitatem ex pænitentia publica proueni-

uenientem, sed quia hæc non est in vsu ideò nec irregularitas ex illa prouenieus.

Dico 7. In defectu animæ, qui est ex carentia vsûs rationis, Prælati Regularium cum suis subditis virtute priuilegiorum non dispensant, nec tollitur per baptismum sed per cessationem causæ. Idem dicendum de defectu scientiæ. Irregularitas etiam ex defectu fidei, quâ innodantur Neophiti non tollitur per baptismum, vel professionem. Prælati tamen Regularium cum suis subditis professis possunt in tali irregularitate dispensare. nam cùm in alijs irregularitatibus possint, exceptis, homicidij voluntarij, bigamiæ & mutilationis membrorum, nulla est ratio cùr hæc eximatur ab illa generali concessione. Lezana V. Irregul.

Dico 8. Non potest Prælatus Regularis cum suis subditis professis dispensare in bigamia etiam interpretatiua. quia hæc in priuilegijs semper intelligitur excipi. nec aliquod priuilegium Regularium illam exprimit Vide Lez. V Bigamus. Et licet diceretur in priuilegijs Regularium, ab omni irregularitate, hæc non comprehenderetur. quia vt habetur in Regula juris. *in generali concessione non veniunt ea, quæ speciali notâ sunt digna.* Potest tamen Prælatus Regularis cum suis subditis professis dispensare in bigamia similitudinaria. Quia in hac potest Episcopus. Quod autem potest Episcopus jure ordinario, potest etiam Prælatus Regularis cum suis subditis. Cùm habeat jurisdictionem, quasi Episcopalem, vt probat Lez. to. 1. qq. Reg. C. 18. n. 2.

Dico 9. Irregularitas ex defectu lenitatis, (ad quam reducitur ea quæ incurritur in bello justo) non tollitur per baptismum, cùm secundùm jus relatum à Lez. tomo 3. v. Irreg. supponat baptizatos. Nec tollitur per Professionem, nec tollitur ab Episcopo, quia ei solùm competit dispensare in irregularitate ex delicto. An verò Regulares habentes priuilegia cum supra dicta vniuersalitate, cujus meminimus, & meminit Lez. tomo 1. q. q. RR. c. 18. n. 34. & 40. possint in hac irregularitate dispensare probabile est, quia tale homicidium nomine voluntarij non venit. Ita Suarez Corneio. Peirinis & N. Cand apud Lez.

Dico 10 In irregularitate ex mutilatione voluntaria orta, potest Episcopus dispensare, quando casus est occultus. eò quòd in Tridentino concedatur Episcopo dispensare in omnibus casibus ex delicto occulto prouenientibus, excipiendo irregularitatem ex homicidio

micidio voluntario quantumuis occulto ortam, mutilatio verò non est homicidium. Possunt etiam Prælati Regulares, qui communicant in Priuilegijs cum Ordine N. ex priuilegio Pij V. quod refert Lez. tomo 1. c. 18 n. 31. dispensare per se ipsos cum suis subditis in foro conscientiæ tantùm, quando casus fuerit occultus, non verò ex vi illius priuilegij, cuius sæpè meminimus, quia ibi irregularitas ex mutilatione membrorum proueniens excipitur. Certum autem esse debet hanc irregularitatem non tolli per baptismum, quia solùm à baptizatis contrahitur, nec per Professionem, quia nullum fundamentum.

Quomodo sonat præfatum priuilegium à Pio V. Ordini N. concessum? ℞. Sic. *Priori Conuentuali & superioribus Prælatis (conceditur) vt ipsi per seipsos idem omnino possint in fratres, quod possunt Episcopi in Clericos & laicos sibi subditos, tam quoad absoluendi, quàm dispensandi huiusmodi, quàm alias quascunq; facultates.*

Aduerte. Licèt secundùm aliquos DD. Episcopi possint ab hæresi occulta & alijs casibus occultis Bullæ Cœnæ Domini, secundùm concessionem Tridentini absoluere, hoc tamen non possunt Prælati Regulares respectu suorum subditorum. Tum quia hæc facultas reuocatur singulis annis per Bullam Cœnæ Domini. Et specialiter probat Lezana hoc non competere Prælatis Regularibus loco cit. n. 38. referens declarationem Cardinalium. Tum quia id quod concessit Tridentinum Episcopis in casus occultos Bullæ Cœnæ Domini reuocatum probat Lez. per Bullam Cœnæ Domini tempore Vrbani Octaui editam.

Dico 11. Irregularitas ex homicidio seu mutilatione casuali culpabili, & cooperatione ad eam dispensatur ab Episcopo quando casus est occultus. & Prælato Regulari habente priuilegia cum supradicta latitudine, cum suis subditis professis. non autem tollitur per baptismum. Quia irregularitas ex delicto proueniens non afficit nisi baptizatos. vel per professionem, quia nullum huius fundamentum.

Dico 12. Quando in defensione exceditur modus non censetur homicidium voluntarium sed casuale, proinde in casu occulto dispensat Episcopus. & Prælatus Regularis cum suis subditis professis habendo priuilegia cum illa amplitudine & vniuersalitate. non

autem

autem tollitur per baptismum vel professionem fundamento superioris conclusionis.

Dico 13. Irregularitas, quam rebaptizans & rebaptizatus incurrunt, tollitur ab Episcopo in casu occulto, ex Trid. Sess. 24. c. 6. Item à Prælatis Regularibus, respectu suorum subditorum professorum, habentibus priuilegia cum sæpè dicta vniuersalitate. non autem per baptismum, quia eum supponit. nec per professionem, quia nullum huius fundamentum.

Dico 14. Irregularitas ex indebita Ordinum susceptione tollitur per ingressum, & condignam pœnitentiam ibiq; laudabilem vitam. item à Prælatis Regularibus respectu suorum subditorum professorum virtute priuilegiorum superiùs dictorum. non tollitur autem per baptismum. quia eum supponit.

Dico 15. Irregularitas contracta ob exercitium Ordinum tempore censuræ, non tollitur per baptismum, quia hunc supponit. nec per professionem, quia nullum fundamentum. Sed vel ab Episcopo, si casus occultus. vel à Prælato Regulari cum suis subditis professis secundùm dictam priuilegiorum extensionem.

Dico 16. Irregularitas contracta ob exercitium Ordinum, qui non habentur, tollitur, vt supra, in præcedenti conc. Adde. posse Episcopum stando in jure communi & secluso priuilegio Tridentini, dispensare cum Clerico hoc delictum committente, vt ministret in Ordinibus susceptis. non verò vt ascendat alios, vt probat Lezana.

Dico 17. In irregularitate, quam incurrunt Hæretici & Apostatæ dispensat Episcopus in casu occulto, attentâ mente Tridentini. Adde, posse Episcopum dispensare in casu publico cum prædictis quoad vsum Ordinum jam susceptorum, quia textus id permittunt, vt refert Lezana. Item dispensant Superiores Regulares cum suis subditis professis, saltem quando casus est occultus, vigore priuilegiorum vt supra. Supponendum autem hanc irregularitatem etiam in casu occulto non tolli per professionem vel per baptismum.

Dico 18. Irregularitas quam contrahunt Hæreticorum & Apostatarum filij, non tollitur ab Episcopo spectato jure communi, quia non est ex delicto, sed ex indecentia. Tolet. putat esse ex delicto, & sic tollitur ab Episcopo, quando casus est occultus, spectatâ mente Tridentini. Item à Prælato Regulari, respectu suorum subditorum professorum, attendendo priuilegia vt supra, saltem si casus occultus.

LIBER IV.

Examen Ordinandorum.

De obligationibus & peccatis variorum statuum.

DISTINCTIO I.

Præmittitur notitia peccati.

Quid est peccatū?

PEccatum à Diuo Augustino sic describitur. *Peccatum est dictum, vel factum, vel concupitum, contra legem æternam.* Et quoniam affirmatio & negatio reducuntur ad idem genus, ideo cointelligendum est: peccatum quoq; esse, non dictum, quod secundùm DEI legem dici debebat, & non factum, quod fieri oportebat: in corde quoq; omissum, quod desiderari amariq; debebat. Vtrobiq; enim est deuiatio à statuto legis diuinæ, quæ ab æterno existit in DEO, estq; *exemplar & regula agendorum per eos, qui subduntur gubernationi eius.*

Quid est lex Dei?

Quotuplex peccatum?

Diuiditur primò, in personale & originale. Personale est; *quod propriâ peccantis voluntate committitur.* Originale, quod etiam Naturæ dicitur, est id *quod communi voluntate primi Parentis, quæ totius humani generis censetur, est commissum.*

Diuiditur secundò, in actuale & habituale. Actuale est *actus malus & difformis regulis morum.* habituale *consistit in quadam macula, quæ in anima relinquitur ex peccato actuali, & in ea remanet donec per pœnitentiam deleatur.*

Diuiditur tertiò in mortale & veniale. Illud *infert mortem animæ, eam priuando gratiâ & charitate, & auertendo ab vltimo fine.* Hoc verò *nec gratiâ nec charitate priuat, sed eius tantùm feruorem minuit, nec auertit ab vltimo fine, sed ab eius consecutione retardat.*

Diuiditur quartò in commissionis & omissionis. Peccatum commissionis *consistit in productione alicuius actûs mali, & difformis regulis morum.* Omissionis verò est *carentia seu priuatio alicuius actûs debiti, & lege præscripti.* Primum pugnat cum præcepto negatiuo, ponendo actum, qui jubetur non poni. Secundum pugnat cum præcepto affirmatiuo, negligendo actum qui præcipitur.

Diuiditur quintò in carnale & spirituale. Carnale est *quod perficitur delectatione carnali,* v. g. gula & luxuria, quæ in delectatione cibo-

rum

rum & venereorum consummantur. Spirituale verò *perficitur delectatione spirituali*, vt superbia, inuidia & similia. quæ in sola apprehensione alicuius rei concupitæ, vel ad placitum habitæ, consummantur. Carnale plùs habet de conuersione quàm de auersione. Spirituale è contra plùs de auersione quàm de conuersione.

Diuiditur sextò, in peccatum quod est contra DEVM, proximum, & seipsum. *Quando homo detrahit DEO amorem & reuerentiam debitam*, dicitur peccare in DEVM, vt sacrilegus, hæreticus, blasphemus. *Quando homo suas passiones ratione non regulat*, peccat in seipsum, vt auarus, gulosus, luxuriosus. *Quando homo non seruat proximo ius debitum, vel offendit humanam societatem, cui naturaliter alligatur*, tunc peccat contra proximum, vt fures, homicidæ, adulteri &c.

Diuiditur septimò, in peccatum cordis oris, & operis. Quæ diuisio dupliciter intelligi potest. Primò, vt per peccatum cordis illud accipiatur, *quod interiùs consummatur*, vt hæresis. Per peccatum oris illud, *quod locutione perficitur*, vt mendacium. Per peccatum operis illud, *quod opere completur*, vt adulterium & homicidium. Secundò hæc diuisio intelligi potest, vt sit non tam in diuersa peccata, quàm in diuersos gradus eiusdem peccati. Iracundus enim v. g. ex hoc quòd appetat vindictam, primò perturbatur in corde, secundò in verba contumeliosa prorumpit, tertiò procedit ad facta iniuriosa. Idem patet in luxuria & quolibet alio peccato. in quo est primò conceptus cordis, scilicet cogitatio. deinde est manifestatio, & locutio. Vltimò, est completio externa. Octauò diuiditur peccatum, in peccatum factum ex infirmitate seu passione, ex ignorantia, & malitia. Peccatum ex infirmitate seu passione est, *quod oritur ex aliqua graui tentatione, & motione appetitus sensitiui* trahentis voluntatem ad consensum. Peccatum ex ignorantia est, *quod procedit ex ignorantia culpabili & vincibili.* Peccatum ex malitia est, *quod plenâ libertate & voluntate committitur. nullâ passione incitante, & nullâ ignorantiâ excusante.* Primum peccatum dicitur esse contra personam Patris, cui appropriatur potentia. Secundum, contra personam Filij, cui appropriatur scientia. Tertium contra personam Spiritus Sancti, cui appropriatur bonitas.

Tandem diuiditur peccatum in proprium & alienum. Illud est *quod ab ipso peccante committitur.* Hoc verò *licèt ab alio committatur nobis tamen imputatur.* Et hoc multipliciter. Scili. ratione præcepti, consilij, suasionis, adulationis, protectionis, & propter defectum correctionis.

Quot ſunt peccata capitalia, & quæ definitio eorũ

Deſcendendo ad magis particularia, diuiditur peccatum in ſeptem capitalia, ſic dicta quia ab his alia oriuntur. Sunt autem ſuperbia, auaritia, luxuria, inuidia, gula ira, acedia. Superbia eſt *appetitus inordinatus celſitudinis.* Auaritia eſt *inordinatus appetitus habendi.* Luxuria eſt *inordinatus appetitus venereorum.* Inuidia eſt *triſtitia de bono alieno.* Gula eſt *inordinatus appetitus cibi & potûs.* Ira eſt *inordinatus appetitus vindictæ.* Acedia eſt *triſtitia de bono ſpirituali vt ad ipſum hominem ſpectat.*

Quæ differentia iræ & odij?

Aduerte iram vulgariter ſumi pro quadam perturbatione animi, cum actuali impatientia. Item differre ab odio. Iratus enim non intendit nocere, niſi ei, qui ſibi vel alijs nocuit; vt vindicta ſit quaſi quædam recompenſatio. Per odium autem intenditur malum absq; tali reſpectu, ſed abſolutè, eo tantùm fine, vt alicui malè ſit, propterea, quòd vel nequam ſit, vel eius perſona ſit odioſa, nobisq; diſpliceat. Pro hac diſplicentia frequentiſſimè, ſed non ita propriè, ſumitur odium.

Quot ſunt peccata in Spiritũ S. & quæ definitio eorum?

Item, alia ſunt contra Spiritum S. Sunt autem. Deſperatio. Præſumptio. Impugnatio agnitæ veritatis. Inuidentia fraternæ gratiæ. Impœnitentia & obſtinatio. Deſperatio eſt *quando quis abijcit ſpem, de ſui emendatione, peccatorum remiſſione, gratiæ & gloriæ conſecutione.* Poteſt autem aliquando coniungi cum hæreſi, aliquando absq; hæreſi eſſe. Nam ſi quis exprimat ſaltim corde tale judicium, quod DEVS non poſſit ſibi parcere, aut non parcet, ſi ſe debito modo diſpoſuerit, aut quod impoſſibile ſit ei in hoc ſtatu conſequi gratiam, & poſtea gloriam, reuera eſt contra fidem. Absq; hæreſi verò, ſi quis ſecum ita deliberaret. Ego nunquam me diſponam, & ideo nunquam mihi DEVS parcet, ac proinde damnabor.

Præſumptio eſt *quidam inordinatus conatus ſpei, quâ expectat quis, per virtutem & miſericordiam DEI id, quòd ſecundùm legem eius ordinariam non eſt poſſibile.* v.g. remiſſionem peccatorum absq; pœnitentia, gloriam ſine meritis proprijs aut ſolis viribus ſuis, absq; DEI gratia & poteſt coniungi cum hæreſi, ſi quis ita crederet, & absq; hæreſi, ſi ita quidem non judicaret, ſed ita ſe gereret ac tenderet in æternam beatitudinem ac ſi poſſet ſuâ voluntate absq; operibus, aut illis ſolis, ſeclusâ DEI, gratiâ, obtineri.

Impugnatio agnitæ veritatis tunc eſt, *quando quis poſt propoſitam fidei vel bonorum morum doctrinam, impugnat eam volens perſuadere eſſe falſam.*

Inuidentia fraternæ gratiæ eſt, *dum quis triſtatur ex hoc quod gratiâ DEI creſcat in mundo.* Hinc ſi quis videns fratrem ſuum in DEI ſeruitio

tio proficere, peccatores pœnitentiam agere &c. doleret super hoc, peccaret contra Spiritum Sanctum, quasi contemnens interioris gratiæ auxilium.

Impœnitentia hic non significat permanentiam in peccato vsq; ad mortem, sed *importat propositum non pœnitendi*. Sumitur hæc explicatio ex Sancto Thoma apud Getium in Thesauro Animæ. V. Impœnitentia.

Obstinatio est *firmum propositum inhærendi peccato propter aliquam delectationem quamuis breuem*. Hæc peccata dicuntur irremissibilia non, quòd nullatenus remitti possint, sed quia difficilè & raro dimittuntur, eo quòd habeant in se repugnantiam ad remissionem, & DEI dona, quæ contemni videntur.

Quo sensu peccata in Spiritū S. dicūtur irremissibilia?

Item alia sunt in cælum clamantia sc. homicidium voluntarium, hoc est directè intentum & factum. Sodomia. Oppressio pauperum, ac merces operariorum defraudata.

Quot sunt peccata in cœlū clamantia?

Nomine pauperis intelligitur non tantùm miserabilis persona, vt est aduena, vidua, pupillus, subditus, seruus, sed etiam quicunq; est inferioris conditionis respectu excellentioris. Nomine verò oppressionis intelligitur quæcunq; afflictio. Dicuntur in cœlum clamare, quia ob sui grauitatem velocem petunt vltionem.

Quare dicuntur in cœlū clamare?

Q. 1. Quæ concurrunt ad peccatum mortale? ℞. hæc 1. grauitas ex parte obiecti. 2. perfecta aduertentia ex parte intellectûs. 3. plenus consensûs ex parte voluntatis. Hæc grauitas ex parte obiecti colligitur ex notabili contrarietate cum charitate DEI vel proximi. Alia autem est grauitas obiecti peccaminosi ex se & sua natura, alia ex graui prohibitione, vt fuit in pomo primis parentibus prohibito.

Quæ concurrūt ad peccatum mortale?

Q. 2. Peccatum mortale quot modis transit in veniale? ℞. 3. 1. ratione imperfectæ deliberationis. nimirum quando ratio adeo tenuem habet considerationem, vt non plenè aduertat malitiam obiecti. sicut fit in non plenè excitatis à somno. 2. ratione imperfecti cōsensûs. Sed hæc imperfectio cōsēsûs prouenit ex imperfecta deliberatione præcedenti. 3. ratione paruitatis materiæ, vt furari solidum.

Quot modis mortale trāsit in veniale?

Q. 3. Peccatum veniale quot modis transit in mortale? ℞. 5. 1. Si quis veniale cum ea animi præparatione committat, vt si sciret illud esse mortale, nihilominus committeret. 2. Si quis veniale eo fine committat vt aliquem in peccatum mortale inducat. 3. Si in veniali intendat contemptum legis diuinæ vel legislatoris. 4. Quan

Peccatum veniale quot modis transit in mortale

do ex

do ex veniali sequitur graue nocumentum siue corporis siue animæ.
5. Si quis committendo veniale, dubitat an sit mortale.

Quæ excusant hominem à peccato?

Q. 4. Quæ sunt quæ hominem excusant à peccato mortali, vel ab omni? R. hæc. 1. Impotentia. 2. Subreptio, hoc est inconsideratio aut indeliberatio, cùm quis non aduertit quid cogitet vel quid agat. 3. Defectus pleni judicij. 4. Paruitas materiæ 5. Iusta causa. 6. Magna & quasi extrema necessitas. 7. Dispensatio. 8. Ignorantia inuincibilis.

Aduerte circa necessitatem, si hæc sit tantum grauis non excusat à peccato furti. & propterea Innoc. XI. sequentem propositionem in ordine 36. damnat. *Permissum est furari non solùm in extrema necessitate, sed etiam in graui.*

DISTINCTIO II.

De obligatione & peccatis Nouitiorum.

Quid est Nouitius?

NOta. Nouitius dicitur ille *qui habitu religionis suscepto nondum aliquâ professione adstrictus, experitur religionis austeritatem.* Et licèt ante annos pubertatis possit aliquis habitum suscipere, vel à parentibus offerri, non tamen est propriè Nouitius, nisi compleuerit, masculus annos 14, & fœmina 12.

Dico 1. Peccat mortaliter qui in examine interrogatus negat necessaria ad validitatem professionis. Insuper tenetur ad restitutionem expensarum, quas monasterium in eo sustentando consumpsit.

Dico 2. Peccat mortaliter, qui negat interrogata pertinentia ad magnam vtilitatem Religionis. Quia fallit in re graui, de qua interrogatur juridicè, & quam detegere ex justitia obligatur. v. g. si taceat morbum gallicum, nisi in aliquo Ordine esset statutum, quo annularetur professio, tunc in tali casu, etiam taceretur aliquid pertinens ad valorem professionis, vt in Ordine N in Cap. Generalissimo, Romæ 1644. celebrato, ordinatione 7mâ ordinatum.

Dico 3. Si commisso homicidio fugiat aliquis ad monasterium ne comprehendatur, & habitum recipat, tandem profiteatur, professio est nulla, & poterunt judices sæculares contra eum procedere tanquàm contra verè sæcularem, vt declarauit SIXTVS V. Anno 1588. die 16. Nouemb. Sed constitutionem Sixti, quoad professionem criminosorum reuocauit Clemens VIII. vt habet Laynensis to.

fis to. 2. p. 2 tr. 3. q. 28. vnde l. c. q. 10. docet præfatum & similes, validè profiteri.

Dico 4. Peccat mortaliter, qui ante solutionem debitorum Religionem ingreditur, professio tamen valida juxta decretum Clementis & secundùm jura antiqua, ait Layn. l. c. q. 13. Si tamen habet vnde facilè soluat & amore DEI correptus statim vult migrare ad Religionem, cautionemq; creditoribus dat, quâ facili negotio suum recuperabunt, non peccat ante solutionem ingrediendo. Hoc colligitur ex verbis Sixti V. Ibi. *ingenti ære alieno supra vires suarum facultatum grauatos.* Dicendum etiam ex S. Thoma 22. q. 189. a. 6. si nulla spes pinguioris fortunæ vnde debita soluere valeat ab ingressu Religionis non impeditur.

Dico 5. Quando vnus coniugum potest facere perpetuum diuortium, & petens Religionem rogatur ab examinatoribus, an sit coniugatus dicitq; negatiuè vt faciliùs admittatur, non peccat mortaliter. Ita Fernandes. P. 4. C. 13. §. 1. cum Roderico & Nau. Quia ad talem effectum non est coniugatus.

Dico 6. annus probationis debet esse integer computando à die ad diem. Non tamen debet esse integer mathematicè à puncto ad punctum, sed potest minui aliquot horis. Quia de minimis non curat Prætor. & quod parùm distat, nihil distare videtur. Et hoc secundùm Henriquecz & alios. Quòd si annus sit bissextilis, & habitum quis suscepit die 24. Februarij, vtrumq; 24. diem, qui duplex est in anno bissextili, expectandum esse. Quia in jure computatur pro vno, vt refert Summa Dianæ V. Professio. Item debet esse continuus. Et quidem vt refertur in declarationibus Constitutionum O. N. d. 1. c. 13. ex decisione Romanæ Rotæ interrumpitur per spatium vnius noctis vel vnius diei. Nec obstat textus Constitionis de Nouitijs c. 14. qui aliàs obseruabatur ante Tridentinum. Non interrumpitur tamen si Nouitius cum licencia Prælati & cum habitu ex causa rationabili extra monasterium per aliquot tempus maneat. Quia adhuc est sub obedientia. Non interrumpitur etiam, si Nouitius sit in infirmaria per totum annum. Ita Samuel de Lub. V. Professio cùm Rodriquecz quia sufficit experiri austeritates in generali. Non interrumpitur etiam, si v. g. tempore pestis continuetur annus probationis, extra monasterium quàmuis per maiorem partem anni. Immò quamuis per totum annum, vt colligo ex Samuele de Lub. V. Nouitius & praxis id suadet.

Dico

Dico 7. Nouitij puri non obligantur ad præcepta regulæ, sed ad probandum. vnde validè confiteri possunt sine licentia Superiorum suorum, Confessario sæculari approbato ab Episcopo, & ab eo absolui à casibus in Religione reseruatis. Quia non sunt Religiosi ad onera, sed solum ad fauorabilia. Ita Fernandez p. 3. c. 9. §. 8 & Gabriel à S. Vincentio. V. Nouitius. Ex hoc intellige eosdem non obligari ad horas Canonicas.

Dico 8 Nouitiorum Prælatus est velut ipsorum Ordinarius, sed in fauorabilibus tantùm, hinc potest cum eis dispensare, non verò excommunicare. Gab. à S. V. in Summa Mor. V. Nouitius.

Dico 9. Qui vouit Religionem in communi, & suscepto habitu non admittitur ad professionem in vna, debet ire ad aliam, ait Sam. à Lub. sed in hoc spectanda intentio Nouitij. vide dicta. lib. 1. d. 14. Conc. 11.

Dico 10. Cùm nostris temporibus omnes Religiosorum Ordines Romani Pontificis beneficio, ab Episcoporum, quibus jure communi olim erant subiecti, potestate eximantur, efficitur vt Nouitius delinquens à monasterij Præfecto possit puniri, & non ab Episcopo. Sam. de Lub. l. c. An verò possit puniri perpetuo carcere, si in professo delictum hoc merebatur? dicendum negatiuè. Quia Nouitius non est impediendus, quin redeat ad sæculum. Potest tamen ad tempus damnari, & hoc, si ipse velit, & non aliter.

Dico 11. Nouitij non possunt validè disponere de bonis ad illos pertinentibus, nisi cum licentia Episcopi vel eius Vicarij, & intra duos menses proximos ante professionem. Nec talis dispositio habet valorem, licèt juramento firmetur, nisi secutâ professione. ita Trid. Sess. 25 de Reg. c. 16. In qua decisione soli actu Nouitij comprehenduntur, non verò illi qui Nouitij esse volunt, & intuitu Religionis bonis suis renuntiant. Quia decisio solùm est de Regularibus, vt constat ex titulo. Secundò, quia ita declarauit sacra Congregatio, vt refert Lezana t. 1 qq. Reg c 24 Possunt tamen Nouitij non obstante hoc decreto Concilij Tridentini, & sine conditionibus ab ipso præscriptis facere testamentum, codicillum, & quamcunq; aliam voluntatem vltimam, ex causa mortis, seu quemcunq; alium contractum reuocabilem. Ita Nau: & Azor, quos citat & sequitur Lezana l. c. Possunt etiãm Nouitij facere aliquas donationes & eleemosynas parui momenti. Lez. cum alijs. l. c. quia inten-

tum

tum Conc. solùm est ne Nouitius discedere impediatur, quod esset si totam vel maiorem partem suæ substantiæ alius possideret.

Dico 12. Parentibus in extrema & graui necessitate existentibus non potest filius ingredi Religionem, supposito quòd filius possit subuenire, & non sit alius. Et hoc subsistit, etiamsi votum ingrediendi fecisset. In duobus tamen casibus, non obstante Parentum necessitate licitum est filio ingredi Religionem. 1. Quando filius à Patre ad malum inducitur. 2. Quando filius non potest extra Religionem esse sine periculo peccandi mortaliter. Quod intelligi debet, non de quocunq; periculo: hoc enim semper manet in sæculo, sed de periculo extraordinario & occasione proxima peccandi, quam vitare non potest nisi Religionem ingrediatur. Quòd si jam fecit professionem & Parentes extremè egent, tenetur petitâ licentiâ egredi è monasterio, si non potest aliter subuenire Parentibus. Caiet. & Nauar. apud de la Cruz supra 4. præc. Idem judico si necessitas sit tantum grauis. Dixi, *in extrema & graui necessitate existentibus.* Nam communis & leuis Parentum necessitas non est impedimentum filio ad ingressum Religionis, vt docet Makouius trac. 2. supra Decalogum disp 3. 9. 3. a. 1. ex S. Tho. Sed quid sentis de fratre v. g. voto Religionis obstricto? ℞. Idem ferè quod de filio respectu Patris.

Dico 13. Si monasterium premitur pauperie, licitum est aliquid recipere à Nouitio, pro congrua illius sustentatione. Quia hoc non est aliquid spirituale vendere, sed monasterio vt commodiùs possit alere Nouitium, prouidere. Sam. de Lub. V. Nou. ex S. Tho. Et addit, peccare præsidentes monasteriorum puellarum, quæ quantò ditiora habent monasteria, tantò maiores exigunt dotes.

Dico 14. Potest Nouitio beneficium sæculare conferri. Quia adhuc est sui juris. Sed regularis beneficij non est capax. Cum id jure prohibeatur. Azor t. 1. l. 12. c. 3. 9. 1.

Dico 15. Nouitius retrocedens non reincidit in excommunicationem ob percussionem Clerici, à qua tempore Nouitiatûs absolutus, vt patet ex Sum. Dia. V. Nou. Et idem de casibus Episcopo reseruatis, ante ingressum commissis, & in Religione (vbi, vt innuit de la C. l. 1. de statu Relig. C. 6. d. 10. cessant esse reseruati, & benè) absolutis. Quia absolutio data simpliciter, non debet explicari, quòd sit data ad reincidentiam. De hac, tempore Nouitiatûs,

tûs, à censuris, irregul. & reseruatis absolutione, v. citatos in Sum. Dia. l. c. & apud Lez. t. 1. qq. Reg. C. 14.

DISTINCTIO III.

De obligatione Religiosi ad perfectionem.

In quo cõsistit perfectio Christiana.

NOta ex Rndiis. D. Seruatio de Lairuelz, in Catechismo Nouitiorum. to. 1. lect. 16. docum. 2. summam perfectionis Christianæ in his consistere. 1 in fuga omnium, quæ perfectionem impedire vel retardare possunt, quales sunt passiones inordinatæ, & affectiones ad res huius sæculi. 2. in serio omnium virtututum exercitio. Tandem in ipsa Diuini amoris affectione, quâ DEO copulamur.

Quomodo Religiosus obligatur ad perfectionem?

Dico 1. Religiosus ex vi suæ professionis tenetur tendere ad perfectionem. Non tamen tenetur ex vi suæ professionis esse perfectus in facto esse. Quia status Religionis non est status perfectionis acquisitæ, qualis est status Episcoporum, sed acquirendæ. Quare non tenetur Religiosus habere passiones domitas, sed sufficit ad eas domandas conari.

Dico 2. Non tenetur Religiosus tendere ad perfectionem per omnia opera consiliorum, sed per illa tantùm, quæ sunt secundum Regulam sui Ordinis, & Constitutiones. Quia solùm ad hæc se obligauit. Solet tamen doceri Religiosum peccare grauiter si intendat non facere alia bona, quàm quæ Regula & Constitutiones præcipiunt. Quia hoc est ponere obicem gratiæ Spiritûs Sancti.

Ex hoc non sequitur: Religiosum teneri sibi persuadere, se facere profectum quotidie in perfectione. Quia hoc pugnat cum humilitate, per quam debet judicare oppositum.

In quo cõsistit principaliter perfectio Christiana

Hæc perfectio Christiana, quam profitentur Religiosi, consistit principaliter in actibus charitatis erga DEVM & proximos.

Dico 3. Obligatio Religiosi tendendi ad perfectionem est sub peccato mortali. Quia est iure grauissima, quam vouit, & in qua consistit substantia statûs Religiosi. Hæc tamen obligatio non est distincta ab obligatione seruandi Vota & Constitutiones. Aliàs Religiosus transgrediens votum dupliciter peccaret. 1. contra votum. 2. contra perfectionem, ad quam tenetur.

Dico 4. Peccat mortaliter Religiosus contra præceptum procurandi perfectionem. 1. quando contemnit ea quibus venitur ad perfectionem. 2. quando transgreditur Regulam, etiamsi ad nul-

lum

lum peccatum obliget, eo fine, vt impediat perfectionem. 3. quando firmiter statuit nullo modo curare de perfectione sui statûs. 4. quando suo exemplo alios inducit ad deprauatam vitam vel relaxationem Regulæ.

Quæritur. Quando Religiosus censetur contemnere perfectionem sui statûs? ℞. tunc. Quando transgreditur leges eo animo, vt se non subiiciat illis, aut Superioribus præcipientibus. Vnde contemptus duo includit, & transgressionem præcepti, & intentionem, se non subijciendi præcepto vel Superioribus.

Dico 5. Praua consuetudo non seruandi Constitutiones, quæ non obligant ad culpam, vel solùm ad venialem, non facit ex se, quod transgressio fit peccatum mortale. Quia actus replicati sunt eiusdem speciei, ac proinde eiusdem malitiæ. Si ergo prima transgressio Constitutionis Religiosæ fuit tantùm peccatum veniale, etiamsi millies replicetur, non fiet mortalis. Lez. to. 1. QQ. Reg. c. 8. ex S. Th. & Caiet. Potest tamen talis consuetudo ex alio capite fieri mortalis. In quanùm sic operans est valde perniciosus Religioni, & suo prauo exemplo alios ad relaxationem inducit.

Dico 6. Religiosorum peccata sunt grauiora peccatis sæcularium, cæteris paribus. 1. Quia Religiosus maiorem tenetur habere aduertentiam ad non peccandum, & placendum DEO. 2. propter maiorem ingratitudinem, maiora enim habet à DEO beneficia. Cur Religiosorum peccata grauiora?

Dico 7. Præter obligationem tendendi ad perfectionem, omnibus Religiosis communem, tenentur specialiter Mendicantes, ex præcepto charitatis saluti proximorum subuenire, sc. confessionibus, prædicationibus, lectionibus &c. Quia finis horum, est salus animarum. Et propterea sunt coadiutores Episcoporum, quorum hoc munus. Ex Conc. Rothomagensi apud Burchardum l. 1. C. 88.

DISTINCTIO IV.

De obligatione trium votorum in communi, seu Professione.

NOta. Professio *significat consensum hominis promittentis obedientiam Superiori in approbata Religione.* Duplex est, nimirum tacita, *quando Nouitius defert habitum Professorum eiusdem coloris & formæ, vltra annum probationis debitum.* Expressa, *quando Nouitius facit, tria vota essentialia, in manu illius, cuius est Religionem incorporare.* Sam. de Lub. V. Prof. quoad vtramq; partem. Quid & quotuplex professio?

Dico 1. Quando Nouitius est tacitè professus, potest compelli per Superiorem, vt faciat professionem expressam. E contra Nouitius tacitè professus potest instare, vt monasterium compellatur eum recipere ad professionem expressam. Nam ex professione tacita oritur hæc mutua obligatio. Sam. V. Nouit cum Graff. Oritur etiam ex professione tacita impedimentum dirimens Matrimonium. Sam. l. c. ex Armilla.

Dico 2. Professio facta ante annum sextum decimum est nulla. Trid. Seff. 25. c. 15. In qua ætate debet includi dies superadditus anni bissextilis. Quia anni computandi secundùm ritum Ecclesiæ.

Dico 3. Licèt inualidè profiteatur Nouitius infra annum probationis, validè tamen profitetur multò post. Nam licèt Trid. dicat Nouitium post annum probationis, vel ad profitendum admitti, vel dimitti debere, non proinde annullat professionem postea factam, nec circumstantiam illam temporis requirit vt formam. Sum. Dia. V. Professio cum Palao.

Dico 4. Professio facta ab excommunicato valet. Filliucius. quem sequitur Lez to. 1. QQ Reg. c. 2. Quia per excommunicationem non tollitur facultas faciendi contractus cum DEO, qualis est professio. Professio etiam facta per Simoniam valet. Quia licet potuerit per Ecclesiam irritari, non tamen irritatur.

Dico 5. Si hermaphroditus, in quo vterq; sexus æqualis est profiteatur, siue inter viros siue inter fœminas non valet professio. Quia respectu virorum est fœmina, respectu fœminarum est vir. Henriquez & Sanchez apud Lez. l. c.

Dico 6. Professio serui sine licentia domini est inualida. Quia non est sui juris. Si tamen ingrediatur & à domino id sciente intra triennium non repetatur, nequit transacto triennio repeti. Ratio legis sic disponentis est, quia censetur dominus tacitè consensisse. Vnde professio erit valida transacto tali triennio, non verò antea. Censeo tamen professionem currere quoad antiquitatem & alia jura Religionis à die professionis sic bonâ fide factæ.

Dico 7. Interrogatus, an habeat v. g. lepram & occultans, validè profitetur. Quia hæc infirmitas non est contra essentialia Religionis. Et hoc currit de jure communi. nam de jure speciali Ordinis nostri aliter dicendum V. dist. 2. conc. 2.

Dico 8. Professio facta sub conditione (quæ validè apponitur) licet

licèt obligationem suspendat, adueniente conditione absq; alio consensu est valida. Quia ille consensus conditionatus transit in absolutum, ergo si non retractetur sufficiet ad professionem. Professio autem facta sub conditione contraria substantiæ Religionis, v.g. habendi proprium est nulla.

Dico 9. Quando professio est inualida propter defectum ætatis, aut anni Nouitiatûs, neq; vt votum simplex obligat. Lez. cum Caiet. & Soto. Quia Trid. Sess. 25. c. 15. ait. *Nullam inducat obligationem, ad alicuius Regulæ vel Religionis vel Ordinis obseruationem, vel alios quoscunq; effectus.* Idem dicendum de eo, qui sic profitens inualidè, expresse voluit tantùm obligari ad illa vota in Religione. Quia eo ipso declarauit se nolle obligari ad ea vt vota simplicia. In casu autem in quo professio est nulla ex defectu acceptantis illam, v g. propter seruitutem eius qui profitetur. Propter sexum sibi confictum, & similes causas, tunc talis professio habet vim voti simplicis. Ratio sumitur ex regula juris, c. vnico. de desponsatione impuberum in 6. nempe quando actus non valet eo modo quo fit, valet eo modo quo fieri potest. Ac proinde cùm talis professio non valeat vt professio valebit saltim vt simplex promissio. Nau. & Azor apud Lez.

Dico 10. Professio facta per Procuratorem, valet. Item facta ab absente. Tandem facta ab eo, qui fecit votum ingrediendi strictiorem, & professus in laxiori. Quia promissio strictioris Religionis, est commutata in solemnem professionem laxioris Ordinis.

Dico 11. Quando vnus coniugum dedit licentiam alteri Religionem ingrediendi, potest illum ante professionem reuocare. aliàs professio nulla defectu consensûs. Sicut ille, qui ingressus est, potest liberè ante professionem ad Matrimonium redire.

Dico 12. Religiosi facti Episcopi &c. obligantur ad tria vota. Quia sunt veri Religiosi. Soli tamen Papæ subiecti, qui est Generalissimus omnium Regularium.

Dico 13. Eiecti è Religione tenentur ad tria vota substantialia. Quia sunt verè Religiosi, vt declarâsse ait S. Congregationem Lez. to. 1. qq. Reg. C. 23. & aliàs de nouo recepti non solent probare.

DISTIN-

DISTINCTIO V.

De reclamantibus post Professionem.

DIco 1. Post Concilium Tridentinum quinq; anni determinantur Religiosis ad reclamandum supposito quòd inualidè sint professi. quibus elapsis non possunt reclamare. Sess. 25. c. 19. Etiamsi intra quinquennium impedirentur reclamare, vel ignorarent causam nullitatis suæ Professionis, vt declarauit S. C 15. Decemb. 1668. & refertur in actis Capituli Generalis, sub Rndissimo P. F. Io. Thoma de Rocaberti, celebrati.

Dico 2. Licèt ille, qui non potest reclamare habeatur pro Professo quod ad forum exterius, non tamen quo ad forum interius, si professio ob metum vel coactionem fuit nulla, & hæc adhuc durant. Nam Ecclesia nequit efficere vt consensus coactus durante coactione sit liber, qualis requiritur ad Professionem Vnde nulla erit per se loquendo obligatio.

Dico 3. Prælati etiam transacto quinquennio possunt eijcere Religiosum, qui reticuit defectum irritantem Professionem. Quia Concilium solùm determinat quinquennium pro reclamatione Professorum.

Dico 4. Religiosus dum ei tempus non vacat ad reclamandum, quia v. g. transactum est quinquennium tenetur ratificare Professionem. Quia cùm à Religione habeatur vt professus, ipse etiam debet taliter se gerere erga ipsam, ne illam decipiat. ad quam ratificationem requiritur nouus consensus, cùm prior fuerit inualidus. Probabile tamen est, ex parte Religionis nouum consensum non requiri, cùm jam ex parte sua verum consensum præstiterit. Infertur ex illis, quæ doceo ex Bonac. l. 2. d. 92. conc 1.

Adde Etiam requiri nouum consensum, si professio fuit nulla ex defectu ætatis, anni probationis &c. & non sufficit exercere actus Professorum, nisi hoc fine fiant. Quia cum antecedens Professio fuerit nulla, non reuiuiscit, nisi reiteretur per nouum consensum Scias ex Sam. de Lub. V. Nouit. & alijs. Dum ratificatur Professio, non est necessarium iterare Nouitiatum.

Dico 5 Non possunt reclamare Professi, eò quod habeant, vel habuerint tempore Professionis Parentes in extrema necessitate

con-

constitutos. Quia licet talis Professio fuerit illicita, valida tamen, vt præter alios docet Fern. 4. p. de peccatis Nouit.

Dico 6 Superiori Regulari impedito, vel etiam nolente conuenire cum Episcopo ad audiendum reclamantem contra Professionem, Episcopus solus non potest reclamationis causam cognoscere ac definire. S. C. citata.

Dico 7 Episcopus non potest Superiorem Regularem compellere, vel per censuras, vel per alias pœnas, vt conueniat cum illo ad audiendum reclamantem contra Professionem, & ad causam reclamationis cognoscendam ac definiendam. S. C. cit.

APPENDIX.

De Eiectis è Religione.

NVllus in posterum, spectatis etiam quibuscunq; priuilegijs, potest eijci è Religione, nisi sit verè; incorrigibilis, vt refert declaratum à S. C. Lezana to. 1: qq. Reg. C. 23. Ad incorrigibilitatem autem tria requiruntur. 1. Quòd quis grauia crimina sæpiùs commiserit. 2. Quod monitus sæpè non destiterit. 3. Quòd pœnitentiam non acceptauerit. Et hæc de jure antiquo. Nam de jure nouo talis debet per annum in carcere in jeiunio, & pœnitentia macerari. Si tandem indurato animo in sua peruicacia perseuerauerit debet expelli, sed ab ipso Generali tantùm, cum assensu sex Patrum, in capitulis generalibus (vt eodem jure nouo disponitur) eligendorum, facto secundùm Constitutiones Ordinis processu, & plene probatis causis eiectionis.

Crimina propter quæ potest aliquis è Religione eijci, sunt fornicatio, furtum, ebrietas scandalosa, & his similia debet tamen, vt his temporibus sequatur effectus, concurrere incorrigibilitas, cum alijs conditionibus vt supra. V. to. 4. Bullarij Constitutiones SS. D. N. Vrbani n. 26.

DISTINCTIO VI.

De Obligatione voti obedientiæ.

NOta. Obiectum obedientiæ est præceptum Superioris, quod, vt ait Mosci: 2. p. Tyrocinij §. de superbia, ad tria se extendit 1. ad ea quæ in Regula & Constitutionibus continentur. 2. ad ea, sine quibus

Quod est obiectũ obediẽtiæ, & in quib9 tenetur Religiosus obedire?

bus contenta in Regula commodè impleri non possunt. 3. ad pœnas propter transgressioné prædictorū inflictas. Vide l. 1. d. 21. Conc. 4.

Dico 1. Tenetur Religiosus obedire, etiam in illis quæ implicitè tantùm continentur in Regula & Constitutionibus, qualia sunt illa, quæ sunt necessaria ad Regulæ & Constitutionum obseruantiam. Quia eo ipso ad hæc se obligauit, quod fecerit Professionem secundùm Regulam.

Dico 2. Si præcipiat Superior subdito jejunare aliquâ die, quâ non tenetur ex Regula, vel aliam corporis mortificationem subire, in pœnam delicti commissi, vel in cautelam, ne in aliud incidat, tenetur obedire. Quia hoc totum pertinet & est necessarium ad Regulæ & Constitutionum obseruantiam.

Dico 3. Tenetur subditus obedire Prælato præcipienti præcepta communia omnibus Christianis, vel etiam omnibus Ecclesiasticis, aut Religiosis. Vt audire sacrum diebus festis, dicere officium diuinum. &c. Quia dato quòd hæc non contineantur in Regula & Constitutionibus, sunt tamen quædam præambula necessaria ad Regulam & Constitutiones. Ita Caiet.

Dico 4. Tenetur Religiosus obedire Prælato jubenti, vt eat ad aliquem locum, in quo non adeò est bona aëris temperies. Quia hoc est conforme & necessarium ad locorum conseruationem. Item tenetur obedire præcipienti vt accipiat Prælaturam vel officium aliquod, etiamsi dubitet de sua sufficientia.

Dico 5. Tempore pestis, licèt immineat periculum mortis, tenetur subditus obedire Superiori præcipienti, vt ministret infirmis Religiosis suæ Religionis. Quia Religiosos præstare sibi huiusmodi ad inuicem ministeria ab conseruationem Religionis pertinet. Non tamen tenètur obedire vt ministret extraneis. Quia hoc (maximè cum periculo vitæ) est supra Regulam. Lez. to. 1. qq. Regularium c. 4. N. 19. Aduerte si deessent Parochi obligati inseruire peste infectis, tenerentur subditi obedire Superioribus id præcipientibus. Quia Religiosi v. g. Mendicantes, & alij, quorum institutum est Saluti proximorum inseruire, sunt Coadiutores Episcoporum & Parochorum in salute proximorum procuranda, & ob id eleëmosynis fidelium sustentantur.

Dico 6. Religiosi hospites & peregrini non obligantur specialibus præceptis Prouinciæ vel Conuentûs. Quia hæc tantum ponuntur pro subditis. In hoc tamen debent attendi Constitutiones

nes & consuetudo Ordinis. Ad leges vero, secundùm Suarez. to. 4. de Rel. t. 8. l. 2. c. 8. Religiosi hospites & peregrini tenentur, sed in foro exteriori tantùm. Si vero scandalum timeretur etiam obligarentur in foro interiori & conscientiæ.

Dico 7. Religiosus delinquens non tenetur seipsum prodere, etiam ad quodcunq; præceptum suorum Superiorum, quando ita est occultus, vt nullâ infamiâ laboret. Colligitur ex Caiet. 22. q 33. a. 7. & alijs. Secus dicendum est, quando præcedit aliqua infamia, quia tunc juridicè interrogatur. Sotus. 5. de Ius. q. 6. a. 1. Conc. 1. & alij.

Dico 8. Etiàmsi Religiosus dubitet, an res quæ illi præcipitur sit licita, tenetur obedire, dummodò non videat, esse euidenter illicitam. Ratio sumitur ex quadam doctrina. D. Aug. l. 22. contra Faustum c. 74. sc. Quòd Regi etiam iniquo, indicenti bellum sit obediendum à subditis, dum non constat esse injustum. Ex quo sequitur idem dicendum de obedientia Religiosi erga Prælatum. Idem dicendum quando subditus dubitat rem præceptam excedere Regulam & limites potestatis Superioris, aut Prælatum non esse legitimè electum vel confirmatum Item. Quando subditus judicat probabiliter, esse malum id quod Superior præcipit. Dum enim hoc ei non constat certò, tenetur obedire. Quia sic esset confusio in Religionibus, si quis prætextu opinionis probabilis nollet Superiori obedire.

Dico 9. Quando Prælatus præcipit aliquid contra vel supra Regulam, si tamen constat probabiliter, immo etiamsi res sit speculatiuè dubia, quòd possit dispensare, tenetur Religiosus obedire. Quia in hoc casu debet credere quòd dispenset in Regula. Item. Quando dubitat Religiosus, an Prælatus ex justa causa dispenset, tenetur se ei conformare. Ita Nau. Ex quo colliges, quando Religiosus dubitat an teneatur jeiunare, dicere officium diuinum, tenetur obedire ne jeiunet. &c. Sotus. Immo generaliter loquendo, subditi debent stare determinationibus suorum Superiorum in dubijs conscientiam tangentibus.

QVÆSITUM.

V. Omne quod iubetur sub præcepto obedientiæ, teneatur Religiosus exequi sub mortali?

℞. SI quod sic præcipitur est leuis momenti. v. g. præcipio tibi sub

virtute obedientiæ tollere festucam è solo, non est peccatum mortale id omittere. Fern. 4. p. de pecc. Rel ex Caietano. At verò si contraueniatur ex contemptu putant aliqui esse mortale. Sed Sum. Dia. V. præceptum cum Caiet. quoad legem & legislatorem humanum contrarium tenet. Quia contemni possunt non absolutè sed quatenus sunt in materia leui. Idem tenet Ant. à Spiritu S. in directorio Reg. de obligationibus Rel. cum alijs. Scias. Si res ex suo genere leuis sub formali præcepto prohibeatur in communi, v. g. ne vnus alterius cameram ingrediatur, erit peccatum mortale contra facere V. dicta in 3. d. 7. C. 4.

DISTINCTIO VII.

De obligatione voti Castitatis.

Ad quid obligat votum castitatis?

DIco 1. Per votum castitatis debet Religiosus abstinere ab omni actu venereo, siue cogitatione siue opere. Debet etiam abstinere ab aspectibus, tactibus, literarum vel munusculorum missionibus, frequentibus accessibus & locutionibus cum fœminis. Quia sicut ista in sæcularibus sunt contra castitatem, ita in Religiosis contra votum castitatis.

Dico 2. Omnis actus Venereus qui in sæcularibus extra Matrimonium est contra castitatem, in Religiosis est Sacrilegium. Eò quòd ratione voti opponatur virtuti Religionis. Hæc malitia Sacrilegij est mortalis in illis actibus, in quibus malitia libidinis in sæcularibus est mortalis, venialis verò in quibus illa est venialis. Quia votum castitatis non immutat obligationem juris naturalis, sed solùm addit circumstantiam sacrilegij. Lessius. 2. de Iust. c. 41. d. 9. & Sanc. l. 5. in Dec. c. 6. Contingere tamen potest quòd actus Venereus, qui in sæcularibus solùm est venialis v. g. verbum inhonestum &c. fit mortalis in Religiosis ratione scandali.

Dico 3. Per lapsum carnis voluntarium opere consummatum (qui aliàs potest reseruari à Superioribus ex decreto Clem. VIII) intelligitur etiam, secundùm Suarez to. 4. de Relig. tr. 8. l. 2. C. 18. voluntaria pollutio. Nam est lapsus carnis voluntarius in sua specie opere consummatus, licèt respectiuè ad copulam non sit consummatus. Non tamen per lapsum carnis voluntarium opere consummatum intelliguntur tactus impudici, oscula, literæ, munuscula. Quia

hi actus

hi actus licèt sint contra castitatem, & peccatum mortale, non tamen in sua specie sunt consummati.

Dico 4. Qui virginem DEO sacram cognouit. Qui per vim, stuprum intulit. Qui incestum commisit, jure Pontificio pœnâ depositionis punitur. Adulter verò eadem pœnâ, sed tantùm puniendus refertur à Lez. t. 1. c. 5.

DISTINCTIO VIII.

De obligatione voti Paupertatis.

NOta. Paupertas Religiosa est voluntaria rerum temporalium abdicatio. Priuat dominio cuiuscunq; rei temporalis. Est autem dominium, jus perfectè disponendi de re. Secundò priuat vsu fructu hoc est, jure vtendi & fruendi alienâ re, saluâ illius substantiâ. Non tamen priuat vsu facti. Quia hic non opponitur paupertati. Cum constet seruos, qui nihil proprij habent, habere vsum facti respectu vestium, ciborum &c.

Quid est Paupertas Religiosa & quibus priuat?

Dico 1. Possunt Religiosi habere dominium bonorum spiritualium seu internorum animi. Item aliquarum rerum pretio non æstimabilium. v. g. reliquiarum. Hinc si accipiant jura Ecclesiastica, v. g. facultatem excommunicandi, absoluendi, sine licentia, non sunt proprietarij. Secus dicendum de jure moderandi cathedras. Quia hoc est pecuniâ æstimabile.

Dico 2. Communitas Religiosorum potest habere dominium rerum temporalium. Excipe Capuccinos & Minores de Obseruantia. Vnde dominium rerum, quas hi possident pertinet ad Papam.

Dico 3. Concilium Trid. Sess. 25. c. 3. & multi Pontifices præcipiunt certum numerum personarum in monasterijs &c. sustentandum. Ne propter multitudinem cogantur Religiosi vel vitam communem deserere, vel à monasterijs abesse, vel plura stipendia Missarum, quàm illa quibus satisfacere possunt recipere, vel cum sæcularibus implicari & nimium rebus temporalibus acquirendis occupari. Hoc præceptum, quia est de re graui, per se loquendo, obligat sub mortali.

Dico 4. Religiosi non possunt habere superfluum. Quia votum paupertatis solum ea concedit sine quibus vita transigi non potest. nec Prælati in hoc licentiam concedere possunt, immo concedendo peccant mortaliter. Nam cùm tantùm sint dispensatores, deben-

prudenter suam potestatem exercere, vsus autem superfluus, non est secundum prudentiam. Docet Lez. & benè, peccare peccato proprietatis tam Religiosos habentes superflua, licèt cum licentia, quam Superiores hanc licentiam concedentes Quia sicut Religiosi obligantur ex voto paupertatis non habere nisi necessaria secundùm suum statum, sic & Prælati non dispensare nisi necessaria, secundùm eundem statum Prælato autem dicenti, se posse concedere superflua, non est credendum vt declarauit S. C. apud Quarantam. Quod si non constat de superfluitate, standum judicio Superioris.

Ex quo sequitur, habere Religiosum picturas sumptuosas, tapetes mundanos, vasa argentea, scriptoriola curiosa, & alias res pretiosas, est mortale, sumendo etiam hæc diuisiuè. Quia sunt statui religioso valdè superflua. Patet etiam ex Trid: Sess. 25. c. 2. *Mobilium verò vsum ita Superiores permittant, vt eorum suppellex statui paupertatis, quam professi sunt conueniat.* Nec Superior hæc concedere valet. Quia sunt contra votum paupertatis. Aduerte. in taxatione rerum necessariarum debent attendi circumstantiæ temporis, loci, officij, personæ, item vsus approbatus inter prudentes & timoratos Religiosos.

Quæsitum fuit in S. Congregatione, an Snperiore requisito, necessaria suis Regularibus negante, vel subtrahente, liceat ipsis clam, vel inuito eo, illa sibi comparare vel retinere? Responsum fuit non licere. hoc tamen intellige de rebus non simpliciter necessarijs.

Dico 5. Spectatâ mente Trid. non licet Religioso habere census & redditus annuos. Sed Tridentinum propter multas necessitates Religiosorum, quibus ex bonis communitatis non subuenitur juxta suum statum, non est in tanto rigore vbiq; receptum. Et idem de similibus aliquorum Pontificum decretis. Ideo Religiosi habentes census & redditus annuos non peccant. Lud. Lopez & alij apud de la Cruz. de statu Religiosorum. l 1. c. 3. d. 2.

Aduerte. pecunias exquacunq; causa prouenientes deponendas ad commune depositum intra viginti quatuor horas, ex mandato Vrb. VIII. anno 1627. Præter hoc tales pecuniæ, quantum fieri potest debent exponi ab ipsis Officialibus ad hoc deputatis, quàmuis in vsus fratrum. Hoc dictum probat Lez. jure.

Adde conclusioni. saltim in hoc decretum S. Congregationis relatum à Lez. to. 1. c. 6. debet esse in vsu. sc. vt Superiores nullo modo

modo concedant fratribus *bona stabilia, v. g. ad vsum fructum, vel vsum, administrationem, aut commendam, etiam depositi vel custodiæ nomine.*

Dico 6. Quando v. g. Prouincialis aliquid concedit Religioso, non debet id occultare coram Priore. Quia credendum est Prouincialem non velle præiudicare Priori, sed seruare jura Religionis. Nisi aliud de mente Prouincialis constet.

Dico 7. Ex vi voti paupertatis obligantur Religiosi, ad non recipiendum aliquid à quocunq; sine licentia Superiorum, ita vt sine tali licentia aliquid accipientes peccent peccato proprietatis. Quia accipere aliquid independenter à voluntate Superioris est actus proprietatis.

Aduerte ex Lud. Lopez, quem sequitur de la C. l. c. duplicem esse licentiam, aliam explicitam, aliam implicitam. Implicita dupliciter fit. 1 Quando subditus certò scit, si petat licentiam Prælatus non negabit, sed etiam scit Prælatum velle, vt nihil fiat sine eius licentia expressa. Talis licentia implicita non sufficit. Aliàs Religiosus posset sine licentia expressa exire extra Conuentum, quod nullus dicet. Cùm sciat si petet, licentia non negabitur. 2. Licentia implicita est quando per signa probabilia credit subditus, si aliquid faciet v. g. emet librum, Prælato placebit. Talis implicita in rebus frequentiùs inter Religiosos occurrentibus, sufficit. Licentia quotuplex?

Dico 8. Religiosus rem alteri ad vsum concessam accipiens v. g. librum &c. peccat peccato proprietatis. Quia hoc facit sine omni prorsus licentia. A fortiori peccat peccato proprietatis, qui Missarum stipendia surripit. Item, quando dat v. g. fœminæ propter finem inhonestum.

Dico 9. Quidquid Monachus acquirit, monasterio acquirit. Habetur in jure. Quòd si monasterium non est capax dominij, tunc hoc acquiritur Papæ, & vsus monasterio. Debita tamen orta ex delicto professi non debent solui à monasterio, nisi aliquid secum attulisset. Ita Nau. & Molina, quos sequitur Lez. to. 1. c. 2.

Dico 10 Religiosi possunt succedere in bonis temporalibus, vt hæredes. Quia hoc non acquirunt sibi sed monasterio. Excipiuntur Minores de Obseruantia quibus tamen potest aliquid legari. Aduerte, bona Religiosi, qui propter dolum & cupiditatem Prælati ad hæc inhiantis emisit professionem, non pertinent ad Religionem, sed ad hæredes, vt statuitur in jure.

Dico 11. Religiosus sine legitima causa expendens eleemosy-

nam

nam, peccat quidem grauiter, non tamen tenetur ad restitutionem. Gab. à S. Vinc. V. Pauper. Eò quòd non peccet contra iustitiam. Cùm nullum pactum ineat cum dantibus eleemosynam.

Dico 12. Etiam peccat peccato proprietatis Religiosus, quando sine licentia permutat, mutuat, vel accommodat, vel concessa ad certos vsus in alios conuertit. Item quando non adhibet diligentiam in conseruandis rebus. Quia non conseruare res sicut alij communiter conseruant, est contra voluntatem Superioris consumere.

Dico 13. Si Religiosus, sæculari volenti sibi dare aliquam rem, dicat. Rogo des eam meo consanguineo. Non peccat peccato proprietatis secundùm Sanchez & Lez. licèt hoc faciat sine vlla licentia. Quia in tali casu nihil donat vel expendit. Potest tamen peccare contra charitatem.

Dico 14. Religiosi ludentes gratiâ honestæ recreationis pro modica pecunia de licentia Superioris non peccant contra paupertatem. Secus esset si talis lusus esset prohibitus. Quia tunc nec pro modicâ pecunia esset ludendum, etiam de licentia Prælati, cùm non posset eam concedere.

Dico 15. Ludens cum Religioso & lucrans vltra quantitatem, vltra quam Religiosus non potuit ludere, vel Prælatus licentiam concedere, tenetur ad restitutionem illius excessûs. Religiosus etiam ludens vltra debitam quantitatem, quia vel non habet licentiam vel Prælatus eam in tali quantitate non potest concedere, vel quia ludus est ei prohibitus, si contingat tunc lucrari, non potest id accipere, & accipiendo tenetur ad restitutionem excessûs. Quia qui non potest perdere, non potest etiam lucrari. Nisi sæcularis sciret hoc impedimentum, & tamen luderet cum Religioso. Tunc Religiosus posset quidem lucrari, non tam sibi quàm monasterio, non tamen perdere. Sibi enim deberet imputare sæcularis, in tali casu ludendo.

Dico 16. Religiosi neq; per modum eleemosynæ possunt dare aliquid sine licentia. Quando tamen cum licentia absunt à monasterio, possunt ex his quæ sibi sunt donata, moderatas facere eleemosynas. Quia ad hoc præsumitur tacita licentia. Medina & Ledesma apud Lez. l. c. Idem dicendum de his, quæ sibi à monasterio ad sustentationem tribuuntur. Valentia & Sanchez apud eundem. De his enim possunt aliquid sibi subtrahere, & modicas eleemosynas facere. Superiores autem nomine monasteriorum tenentur eleemosynas dare.

Dico

Dico 17. Consuetudo aliquid accipiendi, retinendi, vel expendendi sine licentia expressa, quando est recepta, & durat consentientibus Superioribus excusat Religiosum. Quia habet vim licentiæ. Secus esset si talis consuetudo introducta esset contra voluntatem Superiorum

Dico 18. Taciturnitas Superioris videntis Religiosum aliquid accipere, retinere vel dare, sine licentia, & non contradicentis, non excusat Religiosum, nisi quando ex alijs signis constat illam taciturnitatem esse virtualem approbationem. Quia talis taciturnitas sæpè oritur ex pusillanimitate Superioris, vel exproteruia subditi.

Dico 19. Licentia requisita vt Religiosus aliquid possideat &c. non debet esse coacta, vel precibus importunis, fauoribus, metu vel dolo extorta. Similiter licentia debet esse legitima, hoc est, non ad malos vsus. Quia eam Superior nequit concedere. Eius enim potestas non est ad destructionem.

Dico 20. Materia, de qua est dubium, an sit sufficiens ad furtum mortale, non est sufficiens ad peccatum mortale proprietatis. Cum Religiosi sint vt filij. Cùm filijs autem non tam rigorosè proceditur.

Aduerte. Superiores juste quandoq; reseruant damnum vnius floreni Polonici Communitati factum. Nam hæc materia licèt non sit sufficiens in particulari, in communi tamen quandoq; est sufficiens. Cùm sic Conuentus notabiliter damnificetur, dum hic & ille rapit. V. dicta in 3. d. 7.

Dico 21. Religiosi successiuè minima accipientes, expendentes, &c. sine licentia, peccant mortaliter contra votum paupertatis, dum peruenitur ad notabilem quantitatem. Non intelligitur conclusio de rebus minimis comestibilibus aut potabilibus. Rebellus & Graffis. Quia in his non tam faciliter Prælati sunt inuiti. Nisi Religiosus his foueret personam inhonestam. Tunc enim quando perueniretur ad notabilem quantitatem, peccaretur contra paupertatem. Quia non posset præsumi licentia. Non procedit etiam conclusio quando actus non sunt moraliter vniti.

Dico 22. Religiosi vitam communem ex certis causis obseruare non valentes, debent esse parati ad recipiendam reformationem, & introductionem vitæ communis, si de nouo restauretur. Nec possunt sub peccato mortali resistere. Quia cùm vita communis obliget omnes sub peccato mortali nec ab illius obseruantia excusari

possint,

possint, nisi quia Prælati non prouident de necessarijs, si sufficienter prouident, nulla superest excusatio. Et hæc est communis sententia Theologorum apud Lez. to. 1 qq. Regularium c. 6. Deducitur etiam ex Trid. Sess. 25. c. 2. ex Clem. VIII. in decretis pro reform. Reg. Quod totum innouatum est à S. Cong. authoritate Vrbani VIII.

QVÆSITVM.

Quæ sunt pœnæ Proprietariorum de iure communi.

Pœnæ Proprietariorum. ℞. HÆ. 1. Religiosus tempore mortis habens proprium debet sepeliri in sterquilinio, saltim cum parte pecuniæ. Si est in loco sacro sepultus, inde extrahendus, nisi timeatur graue scandalum. De hoc autem quòd sit mortuus proprietarius, debet esse certitudo moralis, quæ desumi potest ex præterita vita. 2. Si Religiosus deprehensus vel conuictus fuerit de hoc peccato, biennio actiuâ & passiuâ voce sit priuatus. 3. à communione altaris debet remoueri 4. debet incarcerari. Hæ pœnæ præcipuè procedunt contra retinentes aliquid.

DISTINCTIO IX.

De obligatione Beneficiariorum.

Quid est beneficiũ? Fructus Ecclesiastici in quot partes diuidũtur? NOta Beneficium est jus perpetuũ percipiendi fructus ex bonis Ecclesiasticis, Sacerdoti aut Clerico collatum ob ministeriũ Ecclesiasticum. Fructus Ecclesiastici in quatuor partes diuiduntur. 1. cedit Episcopo, 2. fabricæ Ecclesiæ, 3. Clericis. 4 pauperibus.

Quotuplex beneficium? Nota 2. Beneficium sæculare diuiditur in simplex & duplex. Primum est, quod non habet aliquam jurisdictionem, prærogatiuam, neq; administrationem, sed tantùm seruitium in Ecclesia, cantum in choro, Missam ad altare. Secundum. Quod præter hæc habet aliquam juris qualitatem. sc. jurisdictionem, prærogatiuam, & rerum Ecclesiasticarum administrationem. Beneficia habentia qualitates sunt, dignitas, personatus, officium, cura animarum &c. Dignitas propriè est, per quam Beneficiarius habet præeminentiam cum jurisdictione in Clericos. Personatus, per quem Beneficiarius habet eminentiam & gradum honorificum v g. in choro sedem superiorem, in collegio locum, absq; jurisdictione. Officium, per quod Beneficiarius habet administrationem rerum Ecclesiasticarum absq; jurisdictione.

Deca-

Decanatus Præpositura, Archidiaconatus, Abbatia & Prioratus claustralis sunt Dignitates: Cantoria & similes, sunt Personatus. Sindicatus, Officium Sacristæ &c. sunt Officia.

Dico 1. Peccat mortaliter illegitimus qui sine dispensatione Papæ beneficium curatum accipit, aut simplex sine dispensatione saltem Episcopi. Addit Sam. de Lub. V. Benef. & acceptio est nulla. Peccat etiam mortaliter, qui suscipit beneficium curatum ante 25. annum incœptum, sine dispensatione Papæ. Addit Mosc. p. 8. Elem. ad S. Confess. collationem esse nullam. Idem incurrit recipiens beneficium non habendo primam tonsuram. Adde ex DD. collationem esse nullam.

Ex his collige ad recipiendum beneficium requiri. Vt habeat saltim primam tonsuram. Vt sit legitimi thori. Vt sit legitimæ ætatis. Bonorum morum, sufficientis doctrinæ. Careat censurâ & irregularitate. Quæ conditiones necessariæ ad habendum beneficium.

Dico 2. Qui habitâ Ecclesiâ Parochiali non promouetur ad Sacerdotium intra annum, ipso facto perdit eam, & tenetur ad restitutionem fructuum post illum annum percipiendorum.

Dico 3. Qui suscipit beneficium curatum, sine intentione Sacerdotium suscipiendi, præter peccatum mortale obligatur restituere omnes fructus, nisi mutet voluntatem & eodem anno fiat Sacerdos.

Dico 4. Duæ Ecclesiæ Parochiales, officia, personatus & dignitates. Item duo Canonicatus, vel duæ sacellaniæ ad eandem functionem concurrentes in eadem Ecclesia, quæ dicuntur beneficia vniformia sub eodem tecto, adeò nequeunt simul possideri, vt habito secundo beneficio, omnino perdatur prius beneficium, sine vlla declaratione.

Canonicatus verò simplices in diuersis Ecclesijs, & alia simplicia beneficia, siue requirant residentiam siue non, immo & sub eodem tecto difformia, non possunt quidem sine peccato mortali ab eodem retineri, attamen si quis obtinet secundùm, non hoc ipso vacat prius.

Dico 5. Si sit justa causa possunt plura beneficia cum dispensatione haberi. Iusta autem causa dispensandi est manifesta necessitas, vel magna vtilitas, quandoq; etiam prærogatiuæ & merita personæ, modò caueatur ne pluralitas beneficiorum ad priuatum tantum

tùm commodum referatur. Dixi. *si sit iusta causa.* Aliàs plura habens beneficia, non est tutus in conscientia.

Dico 6. Potest dari casus, in quo plura beneficia sine dispensatione licitè habentur. 1. Si beneficium quòd habetur, siue curatum, siue simplex sit valdè tenue, ita vt non sufficiat ad congruam sustentationem Beneficiarij. In tali ergo casu licitum est aliud, sed simplex, & vnum tantùm habere. Dummodò hoc alterum residentiam, quocunq; modo, hoc est siue jure communi, siue consuetudine, aut statuto, siue etiam fundatione, non requirat. 2. Quando vnum datur in titulum, aliud in commendam non perpetuam, sed ad aliquot menses. 3. Quando beneficium est alteri annexum, vel incorporatum.

Quæritur. Quod beneficium censetur sufficiens? ℞. quod Beneficiario & familiæ sufficit, etiam ad casus accidentales, v. g. morbos. Intra familiam Parentes & consanguinei numerantur. Si sit necessarium eos ali. Præterea quod sufficit ad hospites & peregrinos excipiendos & Episcopalia jura persoluenda. Potest autem hìc haberi ratio nobilitatis, scientiæ &c. cum respectu tamen ad Ecclesiæ vtilitatem, & cauendum est ne nimium nobis indulgeamus.

Dico 7. Habentes Parochiales Ecclesias, obtinentes Dignitates, Canonicatus, Præbendas, vel portiones, in Cathedralibus vel Collegiatis Ecclesijs, residere tenentur. Quantùm ad alios simplices Beneficiarios hæc obligatio non currit, dummodo substituant Vicarios. Verendum tamen est ne sit abusus & contra intentionem Fundatorum, præcipuè in beneficijs pinguibus.

Dico 8. Parochus tenetur munus Parochiale exercere per seipsum. Aliquando tamen vti potest alterius Sacerdotis operâ in animarum cura administranda. Probabile est Parochum residentem in Parochia, sed omnia munera per alium exercentem, posse fructus percipere & retinere, quoties ita per Capellanum satisfacit, vt oves nullum graue detrimentum inde habeant.

Dico 9. Habens Ecclesiam Parochialem in qua Vicarium perpetuum legitimè institui obtinuit, non tenetur eo viuente residere, modò tota cura animarum translata sit in coadiutorem, abdicata à Parocho administratione.

Dico 10. Non peccat mortaliter Parochus, si per bimestre absit, ex iusta causa, quàmuis sine licentia Episcopi, sine damno tamen ouium, & substituendo in sui locum alium idoneum ministrum.

Dico

Dico 11. Habens beneficium curatum, si non resideat, incurrit priuationem fructuum pro rata absentiæ, etiam ante vllam judicis sententiam. Trid. Sess. 23. c. 1. Quod si per alium deseruiat potest retinere fructus. Nam qui per alium facit per se ipsum facere censetur. Quid autem dicendum, de habentibus dignitates, Canonicatus, præbendas vel portiones. In Ecclesijs Cathedralibus vel Collegiatis, si intra annum vltra tres menses absint, V. Trid. Sess. 24. c. 12. de Reform.

Dico 12. Qui ex legitima causa abest, non lucratur distributiones secundùm Trid. nisi absit in negotio Ecclesiæ, & ex commissione Capituli, vel omnino involuntariè. v. g. propter morbum.

Dico 13. A residentia excusat justa causa cum licentia. In particulari autem: 1. obsequium Episcopi ad Ecclesiæ vtilitatem 2. Lectura Theologiæ vel Iuris Canonici. Item lectura literarum humaniorum, & Philosophiæ, sed hæ duæ postremæ lecturæ requirunt licentiam Episcopi, nisi consuetudo contrarium habeat. 3. Studium Theologiæ vel Iuris Canonici, etiam per quinq; annos. 4. Iusta & honesta consuetudo, vbi Trid. non est acceptatum. Aliàs non excusat. In Ecclesijs Collegiatis non insignibus excusat à non residentia consuetudo immemorabilis, & reditus tenues, qui Canonicos alere non possunt, refert declaratum à S. C. Goffar in Compend. o Bonac. V. Residentia.

Dico 14. Beneficiarij consanguineos juuare possunt, non vt ditiores fiant, sed ne egeant. Ex his verò quæ sibi suisq; supersunt, pauperibus vel pijs operibus sub p. m. erogare tenentur. Peccat ergo mortaliter Beneficiarius si de redditibus Ecclesiasticis notabilem partem malè impendit, & secundùm Nauar. restituere obligatur, quod tamen alij negant, cùm sit dominus talium redditruum, sed à peccato non excusant.

Dico 15. Beneficiarius potest facere testamentum de bonis hæreditarijs, arte, doctrinâ vel donatione acquisitis, secus de fructibus beneficij. de his tamen ex consuetudine multis in locis recepta, possunt absq; vlla licentia, (sed ad opera pia tantùm) testari. Quare ex communi sententia peccant mortaliter, qui fructus beneficij relinquunt consanguineis diuitibus.

QVÆSITVM.

Peccat ne grauiter, qui relicto digniore, beneficium dat digno?

℞. QVòd sic. Patet ex determinatione Innoc. XI. Damnantis propositionem 47. Aliqui intelligunt resolutionem de beneficio curato. Aliqui loquuntur absolutè de quauis electione digni, relicto digniore. Hoc est certiùs, si fiat oppositio dignior semper præferendus.

Aduerte. Maior dignitas non sumitur, ex maiori authoritate, eruditione, pietate, sed peritia in administrando officio, attentis circumstantijs loci, temporis, personarum &c. Et hæc loquendo de digniore & digno. Nam quando concurrentium, seu petentium beneficium, par est dignitas & æquale meritum, si ex aliqua causa, v. g. amicitiæ, cognationis, vel societatis, alter præfertur, non peccat elector, modo absit scandalum.

DISTINCTIO X.

De nonnullis alijs obligationibus Clericorum.

Quid intelligitur nomine Clerici?

NOta. Nomine Clericorum in lata significatione veniunt etiam Clerici primæ tonsuræ. In stricta tamen significatione non comprehenduntur Clerici in dignitate constituti v. g. Episcopi, &c. Arm. V. Clericus. immò nec Regulares. Gab. à S. V V. Cle. & propterea in materia odiosa præfati non veniunt nomine Clericorum.

Dico 1. Si illegitimus sucipiat minores Ordines sine dispensatione Episcopi, & maiores sine dispensatione Papæ, peccat grauiter.

Dico 2. Qui post commissum delictum efficitur Clericus, non punitur quo ad personam nisi à Iudice Ecclesiastico. S. Cong. 7. Decemb. 16;2.

Dico 3. Clericus delinquens in Monasterio Regularium, non potest secundùm aliquos ab Episcopo puniri, cùm censeatur delinquere extra teritorium. In propria Ecclesia non gaudet immunitate. Excommunicatus tenetur officium diuinum recitare. Aliàs pœna esset ei fauorabilis. Tempore belli defensiui compelli potest ad murorum custodiam. Gab. à S. V. quo ad omnes partes l. c.

Dico 4. Clericis prohibetur venatio turbulenta, permittitur autem

autem modesta, in qua nec clamores, nec scurrilia fiunt. Quando enim Prælati vel Clerici intersunt, omnia modestè, honestè, & grauiter geri oportet. Et hâc distinctione satisfit antiquis Canonibus prohibentibus Episcopis & Clericis venationes. Lorichius in Thesauro. V. Venatio. Est autem modesta & non turbulenta venatio, dum Clericus cum vno cane, solus cum sclopeto, causâ recreationis venatur. Gab. à S. Vincen. l. c.

Dico 5. Non licet Clericis exercere mercaturam per seipsos. Immo Clericis negotiatoribus, apponuntur graues pœnæ. Vt excommunicentur. Vt suspendantur ab officio Ecclesiastico. Item imponitur eis depositionis pœna. Tandem jubetur, vt explodantur à Clericali consortio. Textus pro his pœnis V. apud Fer. 4. p. V. Clericorum peccata. Vt tamen has pœnas incurrant moneri debent, ait Gab. l. c. sicut etiam Clericus concubinarius vt pœnas incurrat, moneri debet. Ita Idem. Sequitur ergo ex probationibus insinuatis Clericum mercaturam exercendo peccare mortaliter. Si per seipsum, ratione lucri, vt alii mercatores, exerceat.

V. Liceat Clericis mercaturā exercere?

Aduerte. Mercatura Clericis prohibita ea sola est, in qua res emitur, vt eadem absq; alio artificio adhibito vendatur cum lucro. Fer. l. c. cum Comitolo. Ideò secundùm Fer. non est mercatura emere animalia macra, vt pinguia facta vendantur, & alia similia in quibus adhibetur industria & artificium ementis ad venditionem cum lucro. Non est etiam illicitum emere vinum nouum & seruare per annos, vt tanquam melius cum lucro vendatur. Sylu. V. Cle.

Dico 6. Licet Clericis exercere mercaturam per alios, vt hi principaliter mercaturam exerceant. Quare si Clericus DEO vacet, & solùm alicui tribuat pecunias vt mercaturam exerceat, amoto scandalo potest lucrum reportare. Conceditur. Clericis tale honestū lucrum in Conc. Agathensi relato cap. 1. de Cel. Miss. V. Sam. de Lub. V. Bulla C. D. casu 18.

Dico 7. Licet Clericis honestas artes per seipsos exercere. Nam Diuus Petrus & alij Apostoli piscatoriam artem non deseruerunt.

DISTINCTIO XI.

De obligatione Parentum.

Dico 1. Parentes obligantur instruere filios in his, quæ ad honestatem morum & notitiam fidei ac Religionis Christianæ pertinent. Item tenentur Parentes prouidere filijs de vitæ necessarijs

Quæ obligatio Parētum erga filios?

Dico

Dico 2. Mater siue adultera, siue non, tenetur alere filium vsq; ad tertium annum, non solùm in casu diuortij, sed absolutè, & Pater post triennium. Mater non habens iustam excusationem proprio lacte lactandi filium, peccat solum venialiter, si per seipsam non lactet, peccaret tamen mortaliter non quærendo bonam nutricem.

Dico 3. Mater adultera si non consentit in adulterium, sed vi, metu aut fraude violata est, non tenetur alere filium pro primo triennio, sed ad id tenetur adulter. Quodsi consentit in adulterium, pro primo triennio tenebitur adultera, pro reliquo adulter. Sam. de Lub cum Rodriq. V filius. Vnde si filius spurius mittatur ad hospitale, sola mater tenetur ad expensas pro primo triennio, pro reliquo adulter.

Dico 4. Peccant Parentes, si filios post emissa vota continentiæ in ætate deliberandi, vi aut dolo, reuocant ab eorum impletione, vel consulunt, aut cogunt eos ad coniugium eligendum. Scias quod Eugenius IV. Bullâ 7. relatâ in compendio. Manuelis Rodriq. excommunicet impedientes intrare Religionem, aut eos à Religione extrahentes. Sed id per communicationem cum P. P. Benedictinis.

Dico 5. Horret natura, vt Parentes puniant filios morte vel mutilatione Vnde nec Adam potuit Caimum occidere, qui mortem meruit vt homicida. Licet enim fuerit Dominus orbis vniuersi, sed non iudex & princeps in filios. Sam. de Lub. l. c. ex Salon.

Dico 6 Parentes tenentur dotare filias spurias. Gab. à S. Vinc. V. Parentes. & Arm. V. Filius ex Panorm. Filijs autem spurijs, non tenentur bona, tanquam hæreditatem, relinquere, immo nec possunt. Quia sic in iure disponitur. Nisi alimenta. Spurij (vt refert Gab. à S. Vinc. V Filius) sunt, nati ex adulterio, aut consanguinea, aut meretrice, aut vago concubitu, qui Patrem nominare nesciunt, aut ex habentibus plures concubinas, aut ex Religioso, vel Clerico in sacris constituto. Nam qui ex soluto & soluta, seu ex concubina in domo retenta vt vxore, nati, spurij non sunt, sed naturales tantum, ait Arm. V. Filius, & spurios vocat natos ex damnato coitu.

DISTINCTIO XII.

De obligatione Filiorum.

Dico 1. Filius accusans Patrem in iudicio, vel testem contra eum agens,

agens; grauiter peccat, & potest à Patre exhæredari, licèt Pater ob crimen commissum, secundùm leges puniendus esset pœnâ mortis, amissionis bonorum, &c. Sam. de Lub. l. c Duo casus excipiuntur. 1. Si crimen læsæ maiestatis commisit. Et sic si est proditor Reipublicæ, aut machinatur principi malum, debet quidem eum obsecrare filius, ne id faciat, dum tamen non proficit, accusare. 2. Si hæresim, non quamcunq; sed perniciosam & aliorum infectiuam incurrit. Sam. l. c. cum Graff.

Dico 2. Filius oretenus tantùm & non ex animo maledicens Parentibus, non amplius quàm venialiter peccat. Nauar. in man. c. 14. Aliud esset, si vel in præsentia Parentum malediceret, vel alij grauiter scandalizarentur.

Dico 3. Filia seruiens Patri infirmo, eam ad malum sollicitanti, deserere eum tenetur, si periculum proximum timeatur, quamuis Parens sit in extrema necessitate. Eruitur ex illo: *qui amat Patrem plus quam me, non est me dignus.* Quòdsi sentiat nullatenus se casuram, non tenetur id facere, exemplo Ioseph, qui cum dominam suam quotidiè sibi molestam haberet, non tamen seruitia domûs reliquit. Gen. 39.

Dico 4. Filius, ex bonis Parentum aliquid notabile contra eorum voluntatem accipiens tenetur restituere cohæredibus, vel computare pro parte sortis suæ nisi Pater viuens donâsset. Idem dicendum, si Patre viuente, consumpsit aliqua bona paterna in ludis, vsibusq; vanis, aut Pater soluit in pœnam delicti eius. Sumptus tamen, quos propter studium Patre viuente fecit, non tenetur computare. Immò fratres post mortem Patris, tenentur ante diuisionem soluere debita, quæ propter studia Patre viuente contraxit, licèt contracta post Patris obitum, non teneantur soluere. Mosc. quoad omnes partes. 2. p. Tyr in speculo particulari diuersarum conditionum.

DISTINCTIO XIII.

De Nobilibus & eorum subditis seu rusticis. De Patribus familias & eorum famulis.

DE his, quo ad casus difficiliores nihil occurrit. meminerint tamen Confessarij, monendos esse Nobiles & Dominos de oppressione cauenda quoad labores, census, itinera, vltra consuetudines antiquas & rationabiles. Quoad emptiones aut venditiones cariores; & aliquan-

aliquando grani immundi & corrupti. Quoad retentionem mercedis. Quoad duplam aut maiorem, quàm par sit, solutionem damni, per seruum facti. Quoad defraudationem vectigalium, sub prætextu necessitatum propriarum emendo, reipsâ verò negotiando. Quoad comessationes, ebrietates, cum damno familiæ. Quoad labores die festo. Aduerte non excusari Dominos à peccato mortali, qui rusticis pro custodia domûs deputatis mandant labores, qui anticipatè peragi possent, vt est sectio lignorum pro culina & fornacibus hyeme. Quoad itineris aggressionem, non priùs missâ auditâ à se, & comitatu toto. Sciant, in tali casu augeri peccatum secundùm numerum personarum ab auditione Missæ impeditarum. Quoad constitutionem pœnarum propter priuatum commodum.

Meminerint. 2. Monendos Dominorum subditos, de fidelitate in laborando, de furtis cauendis in pascuis, syluis &c. imprecationibus. aleis, ebrietatibus cum præiudicio domûs, & aliàs.

Obligatio Patrisfamilias circa familiam: Meminerint. 3. Patresfamilias, monendos esse circa familiam, quoad spiritualia. v. g. doctrinam Christianam, Sacramentorum vsum, festorum cultum, Missæ auditionem, jeiuniorum obseruationem, vitæ honestatem. Et quàmuis cum magno suo incommodo, non tenentur importunè & acerrimè instare, tenentur tamen seriò monere & discretè obiurgare. Tempore infirmitatis, de cura quoad animam & corpus. de mercede retenta &c.

Meminerint. 4. Monendos famulos, de infidelitate cauenda in custodiendo, dispensando, executione iniquè jussorum à Dominis, iniqua conseruorum accusatione &c.

DISTINCTIO XIV.

De peccatis in iudicio.

Quotuplex via procedendi in judicijs: NOta. 1. Triplex est via procedendi in judicijs. 1. Via accusationis, quando actor spondet se obiecta probaturum. 2. Via denunciationis, quando deferens crimen non vult suscipere onus probandi. Duplex est denunciatio. Euangelica, quæ tendit ad emendationem fratris, & fit Superiori tanquam Patri. Iudicialis, quæ tendit vel ad punitionem criminum ob bonum commune, vel mali impeditionem. Et fit Superiori tanquam Iudici. 3. Via inquisitionis. Et hæc tunc exercetur quando Iudex ex officio procedit ad pur-

purgandum locum suæ jurisdictioni subiectum. Lessius l. 2. de Iust. c. 29. d 12.

Nota 2. Hi non possunt esse Iudices. surdus, mutus, perpetuò furiosus, impubes, fœmina, seruus, excommunicatus, consanguinei rei, inimici actoris, vel alia causa suspecti, imperiti seu illiterati. Tabiena V. Iudex.

Dico 1. Si Iudex ignorat jus secundùm quod judicare debet. vel saltim cum consilio peritorum & bonæ conscientiæ, exequi non curat quod justum est, peccat grauiter acceptando. Idem dicendum est, si ita non est fortis vt audeat contra potentes ferre sententiam, & tamen acceptat.

Dico 2. Iudex, quàmuis comestibilia & potabilia moderata ex mera liberalitate oblata suscipere valeat, tutiùs tamen est neq; talia acceptare vt liberiùs possit in judicio procedere. ex quo intellige alia dona in materia notabili sub graui peccato prohiberi. Quod colligo ex Makouio tr. 8. super Decal. d. 2. q. 4. a. 1. & Villalob. apud eundem.

Dico 3. Habens causam justam & dans Iudici pecuniam, vt judicet pro se, quia aliter non vult judicare, non peccat quia redimit vexationem. Arm. V. Iudex. cum Panorm. quos sequitur Sam. de Lub. Nec est Simonia. quia non datur temporale vt acquiratur spirituale. cùm jam jus quod redimitur habeatur. Ita ijdem. secus esset si per sententiam jus in spiritualibus acquireret.

Dico 4. Vt Iudex possit instituere inquisitionem specialem contra aliquem, tendentem ad punitionem criminis, debet præcedere aliqua infamia, id est rumor sparsus, vox publica, per quam apud viros probos reddatur suspectus.

Dico 5. Iudex non potest totaliter relaxare pœnas reorum. Quia impeditur 1. Ex parte accusatoris, ad quem aliquando pertinet jus. 2. Ex parte Reipub. ad cuius bonum spectat vt malefactores puniantur. Ideo inferiores Iudices non possunt pœnas taxatas à Superiore, remittere. Superior verò potest, cùm viderit expedire, etiamsi nollit passus iniuriam remittere. si hoc bono communi expediat. Non possunt etiam inferiores judices, pœnam taxatam à jure minuere, sicut potest Superior. Quòd si pœna non taxatur à jure, committitur Iudicis arbitrio. Arm. quoad omnes partes.

Dico 6. Iudices inferiores non possunt post latam sententiam,

eam mutare. Immo ſecundùm Tab. nec maiores. Ait tamen Gab. à S. Vinc. poſſe Principem ſuam ſententiam mutare, & allegat Sylu.

Dico 7. Poteſt Iudex ſine citatione & defenſione, & proceſſu reum condemnare, ſi eſt crimen publicum, vel ſi ipſe inflagranti delicto malefactorem offendit. Interuenit enim tunc notorium facti loco accuſationis & teſtium, faciens ſcientiam publicam, & excitans ad publicum iuſtitiæ actum. Sam. de Lub. cum Aragonio.

Dico 8. Peccat Iudex mendacio, quando verbis ſimulatis promittit reo impunitatem, vt ab illo extorqueat veritatem. Et quia in re graui decipit, & contra juris ordinem, non excuſandus à mortali.

Dico 9. Peccat mortaliter Iudex concedendo dilationes, quas non debuit. Et obligatur ad reſtitutionem damnorum. Item peccat mortaliter condonando ſine juſta cauſa, ea, quæ lege diuinâ, naturali, Eccleſiaſticâ vel ciuili, ſunt damnata.

Dico 10 Peccat grauiter Iudex, interrogando ad quod reus reſpondere non tenetur. Ex leuibus indicijs procedendo. Inquirendo occultum. Damnando quàmuis nocentem, ſed ſine ſufficienti probatione, vel inauditum vel indefenſum.

Dico 11. Non excuſatur à mortali Iudex, ſi erga peregrinos, viduas, pupillos, & alias miſerabiles perſonas inhumaniter procedit. Sczt. non prouidendo patronum, aut cauſam quàm primùm non expediendo, cum notabili detrimento earum.

Dico 12. Iudices laici excommunicantur in Bulla Cœnæ, ſi ſe interponant in cauſis Clericorum. Excipitur 1. Quando Clericus eſt realiter degradatus. Quia per degradationem amittit omne priuilegium. 2. Quando Clericus inuenitur inflagranti crimine. Tunc enim capi poteſt, vt ſuo Iudici tradatur. 3. Quando quis poſt delictum commiſſum & inquiſitionem iuridicam formatam efficitur Clericus, tunc enim Iudex ſæcularis poteſt cauſam proſequi, & Clericum punire, non tamen pœnâ capitali, ſed pecuniariâ. 4. Quando Clericus laicum accuſat, &c. Gab. à S. Vinc. V. Iudex, quoad omnes partes.

DISTINCTIO XV.

De obligatione Aduocati.

NOta. Ab Aduocati officio arcentur Religioſi, niſi vbi monaſte-

rij vtilitas repoſcit, non tamen in cauſis ſæcularium. Arceantur etiam Clerici in cauſis ſæcularium, niſi ſint perſonæ miſerabiles.

Dico 1. Peccat grauiter Aduocatus, non monendo partem, vt deſiſtat à proſecutione cauſæ, dum iniuſtam agnoſcit, id tamen aduerſario indicare non debet, neq; alijs. Moſc. p. 8. Elem. ad S. Conf. de pecc. Procur. Quod intellige ſecundùm concluſionem 5. d. 17.

Dico 2. Aduocatus poteſt aduocare etiam in cauſa dubia, vt docet Sylu. Quia Aduocati officium ſolùm eſt proponere, quæ ſui clientis jus confirmant, quod in cauſa dubia non eſt injuſtum, ſed juuat vt à Iudice cauſa meliùs expendatur. Moneat tamen clientem. Nam hic fortè deſiſteret.

Dico 3. Peccat grauiter Aduocatus dum cauſam pauperis conſtituti in graui neceſſitate ſui auxilij, vel oppreſſi, aut injuſtè tractati, ſuſcipere recuſat, ſiue ob defectum ſolutionis, ſiue propter quemcunq; alium reſpectum.

Dico 4. Aduocatis ad annum conductis pro certo ſalario, illis debetur, licèt eo anno nullam cauſam defenderint, per ipſos namq; non ſtetit. Poſſet tamen arbitrio boni viri aliquid detrahi, niſi eſſent tales qui vellent magis laborare quàm feriari.

Dico 5. Peccat grauiter Aduocatus exigendo maius ſtipendium, quàm conueniat. Poteſt paciſci de quota litis, abſente præſumptione fraudis. Suſpicione & occaſione volendi vincere per fas & nefas.

Dico 9. Peccat etiam grauiter reuelando ſuæ partis fundamenta alteri. Immo poteſt prudenter occultare quæ jus ſui clientis impediunt. Modo non ſint neceſſariò aperienda, nec ſequatur deceptio partis contrariæ.

Sed an Aduocatus irregularitatem incurrat, ſi eius negligentiâ reus damnetur, probabilius videtur quòd ſic.

DISTINCTIO XVI.

De obligatione Notarij.

NOta. Notarius dicitur ille, qui habet officium publicum ſcribendi inſtrumenta ad faciendam fidem. Quando creatur jurat, vel ſaltim jurare debet ſuper hæc 1. Conficiet inſtrumenta de quibus fuerit rogatus. 2. Nil veritatis tacebit. 3. Nullam falſitatem miſcebit. 4. Non reuelabit ſecretum, niſi juſta de cauſa. 5. Non con-

ficiet instrumentum de contractu vsurario, vel de alio illicito. 6. Retinebit de omnibus instrumentis quæ dederit regestrum. 7. Erit fidelis ei à quo est creatus Notarius, & admonebit eum super his quæ sciuerit in eius damnum vergere. 8. Nullo amore, odio, spe, vel etiam timore, abutetur suo officio. Nau. in Man. c. 25. Instrumentum ab infami confectum nullius est valoris, nisi sit infamia occulta. Sam. de Lub. ex Sayro.

Quando in casu aliquo Notarius non potest haberi, possunt vicem eius supplere duæ personæ honestæ. Tabiena V. Tabellio

Dico 1. Qui ob ignorantiam, negligentiam &c. omittit clausulas, vel solemnitates necessarias ad valorem inscriptionis, aut obscuritates admittit, non excusatur à mortali, & tenetur restituere, si damnum inde proueniat.

Dico 2. Notarius scribens instrumentum vel testamentum falsum, ignis pœnam promeretur, vel amputationem manûs. Scribens instrumentum vsurarium, est infamis, si delictum est notorium. Gab. à S. Vinc. V. Notarius, quoad vtramq; partem. Præterea est periurus, si oppositum in sui institutione jurauit.

Dico 3. Notarius Christianus scribens instrumentum vsurarium inter Iudæum & Christianum, ex parte Iudæi peccat, ex parte Christiani non peccat. Ideo ex parte Iudæi peccat, quia Iudæus peccat, & ille cooperatur. Ideo ex parte Christiani non peccat, quia Christianus vsuras in necessitate promittens, non peccat. V. dicta in 1. d. 34. Conc. 6.

Dico 4. Non excusatur à mortali Notarius, si pauperibus, eò quòd non sint soluendo scripturas non conficit, vel non tradit, vnde magnum detrimentum patiuntur.

Dico 5. Non excusatur etiam à mortali, si partem renunciaturam alicui juri, ex ignorantia non informat. Ex quo patet eum peccare grauiter, qui minùs idoneus officium Notarij acceptat.

Dico 6. Non licet Notarijs exigere pretium vel oblatum acceptare nisi secundùm quod est taxatum. Quia talis acceptio grauibus pœnis prohibetur, quas Notarij scire tenentur. Et quia talis prohibitio intendit vitare maxima inconuenientia, hinc obligat sub mortali. Non tamen ad restitutionem acceptorum obligantur, si leges sint tantùm prohibentes & non annullantes acceptationem. ait Fern. p. 4. c. 13. §. 2. & alij.

In conficiendis moribundi testamentis sint cauti Notarij, ne con-

conficiant testamentum jam carentis judicio, aliàs obligabuntur ad restitutionem ei, qui successurus erat.

DISTINCTIO XVII.

De obligatione Testium.

NOta. Hi non possunt testificari. 1. Serui, pro vel contra dominum. admittuntur tamen in factis alterius. 2. Religiosi coram Iudice sæculari, sine licentia Superioris. quòd si testificantur sine licentia, valet. Lez. to. 1. c. 9. & Gab. à S. Vinc. V. Iudex. Possunt tamē esse testes in quocunq; testamento, siue clauso siue aperto, etiam quando aliquid relinquitur monasterio. S. Cong. apud Gab. 3. non possunt testificari mulieres in testamentis solemnibus, possunt tamen in codicillis. Item non possunt testificari in criminalibus, excepta Simoniâ & hæresi alijsuè quibusdam. Possunt tamen in causis ciuilibus. vel si de crimine ciuiliter, vel in modum denuntiationis, aut inquisitionis seu exceptionis agitur, etiam participes criminis, & contra Clericos. Scias has coram Iudice non esse examinandas, sed mittendum ad domus earum. 4. Impuberes. Quia in ciuilibus requiritur pubertas, & in criminalibus viginti anni. Potest tamen impubes testari de visis tempore, quo est capax doli, & eius testimonium facit indicium ad torturam. 5. Furiosi & mente capti. sicut etiam repelluntur ab officio judicandi, nisi habeant lucida interualla. 6. Infames. Periuri. publici Vsurarij. Concubinarij. Falsarij. Pauperes, si talis sint conditionis, quòd pecuniâ possint corumpi, aliàs possunt testari. 8. Infideles. Hæretici. Apostatæ à fide. Vbi tamen impune grassantur hæreses, Hæretici non prohibentur testari. 9. Affines & cognati 10. De familia actoris vel rei. 11. Inimici vel amici, vbi tamen Iudex arbitrabitur. 12. Domestici. exceptis quibusdam casibus. V. Less. L. 24. C. 3. 13. Socij criminis. Nisi in causa denuntiationis. & in crimine læsæ Maiestatis, atq; Simoniæ. Tandem, ignoti.

Debet ergo esse testis omni exceptione maior, ita vt contra illum nihil possit opponi, ad illum reprobandum. *Quid est esse testem omni exceptione maiorem?*

Nota 2. Quàmuis præfati testes secundum jura non sint idonei ad testificandum, possunt tamen admiti in casibus difficilis probationis, quando delictum est tale, vt ex natura rei non possit per alios testes magis idoneos probari. v. g. si delicta sunt commissa in

siluis,

filuis, tempore nocturno, in cubiculis, alijsq; locis secretis, vbi Iudex non potest aliter veritatem indagare. Makouius. tr. 8 d 2. q. 3. cum Baldo. Nauar. & communi. Ait tamen Sam. de Lub. testes inhabiles, in prædictis casibus non plenè probare, sed præsumptionem inducere.

Nota 3. Testi vni in re magni momenti, si est fide dignus, possumus quidem credere, sed non tenemur. Aliquando tamen vnus testis probat, vt cum nulli fit præiudicium, v. g. quòd quis fit baptizatus. Vel dum impediendum peccatum, v. g. matrimonij illiciti &c. Iure tamen naturæ in grauibus causis, quando agitur de condemnatione alicuius requiruntur saltim duo testes, conuenientes in dicto, testificando de loco, tempore &c. se vidisse aut saltim sensu externo percepisse, tale factum à tali persona. Alias vnus testis, quàmuis idoneus, solùm facit semiplenam probationem. Immò si dixerit, tantùm audiuisse ab alijs, non facit probationem sed tantum indicium.

Nota 4 Testium dicta debent esse consona, de eodem numero facto. aliàs testes erunt singulares & non probabunt. Consonantia autem debet esse quoad ista *Res, persona, locus, gradus hæc sint consona, tempus* Dissonantia tamen leuis, non mutat substantiam facti, v. g. si varietur hora, vel dies hebdomadæ, quod Iudicis arbitrio remittitur.

Dico 1. Testis ante Iudicem legitimè productus, & secundùm ordinem justitiæ interrogatus, si non manifestat veritatem in præiudicium partis, peccat grauiter. An vero teneatur ad restitutionem, dubitatur. Affirmat Orellana, Med. Soto & Nau. apud delaC. Sup. 8 præc. de Iniustitia Testis. Negat Bann. quem sequitur delaC. l. c. Hoc certiùs est, quod etiam docet Nau. si Testis vocatus vt testificetur se abscondat, non tenetur ad restitutionem.

Scias. Testis non tenetur dare testimonium cui imminet vitæ periculum, vnde licitè potest fugere, & interrogatus veritatem celare, modò non mentiatur. Hoc enim ab intrinseco est malum & nunquam licitum. Sam. de Lub V testis cum Graff.

Dico 2. Quando Testis pecuniam accipit, vt falsum testimonium dicat, quàmuis teneatur restituere damnum alteri ex falso testimonio illatum, non tamen tenetur restituere pecunias pro falso testimonio datas. Patet ex his quæ dixi in 1. d. 27. conc. 4 Quod si acci-

accipit, vt verum dicat, tenetur pecunias restituere. Quia sine his tenetur veritatem dicere. Mosc. p. 8. Element. art. 12.

Dico 3. Quando delictum est in fieri, seu pendet in futurum, tunc quicunq; scit authorem, prodere tenetur, etiamsi vnus tantùm sciat. quia vnusquisq; lege charitatis, etiam non rogatus à Iudice, tenetur in hoc casu accusare, vt euitetur graue malum proximi. Quòd si crimen jam est transactum, tunc si vnus solùm testis sciat delinquentem, non tenetur eum prodere. v. g. jacet cadauer hominis in platea, nescitur homicida, & Iudex ratione officij inquirit authorem, si vnus solùm nouit homicidam, non tenetur prodere. quia cùm Iudex tantùm generaliter inquirat, & nihil in particulari præcipiat, eò ipsò videtur interrogare eos, qui sciunt homicidam, quando plures, & ad minimùm duo sciunt. Sayrus in claue Reg. l. 12. c. 20. quem sequitur Sam. de Lub. l. c.

Dico 4. De crimine sub secreto naturali dicto teneor testificari licèt sub juramento promiserim non reuelare, si crimen pendet in futurum cum notabili damno proximi. Quia tale crimen teneor accusare, vel saltim denuntiare. ergo à fortiori teneor testificari. Nec juramentum in tali casu obligat, cùm non sit vinculum iniquitatis. Sam. de Lub. V. Testis ex Sylu. & Sayro.

Dico 5. Sciens per consultationem, (vt Aduocatus Medicus &c.) aliquod peccatum secretum & detegens illud peccat. Nisi cognitio eius esset necessaria ad mala impedienda. Considerandum tamen est an maius bonum sequatur ex manifestatione. Nam si minus bonum sequitur ex vna parte, maius malum ex alia, non possunt manifestare.

Dico 6. Emissio sanguinis in præsentia homicidæ occulti non est sufficiens signum etiam ad capturam. Non enim constat, an id fiat operatione diuinâ in detestationem homicidij, an ex aliqua causa naturali, an fraude diaboli. Idem dicendum de probatione per aquam, quâ Iudices nonnulli fœminas magiæ suspectas solent in aquam certo modo ligatas inijcere, quæ si merguntur absoluuntur, si verò non, torturæ adiudicantur. Hoc enim indicium non est sufficiens ad torturam, & operâ dæmonis fieri potest. Less. l. 2. c. 29. d. 17. &c. &c.

QVÆ-

QVÆSITVM I.

An liceat obijcere Testi crimen pro infirmando eius testimonio?

℞. TEsti iniquo imponenti crimen falsum, aut reuelanti occultum verum, licet obijcere crimen verum etiam occultum. Ita comm. apud delaC. Sup. 8. præc. de injustitia Testis. Nam vim vi repellere licet. Nec ista est aggressio sed legitima defensio. Et hoc etiam licet, etsi testis per ignorantiam inculpabilem inferat talem injuriam. Immo etsi testis dicat verum & legitimè, si habet crimen probabile, quo eius testimonium repellatur, licet obijcere illud ei. Nam sic reus defendit se cum moderamine, quod ei licet, cùm censeatur innocens, dum per legitimos testes non probatur nocens. Et damna secuta testi, ei imputantur, qui non tenebatur testificari cum periculo honoris. Et intelliguntur prædicta, per se loquendo. Nam aliquando illud non licebit 1. Si crimen obiectum testi nihil conducit pro infirmando testimonio. Nam tunc talis obiectio criminis non erit defensio sed vindicta. 2. Si reus potest aliter se defendere. 3. Si damnum quod sequitur reo est paruum, non licet obijcere testi crimen notabile. Et semper crimen obiectum debet esse minimum, quod est necessarium pro infirmando testimonio. Cùm reus teneatur se defendere cum moderamine.

QVÆSITVM II.

Quid faciendum dum Testis sibi ipsi contradicit?

℞. QVando Testis dicit vnum extra judicium, & contrarium in judicio, tunc standum est dicto secundo. Quia est firmatum. Si verò dicit in judicio vnum, & postea extra judicium reuocat, standum est primo ob eandem rationem. Cæterum si in vno judicio dicit vnum, & in altero judicio contrarium, standum est primo dicto. Quia jus parti est acquisitum per illud. Tandem si testis in vno judicio dixit se nihil scire, & in secundo fert testimonium, tunc nihil probat. Sam. de Lub. l. c. cum Azor.

DISTINCTIO XVIII.

De obligatione Accusatoris.

NOta. Accusatio est *delatio rei de crimine, in libell., ad vindictam, propter bonum*

bonum commune. Gab. à S. Vinc. V. Accus. Quatuor ad accusationem concurrunt. 1. Debet fieri in scriptis. 2. Nomen Accusatoris & Accusati est exprimendum. . Species delicti, locus & tempus, similiter annus, & mensis, immò etiam dies, quando Reus volens se defendere petit eum apponi, dicens se alibi eo die fuisse. 4. Requiritur Accusatoris subscriptio, qua ad pœnam talionis se obligat. Hæc (ait Sam. de Lub.) modò non videtur esse in vsu. Quid est accusatio, & quæ ad eam concurrunt?

Nota 2. Excluduntur ab accusatione, omnes excommunicati, Maiorum criminum rei. Infames, incestuosi, adulteri, homicidæ, periuri, venefici, raptores, qui falsum testimonium dixerunt, turpem quæstum exercentes v. g. qui nummos acceperunt ob accusandum. Inimici. Laici ab accusatione Clericorum, nisi suam iniuriam prosequantur, & nisi peccatum sit hæresis, simoniæ, crimen læsæ maiestatis, sacrilegij, & dilapidationis bonorum Ecclesiæ. Clerici ab accusatione laici criminaliter, non tamen ciuiliter. Impuberes Mulieres, & milites. Subditi respectu Prælatorum. Filij respectu Parentum. Serui respectu dominorum.

Dico 1. Datur præceptum de accusatione. Vnde qui non accuset delinquentem contra bonum publicum vel priuatum notabile, peccat, tum contra pietatem, tum contra charitatem. Quòd si ex officio tenetur accusare vel denunciare, etiam contra justitiam facit, & ad restitutionem damni, si sequitur, tenetur. Tenemur autem accusare. 1. crimina quæ cedunt immediatè in damnum communitatis, vt est conspiratio contra principem, rebellio, monetæ falsificatio &c. 2. quæ ledunt mediatè bonum commune, vt sunt peccata atrocia, & peccata publica. 3. quæ sunt contra personam priuatam in re magni momenti.

Dico 2. In priuato crimine non admittitur ad accusationem regulariter, nisi ille cuius interest. In crimine autem publico, quilibet est admittendus, qui non prohibetur specialiter. Arm. V. Accus.

Dico 3. Proximus est secretè corrigendus, etiam de crimine contra bonum commune, si sic probabiliter speretur emendatio, nec aliàs periclitetur bonum commune. Iuxta illud Math. 18. *Si peccauerit in te frater tuus, vade & corripe eum inter te & ipsum solum.* Quòd si non corrigas, sed accuses, aut denunties, restitues damna secuta. Cùm iniustè infames. Habet enim proximus jus ad famam, dum non expedit bono communi, vt eius crimen publicetur. Et sic intelli-

ge præceptum Visitatorum sub excommunicatione mandantium, sibi denuntiari delicta. Si enim proximus emendatus, vel probabiliter speratur emendandus per correctionem fraternam, non potest accusari vel denuntiari, si aliàs non periclitatur bonum commune.

Dixi. *Si sic probabiliter speretur &c.* Nam in dubio, an per secretam correctionem emendabitur, tenemur accusare, aut denuntiare juridicè si desint testes pro accusatione. Cùm in dubio inclinandum sit, tum in fauorem boni communis, tum in fauorem personæ priuatæ innocentis.

Dixi etiam *Nec aliàs periclitetur bonum commune.* Nam si timeatur de aliorum scandalo, est accusandus non præmissâ correctione, licèt speretur emendatio, vel etiam iam egerit pœnitentiam. Patet ex Gab. à S. Vinc. l. c. & Makou. tr. 8. sup. Decal. d. 2. q. 2. a. 1. Hoc tamen non faciendum ex odio vel ad sumendam propriam vindictam. Quia taliter accusare vel denuntiare non licet.

Dico 4. Non licet delinquentem de peccato quod non potest in judicio probari accusare. Immo restituenda sunt damna ex tali accusatione secuta, nisi ex ignorantia inculpabili putes te posse tale peccatum probare.

Dico 5. Non licet Accusatori aliquid accipere ab Accusato, & sic à justa accusatione desistere, etiamsi Accusatus esset damnatus ad mortem. Arm. V. Accus. ex S. Thoma. 2. 2. q. 69. a. 2. ad 1.

DISTINCTIO XIX.

De obligatione Rei seu Accusati.

NOta. Tria concurrere debent vt Reus obligetur ad respondendum. 1. Vt interrogetur à proprio Iudice. 2. Vt seruetur forma juris. Sczt. vt interrogetur de crimine de quo præcessit, vel infamia, vel indicia grauia vel semiplena probatio, quæ habetur per testem omni exceptione maiorem. 3. Vt ista juris forma sit prius in processu probata, & Reo indicata, vt cognoscat se juridicè interrogari, aliàs non tenetur respondere.

Dico 1. Quando hæc tria, etiam diuisiuè de quibus in notando, deficiunt, non tenetur respondere Reus etiam proprio Iudici, quàmuis fulminetur sententia excommunicationis. Quia occultum in foro exteriori non tenemur manifestare. Seruatis autem his tribus, tenetur respondere verum, licèt inde proueniat mors, aliàs pec-

cat grauiter, tum ratione iuramenti, si interueniat, tum ratione mendacij.

Dico 2. Confessarius non debet Reum monere vt retractet falsum in legitimo, iudicio dictum. Quia hoc esset eum cogere ad se prodendum, tenetur tamen monere, vt sit paratus ad veritatem dicendam, si iterum rogetur, quàmuis sit damnandus ad mortem. Sam. de Lub V. Accus. cum Azor. Nec per hoc incurrit irregularitatem, licet sequatur mors, vt patet ex 3. d. 25. circa finem.

Dico 3. Negans veritatem in iudicio, quam si diceret damnaretur ad soluendam pœnam pecuniariam, non tenetur ad soluendam illam. Quia nemo obligatur ad soluendam pœnam ante Iudicis sententiam. Vtrum vero hæc regula habeat aliquam exceptionem, consule DD.

Dico 4. Reus qui delictum commisit, propter quod non est ipso jure priuatus, sed tantum priuandus bonis, potest ante sententiam bona sua distrahere. Quia adhuc est dominus suorum bonorum. Bannes in 2. 2. q. 62. a. 3. d. 2. quem sequitur Sam. de Lub.

Dico 5. Tenetur Reus post sententiam, in exilium proficisci, in carcere manere, se verberare, &c. Non enim est contra rationem, vt quis sit reus & vindex in pœnis quæ non sunt nimis acerbæ. Tenetur collum ad gladium extendere, scalas ascendere, manus pro ligatura carnifici post tergum præbere. Non potest autem membrum sibi amputare, nec se suspendere, venam scindere vt paulatim è vita discedat. Nec potionem venenosam sumere. Si est damnatus vt fame pereat, oblatos cibos tenetur sub mortali sumere. Quia non sumere est seipsum occidere juxta D. Thomam 2. 2. q. 69. a. 4.

Dico 6. Probabile est, Reum qui commisit crimen contra legem continentem sententiam latam de priuatione bonorum, ipso facto esse statim priuatum dominio bonorum suorum, licet maneat cum vsu illorum. Probabile etiam est, eiusmodi Reum adhuc retinere dominium bonorum suorum, licet caducum & infirmum, ante Iudicis sententiam. Et sic posse non solùm vti bonis, sed & vendere illa, declarando tamen vitium rei venditæ. Primam partem docet Caiet. in 2. 2. q. 69. a. 3. Secundam, docet Bannes l. c.

Dico 7. Reus non potest interrogari de socijs occultis, nisi crimen cedat in notabile damnum tertij, & est in fieri aut pendet in futurum. & à fortiori, si cedat in damnum publicum, vt est grassatio raptorum in vijs, falsificatio monetæ, ambitiones, subornationes

&c. Item si crimen sit atrox, vt hæresis, crimen læsæ Maiestatis. In dictis ergo casibus (& alijs lege vel consuetudine rationabili concedente) licet interrogare Reum de complicibus occultis. V. dela C. sup. 8. præc. q. 3. a. 3. Sà. & Sam. V. Reus.

Dico 8. Si causa non est probata semiplenè, & consequenter Iudex non interrogat juxta formam juris, Reus non tenetur juramentum præstare. Quod si cogatur, potest licitè vti verbis æquiuocis, respondendo juxta suam mentem, contra intentionem Iudicis interrogantis, dicendo v. g. nescio (intelligendo intra se) vt tibi dicam. Quia ex quo causa non est semiplenè probata, delictum est omnino occultum. Makouius. tr. 2. Sup. Decal. d. 1. q. 3. a. n. referens Angelum, Nauar. Sayr. Addit cit. D. Si maritus vi & metu adigat vxorem ad juramentum, vtrùm in eius absentia adulterium commiserit, potest licitè vxor cum juramento æquiuoco respondere, se tale delictum non fecisse, subintelligendo in mente, vt tibi dicam; quia non tenetur illi secundùm mentem eius respondere. Addit etiam, qui ob defensionem, quando aliter fieri non potest inuasorem occidit, aut rem alienam in veri debiti compensationem vsurpat, interrogatus à Iudice, potest cum juramento negare, intelligendo intra se, *de facto criminoso*. ita etiam dela C. Sup. 8. præc. de injustitia Rei. Ratio horum est. Nam Ecclesia prohibet restrictionem mentis quæ est cum mendacio, in dictis autem casibus non est mendacium, vt videre est apud Sam. de Lub. l. c. V. dicta, in 1. d. 12. in fine.

Ex his patet non peccare Reum accusatum de crimine quod juridicè probari non potest, crimen negando. Quia juxta D. Thomam l. c. a. 2. Reus potest se tueri quâcunq; viâ, modò non dicat mendacium, in tali autem casu non dicit mendaciū etiam dicendo quod accusans mentiatur. Qui enim probare non potest calumniatur, ac proinde mentitur.

Dico 9. Dum Reus Sacramentum Pœnitentiæ recusat, Iudex non tenetur eum liberare, etsi sciat in mortali moriturum. Aliàs sic publica potestas eluderetur, & magna incommoda in Repub. sequerentur.

Dico 10. Reo, etiam justè damnato ad pœnam mortis aut mutilationis aut flagellorum, licet rumpere carcerem. Nec restituet damna secuta carceri & custodi. Quia cùm det operam rei licitæ, malum quod sequitur ei non imputatur. Arm. V. Accus. ex D. Thoma & Caiet. Immò licet consulere isti fugam. Nam licet consu-

lere alteri quod licitè potest facere. Immò etiam licet personæ priuatæ dare tali Reo instrumenta quibus carcerem rumpat, cùm cooperetur rei licitæ. Non tamen id licet ministris justitiæ, quibus ex officio incumbit tueri publicam potestatem. Nec licet hos corrumpere muneribus vt fugam concedant. Esset enim inducere eos ad peccatum.

Dices non licet juuare Reum justè damnatum vt rumpat carcerem: ergo nec consulere, vel præbere instrumenta. ℞. Nonnullos negare cqm. Sed ego non video disparitatem.

Dicta non procedunt, dum Reus detinetur in carcere præter pœnam mortis &c. sed v. g. vt eò citiùs debita soluat, vel damnatus est ad carcerem in pœnam ad tempus &c. Sic enim peccat fugiendo & alteri injuriam facit. Arm. l. c. ex S. Tho. & Caiet.

Dico 11. Reus injustè damnatus ad mortem &c. licitè impugnat custodes carceris, vt fugiat. Immo secundùm Bannes 2. 2. q. 69. a. 4. & alios, justè damnatus juxta allegata & probata, re ipsa tamen innocens, licitè se defendit occidendo etiam ministros justitiæ, si sic necessitas requirit, secluso tamen scandalo & damno communi. Sicut innocens se defendendo licitè occidit aggressorem innocentem, v. g. amentem.

Dico 12. Cui sub juramento redeundi, conceditur exire è carcere, tenetur seruare juramentum, si non relaxatur, & redire ad carcerem, quàmuis iniustè sit incarceratus. dela C. de in iust. Rei. ex Cai. & Nauar. Sicut qui jurauit dare latroni bona sua, tenetur seruare. Nec redeundo seipsum magis occidit, quàm damnatus ad mortem, qui potest fugere carcerem, & non fugit.

Dico 13. Religiosi justè incarcerati fugere non possunt, quoniam voto supposuerunt se Prælatis suis. Aliàs peccant peccato apostasiæ. Mak. tr. 8. supra Decalog. d. 2. q. 2. a. 1. sequens Arm. l. c. & Caiet.

DISTINCTIO XX.

De facientibus & exequentibus testamentum.

Nota. 1. Testamentum est *voluntatis humanæ iusta dispositio de eo, quod quis vult post suum obitum fieri, cum hæredis institutione.* Differt à codicillo. Quia codicillus non fit ad instituendum hæredem, sed ad aliquid in testamento explicandum, mutandum, vel ad legata instituenda.

Non

Non requirit etiam tantam solemnitatem vt testamentum, & sufficiunt quinq; testes ad illum.

Nota 2. Ad solemne testamentum requiritur. 1. vt fiat hæredis institutio. 2. si Testator literas nouit, propriâ manu testamentum scribat, vel saltim se subscribat. 3 præsentia septem testium, præter eum qui scribit, vel subscribit loco Testatoris. 4. testes sint ad hoc rogati & non casuales. 5. testes sint idonei. Excluduntur enim mulieres, impuberes, serui, Religiosi, muti, surdi, furiosi, prodigi, cognati, & potestati Testatoris subiecti. 6. testes se subscribant si possint, nec vnus pro alio 7. testes consignent proprijs annulis vel alienis, si proprijs carent. 8. testes eodem tempore se subscribant, si possint Tandem testes Testatorem videant, & non post cortinam v. g. audiant.

Aduerte. Si Parens testetur inter liberos sufficit adhibere duos testes.

Nota 3. Testari non possunt. 1. mutus nisi scribere sciat, sicut & neq; qui articulatè loqui non potest. Cum nequeat nomen hæredis exprimere, nisi scribere sciat. 2 impubes. filius familias, nisi habeat bona castrensia vel quasi. prodigus, cui prohibita est à Iudice bonorum administratio. 3. damnatus ad mortem naturalem & ciuilem, vt deportatus, & damnatus ad perpetuum carcerem. Sed in his attendenda consuetudo. 4. publicus vsurarius, licèt ab vsuris destiterit, nisi ante mortem restituat, vel saltim cautionem præstet. De publicè excommunicato, communior est sententia quod possit testari. 5. Seruus & Religiosus. 6, infamis ob libellum famosum in alterius iniuriam. infames autem ob aliam causam possunt testari. 7. reus criminis læsæ Maiestatis. &c. &c.

Dico 1. Tam Pater quàm Mater carentes filijs legitimis, licèt habeant hæredes ascendentes, vt est Pater & auus, possunt relinquere filijs naturalibus illegitimis in testamento omnia bona sua. Sam. de Lub cum Rodriq.

Dico 2. Licitè possidentur, relicta in testamento minùs solemni, etiamsi solis verbis fiat. Sufficit enim constare de voluntate Testatoris. Et aliàs per contractus, jure humano irritos propter defectum solemnitatis essentialis, transfertur dominium, quàmuis reuocabile. Bannes. quem sequitur Sam. à Lub.

Dico 3. Potest relinqui in testamento Ecclesijs S. Francisci de Obseruantia aliquis redditus annuus pro fabrica, ornamentis altarium

tarium &c. Quia hæc tantùm relinquuntur Ecclesiæ. Vnde Syndicus monasterij debet exigere talem redditum. Qui autem relinquit prædictis F.F aliquem redditum cum obligatione vt pro eo celebrentur Missæ &c. huiusmodi legatum non valet, etiam in foro interiori. Quia dicti FF. sunt incapaces illius, nisi forsan reciperetur per modum eleemosynæ. Rodriq. to. 1. c. 132. conc. 3.

Dico 4. Testamento potest derogare Papa ob publicam vtilitatem, & loci Princeps supremus, immo & Episcopus, cum consensu Executorum, potest conuertere in maiorem publicam necessitatem, quod in minorem erat relictum. Sà. V. Testa. & Sam. à Lub.

Dico 5. Qui solis blandicijs, precibus, sine causa facit mutari testamentum, licèt ex odio faciat & peccet, non tenetur ad restitutionem. Sed si vi vel fraudibus Testatorem auertit, tenetur ad restitutionem ei cui fuerat relictum. Colligitur totum ex his quæ docet dela C. Sup. 7. Præc. de Restit. a. 2. & Laynensis to. 2. p. 2. tr. 1. q. 13.

Dico 6. Executores testamenti possunt esse Clerici, fœminæ, vbi seruatur hæc consuetudo, & Religiosi, etiam ad causas prophanas, & sufficit licentia tacita, Sczt, Prælato sciente & non contradicente. Nostris tamen Religiosis jure nostro id prohibetur. Prædicti grauiter peccant, si per longum tempus negligunt satisfacere testamentis, &c. &c.

QVÆSITVM.

Quid circa testamenta minùs solemnia sentiendum?

R. AD Testamentum nuncupatiuum seu apertum, requiruntur septem testes, ad hoc vocati, vt Testatoris voluntatem percipiant. Vnde testamentum legi debet à Tabellione seu Notario ante testes. Sed hoc secundum non pertinet ad substantiam actûs, sed ad securitatem.

R. 2. Testamentum ad pias causas valet coram duobus testibus legitimis, licèt non sint vocati immo licèt sint fœminæ. Quia in hoc cessant solemnitates juris positiui, & sufficit solemnitas juris gentium. Et sic valent legata in testamento minùs solemni. licèt non sit posita clausulá codicillaris. 2. Testamentum ad causam piam pertinet ad Iudicem Ecclesiasticum. 3. Relictum per testamentum solemne ad causas pias, reuocatur per minùs solemne ad eas-

dem

dem causas pias, vnde factum per duos testes reuocat factum per septem. 4. Licèt ordinariè loquendo nequeat quis decedere partim testatus, & partim intestatus, tamen hoc fieri potest in ordine ad causas pias. 5. Licèt dispositio bonorum facta per mutum ad causas prophanas sit nulla, valet tamen ad causas pias. 6. Valet testamentum ad causas pias in quo est sola subscriptio Testatoris sine testibus. Adde non esse necessariam hæredis institutionem.

℞. 3. Testamentum rustici, etiam ad causas non pias, valet adhibitis quinq; testibus, si plures esse non possint. Nec est necessaria subscriptio, si literati non sint.

℞. 4. Testamentum militare, si in castris vel expeditione fiat, valet etiamsi sit destitutum omnibus solemnitatibus, modò probari possit duobus testibus. Et idem de testamento tempore pestis coram duobus vel tribus testibus facto. Qui plura vult, videat Iuristas, & specialia locorum statuta.

DISTINCTIO XXI.

De obligatione Tutoris.

NOta. 1. Tutor est qui curam gerit pupilli post mortem Patris. Differt à Curatore. Nam Curator potiùs datur rebus quàm personæ, è contra Tutor, potiùs personæ quàm rebus. 2 Curator datur adulto qui res suas nequit administrare, v. g furioso, prodigo, &c. Tutor autem datur impuberi. 3. Curator datur tantùm secundùm leges. Tutor etiam à Iudice, & à Testatore. Potestas Tutoris in masculos, durat vsq; ad annum 14. In fœminas, vsq; ad 12. Ab isto tempore incipit potestas Curatoris, & durat vsq; ad annum 25. completum pupillorum.

Nota 2. Tutor est triplex. Testamentarius quem Pater constituit filio in testamento. Legitimus, quem leges constituunt, qualis præ cæteris est Mater & Auia, si velint, deinde consanguinei proximiores idonei. Datiuus, quem Iudex dat, quando nec in testamento datus est, nec inter consanguineos pupilli inuenitur idoneus ad tutelam.

Dico 1. Tutelam miserabilium personarum, omnes suscipere tenentur etiam Religiosi, de licentia tamen Superioris, saltim localis.

Obligatio Tutorum. Dico 2. Tutor tenetur pupillos à criminibus intactos conseruare,

uare, res eorum fideliter custodire & defendere, bona mobilia in emptionem, vel justam negotiationem conuertere. Inuentarium de rebus facere, nisi ex justa causa impediatur, aliter faciendo est suspectus de dolo, docet Arm. in præsenti.

Dico 3. Damna illata pupillis in bonis ac redditibus per negligentiam Tutorum, tenentur Tutores restituere. Nam ex justitia tenentur bonum pupillorum curare. Addit Sam. de Lub. in præsenti, si Tutor eo tempore quo tenebatur negotiari, omitteret, pupillus posset ab eo accipere quinq; pro centum.

Dico 4. Clerici & Religiosi non possunt obligari ad tutelam, nec spontè suscipere possunt testamentariam aut datiuam. Legitimam suscipere possunt Clerici consanguinei pupilli. Item Religiosi de licentia Superiorum.

Dico 5. Mater nequit compelli ad tutelam pupilli, quòd si recipiat, tunc promittat se non transituram ad alias nuptias, quin priùs tutelam abdicet & rationem reddat. Per nuptias enim amittit tutelam. Et idem si incontinenter viuat

DISTINCTIO XXII.

De obligatione Medici.

Dico 1. Peccat mortaliter Medicus, qui præuidens mortem infirmi vel saltim probabiliter judicat, & tamen tacet. Fern. p. 4. c. 12. §. 2. cum D. Anton Sylu. & Tab. Quia cuiq; DEVS mandauit de proximo suo, & ideo tenetur subuenire necessitati huius, maxima autem necessitas est periculum salutis æternæ. Addit cit. D. Hoc intelligendum esse, etiamsi Medicus aduertat, quòd tali monitione ægritudo ingrauescet. Quia æterna salus debet anteferri temporaneæ saluti.

Ad hoc efficaciùs exequendum Pius V. in Bulla, *super gregem*, edita 1566. præcipit, ne Medici vltra tertium diem ægrotum visitent, nisi de illius confessione per Confessarij chirographum certificentur. additq; in Doctoratu exigendum à Medicis juramentum seruandi hanc constitutionem. Aduerte hanc legem non obligare nisi in morbo graui, vel qui in principio prudenter judicatur periculosus, vt grauis efficiatur. 2. Supradicta monitio fieri potest à Medico per alios. 3. Si infirmus admonitus nollet confiteri, non debet à Medicis in probabili mortis periculo deseri. Immo si Medicus prudenter judicaret monitionem non profuturam, nec illum

monere teneretur, neq; deferere. Quia Pontifex nihil frustratorium præcipit. 4. Sufficere Medicis, quod de confessione ægroti testentur eius domestici fide digni, vel etiam ipse, si est magnæ autoritatis. Iuuat etiam præfata monitio vt res ab infirmo disponantur, ne post mortem turbationes sequantur. Et propterea etiam ex hoc capite obligatur Medicus ad admonendum de morte infirmum.

Dico 2. Grauiter peccat Medicus, qui vt aliquod medicamentum experiatur, illud absq; ratione aliqua probabili tribuit infirmo. Quando verò sunt rationes probabiles de bonitate medicamenti, & adsunt alia faciliora remedia, & absq; opinione infirmo salutifera, tunc hæc sunt eligenda, & illa de quibus habetur opinio relinquenda. V. dicta in 1. d. 2. conc. 6. Quod si non adsunt faciliora, & est dubium de medicamento, an sit salutiferum, propter diuersas opiniones, tunc potest applicare medicamentum, quod probabiliter putat salutiferum, quàmuis secundùm alios sit mortiferum. Non enim fas est (ait Sam. de Lub.) eo tempore infirmum sine remedio relinquere. Quòd si postea nociuum inueniatur, Medico ad culpam non imputatur.

Dico 3. Medicus non sit nimis facilis in dispensando, in ieiunio, in carnibus &c. Sed attentâ infirmitate. Si enim infirmitas fuerit talis, quæ exigat infirmum bis aut ter comedere, non tamen causa illa exigat vt carnes comedat, tunc dispensatio debet fieri in comestione, & non in carnibus. Si verò infirmitas carnium vsum & non plures refectiones exigat, tunc quoad carnes tantùm dispensatio est facienda. V. dicta in 1. d. 19. conc. 12. & 13.

Dico 4. Medicus expertus, dum curat fœminas, se in pollutionem consentire, non potest tali periculo sine peccato se committere. Quod intellige, si periculum sit proximum. Immo non est absoluendus, si hanc occasionem proximam, vitare non curat.

Dico 5. Medicus licitè applicat mulieri prægnanti medicinam, quàmuis æquè ordinetur ad matris salutem, atq; ad fœtui nocendum, & illius abortum. secundùm Sam. de Lub. V. Med. & de la C. sup. 5. præc. q. 1. a. 1. Potest tamen fœmina licitè abstinere à tali medicina, vt suæ proli consulat. V. dicta in 1. d. 21. conc. 7.

Dico 6. Pauperibus qui non valent soluere, tenetur Medicus gratis mederi, immo etiam medicinas comparare, si ipse potest, & illi nec per se nec per alios magis coniunctos, nec per eos qui magis possent, valent curari. Quia remissio solutionis & medicinarum exhi-

exhibitio, est quædam eleemosyna. Sylu. V. Medic. V. dicta in 1. d. 23 con 1. & 2.

Q. Vtrum Medici possint promoueri ad Ordines? ℟. Quòd sic, si in suis officijs erant periti, & nihil omiserunt de contingentibus, habentes super his conscientiam probabilem, aliter non.

DISTINCTIO XXIII.

De peccatis circa exactiones.

NOta. Tributum est quod soluitur de prædijs, aut alijs rebus, quæ possidentur. Vectigal, soluitur de rebus quæ negotiationis causâ transportantur, pro conseruandis vijs, pontibus reparandis &c. Gabella pro rebus ad victum & vestitum &c. pertinentibus. Hæc solet confundi cum vectigali. Dixi, *negotiationis causâ* Quæ enim pro vsu familiæ deferuntur, eximuntur à gabella. Caiet. in præsenti.

Dico 1. Qui defraudant vectigalia justa peccant grauiter, & ad restitutionem obligantur. Tum quia huiusmodi tributa debentur Principi in congruum dignitatis eius subsidium. &c. Tum etiam, quia talis defraudatio cedit in damnum ementium huiusmodi tributa. V. dicta in 1. d. 38. conc. 21.

Non tamen est improbabilis sententia Nau. tr. de lege pœnali. Et in Man. c. 17. & aliorum apud Dianam de leg. tr. 10. res 19. oppositum docentium. Quia consuetudo interpretatur non esse mentem legislatorum ad aliud obligare, quàm vt deprehensi puniantur. Vnde ad primum argumentum in contrarium respondet Beia, & Duardus, quòd licet debeantur talia tributa Principi, fraudatores tamen non intendunt transgressionem huius legis, sed cum agatur de lege purè pœnali, eorum arbitrio committitur an velint soluere, an verò fraudando, se exponere periculo luendæ pœnæ cum notabili Principis emolumento. Ad secundum respondent imputandum ementibus dicta tributa, si minùs vigilantes defraudentur. Cùm sub tali conditione illa emant, vt si cum vno perdant, cum alio, propter pœnam lucrentur. In qua sententia stando, Confessarij non cogant confitentes ad restitutionem ob vectigalia defraudata. Quæ tamen sententia non est extendenda dum vectigal seu gabella imponitur pro tollenda communi necessitate. Nomine autem communis necessitatis in præsenti non intelligo reparationem viarum, subsidium dignitatis Principis &c. sed quid maius.

Ex his patet legem purè pœnalem, quàmuis in re graui non obligare in conſcientia, vt docet Nau. & alij apud Dianam l. c. quorum, inter alias ratio. Nam Principes ſæculares nunquam expreſſerunt hactenus, mentis ſuæ eſſe, obligare ſubditos ad culpam. Nec conſuetudo id vnquàm fuit interpretata, niſi ſimul, lex diuina, naturalis aut Canonica conſtitutio, ex qua obligatio in conſcientia colligatur, concurrat.

Immò non deſunt DD. docentes legem mixtam non obligare ſub peccato mortali, quam ſententiam probabilem vocat Filliucius to. 2. tr. 21. c. 27.

Dices, leges mixtæ continent verba præceptiua *mandamus, præcipimus*. quibus importatur obligatio ad culpam. ℞. ex his non colligi obligationem. Quia leges multarum Religionum continent ſimilia verba, & tamen nec ſub veniali obligant. Ergo niſi aliunde conſtet de intentione legiſlatoris, non denotant talia verba talem obligationem. Ex alijs, colligitur legiſlatorem velle grauiter obligare, ſi fulminet grauem pœnam ſpiritualem v. g. excommunicationis. Explicationem legis purè pœnalis & mixtæ, vide in 1. d. 36. circa finem.

Dico 2. Eccleſiæ & perſonæ Eccleſiaſticæ, quales ſunt quæ Ordinem aliquem ſuſceperunt, etiamſi tonſuram tantùm primam acceperint, omnes Religioſi, Moniales, & res iſtorum, non tenentur ad ſolutionem gabellæ. Niſi exerceant negotia, ſczt emendo aliqua, quæ immutata poſtea vendant. V. Sam. de Lub. V. Bulla Cœnæ. Caſu 18. vbi habes, quæ nam negociatio non prohibeatur Clericis. vide d. 11. de cenſuris n. 18 Præter quod ſcias ex Sà. V. gabel. Religioſos Mendicantes habere priuilegium Pij V. quo exempti declarantur ab omni exactione, cum ſuis bonis, colonis, arendatarijs, & negotiorum geſtoribus.

Aduerte. Quando res obligata ad ſoluendam exactionem deuenit ad Clericum vel Eccleſiam, obligatur Clericus ad eam ſoluendam. Quia in tali caſu res tranſit ad alium cum onere ſuo. Azor. to. 3. l. 5. c. 19. q. 8.

Dico 3. Conductor gabellarum, propter peſtem vel alium caſum ſuperuenientem, meretur remiſſionem penſionis, ſi prædicta, tempore conductionis nec timebantur probabiliter, nec præuideri poterant. Si verò tempore conductionis ſuperuentura timebantur vel præuidebantur, non debet in conſcientia remitti penſio.

Quia

Quia sibi imputet quòd tali tempore & cum tanta pensione gabellas conduxerit. Sylu. V. gab. quem sequitur Sam. de Lub.

Dico 4. Possunt Exactores gabellarum cum pauperculis dissimulare. Sà. V. gab. Hi non tenentur eas soluere, si eo deueniat paupertas, vt se ac suos alere non possint soluendo gabellam. Nisi imposita esset ob grauem Reipublicæ necessitatem. Gab. à S. Vinc. in præsenti, quoad 2. & 3. partem.

Dico 5. Custodes permittentes exportari vel importari merces vetitas non obligantur ad soluendas pœnas eorum, qui exportant vel important merces vetitas. Cùm & hi eas non debeant soluere, nisi post sententiam. Quòd si custodes pro hac fraude accipiant aliquid, non tenentur id restituere, nisi etiam post sententiam. Gab. à S. Vinc. V. Custos. quoad vtramq; partem. Tenentur tamen Custodes ad restitutionem vectigalium quæ soluere debuissent fraudatores, stando in veriori & securiori sententia, vectigalia esse soluenda in conscientia.

De peccatis Militum V. dicta in 1. d. 21. 22. &c. De peccatis Mercatorum V. l. c. d. 31. 32. 36. 37. & 38.

DISTINCTIO XXIV.

De obligatione Tabernariorum.

DIco 1. Peccat Tabernarius, qui facit vt meretrices intra tabernam vel propè habitent, & aduenientibus inseruiant, licèt non intendat vt aduenæ peccent, sed vt hilares reddantur, & libentiùs eò plures diuertant. Fern. 4 p. c. 5 §. 1. ex S. Thoma & D. Anton. Quia dat occasionem peccato alieno probabilem.

Dico 2. Peccat Tabernarius recipiendo aleatores, vacantes lusibus mortalibus, eis mensam sternendo, lumina ad ludendum ministrando &c. Nam & culpæ consentit, & ad illius exercitium iuuamen præstat V. dicta l. cit. d. 27. conc. 2.

Dico 3. Tabernarius tenetur satisfacere pro damno dato in rebus à suo famulo, non autem pro vulnere. Sà. V. Stabularius. & Sam. de Lub. V. Taberna. Tenetur quoq; satisfacere pro deposito perdito, licet pereat ex culpa leui. de la C. super 7. Præc. q. 7. a. 6. Si qui deposuit pro re conseruanda soluit. Quemadmodum custodes siluarum & fluuiorum restituere damna tenentur, quàmuis ex culpa leui accidant. Idem l. cit. a. 3, cum communi. Sed hæc in foro exte-

riori

riori seruantur. In foro enim conscientiæ nemo tenetur nisi de culpa mortali, nisi aliud esset conuentum, vel res exactam diligentiam postularet. Gab. à. S. Vinc. & Sà. V. culpa.

Dico 4. Tabernarius tenetur restituere id quod vltra pretium, consuetudine vel lege statutum accipit. Quia cum consuetudo & lex sint consentanea æquitati, obligant in conscientia. V. dicta l. cit. d. 19. conc. 14. 15. 16. vbi circa ministerium ciborum aliqua resoluuntur.

DISTINCTIO XXV.

De obligatione Christianorum vitandi Iudæos.

Conuersatio cū Iudæis prohibita.

DIco 1. Lege Canonicâ prohibetur conuersari & communicare cum Iudæis, conuersatione familiari, vt periculum subuersionis caueatur, & dignitas Christianæ Religionis conseruetur.

Dico 2. In speciali prohibetur 1. cohabitare Iudæis. Et sic prohibetur esse famulum, esse seruum, non verò prohibetur laborare, si vitetur nimia familiaritas. vt habet Gab. à S. Vinc. V. Iudæi 2. Balneare simul. Quòd si, licèt in eodem balneo sint, non communicant, non fit contra hanc prohibitionem. Bonac. circa 1. præc. d. 3. q. 4. p. 6. 3. Medicos adhibere. Si Iudæus peritior Christiano vocari potest. Bonac. l. c. 4. Medicinas ab eis accipere. Præparatas tamen à Christianis, licet emere à Iudæis, docet Sylu. V. Iudæi. Immo secundùm Turrecremata relatum à Bonacina licet accipere paratas à Iudæis, modò eas infirmo non exhibeant. 5. Comedere azyma eorum. In his quinq; casibus prohibetur participatio cum Iudæis, Clericis quidem sub pœna depositionis, laicis sub pœna excommunicationis ferendæ. 6. prohibetur ad Iudæorum conuiuia accedere. Non fit contra hanc prohibitionem si Christianus & Iudæus in taberna in eadem mensa, non tamen communicantes, manducent. Vel si Christianus in diuersorio Iudæi cibos à Iudæo, non tamen quos ipse discernit, emat. Docet etiam Layman l. 2. t. 1. C. 17. ex Caiet. non esse mortale, semel cum Iudæo manducare cibos non discretos. 7. Eorum infantes, in domibus eorum nutrire. Extra domus eorum, id non prohibetur. 8. Eos ad officia publica inter Christianos admittere. Notatur in marginibus Armillæ, hodie non omnes seruari dictorum casuum. Numero verò tertio V. Iudæus dicitur. *cessante periculo subuersionis, & iniuriâ fidei nostræ, & contemptu, non*

non video mortale, si ex aliqua causa fiant. Censet autem periculum subuersionis esse si nimia familiaritas adsit. Solet addi ne Christiani ad nuptias vel solemnitates Iudæorum accedant. Item ne choreas cum illis ducant. Nec Synagogas inuisant ijs temporibus, quibus ab ipsis superstitiosa celebrantur. Sed secluso periculo subuersionis non est illicitum inuisere. Affine est, quòd non liceat Iudæis locare bona in quibus exercetur jurisdictio temporalis in subditos. Nam locans laicus debet excommunicari. Sam. de Lub. V. Iud. cum Piasecio.

Dico 3. Non est prohibitum Christiano res suas locare Iudæo, v. g. currus, boues, &c. Immo licet ei vendere ea, quibus vtitur in cæremonijs suis, sed non eâ intentione, vt vtatur, nec cum probabiliter scitur illis abusurum.

Dico 4. Nullo modo potest cohonestari ædificare Synagogas Iudæis. Quia licèt talis ædificatio metaphisycè loquendo, possit à malo fine præscindere, moraliter tamen non potest. Quia hìc & nunc in finem iniqui cultûs ædificatur. Ita præter alios docet Makouius sup. Decalog tr. 1. d. 2. q 2. a. 1. Addit idem doctissimus Theologus, & præclarum celeberrimæ Academiæ Crac. decus, etiam opem præstare, aut ligna, calcem, &c. vendere, ad ædificandas vel reparandas Iudæorum Synagogas, esse peccaminosum. Et licèt permittat Ecclesia Iudæis, reparare synagogas, non tamen vult vt id ministerio Christianorum fiat.

ADDITIONES.

PRIMA.

Ad distinctionem 28uam, primi sententiarum.

POllutio euenit concurrentibus sequentibus conditionibus. 1. Quòd sit emissio seminis per membrum genitale facta, non autem sufficit emissio alterius humoris. 2. Quòd talis emissio sit sensibilis & perceptibilis. 3. Quòd sit cum delectatione. 4 Quòd sit cum carnis commotione. id est, quæ sit nedum cum membri genitalis motione, sed etiam totius corporis. Ghetius in Thesauro Animæ. V. Pollutio.

SECVN-

SECVNDA.

Ad eandem distinctionem.

ALiæ emissiones humorum per genitalia membra, quæ non sunt pollutiones, nunquam sunt peccata mortalia, nec tenemur euitare occasiones illarum, vt docet Bartholomæus Medina L. 1. Instruc. Confes. C. 14. aduertens viros spirituales non teneri relinquere conuersationē cum mulieribus, licèt ex tali cōuersatione sentiāt titillationes carnis, & huiusmodi humiditates contra eorum voluntatem prouenientes. Ghetius l. c. quoad omnes partes. Quòd si hæc conuersatio cum tali effectu fiat sine causa, arguit eam peccati venialis grauis, S. Th. opusc. 64. de fluxu libid.

TERTIA.

Ad distinctionem 33tiam eiusdem libri.

DOcet Antonius à Spiritu S. in Directorio Regularium trac. 2. disp. 1. Sect. 1. §. 2. posse à Prælatis Regularibus absolui subditos à Simonia commissa in receptione sacrorum Ordinum. Quia licèt Sixtus V. reseruauerit in sua Bulla contra Clericos malè promotos absolutionem huius Simoniæ, & omnia Regularium priuilegia ibi reuocauerit, quam reuocationem Clem. VIII. confirmauit. Postea idem Clem. Paulus V. Greg. XV. omnia priuilegia Regularium de nouo confirmârunt, ex certa scientia. Quando autem Papæ confirmant ex certa scientia, reualidant priuilegia, etsi essent reuocata, vt probant DD. vnde conclusionem tenet Portellus & alij. quos citat & sequitur Anton. à Spir. S. l. c.

QVARTA.

Ad distinctionem 87mam secundi sententiarum.

V. In Sacram. Matrimonii hæc reperiantur. Sacramentum tantum. Res Sacramenti tantum. Res & Sacramentum simul;

SIcut in alijs Sacramentis, ita & in Sacramento Matrimonij hæc tria reperiuntur. Scit. Sacramentum tantum. Res Sacramenti tantum. Res & Sacramentum simul. Sacramentum tantum, est expressio externa & sensibilis, interni consensûs Res Sacramenti est, tum gratia Sacramentalis, tum vnio Christi cum Ecclesia. Res & Sacramentum simul, est maritalis coniunctio, siue vinculum illud, quod sequitur ex contractu matrimoniali. Significatur enim per contractum, & simul vt per ipsum expressa, significat tum gratiam Sacramentalem, tum vnio;

vnionem Christi cum Ecclesia. Gonet in Manuali Thom. de Sacramento Matrimonij. C. 2.

QVINTA.

Ad distinctionem 91. aliàs 90. eiusdem libri.

REgulares priuilegiati possunt dispensare cum coniugibus incestuosis, vt petant debitum. Possunt inquam dispensare, extra Monasterium, sine deputatione facta à Superiori, extra Sacram. Pœnitentiæ, & amoto Superiori, supposito quòd licentiam dederit. Colligo ex Donato Laynensi to. 3. tr. 4. q. 40. circa finem, absolutè enim loquitur, & insinuat priuilegium Martini V. Antonius verò à Spir. S. in Directorio Regularium tr. 2. disp. 1. sect. 2. §. 3. id expresse docet, & pro tribus posterioribus partibus DD. citat. vbi etiam docet, hanc potestatem quam tribuunt Prælati ad dispensandum in debito cum coniugibus incestuosis, extendi ad eos, qui cognationem spiritualem contraxerunt, & refert Villal. & alios. Oppositum l. c. conc. 12. insinuaui, sed sequendo Lezanam.

SEXTA.

Ad distinctionem vltimam, eiusdem.

REgulares priuilegiati possunt dispensare ad petendum debitum, cum coniugatis, qui post votum castitatis contraxerunt, vel illud post Matrimonium, etiam de consensu vtriusq; emiserunt. Nam cùm hoc votum castitatis in coniugatis, non sit integræ castitatis, sed tantùm non petendi debitum, inde fit, quòd non sit absolutum & perpetuum, sed ex parte, ac per consequens non est Papæ reseruatum. Ant. à. Spir. S. tr. 2. d. 1 Sec 2. §. 2 & d. 3. sect. 2. § 2. cum alijs. V. dist. 15. primi. conc. 9. Hæc facultas non solùm extenditur ad fideles illius diœcesis, in qua est Religiosus, sed ad omnes vndequaq; venientes. Item exerceri valet absq; deputatione à Prouinciali. Ant. à Spir. S. tr. 2. d. 1. sect. 2. §. 3. quoad vtramq; partem.

SEPTIMA.

Ad distinctionem 3tam tertij sententiarum.

PVblicè percussor Clerici, ante declarationem judicis, non est euitandus. Quia licèt ex Conc. Constantiensi in duobus casibus teneamur excommunicatos euitare, nempe per cedulones, & publicè Clericorum percussores, tamen dictum Concilium declarauit, *Quando Clerici percussor vitãdus?*

 rega-

regulam habere locum tunc, quando percussio est ita notoria, vt nullâ possit tergiuersatione celari, ac nullo juris remedio exculpari, quod nunquam aut rarissimè potest euenire. Etenim etsi notorium sit, Titium percussisse personam Ecclesiasticam, nihilominus notorium minimè est, nullam excusationem posse habere. Quoniam poterit dicere hoc fecisse causâ honoris vim vi repellendo ad sui defensionem, vel causa disciplinæ, vel quia eum inuenit cum sua vxore, vel sorore, vel quia non habebat scientiam Canonis, vel quia percussit non in loco publico, nec coram testibus opportunis, vel in somno, vel ebrietate, vel inaduertenter. Quia pensabat percutere laicum & percussit Clericum sibi ignotum, vel in iræ calore, vel in primo motu, & similibus, ob quæ percussor debet citari. Ita Donatus Laynensis to. 1. p. 2. tr. 13. q. 52. cum alijs. Sufficit autem declarare delictum. Vide citatum to 2. p. 2. tr. 2. q. 2.

OCTAVA.

Ad distinctionem decimam eiusdem libri.

Quid venit nomine censuræ ab homine latæ?

NOmine censuræ ab homine latæ, venit censura particularis, siue hæc sit quoad personam, in quam determinatè fertur, pro commisso peccato. Siue sit solùm quoad delictum, quoad personam verò confusè, videlicet in eum, vel in eos, qui commiserunt tale crimen. V. Mosc. in Exam. Approb. tit 6. q. 11.

NONA.

Ad distinctionem vndecimam eiusdem.

REligiosi, qui faciunt vel permittunt fœminas ingredi sua monasteria, prætextu facultatum à Summo Pontifice, vel alijs concessarum, incurrunt excommunicationem Papæ reseruatam, & priuationem dignitatum, & beneficiorum, & inhabilitatem ad illa, & alia in posterum obtinenda, vt patet ex motu Greg. XIII. qui incipit. *Vbigratia.* Alij verò Religiosi, qui fœminas in monasteria intromittere, vel admittere præsumunt, etiamsi fœminæ absq; prætextu facultatum ingrediantur, incurrunt ipso facto suspensionem in diuinis, & præterea priuationem officiorum, & inhabilitatem ad illa, & alia in posterum obtinenda, vt patet ex motu Pij V. qui incipit. *Regularium personarum.* Inter vtrumq; motum hæc differentia. Nam motus Gregorij non requirit præsumptionem, motus verò Pij V. requirit. 2. Motus Gregorij requirit vt prætextu facultatum ingrediuntur, motus verò Pij V. hoc

hoc non requirit. Bonac. quoad omnes partes huius additionis de Clausura. q. 5. punc. 3.

DECIMA.

Ad distinctionem secundam quarti sententiarum.

QVi Nouitium vi, fraude, aut dolo, à Religione extraxit, non tenetur Religionem ingredi. Fernandez. p. 1. C. 13. §. 1. & quidem à fortiori. cùm id de auocatione Professi teneat. & refert Aragonium & Toletum. Quia vota Religionis debent esse maximè libera. Tenetur tamen saltem ex quadam æquitate alium substituere, si commodè potest. Bonac. to. 2. de restit. in particulari. disp. 2. q. 1. punc. vnico. cum alijs. Dixi, vi &c. Nam si hæc abest quàmuis malâ intentione faciat, ad nihil tenetur. Bonac. l. c. quia contra justitiam non peccat. Idem docet dela Cruz supra 7. Præc. q. 7. a. 2. Quàmuis autem vi aut fraude auocans Nouitium non teneatur ingredi &c. tenetur tamen aliâ viâ satisfacere, v. g. suadere Nouitio reuersum, restituere famam Religioni per detractationem ablatam, & etiam bona, quæ Religio percepisset. dela C. l. c.

Dices, S. Raymundum ob auocatum à Religione Nouitium, Religionem intrâsse. ℞. Si sic quoad motiuum, (oppositum enim probabiliùs putat Maluenda in annalibus O. N. de anno 1222. fol. mihi 408. secutus F. Penna) id fecit non ex obligatione, sed ex perfectionis instinctu, vt docet M. Soto & alij, apud Maluendam. V. dicta in 3. d. 11. de excommunicationibus extra B. C. D. reseruatis, excommunicatione 37. & de non reseruatis, excomm. 36. Hæc sint in honorem DEI, & Virginis Matris.

Doctores extranei in hoc Opere citati.

ABelli. Adrianus. Alensis. Alloza. Ancharanus. Angelus. Antonius à Spiritu S. Aragonius. Astensis. Auersa. Augustinus à S. M. Augustinus de Ancona. Auila. Aymon. Azorius.

Barbosa. Bartholomæus ab Angelo. Basseus. Baunius. Becanus. Bellochius. Benzonius. Bonacina. S. Bonauentura. Bordonus. Busenbaum. Butreus.

Calderinus Carthusianus. Castaldus. Chamerota. Chapeauilla. Comitolus. Contelorius. Corduba. Corneio. Couarruuias. Curiel.

Diana.

Faber.

Faber. Facundez. Farinacius. Felinus. Fernandez. Filliucius. Florus.

Gabriel à S. Vincentio. Gangericus. Garzias. Gauantus. Gibbon. Gobat. Gofredus. Granadus. Graffis. Gutierez.

Hæredeia. Henricus de Gandauo. Henriquez. Homobonus. Hostiensis. Hugo de S. Victore. Hurtadus.

Iacobus à S. Antonio. Ianguas. Ioannes de Lapide.

Konich.

Lamas. Lapus. Layman. Leander. Leſſius. Lezana. Lorca. Ludouicus à Cruce. Lugo.

Magiſter Sententiarum. Maior. Makowski Polonus. Malderus. Marchantius. Marchinus. Marſilius. Megala. Mercerus. Merola. Miranda. Molfeſius. Murtia.

Naldus. Nauarrus.

Ochagauia. Onuphrius. Opatouius Polonus.

Palaus. Panormitanus. Paſqualigo. Piaſecius Polonus. Peirinis. Perez. Philippus à S. Trinitate. Pontius. Portellus. Poſſeuinus. Pouodouius Polonus.

Quaranta. Quitanadus.

Rebellus. Reginaldus. Richardus. Rodriquez. Roſella.

Sà. Salonius. Sanchez. Sayrus. Scotus. Seruatius de Lairuelz. Smiglecius Pol. Suarez. Syluius.

Tamburinus. Tannerus. Toletus. Trullench.

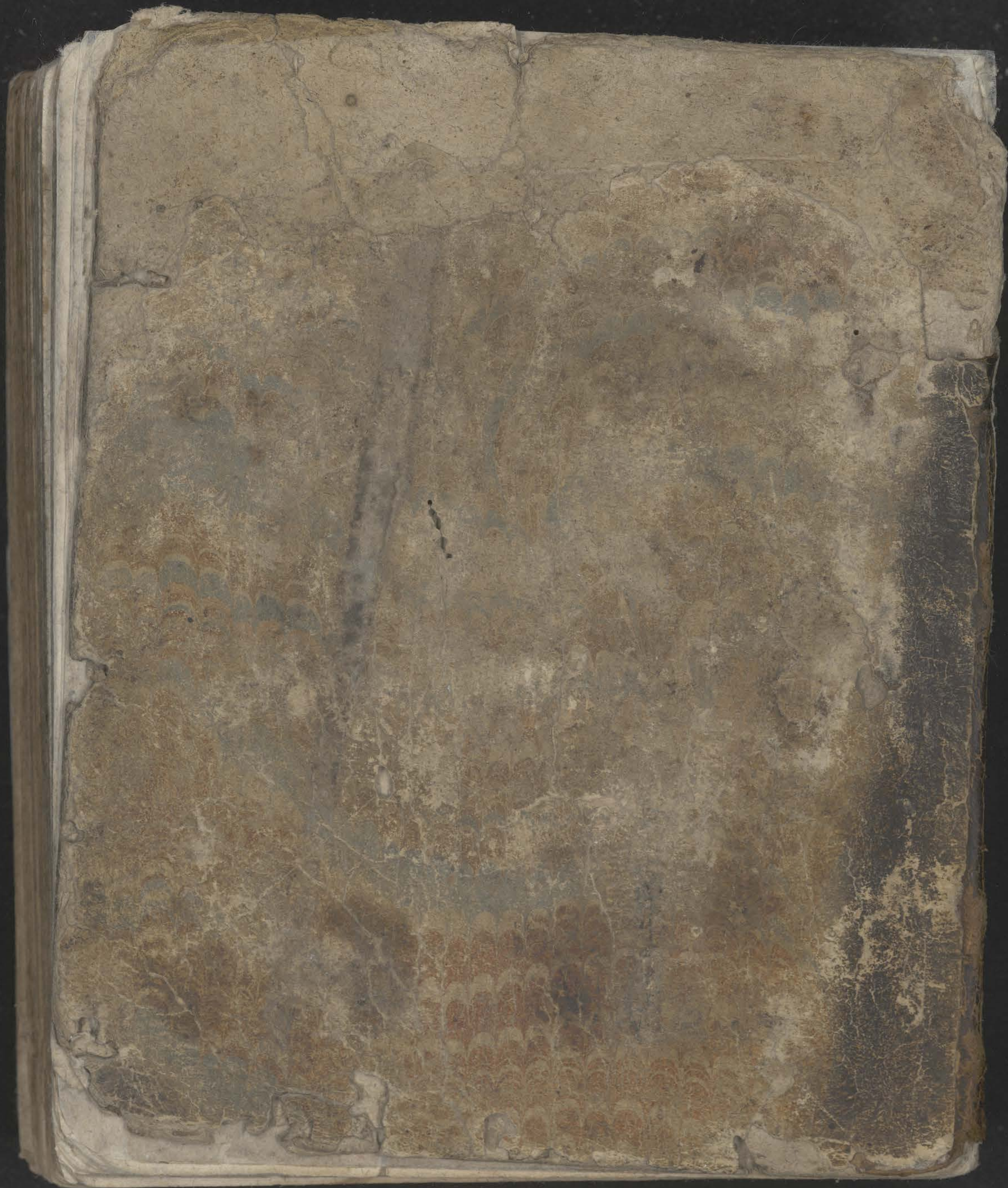
Valentia. Viguers. Vgolinus. Villalobos. Viualdus. Vueruanus.

Zambellus. Zambranus. Zerola.

Si fortè ex citatis nonnulli ſunt O. N. non mireris. ampla enim eſt S. P. Dominici Domus, vnde noſſe omnes, valde difficilè. Scias etiam id, quod in fine indicis Theologorum O. N. notaui.

2 2 f

T

Theol. Mor: L.

No. 3.

ABSOLVTIONES

ET BENEDICTIONES,

Dicendæ ante Lectiones in Officio duodecim, & trium Lectionum, atque vnius.

In primo Nocturno, & pro ij. & v. Feria. Absolutio.

EXaudi Domine Iesu Christe, preces seruorum tuorum, & miserere nobis, qui cum Patre, & Spiritu sancto viuis, & regnas in sæcula sæculorum. ℟. Amen.

Benedictiones.

1. Benedictiône perpétua benedîcat nos Pater ætérnus. ℟. Amen.
2. Vnigénitus Dei Fílius nos benedícere, & adiuuâre dignêtur.
3. Spíritus sancti gratia illuminet sensus, & corda nostra.
4. In vnitâte sancti Spíritus, benedîcat nos Pater & Fílius.

In secundo Nocturno, & pro iij. & vj. Feria. Absolutio.

IPsîus píetas & misericórdia nos ádiuuet, qui cum Patre & Spíritu sancto viuit & regnat in sæcula sæculôrũ. ℟. Amen.

Benedictiones.

5. Deus Pater omnípotens sit nobis propítius & clemens. ℟. Amen.
6. Christus perpetuæ det nobis gaudia vitæ.
7. Ignem sui amôris accéndat Deus in córdibus nostris.
8. A cunctis vítijs & peccâtis, absóluat nos virtus sanctæ Trinitâtis.

In tertio Nocturno, & pro Feria iiij. & Sabbato. Absolutio.

A Vínculis peccatôrum nostrôrum absóluat nos omnípotens & miséricors Dóminus. ℟. Amen.

Benedictiones.

9. Euangélica Léctio sit nobis salus & protéctio. ℟. Amen.
10. Ille nos benedîcat, qui sine fine viuis & regnat.
11. Diuînum auxílium máneat semper nobíscum.
12. Ad societatem cíuium supernôrum perdûcat nos Rex Angelôrum.

Si Officium sit de Sancto duodecim Lectionum, vndecima Benedictio erit.

Cuius Festum cólimus, ipse, vel ipsa, intercêdat pro nobis ad Dóminum.

Quãdo sunt plures, dicitur, Quorum, vel, Quarum festum cólimus, ipsi, vel ipsæ, intercêdant pro nobis ad Dóminum.

Si Officium sit de S. Maria, vndecima Benedictio erit.

Cuius festum cólimus, ipsa Virgo vírginum intercêdat pro nobis ad Dóminum.

Si in vltima Lectione legendum sit aliud Euang. cum Homil. duodecima Benedictio erit.

Per Euangélica dicta, deleántur nostra delicta.

Quæ Benedictio in nocte Natiuitat. Domini dicitur ante x. Lect. & tunc ante xj. Lect. dicitur.

Verba sancti Euangélij dóceat nos Christus Fílius Dei.

Ante xij. vero Lectionem dictæ noctis dicitur.

Per

QVANDO CONCVRRIT.

	Sancta Maria in Sabbato.	Die infra Octauam.	Die Octauæ.	Simplici.	Semiduplici.	Duplici per annum minore.	Duplici per annum maiore.	Patrono, ſeu Titulo Eccleſiæ.	Duplici ſecundæ claſſis.	Duplici primæ claſſis.	Dominica quacumque
Dñica maior,ſeu j.& ij.claſſis,cũ	0	4	3	4	4	3	3	3	3	3	0
Dominica minor, ſeu per annũ.	0	4	3	4	4	3	3	1	1	1	0
Duplex primæ claſſis.	2	2	4	2	4	4	4	0	4	6	4
Duplex ſecundæ claſſis.	4	4	4	4	4	4	4	3	6	3	4
Patronus ſeu Titulus Eccleſiæ.	2	2	4	2	4	4	4	0	4	0	4
Duplex per annum maius.	4	4	4	4	4	4	6	1	3	1	4
Duplex per annum minus.	4	4	5	4	4	5	3	1	3	1	4
Semiduplex.	4	5	3	4	5	3	3	1	1	1	5
Dies Octauæ.	4	4	5	4	4	5	3	1	3	1	4
Dies infra Octauam.	0	0	3	4	5	3	3	1	1	1	5

1. Totum de ſequenti, nihil de præcedenti.
2. Totum de præcedenti, nihil de ſequenti.
3. Totum de ſequẽti, commemoratio de præcedenti.
4. Totum de præcedenti, commemoratio de ſequenti.
5. Capitulum de ſequenti, cõmemoratio de præcedẽti.
6. Totum de digniori, cõmemoratio de minus digno.

Simpl.& S. Maria in Sabbato, Fer.& Vigil nõ concurrũt.

Notandum, quòd in primis Veſperis diei Octauæ Aſcenſionis, & Corporis Chriſti, totum Officiũ fit de Octa. cum commemoratione præcedentis Feſti duplicis, niſi fuerit Feſtum ſolẽne principale, vel primę, vel ſecũdę Claſſis, quia tunc de Feſto fieret Officium, & commemoratio de Octaua.

In ſecundis Veſper. diei Octauę Epiphan. Paſchæ, Aſcenſionis, & Corporis Chriſti, de ſequẽti Duplici fit tantũ cõmemoratio, niſi illud fuerit primæ vel ſecundæ claſſis, ſeu Patronus vel Titulus, aut Dedicatio Eccleſiæ: quia tũc de Feſto fieret Officiũ, & de Octaua Commemoratio. Et ſimiliter die Octau. Corporis Chriſti in ſecundis Veſperis cõcurrente cum die Octaua S. Ioannis Baptiſtæ, Veſperæ erunt de Octaua Corporis Chriſti cum commemoratione Octauæ ſancti Ioannis.

Cum plures fiũt commemorationes, ſeruetur hic ordo. De Duplici, de Dominica, de Semiduplici, de die infra Octauam, de Feria maiori, ſeu Vigilia, de S. Maria in Sabbato, de Simplici.

1 Utrum res mala fide possessa sit restituenda, secundum optimum statum rei, idest secundum majorem summam, qua valuit toto tempore morae, an vero secundum statum quem nunc habet, et habuit quando res accepta est.

2. Quid faciendum, si apud furem ablata pereat, tardius quam fuerat apud Dnum peritura.

3. An dubitans de re emenda, utrum sit aliena possit cum tuta conscientia emere.

Quid nomine jubentis intelligatur et quot modis possit quis jubere, et an jubens damnum fieri ad illius restitutionem teneatur.

2 An mandans alicui ut delictum vel damnum faciat, teneatur ad restitutionem, si mandatum revocavit, antequam mandatarius illud exequeretur.

3 An mandans, teneatur ad restitutionem damni, secuti in mandatario ex casu fortuito

Quid sit honor,
2 Quot modis violatur honor
3 An qualitas contumeliæ vel
convitii sit necessario in confessione
exprimenda.

1 An Calumnia, convitium et improperium,
requirant ex natura sua præsentiam ejus
cui inferuntur?
2 Si ista tria vitia consistant in verbis
tantum an etiam in nutibus, motibus et factis
3 Utrum semper verbis contumeliosis, con,
vitiantibus et improperantibus tangens
proximum peccet mortaliter.
4 Superior correctionis modo, cum aliquem
[?] in ira et despectu, hujusmodi verbis
utens, si peccat mortaliter.

Ohm Ferdynandus F., vulgo Januszowski
S. T. M. Ord. Praedicat.

Sententiae morales conscientiae directivae. Ex variis theologiis, praecipue Angelici Doctoris discipulis, desumptae et in quatuor libros distin[ctae

Cracoviae.
Typis universalis.
1687.

8°. Liber I. – 8 k. n. – 128 str (A–A3 – Q–Q3)
liber II. – 235 str (A–A3 – Gg – Gg2)
liber III. – 69 str (Gg3 – Qq).
liber IV. – 58 str. (Qq2 – Zz – Zz2)

Opr. tekt.

Chm., Ferdynandus F., vulgo Januszowski

S.F. M. Ord. Praedicatorum.

Sententiae morales conscientia directivae. Ex variis theologis, praecipue Angelici Doctoris discipulis, desumptae et in quatuor libros distinctivae.

Cracoviae

Typis universalis

1687.

8° liber I – 8k. n. 128 str. (A–A3 – Q–Q3)
liber II – – 235 str. (A–A3 – Gg – Gg2)
liber III – – 69 str. (Gg3 – Qq)
liber IV – – 58 str. (Qq2 – Zz – Zz2)

Opr. tekt.